STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
NO. 01829

MAAPILIM-BUKH

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified. If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

מעפּילים־בּוך / תרצ"ד־תש"ו

« MAAPILIM BUCH » (LE LIVRE DES MAAPILIM)
Traduit de l'hébreu par Moshé Kalchheim
Printed in France 1949
Copyright by World Zionist Organisation European Bureau, Paris.

מעפּילים-בוך

רעדאַגירט דורך
משה באַסאַק

געקירצטע אויסגאַבע

איבערגעזעצט פון העברעאיש
דורך
משה קאַלכהיים

תש"ט — 1949

פאַרלאַג פון איראָפּעאישן ביוראָ פון דער ציוניסטישער וועלט־אָרגאַניזאַציע
אין פּאַריז

אין די טעג, ווען די יידישע מדינה איז געוואָרן פון אַ חלום אַ לעבעדיקע ווירקלעכקייט —

אין די טעג, ווען די גרעסטע וועלט־מאַכטן האָבן אנערקענט מדינת ישראל —

אין די טעג, ווען די יונגע יידישע אַרמיי, די צבא הגנה לישראל, קעמפט זיגרייך קעגן די פּילצאָליקע אַגרעסאָרן און זי קומט אַלץ נעענטער צום ענדגילטיקן נצחון —

אין די טעג, ווען צענדליקער טויזנטער עולים שטראָמען פון פאַרשיידענע עקן פון דער וועלט, פון אַלע פּאָרטן און אויף אַלע סאָרטן שיפן פ ר י י צו די ברעגעס פון אויסגעבענקטן לאַנד —

אין די טעג, ווען י י ד י ש ע ש י פ ן אונטער דער ב ל ו י ־ ו ו י י ס ע ר פאָן אַנקערן פריי און אומגעשטערט ביי די ברעגעס פון חיפה און תל־אביב —

אין די דאָזיקע היסטאָרישע טעג, וועלכע מיר לעבן היינט איבער, זאָלן נישט פאַרגעסן ווערן יענע, נישט ווייטע נאָך, טעג און נעכט, ווען הונדערטער און טויזנטער חלוצים, עלטערע יידן, פרויען און קינדער, האָבן זיך אויף קליינע מאָטאָר־ און זעגל־שיפן געלאָזט קיין ארץ־ישראל איבער די ברייטע ימים, — אויפן וועג פון העפלה, וועלכע איז אַזוי רייך געווען אין שרעקלעכע ליידן און יסורים, אָבער גלייכצייטיק אין אַזוי פיל יידישער אויסדויער־קראַפט און העלדישקייט.

זאָל אויך נישט פאַרגעסן ווערן, אַז די ה ע פ ל ה איז געווען דער וויכטיקסטער וועג, וואָס האָט דערפירט צו דער יידישער זעלבסטשטענדיקייט.

דאָס „מעפּילים־בוך", וואָס מיר ברענגען דאָ פאַר די יידישע לייענער, און וואָס איז אַ געקירצטע איבערזעצונג פון משה באַסאָקס בוך אין עברית „ספר המעפילים" — האָט דעם ציל אויפצופרישן און שטענדיק אויפצוהאַלטן אינם זכרון און אין האַרצן פון יעדן יידן דאָס ליכטיקע בילד, די גרויסע עפּאָפּעע פון דער יידישער גבורה, און פונם שטאַלענעם ווילן צו דערגרייכן אויף אַלע וועגן און אומוועגן די ברעגעס פון ארץ־ישראל, וואָס די טויזנטער און צענדליקער טויזנטער מעפילים האָבן אַריינגעשריבן אין דער יידישער געשיכטע אין די לעצטע יאָרן פון דער ערב־אַנטשטייונג פון דער יידישער מדינה.

*

מיר דריקן אויס אונזער דאַנק דעם הער משה קאַלכהיים פאַר זיין מיפּולער אַרבעט ביים איבערזעצן דעם העברעאישן טעקסט פון „ספר המעפילים" און ביים רעדאַגירן דאָס קאַפּיטל „עקזאָדוס 1947 — יציאת אירופה — תש"ז", וואָס איז איינגעשלאָסן געוואָרן אין דער יידישער אויסגאַבע פון „מעפילים־בוך".

דער אייראָפּעאישער ביוראָ פון דער ציוניסטישער וועלט־אָרגאַניזאַציע אין פּאַריז

ואל ימוט בלב ימים לבבך

ר' יהודה הלוי.

פּאָרוואָרט

פּיל דורות האָבן זיך בײַ ייִדן געריסן קיין ארץ־ישראל, — די העפּלה איז אָבער אַ טאָכטער נאָר פון אונזער דור.

דאָס, וואָס יחידים און גאַנצע קאָלעקטיוון האָבן זיך דור־אײַן, דור־אויס אַליין אויסגעוואָרצלט פון די גלות־לענדער און אָן דער דערלויבעניש פון די מאַכטהאָבער און אָן צו אינטערעסירן זיך מיט די באַדינגונגען געוואָלט עולה זיין, — זיכער שטעקט דערין אַן עלעמענט פון העפּלה. די דאָזיקע לאַנגע ריי רבנים, צדיקים און סתם פרומע לייט, „עמך"־מענטשן און גבירים, גאָט־געבענטשטע און פּאַרלאָזענע, — זיי האָבן אַלע מיט זייער העפּלה־קרוין קיינמאָל נישט שטאָלצירט, מעפּילים זיינען זיי אָבער דאָך געווען.

יאָ, די לעצטע צוויי דורות, וואָס זיינען גרויס אין חידושים און רייך אין שיבוים, האָבן זוכה געווען אָנצוהייבן אַ נייע עליה־תקופה און אויסצוצייכענען זיך מיט זייערע העפּלה־אויפטוען.

דאָס „מעפּילים־בוך" פּאַרקלענערט נישט די באַדייטונג פון די אַמאָליקע עולים, דער הויפּט־אינטערעס ווערט אָבער אין אים געווידמעט דער געשיכטע פון די הייַנטיקע. נישט האָבנדיק בדעה אָנצורירן די רעכט פון די ערשטע. ווערט דאָס שווערגעוויכט אין אים געלייגט אויף דער גרענעצלאָזער וויכטיקייט פון אונזער הייַנטצייטיקער העפּלה. אמת, אירע יאָרן זיינען געציילטע און שלעכטע, די אַנטפּלעקונגען אירע זיינען אָבער אומגעהויער גרויס און איר ליכט שיינט זייער ווייט, — א י ר ווערט דעריבער דאָס דאָזיקע בוך געווידמעט.

עליות זיינען געווען פּיל, די העפּלה איז איינע.

זי איז דוחק דעם קץ, די העפּלה. זי איז די פּאַרקערפּערונג פון העלדישקייט; קיין שום מניעות און שטורמען זיינען נישט בכוח זי אָפּצוהאַלטן.

זי ברעכט דאָס געזעץ, וואָס הערשער גיבן אַרויס צוליב צייטווייליקע אויסרעכענונגען, זי צעשטערט די צאַמען פון פאָרמעלע דינים. און געטון ווערט עס אַלץ דערפאַר, ווייל די מאַכטהאָבער רעכענען זיך נישט מיטן מאָראַלישן, העכערן און אייביקן געזעץ — די עקזיסטענץ־רעכט פונם יחיד, דאָס „חיי עולם" פונם פאָלק.

העפּלה איז אַן אָריגינעלע פּאָליטישע פּאָזיציע, אַ בײַשפּיללאָזע קאַמפּס־פאָרם פון אַ פאָלק, וואָס האָט נישט זיין גלייכן.

איר הויפּט־אויפגאַבע איז אַ נאַציאָנאַלע. איר אינהאַלט איז — ראַטעווען און אויסלייזן: ראַטעווען גאַנצע ייִדישע געמיינדעס פון אומקום; אויסלייזן דורך אַ קאַמף פאַר אַ פאָטערלאַנד, וואָס וואַרט אויף זיין פאָלק.

גרויס איז די העפּלה פונם יחיד, ווייל דאָס איז זיין לעבנס־זין; אָבער נאָך גרעסער איז די קאָלעקטיווע העפּלה, ווייל אין איר קומט צום אויסדרוק דער ייִדישער מאָדערנער געראַנגל פאַר לאַנד און קיום.

איידער די אָרגאַניזירטע העפּלה איז געשאַפן געוואָרן, זיינען געווען יחידים און גאַנצע גרופּן, וואָס זיינען אַנטלאָפן פון יבשה־וויסטענישן אין ים־מדבריות מיט דער הילף

פון גרענעץ-שמוגלער און רווחים־זוכער, וועלכע האָבן דאָס באַטראַכט ווי אַ געשעפט. די וואַנדערער האָבן זיך אויסגעלערנט צו מאַסקירן און אַריינצוגנבענען זיך אין זייער פאַטערלאַנד אין פינצטערע נעכט. פיל פון זיי זיינען געשפרונגען אין ים אַריין און נישט זוכה געווען צו דערגרייכן זייער ציל.

מיט דער צייט איז געקומען די אָרגאַניזירטע העפלה. געשען איז דאָס אין די צייטן, ווען דער נאַציזם האָט באַהערשט דייטשלאַנד. געזעלשאַפטלעכע כוחות הויבן זיך דאַן אָן באַשעפטיקן מיט דער העפלה. ביי אייניקע פון זיי הייליקט דער ציל די מיטלען און אַלע אופנים זיינען ביי זיי כשר. די גרונט-באַוועגונג אָבער וועגט און מעסט, זוכט און פאָרשט. טאַקע העפלה, אָבער מען מוז זיך רעכענען מיט די באַדינגונגען און נישט פאַרגעסן דעם הויפּט-ציל — דאָס ראַטעווען.

נאָך נאָוועמבער 1938 אין דייטשלאַנד, נאָך די לאָנדאָנער געשפּרעכן, אין מערץ 1939 — ענגלאַנדס צווייטער „מינכען" — האָט די אָרגאַניזירטע מאַסן-העפלה מיט זיך פאָרגעשטעלט אַ רעטונגס-אַקציע און אַ נישט-אונטערגעבן זיך צוזאַמען. „מיר וועלן זיך נישט אונטערגעבן" האָט באַדייט העפלה. זי האָט זיך עס קעגנגעשטעלט אין יאָר 1939 דעם „ווייסבוך", כדי אים צונישט צו מאַכן, און די דאָזיקע פּאָזיציע פאַרנעמט זי ביזן היינטיקן טאָג.

ס'זיינען, מעגלעך, געווען אויך אַזעלכע, וואָס האָבן אין דער העפלה געזען בלויז אַ פּאָליטיש מיטל, אַ קריגס-געצייג; די גרונט-באַוועגונג האָט אָבער באַטאָנט, אַז איר ווערט שטעקט קודם-כל אין איר גופא, אין דער עצם עליה זעלבסט, און דעריבער דאַרף מען נישט קיין דעמאָנסטראַציעס, אַמוויכטיקסטן איז — זי זאָל געלינגען.

מיט שווערע נסיונות איז זי געפּרוווט געוואָרן און פיל יסורים האָט זי דורכגעמאַכט. די מאַכט אָרגאַניזירט אויף איר אַ געיעג. שפּעטער שיקט זי אַרויס געהיימאַגענטן אין די ווייטע האַפנס און אויסשפּיר-אַעראָפּלאַנען איבער די ברייטע ימים; זי הויבט אָן שיסן אויפן ים און שטעלט אויף קאָנצענטראַציע-לאַגערן אין פאַרשידענע יבשה-פונקטן; זי שטעלט אויך אָפּ די שטיצע צוזאַמען מיטן אַזיל און דראָט מיט גרויסע געלט- און תפיסה-שטראָפן פאַר עובר זיין אויף אירע תקנות. אַפילו איר גרויסע מלחמה מיט אירע שונאים וועגדט נישט אָפּ די אויפמערקזאַמקייט פון דער מאַנדאַט-מאַכט פון איר קאַמף מיט דער העפלה. דאָס האָט ז י פאַרמשפּט צו דעפּאָרטאַציע די מעפּילים פון די שיפן; ז י איז עס פאַראַנטוואָרטלעך פאַרן בלוט פון „פּאַטריאַ". ז י האָט עס געשאַפן די סדרה „מאַוריציוס" און אָפּגעחתמעט: „אייביקער גלות". ז י האָט עס געקענט אויסמיידן דעם אומגליק פון „סטרומאַ" און האָט אים נישט אויסגעמיטן. ז י האָט אַפילו אין די אַל־עלמיין-צייטן נישט געפונען פאַר נויטיק צו באַפרייען די עתלית-אַרעסטירטע.

אין די ערשטע יאָרן האָבן מיר זיך געטרייסט: די מאַכט איז טאַקע שלעכט, אָבער דערפאַר איז דער מענטש גוט — דער זעלנער און דער פּאָליציסט האָבן אָפט אַרויסגעוויזן מענטשלעכקייט און האַרציקייט. די לעצטע יאָרן אָבער איז אויך דאָס דאָזיקע שטיקל טרייסט פון אונז אַוועקגערויבט געוואָרן. היינט האָבן מיר קריגס-שיפן, וואָס בלאָקירן שיפלעך מיט פּליטים; יאַגד-אַעראָפּלאַנען, וואָס לאָזן זיך אַראָפּ אויף זיי; מיליטער-אָפּטיילונגען, וואָס קעמפן מיט געוועזענע פּאַרטיזאַנער און קאַלכאַיוונגס־אַנטרונענע מיט דער הילף פון גאַזן און באַגנעטן — און דערביי האָבן זייערע הערצער אַפילו קיין קלאַפּ נישט געטון. קיין איינער פון זיי האָט נישט פּראָטעסטירט: „ניין, איך וועל נישט אָנהויבן קיין נייע מלחמה מיט ייִדן, נאָכדעם ווי ס'האָט זיך פאַרענדיקט דער קריג, וואָס איך האָב געפירט מיט זייערע פאַרניכטער!..."

געיאָגטע און געפּלאָגטע, פּנים אל פּנים מיט דער ליקווידירונגס-אימה, צווישן טויט-געפאַרן, אַנטקעגן געשלאָסענע טויערן, — האָבן די מעפּילים געטרוימט און געקעמפט, זיך דורכגעשלאָגן אַ וועג און זייערס דערגרייכט. געשלאָגענע און פאַרווונדעטע, אָבער נישט רעזיגנירטע, האָבן זיי געשפּאָלטן ימים און עולה געווען.

יאָ, זי איז פּילזייטיק, די העפלה, פּילזייטיק און רייך-געשטאַלטיק! זי ציטערט פאַר יעדן אָפּהאַלט, און גייט קעגן סכנות; זי איז דורכגענומען מיט ראַטעווען און וואַרפט זיך אין געפאַרן; איר שטים קלינגט אויף דער גאַנצער וועלט, און זי גופא איז אייגנ־

הילט אין סודות; זי שטרעבט צום זוניקן לאַנד, און אירע שיפן שמוגלען זיך מיט אויס־געלאָשענער ליכט דורך פינצטערע נעכט; זי איז אַרומגעהילט מיט אַן אָריאָל פון הייליקייט, און אירע וועגן זייַנען אָפט אַוואַנטוריסטישע; מען רעדט וועגן איר ווי די וועלט האָט אַן עק, און זי גופא איז פאַראורטיילט צום שווייגן, — אירע שליחים און אויספּי־רער הילן זיך אין שאָטן.

יאָ, נישט ווייניק זייַנען די פאַרשוויגענע קאַפּיטלען. זייער פיל ווערט אין דעם דאָזיקן בוך נישט דערזאָגט, אָדער „געזאָגט" דורך אָנצוהערענישן. זיכער זייַנען אַזעלכע אָנצוהערענישן און רמזים עלול בלויז צו פאַרקלענערן די באַדייטונג פון וויכטיקע דער־שייַנונגען. ס'וועט נאָך אָבער קומען אַ טאָג, ווען מען וועט וועגן דעם רעדן. דאָס דאָזיקע בוך איז נישט אויסן אָפּצושליסן, געננוי ווי די דערשייַנונג גופא האַלט נישט ביים אָפּ־געשלאָסן ווערן.

פיל שיפן האָבן דערגרייכט זייער ציל, אָבער נאָר אייניקע פון זיי (וועלאָס, פּאַט־ריאַ, סאַלוואַדאָר, סטרומאַ) שטעלן מיט זיך פאָר קאַפּיטלען פאַר זיך. די איבעריקע קומען מיט זייערע געשיכטעס און פּאַסירונגען קאָנצענטרירט אין די אַנטשפּרעכנדיקע קאַפּיטלען לויט די באַזונדערע טעמעס. וועגן אַ שיף, וואָס איר „ביאָגראַפיע" ווערט געגעבן אין אַ קאָנדענסירטער פאָרם, קען מען האָבן אַ גענויערע פאָרשטעלונג לויט אַן אַנדער שיף, וועל־כע איז ענלעך צו איר און דאָך ווערט וועגן איר, צוליב אַ וועלכע נישט איז סיבה, גערעדט ברייטער.

דאָס בוך נעמט אַרום די העפּלה־פּאַסירונגען פון 13 יאָר (תרצ"ד—תש"ז).

עס הויבט אָן מיט דער שיף „וועלאָס", וואָס איז אַרויסגעשווימען אין יאָר תרצ"ד, און פאַרענדיקט מיטן באַקאַנטן „שטאַפּל", ווען ענגלאַנד האָט נאָך איר באַזיגן דעם נאַציזם דערקלערט אַ קריג דער העפּלה, — מיט די דעפּאָרטאַציעס קיין ציפּערן אין חודש אב תש"ו. דאָס איז אַ דאַטע אין דער געשיכטע פון דער העפּלה. אַ גרויסמאַכט קאָנצענ־טרירט איר קראַפט אויף דער יבשה, אויפן ים און אינדערלופטן, רופנדיק גלייכצייטיק צו הילף אַנדערע מלוכות און רעגירונגען.

דער פראָנט דויערט נאָך. עס שטייען נאָך אויף אים די פּיאָנערן פון פאָלק און זייערע מיטגייער — זקנים, פרויען, קינדער אויף די הענט פון זייערע מוטערס, קאַ־צעט־מענטשן און זין פון זייער פאָטערלאַנד.

דאָס איז אַ משונהדיקער ים־פראָנט, אַן איינציקער אין זיין מין זינט דורות: פון איין זייט אַ מעכטיקער פלאָט פון אַ ים־פאָלק און אַ לענדער־דעראָבערער און פון דער צווייטער זייט — אַ „מעפּילים־פלאָט" פון אַ באַרויבט פאָלק, וואָס זוכט פאַר זיך אַ מקום־מנוחה. אַזאַ פראָנט האָבן די יאָרן, די לענדער און דער אָקעאַן נישט געזען אין משך פון דורות. די דאָזיקע העלדן־עפּאָפּעע שרייבט דאָס לעבן אַליין.

אשדות־יעקב — ירושלים, אייר תש"ז.

מ ש ה ב אַ ס אָ ק

1934 : דער ערשטער העפּלה-אויסברוך און זיינע ליידן

וועלאס — די ערשטע שיף פון דער העפּלה

די עליה און דער גזירה נאָך איר

„וועלאס" – די ערשטע שיף פון דער העפלה

דער ליידנס־וועג פון דער פיאָניערן־שיף

אין אָנהויב פון יאָר 1933 באַוויַיזן זיך אויפן האָריזאָנט די ערשטע „אומ־לעגאַלע שיפן". וואָרשיַינלעך זיַינען זיי אָרגאַניזירט געוואָרן דורך די פּאַרטייען און ציוניסטישע אָרגאַניזאַציעס פון פּאַרשידענע לענדער. דער ערשטער ערנסטער פּרווו פון אָרגאַניזירטער עליה, אָן דעם וויסן פון דער רעגירונג — איז געווען די שיף „וועלאַס", וועלכע האָט געהאַט אויף איר דעק 350 חלוצים.

די שיף „וועלאַס" האָבן געפונען מענטשן, וועלכע זיַינען צו דעם צוועק אַוועק ביז גריכנלאַנד, ווייל די שיף „סאַנט אַנטאַני", וועלכע האָט געפירט די מענטשן פון „מכביה" — האָט אויך געשטאַמט פון גריכנלאַנד.

אין אַטען, אַ שטאָט, וואָס פּאַרמאָגט זייער אַ קליינע צאָל יידישע איַינוווי־נער און ציוניסטן — האָט זיך אויך געפונען אַ ייד, וועלכער האָט אונז זייער פיל געהאָלפן. געווען איז ער אַ ציוניסט, אַ רב'ס אַ זון, און זיַין ברודער איז געווען בשעתו אַ דאָקטאָר אין דער קאָלאָניע מחנים, וווּ ער איז אויך געשטאָרבן. אָט דער דאָזיקער ייד איז אַלס סאָלדאַט בשעת דער וועלט־מלחמה געווען אין גריכנלאַנד, וווּ ער איז אויך געבליבן וווינען. ער האָט עס טאַקע „אַנטדעקט", די פּאַסאַזשיר־שיף „וועלאַס", וועלכע איז גראָד געווען „אַרבעטס־לאָז". איר אויפנאַמס־פעאי־קייט האָט באַטראָפן ביז 150 מאַן, אָבער מיר האָבן באַשלאָסן אַרויסצופירן אויף איר 350 מאַן. דער איַיגנטימער און דער קאַפּיטאַן פון דער שיף האָבן געוווּסט, אַז דאָס לאַנדן וועט פּאַרקומען אויף אַן „אומלעגאַלן" אופן. מיר האָבן אויך געהאַט צווישן זיך עטלעכע מאַטראָזן, חברים פון ארץ־ישראל, וועלכע האָבן געוואַרט אויף אונזער אָפּשיפונג, כדי צו ברענגען די שיף צום באַשטימטן פּונקט פון די ארץ־ישראל־ברעגעס.

געווען איז דאָס אין חודש יולי, ווען אין איינעם אַ פרימאָרגן איז אַ גרופּע זינגענדיקע חלוצים אַרויסגעפאָרן אין אַ ספּעציעלן צוג פון וואַרשע קיין אַטען. צוויי פון אונזערע חברים האָבן זיי באַגלייט. אויפן וועג האָבן נישט געפעלט קיין צרות און ערנסטע אָנשיקענישן. צום ערשטן מאָל האָבן אָט די „טוריסטן" אונטערגע־נומען אַזאַ לאַנגע רייזע, צו וועלכער אַפילו די באַגלייטער און אָרגאַניזאַטאָרן זיַי־נען צוגעטראָטן אָן וועלכער עס איז נויטיקער דערפאַרונג און פּראַקטיק.

זייער פיל שאָדן האָט אונז געבראַכט דער צו גרויסער טאַראַראַם, וואָס איז אַנטשטאַנען אַרום אונזער שיף. מיר זיַינען געווען איבערצייגט, אַז די דאָ־זיקע עליה קען נאָר דאַן געלונגען, ווען זי וועט דורכגעפירט ווערן בסוד און דיס־קרעציע. דעריבער האָבן געציטערט און געפּלאָנטערט אונזערע הערצער אין יענער נאַכט, ווען די שיף איז אַרויס אין וועג.

זי איז אַרוים בשלום — און איז אויך אָנגעקומען בשלום. נישט באַמערקט דורך קיינעם, זיינען די עולים צוגעשוווּמען צום ברעג, נישט ווייט פון תל־אביב. מיט איין שיפל איז געשען אַן אומגליקס־פאַל, עס האָט זיך איבערגעקערט און צוויי אונזערע חברים האָבן געפונען זייער טויט: איין חברה איז דערטרונקען געוואָרן און איין חבר איז אַרויף אויף אַ פעלז ביי ברעג און זיך דעם קאָפּ צעשמעטערט.

דער ערשטער פרווו איז געלונגען. און אין עטלעכע וואָכן שפּעטער ווערט באַנייט די אַרבעט מיט דער זעלבער שיף. אָבער צוליב זיכערקייטס־טעמים, ווערן איצט די אָנגעקומענע געפירט קיין װאַרנאַ. אויך די שיף קומט אָן צו דער באַ־שטימטער צייט אין פּאָרט. אָבער באַלד ביים אָנהויב פון אונזער אַרבעט איז גע־שען אַן אומגליק: אויפן וועג צווישן די דאַרדאַנעלן איז די שיף באַמערקט גע־וואָרן און מען האָט וועגן דעם צוויסן געגעבן דער בריטישער מאַכט. מיר זיינען אַריינגעפאַלן אין קלעם.

אַזוי האָט זיך אָנגעהויבן די טרויעריקע ליידנס־געשיכטע פון „וועלאָס".

די שיף האָט זיך דערנענטערט צו די ברעגעס פון לאַנד, אָבער די פאַרבינ־דונג מיטן ברעג קלאַפּט עפּעס נישט. די פּאָליציי באַוואַכט די ברעגעס און אין לאַנד זיינען נישט פאַראַן קיין יידישע שיפלעך, אויף וועלכע מען זאָל קענען צוקומען ביז צו אונזער שיף, די פאַרבינדונגס־מענער מוזן דעריבער שווימען 10 קילאָמע־טער כדי צוצוקומען צו אונז; מען געפינט נישט קיין פּאַסנדיק אָרט צום לאַנדן. אין צווישנצייט האַלט זיך ביים ענדיקן דער קוילן־זאַפּאַס, וועלכן מיר פאַרמאָגן אויף דער שיף און באַלד וועט זי נישט האָבן מיט וואָס צוריקצוקערן זיך קיין גריכנלאַנד. זי איילט זיך דעריבער שנעל אויף צוריק און דערגרייכט דעם גרי־כישן אינזל סיראָס. אויפן אינזל געפינט זיך אַ בריטישער קאָנסול — און די שיף פאַראַנקערט פונקט אַנטקעגן זיין הויז. מיר זיינען זיכער, אַז איצט געפינט זיך אין די בריטישע הענט אַ גענויער ראַפּאָרט וועגן דער שיף און איר מאַרשרוט.

ס'ווערט אָבער ווידער באַנייט דער קאָנטראַקט מיטן שיף־אייגנטימער וועגן אַ צווייט־מאַליקער אַפּשיפונג קיין ארץ־ישראל.

מען דערנענטערט זיך צו תל־אביב. מיר הויבן שוין אָן צו לאַנדן און מיט־אַמאָל — עם בליצט אויף אַ פּראָזשעקטאָר. אַ פּאָליציי־שיפל. די שיף רייסט זיך קוים אַרוים. די ערשטע סטאַציע — סיריע. פון דאַנען קערט זי זיך צוריק קיין גריכנלאַנד. דער שיפס־קאַפּיטאַן, וויל מער נישט איבערחזרן אַזאַ געפערלעכע רייזע און וויל נישט רירן פון אָרט. מיר קומען דורך, אַז די שיף זאָל זיך אויסבאַהאַלטן אינעם גרויסן אָבער פוסטן און פאַרלאָזענעם האַפן: סאַלאָניקי.

דערווייל איז דער נאָמען פון אונזער וואַנדער־שיף באַקאַנט געוואָרן איז גאָר דער וועלט, און האָט פאַרנומען דעם אויבן־אָן פון דער וועלט־פרעסע. „די פאַנטאָם־שיף" — רופט מען זי. אַנדערע באַצייכענען זי אויך: „די שיף פון שדים און כישוף־מאַכערס". דאָס האָט גורם געווען אַז אויך אין סאַלאָניקער פּאָרט לאָזט מען אונז נישט אַריין, און די שיף פאַראַנקערט אויסער דעם פּאָרט. מען דערלויבט צו ברענגען אונז עסנוואַרג, אָבער אויף אומגעהויער אויפגעשרויפטע פרייזן.

אונזער אונטערנעמונג איז דורכגעפאַלן. מיר ווילן אָבער ראַטעווען די מענטשן. מיר שלאָגן פאָר, אַז פון ארץ־ישראל זאָל מען אונז שיקן סערטיפיקאַטן. אָבער דער פאָרשלאָג טרעפט אָן אויף פּאָליטישע שוועריקייטן. עס וואָלט אפשר

„וועלאס" — די ערשטע שיף פון דער העפלה

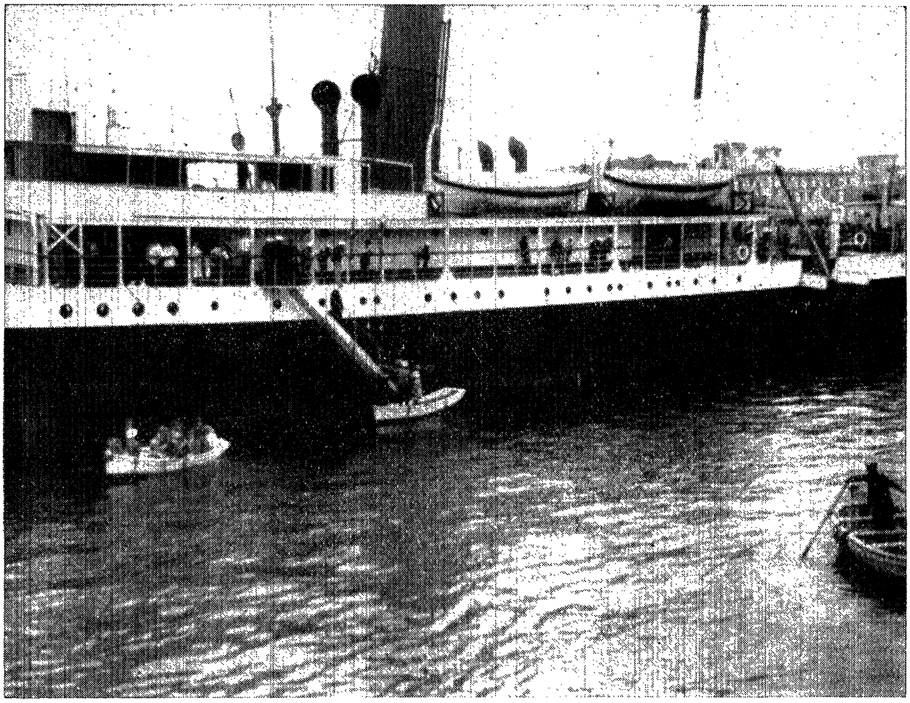

די שיף „וועלאס"

די „וועלאס"־געשיכטע אויף די ערשטע שפאַלטן פון דער וועלט־פרעסע

מעגלעך געווען צו געבן פאַר די מעפּילים סערטיפיקאַטן, אויפן חשבון פון דעם חלוצישן שעדיול, אָבער וואָס וועט געשען מיט די אַנדערע יידן, וועלכע וואַנדערן איבער וועגן און אומוועגן? פון וואַנען וועט מען פאַר זיי נעמען סערטיפיקאַטן? מיר זוכן אַ וועג צוריקצוקומען קיין פּוילן, אָבער אויך דער וועג איז פאַרשטעלט. נאָר פּוילישע בירגער פון אונזער גרופּע, וועלכע זיינען אגב די מערהייט, האָבן דאָס רעכט דורכצופאָרן אַן וויזעס, די איטאַליענישע טעריטאָריע, אָבער נישט די אַנדערע. (ליטווישע, לאַטווישע). יאָ, די עליה ב׳ איז אַ סך שווערער ווי יעדער אַנדערער שמוגל: מען קאָן נישט וואַרפן דאָס „פּעקל״ אין ים אַריין. אַלע ברעגעס זיינען פאַר אונז פאַרשלאָסן.

אונזערע באַמיונגען, צו געפינען אַן אויסוועג פון דער לאַגע, גייען אין דריי ריכטונגען: אַראָפּזעצן די עולים אין גריכנלאַנד; באַקומען דורכרייזע-וויזעס דורך רומעניע; באַקומען וויזעס אין אַנדערע לענדער. וועגן דעם ענין פון אַראָפּזעצן די מענטשן אין גריכנלאַנד דערגייען מיר ביז צום רעגירונגס-שעף. ער האָט אפילו צוגעזאָגט אונז צו העלפן. מיר זיינען שוין אפילו דורכגעקומען מיט זיין פּאַרטרעטער, אָבער אין צווישן איז מעטאַקסאַס צוריקגעקומען פון אַ פּאָליטישער רייזע, און דער גאַנצער פּלאַן איז דורכגעפאַלן. די פּוילישע געזאַנדשאַפט ווערט געבעטן זיך איינצושטעלן פאַר אונז, אָבער דער גענעראַל-סעקרעטאַר קלערט אונז אויף, אַז דער דרוק פון די ענגלענדער אויף גריכנלאַנד איז אַזוי גרויס, אַז זיי וועלן אונז גאָרנישט קענען העלפן.

עס שווימען אויך אויף כל מיני משונהדיקע פאַרשלאָגן. אַ גריכישער פּאַרלאַמענט-דעפּוטאַט קומט צו אונז מיט אַ פאָרשלאַג, אַראָפּצוזעצן די פּאַסאַזשירן אויף אַ ווייניק-באַווינטן אינזל, אויפצושטעלן דאָרט באַראַקן און אויסהאַלטן זיך פון די געלטער, וואָס וועלן קומען פון אויסלאַנד — אַזאַ פאַרשלאַג קען געווינען די צושטימונג פון דער רעגירונג.

בלית ברירה האָבן מיר צוגעשטימט צום פאַרשלאַג, אָבער אויך קעגן דעם האָט זיך מעטאַקסאַס קעגנגעשטעלט: ער האָט זיך אונטערגעגעבן דעם בריטישן דרוק.

דערווייל ווערט די אַטמאָספערע וואָס אַמאָל אַנגעלאָדענער. אַ שיף, וועלכע איז אָרגאַניזירט געוואָרן דורך אַ יידישער געזעלשאַפט פון טשעכיע, ווערט געכאַפּט מיט אירע אַלע פּאַסאַזשירן ביים אויסגוס פון טייך ירקון. די אַדמיניסטראַציע פון ארץ־ישראל האָט זיי באַפרייט בתנאי, אַז דער שיפס-קאַפּיטאַן וועט צוריקנעמען מיט זיך אַלע עולים.

פון ארץ־ישראל האָבן מיר באַקומען אַן אָנווייזונג: באַקומען אַ צווייטע שיף און צום דריטן מאָל פּרוּוון דערגרייכן דאָס לאַנד.

מיר האָבן אויך געפונען אַ שיף („העלענאַ״). אַלע צוגרייטונגען צו דער אָפּשיפונג מוזן געמאַכט ווערן מיט דער גרעסטער פאָרזיכטיקייט, כדי עס זאָל זיך נישט דערוויסן וועגן דעם דער פריערדיקער שיפס-אייגנטימער, וועלכער קען אונז — צוליב קנאה, וואָס עקזיסטירט צווישן די שיפס-אייגנטימער — פאַרמסרן און לאָזן אַרעסטירן. נאָך אויסערגעוויינלעך קאָנספּיראַטיווע צוגרייטונגען איז באַשטימט געוואָרן, אַז די באַגעגעניש צווישן ביידע שיפן — „וועלאָס״ און „העלענאַ״ — וועט פאָרקומען ווייט פון סאַלאָניקי. דאָרט וועלן די עולים איבערגעפירט ווערן פון איין שיף אויף דער אַנדערער. מיר האָבן אויך באַשלאָסן, אַז צו דער „העלע-

נא״ וועט צושווימען א זעגל־שיף, וועלכע וועט אין א באשטימטן מרחק פון די ארץ ישראל־ברעגעס, אויפנעמען אלע עולים פון „העלענא״, און שווימענדיק מיט דער פולער שנעלקייט צום ברעג צו, וועט זי ארויף אויפן זאמד און בלייבן שטעקן. אזוי ארום וועלן די מענטשן אראפגיין אויף דער יבשה אן דער הילף פון שיפלעך; „העלענא״ וועט, באלד נאכן איבערזעצן די עולים, שנעל אנטלויפן.

לאנג, זייער לאנג און ווייט נאך דער באשטימטער שעה, האבן מיר געווארט אויף דער שיף. צום סוף האט זיך ארויסגעוויזן, אז „העלענא״, שווימט נישט אפ קיין ארץ־ישראל, נאר גייט צוריק קיין אטען. מיר האבן זיך דערוווסט: די רעגירונג האט זיך אריינגעמישט און איר נישט דערלויבט ארויסצושווימען.

הייסט עס, אז אויך די דאזיקע אנשטרענגונג איז צונישט געווארן. אומזיסט האבן מיר פלאנירט, אומזיסט איז געווען אונזער טרחה.

סוף כל סוף האבן מיר באקומען רומענישע טראנזיט־וויזעס. אויף א לאסטשיף, וואס שטייט אין פירעאוס שווימען מיר אפ. רומעניע נעמט אונז אויף נישט פריינטלעך. דאקעגן איז כדאי אונטערצושטרייכן, אז פוילן האט מסכים געווען אויפצונעמען אלע עולים, אויך די 30 עולים, וועלכע זיינען נישט פוילישע בירגער. זי האט אבער געשטעלט איין תנאי: קיינער פון די מענטשן קערט זיך נישט צוריק צו זיך אהיים, און אלע ווערן קאנצענטרירט אין א ספעציעלן לאגער אין זאלעשטשיקי, נישט ווייט פון דער רומענישער גרענעץ. דא דארפן זיי בלייבן, ביז זייער עליה וועט דערליידיקט ווערן דורך סערטיפיקאטן, וועלכע זיי וועלן באקומען פון די באטרעפנדיקע „החלוץ״־צענטראלעס.

אזוי האט זיך געענדיקט די גרויסע פרשה, די געשיכטע פון דער פיאנירןשיף „וועלאס״ — וועלכע איז אזוי רייך געווען אין געשעענישן און ליידן.

חנניה

אין א שעת רצון אויפן דעק פון „וועלאס״

לאנגזאם, לאנגזאם איז צוגעפאלן די נאכט, און מיט איר איז געקומען די רואיקייט אויף דער שיף פון טויזנטער ליידן. איינער נאכן צווייטן צינדן זיך אן די שטאט־ליכטער אנטקעגן אונז, די ליכטער פון א פרעמדן און פיינטלעכן האפן.

דער ברעג — נישט ווייט איז ער איצט פון אונז. אבער אויך היינט — פונקט ווי נעכטן און אייערנעכטן, פונקט ווי מיט א וואך און צוויי צוריק, איז דער וועג צו אים פארשטעלט און פארהאמערט. און מיר די אומבאשיצטע און פארלאזטע וואנדערן איבער די ימים און נישט פאראן איז א רעגירונג, וואס זאל אונז דערלויבן אראפצושטעלן א פוס, אפילו נאר אויף איין טאג, אויף איין שעה — אונז קינדער פון א פאלק, וואס איז שוין זאט פון וואגלעניש, מענטשן וואס האבן געוואלט דערשלאגן זיך צום ברעג — און זיינען נכשל געווארן.

מיר האבן זיך שוין צוגעוווינט צו געהערכן אנן מיר וואנדערן זיך שוין מער נישט, הערנדיק די אנטגילטיקע תשובה: „ניין, איר וועט דא נישט אראפגיין!״. דאס איז דאך נישט דער ערשטער פארט, וואס נעמט אונז אויף מיט א בייז אויג און אן אפשטויסנדיקער האנט.

עס איז אויך נישט קיין וואנדער אויף די פאליציי־לייט, אויף אלע מינים

אָרדנונג־היטער, וועלכע דרייען זיך אַרום אַ גאַנצן טאָג אויף דער שיף און אָבסער־ווירן מיט אַ נייגיריק און פּאַרדעכטיק אויג די משונה׳דיקע און אייגנאַרטיקע „טוריסטן". קיין נייס איז אויך שוין נישט פאַר אונז די שטענדיקע „רעוויזיע", בשעת וועלכע אַלע תושבים פון דער שיף ווערן צוזאַמענגענומען אין איין ווינקל פון דעק און דאָן גייען זיי דורך „כבני מרון" פאַרן „אייניקל פון האָמער" אין פּאָליציי־אוניפאָרם, וועמען עס איז שווער אויסצורופן די נעמען, וואָס קלינגען אַזוי פרעמד אין זיין מויל.

אַ שטילקייט הערשט איצט אויף דער שיף, ווי אַ שטילקייט נאָך אַ שטורעם, וועמענס שליאָדעס מען דערקענט נאָך גוט אַרום און אַרום. „זיבן מאָל זיינען מיר אויפגעשטאַנען און זיבציק מאָל זיינען מיר געשלאָגן געוואָרן". און דעריבער שווייגן מיר. מיט אָפענע אויגן, טרויעריק אָבער ניכטער קוקן מיר אויף אונזער קעגנוואַרט, און מיר וואַרטן אויף דעם, וואָס די צוקונפט וועט אונז ברענגען. אַ רואיקייט איז אויסגעגאָסן אויף אונזערע פּנימער, און אינעווייניק — פאַרבי־טערטקייט און ווייטיק, אַ טיפע און שטאַרקע בענקשאַפט און אַפילו ברעקלעך — האָפענונג.

האָפענונג? יאָ, עפּעס אַ גוטע בשורה האָט אָנגעהויבן שוועבן אין דער לופטן און ווי אַ פליגל־גערויש האָט די האָפענונג אָנגעשלאָגן זיך, און קלינגט אין די אויערן פון די פאַרטריבענע: אפשר — אפשר וועט שוין קומען אַ סוף צו די צרות און ליידן און עפענען וועלן זיך די טויערן — — —

ערשט נישט לאַנג האָבן מיר געענדיקט דאָס אָוונט־ברויט, און מיר זיינען אַרויס אויף אַן אָוונט־שפּאַציר — אַ טאָג־טעגלעכער מנהג אונזערער. פּאָרלעך־ווייז און גרופּן־ווייז צעשפּרייטן מיר זיך איבערן דעק. איבער אונז די לבנה אין איר פולן גלאַנץ, און ווייט־נאָענט פון אונז בלינצלען די שטאָט־ליכטער. דער אָוונט־גע־רויש פון דער פּאָרט־שטאָט טראָגט זיך צו אונז און ווערט פאַרשלונגען פון די ים־כוואַליעס, וועלכע שלאָגן זיך אָן אין די ווענט פון אונזער שיף. איינער נאָכן אַנדערן פאַרלעשן זיך די ליכטער פון דער שיף און אַן אָנגענעמע טונקלקייט הילט איין דעם שיף־דעק. אַ לייכט ווינטל רייסט זיך דורך די מאַסט־בוימער און גלעט ליבלעך די פּנימער, וואָס זענען אָפּגעצערט געוואָרן אין די טעג פון ליידן און הונגער.

עס איז איצט אַ שעת רצון. פּאַמעלעך, פּאַמעלעך, זאַמלט זיך צונויף אַ גרופּע, דריקט זיך צוזאַמען, גלייך ווי איינער וואָלט דעם צווייטן אַ סוד דערציילט. אָט הויבט אָן איינער צו זינגען און עס ציטערן אין דער לופט שטילע טרויעריקע קלאַנ־גען, באַלד קומט צו אַ צווייטער קול, דערוויל אַ נישט זיכערער — נאָך אים אַ דריטער און אַ פערטער.

איצט האָט זיך שוין צעגאָסן אַ מעכטיקער כאָראַלער געזאַנג פול מיט טרויע־ריקער בענקשאַפט. אויף איין רגע האָט זיך דער געזאַנג איבערגעריסן — און באַלד ווידער זיך דערהויבן. דאָס איז שוין אַ ליד פון אַ חלוץ, וועלכער האָט אָפּגעשלאָסן זיין חשבון מיט דער פאַרגאַנגענהייט, זיין באַגער — אַ ניי לעבן, זיין בענקשאַפט — אַ נייע וועלט, וועלכע ער וועט מיט אייגענע הענט אויפבויען אויף דער ערד פון זיינע עלטערן.

אויטאָמאַטיש שטייען עטלעכע אויף פון זייערע ערטער. ליגט מען אַרויף, מיט האַרציקער ברודערלעכקייט, האַנט אויף אַקסל, און עס פאַרפלעכטן זיך אָרעמס אין אָרעמס. און ווי נאָר דער שטורעמדיקער טאַנץ האָט זיך אָנגעהויבן און געוואַקסן

אַלץ שטאַרקער און שטאַרקער — זענען די זינגענדיקע איינער נאָכן צווייטן אַריינגעריסן געוואָרן אין ראָד. מיט כּוח און ריטם האָבן די פיס זיך געהויבן אינם מעכטיקן טאַנץ און די קערפּער האָבן זיך געטראָגן אינם געווירבל.

ווו זיינען עס פאַרשוווּנדן די דאגות און דער צאָרן? און די פאַרביטערטקייט און שפּאָט — ווי אַזוי זיינען זיי פאַרגעסן געוואָרן? ווי די ים־כוואַליעס געטריבן דורך דעם ווינט, אַזוי דרייט זיך דער ראָד פון די טענצער, אַזוי באַוועגן זיי זיך אינם ריטם פון געזאַנג. אין דער אַרומיקער פינצטערניש פינקלען זייערע אויגן ווי יענע ליכטער דאָרט העט פון דער ווייטנס.

מיט עקשנות קלאַפּן די פיס און מיט ציין־קריצעניש שרייען די מיילער :

„ארץ, הוי ארץ, הוי ארץ־ישראל".

אַ ברוטאַלע האַנט האָט איבערגעריסן די קייט: דער שיפס־קאַפּיטאַן דערלויבט נישט צו טאַנצן — כּדי נישט צו שטערן דעם שלאָף פון די שטאָט־איינוואוינער אַנטקעגן. פאַרשווּנדן איז דער חלום, און אַלץ איז ווידער ווי פריער. אַ געדיכטע פינצטערניש הילט אונז איין. די האַנט טאַפּט און זוכט דעם טרעפּאַנלעז, און די פיס קריכן פּאַמעלעך אויף די קרום געדרייטע טרעפּ אַראָפּ, אַראָפּ — אין „קעלער" אריין.

און אין „קעלער" — ווי תמיד: אַ פייכטע און פאַרפּוילטע לופט. די חברים ליגן שוין אויסגעצויגן אויף זייערע בעטלעך לינקס און רעכטס פון מיר, איבער מיר און אונטער מיר, זייער כראָפּן שפּאַלט די געדיכטע לופט ווי נעכטן און אייערנעכטן.

און דאָך איז די היינטיקע נאַכט אַנדערש, ווי אַלע נעכט. דאָס האַרץ איז שוין נישט אַזוי אָפּן פאַר פאַרפירערישע נאָכטראַכטענישן. דאָס זענען דאָך חלומצים, די וואָס ליגן דאָ אין דער דאָזיקער מענטשן־הייל. זיי האָבן געשטורעמט די פאַרהאַקטע טויערן פון דעם היימלאַנד און איצט ברענגען זיי טאָג־טעגלעך אַ קרבן אויפן מזבח.

שלאָף־דורשטיקע קלעפּן זיך די אויגן אַליין צו. אַ שרעקלעכע פינצטערקייט אַרום, נאָר די ים־כוואַליעס פּליאַסקען פון הינטער דעם אָפענעם פענצטערל, און ווי אַ שטילער טרייסט־געזאַנג קלינגט זייער גערויש פול מיט לוסטיקייט און באַרואיקונג — עוד לא אבדה...

מ. זהבי

די עליה און דער געיעג נאָך איר

„מיר וועלן גיין דורך אַלע וועגן.
וועט זיך פאַר אונז עפענען אַ טויער —
וועלן מיר אַריינקומען דורכן טויער,
וועט זיך פאַר אונז עפענען אַ שפּאַרע —
וועלן מיר אַריינקומען דורך דער שפּאַרע.
מיר וועלן גיין סיי דורכן טויער און סיי דורך דער שפּאַרע".

משה ביילינזאָן

אין געיעג נאָך די „אומלעגאַלע"

אין די דריי יאָר 1933—1935 איז די פראַגע פון יידישער טוריסטיק געווען שטאַרק פאַרבונדן מיט דער פראַגע פון עליה, צוליב דעם, וואָס זי האָט דערפירט צום באַזעצן זיך אין לאַנד פון פיל טוריסטן, וועלכע האָבן דאָרט געפונען אַרבעט און פרנסה. אַ מאַסן־עליה פון טוריסטן, וואָס זיינען פאַרבליבן אין לאַנד איבער דער דערלויבטער צייט, האָט זיך אָנגעהויבן פרילינג 1932 און האָט געדויערט אין אַ גאָר גרויסן פאַרנעם ביז ענדע 1933. אַלס פועל־יוצא פון דעם גרויסן מאַנגל אין אַרבעטער איז אויך אויפן אַרבעטס־מאַרק געבליבן אַ פריי פעלד, וואָס האָט געקענט אויפנעמען די יידן, וועלכע זענען געקומען אין לאַנד אַריין אַלס טוריסטן.

די ידיעות וואָס, האָבן זיך פאַרשפּרייט אין גלות — אַז אין ארץ־ישראל איז פאַראַן אַ שפע פון אַרבעטס־מעגלעכקייטן — האָבן באַוווגן אַסך יידן צו פּרוּוון אַריינצוקומען קיין ארץ־ישראל אַלס טוריסטן ווייל זיי האָבן שוין פאַרלוירן דעם געדולד, צו וואַרטן ביז עס וועט קומען זייער ריי אויף סערטיפיקאַטן פונם שעדיול. אויך דאָס נישט רעכענען זיך מצד דער רעגירונג מיט די אויפנאַמס־פעאיקייטן פאַר פאַרשידענע שיכטן, ווי צ. ב. בעלי־מלאכות מיט אַ קליינעם קאַפּיטאַל, קליין הענדלער, א. א. וו. וועלכע זענען קיינמאָל נישט גענומען געוואָרן אין אַכט ביים באַשטימען דעם עליה שעדיול — אויך דאָס האָט געווירקט אין דער ריכטונג. די רעגירונג האָט זיך ענערגיש קעגנגעשטעלט אָט דעם איינאָרדנען זיך פון טוריסטן, זעענדיק אין דעם אַ מאַסן־פאַרלעצונג פונם געזעץ. זי האָט געטענהט, אַז אויב אַפילו דאָס געזעץ דערלויבט דעם טוריסט צו בעטן אַ דערלויבעניש סטאַביל צו בלייבן אין לאַנד, אויב ער געפינט פאַר זיך אַ פרנסה, איז אָבער נישט געזעצלעך צו בעטן אַן איינרייזע־דערלויבעניש אַלס טוריסט, אין מאָמענט ווען ער האָט די כוונה שוין פון פאַרויס צו בלייבן אין לאַנד אויף שטענדיק. דאָס וואָס האָט נאָך מער אַרויסגערופן די שאַרפסטע קעגנערשאַפט פון דער

רעגירונג איז געווען דער פאקט, וואס דאס „אומלעגאל באזעצן זיך" האט פאר־גרעסערט די צאל פון דער ממשותדיקער אויפנעמונגס־קראפט ווייט אויסער די גרענעצן פון די אויפנעמונגס־מעגלעכקייטן, וועלכע זיינען באשטימט געווארן דורך דער רעגירונג ביים צוטיילן דעם עליה־קאנטינגענט. אנהויבנדיק פונם ווינטער שעדיול פון 1933, האט די רעגירונג — אמת, נאך א פריערדיקער ווארנונג — אנגעווענדן דעם מיטל פון אפציען פון דעם עליה־קאנטינגענט פאר די אומלעגאל פארבליבענע אין לאנד. אין אקטאבער 1933 האט דער הויך־קאמיסאר מודיע געווען דער עקזעקוטיווע פון דער יידישער אגענץ, אז ער האט בדעה איינצופירן באגרענעצונגס־פאראָרדנונגען לגבי דעם אריינקומען פון טוריסטן, בכדי צו דערשטיקן די באוועגונג פון אומלעגאלן איינאָרדנען זיך. לויט די דאזיקע פאראָרדנונגען, דארף יעדער טוריסט, וואס פארט נישט מיט דער ערשטער קלאס, איינלייגן אין דעפאזיט 60 פאלעסטינער פונטן ווי אויך באווייזן א בילעט אויף צוריק. די רעגירונג האט אויך באשלאסן איבערצוגעבן יעדן טוריסט ביי זיין אנקומען אין לאנד א ווארנונג, אז ס'איז פארבאטן אנצונעמען דא ארבעט; זי האט אנגעהויבן א ספעציעלע אקציע כדי אויפצודעקן די שפורן פון טוריסטן, וועלכע זיינען געבליבן אין לאנד, ווי אויך אנגענומען א ריי מאסנאמען כדי צו פארמיידן דאס אריינקומען אין לאנד דורך אויסמיידן די גרענעץ־קאנטראל.

די עקזעקוטיווע האט אויסגעדריקט איר שארפן פראטעסט קעגן די פארגעשלאגענע מאסנאמען, נישט בארעכטנדיק דעם עצם געזעץ־ברוך. זי האט אויפגעקלערט די סיבות, וואס האבן דערפירט צו דער קאלאסאלער פארגרעסערונג פון דער צאל טוריסטן, וואס בלייבן אין לאנד און זי האט אויפגעוויזן, אז די זאך איז געווען מעגלעך נאר א דאנק דעם, וואס אלע איבערגעבליבענע האבן געפונען ארבעט אין לאנד. זי האט אונטערגעשטראכן, אז דער איינציקער ממשותדיקער וועג א סוף צו מאכן צו אט דער לאגע איז: אויפצועפענען ברייט די טויערן פון לאנד כדי צו דערמעגלעכן דאס געזעצלעכע אריינקומען פון עולים פון אלע שיכטן, וועלכע קענען אנגענומען ווערן אין לאנד. זי האט מודיע געווען, אז די שיטה פון זוכונגען און דעפארטאציעס מוז שאפן א לאגע פון בהלה צווישן די ניי אנגעקומענע, דערשיטערן און צושטערן אונטערנעמונגען, וואס זענען שוין פון לאנג אויפגעשטעלט געווארן און דערוועקן אן אלגעמיינע פארביטערונג. גלייכצייטיק האט די עקזעקוטיווע אונטערגעשטראכן, אז די ווארנונג וואס די רעגירונג האט בדעה איבערצוגעבן די טוריסטן איז נישט אין איינקלאנג מיטן עקזיסטירנדיקן געזעץ וואס גיט רעכט יעדן טוריסט צו בעטן א דערלויבעניש צו באזעצן זיך אין פאל, ווען ער געפינט ארבעט אין לאנד. וואס שייך דער שיטה פון איינלייגן געלט, האט די עקזעקוטיווע געטענהט, אז זי איז עלול צו באשווערן אין א גרויסער מאס די אמתע טוריסטן־באוועגונג אין די ראמען פון געזעץ. אין באצוג צו די געלט־דעפאזיטן האט די רעגירונג מסכים געווען צו באפרייען פון דער דאזיקער פליכט יעדן טוריסט, פאר וועלכן איינער פון די עקזעקוטיוו־מיטגלידער וועט האפטן. חוץ דעם פונקט זענען אלע אנדערע פאראָרדנונגען אריין אין קראפט אן שום ענדערונגען דעם 2־טן נאוועמבער 1933.

טוריסטן־דעפארטאציעס זיינען פארגעקומען במשך דעם גאנצן יאר 1933, אבער אין חודש נאוועמבער האט זיך דער געיעג נאך טוריסטן מצד דער רעגירונג פארשטארקט אין אזא מאס, אז די עפנטלעכקייט האט אים א נאמען געגעבן

„יאגד". עס ווערן דורכגעפירט זוכונגען אין די האָטעלן און קאַפע־הייזער. פּאַסאַזשירן אין די אויטאָבוסן און צוגן ווערן פאַרהאַלטן דורך פּאָליציאַנטן און ווערן אויפגעפאָדערט צו באַווייזן די דאָקומענטן. זייער אַסך תושבים פון לאַנד האָבן צוליב דעם געהאַט אויסצושטיין פיל אומאַנגענעמלעכקייטן. די גאַנצע אַקציע האָט זייער שטאַרק אויפגערעגט דעם יידישן ציבור און אַסך מאָל איז געקומען צו צוזאַמענשטויסן צווישן יידן און דער פּאָליציי. די עקזעקוטיווע האָט אָנגענומען ענערגישע טריט קעגן די מיטלען אין וועלכע די רעגירונג האָט זיך אָנגעכאַפּט, און אין דעצעמבער 1933, האָט זיך „די יאגד" אָפּגעשטעלט.

אין 1933, זענען פון לאַנד דעפּאָרטירט געוואָרן 30 יידישע טוריסטן און 50 אומלעגאַלע עולים.

די ציוניסטישע עקזעקוטיווע.

די שענדלעכע יאַגד

איך ווייס נישט און וויל נישט וויסן וואָס איז געזעצלעך, און וואָס נישט־געזעצלעך בנוגע דעם אריינקומען פון אונזערע ברידער, קינדער פון ישראל קיין ארץ־ישראל. איך האַלט, אַז דאָס אריינקומען פון די קינדער פון ישראל קיין ארץ־ישראל, איז געזעצלעך: אַלנפאַלס איז דאָס אַ מאָראַלישע געזעצלעכקייט, וועלכע שטייט העכער און אויסער אַלע געזעצן פון ביוראָען און ביוראָקראַטן.

איך האַלט, אַז אין דער איצטיקער שעה, ווען דאָס גאַנצע יידנטום ווערט געראַטעוועט, פרעגט מען נישט דעם פאַרפאָלגטן, וועלכער רייסט זיך אריין אין הויז: מיט וואָס פאַר אַ רעכט ביזטו אַהערגעקומען?! ער ווערט פאַרפאָלגט דורך דעם צאָרן פון רשעים, דורך דעם צאָרן פון אונטערדריקער און פייניקער, און דעמאָלט איז די גאַנצע וועלט זיין הויז!

איך האַלט, אַז אויב אַ ייד קומט אריין אין ארץ־ישראל און געפינט דאָרט אַרבעט, נישט פאַלנדיק צו לאַסט דער געזעלשאַפט און דער רעגירונג — איז דער חוב פון דער רעגירונג אים אריינצונעמען, געבן אים בירגער־רעכט און אים צו באַגריסן, וואָס ער ברענגט נוצן דער אַנטוויקלונג פון לאַנד און פאַרגרעסערט די הכנסות פון דעם רעגירונגס־אוצר!

אָבער זאָלן די באַגרינדונגען פון דער רעגירונג, וועלכע פאַרשטעלט און פאַרשטאָפּט אירע אויערן, כדי נישט צו הערן דאָס געשריי פון אונזער פאָלק נאָך עליה — זיין וואָס זיי זאָלן נישט זיין. זאָלן אירע סיבות, באַווארנישן, באַטראַכטונגען און גריבלונגען — זיין וואָס זיי זאָלן נישט זיין.

אויף איינס קענען מיר אַבסאָלוט נישט דערלויבן:

— די יאַגד נאָך יידן אין אונזער לאַנד!

„צוד צדוני כציפור". מען כאַפּט יידן אין די גאַסן, מען באַזוכט און רעווידירט זיי. דער ייד גייט אַרום אין זיין לאַנד, אויף זיין ערד, אונטער זיין הימל און מיטאַמאָל ווערט ער פאַרהאַלטן אין מיטן גאַס.

אין אונזער נאַיוויטעט האָבן מיר געשאַפן די לעגענדע, אַז קומען וועט די צייט און ארץ־ישראל וועט זיך פאַרשפּרייטן איבער אַלע לענדער און אַז מיר וועלן לעבן אַ פרייַ לעבן פון פרייע מענטשן אומעטום, אויף יעדן אָרט. און זיי — זיי שאַפן

אַ לאַנגע גלייך ווי דאָס צאַרישע רוסלאַנד וואָלט זיך פאַרשפּרייט אויך איבער א״י.

ניין. עס איז אומעגלעך איבערצוטראָגן די דאָזיקע חרפּה! ניין. צו דער יאָגד נאָך יידן אין ארץ־ישראל וועלן מיר נישט מסכים זיין!

28 נאָוועמבער 1933. ק. י. סילמאַן.

די אַראַבישע „פּרייווויליקע״...

אויף די פּאַליציאַנטן האָבן פאַרלוירן, ווייזט אויס, די גלייכגעוויכט און קאָנטראָל איבער זייערע נערוון און זיי האָבן נאָר אין זינען „צו כאַפּן״. זיי שטעלן אָפּ אויטאָמאָבילן און רעווידירן אַלע פּאַסאַזשירן. זיי פאַרהאַלטן אומ־שולדיקע רייזנדע אויף אַלע וועגן פון לאַנד און רעווידירן זיי.

וואָס קומט דאָ פאַר? פון ווען אָן איז דאָס מחוייב, דווקא דער ייד און נאָר ער, צו טראָגן מיט זיך זיינע דאָקומענטן ווען ער גייט אַרויס פון זיין שטוב? פון ווען אָן ווערט עס דער ייד באַשטראָפט, אויב ער האָט ביי זיך נישט זיינע דאָקומענטן, אָדער ער וויל זיי נישט אַרויסציען פון זיין טאַש אויף דער פאָדערונג פון יעדן פּאָ־ליציאַנט, — פון ווען אָן ווערט ער באַשטראָפט פאַר דעם מיט פאַרהאַפטונג, אַרעסט און מיט געבן קוויטיע און מיט אַנדערע שיינע זאַכן, וואָס זיינען פאַרבונדן מיט „פאַרדאַכט״?

דאָס אַלץ ווערט געטון ביי דער פולשטענדיקער הפקרות בנוגע דער „אומלע־גאַלער עליה״ פון אַראַבישע אימיגראַנטן, וועלכע קומען אַריין אין לאַנד אין טויזנטער און קיינער גיט קיין פּיפּס נישט. אַפילו די ריכטער, ווען עס קומט זיי אויס אַמאָל צו באַשעפטיקן זיך מיט די דאָזיקע אימיגראַנטן, טראָגן אויף זיי נישט תמיד, אַבסאָלוט נישט תמיד, אַרויס אָט דעם פּסק־דין, וועלכער איז שוין לגבי די יידן פאַרוואַנדלט געוואָרן אין אַ געזעץ: דעפּאָרטאַציע.

מיר זעען אין דעם דאָזיקן שענדלעכן לגבי אונז שפּיל, זייער אַ גרויסע סכנה. עס איז אומדערהערט, אַז דאָס אָפּהיטן די עליה־געזעצן, זאָל פאַרוואַנדלט ווערן אין האַלטן מענטשן אין אַ פּערמאַנענטער שרעק. די רעגירונג מוז אויס־וואָרצלען אָט די „תאווה פון יאָגד״, וואָס האָט באַהערשט די פּאָליציאַנטן און צעטומלט זייערע מוחות. אָבער קודם כל און ראשית כל איז די פליכט פון דער מאַכט תיכף ומיד, נישט פאַרלירנדיק קיין איין מינוט — אָפּצושטעלן די אונטער־נראָבנדיקע „פרייווויליקע דינסט״ פון די אַראַבישע יונגעלייט. ווייל זיי און נאָר זיי שטערן די אָרדנונג, זיי און נאָר זיי שטעלן אין געפאַר, מיט זייער העצערישער טעטיקייט, די עפנטלעכע זיכערקייט. נישט קעגן דעם ייִנגל פון פּוילן אָדער דעם ייד פון איראַק, וועלכע זיינען געקומען אַהער, כדי צו געפינען אַ מקום מקלט, — וועלכער קומט זיי און פאַר וואָס זיי זיצן איצט פאַרשפּאַרט אין די תפיסות פון דער א״י־רעגירונג, — נאָר קעגן אָט די אונטערהעצער, וועלכע גרייטן זיך מיט אָפענער אויסגערעכנקייט און כוונה צו שווערע אומרוען — אָט קעגן זיי מוז די רעגירונג באַשיצן דאָס לאַנד און זיינע איינוווינער.

10 אויגוסט 1934. „ד ב ר״

די דעפּאָרטאַציע פון 17 יידן

3 סעפּטעמבער, 1934.

די 17 יונגעליים, וועלכע זיינען געכאַפּט געוואָרן אויף דער גריכישער שיף און וועלכע זיצן שוין זינט צען טעג אין אַרעסט, האָבן נעכטן פּראָקלאַמירט אַ הונגער שטרייק. זייערע שרעקלעכע יסורים, וואָס זענען אריבער יעדע מאָס, האָבן זיי דערפירט אַנצוכאַפּן זיך אין אַט דעם געפערלעכן מיטל: זיך אויסצוהונגערן, בכדי צוצואיילן דעם סוף פון זייערע פיזישע און מאָראַלישע ליידן, אויב עס וועט נישט געפונען ווערן קיין אויסוועג פון זייער לאַגע.

זיי זיינען אריינגעפאַלן אין די הענט פון דער פּאָליציי, ווייל זיי האָבן נישט געהאַט קיין שום דאָקומענטן. זיי האָבן אויך נישט קיין שום בירגערשאַפט. צו־ערשט האָט די פּאָליציי געוואָלט זיי איבערגעבן דעם געריכט, זי האָט זיך אָבער, צוליב עפּעס אַ סיבה מישב געווען, און אַנולירט די געריכטלעכע תביעה קעגן זיי. אָבער צוליב דעם איז בכלל נישט לייכטער געוואָרן דער מצב פון די אַרעסטירטע אַז אַ משפּט און וועלכע האָבן קיין אַנונג נישט, ווען וועט זיך זייער אַרעסט ענ־דיקן און וווהין זיי וועלן פון דער תפיסה פאַרשיקט ווערן. וועט זיך דען געפינען אַ לאַנד, וואָס וועט איינגיין אריינצונעמען די וואַנדערנדיקע יידישע יונגעליים, אויב ארץ־ישראל נעמט זיי נישט אריין?

84 טעג האָבן די אַרעסטירטע נישט געהאַט קיין לעפל וואַרים וואַסער אין זייער מויל.

אויף דעם לאַנגן און ליידנס־פולן וועג האָבן זיי פאַרלאָרן דאָס לעצטע ביסל פון זייער אָרים פאַרמעגן: שרעקלעך איינזאַם צווישן די תפיסה־ווענט, האָבן זיי נישט קיינעם וואָס זאָל זאָרגן פאַר זייער גורל — איז דען אַ וווּנדער, וואָס דער יאוש האָט זיך אריינגעריסן אין די הערצער פון די אַרעסטאַנטן, ווען דער גורל האָט אַזוי שרעקלעך געטראָפן?

17 „פאַרברעכער", וועלכע האָבן געוואָלט אריינקומען אין לאַנד, וואָס לעכצט נאָך יונגע אַרבעטס־כוחות און צו וועלכן זיי האָבן נאָך אַזוי פיל יאָרן פון בענק־שאַפט און נאָכן דורכגיין אַלע שבעה מדורי גהינום ענדלעך דערגרייכט — האָבן דערלאַנגט אַ הונגער שטרייק.

וועט ווער אויפציטערן ?

*

דוקא ערב יום־טוב האָט דאָס געזעץ געטון דאָס זייניקע. די 17 „פאַרברע־כער" זיינען אַרויסגעשיקט געוואָרן פון לאַנד. וווהין? — דאָס איז נישט באַקאַנט.

אַט די געשעעניש, וואָס אַנטהאַלט אין זיך אַזוי פיל פאַרביטערטקייט, מוזן מיר קודם כל אריינזאַפּן אין זיך, פאַרזוכן און פאַרגעדענקען איר גאַנצן בי־טערן טעם, איר גאַנצן שמערצלעכן ווייטיק. מיר וועלן זיך נישט קענען אָפּשיידן פון איר נישט אין די יום־טובדיקע און נישט אין די וואָכעדיקע טעג. מיר וועלן תמיד מוזן אַט די געשעעניש אויפפרישן פאַר אונזערע אויגן און ווייס: אין דער זעלבער שעה, ווען מיר אין ישוב, זיינען געווען איבערפולט מיט פריידיקן און

שטאָלצן פאַרגעניגן, רואיק, זיכער און יום־טובדיק געשטימט, געגאַנגען יעדער איינער זיין וועג, ווער אין שול אַריין און ווער צו אַ פּריוואַטלעכער מסיבה, ווער אויפן ספּאָרט־פּלאַץ און ווער אויף אַ חברישן צוזאַמענטרעף, ווער צו זיין משפּחה און ווער אין זיין איינזאַמען ווינקל — אין אָט דער זעלבער שעה זיינען די זין, וואָס קערן זיך צוריק אין זייער לאַנד, אַרויסגעשיקט געוואָרן אויף די ימים און קיינער ווייס אפילו נישט אין וואָס פאַרא ריכטונג, באַרויבט פון יעטוועדע רעכט, אָן אַ נאָמען, אָן „פּאַפּירן", אָן אַ ציל און אָן יעטוועדן דאָקומענט, קינדער וואָס האָבן נישט קיין היים און אַ זיכער אָרט.

איינס האָבן זיי אָבער יאָ געוווּסט: זיי זיינען קינדער פון יידישן פאָלק.

דאָס זעלבע פילן אויך די אַלע, וואָס וואַרטן אויף זייער ריי אין עכו און אין בית־לחם. דאָס זעלבע פילן אויך די אַלע — נישט נאָר צענדליקער און הונדערטער, נאָר צענדליקער טויזנטער און מיליאָנען יידן, רעכטלאָזע און טיילמאָל אויך אָן „פּאַפּירן" און אָן אַ נאָמען, קינדער אָן אַ היים, אָן אַ מקום מקלט, אַלע יידן, וועמענס צאָל מען קען אפילו נישט אויסרעכענען, ווו זיי זאָלן נאָר נישט זיין: אויף אַלע וועגן, אויפן ים און אויף דער יבשה, און אויף דער גאַנצער וועלט.

און זיי האָבן דאָך אַלע דאָס רעכט צו זיין דאָ מיט אונז צוזאַמען. עס איז דאָך נאָר אַ צופאַל, וואָס מיר געפינען זיך דאָ, אינעדהאַלב דעם ישוב פול מיט יום־טובדיקער פרייד, און זיי וואַנדערן און וואַגלען איבערן שטורעמדיקן ים. ווייל זיי זיינען די יעניקע, וואָס האָבן אָפּגעהיטן דעם ז כ ר פון ארץ־ישראל מיט אמונה און טרייהייט, מיט יסורים און ליידן, זיי זיינען דאָס די יעניקע, וואָס האָבן געוווּנען די אינטערנאַציאָנאַלע אָנערקענונג פאַר דער שאַפונג פון אַ יידיש היימלאַנד אין ארץ־ישראל. זיי זיינען געווען די, וואָס האָבן מיט זייערע אָרימע גראָשנס און אַפילו הארץ געבויט צוזאַמען מיט אונז און פאַר אונז, דאָס אַלץ, וואָס איז אויפגעבויט געוואָרן אין לאַנד, זיי זיינען די יעניקע, וואָס האָבן גורם געווען אונזער היינטיקע פרייהייט, אונזער היינטיקע שטאָלצקייט, אונזער רואיקייט און זיכערקייט, פון וועלכע מיר אַלע געניסן אין אַזאַ פולער מאָס.

מיר אַלע, מענטשן פון גאַס און מענטשן פון ביוראָ זיינען מחויב אויפצופרישן דאָס דאָזיקע שרעקלעכע בילד, האַלטן עס שטענדיק פאַר אונזערע אויגן, סיי אין די יום־טובדיקע סיי אין די אַרבעטס־טעג.

12 סעפּטעמבער 1934.

דער „גערעכטער" משפּט אין עכו

נעכטן זיינען פאַרן בריטישן פרידנס־ריכטער אין עכוער געריכט געשטעלט געוואָרן צום משפּט 60 מענער און 5 פרויען, וועלכע זיינען אַרעסטירט געוואָרן אונטער דער באַשולדיקונג פון אומלעגאַלן אַריינקומען אין לאַנד. געקומען זיינען זיי אויף אַ גריכישער שיף, וועלכע האָט זיך במשך פון אַכט טעג געדרייט ביי די ברעגעס פון לאַנד און נישט געקענט אַראָפּזעצן אירע פּאַסאַזשירן. ווען דער פּראָוויאַנט האָט זיך ביי די מענטשן געענדיקט, האָבן זיי געפאָדערט פון די שיפסלייט און פון די גרענעץ־שמוגלער, וועלכע האָבן זיך אונטערגענומען אַריינצוברענגען זיי קיין ארץ־ישראל, אַז זיי זאָלן זיי אַראָפּזעצן אין וואָס פאַרא אָרט עס זאָל

נאר נישט זיין, כדי א סוף צו מאכן צו זייערע לײַדן צוליב הונגער און דורשט. די שיפס־לײַט האבן זיי אויף שיפלעך צוגעפירט צום ברעג צווישן עכו און חיפה, וווּ זיי זיינען אריינגעפאלן אין די הענט פון דער פאליציי.

די באשולדיקונג האט געפאדערט פון געריכט ארויסצוטראגן א שווערן פסק־דין ספעציעל קעגן 12 מאן, וועלכע פרוּוון שוין צום צווייטן מאל אריינצוקומען קיין ארץ־ישראל. וועגן דריי פון זיי ווערט געזאגט אין דער באשולדיקונג, אז זיי זיינען פראפעסיאנעלע גרענעץ־שמוגלער און אז זיי ארגאניזירן פאר געלט די אומלעגאלע עליה, אבער די דאזיקע טענה האט די באשולדיקונג נישט געקענט אויפווייזן.

דער שופט האט פארמשפט די 12 מאן צו איין יאר תפיסה און דעפארטאציע. די רעשט באשולדיקטע זיינען אין גרעסטן טייל פארמשפט געווארן צו דריי חדשים תפיסה און דעפארטאציע. חוץ 3 זקנים און 5 פרויען, וועלכע זיינען פארמשפט געווארן צו צוויי חדשים תפיסה.

וואס אנבעלאנגט 3 זקנים און פיר אנדערע באשולדיקטע, וועלכע האבן מודיע געווען, אז זיי האבן אין לאנד קרובים, וואס ווילן נעמען אויף זיך זיי אויסצוהאלטן, האט דער שופט באשלאסן פארצושלאגן דעם הויך־קאמיסאר, ער זאל זיי דערלויבן צו בלייבן אין לאנד. דער שופט האט דערקלערט, אז קיינער באדויערט זיכער נישט מער פון אים די לײַדן און עינויים, וואס די דאזיקע מענטשן האבן דורכגעמאכט און וואס האבן זיי באוויזן אריינצודרינגען אומלעגאל קיין ארץ ישראל, ווי אויך, אז ער האט זיך ביז איצט נוהג געווען צו באשטראפן מילדער אזעלכע באשולדיקטע, אבער איינזעענדיק, אז די אומלעגאלע עליה ווערט וואס אמאל שטארקער און אז די לײַכטע שטראפן האבן נישט די קראפט זי אפצושטעלן, — איז ער דעריבער דאסמאל געווען געצוווּנגען ארויסצוטראגן א הארבע שטראף, כדי אפצוהאלטן די ווייטערדיקע אומלעגאלע עליה, ווייל לויט זיין מיינונג, וואלטן די אלע מענטשן זיכער באקומען סערטיפיקאטן קיין ארץ־ישראל, ווען זיי וואלטן זיך געווענדן מיט א בקשה צו דער רעגירונג.

31 אקטאבער 1934 (פון דער כראניק)

דער הונגער־שטרייק אין דער עכוער תפיסה

דער יידישער ישוב אין ארץ־ישראל און די יידישע מאסן אין גלות זיינען אויפגעטרייסלט געווארן פון דער ידיעה וועגן דעם הונגער־שטרייק פון 80 יידן, ארעסטירטע אין עכו, וועלכע זיצן נאך אלץ אין דער דאזיקער תפיסה, הגם עס זיינען שוין חדשים פארלאפן, זינט מען האט אייגנטלעך, אנולירט דעם פסק־דין פון ארעסט, וועלכן די ריכטער האבן אויף זיי ארויסגעטראגן.

די דאזיקע מענטשן זיינען באגאנגען א שווער „פארברעכן": געטריבן דורך דער שרעקלעכער נויט אין גלות זיינען זיי באגאנגען אזא שווערע „זינד", וועלכע מען קען, לויט דער געריכטלעכער און מאראלישער אויפפאסונג פון דער ארץ־ישראל־מאכט, קיינמאל נישט מכפר זיין, און נעמלעך — אנטלויפן פון גיהינום און זוכן, אויף אייגענער האנט, אן א דערלויבעניש פון דער מאכט, א באהעלטעניש אין דעם צוגעזאגטן לאנד!...

1937: און טראָץ אַלעמען —
וועלן די מעפּילים ווייטער קומען

אין שליחות פאר דער העפּלה

,,און צונויפגעקליבן האָט ער זיי פון אַלע לענדער —
צום אָרט פון זייער באַגער"

אין שליחות פאַר דער העפּלה

פון דער העפּלה אין פּוילן

די יידן גופא האָבן דערפילט, אַז זייער בלוט איז געוואָרן הפקר, אַז זיי האָבן דאָרט קיין שום אויסוועג נישט, און ס'איז אויפגעקומען די האַרבע פראַגע: ווי ראַטעוועט מען זיך, ווי אַזוי שיצט מען זיך? אַט דער דאָזיקער אומרו האָט זיך אויך אַריבערגעכאַפּט אינם יידישן פּוילן: וויבאַלד די בייטש האָט אין דייטשלאַנד אַ פּאַטש געטון, פרעגט זיך: ווי לאַנג וועלן די פּאָגראָמשטשיקעס אין פּוילן האַלטן די הענט פאַרלייגט אין שוים? — אין דער אמתן האָט דאָך דער קאַלטער פּאָגראָם שוין פון לאַנג דאָרטן געבושעוועט: יידן זיינען אַרויסגעשטויסן געוואָרן פון זייערע עקאָנאָמישע און ווירטשאַפטלעכע פּאָזיציעס, די מלוכה האָט קאָנפיסקירט אַ סך יידישע אונטערנעמונגען, „אַרישע" געשעפטן האָבן זיך געעפנט דאָ און דאָרט; אויך זאָל מען נישט פאַרגעסן מעשה־פּשיטיק אא"וו. די שכנותדיקע רומעניע איז פון דעם אַנטיסעמיטישן כאַר אויך נישט אָפּגעשטאַנען.

דער יידישער לעבנס־אינסטינקט האָט דאָס גוט געשפּירט. מהאי טעמה איז די ציוניסטישע באַוועגונג שטאַרקער געוואָרן אומעטום און דער חלוצישער געדאַנק האָט זיך גענומען אַלץ מער און מער פאַרשפּרייטן. יונגוואַרג און דערוואַקסענע האָבן זיך מאַסנווייז אַנגעשלאָסן אָן די הכשרה־קיבוצים. אפילו דער באַלעבאַטישער ייד האָט זיך אויך ביסלעכווייז איבערצייגט, אַז ס'איז פאַר אים קיין אָנהאַלט נישטאָ אין גלות. די ציוניסטישע באַוועגונג אין פּוילן, וואָס איז אין 1931 נאָך געווען זייער שוואַך, איז אין 1935 עולה לגדולה און ווערט אַ מאַסן־באַוועגונג. דער „החלוץ" ציילט אין פּוילן 40.000 חברים. די יידישע יוגנט, וואָס פאַרבינדט איר גורל מיט ארץ־ישראל, כאַפּט אַרום אַ פערטל מיליאָן נפשות. אַ לאַנג־יאָריקער חלום האַלט ביים פאַרווירקלעכט ווערן: דאָס יידישע פאָלק שטייט אויף ווי איין מאַן, כדי זיך אַרויסצורייסן פון גלות.

אין יענע טעג איז ווי פון זיך אַליין, אויף דעם איינפאַכסטן אופן, אויפגעקומען — די „אומלעגאַלע עליה". אָנגעהויבן האָט זי זיך דווקא אין די יאָרן, ווען די לעגאַלע עליה האָט געהאַט אָנגענומען אַ מאַסן־כאַראַקטער: אין 1934 האָבן 32 טויזנט יידן עולה געווען לעגאַל, און מען האָט זיך געקענט משער זיין, אַז אין 1935 וועלן זיין נאָך מער עולים. אָבער עס איז געווען קלאָר, אַז די דאָזיקע לעגאַלע עליה אַליין איז נישט גענוג, מען דאַרף אויסגעפינען נייע וועגן, אַנדערע וועגן. און איינער אַ חבר אונזערער האָט זיך דעמאָלט וועגן אָט דעם פּראָבלעם אַרויסגעזאָגט בזה הלשון: „די הויפּט־זאַך איז, די יידן גופא זאָלן די עליה נעמען אין זייערע הענט. אפילו ווען די ענגלענדער זאָלן אונז געבן אַ מיליאָן סערטיפיקאַטן יערלעך און איבערבלייבן זאָל נאָר איין־איינציקער ייד, וואָס אים זאָל פאַרווערט

זיין לעגאַל אַריינצוקומען אין לאַנד, ליגט אויך אויף אונז אַ חוב דעם דאָזיקן יידן צו ברענגען אַהין". דאָס איז געווען אַ פעסטער און קלאָרער שטאַנדפּונקט, אַ שטאַנד־פּונקט, וואָס האָט זיך געפונען אין פולן הסכם מיטן אַלגעמיינעם יידישן מצב אין יענעם מאָמענט — און אויך אין הסכם מיט די פּערספּעקטיוון, וואָס האָבן דער־וואַרט די יידן אין דער גאָר נאָענטסטער צוקונפט. און צו יענער צייט, דאַרף מען געדענקען, איז דאָך נאָך נישט געווען די רייד דערפון, אַז די יידן וועלן אויסגעראָטן און פאַרטיליקט ווערן דורך היטלערן: נאָר שוין דאַן האָבן נישט געפעלט אין אונזער ציוניסטישן לאַגער ווייטזיכטיקע מענטשן, וואָס האָבן נישט אויפגעהערט מתרה צו זיין און אַנצוווייזן אויף דער גרויסער סכנה, וואָס לויערט אויפן יידישן פאָלק, ווען עס וועט קומען צו אַ צווייטער וועלט־מלחמה. שליחים פון ארץ־ישראל, וואָס זיינען טעטיק געווען אין פוילן, און דער עיקר די, וואָס האָבן געהאַט איבערגעלעבט אַנומלט די פּאָגראָמען אין אוקראַינע, האָבן נישט געקענט איינרוען; זיי האָבן ווי געפילט אויף זיך אַ חוב עפּעס צו טון, כדי צו פאַרהיטן דעם אומגליק; כדי צו פאַרהיטן די נייע שחיטה. אָבער דאָ האָבן זיך אַריינגעמישט אַנדערע חברים און האָבן געטענהט צו זיי: אַט פאַרן גרויסע גרופּעס אויף אַ לעגאַלן אופן קיין ארץ־ישראל, אַזאַ עליה ווי די היינטיקע איז אין אונזער געשיכטע נאָך נישט פאָרגעקו־מען — און איר פאַרנעמט זיך דאָ גאָר מיט עפּעס אַ שפּיל אַ קליינעם, וואָס פירט אַריבער אַ 300 יידן.

ווי נאָר מיר האָבן גענומען אָרגאַניזירן די דאָזיקע אומלעגאַלע עליה, האָבן מיר זיך אָנגעשטויסן אָן אַ זייער הארבן פּראָבלעם: ווער זשע וועט דער ערשטער אויף דעם אופן זיך דורכרייסן? מיר האָבן גוט געוווּסט, אַז טאָמער וועלן אין ארץ־ישראל נישט זיין קיין אַרבעט־ און עקזיסטענץ־מעגלעכקייטן, האָט די עליה קיין צוקונפט נישט; אָבער מיר האָבן גלייכצייטיק אויך געוווּסט, אַז די חלוצים, וואָס זיינען עולה, אַפילו אין אַ צייט פון אַרבעטסלאָזיקייט, געפינען אויך אין ארץ־ישראל אַן אָנהאַלט, זיי באַשאַפן שוין אַרבעט. אַזאַ מין עליה נויטיקט זיך בכן אין חלוצישע כוחות.

עס איז אונז אויך קלאָר געווען, אַז אַן אומלעגאַלע עליה איז פאַרבונדן מיט געראַנגל און מיט קאַמף. די מאַכט, האָבן מיר זיך געזאָגט, וועט דאָך מסתמא נישט צוקוקן מיט פאַרליגטע הענט. מיר האָבן געוווּסט, אַז אַלץ וואָס איז געטון גע־וואָרן אין פּרט פון עליה אַפילו אין וואוקאַפּס צייטן, איז געטון געוואָרן קעגן דעם ווילן פון דער ענגלישער אַדמיניסטראַציע אין ארץ־ישראל. אויף די צוויי הונדערט טויזנט יידן, וואָס זיינען אַריינגעקומען אין לאַנד פאַר דער צייט וואָס ער איז גע־ווען הויך־קאָמיסאַר, האָט מען געקוקט מיט אַ קרום אויג. דעמאָלט איז גראָד געווען אַ „שעת־הכושר", ווייל היטלער האָט אַקאָרשט געהאַט אָנגעהויבן צו רודפן די יידן. די עפנטלעכע מיינונג אין גאָר דער וועלט איז אויפגעטרייסלט געוואָרן, און איר דרוק איז געווען אַ שטאַרקער — האָט מען דערלויבט די יידן עולה צו זיין. אָבער זיי וועלן אַוודאי באַלד נעמען איינצוימען די עליה. עס איז ביי אונז קיין שום ספק נישט געווען, אַז די ענגלישע אַדמיניסטראַציע אין ארץ־ישראל וועט באַלד אַרויס־גיין אין קאַמף קעגן דער אויסערגעוויינלעכער עליה.

דערצו איז נאָך צוגעקומען דער דורכפאַל פון „וועלאָס" ב', וואָס איז אָפּגע־שווומען אַ קורצע צייט נאָכן אָפּפאָרן פון „וועלאָס" א', אָבער עס האָט זיך איר נישט איינגעגעבן צו דערפירן אירע פּאַסאַזשירן די עולים קיין א"י און זי האָט

געמוזט נאָך אַ חדשים־לאַנגן אַרומבלאָנקען אויפֿן ים זיך אומקערן צוריק אין גלות. מיר האָבן געליטן אַ מפּלה — און דער גאַנצער אויפֿטו איז פֿאַרשוויגן געוואָרן. די עליה, וואָס האָט זיך אַזוי שיין געהאַט אַנטוויקלט אין 1934, ווערט אָרגאַניזירט דורך פּאַרשידענע יידישע קרייזן, וואָס זיינען צווישן זיך נישט פֿאַרבונדן; מחמת דעם ווערט זי טאָקע אַלץ מער און מער איינגעשרומפּן, עס גייען איר סוף כּל סוף אויס די כּוחות — און שוין אין 1935 שטעלט זי זיך אין גאַנצן אָפּ. די באַמיונגען פֿון בּלערליי קרייזן און געזעלשאַפֿטן, וואָס האָבן זיך אָפּגעגעבן מיט דער עליה פֿון נישט־חלוצישע עלעמענטן, האָבן נישט געהאַט קיין פּעולה, אַזוי באַלד ווי די ווירט־שאַפֿטלעכע לאַגע אין ארץ־ישראל איז ערגער געוואָרן. און די חלוצישע באַוועגונג? — אויף אירע פּלייצעס איז געלעגן, ווי אַ שווערע משא, דער גרויסער געלט־שאָדן, וואָס די מפּלה פֿון „וועלאָס" ב' האָט גורם געווען. במשך צוויי יאָר נאָכאַנאַנד האָט זי געמוזט היילן אירע ווונדן, אַנשטאָט צו פֿירן אַ פּאָזיטיווע אַקציע.

***

אין די חלוצישע קרייזן — דער עיקר אָבער ביי די חברים, וואָס געפֿינען זיך אויף די הכשרה־פּונקטן — וועקט זיך אויפֿסנייַ אויף דער ווילן וואָס גיכער עולה צו זיין. אָבער די ציוניסטישע קרייזן, וואָס האָבן פֿריער זיך געהאַט פֿאַרנומען מיט דער עליה, זיינען געווען אַפּאַטיש. צוליב דער מפּלה פֿון „וועלאָס" ב' און צוליב דעם גרויסן געלט־שאָדן. מיר זיינען צו אַזעלכע שוועריקייטן נאָך נישט גע־ווען געוווינט, און די דורכפֿאַלן האָבן אונז צעטומלט די מוחות. אָט האָבן זיך גע־פֿונען חברים, וואָס האָבן אָנגעהויבן זיך צו קווענקלען, און אַנדערע האָבן נאָך אָנ־געהויבן צו שרייען: „נישט דאָס איז דער וועג!"

בינו לבינו איז פֿאָרגעקומען עפּעס אַזוינס, וואָס האָט ראַדיקאַל איבערגעביטן דעם מצב אין ארץ־ישראל: די געשעענישן פֿון תרצ"ו. צוליב די דאָזיקע געשעענישן גופֿא איז די אויפֿנעם־פֿעאיקייט פֿון לאַנד באַגרענעצט געוואָרן, אָבער אַחוץ דעם זיינען זיי געווען די סיבּה פֿון נאָך אַן ערגערער דערשיינונג: מען האָט געמוזט פֿון איצט אָן זיך רעכענען מיט דער מיינונג פֿון דער ענגלישער אַדמיניסטראַציע. איי־ביקע האָבן געזאָגט, מיר דאַרפֿן זיך רעכענען נאָר מיט אונזער ווירקלעכקייט, מיר האָבן קיין אַנדערע ברירה נישט און אַנדערע האָבן נאָך צוגעגעבן: די ענגלישע סאָל־דאַטן, ריזיקירן זייער לעבן לטובת די יידן און די רעגירונג וועט פֿאַר דער דאָזיקער מאָט זיך לאָזן גוט באַצאָלן, זי וועט זיך באַמיען איבערבעטן די אַראַבער אויף אונ־זערע קאָסטן. די, וואָס האָבן אַזוי געטענהט, האָבן זיך נישט געהאַט איבערגעשראָקן פֿאַר די געשעענישן, פֿראָסט־פּשוט, זיי האָבן נאָר מורא געהאַט, אַז אונזער פֿאַר־בינדעטער וועט פּלוצלונג אונז איבערלאָזן אויף הפקר. דער געדאַנקען־גאַנג זייערער איז געווען דער: איך מיט מיינע אייגענע כּוחות וועל נישט קענען זיך פֿאַרטיידיקן, איך בין באַדינגונגסלאָז פֿאַרבונדן מיט די ענגלענדער, — מוז איך, צי איך וויל יאָ, צי איך וויל נישט, נאָכגעבן עטלעכע פֿאָדערונגען זייערע. דער חבר, וואָס האָט דעמאָלט גערעדט וועגן דעם, האָט דערקלערט: די ענגלענדער וועלן אונז נאָכ־געבן אויף עטלעכע שטחים, ווי אַ שטייגער אין דער פֿראַגע פֿון קאָלאָניזאַציע, פֿון זיכערקייט; דאָ וועלן זיי זיך נישט אַריינמישן. אָבער ווו זיי וועלן זיך יאָ אַריינ־מישן, דאָס איז דאָרט, ווו עס האַנדלט זיך וועגן דעם סימבּאָל גופֿא פֿון זייער הער־שאַפֿט אין לאַנד, אין דער פֿראַגע פֿון דער אימיגראַציע, אין דער עליה. די

ענגלענדער וועלן קיינמאָל נישט מסכים זיין, מיר זאָלן אויף אַט דעם געביט זיך אַנטקעגנשטעלן זייערע געזעצן.

א גאַנץ יאָר, פון סוף 1937 ביז סוף 1938, האָבן מיר געפירט אין אונזערע קרייזן אַ דיסקוסיע איבער דער עליה ב'. מען מוז זאָגן, אַז געווען זיינען אויך אַזוינע חברים, וואָס אַרויסזאָגנדיק זיך קעגן דער דאָזיקער עליה, האָבן זיי פונ־דעסטוועגן נישט פאַרלוירן זייער יידישע ווירדע און זייער גרייטקייט צו שטיין אויף דער וואַך; זיי האָבן געמאַכט אַן אויספיר פון אַ געגעבענער סיטואַציע — און זייער אויספיר איז געווען אַ פאַלשער. געווים זיינען אויך אין אונזער באַוועגונג געווען מענטשן, וואָס זיי איז אַ קאַמפּס־סיטואַציע גאָר נישט געווען צום האַרצן — צי ווייל זיי האָבן אין דעם געזען אַן ענין קאַנטראַבאַנדע און אַפּנאַרעריי, צי ווייל זיי האָבן געהאַלטן, אַז עס לוינט נישט צו פאַרטאַכלעווען ענערגיע און כוחות אויף אומלעגאַלע עליות אין אַ צייט, ווען עס באַווייזן זיך גרויסע אימיגראַציע־מעגלעכ־קייטן, און ווען די האָפענונג אויף אַ יידישער מלוכה האַלט ביים מקוים ווערן. אָבער אויך אין דעם האָט געשטעקט אַ שווערער טעות. דער צוגאַנג האָט געדאַרפט זיין אַן אַנדערער: אַריינברענגען אין לאַנד אויף וואָס פאַרא וועג עס זאָל נישט זיין נאָך הונדערט טויזנט יידן; נאָכדעם, ווען דער דרך־המלך, וועט זיין פריי, וועלן מיר אַריינברענגען נאָך הונדערטער טויזנטער יידן.

נאָכדעם ווי דאָס לאַנד האָט זיך געהאַט אַ ביסל אויסגעטשוכעט פון די אומ־רועז און דער פוילישער „החלוץ" איז שוין געהאַט צו זיך געקומען נאָך דער מפּלה פון „וועלאָס" ב', איז דער געדאַנק וועגן ממשיך זיין אַ זעלבשטענדיקע יידישע עליה, ווידער אַרויסגעשווומען אויפן סדר היום. די הכשרה־קיבוצים, וואָס זיינען דורך דער געמיינזאַמער אַרבעט און דורך די געשעענישן קאָנסאָלידירט געוואָרן, האָבן איבערגענומען די איניציאַטיוו. זיי זיינען געווען די, וואָס האָבן גענומען פאָדערן די אומלעגאַלע עליה: זיי האָבן נישט צורו געלאָזט די אינסטיטוציעס און פּערזענ־לעכקייטן, געוועקט זיי, געטריבן, און געפאָדערט צו באַנייען די עליה קיין ארץ־ישראל אויף וואָס פאַר אַ וועג עס זאָל נישט זיין. און אָנהויב 1939, איז טאַקע די עליה באַנייט געוואָרן. אַ קליין שיפל מיט פינף און זעכציק חלוצים פון פוילן איז אָנגעקומען אין לאַנד. אַט די עליה איז צושטאַנד געקומען נאָר אַדאַנק די אָנ־שטרענגונגען פון דעם „החלוץ" אין פוילן.

פּאַמעלעך האָט זיך די דאָזיקע אַרבעט געפירט דאָס גאַנצע יאָר 1938. ס'איז געווען אַן אויספיר טעטיקייט פון „פּאַרטיזאַנער". פאַרנומען ברייט האָבן מיר זיך ערשט צום סוף יאָר 1939, ווען דער פּאָגראָם אויף די דייטשע יידן האָט זיך אָנ־געהויבן. אין 1939 האָבן מיר אָנגעהויבן צו שיקן שיפן מיט 300, 800 און אפילו אויך 1400 פּאַסאַזשירן. איצט איז אונז ערשט קלאָר־געוואָרן וואָס פּאַר אַ מעגלעכ־קייטן מיר האָבן געהאַט און וואָס פאַר אַ גרויסע מעגלעכקייטן מיר האָבן נאָך אין דער צוקונפט. אין משך פון אַכט חדשים פונם יאָר 1939 האָבן מיר געבראַכט קיין ארץ־ישראל פופצן מאָל מער עולים ווי פאַרן גאַנצן פאַרגאַנגענעם יאָר. מיר האָבן אויך אָנגעקניפּט פּאָליטישע באַציונגען מיט די רעגירונגען פון די לענדער, פון וואַ־נען די עולים האָבן געשטאַמט, און דאָס האָט אונז דערמעגלעכט צו פאַרברייטערן אונזער טעטיקייט־פּאַרנעם. מיר האָבן שוין אפילו געהאַלטן ביים לייזן די געלט־פּראַגע, די עולים גופא האָבן די עליה פינאַנסירט כמעט אָן קיין שום זייטיקער הילף. אָבער אָט איז אויסגעבראָכן די מלחמה. די העפלה האָט זיך אָפּגעשטעלט.

ש מ ע ו ן

התחלה־ווייען

מײַן שליחות אין אויסלאַנד איז אויסגעפֿאַלן אין דער תקופֿה פֿון די אומרוען אין ארץ־ישׂראל, אין אַ מאָמענט, ווען די עליה האָט גענומען אָפּשטעלן זיך. דער פּוילישער „החלוץ", האָט שוין דרײַ־פֿיר יאָר נאָכאַנאַנד געליטן פֿון אַ באַשרענקטער עליה, אַזוי אַז אין די קיבוצים האָבן זיך געפֿונען זייער פֿיל חברים, וואָס האָבן שוין געהאַט דורכגעמאַכט פֿיר־פֿינף יאָר הכשרה. זיי האָבן געהאַט אַ השפּעה אויף דער אַלגעמיינער שטימונג און אויפֿן לעבנס־שטייגער. האָט זיך דעריבער די באַוועגונג מיט שטורעם געריסן צו עליה.

געוויס האָט די באַוועגונג אויפֿגעשטעלט זייער וויכטיקע ווירטשאַפֿטלעכע אונטערנעמונגען. מיט וועלכע, מען וואָלט זיך אַפֿילו אין ארץ־ישׂראל גופֿא נישט געהאַט וואָס צו שעמען; דער ווירטשאַפֿטלעכער מצב אינם קיבוץ האָט זיך געהאַט שטאַרק געבעסערט און אַלע חברים זײַנען געווען אַרײַנגעטון אינם „בנין המשק", ווי מען האָט דאָס דאָרט געהאַט אַ נאָמען געגעבן, (הגם אַ משק — ווי עס באַדאַרף צו זײַן, איז דאָס אייגנטלעך נישט געווען; אָבער פֿונדעסטוועגן איז ער באַשטאַנען פֿון אַ גאַנץ בכבודיקן אינווענטאַר און אין געוויסע קיבוצים, ווי דהיינו אין דעם לאָדזשער קיבוץ, איז זײַן פֿינאַנציעלער אומזאַץ געווען אַ גאַנץ ליטישער). אָבער נישט אין דעם האָבן מיר געזען די עיקר־אויפֿגאַבע אונזערע. די הכשרה־באַוועגונג גופֿא האָט שטאַרק געליטן פֿון אַ געוויסער פֿאַרגליווערונג, ס'איז אין איר פֿון לאַנג נישט צוגעקומען קיין פֿרישע בלוט פֿון דרויסן און עס זײַנען נישט אַרײַנגעקומען קיין פֿרישע יונגע כּוחות. די עליה וואָלט אַזוי אַרום נישט נאָר פֿאַרענטפֿערט אַן אָנגעווייטיקטע פֿראַגע ביי די חברים, וואָס זײַנען „פֿאַרזעסן" געוואָרן אין די קיבוצים, נייערט זי וואָלט אויך אַרויסגערופֿן אַן „אינערלעכע" עליה: די עליה פֿון יונגע כּוחות אין די הכשרה־קיבוצים. עס איז שווער געווען זיך צו באַגנוגענען במיעוט מיט קליינע יוגנט־גרופּעס, וואָס דרייען זיך אויף אַן אָרט און שטעלן זיך צופֿרידן מיט גאָר באַשיידענע אויפֿטוען, און מיט אײַנגעשרומפּענע הכשרה־קיבוצים, וואָס האָבן זיך פֿאַרוואַנדלט אין „שומרי הגלות".

כאָטש אין ארץ־ישׂראל האָבן זיך געפֿונען מענטשן, וואָס זײַנען מחמת ווירטשאַפֿטלעכע טעמים — אַזוינע טעמים שווימען תמיד אַרויס בעת אַ דעפּרעסיע־צײַט — געווען קעגן עליה, איז דאָך געווען קלאָר: די עליה־מאָס איז צו קליין געוואָרן. מיר האָבן אויך נישט געקענט זיך באַגנוגענען נאָר מיט דער קולטורעלער אַרבעט און מיט דער טעאָרעטישער פֿאַרטיפֿונג פֿון אונזער באַוועגונג, ווי דאָס האָט זיך געפֿירט פֿון לאַנגע יאָרן אָן, עס איז נישט גענוג געווען צו געווינען די הערצער פֿון די חברים פֿאַר דער געוויינלעכער טאָג־טעגלעכער חלוצישער טעטיקייט, וואָס אין איר זײַנען מיר דערצויגן געוואָרן: גיין אין דער מושבֿה, אַרבעט און קאָלעקטיוו. די פֿאַרווירקלעכונג פֿון דעם עליה־אידעאַל, די עליה גופֿא פֿון יעדן חבֿר — זי איז דאָך פֿאַרבונדן געוואָרן ממש מיט אַן איבערקערעניש. געוויס איז אין דער באַוועגונג קיינמאָל נישט אײַנגעשלאָפֿן דער געדאַנק, וועגן עליה אויף אַלע וועגן; אָבער די מפּלה פֿון „וועלאָס" ב' האָט אַ ביסל געלײַמט דעם דאָזיקן געדאַנק. און עס האָט זיך קיין איינער נישט געפֿונען, וואָס זאָל דערקלערן: „מיר האָבן דעם ענין־עליה גענומען אין אונזערע הענט און מיר וועלן אים דורכפֿירן". די יחידים, אָדער אפֿשר דער איינציקער, וואָס וואָלטן יאָ געווען בּיכולת דאָס צו

זאָגן און צו פאַרווירקלעכן, — אויך הינטער אים האָט זיך נאָכגעשלעפּט דער שאָטן פון „וועלאָס". איך וויל נישט זאָגן, אַז „וועלאָס" איז געווען אַ מפּלה. אַז מען באַקלערט זיך גוט, מוז מען צוגעבן, אַז די דאָזיקע אונטערנעמונג איז געווען אַ גרויסער אויפטו, — און דורכגעפאַלן איז זי נישט, ווייל די טוערס אירע זיינען נישט פּאַסיק געווען. מען קען זאָגן, אַז דורכגעפאַלן איז די גאַנצע באַוועגונג, ווייל זי האָט אין „וועלאָס" געזען אַ מין קאָניונקטור־ענין און נישט אַן אתחלתא פון אַן עליה אויף אַלע וועגן.

און די שמועסן און באַראַטונגען מיט די חברים איז באַשלאָסן געוואָרן: מען דאַרף פּרובירן אַן עליה־אַקציע. איך דערמאָן זיך אין אַ כינוס פון פּעילים פון אַ יוגנט־באַוועגונג, וואָס איז פאַרגעקומען אין קאַזימיר. קאַזימיר איז אַ קליין פּויליש־יידיש שטעטעלע אויף די ברעגעס פון דער ווייסל, אַ ליב־חן'עוודיק שטעטל, וואָס ליגט איינגעטונקט אין גרינס אויף אַ נישט הויכן באַרג. מיר האָבן אויף דער דאָזיקער באַראַטונג געוואָלט באַהאַנדלען די פראַגע פון אויפאָדערן די מיטגלידער פון די יוגנט־באַוועגונגען צו גיין אויף הכשרה; אַזוי ווי קיין עליה איז נישט געווען, האָבן מיר געוואָלט 'באַווייזן, אַז הכשרה, איז דער ערשטער טריט צו עליה.

נאָך אַ נאַכט־זיצונג, ווי דער מנהג איז געווען אין פּוילן, זיינען מיר זיך צונויפגעקומען אַרום דריי אַזייגער נאָך חצות ערגעץ־ווו אין דעם שטעטעלע טאַקע. מיר האָבן געפאָדערט פון שמעון'ען, וואָס האָט זיך גענאַרפּט באַלד אומקערן צוריק קיין ארץ־ישראל, ער זאָל נעמען אויף זיך דורכצופירן די עליה. ער איז געווען דער איינציקער, וואָס איז פּאַסיק געווען די זאַך אָנצוהויבן. צו אים וואָלטן שפּעטער צוגעקומען נאָך אַנדערע.

נאָך פאַר דער דאָזיקער פאַרטאָגיקער זיצונג, האָבן מיר ביידע שוין געהאַט געפירט אַ לאַנגן שמועס. געגאַנגען זיינען מיר אַזוי שפּאַצירנדיק אין די שיינע אַלייען פון קאַזימיר און האָבן בעת מעשה אַרומגערעדט דעם ענין. איך האָב געאַרט צו הערן פון זיין מויל קלאָר און דייטלעך — און נישט „לייענען צווישן די שורות" פון זיינע ווערטער — אויף ווי ווייט ער גופא איז גרייט זיך צו פאַרנעמען מיט דער אַקציע און ווי אַזוי, מיינט ער, דאַרף מען שטעלן די ערשטע טריט. אַנשטאַט דעם האָט ער מיך פּלוצלינג אַ פרעג געטון: „און דו? ביסטו גרייט דערצו?" — איך האָב אים תיכף געענטפערט: „יאָ. איך בין גרייט". אָבער אין דער אייגענער רגע האָט מיר אַ פּויק געטון אין האַרצן און געדוכט האָט זיך מיר, אַז איך בין צו געשווינד געקומען מיט מיין ענטפער, ווארעם אין דער אמתן האָב איך דאָך גאָר נישט אָנגעהויבן צו וויסן ווי אַזוי און מיט וואָס מען הויבט דאָס אָן. מיר זיינען זיך פונאַנדערגעגאַנגען מיטן איינדרוק, ווי מיר וואָלטן זיך געהאַט געגעבן אַ „תקיעת־כף", מען זאָל תיכף ומיד צוטרעטן צו דער אַרבעט.

איך האָב זיך אומגעקערט צו מיין קיבוץ מיטן פעסטן גלויבן, אַז איך קען אָנזאָגן מיינע חברים, וואָס קוקן אַלע אויס די אויגן זייערע אויפן גרויסן — אויפן יום־טובדיקסטן טאָג אין דער חלוצישער באַוועגונג, די גוטע בשורה: אָט־אָט גייען מיר איבער צו מעשים.

און געווען איז דעמאָלט אַ צייט פון גרויסע דיסקוסיעס און אַמפּעריייען איבער דער פראַגע פון דער „חלוקה": זאָל מען יאָ מסכים זיין צום חלוקה־פּלאַן, אָדער נישט מסכים זיין. אַלע לויפן אַרום פאַרהאָוועטע, און ווי צעטומלטע פון דער גאולה, וואָס האַלט שוין ביים קומען. ס'האָט אויסגעזען, ווי ס'וואָלט גאָר נישט די צייט

געווען איצט צו פארנעמען זיך און פאדערן אזא מין עליה. שווערע טעג, האבן מיר געזען, רוקן זיך אן אויף אונז: מיר האבן איינגעזען, אז אויב אפילו די גרויסע, שיינע פלענער וועלן טיילווייז יא מקוים ווערן, וועלן זיי אויך נאך נישט ברענגען אונזער באוועגונג די גאולה, וואס מיר דערווארטן.

מיר זיינען, ווי איך זע איצט, געווען צו באשיידן און האבן זיך צופרידנגעשטעלט במועט. מיר האבן געוואלט מאכן דעם ערשטן פרווו און אריינברענגען אין לאנד א קבוצה פון 50־60 מאן. דערצו איז נויטיק געווען צו דינגען עפעס א פרימיטיווע, קליינע כלי. מיר האבן זיך פארגעשטעלט, אז דאס דארף זיין א זעגלשיף מיט א מאטאר פארשטייט זיך. פארוואס עפעס א זעגלשיף? — ווייל א זעגלשיף האט אן אומשולדיק פנים און קיינער וועט איר נישט חושד זיין, אז זי פירט מענטשלעכע קאנטראבאנדע. שווימט זיך אזא מין „קעסטל” א קליינס אין ים, אן קוימענס, אן רויך — ווער וועט גיין זיך אומקוקן אויף אים? נישט ווען דאס שיפל וועט ארויסשווימען אין ים אריין, נישט ווען עס וועט אנקומען אויף אן ארט וועט מען עס באמערקן. די פאסאזשירן וועלן פראסט־פשוט אריינקריכן אין שיפל — און היידא, אוועקגעשווומען! אויב ס'איז ווייניק געווען, וואס מיר האבן געוואלט ארגאניזירן אן אומלעגאלע עליה קיין ארץ־ישראל, האבן מיר נאך געוואלט דורכפירן, אז דאס אפשווימען פון דער שיף פון אטען זאל אויך פארקומען אומלעגאל. דער דאזיקער פלאן האט זיך אונז אויסגעוויזן פשוט ביז גאר.

פון ארץ־ישראל האט מען אונז געהאט צוגעזאגט, אז די ים־לייט צו באגלייטן אונזער שיף וועלן זיין גרייט און אז אין א פאר טעג ארום וועט מען אונז צווויסן געבן, ווי עס האלט מיט דער גאנצער צוגרייטונגס־ארבעט. איך דערמאן זיך מיין ערשטן שפאציר מיט שמעון אין דער פארט־שטאט פירעאוס. ס'איז מיר דעמאלט ארויפגעקומען אויפן געדאנק דער סיפור־המעשה פון מענדעלען, פון דער סאמע ערשטער עליה־תקופה קיין ארץ־ישראל אין די אכציקער יארן פונם פארגאנגענעם יארהונדערט. א מעשה מיט א יידן, וואס גייט אריין אין א קראם פון תבואה, נעמט אן א פולן הויפן ווייץ און פרעגט דעם קרעמער: „שיינע גערשטן איז דאס, וואס? איך האלט אויך ביים פארן קיין ארץ־ישראל, איך בין אויך א מבין אויף ווייצן און גערשטן...” פונקט אזוי זיינען מיר ביידע זיך פארגעקומען אין מיינע אויגן, ווען מיר האבן ארומגעשפאצירט אין דעם פארט פירעאוס אדער ריכטיקער געזאגט אין דעם פארט פון לאדקעס. צענדליקער, הונדערטער זעגלשיפן מיט און אן מאטארן, הילצערנע און מיט אייזן באשלאגענע זיינען דארט געווען פאראנקערט. דא, האבן מיר זיך געזאגט, וועלן מיר געווים געפינען די ערשטע שיף אונזערע.

מיר האבן אנגעקוקט „אונזער” שיפל. געווען איז זי א הילצערן, מיט צוויי מאסטבוימער, א מאטאר און א גרויסן מאגאזין. און אין איר דארפן עס אריינגיין א 50־60 מאן. אז איך האב גענומען גענויער באטראכטן די שיף, האט מיר דאס הארץ א ציטער געטון: „צי קען מען אין אזא כלי, האב איך זיך געפרעגט, ערגעץ־ווו אנקומען?” אבער שמעון ענטפערט מיר: „קאלומבוס, בכבודו ובעצמו, איז אויך אנגעקומען אין אמעריקע אויף א שיף פון 49 מאן”. פארלאז איך זיך אויף אים. דעם בעל־הבית פון דער שיף זעען מיר צוויי מאל א טאג. אן אלטער גריך איז ער, איין האנט זיינע פארמאגט זעקס פינגער. ער רעדט אויך טערקיש. מיט יארן צוריק איז ער געווען א גרויסער עושר און געפירט אלערליי טונקעלע געשעפטן, ער האט געשמוגלט און געקאנטראבאנדעוועט וואס נאר עס האט זיך געלאזט. איצט זיינען

אַנגעקומען שווערע צייטן: נישטאָ מער קיין סחורה צו שמוגלען — נו, וועט ער שמוגלען מענטשן... ער האָט תיכּף ומיד פֿאַרשטאַנען אונזער מיין, אָבער מיר האָבן צו אים קיין גרויס צוטרוי נישט געהאַט. אין אונזערע ענינים מוזן מיר קודם־כּל זיין „ביטרער" פֿון די גויים. שמעון האָט מיר זייער פֿיל דערציילט פֿון דער „וועלאָס"־צייט, וועגן דעם גוי, וואָס האָט צוערשט געוואונען זיין צוטרוי און דאַן אים סוף כּל סוף אָפּגענאַרט. ווי געפֿינט מען פֿאַרט אַ גוי אַזאַ, וואָס זיין זאָל ער טאַקע געשיקט און ביטרע, אָבער אָפּנאַרן זאָל ער נישט? — אָט דער דאָזיקער „גוי" האָט, ווי שוין געזאָגט, קיין גרויס צוטרוי ביי אונז נישט אַרויסגערופֿן. אַ מאָדנער נפֿש איז ער געווען: אַ שוויַיגעוודיקער, עפּעס גאַרנישט ווי אַ גריך, אַ קאַלטער, אַ פֿלעגמאַטיקער, אָבער טאָמער ווערט ער אין כּעס — דאַן איז חיות נישט זיכער. זיצט ער זיך אַזוי און שפּילט זיך מיט אַ שנור, דרייט זי אין די הענט אַהין און אַהער, לאָזט רינגען רויך פֿון זיין פּיפּקע, רעדט צו אונזער ייִד גריכיש, און דער גיט אונז איבער אויף אַ לשון אַ צעבראָכענעם, וואָס גרילצט אין די אויערן: האַלב־ייִדיש האַלב דייטש; דאָס צוזאַמענריידן זיך — אַן אמתע קאַטאָרזשנע אַרבעט! סוף כּל סוף ווערן מיר מיט אים מושווה און גיבן אים אַפֿילו האַנטגעלט אויך.

ס'איז באַשלאָסן געוואָרן, אַז איך דאַרף זיך „אַראָפּכאַפּן" קיין ארץ־ישראל — נישט נאָר כּדי דאָרט מודיע צו זיין די חברים, אַז די שיף האַלט ביים אָנקומען, נייערט כּדי צו פֿאַרהאַנדלען מיט די חברים איבער דעם גאַנצן ענין פֿון דער אומלעגאַלער עליה. איך האָב שטאַרק געצווייפֿלט אין דעם דערפֿאָלג פֿון מיין שליחות. וויַיל איך האָב געוווּסט, אַז עס זיינען דאָרט פֿאַראַן גרויסע חילוקי־דעות. אָבער איך האָב אויך געוווּסט, אַז טאָמער גיט זיך אונז איצטער דער פּלאַן נישט איין, וועט מען עס אונז קיינמאָל נישט מוחל זיין; טאָמער זיינען מיר נישט מצליח — וועלן ווידער אַוועקגיין יאָרן און יאָרן אָן אַ נייעם פּרווו, ווי דאָס איז געווען נאָך דעם דורכפֿאַל פֿון „וועלאָס".

***

...איינעם אַן ערב־שבת, אַרום עלף אַזייגער פֿאַרמיטאָג, באַוויַיז איך זיך פּלוצלונג אין תּל־אביב. מיין ערשטע באַגעגעניש איז געווען מיט אַ פּאָר חברים, וואָס האָבן געהאַט אַ נאָענטע שייכות מיטן ענין. איך בין גלייך צוגעטראָטן צום תּוך פֿון דער זאַך. דאָס, וואָס איך דערצייל, איז פֿאַר זיי אַ גרויסער סורפּריז.

עטלעכע מאָל האָבן מיר שוין אַפֿילו פֿריִער זיי געהאַט טעלעגראַפֿירט; אָבער וואָס איז אַ קאַלטע טעלעגראַמע אַנטקעגן אַ לעבעדיק וואָרט פֿון אַ חבֿרס מויל, וואָס קומט אָנזאָגן: „הנה, זייט וויסן, אַז אין צוויי וואָכן אַרום פֿאָרן מיר אָפּ"?

איך טרעף זיך מיט חבר איקס און וויקל פֿאַר אים פֿונאַנדער די גאַנצע מגילה „החלוץ". ניין, איך רייד כּלל נישט וועגן דער נויטיקייט פֿון פֿירן אַ פּאָליטיש־ציוניסטישע מלחמה, אויך נישט דעם ענין פּליטים באַריר איך; איך רעד נאָר וועגן דעם, אַז מען דאַרף ראַטעווען די „החלוץ"־באַוועגונג. ער האָט פֿאַרשטאַנען וואָס איך האָב געמיינט און האָט געפּסקנט: ווען עס וואָלט געגאַנגען נאָר אין דעם, וואָלט שוין אויך כּדאַי געווען עפּעס צו טון! און וויבאַלד איר האָט שוין אָנגעהויבן די אַקציע, דאַרף מען זי אַוודאי און אַוודאי דערפֿירן צו אַ סוף! דעם זעלביקן טאָג נאָך האָב איך זיך געטראָפֿן אויך מיט אַנדערע חברים. איך האָב דאָס געפֿיל, ווי איך וואָלט געבראַכט אַ גוטע בשורה. מען איז שוין מיד געוואָרן פֿון די דיסקוסיעס איבער דעם חלוקה־פּלאַן. די אומרוען זיינען נאָך אין פֿולן גאַנג; עס זיינען פֿאַראַן

הרוגים און פאַרוואונדעטע. דער ישוב פאַרטיידיקט זיך טאַקע און ווייזט אַרויס זיין כוח; אָבער נאָך גרעסער איז די חשיבות פון דעם דאָזיקן כוח מיט דעם וואָס ער קומט אַזוי בולט צום אויסדרוק — דווקא אין די איצטיקע טעג!

ארום פיר אַזייגער נאָכמיטאָג, אין אַ גוס־רעגן, לאָז איך זיך אין וועג, כּדי צו מאָביליזירן נאָך אַ חבר, וואָס דאַרף נעמען דעם ענין אין זיינע הענט אַריין. שוין צוויי טעג ווי איך געפינען זיך אין לאַנד און בין נאָך ביי זיך אין שטוב נישט געוועזן. איצט, דוכט זיך מיר, איז אַלץ אָפּהענגיק דערפון, אויב יענער חבר, וואָס איך גיי איצט אים אויסזוכן, וועט באַלד איינשפּאַנען זיך אין דער אַרבעט. אַ שעה נאָך אַ שעה פאַרגייט. די ערד, דוכט זיך מיר, ברענט אונטער מיינע פיס. אין מיטן וועג פאַרהאַלט אונז אַן ענגלישער פּאָליציאַנט. ער רעווידירט אונז, איז אונז חוקר ודורש; אָבער געפונען האָט ער ביי אונז גאָרנישט מיט גאָרנישט; אַז מיר טראָגן אין האַרצן ביי אונז דעם ענין עליה ב׳ — דאָס האָבן אַפילו די פאַרשנדיקע פּאָליציייאישע אויגן אויך נישט געקענט אויסגעפינען. ער בייזערט זיך אויף אונז, הלמאי מיר לאָזן זיך ביינאַכט אין וועג, ביי אַזאַ גוס־רעגן. נו, גיי דערצייל אים מעשיות. פאַרוואָס, פאַר־וועןן...

דעם טויער פונם „משק" האָט אונז געעפנט איינער אַן אַלטער געטרייער חבר פון לאַנגע יאָרן אַן. ער וווּנדערט זיך, וואָס איך קום אַראָפּ אין מיטן נאַכט. נאָך אַ שמועס מיט די חברים און נאָכדעם ווי איך האָב זיך געהאַט אויסגעטענהט מיטן אייגנטלעכן „בעל־דבר", איז געבליבן, אַז ער פאַרט מיט מיר אין שטאָט, איך האָב דאָס שוין באַטראַכט ווי אַ האַלבן נצחון: איך וועל אים ברענגען אין שטאָט אַריין, האָב איך זיך געטראַכט, און דאָרט וועט מען אים שוין אַזוי לאַנג „אַריינקלאַפּן אין קאָפּ אַריין", ביז ער וועט מוזן מרוצה ווערן. ביז ער וועט זאָגן: יאָ, איך בין גרייט!

***

געדוכט האָט זיך, אַז אַלע מענטשן — אויסער דער קליינער גרופּע, מיט וועל־כער איך בין אין אַ שטענדיקן ענגן קאָנטאַקט — באַציען זיך אומבאַוווּסטזיניק מיט אומצוטרוי צום גאַנצן ענין. אויך דער חבר, וואָס איז באַשטימט געוואָרן צו העלפן אַראָפּצוזעצן די עולים פון דער שיף, קוקט אויף אונז — האָט זיך מיר גע־דוכט — מיט אַ סקעפּטישן בליק, ווי איינער זאָגט: „ווייס איך וואָס? אַ ירידה אינם זיבעטן הימל..." אָבער סוף כּל סוף האָבן מיר אים אויך „ביי־געקומען". געלאָזט האָט ער זיך אַריינציען אין דער אַרבעט... אויף אַ קורצע צייט — און געבליבן איז ער ביי איר לאַנגע, לאַנגע יאָרן. —

אויפן וועג צו „איגרעק", האָט מיך אָנגעכאַפּט אַ מין ציטער. די לאַגע איז אַזאַ, אַז טאָמער זאָגט ער „ניין", איז אַ סוף צום גאַנצן ענין. ווייל נאָך אַלעמען ווילן מיר דאָך קענען זיין ווילן גאָרנישט נישט טון.

איך הויב אָן דעם געשפּרעך מיט אַן אויפקלערונג וועגן דעם ענין, דערצייל וועגן דער לאַגע אין וועלכער עס געפינט זיך דער „החלוץ" און וועגן דער נויטווענ־דיקייט פון אַ באַלדיקער עליה שוין איצט; איך רעד נישט וועגן ארץ־ישראל, נישט וועגן אַנדערע ציוניסטישע פּראָבלעמען: איך שטעל זיך פאַר אַלץ חבר און מיטגליד פון „החלוץ", וואָס איז פעסט דעצידירט דאָס דורכצופירן. דאָ האָט זיך אָנגע־הויבן די דיסקוסיע. ער גיט מיר צו דערקלערן מיט אותות ומופתים, אַז דאָס איז עלול צו ברענגען אַ שאָדן אי אונז, אי דער עליה. איך שטרענג זיך אָן צו זיין אויסגעהאַלטן אינם וויכוח. קען זיין, אַז איך האָב — אין דער היץ פון דער

דיסקוסיע — זיך אַרויסגעכאַפּט מיט ווערטער און מיט אַרגומענטן, וואָס זיינען נישט געווען אויף אַן אָרט; אָבער — ווי געזאָגט — איך האָב קיין צייט נישט גע־האַט צו וועגן און צו מעסטן מיינע רייד. זיי זיינען אַרויס פון זיך אַליין, נישט איך האָב זיי אַרויסגעזאָגט. און געזאָגט האָב איך, אַז מכוח עליה ב׳ נויטיקן מיר זיך כלל נישט אין אַ באַשלוס. ער ווידער האָט דעם דאָזיקן ענטפער מיינעם איינגעשאַצט ווי אַ צו גרויסע „חוצפּה" מצד מיר. איך האָב אים אויף דאָס ניי אַ פרעג געטון, צי בעת דער דריטער עליה האָבן די אַלע, וואָס האָבן זיך געריסן אין לאַנד אַריין מיט אַלע וועגן, געפרעגט די דעה פון דעם „וועד הצירים"? עס איז גרייליך מעג־לעך, אַז דער „וועד הצירים" וואָלט דאַן אויך געזאָגט „ניין" — אָבער די „החלוץ"־באַוועגונג האָט נישט געקענט אַנדערש, סיידן עולה צו זיין.

פון מיינע ערשטע ווערטער האָט ער, ווייזט אויס, זיך נישט געכאַפּט, אַז איך דערציי̈ל אים דאָ פון עפּעס אַזוינס, וואָס איז שוין אין פולן גאַנג. ווען איך האָב אים געזאָגט, אַז די מענטשן זיצן שוין אויף אַ שיף, וואָס געפינט זיך אין מיטן ים, איז ער ווי אַ לייב אויפגעשפּרונגען פונעם פאַטעל און האָט זיך צע־שריען: אַזוי און אַזוי! ער וועט מיך רופן צו אַ חברים־געריכט... אָבער שוין אין אַ מינוט אַרום האָט ער מיט מער ישוב־הדעת מיר אַ פרעג געטון: אויב אַזוי, טאָ וואָס זשע ווילסטו איצט פון מיר? — האָב איך אים אָפּגעענטפערט בזה הלשון: „איך בין געקומען דיר זאָגן, אַז דאָס וואָס מיר טוען מחוץ לארץ איז אונזער זאַך, און מיר פאַרלאַנגען, אַז איר דאָ אין לאַנד זאָלט טון אַלץ, כדי די עולים זאָלן דאָ אַרונטער־גיין פון דער שיף בשלום. ווי אַ ווינט האָט ער זיך אַ הויב געטון פון זיין געזעס און אויסגערופן — „אין דער נאַכט, ווען זיי וועלן דערגרייכן דעם ארץ־ישראל־ברעג, זאָלט איר קומען אויפוועקן מיך פון שלאָף. איך וועל זיין דער ערשטער, אייך צו העלפן! אין דעם מאָמענט, ווען אַ ייד קומט צו צום ברעג פון ארץ־ישראל — איז ער אין מיינע אויגן כשר וישר, פונקט אַזוי ווי אַ ייד, וואָס קומט אַריין לעגאַלער־הייט אין לאַנד. — ווער עס איז שוין אַרויס אין וועג — פאַרפאַלן, אָבער אויף להבא — זאָג איך : ניין. איר ווילט אַ בירור — גוט, וועלן מיר זיך זעצן באַ־טראַכטן דעם ענין און וועלן אָננעמען אַ באַשלוס. אַזוינע זאַכן ווערן אָן אַ באַשלוס נישט געטון!

דאָס האָט פון „איגרעק" אַרויסגערעדט דאָס וואַרימע יידישע האַרץ, דער ליבער חבר, דער טייערער מענטש. דער געשעענער פאַקט האָט אים משכנע געווען.

נאָכדעם בין איך געגאַנגען זען „א". געטראָפן האָב איך אים אַ פאַרמאָ־טערטן, אַז אויסגעמוטשעטן נאָך אַ טאָג פון אומרוען. ווי נאָר איך האָב אָנגעהויבן די געשיכטע מיט דער שיף, האָט ער זיך גלייך אויפגעוועקט, און מיט אינטערעס זיך צוגעהערט צו מיינע ווערטער. אויך ער האָט געהאַלטן, אַז מען האָט נישט גע־טאָרט בשום אופן אָן אַ באַשלוס פאַרוויקלען זיך אין אַזאַ מין אונטערנעמונג. אָבער היות ווי אויך ער איז אַ „יידישער גזלן", האָט ער געפּסקנט, אַז וויבאַלד דאָס איז שוין געשען, איז גאָר אַנדערע רייד. קיין פראַגע נישט, אַז ער וועט העלפן, ווי אין פּסוק שטייט: „עזוב תעזוב עמו". ער פרעגט אויס וועגן אַלע פּרטים, אַלץ וויל ער וויסן, יעדע קלייניקייט. וואָס לענגער מיר רעדן, אַלץ מער פאַרשווינדן די פריי־ערדיקע קווענקלעכישן — און „א" ווערט גאָר אַן אַנדערער מענטש, געטריי און אײַ־בערגעגעבן דעם ענין און גרייט צו יעדער אָנשטרענגונג.

איך דאַרף מיטנעמען מיט זיך אַ באַגלייטער, אַ געניטן ים־מענטשן, וואָס זאָל ברענגען אונזערע עולים צו אַ זיכערן ברעג. די שיף גייט ערשט אָפּ שבת, דריי אַזייגער נאָכמיטאָג. און איך האָב אַזוי אַרום פּרייטיק אינדערפרי געקענט זיך פאַר־גינען צו קומען אַהיים צו מיר. אַט די צוואַנציק שעה, וואָס איך האָב זיך געפונען אין שטוב ביי מיר, האָבן אַריינגעבראַכט רו אין מיין האַרצן און אָפּגעפרישט מיינע געדאַנקען. איך האָב זיך אַריינגעטונקען אין דער וואַרעמער סביבה פון נאָענטע חברים, פונם משק, וואָס האָט, זינט איך בין אַוועקגעפאָרן פון דאָרטן, זיך געהאַט שטאַרק אַנטוויקלט.

ווי גוט איז דאָס פאַר איינעם, וואָס טוט אַזאַ אַרבעט ווי איך, וואָס דערפילט אַזאַ אומזיכערע און געפערלעכע שליחות, צו פאַרמאָגן אַ שטוב, אַן אייגענע היים.

***

איך קער זיך אום קיין אַטען און געפין דאָ אַ קאַמפּלעטן דורכפאַל; דער גוי, — קיין גוי נישט, די שיף — נישט קיין שיף, און וואָס שייך דאָס געלט, וואָס מיר האָבן אַריינגעלייגט אין דער אונטערנעמונג — איז עס, אויך אַזוי גוט ווי פאַר־לוירן. עס שטעלט זיך אַרויס, אַז די שיף, וועגן וועלכער מיר האָבן געהאַט פאַר־האַנדלט מיטן גוי, איז גאָר נישט זיינע געוועזן; פאַר האַנטגעלט, וואָס ער האָט גע־קראָגן פון אונז, האָט ער ערשט געוואָלט זי קויפן, בינו לבינו האָט מען נאָך געדאַרפט פאַרריכטן דעם שטאַרק קאַליע געוואָרענעם מאָטאָר; און ווידער האָט מען געדאַרפט אַריינשטאָפּן אַ הויפן געלט אין אַ זאַך, אָן שום גאַראַנטיע, אַז אַלץ וועט איצט שוין גיין כשורה. מיר האָבן בכן בכלל זיך אָפּגעזאָגט פון דעם געשעפט מיט אים, נישט געקוקט אויף אַלע צוגרייטונגען צו דער נסיעה, וואָס מיר האָבן גע־האַט געמאַכט און אויף דער פאַרזיכערונג, וואָס איך האָב די חברים אין ארץ־ישראל געהאַט געגעבן, אַז אַט־אַט פאָרן מיר שוין אָפּ.

עס הויבט זיך אָן אַלץ אויפסניי, — פון „בראשית". אין אַ פּאָר טעג אַרום האָבן מיר אויסגעפונען אַ נייעם „גוי". „מאַברוס" איז זיין נאָמען — און שוואַרץ איז ער טאַקע ווי סמאָלע. ער זעט אויס ווי אַ פּיראַט. געקומען איז ער צו אונז אָן אָנגעגאָסענער מיט „ריצנאַייל־וויין" (אַזאַ מין פּאָפּולערער וויין, וואָס האָט אַ ריח פון האַלץ פון אַ ריצנאַייל־בוים; מען טרינקט אים זייער פיל און עס געדויערט לאַנג, ביז מען ווערט שיכור פון אים). רעדן רעדט ער פאַר צען און אַ טעמפּעראַמענט האָט ער אַ הייסן, אַ „לעבעדיקן". וואָס מען פרעגט אים, האָט ער גלייך אויף דעם אַ פּאַסיקן ענטפער, אַ זיכערן. ער רעדט מיט די הענט און מיט די פיס, מיט איין וואָרט — „כל עצמותי תאמרנה". ער ווייזט אויס צו זיין זייער אַ גוטמוטיקער מענטש. אַ כשר פאַרדינסטל, אַ ראַיעלער מסחר איז אים נישט צום האַרצן. עס איז אים שוין מיאוס ומאוס געוואָרן צו טראַנספּאָרטירן אַליוון־אָפּפאַל, אָדער ענלע־כעס און ער חלשט ממש אַוועק נאָך עפּעס אַ „טונקעל" שטיקל אַרבעט. האָבן מיר זיך געטראַכט: ער איז דער ריכטיקער בעל־דבר. און הגם ער בעט נאָך אַמאָל אַזוי־פיל, ווי דער ערשטער גוי, איז דאָס געשעפט אויך כדאי.

אין דעם דאָזיקן געשעפט איז צוגעקומען נאָך איינער: אַ קליינער „גויעלע" אַזאַ: באַרילאַ הייסט ער. ער איז אַ טרייער דינער פון דעם יידן, וואָס האָט אונז „צוגעשאַנצט" מאַרבוסן און זיין שיף. באַרילאַ איז אַ טיפּיש גריכישער אינטעלי־גענט. געווען איז ער אַ קאַפּיטאַן אין דער גריכישער אַרמיי, וואָס איז בשעתּה אַריין

אין טערקיי, אין אנאטאליע. אחוץ דעם איז ער א מוזיק־לערער, א ספארט־מענטש און אן אויסגעצייכנטער שווימער. פונוואנען לעבט אזא מין נפש? איין גאט ווייס דאס. דערצו איז ער נאך א פילאנטראפ און טיילט אוים נדבות אויף רעכטס און אויף לינקס, א צער־בעלי־חיים׳ניק איז ער אויך און איז מכנים־אורח אלע פאר־לאזענע קעץ, וואס ער טרעפט אן אין גאס; ער איז אויך כאר־דיריגענט ביי די יידן אין שול ראש השנה און יום־כיפור. ער קען אויף אויסנווייניק „ויהי בנסוע הארון", וואס ער זינגט ארונטער מיט אן אמת גויישן אקצענט. א גוטהארציקער און טריי ווי א הונט. טראץ דער אינטעליגענץ זיינער, איז ער אבער זייער א פרימיטיווער מענטש און נישט קיין איבעריקס גרויסער חכם. אויסגעבונדן איז ער מיט א וועלט גריכן מכל המינים; די באקאנטשאפטן זיינע שטאמען פון די קאפע־הייזער, ווו ער איז אן אפטער גאסט. איך האב שוין דערמאנט, אז כארילא איז געווען א ידיד פון דעם יידישן מעקלער, פרעגט זיך: וואס פאר א שייכות האט ער געהאט מיט אים? — די מוזיק האט זיי צונויפגעבונדן. ער אקאמפאנירט דעם יידן, בשעת ער זינגט „אריעס"; ער איז אויך דעם יידנס משרת אלע זונטיק, ווען דער מעקלער אונזערער מאכט זיך זיין רייט־שפאציר; בכלל העלפט ער אים אונטער אין דער באלעבאטישקייט — און אזוי ארום ציט ער ארוים זיין ביסל חיונה. מיר האבן אים באשטימט א פענסיע. מן הסתם איז דאס געווען זיין ערשטע שטענדיקע און רעגלמעסיקע פרנסה אין זיין לעבן. איצט פרעסט ער שוין זיינע הויזן און טראגט א נייעם שניפס. ער איז דאס דער פארמיטלער צווישן אונז און דעם „גוי", לויפט פון אים צו אונז און צוריק. מיר טענהן זיך אוים מיט אים אויף א מאדנעם לשון, וואס באשטייט פון „ברעקלעך" גריכיש, פון האלבע ווערטער אין פראנצויזיש, און בשעת הדחק — העלפט ארוים אויך אן ענגליש ווארט. ווען מען דארף איינקויפן צידה לדרך — גייט ער כארילא, פארהאנדלען און אויסדינגען די פרייזן...

אבער פונדעסטוועגן איז זיין שכל פארט א געזונטער — גויישער שכל.

שפעטער, ווען מיר זיינען עולה לגדולה געווארן און ער איז ביי אונז געווארן א גאנצער „קאד־לעפל", האט דער צופאל געוואלט, אז עס זאל אים אויסקומען זיך צו באגעגענען מיט איינעם פון די העכערע באאמטע פון דער פארט־מאכט. דער לעצטער האט אים א פרעג געטון: „זאגט מיר נאר, ווי לאנג וועט זי געדויערן, די עליה ב׳ זייערע?" „ביז די יידישע מדינה וועט אויפגעשטעלט ווערן" — האט כא־רילא באלד געענטפערט. כארילא וויל זיך מתגיר זיין און באזעצן זיך אין ארץ־ישראל. אבער קודם כל וויל ער אנפירן מיט דער ערשטער שיף, וואס פירט קיין ארץ־ישראל אומלעגאלע עולים, כדי צו ווייזן זיי, די ענגלענדער און די אראבער, ווי יידן קומען אריין אין ארץ־ישראל.

די פארהאנדלונגען מיטן „שווארצן" פירן זיך ווייטער אין א שנעלן טעמפא. די שיף זיינע איז א מיט אייזן באשלאגענע, מאטאר־שיף מיט זעגלען און מיט מאסט־בוימער. זיין תקיפות און די זיכערקייט, מיט וועלכער ער רעדט, גיט אונז אויך צו מוט און שטארקט אונזער געפיל פון בטחון. אז מיר האבן אים א פרעג געטון, ווי אזוי מיר וועלן איינגטלעך ארייגזעצן אונזערע מענטשן אין דער שיף, האט ער, אויפן גריכישן שטייגער, א הויב געטון איין האנט אין דער הויך און די צווייטע פארלייגט אויף היינטן, זיך אויפגעשטעלט און פונאנדערגעשריען זיך: „וואס? מיך וועט מען נישט לאזן „אנלאדענען"?. — פארוואס מיר זיינען אזוי זי־כער געווען, אז די אפעראציע וועט זיך אונז איינגעבן — איז אונז ביזן היינטיקן

טאג נאך אלץ נישט קלאר. אבער דאס דאזיקע גריכנלאנד איז געבענטשט מיט א סך איינגוסן. ווו דו ווילסט נאר, קענסטו „אויסבויען" א פארט, אומעטום קען אפילו א גרויסע שיף איר אנקער ארונטערלאזן — און אזא שיף ווי אונזערע אוודאי און אוודאי. אמת, די שיף שטייט א צוויי־דריי הונדערט מעטער ווייט פון ברעג, אבער מען קען צוקומען צו איר אויף שיפלעך.

האלטן מיר א קארטע פון גריכנלאנד פאר די אויגן און הערן נישט אויף צו זוכן — דער עיקר ארום די ברעגעס ביי אטיקא — עפעס אן ארט א פאסיקן, ווו מען זאל קענען פאראנקערן אונזער שיף. עס זיינען שוין די לעצטע טעג. מארגן איבערמארגן דארפן אנקומען אונזערע „פאסאזשירן". וואס טוט מען? דער מיט „דערפארונג" באלאדענער חבר, וואס געפינט זיך צווישן אונז, דערמאנט זיך אן די צייטן פון „וועלאס", ווען עס זיינען פלוצלונג אראפגעקומען הונדערטער מענטשן און די באן־באאמטע האבן נישט געוווסט פשוט ווי זיך אן עצה צו געבן מיט זיי. איז ער צוזאמען מיט עטלעכע חברים געקומען אין קאנטאקט מיט די באן־קאנטראלערן, און דערלויידיקט אלץ וואס איז געווען נויטיק. א טומל, א ליארם, א געשריי, א ים מיט פעקלעך, אן עולם א געדיכטער פון חלוצים, חלוצות און סתם יידן. אזא מין ספעקטאקל איז ווי א דארן אין די אויגן פון די גויים, און אוודאי דרייען זיך אויך ארום דא געהיים־פאליציסטן פון ארץ־ישראל ספּעציעל אראפגעקומענע אהער, כדי אויסצושפיאנירן: די גאנצע אונטערנעמונג קען נאך חלילה ליידן א דורכפאל. מיר האבן זיך זייער געשראקן פאר די שעהן, וואס וועלן דורכגיין פון דעם מאמענט, ווען אונזערע מענטשן וועלן ארויסגיין פון וואקזאל ביז זיי וועלן דערגרייכן די שיף, וואס ווארט אויף זיי. אין דער קורצער צייט קענען מיר חלילה „נכשל" ווערן. אויב אין דער באן פארן א פינפאונזעכציק יידישע בחורים אין לעדערנע קורטקעס, וואס מאכן דעם אנשטעל, גלייך זיי וואלטן זיך פארנומען אויף אן עקסקורסיע — דאס לייגט זיך נאך ווי עס איז אויפן שכל. אבער וואס טוט מען מיט זייערע בלאסע גרויסשטעטישע פנימער? יעדעם מער־ווייניק געניט אויג וועט דאך תיכף דערקענען אין זיי יענע חברהלייט, וואס אלץ אויף זיי זאגט עדות, אז זיי האבן בדעה זיך „ארייננציגנבען" אין ארץ־ישראל... נאך א קורצן ישוב הדעת האבן מיר באשלאסן, אז מיר וועלן „שטיין שמירה" אנטקעגן דעם וואקזאל און דער אויבן דערמאנטער „דערפארענער" חבר וועט מיט אונזער „גוי" צופארן צו דער נאענטסטער באן־סטאציע פון אטען, כדי מקבל פנים צו זיין אונזערע פאסאזשירן און בשעת מעשה אויך ארייננצוקנעלן אין זיי א פרק אומגאנג אויפן טוריסטישן שטייגער. מיר האבן געבעטן גאט, אז די זון זאל שיינען און נישט ווינט, נישט רעגן זאלן אונז שטערן אין דער ארבעט. די דאזיקע געשעעניש האט זיך צוגעטראפן דעם 31־סטן דעצעמבער. אין שטאט האט געהערשט אן ערב יום־טוב־באוועגונג. דאס איז דווקא געווען ווי געוווּנטשן פאר אונזער אונטערנעמונג. אט קומען זיי שוין אן. אט איז דער „דערפארענער" חבר און אט באווייזן זיך אויך די ערשטע חלוצישע פנימער. זיי שטעלן טריט ווי אויף א פרעמדן באדן. אט זיצן זיי שוין אין די אויטאבוסן — און מיר, איילן הינטער זיי אין אן אויטא.

ווען מיר זיינען אנגעקומען אויף אן ארט, האבן מיר זיי שוין געהאט איבער־געיאגט. די אויטאבוסן האבן זיך אפגעשטעלט לעבן פארט. די פישער־שיפלעך, וואס האבן געזאלט זיי ברענגען צו דער שיף, זיינען שוין געשטאנען גרייט. איך און

דער „דערפֿאַרענער" חבֿר לאָזט זיך אויף אַ שפּאַצירגאַנג, מיר גייען אַרויף אויף איינעם פֿון די שכנותדיקע בערגלעך און קוקן אַרונטער אויף דעם פּראַכטפֿולן איינגוס. פֿון דערווייטנס שטאַרצן אַרויס די פֿעלספּאַנעזישע מיט שניי באַדעקטע בערג, לינקס זעט מען — די אין גרינס איינגעטונקענע בערג לענגאויס דעם וועג, וואָס פֿירט קיין אַטען. און דאָ ליגט זיך אַ שיף אין אָט דעם קליינעם איינגוס. אָט נעמט זי שוין איינשלינגען חלוצים וואָס קומען צו איר צו אויף לאָדקעס, איינע נאָך דער אַנדערער. אונזער „מאַברוס" גייט אַריין אין ביוראָ פֿון דער פּאָרט־פּאָליציי, וואָס געפֿינט זיך אַ היפּש שטיקל וועג ווייט פֿון דעם אָרט, וווּ אונזער שיף ליגט. ער פֿאַרבלײַבט אָבער דאָרט לענגער ווי עס איז געווען פֿאָרויסגעזען. אַ שרעק כאַפּט אונדז אָן. „מיר דוכט זיך, רוף איך זיך אָן צו מײַן חבֿר, אַז מיר וועלן שוין דאָ בלײַבן שטיין אויפֿן בערגל, ווי נאַפּאָלעאָן בשעתו פֿאַר די טויערן פֿון מאָסקווע און אַז מיר וועלן דאָ מיט אונזערע אייגענע אויגן זען אונזער ערשטע מפּלה". סוף כּל סוף באַווײַזט זיך ווידער דער „שוואַרצער", ער לאָזט זיך צו דער שיף. אָבער זײַן גאַנג, באַמערקן מיר, איז נישט דער ווי אַלעמאָל, ס'איז אַן אַנדער הילוך, אַן אַנדער ריטם. נישט אַזוי גייט תּמיד דער „שוואַרצער". מן הסתּם איז עפּעס געשען — ציטערט אין אונדז דאָס האַרץ. אין אַ פּאָר מינוטן אַרום שפּרינגט אַרויס פֿון ביוראָ אַ פּאָליציאַנט, יאָגט אים אָן אין מיטן וועג און צווינגט אים זיך אומצוקערן.

עס האָט גענומען ווערן טונקל. דער „מעקלער" איז געקומען צולויפֿן צו אונדז, מיר באַשליסן, ער זאָל זיך תּיכף צוריקקערן, און זאָל בלײַבן דאָרט אויפֿן אָרט און זײַן גרייט על כּל צרה שלא תּבֿוא. מיר ביידע גייען דערווײַל אַרויף אויפֿן בריק איבער דעם קאָרינטער קאַנאַל. נעבן בריק איז פּוסט, ליידיק, נישט ווײַט פֿון אים אַן איינזאַמער שענק. האַרט ביים בריק שטייט אַ שומר. מיר גייען אַהין און צוריק.

די זון האַלט ביים אונטערגיין. צי האַלט אויך נישט אונזער ענין, — פּיקט מיר אַ געדאַנק אין מוח, — ביי דער שקיעה? — אָן שום ספק האָט זיך אַריינגעכאַפּט אַ שטערונג אַ גרויסע, די פּאָרט־פּאָליציי האָט זיך אַריינגעמישט אין אונזער אונטערנעמונג און ליגט שטיינער אין וועג, בכל אופן גייט נישט אַלץ כּשורה. די עולים, זיי וועט גאַרנישט נישט געשען; קען זײַן, אַז זיי וועלן אָפּקומען מיט עפּעס אַ גרינגן קנס און אפשר וועט מען זיי בכלל נישט טשעפּען, נישט דאָס איז אונזער הויפּט־דאגה. וואָס אונדז עקבערט, איז דער דורכפֿאַל פֿון דעם עצם ענין, פֿון דער עליה. צי האָבן מיר דען נישט געדאַרפֿט לכתחילה פֿאָרויסזען, די געפֿאַר? ווי אַזוי זײַנען מיר דערגאַנגען דערצו? צי זײַנען מיר גופֿא נישט שולדיק אין אונזער מפּלה? זײַנען מיר דען נישט ווערט מלקות? — די געדאַנקען יאָגן איינער דעם צווייטן, פֿאַרפּלאָנטערן זיך, זיי פּייניקן אונדז. עס ווערט פֿינצטער. מיר באַמיען זיך אַרויסצושלאָגן די פּײַנטלעכע געדאַנקען פֿון קאָפּ. עס איז שוין געווען שפּעט אינדערנאַכט, ווען דער „מעקלער" איז געקומען צולויפֿן צו פֿוס אַ פֿאַרשוויצטער, אַ פֿאַרסאָפּעטער. ס'איז שווער אַרויסצוקריגן פֿון אים אַ וואָרט. קורץ, עס איז ביטער. דער „שוואַרצער" איז איינגעזייפּט. ביי אונזער שיף שטייט אַ וואַך.

מיר האָבן באַשלאָסן, אַז אַלע, וואָס געפֿינען זיך דאָ, זאָלן דערווײַל בלײַבן, און מיר וועלן פֿאָרן אין שטאָט אַליאַרמירן אונזערע גוטע פֿרײַנט, זיי זאָלן אײַנטערווענירן, זיי זאָלן זיך משתּדל זײַן פֿאַר אונזער שיף און פֿאַר אונזער אונטערנעמונג. דאָס אַלץ וועט באַשלאָסן כּמעט אָן ווערטער, אויפֿן ווינק, ווײַל עס איז

שווער געווען צו רעדן און יעדער האָט געוואָלט אויסמיידן צו קוקן דעם צווייטן אין די אויגן אַריין. מיר גייען אַרום אויפן שאַסיי. עס געלונגט אונז על פּי צופאַל צו טרעפן אַן אויטאָ. שפּעט אין דער נאַכט זיינען מיר געקומען אין אַטען. ביז דריי אזייגער ביינאַכט בין איך געזעסן מיטן „דערפאַרענעם" חבר און מיר האָבן איינאַיי־נעם אויסגעאַרבעט אַ פּלאַן פאַרן מאָרגנדיקן טאָג.

די נאַכט האָט זיך געצויגן, געצויגן; אַ שווערע מאַוימדיקע נאַכט האָבן מיר פאַרבראַכט. ערשט באַגינען האָט זיך אונז איינגעגעבן צו כאַפּן אַ דרעמל. אַ קלונג פון דעם טיר־גלעקל האָט מיך אויפגעוועקט. אונזער אַדוואָקאַט איז געקומען. איך בין תיכף מיט אים אַוועק צו דער שיף. בינו לבינו האָט די פּאָרט־פּאָליציי זי שוין געהאַט אַריבערגעפירט אויף אַ צווייטן אָרט, אין אַ גאָר וויסטער געגנט. פאַר דער מלחמה זיינען דאָ געווען ערץ־גרובן, וואָס זיינען — וואַרשיינלעך, שוין געגצלעך אויסגענוצט געוואָרן, און אַלע אייגוווינער פונם דאָרף זיינען אַוועק פון דאַנען. נישטאָ קיין לעבעדיק נפש אַרום און אַרום. און דאָ, אין דעם איינגום שטייט איצט אונזער שיף.

איך האָב דאָ געזאָלט בלייבן ביז צום אָוונט, ביז צום אָפּפאָר פון אונזער שיף, ווייל אין צווישנצייט איז דער ענין נאָך אַ סך אינטערווענצן דערליידיקט גע־וואָרן און די עולים האָבן דעם אייגענעם טאָג נאָך, דעם ערשטן יאַנואַר 1938, פאַר־נאַכט, געזאָלט אָפּפאָרן.

לאַנג קומט מיר אויס די צייט. איך גיי אום צווישן די חורבות. די טיפע רו, וואָס הערשט דאָ און די וויסטעניש אַרום און אַרום האַמערן אויס מיין גייסטיקן צושטאַנד. איך קוק לאַנג אויף אונזער שיף, אויף „פּאָסיידאָן", אָבער מען זעט נישט קיין לעבעדיקן מענטשן, ווייל אַ באַפעל האָבן זיי באַקומען, נישט באַווייזן זיך אויפן דעק נאָר בלייבן פאַרשטעקט אין מאַגאַזין. איך זע, ווי אַ רויך שלענגלט זיך אַרויס פונם קליינעם קיך־קוימען און דאָס האַרץ פרייט זיך אין מיר, ווייל איך ווייס, אַז אין דער שיף איז פאַראַן לעבן, אַז די שיף פירט אונזערע בחורים אַוועק אין אַ לאַנגן, שווערן וועג.

ד נ י

דער רוף פון אַ חלוצים־צוזאַמענפאָר: עפנט די טויערן!

— עס איז אָוונט. דאָס עס־צימער פון קיבוץ איז אָנגעפּראָפּט מיט מענטשן; היינט קומט פאָר אַ כינוס און אַלע פּלוגות פון דער געגנט זיינען זיך צונויפגעקומען אויף אַ באַראַטונג. ס'איז לעבעדיק־פריילעך, מען טומלט זיך, איינער פרייט זיך מיטן צווייטן, מען זינגט, מען לאַכט.

אַ שיין פּאַלט אויפן פּלאַקאַט, וואָס הענגט אויף דער וואַנט: „נישט געקוקט אויף אַלץ וועלן מיר עולה זיין". אַלע פּנים'ער זיינען ערנסט.

אַ חבר פון אָרטיקן קיבוץ עפנט די באַראַטונג. ער רעדט וועגן דער גרויסער חשיבות פון דעם היינטיקן כינוס, וועגן דעם שווערן קאַמף, וואָס שטייט נאָך פאַר, און וועגן דער גוואַלטיקער ענערגיע, וואָס האָט זיך אויפגעכאַפּט אין דעם גאַנצן

ישוב, און פאַדערט די אויסלייזונג פון לאַנד. ער דערמאָנט די חברים, וואָס זיינען געפאַלן אין ארץ ישראל אויף זייערע פּאָסטנס, אויף דער וואַך פון די קבוצות און ביי דער ארבעט. אַ ציטער גייט דורך דורכן זאַל: אַלע געדענקען זיי נאָך זייער גוט. דאָ נישט לאַנג זיינען זיי נאָך געשטאַנען אין אונזערע רייען — און אָט זיינען זיי שוין מער נישט צווישן די לעבעדיקע. זיי האָבן זייער שליחות אויסגעפירט ביז צום סוף. מיר וועלן זיי קיינמאָל נישט פאַרגעסן.

דער חבר שטעלט זיך אָפּ אויף דעם איצטיקן מצב און אויף די נאָענטסטע אויפגאַבן אונזערע. דאָס ווירקליכסטע ביים היינטיקן טאָג איז: איין מחנה אין קאַמף פאַר דער חלוצישער באַוועגונג, וואָס איז מוכן ומזומן עולה צו זיין. דאָס אַלץ איז אַלעמען גוט באַקאַנט, אָבער עס שאַדט נישט דאָס נאָכאַמאָל צו דערמאָנען. די דאַזיקע רייד קלינגען תמיד ווי ניי. מיר טאָרן דאָס אויף קיין איין רגע נישט פאַרגעסן.

דעם אַנדערן טאָג דאַרפן זיך ארויסזאָגן די אַנדערע חברים. וואָס פאַר אַ שטעלונג וועלן זיי אָננעמען? וואָס וועלן זיי מחדש זיין? — מען שושקעט זיך אין זאַל. און אָט הויבט זיך אויף אַ שטים אַ שטאַרקע, אַ שטים פון אַ חבר, וואָס באַטויבט אַלע קווענקלענישן, אַלע „טאָמערס". און די דאָזיקע שטים דערקלערט: „נישטאָ קיין לופט מער צו אָטעמען, נישטאָ קיין אויסוועג, ביידע טירן זיינען פאַרשפּאַרט: די טיר צו דער עליה און די טיר צו דער הכשרה. לאָמיר אויפרייסן ביידע טירן. גיט מען אונז נישט די עליה מיט גוטן, וועלן מיר זי נעמען מיט געוואַלט, יאָ, מיט געוואַלט. מיר וועלן זיך נישט אונטערגעבן. די חלוצישע באַוועגונג ווייס נישט פון קיין פשרות. — — —

און אַזוי האָט זיך דער אָטעם פון אָט דער דאָזיקער שטים אריבערגעוואָרפן פון איינעם צום צווייטן. און געדוכט האָט זיך, אַז מען הערט עפּעס אַ ליד אויפשטייגן פון דער טיפעניש פון הארץ. ווי אַ נס וואָלט דאָ געשען, אַז אומבאַגרייפלעכער וווּנדער. נאָר אָט פאַרשווינדט דער וווּנדער און אויף זיין אָרט קומט ארויס די פרייד, די פרייד פון אַ מענטשן, וואָס האָט צוריקגעפונען דעם פאָדעם פון זיין לעבן.

דער חבר פון מרכז פירט אויס אין זיין שלום-רעדע: „זאָל דער כינוס אונזערער גילטן ווי אַ נייער כינוס, ווייל ער האָט אונז באַנייט. מיר האָבן געשטרעבט געוואַלט זען ביי אונז אַלעמען גרייטקייט און אַ מחנה וואָס איז אינערלעך מאָראַליש פעסט און גרייט — וועט באַווייזן וווּנדער: די טויערן וועלן זיך עפענען".

יוני 1937 — מ א י ר   ב ל י ז א ו ו ס ק י

„און צונויפגעקליבן האָט ער זיי פון אַלע לענדער — צום אָרט פון זייער באַגער"

די וואָס לאָזן זיך אין ים אויף שיפלעך

1938. די טעג זיינען טעג פון העפלה, מעפּילים פון פּוילישע קיבוצים זיינען עולה קיין ארץ־ישראל. דער „באַראַכאָוו־קיבוץ" האָט זיך איינגעהילט אין סודות. טאָג פאַר טאָג באַווייזט זיך אין דער וואַנט־צייטונג אַ נייע נעמען־רשימה פון חברים, וואָס האָבן געקראָגן „אורלויב" צו גיין אָפּשטאַטן אַ באַזוך זייערע פאַמי־ליעס. לכתחילה איז די זאַך געווען אַ ביסל קשה: סטייטש, עס פעלן אַזוי אויס אַרבעט־הענט, און דאַ לאָזט מען די חברים אַפּ צו זיך אהיים? נאָר באַלד איז דער ענין געוואָרן אַ „סוד פאַר גאַנץ בראָד", די טעמים און די מאָטיוון פון דעם דאַ־זיקן „אורלויב" האָט שוין איטלעכער פון אונז געקענט. כאָטש אויף די פאַרזאַמ־לונגען איז פון דעם דאַזיקן „אורלויב" גאָר קיין רייד נישט געווען, האָט מען גע־ווּסט, אַז די חברים האָבן „געוואונען דאָס גרויסע געווינס".

אַ געניט אויג וואָלט תיכף געקענט באַמערקן די ענדערונג אין דער האַלטונג פון די דאַזיקע חברים, די פרייד, וואָס האָט אין איטלעכער באַוועגונג זייערער זיך געצאַפּלט. אָבער עס האָט לאַנג נישט געדויערט און אַ שווערער וואָלקן האָט זיך אַרונטערגעלאָזט אויפן קיבוץ. עס זיינען נישט געווען קיין שום ידיעות וועגן גורל פון די חברים, וואָס האָבן זיך געהאַט געלאָזט אין וועג אַריין. וואָכן זיינען פאַר־גאַנגען נאָך וואָכן — און גאָרנישט, מען ווייס נישט ווו זיי זיינען אהינגעקומען. די דאַזיקע אומגעוויסהייט פּייניקט אַלעמען, אָבער קיינער פרעגט נישט, קיינער רעדט נישט וועגן דעם. ווען עס וואָלטן געווען גוטע נייעס, וואָלט מען זיי דאָך באַלד אַלעמען געגעבן צו וויסן. אומעטיק, צעבראָכן האָט זיך יעדערער פון אונז געפילט. צי זיינען זיי נישט אַמאָל, האָט מען זיך געפרעגט, געכאַפּט געוואָרן ביי די טויערן פון לאַנד?

איינעם אַ אָוונט אַזאַ האָט זיך פאַרשפּרייט אַ קלאַנג, אַז דער דיכטער יצחק קאַצענעלסאָן איז געקומען מיט אַ באַזוך אין קיבוץ. חברה איז תיכף געלאָפן אין עס־צימער, מען האָט אים אַרומגערינגלט פון אַלע זייטן: זאָל ער אַ ליד זיינס לייע־נען, זאָל ער אויפמונטערן די געמיטער מיט עפּעס אַ וואָרט.

י. ק. האָט אַרויסגעצויגן פון זיין קעשענע אַ תנ"ך'ל, האָט אויפגעמישט תהי־לים און אַז אַ שום הקדמה האָט ער אָנגעהויבן צו לייענען פּסוקים פון קאַפּיטל ק"ז:

„און צונויפגעקליבן האָט ער זיי פון אַלע לענדער, אי פון מזרח, אי פון מערב, אי פון צפון, אי פון דרום...

אַלע די, וואָס זיינען אין דער פינצטערניש געזעסן, אַלע אַרעסטאַנטן, אין קייטן אייזערנע, אין עלנט און אין פּיין געשמידטע...

ווייל צעבראָכן האָט ער אַלע טירן קופּערנע און די רינגלען אייזערנע האָט ער צעשניטן...

די וואָס לאָזן זיך אין ים אויף שיפן, די וואָס קוועלן זיך און האָרעווען אויף דער
טיפעניש פון ווייטע ימים

ביז צום הימל ווערן זיי געשליידערט, אין אַ תהום אַריינגעוואָרפן, דאָס געמיט גייט
שיעור נישט אויס פאַר פּיין.

שאָקלען זיך און טרייסלען זיך ווי שיכורע און גאָר די חכמה זייערע פאַרשלונגען ווערט...

און איינשטילן וועט ער דעם שטורעם און וועט די כוואַליעס הייסן שווייגן.

וועלן זיי זיך פרייען, וואָס די כוואַליעס זיינען שטום געוואָרן. און ער וועט זיי פירן
דאַן צום אָרט פון זייער באַגער".—

דער דיכטער האָט קיין שום קאָמענטאַר נישט צוגעגעבן. און די דאָזיקע פּסוקים האָבן אונז אַלעמען באַרואיקט. אַלע חברים האָבן געפילט, אַז די דאָזיקע ווערטער זיינען געווען ווי אַ בשורה. די וואָס לאָזן זיך אין ים וועלן טאַקע צוקומען צום אָרט, וווהין זיי פאָרן.

די וואָס האָבן זיך געלאָזט אויף די ימים, זיינען טאַקע בשלום אָנגעקומען צום אָרט פון זייער באַגער.

מ ר ד כ י ה א ל ט ע ר

דער ליידנס־וועג איבער די גרענעצן

אין יענער און אין די ווייטערדיקע נעכט האָב איך געהאַט אַ לאַנגן ישוב הדעת מיט זיך אַליין. געגוויטיקט האָט זיך אין מיר דאָס קליינע, זיך צעפּאַלנדיקע לאַנד פון מיין געבורט (טשעכאָסלאָוואַקיי — איבערז.) און גערופן האָט מיך אויך מיין פאָטערלאַנד — ארץ־ישראל.

איך האָב אָבער באַשלאָסן צו ענטפערן אויפן רוף פון מיין אויסגעבענקטן פאָטערלאַנד: איך פאָר קיין ארץ־ישראל.

די רומענישע גרענעץ איז נישט שווער אריבערצוגיין. די גאַנצע געגנט אַרום און אַרום און די ברעגעס פון דער טיסע זיינען מיר באַקאַנט נאָך פון קינדהייט אָן. דער טייך איז נישט ברייט און נישט טיף — און אָנגעזען האָט ער זיך שוין גענוג אָפּעראַציעס אַזעלכע. אין די נעכט פלעגט מען אַריבערשמוגלען איבער אים די סחורות פון רומעניע, ווו אַלץ איז געווען שפּאָט ביליק, און נישט איין שלים־מזל פלעגט זיך „קוואַפּען" אויף זיי. און יעדער, וואָס רעדט אי טשעכיש, אי רומעניש און איז אויסגעמישט מיט די אָרטיקע מענטשן, קען לייכט מיט אַ פּראָוויזאָרישער גרענעץ־קאַרטע, וואָס מען קריגט פאַר אַ פּאָר קראָנען, אַריבערגיין די גרענעץ.

אין סיגעט האָב איך זיך געטראָפן מיט אַלטע באַקאַנטע מיינע. איך האָב פון די דאָזיקע באַגעגענישן גאָר קיין הנאה נישט געהאַט, ווייל זיי האָבן געשמעקט מיט סכנה. וכך הוה. איך בין טאַקע אַריינגעפאַלן אויף איין טאָג אין

טורמע צוליב א מסירה פון איינעם א יידן. יום־כפור האט מען מיך אריבערגע־פירט קיין קלוש.

דאס וואס איך האב דורכגעמאכט אין רומעניע איז געווען א מין פארגע־שמאק פון די ענויים קשים, וואס די עליה איז אזוי רייך אין זיי. די סביבה גופא, די ארעמקייט פונעם פאלק און די קארופציע פון די באאמטע, האבן אויף מיר געמאכט א שווערן איינדרוק. ווו דו גייסט און שטייסט, זעסטו און פילסטו אפ־געשטאנענקייט און דעספאטיזם און אומעטום א שרעקלעכע קארופציע. געוואנ־דערט האב איך זיך, וואס נישט איז באן, נישט אין די ווארט־זאלן פון א וואס פאר א נישט איז אמט, נישט אין רעסטאראן און נישט אין אן אנדער עפנטלעכן ארט, — האב איך קיינמאל נישט באגעגנט א מענטשן מיט א צייטונג אין דער האנט.

צוויי וואכן לאנג האב איך געווארט אין טורמע אויף א מיליטערישן משפט. דאס מיליטער־געריכט האט מיר נאכדעם צוגעפסקנט א חודש תפיסה. מען האט מיך אריבערגעפירט אין אראדעיא. דארט האבן מיר פארזוכט דעם טעם פון אן אמתער תפיסה. די אויפזעער אונזערע זיינען געווען גראבע יונגען, — ארעס־טאנטן, וואס האבן אין טורמע גופא „עולה לגדולה" געווען, אדער סאלדאטן, וואס האבן זיך געפלייסט אויסצופירן געטריי זייער וועכטער־ראל. דאס אויסזען און דער הילוך פון די דאזיקע „אויפזעער" זיינען געווען נעבעכדיקע ביז גאר: זיי זיי־נען געגאנגען אנגעטון קרועה־בלואה, שטענדיק שמוציקע און פארבלאטיקטע — אז אן עקל האט אזש אנגעכאפט, קוקנדיק אויף זיי. געטראגן אויף זיך האבן זיי נישט מער ווי א העמד און א פאר הויזן, און קיינמאל האט מען זיי נישט געזען אן א נאגייקע אין דער האנט. זיי פלעגן אונז אויפוועקן אינדערפרי, געבן אונז גאנצע צוויי מינוט צייט אויף צו מאכן אונזער טואלעט און דערנאך פלעגן זיי אונז אויסשטעלן אין רייען, מיר זאלן דאווענען בציבור. אבער אפילו די דאזיקע „פרומע קאמאנדא" פלעגט אויך נישט פארבייגיין אן קלעפ. נאך א מאמעליגא־פרישטיק פלעגט מען אונז פירן אין ריי גליין צו די שטיין־גרובן. די ארבעט־מכשירים טויגן נישט צו דער ארבעט. די מוסקלען טוען וויי, אין די שלייפן פויקט — און א וועלכן נישט איז רעזולטאט פון דער ארבעט זעט מען נישט. נאך א קורצער הפסקה אויף מיטאג — א געקעכץ אזא, פון פארפוילטע רעשטלעך קרויט און א שטיק מאמעליגא־געבעקס — נעמען מיר זיך ווידער צו דער ארבעט ביז אין דער נאכט אריין. אין קאמאנדא־טריט קערן מיר זיך אום צוריק אין טורמע, דערביי פלעגן מיר באקומען ביטערע שלעק פארן נישט האלטן זיך אין דער ריי און פאר יעדן אמתן אדער אויס־געטראכטן — דורך די אויפזעער — אפשטיין פון דער גרופע.

אין דער נאכט פלעגן מיר אין דער תפיסה שיעור, שיעור נישט דערשטיקט ווערן פאר ענגשאפט און פון דער שלעכטער לופט: לייז זיינען געקראכן אויף אונזערע לייבער און א הארץ־רייסנדיק געזיפצעריי פלעגט אנפילן די לופט פון די צע־לעס. מיר האבן אבער געהאפט, אז אין קורצן וועט זיך ענדיקן אונזער ארעסט, און מיר וועלן באפרייט ווערן פון אט די שלעק.

אין איינער א נאכט, ארום 12, האט מען אונז צוגעפירט צו דער גרעניץ. מיר האבן לייכטער אפגעעטעמט: נאך 5 קילאמעטער — און מיר וועלן זיין אין אונגארן. געוווסט האבן מיר, אז אויך דארט וועלן מיר נישט געפינען קיין רו,

אונזער אויסרעכענונג איז אָבער געווען, אַז די מאַדיאַרן וועלן אונז כאַפּן און צו־ריקפירן דאָרט, פון וואַנען מיר זיינען געקומען. און דעמאָלט וועלן מיר דערגרייכן די ברעגעס.

געטיילט האָבן זיי אונז אין גרופּן און פון צייט צו צייט אַריבערגעוואָרפן אי־בער דער גרענעץ, די גרופּן זיינען באַשטאַנען פון עטלעכע צענדליקער, אַמאָל אויך פון הונדערטער. די געשיכטע פון אַט די פּליטים, וואָס זיינען טעג און וואָכן לאַנג געזעסן אויף די גרעניצן — דאָס איז אַ פּרשה פאַר זיך. איך האָב געקענט מענטשן, וואָס האָבן אַזוי געוואַנגלט איבער אַלע צענטראַלע און דרום־אייראָפּע־אישע לענדער. אָפּגעשטאַנענע צוליב שוואַכקייט האָט מען אונטערגעטריבן מיט ביקסן־שפּיזן. און רייך איז אויך די כראָניק פון די אומגליקס־פאַלן צווישן די דאָ־זיקע וואַנדערער. אַט איז אַ געשיכטע פון אַ קליין יינגעלע, וואָס האָט מיט אַ גע־שריי איבערגעריסן די נאַכט־שטילקייט און איז אויפן אָרט דערשאָסן געוואָרן. און אַט אַ געשיכטע פון אַ חבר פון דער „דרור"־באַוועגונג, וועמען מען האָט צווישן דער אונגאַרישער און יוגאָסלאַווישער גרעניץ, מיט דער קאָלבע פון אַ ביקס — דעם פּוס צעבראָכן. און אַט אַ געשיכטע מיט אַ משפּחה פון בראַטיסלאַווא...

פיר מאָל האָט מען מיך איבערגעפירט פון איין גרעניץ צו דער אַנדערער. איך געדענק נאָך גוט אַט יענע נאַכט, ווען מיר זיינען זאַלבע צען, מענטשן פון טשע־כיע, דייטשלאַנד און פּוילן, געגאַנגען אין איין שורה, איינער נאָכן אַנדערן אי־בער אַ שמאָלער וואַלד־סטעזשקע. הינטער מיר איז געגאַנגען אַן אַלטער ייד, אַ זקן, נאָך אים — דער וועכטער. איך האָב געפילט איטלעכן קלאַפּ, וואָס דער זקן פלעגט באַקומען, און נישט אַרויסלאָזן דערביי אפילו קיין קרעכץ. איך האָב זיך אָפּגעשטעלט און פּאַרויסגעלאָזט פאַר מיר דעם אַלטיטשקן. אַזוי ווי איך האָב אויף מיינע פּלייצעס געטראָגן אַ רוקזאַק — האָט דער וועכטער מיר אַ זעץ געגעבן אי־בערן עלנבויגן — דאָס מעסער האָט מיר דורכגעשטאָכן דאָס פלייש ביז צום ביין. ביים אָנרופן זיך האָבן די „געזעץ־היטער" גערייצט זיך מיט אונז: „פאַרוואָס האָט איר דערמאָרדעט יעזוסן?" — צעבראָכענע און צעניזוקטע זיינען מיר פון זיי קוים פּטור געוואָרן נישט ווייט פון דער גרענעץ.

„מ ב פּ נ י ם"

אַ סאָלדאַט אויפן העפּלה־פראָנט

נאָכן געלונגענעם פּרווו מיט דער שיף „פּאָסיידאָן", (יאַנואַר 1938) וועלכע האָט איבערגעפירט 65 ותיקים פון דער הכשרה אין פּוילן, איז באַשלאָסן געוואָרן פּאַרצוזעצן די אַקציע אויף אַ גרעסערן מאַסשטאַב.

ווען איך בין אָנגעקומען אויפן אָרט, איז שוין די שיף געווען געדונגען און איך האָב נאָר געדאַרפט פעסטשטעלן, אויף וויפיל זי איז באַוועגונגס־פעאיק, וועלכע זיינען די שלאָף־באַדינגונגען, וואָס איז דער צושטאַנד פון די פּראָוויאַנט־מאַגאַ־זינען און פון די לאַדקעס, אויף וועלכע מען וועט אַראָפּזעצן די מענטשן א"וו.

אין צוזאַמענהאַנג מיט דעם האָב איך זיך געטראָפן מיט די שיף־אייגנטימער און מיטן שטייערמאַן. די שיף־אייגנטימער זיינען געווען צווי ברידער פון דער גריכישער קליין־בורזשואַזיע, וועלכע פאַרמאָגן געוויינלעך אַ צוויי־דריי קליינע שיפ־

לעך. אונטערן דרוק פון חובות האָבן זיי באַשלאָסן צו פאַרנעמען זיך מיט אַט אַזאַ אַרבעט. דער אייגנטלעכער בעל־הבית פון דער שיף איז געווען איינער פון די ברי־דער, וועלכן מיר האָבן אַ נאָמען געגעבן „איטאַליענער", אַ מאַן פון אַ יאָר 38, אַן איידעלער און דעליקאַטער לויט זיין אויסערלעכקייט, אָבער ביטרע ווי אַלע גריכן און אַ שווער־קראַנקער.

די 230 טאָניקע שיף איז געווען פאַראַנקערט אין דעם סאַמע שמוציקסטן דרום־מערבדיקן טייל פון פירעאוסישן פּאָרט, אינצווישן פון 80 ביז 100 פאַרלאָ־זענע שיפלעך, וואָס זייער אויפנאָמס־קראַפט איז געווען פון 100 ביז 1500 טאָן.

אונזער שיפל, מיט וועלכן מיר האָבן געדאַרפט אָנהויבן די אַרבעט איז גע־ווען באַדעקט מיט אַ געדיכטער שטויב־שיכט. דערזעענדיק דאָס שיפל, איז מיין ער־שטער געפיל געווען: שרעק. איך האָב דאָך געוווסט, אַז די 130 מאַן, וואָס דאַרפן דוקא איצט, אין די קאַלטע טעג פון סוף ווינטער, אַפּשווימען אויף דעם שיפל, נישט נאָר וואָס זיי זיינען נישט קיין ים־מענטשן, נאָר זיי זעען דעם ים צום ערשטן מאָל אין זייער לעבן. און איך האָב מורא געהאַט, אַז זיי וועלן זיך נישט קענען באַפרייען פון נידערגעשלאָגנקייט במשך דער גאַנצער צייט פון זייער לאַנ־גער, לאַנגער רייזע. דער באַוווסטזיין אָבער, אַז די מענטשן מוזן דערגרייכן זייער ציל און דוקא מיט דער הילף פון אַט דעם שיפל — ווייל קיין אַנדערס איז נישטאָ — האָט מיר צוגעגעבן מוט. דערמוטיקט האָט מיר אויך די גרייטקייט פון דער אַרבעטער־גרופּע, פון וועלכער אַ טייל האָט זיך שוין געפונען אויף דער שיף, דורכ־צומאַכן דעם וועג, אַפילו אין די ערגסטע באַדינגונגען.

נאָך אַ גרינדלעכן איבערקוקן די שיף און נאָכדעם ווי איך האָב זיך שוין אַביסל צוגעוווינט צו איר אויסזען, האָב איך באַשלאָסן צו באַשטעטיקן דאָס אַפּשווימען מיט איר.

אויך דער צוזאַמענטרעף מיטן שטייערמאַן פון דער שיף האָט מיר צוגעגעבן מוט. פאַרמאָגט האָט ער אַט יענע גרויסע מעלות פון די אינטעליגענטע גריכישע ים־מענטשן. געשטאַמט האָט ער פון די גריכישע אינזלען, אַ מאַן פון אַ יאָר 50 אָדער אפשר נאָך עלטער, אַ שטילשווייגנדיקער, גוט־האַרציקער, און דער עיקר — ער טוט זיין אַרבעט מיט איבערגעגעבנקייט. אים טאַקע דאַרפן מיר באַדאַנקען, וואָס אונזער רייזע איז געלונגען.

נאָכן פאַרענדיקן אַלע טעכנישע צוגרייטונגען, איין טאָג פאַרן אָנקומען פון אונזערע מענטשן, האָבן מיר פאַרלאָזן דעם פּאָרט פירעאוס און אַוועק צום אויס־גאַנגס־פּאָרט. בכדי גוט און גרינטלעך צו באַקענען זיך מיט דער שיף, האָב איך באַ־שלאָסן דורכצומאַכן דעם וועג פון פירעאוס ביז צום אויסגאַנגס־פּאָרט אויף דער שיף, און נישט צו וואַרטן אין שטאָט ביז די עולים וועלן קומען.

דעם 19־טן אַפּריל 1938 — צום צווייטן יאָרטאָג פון אויסברוך פון די גע־שעענישן אין ארץ ישראל — איז, אין דער באַגלייטונג פון אונזערם אַ חבר, אָנ־געקומען אין פּאָרט אַריין אַ גרופּע פון 128 בחורים און בחורות, אַלטע הכשרה־מיטגלידער פון פוילן.

פאַרנאַכט, ווען דער לעצטער פון דער גרופּע איז אַרויף אויף דער שיף, האָבן זיך דערהערט דריי סירענע־פייפן. מיר האָבן אויפגעהויבן דעם אַנקער און געלאָזט זיך אין וועג אַריין. אויף דעם עגעאישן ים פאַרעכנט זיך נאָך דער חודש אַפּריל צו די ווינטער חדשים, און דער ים האָט אונז טאַקע זייער „פרייליך" אויפגענומען.

אזוי, אז נאָך עטלעכע שעה זיינען מיר געווען געצוווּנגען צו זוכן שוץ ביי איינעם פון די נאָענטע אינזלען. געבליבן זיינען מיר דאָרט אַ גאַנצן טאָג און ערשט אויף צומאָרגנס, ווען דער שטורעם האָט זיך איינגעשטילט, האָבן מיר פאָרגעזעצט אונ־זער וועג.

די צייט, וואָס מיר זיינען געשטאַנען ביים אינזל האָבן מיר אויסגענוצט פאַר איינפירן די נויטיקע אָרדנונגס־געזעצן און אַרבעטס־פאַרטיילונג, וואָס דאַרפן גילטן במשך דער גאַנצער צייט פון אונזער רייזע, וועלכע וועט, ווער ווייס, ווען זיך ענ־דיקן. עס זיינען געגרינדעט געוואָרן קאָמיסיעס פאַר: אַפּראָוויזאַציע, געזונטהייט און קולטור. אויך די אַרבעט אין קיך איז צעטיילט געוואָרן אא״וו. און ווען מיר האָבן — אויסגערוטע און ביי אַ געהויבענער שטימונג — ווידער זיך געלאָזט אין ווייט אַריין, נאָכדעם ווי דער ים האָט זיך איינגעשטילט — האָט אַלץ אויף דער שיף געקלאַפּט, ווי עס דאַרף צו זיין.

אַ וויכטיק קאַפּיטל איז געווען דאָס צוזאַמענלעבן זיך פון דער מעפּילים־גרו־פּע. מענטשן, וואָס האָבן בכלל זיך נישט געקענט, האָבן באַלד געמוזט זיך צוגעוווי־נען צו די באַדינגונגען פון אַבסאָלוטן קאָלעקטיוון לעבנס־שטייגער, וואָס דריקט זיך אויס קודם כל אינם פּראָבלעם פון עסן. דעריבער האָט די אויפגאַבע פון דער אַפּראָוויזאַציע־קאָמיסיע נישט געהערט צו די לייכטע. מען האָט געמוזט צעטיילן די גרופּן און באַשטימען אַ סדר ביים עסן לויט דער פּאַרטייאישער צוגעהעריקייט. די קאָמיסיע, וואָס איז צוזאַמענגעשטעלט געוואָרן פון פאָרשטייער פון אַלע פּאַר־טייען, האָט געמוזט קומען צו אַ פאַרשטענדיקונג וועגן דער צייט פון עסן און וועגן דעם אַנטייל פון יעדער גרופּע ביים דערלאַנגען צום טיש און ביי דער קיך־אַרבעט. די דיסציפּלין איז געווען אַ שאַרפע, אָבער די מענטשן האָבן דעם דאָזיקן אורטייל גענומען אויף זיך באהבה און די קיך האָט געאַרבעט 24 שעה אין מעת־לעת.

דער זאַפּאַס פון טרינק־וואַסער האָט געקענט סטייען דריי מאָל אַזוי פיל, וויפיל די רייזע האָט געדאַרפט דויערן. פונדעסטוועגן האָבן מיר באַשלאָסן צו באַ־גרעניצן באַלד פון אָנהויב דעם צוטייל פון וואַסער ביז צו אַ מינימום, ווייל קיינער האָט נישט געוווּסט, וואָס דער מאָרגן קען ברענגען. וואַשן זיך ווי אויך שווענקען דאָס געשיר האָט מען געקענט נאָר מיט ים־וואַסער, און דאָס זיסע־וואַסער איז באַ־שטימט געווען נאָר צום טרינקען און צום קאָכן. שווער איז דעריבער פון אָנפאַנג געווען די אויפגאַבע פונעם שומר ביים וואַסער־קראַן, אָבער מיט דער צייט האָבן אַלע פאַרשטאַנען, אַז די פאַראָרדנונג איז דאָך פאַר זייער טובה און זיי האָבן זי אָנגענומען.

די שווערסטע אויפגאַבע איז געלעגן אויף דער קאָמיסיע פאַר ריינקייט און געזונטהייט. זי האָט געמוזט באַשטימען די מענטשן צום ריניקן די מאַגאַזינען, וועלכע האָבן געדינט אַלס שלאָף־צימערן, ווי אויך, דעם דעק און ביידע פּרימיטיוו־איינגעאָרדנטע קלאָזעטן, וואָס די ריי לעבן זיי איז געשטאַנען אי ביי טאָג אי ביי־נאַכט. די קאָמיסיע און אירע מיטהעלפער האָבן דערפילט זייער חוב בשלמות און אַ דאַנק דעם האָט מען אויסגעמיטן דאָס פאַרשפּרייטן זיך פון קראַנקייטן, ווי עס טרעפט שטענדיק אין אַזעלכע פאַלן.

געווען זיינען אויף דער שיף אַלע רעגן־בויגן־קאָלירן פון דער אַרבעטער־באַווע־גונג, טראָץ דעם אָבער האָט צווישן זיי געהערשט אַ טיף־חברישע באַציונג. הגם עס איז נישט געווען קיין געמיינזאַמע שפּראַך צווישן די עולים און דער

מאטראָזן־גרופּע וועלכע האָבן נאָר געקענט זייער מוטער־שפּראַך גריכיש, האָט זיך צווישן ביידע אַנטוויקלט אַן אויפריכטיקע פריינטשאַפט. איינער פון די מאַטראָזן האָט אַפילו זוכה געווען צו באַקומען אַ ליבלעכן צונאָמען אַדאַנק זיין הייטערקייט. זיין גאַנצע פרייע צייט האָט ער פאַרבראַכט צווישן די פּאַסאַזשירן. אויך דער שיפס־קאַפּיטאַן און דער שיפס־אייגנטימער האָבן זיך באַפריינדעט מיט עטלעכע עולים, און אַ סך חדשים שפּעטער האָבן זיי נאָך שטענדיק מיך געבעטן איבערצוגעבן גרוסן פאַר די עולים.

אויך מיר, די באַגלייטער, זיינען געוואָרן, אַ אומצורייסבאַרער באַשטאַנדטייל פון דער חברה, און פאַרבראַכט מיט זיי — חוץ די שעהן פון פליכט־אויספירונג, — ביים עסן, שלאָפן און צייט־פאַרטרייבונג און אויך אַנטייל גענומען אין די מסיבות און אין דער גאַנצער קולטורעלער אַרבעט.

די קולטור־קאָמיסיע האָט אַרויסגעגעבן אַ טעגלעכן ביולעטין, האָט איינגעאָרדנט מסיבות און די קרוין־אַרבעט אירע איז געווען — די מסיבה צום 20־סטן יאָרטאָג פון „החלוץ״.

❦

אויפן פערטן טאָג פון אונזער רייזע, ווען מיר זיינען פאַרנאַכט־צו דורכגעשווימען נישט ווייט פונם אינזל ציפּערן, האָבן מיר באַקומען די ידיעה, אַז מען דערוואַרט אונז שוין היינט אין אָוונט ביי די ברעגעס פון ארץ־ישראל. מיר האָבן אָבער נישט געקענט אָנקומען צו דער באַשטימטער צייט, ווייל מיר האָבן פאַרלוירן איין טאָג צוליבן שטורעם, וועלכער האָט אויסגעבראָכן אין טאָג פון אונזער אָפּשווימען. אין ארץ־ישראל האָבן זיי אָבער באַלד פאַרשטאַנען די סיבה פון אונזער פאַרשפּעטיקונג און צומאָרגנס האָבן מיר באַקומען אַ צווייטע ידיעה, אַז זיי וואַרטן אויף אונז אויך דעם היינטיקן אָוונט.

דעם זעלבן טאָג, אין די מיטאָג־שעהן האָט זיך פאַר אונזערע אויגן אַנטפּלעקט דאָס בילד, צו וועלכן מיר האָבן אַזוי שטאַרק געבענקט במשך אונזער גאַנצער רייזע — מיר האָבן דערזען אויפן האָריזאָנט דעם שפּיץ פון הר־הכרמל. דעם גאַנצן טאָג האָבן מיר פאַרבראַכט אויף צוגרייטונגען, פאַרבונדענע מיט אונזער אויסשטייגן אויף די ברעגעס. די מענטשן זיינען צעטיילט געוואָרן אין גרופּן צו 10 מאַן. בראש פון יעדער גרופּע איז באַשטימט געוואָרן אַ פאַראַנטוואָרטלעכער. עס זיינען אויך באַשטימט געוואָרן סדרנים פאַר די אָפּשטייגנדיקע. אַלע רעטונגס־גאַרטלען זיינען צונויפגעזאַמלט געוואָרן אויף איין אָרט, נישט ווייט פון די אַראָפּגאַנג־לייטערס, — על כל צרה שלא תבוא. אין די לעצטע שעהן האָבן מיר אויך צוגעגרייט די לאַדקעס. ווען מיר זיינען צוגעקומען צום ברעג, זיינען מיר געווען גרייט תיכף ומיד אַנצוהויבן דאָס אַראָפּשטייגן. עס האָבן אָבער נאָך געפעלט עטלעכע שעה ביז צום זון־אונטערגאַנג און מיר זענען דעריבער געצוווּנגען געווען צו מאַנעווּרירן אַ געוויסע צייט, אַביסל ווייטער פון די ברעגעס, בכדי אַ פרעמד אויג זאָל אונז נישט באַמערקן. ווי נאָר עס איז טונקל געוואָרן, האָבן מיר זיך דערנענטערט צום ברעג. געווען איז דאָס שוין אַרום 8 אין אָוונט, ווען מיר האָבן דערזען די סימנים, אויף וועלכע מיר האָבן געוואַרט. מיר האָבן פאַרוואָרפן דעם אַנקער עטלעכע הונדערט מעטער ווייט פונעם ברעג און אָנגעהויבן די הייליקע אַרבעט.

די ערשטע לאַדקע האָט געדאַרפט אויספירן די לאַגע אויפן ברעג, דאָן צוריקערן זיך מיט די אויספירער, וואָס וואַרטן אויף אונז אויפן ברעג. מיר האָבן

דעריבער אויסגעקליבן פון די עולים די זיבן בעסטע שווימערס און ארומבינדנדיק זיי מיט רעטונגס־גארטלען, האבן מיר זיי אראפגעלאזט אין דער לאדקע אריין. דער באגלייטער און איינער פון די מאטראזן האבן באלד א נעם געטון די וויאסלעס און די לאדקע איז אפגעשוווממען צום ברעג צו.

אוי, ווי געציטערט האבן מיר און ווי אומגעדולדיק איז געווען אונזער ווארטן! א הייליקער שוידער האט ארומגענומען אלע איבערגעבליבענע אויף דער שיף. די צייט האט זיך געצויגן שרעקלעך לאנג, און אינגאנצן האט עס געדויערט 20 מינוט. ענדלעך האט די לאדקע ווידער זיך באוויזן, און אין איר די אויסשפירערס. די אר־בעט האט זיך אנגעהויבן און איז אוועק מיט פולן ברען. גרופנווייז, גרופנווייז צו 7-12 מאן. לויטן פארויס באשטימטן פלאן, זיינען די עולים אריבערגעפירט גע־ווארן אויפן ברעג.

געדויערט האט די ארבעט 2 שעה אן איבערייס. ווען די לעצטע לאדקע איז צוריקגעקומען האבן די מאטראזן פארנומען זייערע פלעצער אויף דער שיף, און נאכן אויפהויבן דעם אנקער — האט זיך די שיף געלאזט אין וועג אריין — אויף צוריק.

גרויס איז געווען אונזער שמחה און א טיפע צופרידנקייט האט אונז בא־הערשט, ווען די שיף האט זיך אנגעהויבן צו באוועגן. אט דאס דאזיקע שיפל, וואס איז ביז איצט געווען אזוי קליין און נעבעכדיק, איז מיטאמאל אויסגעוואקסן אין אונזערע אויגן ביז גאר. מיר האבן אפגעלאזט די צוימען פון אונזער פרייד און גע־לאזט זיך וויל־גיין ביי טישן פול־געדעקטע מיט עסנווארג און משקה. שפעט נאך האלבער נאכט, פיזיש און גייסטיק אנגעזעטיקטע, האבן מיר זיך צום ערשטן מאל רואיק געלייגט שלאפן, פטור פון יעטוועדער דאגה.

אויפן דריטן טאג פון אונזער רייזע, זיינען מיר צוגעקומען צו די אינזלען, נישט ווייט פון די גריכישע ברעגעס, און די ערשטע זאך, וואס מיר האבן געטון איז געווען: פאראנקערן ביי איינעם פון די אינזלען, כדי צוווויסן צו געבן קיין אטען וועגן אונזער צוריקומען, און דער עיקר — באזארגן זיך מיט פריש ברויט, וויין און פלייש. ערשט דאן האבן מיר פארגעזעצט דעם וועג. ווען מיר האבן דער־גרייכט דעם ציל פון אונזער רייזע, האבן מיר זאלבע דריט פארלאזט די שיף און אוועק קיין אטען, כדי אנצוהויבן אויפסניי.

ע מ י ר ם ש ו ח ט (*)

עם פאלן קרבנות פאר דער עליה

י ע ק ב ג ר י נ ש פ א ן

די ים־כוואליעס האבן ארויסגעווארפן א טויטן קערפער פון א יונגנמאן. מען האט פעסטגעשטעלט, אז דאס איז דער קערפער פון יעקב גרינשפאן, א חבר פון „השומר הצעיר“ פון באראנאוויטשער קן אין פוילן. מיט א וואך צוריק איז

---

*) א באגלייטערין אויף די מעפילים־שיפן. געבוירן אין תל־אביב. אומגעקומען אויף דער שיף „לביא הים“, וואס איז דעם 18־טן מאי 1941 ארויסגעפארן אין שליחות פון גענעראל־שטאב אויפן מיטללענדישן ים בכדי דורכצופירן א וויכטיקע מיליטערישע אקציע אין צוזאמענהאנג מיט די קאמפן אין סיריע.

ער געשפּרונגען פון אַ שיף, כדי צו דערגרייכן די ברעגעס פון ארץ־ישראל — און איז דערטרונקען געוואָרן.

אַן אַלטער חבר פון „השומר הצעיר", באַקאַנט אַלס סקאַוטן־דערציער און אַקטיווער מנהל פון דעם באַראַנאָוויטשער קן און באַראַנאָוויטשער קרייז. ער האָט באַשלאָסן צו קומען קיין ארץ־ישראל אויף וואָס פאַראַ וועג עס זאָל נישט זיין. נאָך לאַנגע חדשים פון געפערלעכע וואַנדערונגען איבער לענדער און גרענעצן, איז ער ענדלעך, פאַרשטעלנדיק אַן פאַפּירן, אַנגעקומען אויף אַ שיף צו די ברעגעס פון ארץ־ישראל. נישט ווייט פון פּאָרט איז ער פון דער שיף אין ים געשפּרונגען — און פאַרשוואונדן.

מען האָט נישט פעסטגעשטעלט די אומשטענדן פון זיין טויט: אַ האַרץ־שלאַק, אַרויפגעפאַלן אויף אַ ים־פעלז, אָדער גאָר אַ מאָרד. דאָס איז אַ סוד — און וועט בלייבן אַ סוד.

6 יאַנואַר 1938 „ד ב ר"

***

געטראָפן האָבן מיר זיך אין ווין. איך אויפן וועג אין גלות אַריין אין שליחות פון ארץ־ישראל און ער — אויפן וועג קיין ארץ־ישראל.

באַלד ביי מיין ערשטן ביקור אינם קן, האָט ער צוגעצויגן מיין אויפמערקזאַמקייט. אַ יונגער טיכטיקער בחור פול מיט ענערגיע, אַ נשיא (אַנפירער) פון „בני מדבר", (יינגסטע כיתה פון „השומר הצעיר"). פול מיט גוטע עצות פאַר די מנהלים. דערציילט האָט מען מיר: ער איז עולה קיין ארץ־ישראל, און דאָ האָט ער זיך פאַרהאַלטן אויף אַ געוויסער צייט...

שפּעט ביינאַכט, נאָך אַלע שיחות און אסיפות זיינען מיר אַרוים אויף אַ שפּאַציר איבער די שטילע ווינער גאַסן און ער האָט מיר אָנדערציילט וועגן זיין ליידנספולן וועג.

ער וואַנדערט, גנבעט גרענעצן און אויך דאָ אין שיינעם ווין איבערוואַרט ער נאָר אַ שטיקל צייט, כדי ווייטער פאָרצוזעצן זיין וועג. דערווייל — איז ער איינגאַנצן איינגעטונקען אין דער אַרבעט פון קן.

איך שעם זיך, אָבער איך בין זיך מודה ומתודה: נישט פאַרשטאַנען האָב איך אָט דעם מענטשן, וואָס האָט געשפּרייזט נעבן מיר. אין אַ געוויסן מאָמענט בין איך שטיין געבליבן אַ צעטומלטער. איך האָב געפּרוווט דערגיין, פון וואַנען נעמט עס זיך צו אָט דעם יונגן ייִנגל אַזאַ געוואַלטיקע גבורה, אַזאַ קאָלאָסאַלער בוח צו קענען אָן מורא און שרעק וואַנדערן און וואַלגערן זיך אָן יעטוועדן דאַקומענט און אָן וועלכער עס זאָל נישט זיין דערלויבעניש?

אין אַ געוויסער צייט אַרום, נאָך צענדליקער טרעפונגען אינם לאָקאַל פון ווינער קן — האָבן מיר זיך צעשיידט. ער איז אַוועק זיין וועג, אויף וועלכן איך האָב אים מיטגעגעבן מיין האַרציקסטן שלום, און אין מיין האַרצן — אַ שטילע תפילה.

פאַרגאַנגען זיינען עטלעכע טעג, און איך האָב פון אים אַ גרוס באַקומען,

פון גרינלאַנד. ענדלעך האָט ער דערגרייכט די ברעגעס פון ים, וועלכן ער האָט באַשלאָסן אַריבערצוקומען. זינט דאַן, האָב איך פון אים מער קיין שום גרוס נישט באַקומען — ביז עס האָט מיך דערגרייכט אָט די דערשיטערנדיקע ידיעה, פון וועלכער מען קען זיך נישט באַפרייען...

אויב אמת איז, אַז פאַר די אויגן פון אַ זיך טרינקנדיקן מענטשן לויפן דורך מיט אַ בליץ־שנעלקייט די געשעענישן פון זיין גאַנץ לעבן — האָט אָט דער חבר אונזערער זיכער געזען פאַר זיינע אויגן זיין יונג לעבן, פול מיט אינהאַלט, אָנגעזאַפּט מיט קרישטאָל־ריינער בענקשאַפט און איבערגעגעבנקייט; איבערגעגעבנקייט ביז צום לעצטן טראָפּן בלוט — — —

פעברואר 1938 — משה זילבערטאָל

דער געראַנגל מיט די ים־כוואַליעס

מרדכי פאַראַנץ ליגט איצט אין תל־אביבער שפּיטאָל קראַנק אויף אַ לונגן־אָנצינדונג און נעבן אים אַ פּאָליציי־וואַך.

פאַראַנץ איז בשעתו צוגענומען געוואָרן אַלס אַרבעטער אויף דער שיף „הר ציון", און ווען זי איז דאָס לעצטע מאָל אַריינגעקומען אין חיפה'ער פּאָרט האָט אים די פּאָליציי חושד געווען אין וועלן אַריינקומען אין לאַנד אַריין אָן אַ דערלויבעניש, און האָט אים דערפאַר געשמידט אין קייטן.

5 שעה האָט מען אים געהאַלטן געשמידט אין קייטן און ווען מען האָט זיי אים ענדלעך אַראָפּגענומען, איז ער צוזאַמען מיט אַ צווייטן חבר, ביי וועמען מען האָט אויך אַראָפּגענומען די קייטן, געשפּרונגען אין ים אַריין. אַכט שעה איז ער געשווומען אויף די ים־כוואַליעס, ביז עס איז אים געלונגען צוצוקומען צום ברעג, אָבער ליידער נישט צו קיין זיכערן. מיט זיינע לעצטע כוחות האָט ער זיך דערשלעפּט ביז לעבן הרצליה און דאָ איז ער, אַ דערשעפּטער, געפאַלן אויף דער ערד. עטלעכע שעה איז ער אַזוי געלעגן ביז ער איז אַביסל געקומען צו זיך. ציטערנדיק פון קעלט און מידקייט האָט ער זיך קוים דערשלעפּט ביז צו די געצעלטן פון ערב־אַל־קורן. דאָרט האָט מען אים געגעבן הייסע טיי צו טרינקען, אַרומגעוויקלט אים מיט דעקעס און... איבערגעגעבן דער פּאָליציי אין הרצליה.

מרדכי פאַראַנץ, 25 יאָר אַלט, געבוירן אין הערמאַנשטאַדט אין טראַנסילוואַניע. אַ חבר פון „הפועל המזרחי" געווען 5 יאָר אויף הכשרה.

*

פּריייטיק נאָכמיטאָג איז נישט ווייט פון דער תל־אביבער פּלאַזשע געפונען געוואָרן דער קערפּער פון אַ געטרונקענעם. דער קערפּער איז איבערגעפירט געוואָרן אין „הדסה"־שפּיטאָל. ביז איצט איז ער נאָך אַלץ נישט אידענטיפיצירט געוואָרן. מען מיינט, אַז דאָס איז דער חבר פון פאַראַנץ, וועלכער איז צוזאַמען מיט אים געשפּרונגען דאָנערשטיק פון דער שיף „הר ציון" און איז דערטרונקען געוואָרן.

7 אויגוסט 1938

דער „פארברעכן" און זיין שטראף

וואס פארא פארברעכן איז באגאנגען דאס קינד, וואס איז געשטארבן אין דער טורמע פון חלסה? און די אחריות פאר זיין טויט — אויף וועמען וועט זי פאלן? די מאמעס, קינדער און אלטע לייט, וועלכע מען האט געכאפט די טעג ביי דער צפונדיקער גרענעץ, האבן זיך פארזינדיקט קעגן די געזעצן פון לאנד, ווייל זיי האבן געוואלט אריינדרינגען אין אים אן דער נויטיקער דערלויבעניש; אבער צי זיינען זיי — נאך פאר א וועלכן ס'איז באשלוס פון א געריכט — פארמשפט געווארן צו די דאזיקע שרעקלעכע ליידן לויט די געזעצן פון לאנד און לויט א הומאניטארן משפט? די שרעקלעכע גילגולים: פון צפת ביז עכו, ביז בית־לחם, ביז חלסה און ווידעראמאל קיין צפת און פון דארט ווידער קיין עכו; דאס אפטיילן קינדער פון זייערע מאמעס. דאס אוועקשיקן א קינד, אין „שולע" אריין, וואס די עלטערן האבן אפילו קיין אנונג נישט ווו די שולע, געפינט זיך, דאס האלטן אין טורמע א צעשלאגענעם 90־יאריקן זקן, וואס זיין האנט איז צעבראכן, און וועלכער האט קיין געהעריקע פלעגע, און אפשר אויך אינגאנצן נישט קיין פלעגע: אט די גאנצע באציונג ווי אויך די באדינגונגען אין דער תפיסה, וואס האבן דערפירט צום טויט פון אן אנדערטהאלב־יאריק קינד — לויט וואס פארא געזעץ זיינען אזעלכע אורטיילן ארויסגעטראגן געווארן? ווער האט דאס מפקיר געווען די לעבנס און דאס בלוט פון די „שווער־פארזינדיקטע" פרויען, אלטע און קינדער, וואס זיינען אנטלאפן פון דער נויט אין בוכארא, אפגאניסטאן, אדער איראק אין זייער היימלאנד אריין, וואס איז זיי צוגעזאגט געווארן, און וועמענס טויערן זיי האבן געפונען פארהאקט אויף זיבן שלעסער?

מיר דיסקוטירן נישט איצט וועגן עצם געזעץ, וואס פארמאכט די טויערן פון דער „נאציאנאלער היים" פאר די גערודפטע און דערשלאגענע יידישע פליטים, וואס אט, אט און זייער לעצטער אטעם וועט דערשטיקט ווערן הן אין די „ציוויליזירטע" לענדער פון אייראפע, הן אין די „פינצטערע" לענדער פון אזיע און אפריקע, אין וויטן צפון און אין תימן. קעגן אט דעם פארהאקן פון די טויערן האט זיך צעפלאקערט אונזער מלחמה אויף דער גאנצער ברייט פון אונזער ציוניסטישן פראנט, וועלכער איז איצט אויך געווארן די קאמפס־פאזיציע פון גאנצן יידנטום. אבער אויב אפילו זייערע אויערן זיינען פארשטאפט און אונזער געשריי קען נישט אפשטעלן די שרעקלעכע גזירה, איז עס דאך אן עלעמענטארער חוב, אז די ליידן צוליבן געזעץ טארן נישט איבערשטייגן דעם געוויכט פונעם געזעץ אליין. א פראגרעסיווע רעגירונג איז דאך מחוייב לכל הפחות צו אונטערשיידן צווישן קרימינעלע פארברעכער און אט די פארזינדיקטע, וועלכע באוויינען איצט אין די טורמעס פון עכו און בית־לחם דאס געשטארבענע קינד, און דאס קינד. וואס איז ערגעץ־ווו אוועקגעפירט געווארן, און דעם זקן, וועמענס טעג זיינען געציילטע, ווייל נידערטרעכטיקע מענטשן האבן אים צעממיתט און אים די האנט צעבראכן. די געזעצן־אפהיטער האבן אפילו דאס מענטשלעכע געוויסן פארלוירן און אנשטאט אים אין שפיטאל אוועקצופירן, האבן זיי אים אין א טורמע־קעלער אריינגעווארפן. אפילו דעם שווערסטן פסק־דין, וואס א רעגירונג לייגט ארויף אויף א בירגער, איז זי מחויב דורכצופירן לכל הפחות מיט א מינימום פון הומאניטארע געפילן. עס איז דאך אבער אומדערהערט, אז אויב איינער איז עובר

א געזעץ — איז שווין זיין לעבן אינגאנצן הפקר. די רעגירונג פון ארץ־ישראל ווערט אויפגעפאָדערט דורכצופירן א באַלדיקע און גרינטלעכע אויספאַרשונג וועגן אַלע די „אויפזיכט"־מעטאָדן, וועלכע מען פּראַקטיצירט לגבי די „פּאַרזינדיקטע" אין יידישער עליה און וועמענס געשריי נאָך הילף רייסט זיך צו אונז פון אַלע ליידנס־ערטער — פאַרן פּסק־דין, נאָכן פּסק־דין און אויך נאָכדעם, ווי מען האָט זיי זייערע זינד פאַרגעבן.

26 יאַנואַר 1938. „ד ב ר"

אַפּענסיווער קאַמף פאַר עליה

אויף קאָמפּראָמיסן, מוז מען גיין אין פּאָליטישן לעבן, אויף קאָמפּראָמיסן, מוז מען אויך גיין אין די צווישן־פעלקערלעכע באַציונגען; אויך אין די אינער־לעכע באַציונגען פון א פאָלק זיינען נויטיק קאָמפּראָמיסן; איין פּונקט איז אָבער פאַראַן, וואָס ביי אים קען איצט אבסאָלוט נישט חל זיין קיין שום קאָמפּראָמיס, און דאָס איז: די יידישע עליה קיין ארץ־ישראל. מיר קענען דיסקוטירן וועגן יעט־וועדער פּשרה אויף וואָס פאַרא שטח עס זאָל נישט זיין — אָבער נישט וועגן א פּשרה אין די פראַגן פון עליה; אין אָנבליק פון דער לאַגע אין דער וועלט, אין אָנבליק פון די אויסראָטונגס־גזירות, וואָס היטלער און זיינע פאַרבינדעטע האָבן אויף אונז אַרויסגעטראָגן — האָבן מיר אין ארץ־ישראל אַן איין און איינציקן באַ־דאַרף, א ברענענדיקן, דרינגענדיקן, אומבאַדינגטן און קאַטעגאָרישן באַדאַרף: א באַלדיקע עליה פון הונדערטער טויזנטער יידישע יונגעלייט. נישט במשך פון דורות נאָר שווין איצט, באַלד, בעגלה ובזמן קריב!

באַלד נאָכן פּאָגראָם אין דייטשלאַנד האָבן מיר צווויסן געגעבן דער רעגי־רונג און דעם ענגלישן פאָלק, אַז ארץ־ישראל איז גרייט אַריינצונעמען, תיכף ומיד, הונדערט טויזנט יידן, און נאָך עטלעכע הונדערט טויזנט יידן, אויב מיר וועלן באַקומען א גרויסע פינאַנסיעלע הילף פון יידישן פאָלק און פון דער ענגלי־שער און אַמעריקאַנער רעגירונג. אין דער איצטיקער שעה הייסט ציוניזם — א גרויסע מאַסן־עליה. אַן עליה פון הונדערטער טויזנטער. אַן אַנדערער ציוניזם קען איצט נישט עקזיסטירן. סיי די יידן, סיי די גויים וועלן אָנערקענען פון דער מאָג־אַרדנונג יעדן ציוניזם וועלכער גייט נישט האַנט ביי האַנט מיט א גרויסער עליה; אויב דער ציוניזם וועט פאַר דעם איצט קעמפן וועט ער בייקומען, וועט ער ווייטער עקזיסטירן, און איך גלויב: ער וועט אויך זיגן!

די געשעענישן פאַרפליכטן אונז צו א נייער מלחמה. און נישט נאָר צו א מלחמה פון זווערטער אַליין; מיר זיינען נישט א פאָלק פון מלחמה־גייציקייט. מיר זיינען פול מיט באַגער צו שאַפן און צו בויען. אָבער דאָס וואָס קומט פאַר אויף דער וועלט, ביי אונז אין לאַנד, און אין ענגלאַנד. איז אונז מחייב איבערצוגיין פונעם דעפענסיוון קאַמף, וועלכן מיר האָבן זינט יאָרן געפירט, צו אַן אַפּענסיוון קאַמף פאַר א מאַסן־עליה קיין ארץ־ישראל, — ווי ווייט מעגלעך מתוך א יידיש־אַראַבישער פאַרשטענדיקונג, ווי ווייט מעגלעך מתוך א יידיש־ענגליש־אַראַבישער פאַרשטענדיקונג, אָבער אויב דאָס איז אומעגלעך — אויך אָן דעם אַלעמען.

12 דעצעמבער 1938 ד. בן־גוריון

1939: כל זמן עס איז נאָך נישט צו שפּעט

מעפּילים אויף די בלוטיקע סטעזשקעס

פּראָטעסטן און מאַניפעסטאַציעס קעגן... הערצער פון שטיין

„הבונים יבנו, המגינים יגינו והמעפילים יעפילו"

מעפּילים אויף די בלוטיקע סטעזשקעס

די גאַנצע וועלט איז פול מיט אונזער בלוט

שווימען שיפן אינמיטן ים און פירן־מיט די יידישע צרות, וואָס זיינען אויך גרויס און טיף ווי דער ים. עס רופט אַ ים צו א ים און אַן אָפּגרונט צו אַן אָפּגרונט — טויב זיינען אָבער די אויערן פון דער וועלט און זיי ווילן נישט אויפנעמען אונזער געשריי.

געווען ציטן, ווען אַ גרויסער דיכטער פון ענגלישן פאָלק האָט געקלאָגט אויף אונזער פיין:

„די טויב האָט איר נעסט געפונען, זיין הויז אַ מאַן אַ יעדער,
דער האז זיין פעלז געפונען, און יהודה — נאַר אַ קבר".

איצט האָט דאָס ענגלישע פאָלק אַנדערע, וויכטיקערע זאָרגן; און מיר — אונזער געוויין איז ווי „דער יאָמער פון אַ סאָווע צווישן די חורבות".

קיין שום נייעס אין דער געשיכטע פונעם אויסדערוויילטן פאָלק פון אַלע פעלקער. צו זיין פיין און לײַדן איז נישטאָ קיין עק.

צוריק מיט פיר הונדערט און פופציק יאָר אַן ערד, ווען ס'איז חרוב געוואָרן דער גרויסער צענטער פון יידישן שאַפונגס־גייסט אין מערב־איירא͏ָפּע, און דריי הונדערט טויזנט יידן האָבן אין איין שיינעם פרימאָרגן צוליב אַ גזירה פון טיראַנען פאַרלאָזן שפּאַניע האָט זיך אַ שוידערלעכער צאָרן פון וואַנדערונגען, תפיסות, הונגער און בלוט אויסגעגאָסן אויף גרויסע מאָסן פאַרוואָגלטע. די היסטאָריקער פון יענע ציטן קענען דערציילן פּרטים וועגן די יסורים פון די גולי ספרד, וואָס מאַכן אויפציטערן די נשמה: וועגן בלוט, הונגער און עפּידעמיעס, וואָס האָבן אומגעבראַכט צענדליקער און צענדליקער טויזנטער פון זיי. האָט מען זיי דאָ פאַרווערט, אויס מורא פאַר אַן עפּידעמיע, אַרויסצוגיין אויפן ברעג, האָבן זיי זיך געמוזט אַרומבלאָנקען חדשים־לאַנג אויף פאַרשידענע ימים, „אויסגעליפערט אויפן ווילקיר פון די שיפס־קאַפּיטאַנען, וועלכע האָבן זיך אויף זיי געזדיעקעוועט ווי אויף שקלאַפן און ביי זיי צוגענומען דאָס לעצט ביסל גוטס"; דאָ האָט מען זיי גאַנצע טעג געפּייניקט מיט הונגער און דורשט, כדי צו צעברעכן זייער יידישע עקשנות און אַריינצונעמען זיי אונטער די פליגל פון דער ליבשאַפט־אמונה; דאָ זיינען זיי דערקלערט געוואָרן אַלס קנעכט פון דעם קעניג און פון די שררות, וואָס האָבן זיך צעטיילט מיטן רויב, און יעדער פון זיי האָט זיך אויסגעקליבן די מענער און די פרויען, וואָס זיינען אים אַמערסטן געפעלן; דאָ האָט מען ביי זיי אַוועקגערויבט זייערע קינדער און אַוועקגעשיקט זיי אויף ווייטע, וויסטע אינזלען, כדי צו דערציען זיי אין קאַטוילישן גייסט, און דער היסטאָריקער גיט צו: „ווען ס'איז געקומען די ציט פון

צעשיידונג, האָבן פיל מוטערס אָנגעכאַפּט זייערע קינדער און אַריינגעשפּרונגען צו־זאַמען מיט זיי אין די ים־אַפּגרונטן. פיל פון די אומגליקלעכע קינדער זיינען גע־שטאָרבן אויפן פאַרוואָרפענעם אינזל, וואָס איז געווען באַשטימט פאַר פאַרברעכער, צוליבן שלעכטן קלימאַט און האָבן געדינט אַלס שפּייז פאַר די שלאַנגען". און אַ שפּעטערדיקער דיכטער באַקלאָגט זיך:

„עס פאַרגיסט יידיש בלוט ווער עס וויל און ווער ס'קאָן נאָר,
נישטאָ איז קיין שטראָפער, נישטאָ איז קיין מאָנער"...

האָבן זיך דען געענדערט די צייטן זינט דעמאָלט? די ליידן פון די עלטערן זיינען איבער בירושה צו קינדער. אָבער אויך זייער האָפענונג און זייער גלויבן.

משה גליקסאָן

דער געהיימניספולער מעפּיל

אַראַבישע פישער האָבן אַרויסגעשלעפּט פון ים דעם טויטן קערפּער פון אַן אומבאַקאַנטן מעפּיל („אַ קערפּער פון אַ באַשטימטן מענטש", לויט דער אָפיציעלער פּאָליציי־מעלדונג). די ידיעה האָט זיך בליץ־שנעל פאַרשפּרייט, און אַלע שיכטן פון ישוב זיינען אויפגעציטערט געוואָרן. אַז קיין שום באַפעל פון דער הויך האָט דער קרעמער געשלאָסן זיין קראָם און דער אַרבעטער האָט פאַרלאָזן זיין אַרבעט. אויך די קאַפע־הייזער, די קינאָס און די איבעריקע פאַרוויילונגס־לאָקאַלן זיינען גע־שלאָסן געוואָרן.

מאַסן מענטשן האָבן זיך פאַרזאַמלט אין די גאַסן ביים קראַנקן־הויז, וווהין דער קערפּער איז געבראַכט געוואָרן, כדי פעסטצושטעלן ווער דער אומגעקומענער איז. טויזנטער מענטשן זיינען אין טרויעריקן שטילשווייגן פאַרבייגעגאַנגען דעם קאַלטן קערפּער, כדי אָפּצוגעבן דעם אומבאַקאַנטן מעפּיל דעם לעצטן כבוד. פאַרביי־געגאַנגען און ביי אַן איינגעהאַלטענעם געוויין און אַ באַהערשטער אויפגעבראַכט־קייט, געטראַכט וועגן דעם אומבאַקאַנטן, וואָס האָט היינט דערגרייכט דעם סוף פון זיינע וואַנדערונגען און וועגן די טויזנטער אַנדערע מעפּילים וואָס בלאָנקען זיך אַרום אויף די ברייטע ימים.

דאָס פּנים פון דעם אומבאַקאַנטן איז דעפאָרמירט געוואָרן נישט צו דערקע־נען. קלויז אויף די ליפּן שוועבט אַרום אַן אימה־אויסדרוק וועלכער איז פאַרגלי־ווערט געוואָרן ווי אַ בלוט־ריטשקעלע. אַ שוידער נעמט דורך די פאַרבייגייער. יעדער איינער פרעגט זיך זעלבסט: אפשר איז דאָס מיין ברודער, אָדער מיין קרוב, מיין פריינט, מיין חבר?

ווער ביסטו, אומבאַקאַנטער מעפּיל?

„אַרטעמיזאַ"

23 מערץ 1939

די 17 מעפּילים, וועלכע מען האָט דעם 6־טן פעברואַר, געכאַפּט ביי הרצליה אויף דעם גריכישן שיפל „אַרטעמיזאַ", און וועלכע ווערן באַשולדיקט אין אומלע־גאַלער עליה, — זיינען געשטעלט געוואָרן פאַרן ענגלישן ריכטער אין חיפה.

דער ריכטער האָט אַרויסגעטראָגן זיין אורטייל: דריי חדשים תפיסה און אַן אַנווייזונג צו דעפּאָרטירן זיי פון לאַנד. דערביי האָט ער באַטאָנט, אַז ער באַדויערט, וואָס דאָס געזעץ צווינגט אים אַרויסצוגעבן אַזאַ אורטייל, און אַז ער וועט זיך פרייען, ווען זיי וועלן ביי זייער אַפּעלאַציע צום העכסטן געריכט געווינען און די דעפּאָרטאַציע וועט אָפּגעשאַפט ווערן.

„סאַנדו"

23 מערץ 1939. אָפיציעל.

נעכטן אינדערפרי איז קיין חיפה געבראַכט געוואָרן די רומענישע שיף „סאַנ־דו" מיט עולים, בירגער פון פאַרשידענע לענדער, וועלכע זיינען געכאַפּט געוואָרן ביי די ברעגעס פון לאַנד.

24 מערץ 1939.

אויף דער פאַרהאַלטענער שיף געפינען זיך 269 עולים. צווישן זיי 15 פרויען און אַ קליין קינד, וואָס איז דעם זעלבן טאָג קראַנק געוואָרן; די מאַכט האָט מסכים געווען, אַז מען זאָל דאָס קינד אַראָפּנעמען פון דער שיף, אָבער מיטן באַדינג, אַז דער, וואָס פאַרנעמט זיך מיט אים, וועט זיך פאַרפליכטן צוריקצוקערן אים צו יעדער צייט, ווען ער וועט דערצו אויפגעפאָדערט ווערן. לויטן אויפטראָג פון דער קהילה־פאַרוואַלטונג אין חיפה האָט מען זיי נעכטן געבראַכט שפּייז־אַרטיקלען. דער סאַניטאַרער מצב אויף דער שיף איז אַ זייער שלעכטער.

25 מערץ 1939.

די שיף איז דורך דער מאַכט פאַרטריבן געוואָרן פון חיפהער האַפן אין אָפּע־נעם ים.

3 אַפּריל 1939.

די רומענישע מאַכט־אָרגאַנען אין קאָנסטאַנצער פּאָרט האָבן די 269 „סאַנ־דו"־פּליטים נישט דערלויבט אַרויסצוגיין אויף דער יבשה.

„אסטיא"

3 אַפּריל 1939.

אויף דער מעפּילים־שיף „אסטיא", וואָס איז נעכטן פאַרהאַלטן געוואָרן ביי הרצליה, געפינען זיך 699 מאַן. צווישן זיי בערך פופציק קינדער און הונדערט פרוי־ען, אייניקע — שוואַנגערע. דאָס רוב פון זיי זיינען אַרויסגעטריבענע פון די נאַצי־לענדער. ס'איז שוין פיר וואָכן ווי די שיף מיט די מעפּילים איז אַרויסגעשוומען אין ים אַריין. ווען די שיף האָט זיך געפונען בערך צוויי מייל פון ברעג, האָבן זי אַרומגערינגלט דריי מאָטאָר־שיפלעך און אָנגעהויבן שיסן פון אויטאָמאַטיש געווער. דער קאַפּיטאַן האָט זיך צוזאַמען מיט דער שיף באַלד אונטערגעגעבן דער פּאָליציי.

„אסימי"

12 אפריל 1939. אַתּיציעל.

נעכטן פאַרטאָג איז די שיף „אסימי" פאַרהאַלטן געוואָרן דורך דער ברעג־פּאָליציי ביי קיסריה. די שיף צוזאַמען מיט אירע צוויי־הונדערט מעפּילים איז געבראַכט געוואָרן קיין חיפה.

18 אפריל 1939.

א גריכישע זעגל־שיף מיט 160 מעפּילים איז זונטיק ביינאַכט געכאַפּט געוואָרן ביי די ברעגעס פון לאַנד. דאָס שיפל איז פאַראַנקערט ביי דעם כוואַליעס־ברעכער, נישט ווייט פון דער שיף „אסימי".

19 אפריל 1939.

162 מעפּילים פון „פּאַנאַדזשיא־קאָניסטריא" זיינען נעכטן אריבערגעפירט געוואָרן אויף דער שיף „אסימי". דאָס איז געמאַכט געוואָרן צוליבן געפערלעכן סאַניטאַרן צושטאַנד אינם שיפל. דער פאַרטרעטער פון דעם קאַפּיטאַן אויף דער שיף „אסימי" (דער קאַפּיטאַן גופא איז אַרעסטירט) האָט זיך קעגנגעשטעלט דעם אומגעזעצלעכן אריבערפירן פּאַסאַזשירן פון אַן אַנדער אָרט אויף דער שיף, פאַר וועלבער ער איז פאַראַנטוואָרטלעך, אָבער די פּאָליציי האָט געטון אירס.

די מעפּילים זיינען אריבערגעפירט געוואָרן אויף דער שיף אין אַ זייער שלעכטן מצב — שוואַכע, הונגעריקע און קראַנקע.

ווען דער שיף „אסימי" איז באַקאַנט געוואָרן, אַז פון טאָג צו טאָג פאַרגרעסערט זיך דאָרט די צאָל מענטשן, וואָס פאַלן אין חלשות, און מען האָט זייער מורא פאַר אַן עפּידעמיע. ס'פילט זיך אַ מאַנגל אין וואַסער. אויך די באַשפּייזונג איז זייער אַ שוואַכע. די מאַכט־פאַרשטייער זאָרגן דערפאַר זייער ווייניק.

די יידישע חיפה איז שטאַרק באַזאָרגט. די גאַנצע באַפעלקערונג איז דורכגענומען מיט געוואַלדיקער אויפרעגונג קעגן דער רעגירונג, וואָס האַלט הונדערטער מענטשן פאַרשפאַרט און זאָרגט פאַר זיי נישט אפילו אין אַזאַ מאָס, ווי יעדע רעגירונג זאָרגט געוויינלעך בנוגע קרימינעלע אַרעסטאַנטן. לא די וואָס זי פאַרנעמט זיך נישט מיט זייער באַשפּייזונג, לאָזט זי זיי נאָך איבער אין שווידערלעכע סאַניטאַרע באַדינגונגען און פירט אריבער קראַנקע מענטשן צו געזונטע.

22 אפריל 1939.

די שיף „אסימי" איז צוריקגעשיקט געוואָרן פונם ברעג אין אָפענעם ים אריין.

די מעפּילים פון „אשקלון"

23 אפריל 1939.

170 מעפּילים זיינען נעכטן פאַרטאָג ארויסגעזעצט געוואָרן פון אַ שיף אויפן ברעג נישט ווייט פון אשקלות. צווישן זיי בערך פופציק פרויען און ביי צען קינדער. די מעפּילים זיינען געגאַנגען לענגאויס דעם ברעג. דאָס איז אָבער שנעל באַקאַנט געוואָרן דער פּאָליציי און זיי זיינען אַלע געכאַפּט געוואָרן. מען האָט זיי אוועקגעפירט אין מיליטערישן לאַגער, וועלכער געפינט זיך אין אשדוד.

אינאָווּנט האָט מען די גרופּע מעפּילים געפירט פון אשדוד קיין רחובות. אויף דער צענטראַלער גאַס האָבן זיך פאַרזאַמלט טויזנטער אויפגערעגטע איינוווינער. דאָס מיליטער, וואָס שטייט איין אין דער קאָלאָניע, האָט באַפוילן אַפּצורייניקן די גאַסן, און זיך אויסגעשטעלט אין אַ קייט לענג־אויס דעם שאָסיי. אין עק פון דער קאָלאָניע האָט מען דערלויבט צו דערלאַנגען די מעפּילים עסן. זיי זיינען אַפּגעפירט געוואָרן אין יפוער תפיסה, און שפּעטער — אויפן פּלאַץ צום פּאָרט־שטח פון יפו, ווייל אין דער תפיסה האָט פאַרפעלט פּלאַץ. אַ שטאַרקע וואַך לאָזט זיי נישט אַראָפּ פון אויג.

דאָס זיינען אַלץ פּליטים פון דייטשלאַנד, עסטרייך און טשעכיע. זיי האָבן זיך אַרומגעבלאָנקערט אויפן ים זעקס־און־דרייסיק טעג. בעת וועלכע עס האָט זיי אויסגעפעלט ברויט און וואַסער.

„עגעאוס ניקאָלאַס"

מעפּילים דערציילן:

„דעם 20־סטן אַפּריל האָבן מיר זיך אַריינגעזעצט אין דער שיף „עגעאוס ני־קאָלאָס" אין האַפן פון דער גריכישער שטאָט בורגאַס. דעם זעלבן טאָג זיינען מיר אַפּגעפאָרן. צו אונזער שיף, אַ 1300 טאָן בערך, איז פון הינטן צוגעבונדן געוואָרן אַ זעגל־שיף, וואָס האָט זיך די גאַנצע צייט נאָכגעשלעפּט. אויפן אינזל לאַבריא האָבן מיר זיך פאַרהאַלטן אויף אַכט טעג. די פאָרשטייער פון דער יידישער קהילה אין פּירעאוס האָבן צו אונז געאייַלט מיט הילף און אונז באַזאָרגט מיט שפּייז. פון דאָרט זיינען מיר ווייטער געפאָרן און אין צוויי־דריי טעג אַרום זיינען מיר צוגע־קומען צו אַן אַנדער גריכישן אינזל.

נאָך אַ וואָך פאַרהאַלטן זיך ביי די ברעגעס פונם אינזל, וו מיר האָבן זיך באַזאָרגט מיט די נויטיקע שפּייז־אַרטיקלען, — איז אונזער שיף אַפּגעפאָרן אין דער ריכטונג פון ארץ ישראל. נאָך פאַרשידענע וואַנדערונגען און פּלאָנטערנישן זיינען מיר דאָנערשטיק אינדערפרי, אָנגעקומען צו די ברעגעס פון לאַנד און האָבן אַראָפּ־געלאָזט דעם אַנקער 21 מייל פון די עזה־ברעגן. אַן ענגלישער אַעראָפּלאַן האָט אונז אָבסערווירט און האָט זיך אַפּט אַראָפּגעלאָזט ביז אַן ערך צען מעטער איבער אונזער שיף. אין משך פונם דאָנערשטיקדיקן טאָג זיינען מיר אַלע אַריבער אין דעם זעגל־שיפל, זיך דאָרט גוט צונויפגעדריקט און זיך באַלד אַוועקגעלאָזט צו דער יבשה. אין דער נאַכט־פינצטערניש פון דאָנערשטיק אויף פרייטיק האָבן מיר דערגרייכט בשלום דעם ברעג פון עזה, ביים אַראַבישן דאָרף דזשעבעליא. פריער האָבן מיר אַראָפּגע־לאָזט פינף און צוואַנציק בחורים אונזערע, און נאָך זיי זיינען אַראָפּ די איבעריקע מענער, אַרומרינגלענדיק די פרויען אין דער פאָרם פון אַ קרייז. באַלד נאָכדעם איז אונזער שיף צוריקגעשוווּמען".

❋

ווי ס'האָט זיך שפּעטער אַרויסגעוויזן, זיינען די מענטשן ממש דורך אַ נס געראַטעוועט געוואָרן פון דער סכנה אַריינצופאַלן אין די הענט פון אַראַבישע באַנ־דיטן. זיי האָבן זיך געהאַט דערנענטערט צו אַ ישוב און זיך איבערצייגט, אַז זיי געפינען זיך אין אַן אַראַבישן דאָרף. ווי נאָר די אַראַבער האָבן זיי באַמערקט, זיי־נען זיי זיך צונויפגעלאָפן און באַפאַלן די וואַנדערער מיט מעסערס און באַגנעטן.

די מעפּילים האָבן אָבער געשטעלט אַ העלדישן ווידערשטאַנד און אייניקע פון זיי זיינען לייכט פאַרוואונדעט געוואָרן.

דערווייל איז אָנגעקומען מיליטער און די מעפּילים האָבן זיך איבערגעגעבן צו די זעלנער אין די הענט. די זעלנער האָבן זיך צו זיי באַצויגן גרויסמוטיק, גענו־מען אויף די הענט קינדער, געהאָלפן שוואַכע פרויען. לסוף זיינען זיי אָנגעקו־מען קיין עזה. דאָרט האָט מען זיי מכבד געווען מיט וואַסער און ציגאַרעטן; די באַדערפטיקע האָבן באַקומען מעדיצינישע הילף. נאָך אַ פאַרשטענדיקונג מיט דער צענטראַלער מאַכט אין ירושלים (זי פון איר זייט האָט זיך פאַרבונדן מיט דער יידישער אַגענץ), זיינען זיי מיטן צוג אַריבערגעפירט געוואָרן קיין חיפה.

געווען זיינען זיי 309 מאַן, אָבער דריי פון זיי זיינען נעלם געוואָרן. שבת נאָכמיטאָג האָבן פּאָליציסטן געבראַכט צוויי מענטשן (אַ מאַן מיט אַ פרוי) דער דריטער, אַרטור ווייץ, איז פאַרשוואונדן און וואָס מיט אים איז געשען ווייס מען נישט.

דער מאַן מיט דער פרוי דערציילן:

אויס מורא פאַר די אַראַבישע באַנדיטן האָבן זיי זיך באַהאַלטן. זיי האָבן זיך איינגעגראָבן אין זאַמד און דאָרט אָפּגעלעגן אַ גאַנצע נאַכט.

פאַרטאָג האָבן זיי באַשלאָסן אויסצוזוכן אַ יידישן ישוב. אַניפן וועג האָבן זיי צום אומגליק באַגעגנט אַ גרופּע פון צוואַנציק אַראַבער, וועלכע האָבן זיי אָנגעהויבן צו פּייניקן. זיי האָבן דעם יונגנמאַן אויסגעטון און אַוועקגעשטעלט אַ נאַקעטן. די פרוי האָבן זיי געוואָלט מאַנס זיין, אָבער ביים קעגנשטעלן זיך האָט זי געפונען אַ מיטל וויאַזוי זיי אָפּצונאַרן. אויף וואונק־לשון האָט זי זיי געגעבן צו פאַרשטיין, אַז זי וויל זיך אויסבאָדן. זי איז אַריינגעשפּרונגען אין וואַסער און האָט אַ וואָרף גע־טון אויפן ברעג אַ פּעקל צירונג. די באַנדיטן האָבן זיך אַ וואָרף געטון אויפן רויב, אָנגעהויבן קריגן זיך און באַלד איז צווישן זיי אויסגעבראָכן אַ געשלעג. דערווייל זיינען אָנגעקומען עטלעכע ענגלישע פּאָליציסטן און האָבן זי אָפּגעראַטעוועט פון אַ זיכערן טויט.

„אַטראַטאַ"

30 מאַי 1939. אָפיציעל:

נעכטן ביינאַכט האָט די שנעל־שיף „ראַטאַן" פאַרהאַלטן אַ שיף פון 234 טאָן, — „אַטראַטאַ" הייסט זי — וואָס איז געשווומען אין דער ריכטונג פון נתניה. אויף דער שיף האָבן זיך געפונען 401 אומלעגאַלע עולים, דאָס רוב פּוילישע יידן. די שיף און אירע זיבן און צוואַנציק מאַטראָזן געפינען זיך איצט אין חיפה'ער פּאָרט און איר דעק ווערט באַוואַכט דורך פּאָליציי.

„ליזעל"

2 יוני 1939.

די שיף „ליזעל" — 572 טאָן — איז נעכטן ביינאַכט פאַרהאַלטן געוואָרן דורך אַ פּאָליציי־שיפל אַנטקעגן דעם פּאָרט פון יפו. אויף דער שיף געפינען זיך

920 אומלעגאַלע עולים, צווישן זיי 350 פרויען און 60 קינדער. אַלע שטאַמען פון עסטרייך און טשעכאָסלאָוואַקיי. די שיף געהערט צו אַ רומענישער געזעלשאַפט און איז געשווומען אונטער אַ פּאַנאַמישער פאָן. קיין חיפה איז די שיף באַגלייט געוואָרן דורך דער קריגסשיף „פאַנגבאַרן".

די מאַטראָזן און די פּאַסאַזשירן געפינען זיך אונטער אַ פּאָליציי־וואַך אויף דער שיף. לויט דער דערקלערונג פון קאַפּיטאַן, זיינען די פּאַסאַזשירן געבראַכט געוואָרן צום רומענישן פּאָרט מיטן ים אויף צוויי שיפן, אַ יוגאָסלאַווישע און אַ דייטשע. דאָרטן זיינען זיי איבערגעפירט געוואָרן אויף זיין שיף.

אַ זעגל־שיף

נאָענט פון עכו איז נעכטן געכאַפּט געוואָרן אַ זעגל־שיף מיט 240 מעפּילים. אויף אויטאָס זיינען זיי איבערגעפירט געוואָרן אין דער חיפהער תפיסה. דאָס שיפל איז פאַרנאַכט צוגעקומען צום חיפהער פּאָרט און האָט פאַראַנקערט ביי דער שיף „אַטראַטאַ". מען גיט אָנצוהערן, אַז זי איז אָפּגעשווומען פון אַ געוויסן אינזל אויפן מיטללענדישן ים.

אַ וואַנדער־שיף

14 יוני 1939.

די רומענישע פּאָליציי האָט פאַרהאַלטן אין פּאָרט בעלזיק (אויפן שוואַרצן ים, נאָענט פון דער בולגאַרישער גרענעץ) די גריכישע שיף „עגעאום ניקאָלאָס" (דאָס איז די זעלבע שיף, וואָס איז דעם 31־טן מערץ געווען ביי די ברעגן פון ארץ־ישראל און זי איז אַוועקגעטריבן געוואָרן פון דאָרט. אויף דער דאָזיקער שיף איז דעמאָלט איין מענטש דערהרגעט געוואָרן דורך די קוילן פון אַ פּאָליציי־שיפל. צוויי מענטשן זיינען דערביי פאַרוווּנדעט געוואָרן). אין דער שיף זיינען געווען 522 יידישע פּליטים, וואָס האָבן געוואָלט אָפּפאָרן קיין ארץ־ישראל. צווישן די פּליטים זיינען געווען 150 מאַן פון עסטרייך, אַלע — מענטשן מיט העכערער בילדונג, וואָס האָבן געהאַט עמיגראַציע־פּאַפּירן קיין שאַנכאַי. אין קאָנסטאַנצער פּאָרט האָבן זיי אין משך פון עטלעכע חדשים געוואַרט איז אַ קעלער אויף זייער ריי צו עמיגרירן.

דער שרעקלעכער מצב פון 130 אַנדערע יידן, וואָס זיינען צונויפגעדריקט אין דריי טייך־שיפלעך אין סאַלינא (ביים דונאַי־אויסגוס) וועקט אַלעמענס אויפמערקזאַמקייט.

אין קאָנסטאַנצער פּאָרט

דער קאָנסטאַנצער פּאָרט, וואָס איז נאָך מיט אַ פּאָר יאָר צוריק וואַך־איין וואַך־אויס געווען אַן עדות פון אַ פרייידיקער אויפרעגונג ביי הונדערטער עולים בעת זייער אָפּפאָרן קיין ארץ־ישראל, — איז איצט פאַרוואַנדלט געוואָרן אין אַ

צושויער פון יאוש־בילדער און פארצווייפלונגס־סצענעס פון יידישע פליטים — די רעטונגס־טויערן זיינען פאר זיי געשלאסן געווארן, דער וועג צו דער אויסלייזונג איז פארצאמט, איז זיי דעריבער פינצטער און ביטער (150 פליטים, וואס זיינען איבערגעבליבן אויפן ברעג צוליבן פלאץ־מאנגל אויף דער שיף, וואס איז אפגע־שווומען קיין ארץ־ישראל, האבן זיך פארזאמלט ארום איר און איר נישט געלאזט רירן פון ארט. 40 מאן פון זיי, מענער און פרויען, האבן זיך געווארפן אין ים אריין ביי א הארצרייסנדיקן קלאגן און וויינען פון טויזנטער צושויער). דער דאזיקער פארט איז נישט דער איינציקער ברען־פונקט פון דער יידישער פארצווייפלונג. ווייניק זיינען די ווינקלען אויף דער וועלט, וו עס זאלן נישט זיין קיין פאר־צווייפלטע און פארלארענע יידישע פליטים אדער פאראורטיילטע צו אויסוואָרצ־לונג, וואס זעען נישט קיין אויסוועג פון זייער פיין און קיין האפענונג אויסגע־לייזט צו ווערן פון זייערע צרות.

„ד ב ר"

„א ס ת י ר"

30 יוני 1939.

היינטיקע נאכט איז ביי מגדל, אין דרום פון לאנד, פארהאלטן געווארן א שיף מיט 724 מעפילים. מען האלט, אז דאס איז די שיף „אסתיר".

די 724 מעפילים זיינען נעכטן נעבראכט געווארן קיין חיפה און קיין צריפין. די מענער — ביי דריי הונדערט — קיין חיפה, אין בית עולים פון בת גלים, וו זיי וועלן פארבלייבן אונטער פאליציי־אויפזיכט, ביז עס וועט זיך נישט פארענדיקן זייער רעגיסטראציע און זייער קאראנטין; די פרויען און קינדער — אין איזא־לאציע־לאגער פון צריפין. די זעלנער, וואס באוואכן דעם איזאלאציע־לאגער, האבן אויפגענומען די מעפילים זייער פריינטלעך.

צווישן די מעפילים געפינען זיך 430 מענער, פרויען און קינדער פון דאנציג, וועלכע האבן פארלאזן זייער שטאט דעם דריטן מערץ און געפארן צום פארט רעני, וואס ליגט נישט ווייט פון קאנסטאנץ אין רומעניע. פון דעמאלט אן האבן זיי ארומגעוואנדערט פון איין האפן צום צווייטן. ערב פסח זיינען זיי אנגעקומען מיט דער שיף „אסתיר" צו די ברעגעס פון ארץ ישראל. נאכן אראפלאזן פון דער שיף דריי קראנקע פרויען און איין מאן און נאכן באזארגן די שיף מיט שפייז אויף עט־לעכע טעג, — זיינען זיי צוריקגעשיקט געווארן אין ים ארויס. ביי פארשידענע גריכישע אינזלען האבן זיי זיך פארהאלטן זעקס וואכן. דארטן האבן זיי זיך בא־געגנט מיטן דער שיף „אסימי" און דעם 12־טן יוני האבן זיי זיך ווידער אוועקגע־לאזט אין דער ריכטונג פון די ארץ־ישראל־ברעגעס.

און אט וואס זיי האבן איבערגעלעבט די לעצטע 48 שעה. אויף א ווייטן מרחק פון די לאנד־ברעגעס זיינען זיי אלע אראפגעלאזט געווארן אין דער זעגל־שיף „מאריאנא", וואס איז געווען צוגעבונדן צו דער שיף „אסתיר", און וואס האט געקענט ארייננעמען מאקסימום 200 מאן. ווען זיי זיינען צוגעקומען אן ערך צוואנ־ציק מייל פון ברעג האט זיך די שיף „אסתיר" אומגעקערט אין אפענעם ים און דאס זעגל־שיפל איז געווען געצווונגען מיט די אייגענע כוחות צוצוקומען צום ברעג.

אין א קורצער צייט ארום איז שווער באַשעדיקט געוואָרן דער מאָטאָר, און דאָס שיפֿל איז געבליבן שטעקן אינמיטן ים. מיט גרויס מי איז זיי מיטוואָך נאָכמיטאָג געלונגען צו דערשלאָגן זיך צום ברעג. געמיינט האָבן זיי, אַז זיי זיינען צוגעקומען צו ראשון לציון. מיטאַמאָל האָבן זיך באַוויזן ענגלישע און אַראַבישע פּאָליציסטן, וועלכע האָבן זיי מקבל פּנים געווען מיט דער פֿראַגע, ווו זיינען זיי געווען אַזוי לאַנג, ווייל זיי וואַרטן אויף זיי שוין אַ גאַנצן טאָג. דערנאָך זיינען אויף שיפֿלעך צוגעקומען אַראַבער און האָבן זיי אַריבערגעפֿירט צום ברעג. אויפֿן וועג האָבן די אַראַבער צוגערויבט ביי די מעפּילים אַלץ וואָס איז נאָך געקומען אונטער דער האַנט, בעיקר — צירונג, זייגערלעך און אַנדערע חפצים. זיי זיינען אַרויף אויף דער יבשה און גענעכטיקט אונטערן פֿרייען הימל. די פּאָליציסטן האָבן זיי געגעבן עסן און וואַסער.

„לאָס פּערלאָס"

3 יולי 1939. אַפּיציעל:

נעכטן 7.40 אינדערפֿרי האָט די קריגסשיף „אייבענהו" פֿאַרהאַלטן דריי מייל פֿון נתניה די שיף „לאָס פּערלאָס". די שיף מיט 370 יידישע אומלעגאַלע עולים, וואָס זיינען אין איר געווען, איז געבראַכט געוואָרן קיין חיפה.

אַ מעפּיל דערציילט:

געוועזן זיינען מיר 370 מאַן, צווישן זיי בערך דרייסיק פֿרויען און איין מיידעלע, ווען מיר זיינען מיט אַ חודש צוריק אַרויף אויף דער שיף אין אַ פּונקט, וואָס ליגט בערך 50 קילאָמעטער ווייט פֿון קאָנסטאַנצע. אין אַ וואָך אַרום זיינען מיר אָנגעקומען קיין גריכנלאַנד. מיר האָבן זיך געוואָלט באַזאָרגן מיט וואַסער, אָבער די פּאָרט־מאַכט האָט אונדז אָוועקגעטריבן. מיר זיינען צוגעקומען צו אַן אַנדער גריכישן פּאָרט, און פֿון דאָרט ווידער אָוועקגעטריבן געוואָרן. ביז מיר זיינען אין צוויי טעג אַרום צוגעקומען צו אַ דריטן פּאָרט, וואָס איז גרעסער פֿון די צוויי ערשטע. דאָ האָט מען אונדז ענדלעך דערלויבט צו באַזאָרגן זיך מיט וואַסער מיטן באַדינג, אַז מיר זאָלן אַפּשווימען דעם זעלבן טאָג. מיר האָבן באַוויזן אָנצופֿילן קוים אַ האַלבן טאַנק און מיר האָבן זיך ווידער אָוועקגעלאָזט וואַנדערן.

פֿרייענדיק זיך אַזוי מיטן וואַסער, איז אונדז קלאָר געוואָרן, אַז ס'איז איבערגעפֿירט געוואָרן כמעט דער גאַנצער זאַפּאַס ברויט און אַז ס'איז נישטאָ קיין אַנדער אויסוועג, ווי אַריינצוּוואַרפֿן אים אין ים אַריין. דאָך האָבן מיר פֿאַרגעזעצט אונדזער וועג, צעטיילנדיק „יושרדיק" צווישן זיך די ברויט־רעשטן, וואָס זיינען איבערגעבליבן אין אונדזער מאַגאַזין. אַזוי אַרום זיינען מיר סוף כּל סוף צוגעקומען צום פּאָרט מאַרמאַרוס, וואָס געפֿינט זיך אויף די ברעגעס פֿון טערקיי.

דאָ איז אונדז געלונגען צו באַקומען אַביסל ברויט און אַ וואַסער־צוגאַב און אַן איבעריקע שהיות זיינען מיר אָוועק צו אַן אַנדער פּאָרט, ווו מיר האָבן געזאָלט באַקומען ביי אַ טערקישן מאַטראָז אַ זעגל־שיף פֿאַר אַ שיינער מטבע, וואָס מיר האָבן אים באַצאָלט פֿאָרויס. אָבער דער טערק, וואָס האָט דאָס געלט באַקומען, איז נעלם געוואָרן, דער קאַפּיטאַן האָט זיך צוליב דעם זייער אויפֿגערעגט און דערקלערט, אַז אויב דער טערק מיט דע זעגל־שיף וועט זיך נישט באַווייזן ביז פֿאַרנאַכט, וועט ער אונדז צוריקפֿירן קיין קאָנסטאַנצע.

און כך הוה. דער קאפיטאן האט אויסגעדרייט די שיף אין דער ריכטונג פון קאנסטאנצע. איז ביי אונז נישט געווען קיין אנדער אויסוועג, ווי האנדלען ענערגיש. מיר האבן זיך איינגעטיילט אין עטלעכע קלענערע גרופן, באפאלן דעם קאפיטאן און די צוועלף מאטראזן, געבונדן און פארשלאסן זיי אין די שיף־קאבינעס. ביי די קאבינעס האבן מיר אוועקגעשטעלט וואכן פון אונזערע מענטשן, וועלכע האבן זיך געביטן יעדע זעקס שעה. די ארעסטירטע האבן מיר דערלאנגט שפייז און וואסער, פון שענסטן און בעסטן, אבי זיי זאלן אונז מער נישט דערגיין די יארן. 18 אונזערע מענטשן האבן זיך אונטערגעארדנט דעם געהילפס־קאפיטאן, וואס איז געווען אונזער פארטרויונגס־מענטש, מיר האבן אבער געהאט אן אויג אויך אויף אים. די שיף איז דורך אונזערע מענטשן געפירט געווארן גאנצע פינף טעג און אויף אזא אופן זיינען מיר אנגעקומען צו די ברעגעס פון ארץ־ישראל.

פלוצלינג האט זיך באוויזן איבער אונזערע קעפ אן עראפלאן און מיר זיינען געווען געצוווּנגען צו דערווייטערן זיך פון ברעג. אויף מארגן האבן מיר זיך ווידער דערנענטערט בערך א דריי מיילן פון ברעג, נאענט צו נתניה. אבער ווען מיר האבן באמערקט, אז עס דערנענטערן זיך צו אונז מאטאר־שיפלעך פון דער פאליציי — האבן מיר זיך, ווילנדיק נישט ווילנדיק, ווידער אומגעקערט.

די שפאנונג איז געווען גרויס.

ווען מיר האבן זיך א דריט מאל דערנענטערט צום ברעג, זיינען מיר פלוצלינג באלויכטן געווארן פון א רעפלעקטאר. מיר האבן געפרוווט אנטלויפן אין אפענעם ים, אבער א קריגס־שיף האט אונז דעריאגט. ענגלישע אפיצירן און מאטראזן זיינען אראפגעקומען אויף אונזער שיף, האבן אונז אויסגעפארשט און באפוילן צו דערנענטערן זיך מער צום ברעג, צו די טעריטאריאלע וואסערן פון ארץ־ישראל.

דא האט אונז אפגעווארט די צערשטערער־שיף „איבענהו". א געוויסע צאל אפיצירן און מאטראזן זיינען אראפ אין אונזער שיף און האבן ארעסטירט דעם קאפיטאן און די מאטראזן, ווי אויך דריי פון אונזערע מענטשן. פון דער אנדערער זייט האבן זיי אונז מכבד געווען מיט קאנסערוון און ציגארעטן. איינער א מאטראז איז דערביי געשטרויכלט געווארן. ביים וועלן עפענען פאר אונז א פושקע קאנסערוון, האט ער נישט ווילנדיק, א ריר געטון דאס צינגל פון זיין רעוואלווער, באלד האט א קנאל געטון א שאס און ער איז שווער פארוואונדעט געווארן. ווען מען האט אים א קוים־לעבעדיקן אראפגעטראגן פון אונזער שיף — האבן מיר אים אויפריכטיק אפגעגעבן כבוד. ווען מיר זיינען ארויס אויפן ברעג, האבן מיר זיך דערוווסט, אז ער איז אויסגעגאנגען. דער מאטראז האט באצאלט מיטן לעבן אין מאמענט, ווען ער איז באגאנגען א הומאניטארע טאט.

„סענט ניקאלאס"

4 יולי 1939. אפיציעל:

נעכטן איינאוונט איז צוגעקומען צום חיפהער פארט א גריכישע מאשט־שיף „סענט ניקאלאס", וואס איז געשווומען אונטער א גריכישער פאן. פאליציי האט זי באלד אריינגענומען אין איר רשות. אויף דער שיף זיינען געווען 697 יידישע אומלעגאלע עולים, פון זיי 470 מענער, 190 פרויען און 37 קינדער.

ווי ס'האָט זיך אַרויסגעוויזן, זיינען די מעפּילים געבראַכט געוואָרן אין אַ שיף (מען האַלט, אַז דאָס איז די שיף „עגעאוס ניקאָלאָס") נאָך פּאַריקע נאָכט צו די ברעגעס פון לאַנד, און ווען זיי האָבן זיך דערנענטערט בערך זעקס מייל פון ברעג, זיינען זיי אַריבערגעזעצט געוואָרן אויף דער דערמאָנטער זעגל־שיף.

די שיף גופא איז צוריקגעשוואומען אין אָפענעם ים, און דאָס זעגל־שיפל מיט אַלע אירע פּאַסאַזשירן האָט זיך אָוועקגעלאָזט צום חיפהער ברעג. דערביי האָבן זיך פיל מענטשן געהאַלטן ביי די מאַשטן און די שטריק צוליב פּלאַץ־מאַנגל אין דעם שיפל גופא.

דאָס שיפל איז אָן שטערונג און אָן אַ פריערדיקער מעלדונג אַריינגעקומען דורכן הויפּט־טויער אין פּאָרט מיט דער גריכישער פאָן אויפן מאַשט, און באַלד צוגעשווימען צו די צוויי מעפּילים־שיפן, וועלכע זיינען מיט אַ צייט צוריק קאָנפיסקירט געוואָרן און זיינען געווען פאַראַנקערט אין דער האַפן־בוכטע ביים כוואַליעס־ברעכער.

פונקט איז אין דעם דאָזיקן מאָמענט — צען אַזייגער אינדערפרי איז דאָס געווען — פאָרגעקומען די לוויה פון דעם ענגלישן מאַטראָז, וואָס איז אייערנעכטן געהרגעט געוואָרן דורך דער צופעליקער קויל פון זיין אייגענעם רעוואָלווער, און פיל פּאָרט־אַרבעטער זיינען געווען באַפרייט פון דער אַרבעט צוליב דער מיליטערישער לוויה. פּלוצלונג האָט מען באַמערקט דאָס געהיימניספולע שיפל אַריינגיין אין פּאָרט און בעל־הבתעווען דאָרטן ווי ביי זיך אינדערהיים. באַלד זיינען פּאָליציסטן און פּאָרט־באַאַמטע אַרויסגעשוואומען מיט מאָטאָר־שיפלעך אַנטקעגן איר. ווי נאָר די זאַך איז קלאָר געוואָרן, האָט מען זי געצוווּנגען אַרויסצוציען זיך פון די פּאָרט־שטחים אויף יענער זייט פונעם כוואַליעס־ברעכער און דאָרט האָט זי אַראָפּגעלאָזט דעם אַנקער.

„רים" ברענט אינמיטן ים

7 יולי 1939.

אויפן וועג פון קאָנסטאַנצע צו די ברעגעס פון ארץ־ישראל זיינען נעכטן אַליאַרמירט געוואָרן פאַרשידענע שיפן דורך „ס. א. ס."־רופן, וואָס האָבן זיך געלאָזט הערן פון אַ ברענענדיקער שיף אינמיטן ים. ווען מען האָט זיך אַהין דערנענטערט, האָט מען דערזען, אַז אָן איטאַליענישע שיף, וועלכע איז די ערשטע אָנגעקומען אויפן אָרט פון דער קאַטאַסטראָפע האָט אַרויסגעראַטעוועט פון דער ברענענדיקער שיף־קרוב 400 פּאַסאַזשירן.

מען איז זיך משער, אַז דאָס איז אַ שיף מיט עולים קיין ארץ־ישראל.

„פּראָסאָלאַ"

14 יולי 1939.

אַ פאַרדעכטיקע שיף האָט זיך דעם זעקסטן יולי דערנענטערט צו די וואַסערן פון טריפּאָלי (לבנון). די פּאָרט־וואַך איז איר אַנטקעגנגעשוואומען און האָט

זי פאַרהאַלטן אויסער די גרענעצן פון דעם פּאָרט. די שיף האָט געטראָגן דעם נאָמען „פּראַסאַלאַ” און געפונען האָבן זיך אויף איר 658 יידישע פּליטים, דאָס רוב פון טשעכאָסלאָוואַקיי. די שיף האָט פאַרלאָזן דעם האַפן סאַלגאַ (דונאַי־אויסגוס) דעם 25־סטן מאַי אונטער אַ פּאַנאַמישער פאָן. דער קאַפּיטאַן האָט געהאַט אַ רייזע־צייגעניש קיין שאַנכאַי דורך פּאָרט־סאַיד. ער האָט אָבער נישט געהאַט קיין דאָקומענט, וואָס זאָל אים געבן דאָס רעכט צו אַנקערן אין דעם דאָזיקן פּאָרט.

„קאָלאָראַדאָ”

30 יולי. אָפיציעל:

אַ שיף מיט יידישע עולים „קאָלאָראַדאָ”, אונטער אַ פּאַנאַמישער פאָן, איז היינט פאַרטאָג געכאַפּט געוואָרן דורך דער פּאָליציי נאָכדעם ווי זי איז באַמערקט געוואָרן דורך דער קריגס־שיף „אימפּעריאַל”, נאָענט פון הרצליה, צו צפון פון תל־אביב. די שיף, אין וועלכער עס האָבן זיך געפונען 373 יידישע עולים, איז געבראַכט געוואָרן אונטער אַ וואַך קיין חיפה.

ווען ס׳איז נישטאָ קיין ברעג

איזמיר, 11 אויגוסט 1939.

די טערקישע מאַכט האָט פאַראָרדנט דעם קאַפּיטאַן פון אַ פּליטים־שיף אונטער אַ פּאַנאַמישער פאָן אַרויסצושווימען אין אָפענעם ים. די 500 יידישע פּליטים האָבן דעם קאַפּיטאַן נישט געלאָזט אויספירן די פאַראָרדנונג. צווישן די פּליטים און די שיף־מאַטראָזן איז צוליב דעם אויסגעבראָכן אַ געשלעג. דער קאַפּיטאַן, ווענען די פּליטים האָבן געוואָרנט, אַז ער זאָל נישט רירן פון פּאָרט און אים דערביי געדראָט, האָט גערופן די טערקישע פּאָליציי, זי זאָל אים באַשיצן. די פּליטים, וועלכע געפינען זיך אין פּאָרט פון דאַנערשטיק אָן, איז נישט דערלויבט אויסצושטייגן אויפן ברעג.

ביירוט, 11 אויגוסט 1939.

די ברעג־מאַכט אין ביירוט האָט געכאַפּט 88 מאַן, וועלכע האָבן געפּרוּווט אַראָפּצוגיין פון אַ שיף אויף איינעם פון די לבנון־ברעגעס. די שיף איז אַ פּאָרטוגעזישע. די מאַכט האָט די שיף מיט די פּאַסאַזשירן צוריקגעשיקט אויפן אָפענעם ים.

לאָנדאָן, 12 אויגוסט 1939.

צום פּאָרט באַנטאַליא זיינען צוגעקומען צוויי שיפן מיט יידישע פּליטים פון טשעכאָסלאָוואַקיי. די טערקישע מאַכט האָט אָבער די פּליטים פאַרבאָטן אויסצושטייגן אויפן ברעג.

עס זיינען דערהאַלטן געוואָרן ידיעות, אַז נאָך דריי פּליטים־שיפן בלאָנקען זיך אַרום אין מזרח־טייל פון מיטללענדישן ים און קענען נישט אַרויסזעצן זייערע פּאַסאַזשירן אויף קיין שום ברעג.

22 אויגוסט 1939.

אויף א קליינעם וויסטן אינזל, נישט ווייט פון בולגארישן פארט רושטשוק, געפינט זיך איינזאם זייט פיל וואכן, א גרופע יידישע פליטים פון טשעכאסלאוואקיי און עסטרייך, וואס זיינען ארויסגעווארפן געווארן פון אן אומבאקאנטער שיף, וועלכע איז אנטלאפן אין אן אומבאקאנטער ריכטונג. די פליטים איז פארבאטן געווארן צו פארלאזן דעם אינזל, סיידן עס וועט קומען א שיף און וועט זיי אוועקפירן אויסער די בולגארישע גרענעצן. די מאכט האט פארווערט יעדע בארירונג מיט די פליטים. די איינציקע פארלייכטערונג, וואס איז געמאכט געווארן, איז דאס, וואס די יידישע קהילה אין סאפיע האט באקומען א דערלויבעניש צו באזארגן זיי מיט שפייז. אבער אויך דאס קומט אן זייער שווער. די בולגארישע פאליציסטן, וואס קומען אויפן אינזל מיט די שפייז-טראנספארטן, דערציילן וועגן דעם מצב פון די פליטים, אז זיי האבן אפילו נישט קיין רעכט אויף וואסער צום טרינקען.

פינף שיפלעך

11 אויגוסט 1939. אפיציעל:

נעכטן, גאנץ פרי, האט די פאליציייאישע ברעג-שיף „דער ים-לייב" געכאפט פינף שיפלעך, וועלכע האבן זיך דערנענטערט צום ברעג אין תל-סאמאק, ביי חיפה. דארטן זיינען געווען 297 יידישע אומלעגאלע עולים. צווישן זיי 6 פרויען און 26 קינדער.

די מאכט האט מסכים געווען, אז מען זאל אריבערפירן די פרויען מיט די קינדער אין בית עולים פון בת גלים. די איבעריקע זיינען צייטווייליק אריינגעפירט געווארן אין תפיסה, וווּ עס געפינען זיך נאך די דריי-הונדערט אכט און זיבעציק מעפילים פון דער שיף „קאלאראדא".

די מעפילים שטאמען ס'רוב פון טשעכאסלאוואקיי, עסטרייך און דייטשלאנד. זיי האבן זיך געפונען אויפן וועג קיין ארץ-ישראל עטלעכע וואכן. דער קאפיטאן האט זיי נישט געוואלט פירן צו די ברעגעס פון לאנד און האט זיי אין מיטן ים אריבערגעזעצט אויף קליינע שיפלעך. די מענער האבן א גאנצע נאכט געטריבן די שיפלעך אין דער ריכטונג פון ברעג מיט דער הילף פון וויעסלעס. פארטאג זיינען זיי געכאפט געווארן דורך א פאליציי-שיפל.

„פאריטא"

22 אויגוסט 1939.

א שטארקער פייף, האט נעכטן ארום צוויי ביינאכט אנגעזאגט, אז עס דערנענטערט זיך א שיף. באלד איז קלאר געווארן, אז דא האנדלט זיך וועגן דער מעפילים-שיף „פאריטא", — די ערשטע שיף, וואס איז צוגעקומען צום ברעג פון תל-אביב. די שיף איז אהויף אויפן זאמד בערך פערציק מעטער פון ברעג. די מעפילים האבן געהאלטן אין איין געבן סירענע-סיגנאלן און געווארט אויפן אנקומען פון דער פאליציי. ווייזט אויס אז די טראנספארט-פירער האבן געווארנט די מעפי-

לים, אז זיי זאָלן נישט ארויסשטייגן אויפן ברעג איינציקווייז, נאָר ארויסגיין צו־זאַמען, כדי צו באַקומען סערטיפיקאַטן אויפן חשבון פון געזעצלעכן שעדיול.

מיט דער שיף, וואָס איז געשוואומען אונטער אַ פּאַנאַמישער פאָן, זיינען גע־קומען בערך 850 מענער און פרויען, צווישן זיי שוואַנגערע, ווי אויך צען קינדער — יינגלעך און מיידלעך. די שיף האָט פאַרלאָזט איר אויסגאַנגס־פּאָרט דעם 29־סטן יולי. דריי פּאָרטן פון פּיין און יסורים זיינען געבליבן איינגעקריצט אין זכרון פון די מעפּילים: אַלעקסאַנדריע, ראָדאָס און איזמיר.

די שיף איז אָנגעקומען קיין תל־אביב אָן אַ קאַפּיטאַן און אָן מאַטראָזן; — וועלכע זיינען אַראָפּ אויף אַ שיפל ווען די שיף האָט זיך דערנענטערט צום ברעג.

די ערשטע מעפּילים־שיף ביים תל־אביבער ברעג איז געוואָרן אַ געשפּרעך־טעמע ביי אַלעמען און האָט אַביסל געמאַכט פאַרגעסן די פּאָליטישע געשעענישן אין דער גרויסער וועלט.

צוזאַמען מיט די פריידיקע אָוואַציעס ביים דערזען די מעפּילים, וועלכע זיי־נען אָנגעקומען צום יידישן ברעג, איז נעכטן אויך אויסגעבראָכן אַ שאַרפער פּראָ־טעסט קעגן דער מאַכט, וואָס האָט באַשלאָסן צו פאַרנעמען די צוריקגעקומענע אין פאַטערלאַנד — אין אַן איזאָלאַציע־לאַגער.

אין די שטאָט־גאַסן זיינען פאַרשפּרייט געוואָרן טויזנטער אויפרופן, וואָס זיינען געווען אונטערגעשריבן „מעפּילים — בויער — שיצער"; זייער אינהאַלט איז געווען — נישט קיין צריפין איז דער וועג פון די מעפּילים, נאָר אין בית עולים.

„טיגער־הייל"

3 סעפּטעמבער 1939.

די שיף „טיגער־הייל" (1500 טאָן) מיט טויזנט פיר הונדערט יידישע אומ־לעגאַלע עולים איז נעכטן צען אַזייגער אינאָוונט צוגעקומען צום ברעג פון תל־אביב און האָט געאַנקערט אַ האַלבן קילאָמעטער ווייט פון דער שיף „פּאַריטאַ". צוויי הונדערט פּאַסאַזשירן האָבן זיך ארויסגעשמוגלט, און די איבעריקע 1200 מאַן זיינען אַוועקגעפירט געוואָרן אין איזאָלאַציע־לאַגער פון צריפין.

„אַן אורח אויף שבת"

די מעפּילים־שיף „טיגער־הייל" איז אין תל־אביב געווען אַן אורח אויף שבת.

אַן טומל האָט זי געאַנקערט אין די וואַסערן פון תל אביב, אַנטקעגן דער שכונה מחלול. תל־אביב האָט אָבער באַלד דערפילט, אַז אין אירע גרענעצן געפינט זיך אַ טייערער גאַסט און האָט אים אויפגענומען מיט אָפענע אָרעמס. שנעל האָט זיך פאַרשפּרייט די ידיעה, אַז אַ מעפּילים־שיף איז געקומען, און פיל מענטשן האָבן זיך אַוועקגעלאָזט אין דער ריכטונג פון ים. אַ ווייל האָט מען כמעט פאַרגעסן וועגן דעם שוידערלעכן מלחמה־געשפּענסט: טויזנטער הערצער האָבן געקלאַפּט מיט באַ־גריסונג צו די אָנגעקומענע. ווי אַ רעטונגס־פּאַס האָט אויסגעזען דער ברעג מיט די טויזנטער אויגן, וואָס זיינען געווען געווענדעט צו דער שיף מיטן זילבערנעם שוים פון די ים־כוואַליעס ביים לבנה־ליכט אָרום.

— שלום, תל־אביב! — האָט זיך דערהערט אַ שטים פון דער שיף, אַ שטים פון בענקשאַפט מצד אַ שטייענדיקן אויפן דעק.

דרייסטע מענטשן זיינען געשפרונגען אין ים אַריין און צוגעשווומען צום ברעג. זיי האָבן דערציילט, אַז זייער שיף האָט פיל פּאַסאַזשירן און פּליטים פון אַנדערע שיפן האָבן ביי איר געפונען שוץ. ביז 1400 נפשות דערגרייכט זייער צאָל. ביסלעכווייז האָט זיך צונויפגעזאַמלט אַ גרופּע „נאַסע" מעפּילים, — יונגע־לייט און מיידלעך — וואָס זיינען צוגעשווומען ביז דער יבשה. די פּאָליציי האָט זיי פאַרהאַלטן. ביי די פאַרהאַלטענע פאַרזאַמלען זיך פיל מענטשן און דערמוטיקן די אַנגעקומענע, וואָס ווייסן נישט וואָס עס שטייט זיי פאָר. נאָך דער ערשטער אויפרעגונג האָבן זיי אָנגעהויבן צו דערציילן, וואָס זיי האָבן דורכגעמאַכט אין וועג, וויאַזוי ברידער פּליטים האָבן זיך צונויפגעטראָפן אין וועג; וויאַזוי די פּליטים פון טשעכיע, וואָס בלאָנדזשען שוין זינט פיר חדשים, זיינען אַריבערגעפירט געוואָרן אויף דער דאָזיקער שיף; וויאַזוי אַ קריגס־שיף האָט פּלוצלינג אַ וואָרף געטון אַ סנאָפּ־ליכט אויף דער שיף און האָט זי פונאַנדערגעשיידט פון די בלאָנדזשנדיקע שיפלעך; וויאַזוי די שיפלעך צוזאַמען מיט זייערע פּאַסאַזשירן זיינען פאַרבליבן אינמיטן ים אַז וויעסלעס אין די הענט, און דער באַרימהערציקער ים האָט נישט געשטורעמט — די פּאַסאַזשירן האָבן זיך אַזוי אַרומגעבלאָנקעט ביז „טיגער־הייל" איז צו זיי אַ צווייט מאָל צוגעקומען און זיי פאַרנומען. אַט אַזוי איז זי פאַרוואַנדלט געוואָרן אין אַ רעטונגס־שיף (*).

קרבנות פון דער עליה...

היינט וועט תל־אביב אָפּגעבן דעם לעצטן כבוד די קרבנות־קדושים פון אַ נייעם מין, — אונזער לאַנגע רשימה פון די אומגעקומענע אין די לעצטע בלוטיקע יאָרן האָט נאָך אַזעלכע נישט געקענט. נישט צוליבן פעלקער־קאַמף אין לאַנד זיינען די אומגעקומענע דערהרגעט געוואָרן און נישט אַז אויפגעהעצטער המון אָדער הפקר־באַנדיטן האָבן פאַרגאָסן זייער אומשולדיק בלוט — ניין, מענטשן פון דער מאַכט האָבן זיי דערהרגעט!

און נישט דערפאַר, וואָס די דערהרגעטע זיינען געווען, חלילה, געפערלעך פאַר דער מאַכט. אויך נישט דערפאַר, וואָס די טובה פונעם לאַנד, וואָס די מאַכט איז באַרופן אָפּצוהיטן, האָט געפאָדערט זיי צו דערהרגענען — דאָס זיינען נישט געווען קיין פאַרברעכער. נישט קיין געריכט האָט אַרויסגעטראָגן דעם טויט־אורטייל. דער דאָזיקער ראַבערט שניידער פון טשעכיען און דער חלוץ צבי קינדער פון פּוילן האָבן זיך נישט אַרומגעטראָגן מיטן געדאַנק שלעכטס צו טון וועמען נישט איז אָדער וועלכער נישט איז מאַכט. זייער גאַנצע שולד איז באַשטאַנען דער־

(*) אין די קריטישסטע מאָמענטן האָט מיט דער „טיגער־הייל" אָנגעפירט ה' כתריאל יפה, אַ באַגלייטער פון מעפּילים־שיפן זינט 1937. ער האָט עס דערפירט דערצו, אַז זיין שיף זאָל זיך באַגעגענען מיט דער שיף „פּראַסאַלא", וועלכע איז אַוועקגעטריבן געוואָרן פון ביירוט, און ער האָט זי אַוועקגעפירט צום ברעג, נאָכדעם ווי איר קאַפּיטאַן האָט זי פאַרלאָזט. אין 1941 איז ער אַרויסגעשווומען מיטן 23־סטן שיפל אין שליחות פון דער הויפּט־קאָמאַנדע פאַרן מיטללענדישן ים, און איז שוין מער נישט צוריקגעקומען.

ריז, וואָס זיי און זייערע חברים האָבן באַשלאָסן צו ראַטעווען זייער לעבן פון זייערע פאַרפאָלגער און צו ווידמען זייער לעבן דעם אידעאַל פון אויבויען זייער פאָלק אין זיין אייגענעם לאַנד — מעג דאָס זיין קעגן די לעצטע אָנווייזונגען פונם קאָלאָניען־מיניסטער, וואָס פיל ענגלישע דעפּוטאַטן און מיטגלידער פון פעלקער־בונד האָבן אָנערקענט, אַז זיי שטייען אין סתירה צום געזעץ און צו דער גערעכטיקייט — ס׳איז פּאַקטיש נישטאָ אַזאַ געזעץ און אַזאַ געריכט, וואָס וואָלט זיי פאַראורטיילט אַזוי ווי זיי זיינען פאַראורטיילט געוואָרן.

מיט עטלעכע חדשים צוריק, ווען דער קאָלאָניען־מיניסטער איז געשטאַנען פאַר די ענגלישע פּאַרלאַמענט־מיטגלידער און האָט געפּרוווט געווינען זייער הארץ פאַר זיינע גזירות, האָט ער זיך זייער באַליידיקט, ווען איין דעפּוטאַט האָט אים געפרעגט, צי וועט ער ביי זיך פועלן ארויסצוגעבן אַ באַפעל צו שיסן אויף יידישע פּליטים, וואָס קומען אין לאַנד אריין. און די ענגלישע צייטונגען האָבן אויף פאַרשידענע אופנים באַמיט זיך צו דערווייזן, אַז דאָס זיינען נישט אויסן אפילו די אָנהענגער פון די אָנווייזונגען.

און אָט וועלן מיר היינט באַגלייטן צו זייער אייביקער רו די קרבנות פון אַזאַ מין שיסן. ס׳איז נאָך אַ נס, וואָס מיר האָבן צו טון נאָר מיט צוויי קרבנות. צוזאַמען מיט זיי און הינטער זיי זיינען געשטאַנען הונדערטער מעפּילים, אומשולדיקע ווי זיי און זינדיקע ווי זיי, און נאָר איין שריט איז געווען צווישן זיי און דעם טויט.

ווער איז פאַראַנטוואָרטלעך פאַרן דאָזיקן בלוט? ווער איז פאַראינטערעסירט דערין, אַז אין ערנסטע גורל־טעג זאָל יידיש בלוט פאַרגאָסן ווערן דורך דער ענגלישער מאַכט? סיי דער ישוב, סיי יעדער איינער, וואָס וואַכט איבערן כבוד פון ענגלאַנד. דאַרף פאָדערן, אַז ס׳זאָל דורכגעפירט ווערן אַ גענויע אויספאָרשונג. ווער האָט עס ארויסגעגעבן דעם דאָזיקן פאַרפלוכטן באַפעל? דער, וואָס האָט עס געטון, מוז באַשטראָפט ווערן!

דער איצטיקער ערנסטער מאָמענט, ווען מיר שטייען ערב אַ וועלט־מלחמה, פאַרפליכטעט נאָך מער צו באַזייטיקן יעדע איבעריקע סיבה צו אויפרעגונג און פאַרקריפּלונג. ווען נישט דער ערנסטער מאָמענט, וואָלט זיכער אַנדערש געווען אויך די רעאַקציע פון ישוב אויפן מאָרד פון די מעפּילים און אַנדערש וואָלט אויך געווען זיין אָפּקלאַנג אויף דער וועלט. דער ערנסטער מאָמענט פאַרפליכטעט אָבער אויך די מאַכט אָנצונעמען שריט, אַז עס זאָל נישט צוקומען צו די מענטשלעכע זינד — דאָס קרימינעלע פאַרברעכן פון אויפברויזן אַ פאָלק און אַ ישוב.

ברענגענדיק היינט אונזערע קרבנות צו קבורה, האָבן מיר דאָס רעכט צו פאָדערן ביי דער רעגירונג, אַז זי זאָל דורכפירן אַ גרינטלעכע אויספאָרשונג, באַשטראָפן די שולדיקע, און געבן אַן אָפענע און קלאָרע תשובה אויף דער פראַגע, וואָס רעגט היינט אויף דעם גאַנצן ישוב: די דאָזיקע קרבנות אונזערע — זיינען זיי קרבנות פון ווילקיר־באַאַמטע אָדער הרוגי מלכות?

3 סעפּטעמבער 1939. „ד ב ר"

פראטעסט און מאניפעסטאציעס... קעגן הערצער פון שטיין

דאָס שענדלעכע געזעץ

די מעפּילים־מגילה וואָס איז פול מיט העלדישקייט און מסירות נפש, איז נאָך פאַר אונז נישט אינגאַנצן אויפגעדעקט געוואָרן. אָבער אויך די ראַנדן פון דער דאָזיקער מגילה, וואָס קומען פון צייט צו צייט צום אויסדרוק אין דער צייטונגס־כראָניק, אנטהאַלטן פיל דראַמאַטישן שטאָף. נעמט, צום ביישפּיל, די דערציילונג וועגן די זיבעצן עולים, וועלכע זיינען געכאַפּט געוואָרן ביי די גרענעצן פון לאַנד. אַלע האָבן געלייענט די דערקלערונגען פון איינעם פון די וואַנדרער, — איז דאָס דען נישט אַ קאַפּיטל וועלטיק פון דעם חורבן גלות?

אַט וואָס ער דערציילט: ער איז געווען אַן אָפיציר אין דער עסטרייכישער אַרמיי — אַן אַסימילירטער ייד. ווען היטלער האָט באַהערשט דאָס לאַנד, האָט מען אים שרעקלעך געפּייניקט. ער איז אַנטלאָפן קיין טשעכאָסלאָוואַקיי, אָבער אויך דאָרטן איז ער פאַרפאָלגט געוואָרן. איז ער אַנטלאָפן קיין רומעניע, נאָר אויך דאָרט האָבן אים די היטלעריסטישע יאָגד־הינט קיין רו נישט געגעבן. צום סוף איז אים געלונגען אַרויפצוכאַפּן זיך אויף אַ שיף, וואָס פאָרט קיין ארץ־ישראל, און איז צו־געקומען צו אירע ברעגעס. דאָ האָט מען אים געכאַפּט — און קעגן אים האָט זיך אָוועקגעשטעלט דער מערדערישער געזעץ־פּאַראַגראַף: דריי חדשים תפיסה און אַן אָנווייזונג אויף דעפּאָרטאַציע. פאַרוואָס? פאַרן גרויסן פאַרברעכן — ער האָט גע־וואָלט ראַטעווען זיין לעבן.

יאָ, דאָסמאָל האָט זיך דאָס געזעץ אַנטפּלעקט אין זיין גאַנצער שאַנד און זיין גאַנצער אחריות. אַפילו דער ריכטער, וואָס איז מיט אים געבונדן, האָט זיך דאָס־מאָל מיט אים נישט גערעכנט: ווייל ער איז נישט קיין טויטער אות, דער ריכטער איז אַ מענטש. קעגן דעם פּאַראַגראַף, וואָס ווייס נישט פון רחמנות און דאַרף דורכ־לעבערן פּעלזן, האָט זיך אויפגעשטעלט דאָס האַרץ און אים פאַרפלייצט מיט זיין מענטשלעכקייט. דער ריכטער האָט אויסגעדריקט זיין פאַרלאַנג, אַז דאָס העכסטע געריכט זאָל מבטל מאַכן דעם שווערן אורטייל. אַט אַזוי רעאַגירט אַ מיטפילנדיק האַרץ אויפן וועלטיק פון אַ מיטמענטש.

און אַט איז אַ צווייטע וואַנדער־שיף: צוויי הונדערט ניין און זעכציק נפשות געפינען זיך אויף איר. מענער, פרויען און קינדער. אויך מיט זיי פירט מען זיך ווי מיט קרימינעלע פאַרברעכער. מיליטער־וואַכן רינגלען זיי אַרום. קיין עסן גיט מען זיי נישט, גלייך ווי זיי וואָלטן געווען מענטשן־מערדער, זיי — און נישט די פאַר־אינטערעסירטע אינם צוריקשיקן זיי אין גיהינום אַריין; זיי, וועמענס גאַנצע זינד איז דאָס, וואָס זיי זיינען יידן, און נישט די, וואָס באַוואַכן זיי.

און אין דעם דאָזיקן קאַפּיטל איז דאָ איין כאַראַקטעריסטישער פּרט: פון דער גאַנצער גרופּע האָט מען דערלויבט צו פאַרבלייבן אין לאַנד אַ קינד פון דריי

יאר. — אַלס קינד אונטערליגט עס נישט קיין שטראָף, מעג עס באַטרעטן די ערד פון דעם לאַנד. די איבעריקע — נישט. דאָס געשריי פון דאַזיקן קינד; וואָס ליגט אָפּגעריסן פון טאַטע־מאַמעס אָרעמס, איינזאַם אין זיין וויגל, — לאָזט זיך הערן ווי דער שאַרפסטער פּראָטעסט קעגן דער געזעצלעכער מערדעריי, וואָס ווערט אויסגעפירט אינעם דאָזיקן לאַנד: אריינצוקומען אַן אַ דערלויבעניש טאָר מען נישט, נאָר צעשיידן אַ קינד מיט זיינע עלטערן, נעמען אָרנטלעכע מענטשן און שיקן זיי אין אַ לאַנד, וואָס פירט צום אומקום — דאָס מעג מען יאָ. דאָס ווערט געטון אויפן סמך פון עפּעס אַ טויטן פּאַראַגראַף, וואָס דעם געזעצגעבער גופא איז נישט איינגעפאַלן, אַז מען וועט אים אָנווענדן אויף אַזאַ ווילדן אופן.

ס'איז קלאָר, אַז זייער אורטייל וועט נישט זיין מילדער פון די ערשטע אורטיילן. איין זאַך מוזן אָבער די מאַכטהאָבער אין לאַנד וויסן: די יעניקע, וואָס זיינען געשפּרונגען פון די שיפן אין ברויזנדיקן ים אַריין; די יעניקע, וואָס זיינען שעהנווייז געשווומען אין וואַסער און אַרויסגעקומען געפערלעך קראַנקע; די יעניקע, וואָס זיצן אין די תפיסות און וואַרטן אויף זייער גורל, — זייער אַלעמענס גורל וועט נישט אָפּהאַלטן די מעפּילים, וואָס ווערן געטראָגן צו די פּאַטערלאַנד־ברעגעס. פּונקט ווי מען קען נישט אַרויסרייסן דעם דאַזיקן שטיק באָדן פונם ערד־קיילעך, אַזוי וועט נישט אַרויסגעריסן ווערן דער פאַרלאַנג צו לעבן און דאָס לעבצעניש צו אויסלייזונג פונם פאָלקס הארץ. וועט מען אוועקשטעלן קעגן זיי זעלנער, — וועלן זיי צערייסן די קייט און וועלן אַריינדרינגען אינווייניק; וועט מען אַרומנעמען די ברעגעס מיט אַן אייזערנעם גאַרטל — וועלן זיי ברעכן יעדן ווידערשטאַנד. ס'איז דאָ אַ כוח, וואָס איז שטאַרקער פון מיליטער, פון געזעצן, פון תפיסות און פון וואַכן — דאָס איז דער ווילן פון מיליאָנען מענטשן צו לעבן און נישט צו שטאַרבן. נאָך צענדליקער און הונדערטער וועלן געוואָרפן ווערן אין די תפיסות, מען וועט זיך נאָך קעגן זיי באַנוצן מיט פיל אַנדערע דראַקאָנישע מיטלען — זייער ווילן וועט דערפון נישט קלענער ווערן און די העפּלה וועט ווייטער שטראָמען מיט אירע מעבטיקע כוואַליעס אהערצו — — —

ש. דניאל

שווימען שיפן

שיפן שווימען אינמיטן ים. פאַר זיי איז נישטאָ קיין ברעג און נישטאָ קיין עק. אין זיי געפינען זיך יידישע וואַנדערער, וועלכע זיינען אויסגעוואָרצלט געוואָרן פון זייערע היימען. זייער ברעג איז ביי זיי צוגערויבט געוואָרן. שיפן שווימען אין אָפענעם ים. אין זיי זיינען מענער, פרויען און קינדער; אין זיי זיינען זקנים, וואָס האָבן שוין דורכגעמאַכט דאָס שענסטע פון זייער לעבן; אין זיי געפינען זיך מוטערס מיט זייערע עופהלעך. שיפן שווימען אין אָפענעם ים, אין זיי איז דאָ הונגער, דורשט, געפערלעכע קראַנקייטן, טויט, און הינטער זיי — ליידן פון צוויי טויזנט יאָר גלות, אָנהויבנדיק מיט די שיפן, וואָס האָבן געפירט די פיר הונדערט יינגלעך און מיידלעך, וועלכע זיינען גענומען געוואָרן פון יהודהס געפאַנגענשאַפט צו אַ שאַנד־לעבן, דורך די שיפן פון די גולי ספרד, ביז די היינטיקע

שיפן, וואָס דער פאָטערלאַנד־ברעג נעמט זיי אויף מיט אַ שיסעריי און שפּייט זיי אויס אין אַ ים פון רשעות.

שיפן שווימען אינמיטן ים, איבערן אַטלאַנטישן אָקעאַן און איבערן אינדישן אָקעאַן און איבערן אַדריאַטישן ים. זייער לאַדונג איז — מענער, פרויען און קינדער, וואָס זיינען נאָך נעכטן־אייערנעכטן געווען זיכער מיט זייער צוקונפט, מיט זייער אַרבעט, און מיט זייער אויפגאַבע אין דער געזעלשאַפט. איין זינד בלויז לאַסטעט אויף זיי — זיי זיינען יידן. און עס שווימען שיפן אין מיטללענדישן ים... יאָ, זייערע פּאַסאַזשירן האָבן מיט נאָך עפּעס געזינדיקט — זיי האָבן געגלויבט אין די רייד פון דעם בריטישן קעניגרייך: „דורך רעכט און נישט דורך חסד קערט איר זיך אום אין אייער פאָטערלאַנד".

אפריל 1939. ה. בערגער

ליכט אין דער פינצטערניש...

..רעגירונגס־באַאמטע האָבן דערקלערט, אַז זיי וועלן פאַרלאָזן זייערע פּאָסטנס, אויב מען וועט זיי צווינגען צו שיקן מענטשן אין אַ שיפל אויפן אָפענעם ים. פּאָליציסטן האָבן געוויינט, צוזעענדיק די שוידער־בילדער" — מעלדעט די כראָניק. די לעצטע צייכענען זיך נישט אויס, ווי באַקאַנט, מיט רחמנות־געפילן, בפרט צו „נידעריקערע". דאָס מאָל אָבער האָבן זיי געוויינט. אונטער די אוניפאָרמען האָט אַ קלאַפּ געטון דאָס האַרץ, ביים אָנבליק פון פרעמדן ווייטיק. דאָס אימהדיקע געשריי פון די מעפּילים, וואָס האָט זיך געטראָגן פיל קילאָמעטער ווייט און האָט צוגענומען דעם שלאָף פון אַלע חיפהער איינוווינער, האָט אויך אַרויסגעדריקט טרערן פון ענגלישע קאַלטע הערצער.

און נאָך האָבן מיר געלייענט: איבער די גאַסן פון הדר הכרמל זיינען דורכגעגאַנגען ענגלישע זעלנער און דערזעענדיק דעם שטומען פּראָטעסט פון דער פאַרוווּנדעטער יידישער באַפעלקערונג, האָבן זיי זיך פאַרהאַלטן און מיט דרך ארץ אַראָפּגענומען די היטלען; אין צריפין האָבן די פּאָליציסטן געבראַכט שפּייז פאַר די געפיינִיקטע; אין דער געגנט פון אשדוד האָט אַן אַראַבער אַריינגענומען פיר מעפּילים צו זיך אין שטוב, זיי געגעבן עסן און טרינקען און האָט זיי געשיקט אין דער ריכטונג פון אַ יידישן ישוב. וואַרשיינלעך דרייען זיך נאָך אַנדערע אַרום אין וואַלד...

מיר האָבן נישט געזען די טרערן, וואָס די ענגלישע זעלנער האָבן געלאָזט מיר האָבן נישט געהערט די קרעכצן פון די פּאָליציאַנטן, וועלכע האָבן דערלאַנגט שפּייז אָן מאַטראַצן די יידן; מיר האָבן נישט אויפגענומען די ליבשאַפט־אויסדריקן פון דעם אַראַבער צו די פיר פליטים — און דאָך וועט דאָס דאָזיקע נשמה־פאַרמעגן, — אַ זייער זעלטן פאַרמעגן אין אונזערע צייטן — אָפּגעהיט ווערן אין אונזער אוצר. ווען מיר וועלן אפילו פאַרגעסן די מערדער, וואָס ברענגען אום מענטשן אין נאָמען פון געזעץ; ווען מיר וועלן אפילו פאַרגעסן דעם רויב־לוסטיקן אַראַבישן ערב רב — דעם וויינענדיקן פּאָליציסט און דעם גאַסטפריינטלעכן אַראַבער, דעם מיליטערמאַן, וואָס גיט פון זיין ברויט אונזערע ברידער, — זיי וועלן מיר קיינמאָל אין לעבן נישט פאַרגעסן. נישט געקוקט אויף אַלעמען, זיינען ז י י

אפשר די פאַרשטייער פון דעם ענגלישן און אַראַבישן פאָלק; זיי, די ווינציקע, און נישט אַנדערע.

אַפּריל 1939.　　　　　　　　　　ש. דניאל

אין פּאַרלאַמענט...

26 אַפּריל 1939.

נאָעל בייקער: ...צי וועט — נעמענדיק אין אַכט די שוידערלעכע ליידן פון די פּליטים, — זיי דערלויבט ווערן צוריקצוקערן זיך צום ברעג פון ארץ־ישראל, נאָכדעם ווי ס'איז זיי פריער פאַרווערט געוואָרן אַהין אַריינצוקומען?

מעקדאַנאַלד: זיי וועלן צוריקגעקערט ווערן אין די האַפנס, פונוואַנען זיי זיינען געקומען.

נאָעל בייקער: זאָל דאָס באַדייטן — אין די קאָנצענטראַציע־ און איזאָלאַציע לאַגערן?

מעקדאַנאַלד: די אחריות דערפאַר פאַלט אויף די יעניקע, וואָס אָרגאַניזירן די אומלעגאַלע עליה.

טאָם וויליאַמס: נעמענדיק אין אַכט דעם שוידערלעכן גורל פון די פּליטים, וואָלט גלייכער געווען אויפצונעמען זיי מיט אַן אָפיציעלער באַגריסונג, איידער זיי צוריקשיקן קיין דייטשלאַנד.

מעקדאַנאַלד: ארץ־ישראל טראָגט אַריין אירביישטייער צו דער ליזונג פון דער יידישער פראַגע, אָבער די זאַך מוז האָבן אַ גרענעץ, וואָס קען נישט איבערשריטן ווערן. אויב מיר זאָלן דערמוטיקן דאָס אַריבערפירן די אומלעגאַלע, וועלן מיר בלייבן שטיין פאַר אַ פּראָבלעם, וואָס איז אומגעלעך צו לייזן. די רעגירונג באַציט זיך מיטן גאַנצן מיטגעפיל צו די יידישע פּליטים, אָבער אויב די פּאַסאַזשירן פון איין שיף וועט דערלויבט ווערן אַריינצוקומען, וועלן באַלד נאָכקומען פיל אַנדערע.

5 יוני 1939.

וועדזשוווד: אין די פיר חדשים זיינען איינע נאָך דער צווייטער אָנגעקומען צו די ברעגעס פון ארץ־ישראל שיפן אָנגעפּראַפּט מיט פּליטים. דאָס זיינען נישט קיין שפּיל־שיפן. דאָס זיינען 300־400 טאָניקע שיפן אָן קיין שום באַקוועמלעכקייטן, פאַרפולט מיט פּליטים פון 200 ביז 900 מאַן. פיל פון זיי האָבן דורכגעמאַכט גאַנצע דריי חדשים אויפן ים ביז זיי זיינען אָנגעקומען קיין ארץ־ישראל. די געפייניקטע „לאַדונג" פרווט באַטרעטן דעם ברעג. זיי ווערן אָבער געכאַפּט דורך אַראַבער אָדער פּאָליציסטן, וואָס באַקומען אַ פּרעמיע פאַר כאַפּן זיי אויף דער יבשה. איצט כאַפּט מען זיי אויף די ימים, און אויב דער קאַפּיטאַן פאָלגט נישט דעם באַפעל אָפּצושווימען קיין חיפה, עפנט מען אויף זיי אַ פייער.

די דאָזיקע מענטשן זיינען פּאַקטיש אַנטלאָפענע שקלאַפן. זיי זיינען אַנטלאָפן פון דייטשלאַנד, וווּ זייער לאַגע איז ערגער ווי נעגער־שקלאַפעריי. אין די זיבעציקער יאָרן פון פאַריקן יאָרהונדערט איז אַרויסגעגעבן געוואָרן אַ געזעץ, אַז אַ שקלאַף, וואָס האָט געשטעלט אַ פוס אויף אַ בריטישער שיף, ווערט שוין דורך דעם

אליין פריי און מען קען אים נישט איבערגעבן זיין אייגנטימער. דער פארלאמענט האט דעם דאזיקן ענין אמאל באהאנדלט, ס'איז ארויסגעגעבן געווארן דאס געזעץ וועגן די פליטים שקלאפן און דער פלאט האט אים דורכגעפירט אין לעבן. אזוי ארום האט ער מיטגעהאלפן אפצושטעלן דעם שקלאפן־האנדל אויפן רויטן ים. איצט דינט דער פלאט א פארקערטן ציל — צו כאפן אזעלכע קנעכט און איבערצוגעבן זיי זייערע אייגנטימער. די יידן־פארפאלגונג אין דייטשלאנד האט, ווייזט אויס, באאיינפלוסט אונזער רעגירונג, — און דער עיקר די ארץ־ישראל־רעגירונג — מיטצוהעלפן אזן ממש אויסצופירן די העסלעכע ארבעט, וואס די שקלאפן־אייגנטימער אין דייטשלאנד בעטן ביי זיי. אלע געפילן פון אייראפע זיינען די לעצטע צען יאר געגאנגען צום טייוול. ערשט מיט אכצן חדשים צוריק האט זיך דאס דאזיקע הויז אויפגערעגט צוזאמען מיט דער גאנצער וועלט, הלמאי זיבעציק יידן זיינען ארויסגעשליידערט געווארן אויף א פעלזן־אינזל אינמיטן דונאי־טייך, ווייל זיי האבן נישט געהאט די מעגלעכקייט אריינצופארן קיין טשעכאסלאוואקיי אדער אומצוקערן זיך קיין דייטשלאנד. דאס האט דאן דערוועקט אזא אויפברויז, אז דער זייער געערטער הער גופא האט דערלויבט די דאזיקע מענטשן צו פארן קיין ארץ־ישראל. איצט טוען מיר די זעלבע אומענטשלעכע זאך: מען נעמט אוועק ביי די דאזיקע מענטשן די מעגלעכקייט צו דערגרייכן זייער באפרייונג.

עס זיינען געווען פיל שיפן. די לעצטע שיף איז געקומען מיט דריי טעג צוריק און געבראכט נישט קיין נייע עולים, נאר מענטשן, וואס זיינען צונויפגעזאמלט געווארן פון די גריכישע אינזלען און האבן געהאט דורכגעמאכט דעם וועג קיין ארץ־ישראל צוויי מאל. וועלן זיי באקומען די דערלויבעניש איינצוואנדערן? אויב דער זייער געערטער הער רעכנט זיי אראפ פון שעדיול, דארף מען זיי דערלויבן עולה צו זיין. וועט דער זייער געערטער הער שטענדיק אנווענדן אזא מין פאליטיק? אויב יא, האבן מיר דאס רעכט צו פאדערן, אז אונז זאל פארגעשטעלט ווערן דער באפעל, לויט וועלכן עס ווערן געטון אזעלכע העסלעכע זאכן, זאל דער פארלאמענט אים באהאנדלען! ס'איז נישט דערלאזבאר, אז אונזער נאמען זאל אזוי פארשוועכט ווערן. א פירונג, וואס פאסט פאר היטלערן, א פירונג, וואס פאסט פארן מיטלאלטער, קען נישט זיין די פירונג פון א בריטישער רעגירונג אין יאר 1939. דעם זייער געערטן הער קען געלונגען אפצושטעלן די דאזיקע אומלעגאלע עליה, אבער אויב ער וועט עס טון, וועלן זיינע טאטן אים קאמפראמיטירן אויף אייביק. דאס איז נישט קיין פירונג, וואס קען זיך לאזן פארטיידיקן. איר באשטימט א געזעץ, וואס די יידן וועלן זיין גערעכט, אויב זיי וועלן אים ברעכן. די יידן וועלן אפשר נישט קענען מבטל מאכן דעם געזעץ, אבער אויב זיי וועלן זיך אים קעגנשטעלן, וועט דער זייער געערטער הער קיין דערפאלג מיטן דאזיקן געזעץ נישט האבן, און וואס גיכער ער וועט אים אפשאפן, איז אלץ בעסער. מען קען נישט דערווייטערן א שיף פול מיט פליטים פון א לאנד, וואס וויל זיי אויפנעמען. ווען זיי וועלן נישט האבן קיין אנדערן אויסוועג, וועלן זיי דערטרינקען די מאטאר־שיפלעך; נישט האבנדיק קיין אנדער ברירה, וועלן זיי שווימען צום ברעג.

4 יולי 1939.

טאם וויליאמס האט געפרעגט דעם פרעמיער, וואס פארא אנשטרענגונגען האט דער רעגירונגס־פארשטייער געמאכט, כדי משפיע צו זיין אויף א געוויסער צאל אייראפעישע לענדער, זיי זאלן זיך אפזאגן ארויסצוגעבן טראנזיט־וויזעס פאר

אַלע יידישע פּעטענטן פון דייטשלאַנד און טשעכאָסלאָוואַקיי, כדי צו שטערן דער אומלעגאַלער איינוואַנדערונג אין לאַנד, און צי ער וועט — נעמענדיק אין אַכט די שוועריקייטן און די פּלאָגן, וועלכע ווערן פאַראורזאַכט די פּליטים, וועלכע ווילן אַנטלויפן פון זייערע פאַרפאָלגער — זיך נישט פאַרפליכטן — נישט צו ווענדן זיך אין דער צוקונפט צו די רעגירונגען מיט אַזעלכע בקשות.

בוטלער האָט אים געענטפערט, אַז ס'איז נישט געמאַכט געוואָרן קיין שום פּרווו צו שטערן די יידן, אין באַקומען אַריינפאַר־וויזעס קיין ארץ־ישראל. אָבער די יידן פון פאַרשידענע לענדער, דערין פון דייטשלאַנד און טשעכאָסלאָוואַקיי, קו־מען אַריין אין לאַנד אויף אַן אומלעגאַלן אופן. איז די בריטישע רעגירונג דעריבער געקומען אין באַרירונג מיט אַ געוויסער צאָל רעגירונגען אין אייראָפּע, כדי צו פאַרזיכערן אַ גרעסערע מיטאַרבעט מיטן ציל אויסצומיידן דאָס צוריקשיקן אומלע־גאַלע עולים. וואָס איז אַ מקור פון פיל שוועריקייטן פאַר דער רעגירונג און איז גורם פיל ליידן די פּליטים.

⁂

יולי 1939.

דאַף קופּער:

די לעצטע דערקלערונג פון מיניסטער, וואָס זאָגט, אַז צוליב דער אומלעגאַ־לער עליה וועט אָפּגעשטעלט ווערן אויך די לעגאַלע עליה, שטעלט מיט זיך פאַר אַ פולשטענדיקן דורכפאַל. דאָס איז געגליכן צו דער אויפירונג פון אַ בייזן לע־רער, וואָס האַלט פאַר מעגלעך, צוליב דעם וואָס אַ געוויסע צאָל שילער איז אָפּ־וועזנדיק אין דער שול, — נישט צו לערנען אויך מיט די, וואָס זיינען יאָ אַנוועזנ־דיק. ער באַשטראָפט די יעניקע, וואָס היטן אָפּ דאָס געזעץ און די אָרדנונג, צוליב די שולדיקע אין ברעכן דאָס געזעץ. אויב דער מיניסטער זעט זיך געצוווּנגען אָנ־צונעמען אַזעלכע שריט, איז דאָס אַ באַווייז, אַז זיין פּאָליטיק איז דורכגעפאַלן. אמת, דער מיניסטער האָט שווער געאַרבעט און איך וועל נישט שטימען פאַר רע־דוצירן זיין פּענסיע, איך ווייס וויפיל מי און געדולד ער האָט אַריינגעלייגט ביים פאַרווירקלעכן די דאָזיקע פּאָליטיק. און אויב ער איז דאָך דורכגעפאַלן, איז אַ סימן, אַז די ליניע איז געווען נישט קיין ריכטיקע.

מיר האָבן געוואָלט פירן ארץ־ישראל אָן פאַוואָריזירונגען. אָבער אויב דאָס האָט דערפירט צו פאַרקריפּלטע מיינונגען און צו אַן אומצופרידנקייט פון ביידע צדדים, דאַן דאַרפן מיר איינשטעלן אַ שטרענגערע און קלאָרערע ליניע. מיר דאַרפן זיך מיישב זיין און באַשליסן, וואָס מיר ווילן זען אין ארץ־ישראל, און דאַן מאַכן די נויטיקע שריט, וואָס זאָלן אונז דערנענטערן צום דאָזיקן ציל. אין דער פאַרגאַנ־גענהייט זיינען סיי די יידן, סיי די אַראַבער געווען פריינט פון ענגלאַנד. הן די, הן יענע האָבן אונז אין אַן עת צרה געגעבן זייער וויכטיקע הילף. ווען איר האָט צוויי אַלטע פריינט און זיי קומען ביידע גלייכצייטיק בעטן ביי אייך הילף און איר קענט ביידע מיטאַמאָל נישט באַפרידיקן — וואָס איז דאַן די ערשטע מחשבה, וואָס קומט אייך אויפן זינען, ווען איר זענט געצוווּנגען צו פאַוואָריזירן איינעם לגבי דעם צווייטן? זיכער וועט זיין דאָס ערשטע קריטעריום — ווער פון אייערע ביידע פריינט געפינט זיך אין געגעבענעם מאָמענט אין אַ קריטישערער

לאַגע? ווען מיר קוקן זיך צו צום מצב פון די אַראַבער ביים היינטיקן טאָג, מוזן מיר מודה־זיין, אַז אין משך פון די לעצטע צוואַנציק יאָר האָבן זיי דערגרייכט מער פרייהייט און ווירטשאַפטלעכן שפע ווי אין פאַרלויף פון הונדערטער יאָרן.

ווי אַנדערש איז אָבער דאָס בילד פון איצטיקן צושטאַנד ביי די יידן! אין דער לאַנג־יאָריקער טראַגישער געשיכטע פון דעם דאָזיקן פאָלק איז נישט געווען אַזאַ שרעקלעכע תקופה ווי די היינטיקע. ווען מיר טראַכטן וועגן די טענות פון די יידן מכוח דאָס גוטע, מיט וועלכן מיר צאָלן זיי פאַר דעם אַלעם, וואָס זיי האָבן אין דער פאַרגאַנגענהייט געטון פאַר דער מענטשלעכער ציוויליזאַציע — און ווייניק זיינען די פעלקער, וועלכע האָבן מער געטון און גאָר ווייניק קענען זיך גלייכן צו זיי — ווען מיר טראַכטן וועגן דעם גרויסן חוב, וואָס עס קומט זיי שוין פון אונז ביים היינטיקן טאָג, מוזן מיר זאָגן, אַז ער שטייגט מיט פיל איבער די מעגלעכקייט וואָס מיר האָבן צו באַצאָלן זיי. דער העסלעכער רעזשים, אין וועלכן זיי געפינען זיך אין דייטשלאַנד, דער דאָזיקער פלעק, וואָס וועט קיינמאָל נישט אָפּגעמעקט ווערן אין דער געשיכטע פון דייטשלאַנד — די דאָזיקע חרפה איז אין אַ גרויסער מאָס אַ טייל פון גאַנץ אייראָפּע. ווען די געשיכטע פון דער דאָזיקער תקופה וועט געשריבן ווערן, וועט זיך יעדער איינער וווּנדערן, פאַרוואָס די ציוויליזאַציע האָט אַזעלכע פאַרברעכנס דערלויבט. די דאָזיקע תקופה וועט אָנגערופן ווערן „די תקופה פון די קאָנצענטראַציע־לאַגערן", גענוי ווי מען רעדט וועגן דער תקופה פון דער טראַגישער אינקוויזיציע. אונזער אַלעמענס חוב איז דעריבער אַלס בירגער פון אייראָפּע צו טון אַלץ וואָס מיר קענען, כדי דעם דאָזיקן פלעק אַראָפּצונעמען פון דעם גאַנצן דור. דעריבער זיינער אונזערע פליכטן לגבי די יידן היינט פיל גרעסער ווי זיי זיינען געווען ווען נישט איז אַנדערש. דאָס זיינען פליכטן לגבי זיך זעלבסט און לגבי אונזערע צוקונפטיקע דורות — — —

אַ מאָראַלישער בונט

די אומדערלויבטע עליה, וואָס איז פאַרוואַנדלט געוואָרן אין אַזאַ כאַראַקטע־ריסטישן שטריך פון דער היינטיקער תקופה, שעפּט פיל אונטערשטיצונג מצד דעם ישוב. אויך אין דער פאַרגאַנגענהייט האָבן די ארץ ישראל־יידן אַרויסגעוויזן אַ גרויסע מאָס פון נאַטירלעכן מיטגעפיל צו יענע יידן, וואָס האָבן נישט געהאַט קיין אַנדער ברירה ווי אַריינצוקומען אין לאַנד אָן אַ דערלויבעניש. נישט מער — כל־זמן די עליה איז געווען אָרגאַניזירט אויף אַ באַזע, וואָס האָט אָנערקענט דאָס רעכט פון יעדן יידן אַריינצוקומען קיין ארץ־ישראל אָן קיין שום צאָל־באַגרענעצונג, אַבי די עולים זאָלן קענען איינגעגלידערט ווערן פון ווירטשאַפטלעכן שטאַנדפּונקט, האָט דער יידישער ישוב באַטראַכט די אומלעגאַלע עליה ווי אַ שיטה וואָס מען דאַרף באַשטעטיקן. נאָך מער, דער ישוב האָט נישט צוגעמאַכט זיין אויג אויף די פּע־לערן, וועלכע שטעקן אין אַזאַ עליה, וואָס ווערט געפירט אָן אַן אויסוואַל און אָן אַ השגחה. אָבער במשך די לעצטע צוויי יאָר זיינען פאָרגעקומען צוויי שנויים, וואָס האָבן דיאַמעטראַל געענדערט די שטעלונג פון ישוב. ערשטנס, האָט דער שוידער־לעכער בראָך פון די יידישע מאַסן אין צענטראַל־אייראָפּע, וועלכע זיינען ממש דאַכלאָז, פאַרוואַנדלט אין אַ ביישוויליקן שפּאַט די רופן צו אויסדויער און צו דיס־

ציפֿלין בנוגע דער עליה און האָט צעשטערט די אָנגענומענע סיסטעמען פֿון אויס־וואַל און אויפֿזיכט. צווייטנס — און די דאָזיקע ענדערונג איז געוואָרן פֿיל וויכטי־קער פֿון פּסיכאָלאָגישן שטאַנדפּונקט — דער פֿאַקט, וואָס די רעגירונג האָט זיך אָפּגעזאָגט פֿונם פּרינציפּ וועגן דערווירטשאַפֿטלעכער אויפֿנאַמס־מעגלעכקייט און האָט אויפֿגעשטעלט אַנשטאָט דעם אַ רעזשים פֿון אַבסאָלוטן ווילקיר, צעשטערט אין די אויגן פֿון יידישן ציבור דעם אויטאָריטעט פֿון דער רעגירונג ווי אַן עליה־מאַכט. דאָס „ווייסבוך" האָט גורם געווען צו אַ מאָראַלישן בונט. די נייע פּאָ־ליטיק האָט מיט איר באַגרענעצן די יידישע עליה ביי אַ פֿולשטענדיקן ווילקיר און מיט איר מאַכן אָפּהענגיק די עליה אין דעם חסד פֿון די אַראַבער, — אָפּגעלייקנט דאָס פֿונדאַמענטאַלע רעכט פֿון די יידן, וועלכע דער מאַנדאַט האָט פֿריער באַטראַכט אַלס וועזנטלעך און רעאַל און זיך מתחייב געווען אונטערצושטיצן זיין פּראַווירק־לעכונג אין דער צוקונפֿט — דאָס רעכט אומצוקערן זיך אין אייגענעם לאַנד. די יידן פֿון זייער זייט האָבן אַנדערש נישט געקענט האַנדלען ווי אָפּלייקענען די מאָ־ראַלישע און געזעצלעכע גילטיקייט פֿון דער דאָזיקער גזירה, צוליבן דאָזיקן שריט האָט די רעגירונג פֿאַרלאָרן יעדעס רעכט צו אָרגאַניזירן די יידישע עליה. יעדע שיף וואָס האָט, נישט געקוקט אויף דער דאָזיקער פּאָליטיק, געבראַכט פּליטים, איז דורך זיי באַטראַכט געוואָרן ווי אַ דעמאָנסטראַציע פֿון דעם אייזן־פֿעסטן רעכט פֿון יידישן פֿאָלק אומצוקערן זיך אין זיין אייגן לאַנד.

די ציוניסטישע עקעקוטיוו

אַ געזעגנונג מיטן ענגלישן פּלאַט

מען מעלדעט, אַז די ענגלישע קריגס־שיפֿן, וואָס האָבן ביז איצט געהיטן די ארץ־ישראל־ברעגעס קיין יידישער מעפּיל זאָל, חלילה, זיך נישט דורכשמוגלען אין לאַנד אַריין, — וועלן פֿון איצט אָן באַפֿרייט ווערן פֿון זייער פֿליכט און ס'וועלן אויף זיי אַרויפֿגעלייגט ווערן אַנדערע אויפֿגאַבן. מהיום והלאה וועט די דאָזיקע שיינע אויפֿגאַבע אַרויפֿגעלייגט ווערן אויף דער ספּעציעלער ברעג־פּאָליציי, וואָס שטעלט מיט זיך פֿאָר אַ געמישטע ענגליש־אַראַבישע קערפּערשאַפֿט.

אין שייכות דערמיט פֿילן מיר פֿאַר אונזער פֿליכט און באַדערפֿניש צו זאָגן די ענגלישע אָפֿיצירן און מאַטראָסן, וואָס האָבן ביז איצט געטראָגן אויף זייערע רוקנס די דאָזיקע שווערע לאַסט און איצט איז זי פֿון זיי אַראָפּגענומען געוואָרן — אַ פּאָר געזעגנונגס־ווערטער.

דער יידישער ישוב ווייסט, אַז נישט צוליב זייער אייגענעם אויסוואַל איז אויף זיי די דאָזיקע ספּעציעלע אויפֿגאַבע אַרויפֿגעלעגט געוואָרן. מען האָט זייער מיינונג נישט געפֿרעגט, און ווען מען פֿרעגט זיי יאָ, קען מען אויך נישט וויסן פֿאָרויס זייער תשובה. דאָס ענגלישע פֿאָלק אַלס גאַנצעס און דאָס רוב פֿון זיינע פֿאָרשטייער אין פּאַרלאַמענט האָבן זיך נאָך נישט סאָלידאַריזירט מיט דער דאָ־זיקער פּאָליטיק פֿון „מענטשן־יאָגד" און אָפּלייקענען פֿאַרפֿליכטונגען, ס'איז זיי ער מעגלעך, אַז די זעלבע אָפֿיצירן און מאַטראָסן, וועלכע האָבן די לעצטע חדשים אויסגעפֿילט די דאָזיקע אויפֿגאַבע, וועלן נאָך שטיין אַקסל צו אַקסל מיט די ישוב־מענטשן אין איין פֿראָנט. צוזאַמען מיט זיי אין איין ריי וועלן נאָך מעגלעך שטיין

אויך פיל פון די מעפּילים, נאָך ווען זיי האָבן זיך געיאָגט, סיי די געכאַפּטע און סיי די נישט געכאַפּטע: סיי די, וואָס וועלן נאָך געכאַפּט ווערן, און סיי די, וואָס וועלן נישט געכאַפּט ווערן. און די דאָזיקע אָפּיצירן און מאַטראָסן וועלן עס האָבן אַ חלק דערין, וואָס אַזאַ מין שטיין אַקסל ביי אַקסל וועט זיין מעגלעך. זיי זיינען טאַקע מיליטער־לייט און זייער אויפגאַבע האָבן זיי דערפילט אַזוי, ווי דאָס איז אויף זיי אַרויפגעלייגט געוואָרן, אָבער די פּאַרם, אין וועלכער זיי האָבן דאָס אויס־געפילט, האָט גורם געווען דערצו. אַז אונזער גלויבן אין מענטשן זאָל געראַטעוועט ווערן. יענער ענגלישער מאַטראָס, וואָס איז דערהרגעט געוואָרן בעת ער האָט גע־איילט צו העלפן אַ פּרוי צווישן די מעפּילים, וועלכע האָט זיך געפונען אין אַ סכנה; יענע ענגלישע זעלנער, וועלכע האָבן זיך געטיילט מיט זייער ברויט און געשפּייזט די הונגעריקע צווישן די מעפּילים, ווי אויך יענע זעלנער, וועלכע האָבן געגעבן די מעפּילים זייערע בגדים און זייער געלט, — זיי אַלע האָבן געראַטעוועט אין די יידישע אויגן דעם כבוד פון דער ענגלישער פאָן, וואָס די באַרופענע אָפּצוהיטן זי האָבן געאיילט זי צו באַפלעקן מיט זייער פאַרראַט און ענגהערציקייט.

וואָס זאָלן מיר זיי ווינטשן אין געזעגנונגס־טאָג? — מיר וועלן זיי ווינטשן, אַז ביים דינען זייער פאָלק, זאָל אין זייער גורל אויספאַלן צו דערפילן מער מענטש־לעכע און ערנהאַפטע אויפגאַבן און אויב דער דאָזיקער ווונטש לאָזט זיך נאָכנישט פאַרווירקלעכן און זיי שטייען נאָך פאַר אַזעלכע מינים אויפגאַבן — דאַן זאָל אין זיי נישט פאַרטונקלט ווערן דאָס ליכט פון מענטשלעכקייט, וואָס זיי האָבן נישט איינמאָל אַרויסגעוויזן אין זייער דינסט.

9 אויגוסט 1939.

ז. דער סוף פון אַ וואַד־שיפל

10 אויגוסט 1939.

נעכטן 3.15 פאַרטאָג איז דערטרונקען געוואָרן דאָס וואַד־שיפל „סינבאַד" ביי וואַדי פאַליק, צו דרום פון נתניה. געשען איז דאָס צוליב אַן אויפרייס. „סינבאַד" איז געבראַכט געוואָרן פון ענגלאַנד מיט אַ קורצער צייט צוריק און עס איז געווען דאָס בעסטע און דאָס שענסטע צווישן די שיפלעך, וואָס היטן אָפּ די ברעגן.

אין האַרץ פון ים

הקדמה

פון שיף צו שיף

...ווען טיטוס הרשע איז געקומען קיין ירושלים, האָט ער מיטגעבראַכט דריי טויזנט שיפּן און האָט זיי אָנגעפּילט מיט ייִנגלעך און מיידלעך. ווען זיי זיינען אָנגעקומען אינמיטן ים, האָבן זיי געזאָגט: לא די וואָס מיר האָבן דערצערנט דעם רבונו של עולם ביי אים אין הויז, זאָלן מיר נאָך אים אויך דערצערנען אין אדום־לאַנד? און נישט טראַכטנדיק לאַנג זיינען זיי אַריינגעשפּרונגען אין ים אַריין. וואָסזשע האָט געטון דער אויבערשטער? האָט ער זיי גענומען מיט זיין רעכטער האַנט, האָט זיי געבראַכט אויף אַ גרויסן אינזל, וואָס איז געווען באַפּלאַנצט מיט כל המינים גוטע ביימער, האָט זיי אַרומגערינגלט מיט אַ שלל פון פּאַרשידענע פאַרבן, פון מאַלאַכיט, גראַניט און מירמלשטיין, וועלכע האָבן דעם אויסזען ווי די שטיינער פון בית־המקדש. און האָט געמאַכט אַזאַ מין רויך צו דערנערן דעם קטורת, וואָס איז דאָרט געוואַקסן. ווער עס האָט דאָס אַלץ געזען, האָט געוויינט און געלאַכט גלייכצייטיק: געוויינט — ווייל ער האָט זיך דערמאָנט אין דער שיינקייט פון בית־המקדש; און געלאַכט — פון האָפנונג, אַז דער אויבערשטער וועט אים אין דער צוקונפט צוריקבויען. שטייען זיי אַזוי אין זייער תמימות, און אָפּגעגרענעצט פון יעדער זינד, און זיי דערנערן זיך מיט יראת שמים. און זייערע פּנימער זיינען געגליכן צו רויזן פון דעם רויזן־גאָרטן, וואָס איז אַמאָל געווען אין ירושלים. און דער שיין פון זייער פּנים לייכט ווי דער ליכטיקער שטערן, וועלכער גלאַנצט אַזוי שטאַרק צו דער מזרח־זייט, און זייערע אויגן פינקלען ווי בליצן פון דער לעבנס־שיינקייט. און זיי האָבן נישט קיין קנייטשן נישט אויפן שטערן און נישט אויף זייער פּנים אַחוץ צוויי קנייטשן אונטער די אויגן, ווייל פון דאָרט גייען די טרערן אין ים הגדול און קילן אָפּ דעם גיהנום פאַר די ייִדישע פּושעים, וועלכע האָבן נישט געלייקנט אין ארץ־ישראל. און זיי זיינען נישט אונטערטעניק קיין שום הערשער, נישט צום מלך פון אדום און נישט צום מלך פון ישמעאל, און נישט צו קיין שום אַנדערן מענטשן־קעניג, נאָר זיי שטייען אין שאָטן פון רבונו של עולם. זיי רופן אים „טאַטע" און ער רופט זיי „מיינע קינדער". און זיי דערציילן אַ גאַנץ לעבן וועגן ירושלים און וועגן דער גרויסקייט פון בית־המקדש — און דער כביכול שמייכלט נישט ווי ער טוט עס געוויינלעך, ער הערט ליבן זיין הויז און זיין הויז־געזינד, און ער זאָגט: דאָס פאָלק וואָס איך האָב באַשאַפן, וועט מיין ליב דערציילן. און ער זאָגט: „טרייסט זיך, ירושלים וועט אין דער צוקונפט צוריקגעבויט ווערן הונדערטער טויזנטער מאָל שענער און גרעסער ווי זי איז געווען, און דער בית־

המקדש וועט זיין גרויס פון איין עק וועלט ביזן צווייטן און הויך וועט ער זיין ביז די שטערן אין הימל און ביז די גלגלים פון דער מרכבה, און די שכינה וועט רוען אויף יעדן ייד, און יעדער ייד וועט רעדן מיטן רוח הקודש.

און די גאנצע יאָרן וואָס יענע יינגלעך און מיידלעך זיצן אינמיטן ים, האַלטן זיי אין איין וואַרטן אויף דער ישועה. און ס'גייט נישט דורך קיין איין שיף קיין ארץ־ישראל אַז די יינגלעך און מיידלעך זאָלן איר נישט נאָכגיין, ווייל ווען זיי דערזען אַ שיף אויפן ים, זאָגט איינער צום צווייטן: ס'איז שוין אוודאי געקומען די צייט פון קבוץ גלויות. באַלד נעמט יעדער איינער אַ כוואַליע פון די ים כוואַליעס און רייט אויף איר ווי אַ רייטער ביז ער קומט צו נאָענט צו דער שיף: און אַ שטים האָבן זיי ווי דער קלאַנג פון די גאָלדענע גלעקלעך ביי די פּאָלעס פון אַ מלבוש און אַלע ים־רייזנדע הערן אים.

און געהערט האָבן מיר פון וואָר־זאָגערס אַ מעשה, וואָס האָט פּאַסירט מיט רייזנדע אויפן ים הגדול קיין ארץ־ישראל, וועלכע האָבן פּלוצלונג דערהערט אַ זיסע שטים. האָבן זיי פון גרויס מתקות געוואָלט אַריינשפּרינגען אין ים און נאָכגיין דער שטים. אַ נס, וואָס די שיף־פירער האָבן זיי צוגעבונדן מיט זייערע גאַרטלען, ביז די שיף איז פון זיי אַוועקגעשוווּמען...

ש. י. עגנון.

פון שיף צו שיף

אַ גרופּע אויפֿן ים

ווי נאָר מיר זיינען אַרויסגעשוווּמען אויפֿן אָפֿענעם ים — האָט אונדז באַלד באַגעגנט אַ גרויסער שטורעם. די ים־כוואַליעס האָבן זיך אויפֿגעהויבן, האָבן זיך אַ ריס געטון און פֿאַרפּלייצט דעם דעק פֿון שיף. אמת, די דאָזיקע שיף אונדזערע איז געווען אין פֿאַרגלייך צו דער פֿריערדיקער ווי אַ קעניגלעכער פּאַלאַץ קעגן אַ פֿישער־הייזל, זי האָט זיך אָבער געפֿונען אין אַ שלעכטן צושטאַנד. די פּאַסאַזשירן האָבן כסדר געחלשט. אַלע זיינען אַראָפּ אין אונטערשטן טייל און מען איז דאָס רוב געלעגן ווו עס האָט זיך געלאָזט. מיט אַמאָל האָט זיך דערהערט פֿון אונטן אַ וויי־געשריי: „מיר טרינקען זיך!" — ס'איז אַנטשטאַנען אַ לאָך אין דער שיף, אָבער באַלד זיינען מיר אויך דאָס בייגעקומען.

נאָך האַלבער נאַכט זיינען מיר צוגעקומען צו איינעם אַן אינזל און דאָ האָבן מיר זיך פֿאַרהאַלטן אַ גאַנצן טאָג. ביי דער רואיקייט האָט זיך איינגעשטעלט אַ בעסערע שטימונג, הגם מיר האָבן זיך געפֿונען אויף אַ שטח פֿון צוויי שעה בסך הכּל פֿון אונדזער אויסגאַנגס־פּונקט און מיר האָבן נאָך געהאַט אַ לאַנגן וועג פֿאַר זיך. איך האָב אויסגענוצט די אָפּרו־שעהן און גערופֿן אַן אַלגעמיינע פֿאַרזאַמלונג. איך האָב די חברים געזאָגט: „ווערט איר וועלן — וועלן מיר מצליח זיין, טאָמער וועט איר נישט וועלן — קענען די נסיעה־טעג פֿאַרוואַנדלט ווערן אין טעג פֿון בהלה, אַלץ איז אין אייער האַנט". און נאָך האָב איך געזאָגט: „מיר זיינען באַזאָרגט מיט שפּייז נישט אויף אַ וואָך און נישט אויף צוויי וואָכן, נאָר אויף אַ גאַנצן חודש. דאָס זעלבע איז מיט רפֿואות. דאָס דאָזיקע גאַנצע פֿאַרמעגן גיבן מיר איבער אין אייערע הענט. מיר האָפֿן, אַז קיין חודש וועלן מיר אין וועג נישט זיין. ווען איר וועט זיך איינאָרדנען ווי געהעריק, וועט איר דערגרייכן אייער ציל און קומען בשלום קיין ארץ־ישראל". איך האָב פֿאַרגעלייגט אויסצוקלייבן קאָמיסיעס, וויל מיין אויפֿגאַבע האָט זיך געענדיקט מיטן מאָמענט ווען מיר זיינען אַרויף אויף דער שיף.

אַנטשפּרעכנד צום פֿאָרשלאָג האָבן זיך אַלע פּאַסאַזשירן אָרגאַניזירט אין אַ ליגע — „די ליגע פֿון ים־הכשרה". מיר האָבן אויסגעוויילט קאָמיסיעס: פֿאַר אַרבעטס־אָרגאַניזאַציע, פֿאַרן מאַגאַזין, פֿאַר אַ טאָג־צייטונג און מסיבות, און פֿאַר ריינקייט. באַלד האָט יעדע קאָמיסיע אָפּגעהאַלטן איר זיצונג און פֿאַרנאַכט האָבן זיי אַלע אָנגעהויבן זייער טעטיקייט.

די קאָמיסיע פֿאַר אַרבעטס־אָרגאַניזאַציע האָט באַלד באַשטימט מענטשן, וואָס זאָלן אַכטונג געבן אויף דער ריינקייט און אויף דער אָרדנונג אין דער קיך. די וואַסער־קאָמיסיע האָט געוווּסט, אַז אויב מיר וועלן נישט אָפּהיטן דאָס וואַ־

סער, וועלן מיר אויפן ים נישט קענען לאַנג עקזיסטירן, און אַז זי דאַרף דערויף וואַכן פיר און צוואַנציק שעה אין מעת־לעת. יעדער חבר האָט רעכט געהאַט צו באַקומען וואַסער נאָר צום טרינקען, צו ראַזירן זיך און אויסצושווענקען דאָס מויל — מער נישט. איך האָב זיי געזאָגט: בעסער אויסצוגיסן דאָס טרינק־וואַסער אין ים אַריין ווען מיר וועלן אָנקומען קיין ארץ־ישראל, איידער מיר זאָלן אויסגיין פון דורשט אויף דער שיף, אויב די נסיעה, וועט זיך פאַרלענגערן.

פאַרנאַכט איז דערשינען די ערשטע צייטונג אויף דער שיף (דוכט זיך, אַז זי האָט געהייסן „בלב־ים"), וואָס האָט באַשריבן אַלע פּרטים פון דער רייזע און די זיצונגען פון די קאָמיסיעס. די שטימונג איז געווען אַזוי געהויבן, אַז אַפילו די קראַנקע זיינען געקומען און דערקלערט: „לאָמיר אַרויספאָרן פריער, נישט געקוקט אויפן שטורעם". דער קאַפּיטאַן האָט אָבער געזאָגט: „ס'איז נאָך נישט כדאי" — און דאָך איז ער אַרויסגעפאָרן.

עס זיינען אַריבער צוויי טעג. אויפן דריטן אָוונט איז פאָרגעקומען אונזער ערשטע מסיבה אויף דער שיף. ס'איז פּונקט אויסגעפאַלן דער צוואַנציקסטער יובל־טאָג פון „החלוץ" ס'איז דערשינען אַ צייטונג געווידמעט דער דאָזיקער געשעעניש; מיר האָבן געהערט די ראַדיאָ־זענדונג פון ירושלים; אויך אייגענע חברים האָבן געהאַלטן רעדעס, מען האָט רעציטירט און געזונגען. דער דעק האָט זיך געדוכט, איז ברייטער געוואָרן; צענדליקער האָבן זיך געדרייט אין טאַנץ.

די מענטשן האָבן זיך צוגעוווינט צום מצב אויפן ים. קיין עסן האָט נישט געפעלט; די צאָל קראַנקע איז קלענער געוואָרן; די ריינקייט — אַ מוסטערהאַפטע; די צייטונג דערשינען; אַ געוויסע צאָל חברים אַרבעטן אין דער מאַנשאַפט. אויפן וועג האָבן מיר וואָס אַן אמת, געהאַט אַ שטורעם, אָבער די מענטשן האָבן זיך שוין דערצו צוגעוווינט. אַזוי צי אַזוי — מיר זיינען שוין נאָענט פון ברעג. מיר האָבן באַמערקט דעם צייכן, וואָס איז אונז געגעבן געוואָרן פון ברעג און מיר האָבן שוין געוווסט: נישטאָ קיין שטערונג, מען קען די מענטשן אַרויסזעצן.

מיר האָבן אָראָפּגעלאָזט אויפן ים דאָס ערשטע שיפל. אין אַ האַלבער שעה אַרום — די ערשטע פאַרבינדונג. די אַרויסזעצונגס־אַרבעט האָט זיך אָנגעהויבן. זי האָט זיך געפירט לויטן סדר, וואָס איז פאָרויס באַשטימט געוואָרן. קיינער האָט נישט געוואָגט אַרויסצוגיין פון זיין גרופּע, האָט אים געמעגט אויספאַלן די לעצטע ריי. די גרופּע אַקטיוויסטן האָט פיל געהאָלפן אין דער אַרבעט. אירע מענטשן האָבן דערלאַנגט די ערשטע הילף צו די באַדערפטיקע, פיל פון זיי האָבן אויך געהאָלפן די יעניקע, וואָס זיינען אַראָפּגעגאַנגען אין די שיפלעך.

און אָט איז די לעצטע גרופּע — די אַקטיוויסטן — אויך זי גייט אַראָפּ. די מאַטראָסן קערן זיך אום פון ברעג און קומען מיטן שיפל צוריק. אַלע האָבן זיך אַרויסגעזעצט בשלום! דער אַנקער איז אויפגעהויבן. אַ שטילער קרעכץ פון דער מאַשין; רואיקע באַפעלן פון קאַפּיטאַן און זיין געהילף — און מיר הויבן זיך אָן דערווייטערן פון די ארץ־ישראל ברעגעס מיט דער פולער שנעלקייט, ווי וויט די שיף איז נאָר בכוח — זיבן מייל אַ שעה בערך (די שנעלקייט פון די פּאָליציי־שיפלעך דערגרייכט צען מייל אַ שעה). דער צייכן פון לאַנד דערווייטערט

זיך פון אונז. מיט יעדער מינוט ווערט ער קלענער, אָט ווערט ער אינגאַנצן פאַרשווונדן, און מיט אים — אויך די ארץ־ישראל ברעגעס.

אַ שווערע און זיסע מידקייט. מיט וואָס ווערט איך אָפּדאַנקען דעם גורל דער־פאַר, וואָס ער האָט דיך מזכה געווען צו זײַן איינער פון די מענטשן, וואָס פירן אויס אַזאַ וויכטיקע שליחות? ס׳איז שווער, זייער שווער צו זײַן ביי די ברעגעס פון לאַנד, זייט דעם אַראָפּלאָזן דעם אַנקער ביזן אויפהויבן אים, און אַנטלויפן. אָבער עפּעס אַן אינערלעכער בטחון וועקט דיך, דאָס איז דער בטחון אין דער־פאָלג, און זײַן שטים איז די שטים פון דערמונטערונג: „איר וועט זיך נאָך אומ־קערן!"

אויף מאָרגן — אַ ים־שטורעם. אָבער דאָס מאָל איז שוין רואיק און שטיל אויף דער שיף. עס טראָגן זיך שוין נישט די געוויינלעכע געשרייען און קרעכצן, בעת די כוואַליעס צעשפּילן זיך, דערפֿאַר הערט מען אָבער אויך נישט קיין גע־זאַנג אין די אוונט־שעהן נאָך דעם ווי דער שטורעם באַרואיקט זיך. אויס זיצונ־גען מיט די קאַמיסיעס, אויס אָרדענער. ס׳איז אַנטשוויגן געוואָרן די צייטונג. איר קאָפּ איז פאַריתומט צוגעקלעפּט צו דער וואַנט, זי וואַרט אויפן צווייטן טראַנספּאָרט און אויף אַ פּליישיקער האַנט, וואָס וועט זי ווידער אָנפילן מיט אינ־האַלט: אויף אַ לעבעדיקן ריטם פון חלוצים, וואָס שטרעבן צו זייער פאַטערלאַנד. ווו זענט איר איצט, בלייבע און פאַרקרימטע פּנימער פון דער ים־קראַנקייט? — און גוט איז דעם האַרץ צו פילן, אַז איצט שפּרייזן די פיס פון די בחורים פון אָט דעם דאָזיקן דעק, וועלכער דרייט זיך און וואַקלט זיך איבער מוטנע כוואַליעס אויף אַ זיכערן ברעג. געלויבט זאָל זײַן דער יעניקער, וואָס האָט זיי באַפרייט.

מיר דערנענטערן זיך צו אַן אינזל. פריער האָב איך אים נישט באַמערקט, אָבער פּלוצלונג האָט זיך פאַר אונזערע אויגן אַנטפּלעקט אַ ברייטער אויסגוס, באַשיצט אויף אַ נאַטירלעכן אופן פון שטורעם־ווינטן. לאַנגזאַם האָבן מיר זיך דערנענטערט צום ברעג. דאָ — האָט דער קאַפּיטאַן דערקלערט — ווועלן מיר נישט דאַרפן קיין שום צייגניש. דאָס איז אַ הייליק אָרט ביי די קריסטן און יע־דע שיף האָט דאָס רעכט אַרײַנצופאָרן אין דאָזיקן אויסגוס און אַנקערן אין אים, אָן אַ ספּעציעלער דערלויבניש. צום סוף האָט ער מיך געבעטן, אַז איך זאָל שיקן אין מאָנאַסטיר פון דעם דאָזיקן אינזל אַלס מתנה אַ קאַלב — דאָס זאָל זײַן אַ דאַנקבאַרקייטס־קרבן פאַר אונזער דערפאָלג.

אַן אַלטער און אַ דערפאַרענער איז געווען אונזער קאַפּיטאַן, אַ ים־מענטש פון קינדוווייז אָן. ער האָט געקענט זײַן אַרבעט און געקענט דעם ים. שיפן האָט ער געפירט אָן אַ מאַפּע אין דער האַנט. דער וועג איז פאַר אים געווען קלאָר. — „דער אויבערשטער און זײַן געזאַלבטער וועלן אייך העלפן אין אייער אונטערנע־מונג, לאָמיר אים באַדאַנקען פאַר דאָס אָפּגעטוענע און בעטן הילף און רחמנות אויף להבא" — האָט ער געזאָגט. ער האָט גערעדט מיט אַ טיפן גלויבן, און מיט גרויס דרך־ארץ, האָב איך זיך צוגעהערט צו זײַנע ווערטער. ער אַליין האָט אַראָפּגעטראָגן דאָס קאַלב אויפן ברעג, און נאָך אים זײַנען אויך מיר אַראָפּ.

די מאָנאַסטיר־גלאָקן האָבן לכבוד אונז געקלונגען און דער גאַנצער אינזל איז פול געוואָרן מיטן שטאַרקן מעטאַלענעם קלאַנג. אונז האָט מקבל־פּנים גע־

ווען דער הויפּט פון מאָנאַסטיר גופא, אַנגעטון אין זיינע גייסטלעכע קליידער, נאָך אים זיינע אַרויסגעקומען זיינע באַגלייטער מיט הייליקע בילדער אין די הענט. יעדער איינער פון אונז האָט באַקומען אַן אָנגעצונדן ליכט און אויף אַזאַ אופן זיינען מיר, ווי אין אַ פייערלעכער פּראָצעסיע, אַריינגעקומען אין דער אַלטער קאַטעדרע. דער קאַפּיטאַן האָט אויף אַ שטיקל פּאַפּיר פאַרשריבן זיין ווונטש און האָט דאָס אַריינגעוואָרפן אין דער הייל פונם הייליקן קבר אין דער קאַטעדרע; אָבער איך האָב זיך אויף אים נישט פאַרלאָזן. איך האָב מורא גע־האַט טאָמער האָט ער פאַרגעסן צו דערמאָנען אויך אונזער אַקציע, האָב איך אויך אַריינגעלייגט מיין בקשה־קוויטל, וואָס האָט געלויטעט אַזוי: (אויף לשון קודש פאַרשטייט זיך) דאָס יידישע פאָלק און זיינע חלוצים מוזן עולה זיין אין זייער לאַנד — העלף, אויב דו קענסט".

נאָכן פאַרענדיקן די צערעמאָניע, זיינען מיר אַרוים פון דער קאַטעדרע און אַריין אין אַ גרויסן זאַל, באַצירט מיט הייליקע בילדער. דאָרטן האָט מען אונז מכבד געווען מיט אַ ספּעציעלן געטראַנק, וואָס ווערט אויסגעאַרבעט דורך די איינוווינער פונם אינזל.

ס'איז פּונקט צוועלף אַזייגער בייטאָג. פּלוצלונג עס קלינגט אַ גלאָק, געגנוי ווי אינדערהיים מיטאָג־צייט! יאָ, דאָ איז אַ גרויסער קאָלעקטיוו. לויט דער אויפקלערונג פונם הויפּט־גייסטלעכן, וווינען אויפן דאָזיקן אינזל קרוב צוויי טויזנט נפשות („איבערגעשטיגן דעם ערשטן טויזנט" — איז דורכגעפלויגן אַ מחשבה אין מיין מוח). אַ טייל פון זיי וווינט אין מאָנאַסטיר, און די איבע־ריקע אין די הייזער אַרום. זיי באַאַרבעטן די ערד פון מאָנאַסטיר און באַ־קומען אויך אַ געוויסע קיצבה און מתנות. די קיך איז אַ געמיינזאַמע, אָבער יעדע פאַמיליע עסט ביי זיך אינדערהיים. ווי נאָר עס קלינגט אין דער באַ־שטימטער שעה דער גלאָק, קומט דער משפּחה־עלטסטער, נעמט אין אַ גרויסן שיסל דאָס עסן פאַר זיין הויז־געזינד (על פּי רוב — זופּ און ברויט), ברענגט עס אַהיים און אַלע צוזאַמען עסן דאָרט פון איין שיסל.

ווען מיר האָבן פאַרלאָזן דעם איינגוס, בין איך אויפמערקזאַם געוואָרן אויף דער אויפשריפט, וואָס פיגורירט אויף איינעם פון די מאָנאַסטיר־טויערעמס: „זאָל לעבן דער דוטשע!" אַ „קיבוץ" אויפן מיטללענדישן ים, הייסט עס, אונטערן שוץ פונם דוטשע.

אין צוויי טעג אַרום זיינען מיר אָנגעקומען אויפן פאַרוים־באַשטימטן פּונקט, ערשט עס וואַרט אויף אונז דער הויפּט פון דער אויסלענדער־פּאָליציי צוזאַמען מיט זיין געהילף. אויף אַזאַ מין כבוד האָבן מיר זיך בכלל נישט געריכט. עפּעס גלויבט זיך נישט, אַז דער שעף פון דער אויסלענדער־אָפּטיילונג אין דער פּאָליציי — אַן עלטערער מענטש — זאָל אַרויסקומען אונז מקבל פּנים צו זיין. נישט אַנדערש, אַז דאָ האַנדלט זיך וועגן אַן אַרעסט־באַפעל. אָבער דערצו וואָלט דאָך געגנוג געווען אַ קליינע פּאָליציי־אָפּטיילונג... ניין, ער איז אונז נישט געקומען אַרעסטירן — ער איז געקומען פּשוט אונז אויפנעמען, כדי די אָרטיקע פּאָליציי זאָל אונז נישט מאַכן קיין שוועריקייטן. אין אַ פערטל שעה אַרום זיינען מיר שוין געשטאַנען אויף דער יבשה.

דאָס ליכט פון ברעג

פאַרנאַכט זיינען מיר אַרויסגעשוווּמען פון האַפן אין דער ריכטונג פון א"י.

די אָרגאַניזאַציאָנעלע שיטה אין לעבן פון דער גרופּע אויף דעם שיפסדעק, וואָס איז איינגעפירט געוואָרן בעתן פאַריקן טראַנספּאָרט, גילט אויך איצט: די ערשטע פאַרזאַמלונג, וואַלן פון קאָמיסיעס אאַ"וו. און ווי פריער האָט מען אויך איצט איבערגעגעבן די גאַנצע אַרבעט און די פּראָוויאַנט־מאַגאַזינען (נאָכן גער־נויעם פעסטשטעלן, וואָס דאַרט געפינט זיך) אין די הענט פון די געוויילטע גופא. יעדן טאָג דערשיינט אַ ציטונג, וואָס דערציילט וועגן אַלץ וואָס אויף דער שיף קומט פאָר.

דאָסמאָל באַטייליקן זיך אין דער רייזע אויך חברטעס און זייער איינפלוס אויף די יונגעלייט ברענגט נאָר נוצן. דער „מענטשן־מאַטעריאַל" איז נישט קיין שלעכטער. די מענטשן ווייסן וואָס עס שטייט זיי פאָר און זיינען אויף אַלץ גרייט. זיי קענען אַלע רייזע־פּרטים פון פאַרויס אַדאַנק די בריוו וואָס זיי האָבן באַקומען פון זייערע חברים אין ארץ. זיי האָבן זיך פאַרגעשטעלט, אַז די שיף (אויף זייער לשון הייסט זי „פּעסל") איז אַ סך ערגער, העריבער האָבן זיי אַלץ מקבל באהבה געווען. זיי האָבן זיך אויסגעלייגט אין דעם קעלער פון דער דאָזיקער פישער־שיף, אין אַ שטיקנדיקער היץ, און יעדע כוואַליע, מעג דער ים רוהיק זיין, פאַרפּלייצט זי און פאַרנעצט אַלץ, וואָס אין איר געפינט זיך.

מיר האָבן אויך איינגעאָרדנט אַן אָוונט. דאָס מאָל האָבן מיר אפילו אויפגע־כאַפּט נייעס. אין טאָג פון אָפּפאָר האָבן מיר באַקומען די טרויעריקע ידיעה וועגן די חברים פון רמת הכובש, וואָס זיינען אומגעקומען בעת זיי זיינען געפאָרן צו דער אַרבעט.

די אַרויסזעצונגס־אָרדנונג, וואָס איז איינגעשטעלט געוואָרן אויף דער פאָ־ריקער שיף, איז אָנגענומען געוואָרן געטרוי אויך דאָס מאָל. ס'איז פאַרנאַכט. מיר דערנענטערן זיך צו די ברעגעס פון לאַנד. פּלוצלונג — אַ שיפל איז אויפן האָרי־זאָנט! אַ פּאָליציי־שיפל? — עס קען נישט זיין! דער אָפּגערעדטער צייכן איז דאָך אונז געגעבן געוואָרן: „אַלץ איז אין אָרדנונג, דערנענטערט זיך!" מיר האָבן באַ־שלאָסן פאָרן ווייטער אויף אַ פּאַראַלעלער ליניע און נישט דערנענטערן זיך. די צייט גייט. שוין אַריבער אַ שעה... אַ צייכן: אַלץ איז אין אָרדנונג, דערנענטערט זיך מיט דער מעגלעכסטער שנעלקייט!" ליכטער פון דער פינצטערניש רעדן, דוכט זיך, ווערטער מיט אַ הייליקן ציטער: „גוט האָט איר געטון, איר האָט געהאַלטן וואָרט! איר זייט צוריקגעקומען, און נישט מיט קיין ליידיקער שיף. איר האָט אפילו פאַר־גרעסערט די צאָל — הלואי ווייטער און וואָס מער! ווו זענט איר אָבער געווען די גאַנצע צייט? פאַרוואָס האָט עס אַזוי לאַנג געדויערט? וואָס באַדייט דער איבער־רייס? איר האָט זיך פאַרשפּעטיקט, איר פאַרלירט דאָך צייט, וואָס איז טייערער פון אַלץ! אָבער קומט שוין, קומט! מיר וואַרטן שוין אויף אייך לאַנג, מיר ווילן אייך מקבל פּנים זיין. דערנענטערט זיך צום ברעג און לאָזט אַראָפּ די טייערע לאַדונג, וואָס איר האָט מיטגעבראַכט! — — —"

און נישט ווייט פון די העלע ליכטער ווינקט און פינקלט אַ קליין, באַשיידן ליכטל צו דער שטילקייט פון דער נאַכט, וואָס איז פול מיט איינגעהאַלטענעם פאַר־לאַנגען און שטילן ברויזן פון באַהערשטע כוואַליעס. עס פינטלט אַן אויג. אויף

וונק־לשון רעדט עס: „איך בין דאָס דער פּונקט. יענער דאָרטן — איז נאָר אַ צייכן. צו מיר ריכטעט די שיפֿלעך".

ביי אַ פּולער שטילקייט האָבן מיר אָראָפּגעלאָזט די ערשטע שיפֿלעך, און אין זיי האָבן זיך אַריינגעזעצט בחורים, וואָס זיינען מייסטערס אין שווימען. אַ געשפּאַנטע דערוואַרטונג. ס'איז אַריבער אַ פֿערטל שעה, אַ האַלבע שעה איז איינ־געשלונגען געוואָרן אין דער אומענדלעכקייט פֿון דער צייט — קיין תשובה איז נישטאָ. ווי גנבים וואָס גראָבן זיך אונטער לאָזן נישט רוען די מחשבות: איז זיי געלונגען? זיינען זיי אָנגעקומען בשלום? אַז אומרואיקע ווײַלע: אפֿשר איז עפּעס געשען? אַ סעקונדע פּיקט דער צווייפֿל. אָבער באַלד פֿאַלט ווידער דער בליק אויף דער ברעג־פֿינצטערניש און אויף די צוויי ליכטיקע פּונקטן, וואָס צו זיי האָבן זיך די שיפֿלעך געריכטעט — און דער אומרו פֿאַרשווינדט מאָמענטאַל: די דאָזיקע ליכטער פֿאַרפֿירן נישט! רואיק און געלאַסן שמייכלען זיי, די ליכטער, און שיקן אונדז צו דערמוטיקונגס־שטראַלן: „האָט קיין מורא נישט! אָט־אָ פֿאָרן זיי צוריק. קוקט זיך גוט צו, וועט איר זען ווער עס פֿאָרט צו אייך!" די שיפֿלעך זיינען צוגע־קומען, און מיטגעבראַכט ארץ־ישראלדיקע בחורים, געקליידעט אין ים־הויזן, לע־בעדיקע, פֿריילעכע, די פּנימער שטראַלן. „וואָס הערט זיך? — אָבער איצט איז נישט קיין צייט אויף פֿראַגעס — צו דער אַרבעט!...

די גרופּן ווערן וואָס ווייטער אַלץ קלענער. צוויי גרעסערע שיפֿלעך זיינען צוגעקומען צו אונזערע: יעדע פֿון זיי נעמט אַריין אַ דרייסיק מאַן. אויפֿן דעק זיינען געבליבן אַ מאַן 40 בסך הכל. די 20 קראַנקע זיינען שוין לאַנג אַראָפּ. ברוך שפּטרנו! אויך די בחורות גייען שוין אַראָפּ — דאָס זיינען אונזערע בעל־הבית־טעס און אָרדנערינס. דער לעצטער צענדליק איז נאָך געבליבן — דאָס איז דער אַקטיוו. ווען זיי וועלן זיך אַרויסזעצן, וועל איך אויך מיט זיי גיין. לאָמיך לכל הפּחות באַטרעטן די דאָזיקע ערד, די זאַמדן פֿון אונזער ברעגעס. איך האָב זיך אָבער דאָרט לאַנג נישט פֿאַרהאַלטן און באַלד זיך צוריקגעקערט. ווען איך האָב זיך דערנענטערט צו אונזער שיף מיטן אויסגעלאָשענעם ליכט, האָט זי זיך פֿאַר מיר אַנטפּלעקט ווי אַ שוואַרצער פֿלעק אין דעם ים פֿון פֿינצטערניש. ניין, מען קען זי ביינאַכט נישט באַמערקן!

ווען איך בין אַרויף אויפֿן דעק, האָט מען אויפֿגעהויבן דעם אַנקער און די שיף האָט זיך אָנגעהויבן דערווייטערן פֿון דעם אָרט. איך בין נאָס און מיד, אָבער מיין האַרץ איז איבערפֿולט פֿון די לעצטע איינדרוקן. די ליכטער, וואָס דערווייטערן זיך, ווינקען צו מיר מיט פֿייערדיקע אותיות. אַן אומגעשריבן געבאָט קריצן זיי אויס טיף־טיף אין האַרצן: „פֿון איצט אָן — קיין שום איבערררייס! יעדע שעה איז טייער, לאָמיר זי נישט פֿאַרלירן!"

פֿון איין אַנקערן ביזן צווייטן בין איך געוועזן ביי דיינע ברעגעס, מיין לאַנד. צוריקוועגס ליגט זיך אַ מענטש ווו ער זאָל נישט ליגן: אויף דער באַנק, אויפֿן שטרויזאַק. אַלץ איז כדאי, אַלץ!...

„אַטראַטאַ", די רעטונגס־שיף

ס'איז אַריין אַן איבעררייס. די גריכישע רעגירונג האָט אויסדריקלעך גע־מאָלדן, אַז זי וועט דורך איר לאַנד אונזערע מענטשן נישט דורכלאָזן. דער דחוק

פון ענגלאַנד איז צו שטאַרק, אַז זי זאָל זיך אים קענען קעגנשטעלן. אויך די ארץ־ישראל־רעגירונג האָט אָנגענומען פאַרשידענע שריט צו שטערן די פאַרזעצונג פון דער זאַך. זי האָט זיך וועגן דעם באַראַטן מיט ספּעציאַליסטן און זאַך־קענער אין לאָנדאָן. זי האָט אויך אַראָפּגעבראַכט איינעם אַ ספּעציאַליסט אַזאַ קיין ארץ־ישראל און זיין תשובה איז געווען, אַז ביי די ארץ־ישראל־ברעגעס קען מען גאָר־נישט אויפטון. ער האָט געראַטן — נישט לאָזן אַרויסשווימען אין אָפענעם ים. און ענגלאַנד האָט די מעגלעכקייט דאָס צו דערווייזן: זי האָט גענוג איינפלוס אויף אויסצואיבן אַ דרוק אויף די פריינטלעכע לענדער. גריכנלאַנד האָט איבערגעריסן אונזער טעטיקייט און איז דערגאַנגען דערצו, אַז זי האָט פאַרווערט די גריכישע שיפן צו שווימען איבערן ים מיט מעפּילים אונטער דער גריכישער פאָן... אויף אַזאַ אופן זיינען מיר געבליבן אָן שיפן, אָן טראַנזיט־ און אויסגאַנגס־לענדער, מיט אַ סך עליה־שטרעבנדיקע חלוצים.

פיל אַקטיוויסטן פון דער פּאַרטיי און דער ליגע פאַר דער אַרבעטנדיקער ארץ־ישראל האָבן קאַטעגאָריש געפאָדערט מען זאָל זיי געבן די מעגלעכקייט עולה צו זיין. אויך סתם־יידן האָבן זיך באַצויגן מיט פיל צוטרוי צום „החלוץ" און גע־בעטן זיין הילף. הגם אַנדערע געזעלשאַפטן האָבן געעפנט עליה־אַמטן און נישט געקאַרגט קיין הבטחות.

די זומער־חדשים זיינען אַריבער, ס'זיינען אויך פאַרבייגעגאַנגען די חדשים סעפּטעמבער און אָקטאָבער, וואָס זיינען אַזוי גינסטיק פאַר אונזער טעטיקייט. ערשט צום סוף יאָר 1938 איז אונז געלונגען צו דינגען די שיף „אַטראַטאָ". אָבער אויך זי איז געווען געצווונגען צו שטיין אומטעטיק און וואַרטן אויף בעסערע צייטן, נישט האָבנדיק קיין טראַנזיט־ און אויסגאַנגס־מעגלעכקייט.

פון גריכנלאַנד האָט מען פריער געקענט אַרויסשווימען אויף יעדער מין שיף, אַפילו אין אַ קאַסטן. די רעגירונג האָט זיך מיט אַזעלכע זאַכן נישט אינטערעסירט. אָבער אין אַנדערע לענדער האָט די האַפן־מאַכט געפאָדערט, אַז די שיפן וואָס פירן פּאַסאַזשירן זאָלן זיין אַנטשפּרעכנדיקע, אַז זיי זאָלן האָבן קאַבינעס און געוויסע באַקוועמלעכקייטן לויט די אינטערנאַציאָנאַלע ים־געזעצן. די פאָדערונגען, זיינען, וואָס אַן אמת, גערעכטע, אָבער אונזער טעטיקייט באַשווערן זיי אומגעהויער.

יוגאָסלאַוויע האָט איצט דערקלערט קאַטעגאָריש: „ניין!" זי האָט, ווייזט אויס, נישט אַזויפיל זעלנער, אויף אָפּצוהיטן דעם צוג. אַפילו אַ טרונק צו טון וואַסער האָט מען דאָך דעם לעצטן טראַנספּאָרט נישט דערלויבט. זעלנער אין פו־לער באַוואָפענונג האָבן באַוואַכט אונזערע געשלאָסענע וואַגאָנעס.

אַלזאָ, מיר האָבן שוין אַ שיף! דאָס איז „אַטראַטאָ" אונטער דער פאָן פון פּאַנאַמע: זי האָט זיך דעראָבערט אַ ניי פאָטערלאַנד. די פּאַנאַמישע פּילפּאַרביקע פאָן — די פאָן פון ים־רויבער — האָט דערצו זוכה געווען. דאָס, וואָס מיר דאַרפן באַד, איז אַ טראַנזיט־לאַנד און אַן אויסגאַנגס־האַפן.

צום סוף איז אַרויסגעשוווּמען אַ פאָרשלאַג: איטאַליע ווי אַן אויסגאַנגס־לאַנד און דייטשלאַנד ווי אַ טראַנזיט־מדינה. אַ זייער „פּאַסיקער" שידוך. איינער פון אונזערע קאָפּ־מענטשן האָט אַזוי געזאָגט: איטאַליע און דייטשלאַנד זיינען פאַ־שיסטישע, אַנטיסאָציאַליסטישע, אַנטי־יידישע, און אַנטי־ציוניסטישע לענדער; מיר זיינען אַנטיפאַשיסטן, סאָציאַליסטן, יידן און ציוניסטן, וואָס ווילן פאָרן קיין ארץ־

ישראל אויף אַן אומלעגאַלן אופן דורך זייערע לענדער, דורך איטאַליע, דער „באַשיצעריןפֿון איסלאַם". ווער דער דאָזיקער שידוך געלונגען?

— יאָ, ער איז געלונגען. נישט געקוקט אויף אַלע אַנשיקענישן, האָבן מיר מצליח געווען. כדאַי געווען אַלע צרות!

לכתחילה האָט מען אונז פֿאַרגעלייגט אַרויס צו פֿאָרן פֿון ווענעציאַ, ווייל דאָס איז אַן אָרט, וואָס איז אַנטשפּרעכנד פֿאַר טוריסטן. שפּעטער איז אָבער דער פּלאַן געענדערט געוואָרן און אַלס אויסגאַנגס־פּונקט איז באַשטימט געוואָרן באַרי — די זעלבע באַרי, וואָס איז באַרימט מיט אירע אַנטי־ציוניסטישע און אַנטיסעמיטישע ראַדיאָ־זענדונגען.

ווער אונז די זאַך געלינגען? ווי, ווי, וואָס פֿאַראַ שוועריקייטן אונז שטייען עס פֿאָר! קודם־כּל איז די פֿראַגע: וויאַזוי וועלן מיר דורכפֿירן דורך דייטשלאַנד און איטאַליע אין אַ ספּעציעלן צוג 300 יידן און וויאַזוי וועלן מיר צוקומען צו דער שיף? ווי שווער די אַרבעט איז דווקא אויף דער יבשה און אין די טראַנזיטלענדער. אויפֿן ים פֿילסטו זיך פֿיל פֿרייער. דאָרטן שטייט פֿאַר דיר בלויז איין פֿראַגע: דאָס אַרויסזעצן. אָבער דאָ זיינען גרענעץ־וואַכן, אומענדלעכע חקירות ודרישות, און אויספֿאָרשונגען.

סוף כּל סוף זיינען מיר אויפֿן ים. אַ קורצער אָפּרו נאָך אַלע פּורעניות'ן, וואָס מיר האָבן געהאַט אויסצושטיין אין משך פֿון די לעצטע דריי טעג. די פֿאַרביטערונג איז אַריבער. אין מוח וועבט זיך אַ מין פֿאַנטאַסטיש געשפּרעך:

מיר האָבן דאָך נאָר געוואָלט דורכפֿאָרן אייער לאַנד, און נישט אומזיסט — פֿאַר פֿיל געלט. היינט — צי וואָס האָט איר אונז געדאַרפֿט פֿאַרביטערן דאָס לעבן? צי וואָס האָט איר אונז געדאַרפֿט שרעקן? אינדערוואַמתן שרעקט איר זיך דאָך גאָר פֿאַר אונז. אפשר האָט איר מורא פֿאַר אונזער געהיימען כּוח — איר, זין פֿון די רוימער. נישט אונזער חרפּה איז עס, וואָס איר האָט אונז פֿאַרשפּאַרט אין די וואַגאָנען און אַרומגעשטעלט אונז מיט אַ וואַך, וואָס זאָל אונז נישט לאָזן אַראָפּגיין, אַז אונזערער אַ דורשטיקער זאָל נישט קענען שטילן זיין דורשט. טאָ זייט זשע וויסן, איר זין פֿון דער אַלטער און נייער רוים, אַז די אַלע צרות, וואָס מיר האָבן פֿון אַמאָל אַן ביזן היינטיקן טאָג, שטאַרקן אונז נאָר תּמיד און האַרטעווען...

די שיף זעט אויס ווי אַ קעניגלעכער פּאַלאַץ. מאַשינעס אויף מאַשינעס — פֿון אונטן און פֿון אויבן. וווּ דו גיסט אַ טראַט איז אַ מאַשין! די צרה איז נאָר, וואָס די מאַשינעס פֿאַרנעמען צופֿיל אָרט און ס'איז שווער צו געפֿונען אַ פּלאַץ נישט בלויז פֿאַר 300 מאַן, נאָר אַפֿילו פֿאַר הונדערט. דאָס איז אַ רעטונגס־שיף; זי איז געבויט געוואָרן אין צאַבישן רוסלאַנד — דערציילט מיר דער קאַפּיטאַן. געווינלעך שטייט זי אויף איר אַנקער אין פּאָרט און וואַרט אויף ראַדיאָ־ידיעות וועגן שיפֿס־קאַטאַסטראָפֿעס אויפֿן אָפֿענעם ים. ווען זי כאַפּט־אויף אַ „ס.אָ.ס."־רוף, שווימט זי תּיכף ומיד אַרויס אויפֿן אָרט פֿון דער קאַטאַסטראָפֿע און טוט איר זאַך. און געווינלעך — מיט דערפֿאָלג.

אַזוי איז די שיף געשטאַנען אין האַפֿן, גרייט צו יעדער רוף. אין זיין קאַבינע איז געזעסן דער ראַדיאָ־מאַן מיט די טרייבלעך אויף די אויערן און געוואַרט אויף אַ הילפֿס־רוף. אַ לאַנגע צייט איז אַריבער און קיין שום רוף איז נישט געקומען. קיינער רופֿט נישט נאָך הילף און ס'איז נישטאָ קיין פּרנסה. און די מאַנשאַפֿט,

וואס איז תמיד גרייט אויף אזעלכע שיפן, צוזאמען מיטן שיפס־אייגנטימער דארפן דאך פרנסה.

פלוצלונג — זעצט פאר דער קאפיטאן — כאפט אויף אונזער טעלעגראפיסט א „ס. א ס.״־רוף. לכתחילה שטיל און שפעטער — אלץ שטארקער און שטארקער. מיר האבן פון אנהויב נישט געוווסט פונוואנען דער רוף קומט. מיר האבן לאנג געמאסטן און בארעכנט, ביז מיר האבן סוף כל סוף אייך אנטדעקט. האבן מיר באשלאסן: מען מוז אייך העלפן.

„בפרט — האט זיך אריינגעמישט דער שיפס־אייגנטימער, וועלכער האט אונז באגלייט — אז אזא רעטונג ראטעוועט אין א געוויסער מאס אויך אונז. ס׳איז כלל נישט קיין שלעכט געשעפט!״...

יא, כלל נישט שלעכט, ער האט באקומען א גרויסע סומע, ווי עס פירט זיך אין אזעלכע פאלן. אבער וואס טויגן די אלע מעשיות, אז קיין פלאץ פאר דריי הונדערט מאן איז אלץ נישטא.

אין דער שיף זיינען דא צוויי קעלערן: איינער — אויף קוילן. דאס זיינען זייער אנגעזעענע און טייערע „פאסאזשירן״ ביי אונז און זיי פארנעמען פיל פלאץ: און דער צווייטער קעלער איז פאר אונז. ער האט צוויי שטאק. דער אונטערשטער איז פאר די בחורים, ווי געווינלעך, איז דארט אביסל אומבאקוועם, עס פעלט לופט און עס שטיקט אביסל. אויפן אויבערשטן שטאק געפינען זיך די בחורות און א טייל בחורים, פאר וועמען ס׳האט נישט געסטייעט קיין פלאץ אונטן. אין די קעלערן זיינען צוויי־שטאקיקע געלעגערס — „אינטערנאציאנאלן״ אויפן הכשרה־לשון אין פוילן. די שיף איז זייער נידעריק. ווען דו בויגסט זיך איין אביסל און שטרעקסט אוים די האנט — רירסטו אן דאס וואסער. די רעטונגס־שיף האט זיך אבער, זעט אוים, אויסגעברייטערט: זי האט אונז אלעמען אריינגענומען. ס׳איז דען געווען א ברירה? מיר האבן אפילו אנטדעקט צוויי קאבינעס. איינע האבן מיר פארוואנדלט אין אן אמבולאטאריע.

שווער זיינען די ערשטע טעג אויף א שיף, איידער דאס לעבן נעמט אן די אנטשפרעכנדיקע פארם און עס הויבן זיך אן, ווי געווינלעך, די פארזאמלונגען מיט די וואלן פון קאמיסיעס, מיט די זיצונגען. ביסלעכווייז ווערט אבער דאס לעבן ארגאניזירט און הויבט אן צו פליסן נארמאל. דא און דארטן לאזט זיך הערן א געזאנג און א שפילן, מען גרייט זיך צו אן אוונט. די צייטונג מעלדעט מיט קידוש־לבנה־אותיות וועגן די צוגרייטונגען צו אים. דאס מאל איז דער אוונט רייך און אינהאלטספול. לכבוד דעם געשעעניש איז אפילו אינסטאלירט געווארן עלעקטריש ליכט (דאס איז דאס ערשטע מאל וואס מיר פארן אין א שיף מיט עלעקטרישן שטראם). אפילו אונזערע קראנקע זיינען־אראפ פון זייערע געלעגערס.

וויאזוי האבן זיך אלע איינגעארדנט? דער דעק איז דאך אזוי קליין און פול מיט מאשינעס און פארשידענע איינריכטונגען — וויאזוי זשע האט ער געקענט אלעמען אריינעמען? — פרעגט נישט קיין קשיות! ווער עס האט באוויזן דעם נס, אז דריי הונדערט בחורים און בחורות זאלן זיך קענען „איינארדנען״ אין אזא מין שווים־כלי, יענער האט אויך געמאכט דעם דאזיקן וואונדער, אבער אויך דער ים האט זיך באטייליקט אין דעם אוונט. ווען דער אוונט האט דערגרייכט זיין קולמינאציע־פונקט, האבן אונז אנגעהויבן שמייסן כוואליעס. פיל אנשטרענגען זיך האבן זיי

נישט געדארפט, כדי אונז צו דערגרייכן. און ווען זיי האבן אנגעהויבן זייער איינדורקספולע „פארשטעלונג", איז שווער געווען זי איבערצורייסן...

ס'האט זיך צעשפילט א שטורעם. די ערשטע האבן געחלשט די מיטגלידער פון דער געזונטהייטס־קאמיסיע. אבער, ווי געווינלעך, אין שווערע מאמענטן, דערשיינען ז יי — די שטילע נסתרים — און דערלאנגען הילף און דערמוטיקונג. עטלעכע מענטשן פון דער ים־הכשרה אין גדיניע און א געוויסע צאל מאטראזן האבן זיך פארנומען מיט די ים־קראנקע. זייער הילף איז געווען גרויס. די רעטונגס־שיף גופא דארף נישט קיין הילף, זי ראטעוועט אנדערע. זי שניידט בייז די חוצפהדיקע ים־כוואליעס. זי ווייס, זעט אויס, ווי טייער עס איז די „לאדונג" פונם קעלער, זי טראגט זיך איבער די כוואליעס־בערג, זי גייט איר וועג אין שטורעם.

ס'איז אנגעקומען דער לעצטער טאג — דער טאג פון דער עליה. און א מאדנער וונדער: קיינעם האט מען קיין ווארט נישט געזאגט, און דאך זיינען אלע אויפגעשטאנען פארטאג, איידער די זון איז אויפגעגאנגען. די פארשידענע קאמיסיעס האבן אנגעהויבן זייער געווינלעכע ארבעט: מען האט גערייניקט, ארויסגעגעבן די צייטונג, אויסגעפירט אנדערע ארבעטן. די ארבעט איז אבער געגאנגען פויל. דאס הארץ קלאפט: מען דערנענטערט זיך צום סוף. די מענטשן זיינען זייער אויפגערעגט. נאך מער פילט זיך עס אזייגער צען אינדערפרי, ווען די גרופן־עלטסטע רופן צונויף די מענטשן אויף אן אלגעמיינע פארזאמלונג. אין דעם ברויזנדיק־איינגעהאלטענעם אטעם פון דעם דאזיקן קאלעקטיוו, וועלכער האט זיך פארזאמלט אויסצוהערן די עליה־בשורה, קען מען אויפכאפן א מין גערויש פון גליענדיקע קוילן. דאס איז דאך דער לעצטער טאג אויפן דעק פון דער דאזיקער שיף! דער מיטאג ווערט בחפזון פארענדיקט, יעדער איינער באקומט אויך זיין פארציע אויפן אוונט. אינאוונט וועט מען שוין נישט עסן ביי די טישן. די שפייז־פארציעס ווערן דעריבער ארויסגעגעבן איינגעפאקטע, יעדן איינעם א פעקעלע.

די מיטאג־שעהן זיינען אוועק. מען גרייט זיך שטארק צו „נעילה". די גרופן הויבן אן אראפצוגיין אין די קעלערן, אבער דארטן איז א היץ און א שטיקעניש נישט איבערצוטראגן. כדי צו פארלייכטערן די לאסט און אונטערצוהאלטן די שוואכע, ווערט באשטימט א גרופע פאר „ערשטע־הילף", באוואפנט מיט „אלדאס גוטס": חלשות־טראפנס, וואלעריאן, ציטרין, וואסער. ווערט איינער שלאף, טראגט מען אים ארויס שטילערהייט אויפן דעק איינצואטעמען אביסל פרישע לופט — און עס ווערט אים לייכטער. דערווייל גרייטן צו די מאטראזן די שיפלעך, גיסן אויס דאס וואסער, וואס עס האט זיך אין זיי אנגעזאמלט, און מען הענגט זיי אויף ביי די זייטן פון דער שיף.

פאמעלעך פאלט צו דער אוונט. ער שפרייט אויס זיינע טונקל־גראע פליגלען, פארטונקלט די שיף, וואס באוועגט זיך איבער די כוואליעס און נויטיקט זיך אין רחמים און אין נאכט־שויץ.

פון ערגעץ פינקלען פייערלעך. פון וואנען איז עס?

— „תל־אביב" — פליסטערט א חבר צו זיין פריינט, וואס ליגט לעבן אים אויפן דעק. און די ידיעה וואנדערט אראפ אונטן — צו די קעלער־איינוווינער. זיי זיינען מקנא זייערע חברים פון אויבן דארט. די גליקלעכע! זיי קענען קוקן אויף די דאזיקע פייערלעך! זייער בליק שטעכט, דוכט זיך, און דרינגט דורך די דיקע

װענט פֿון דער שיף. זיי זעען דיך, תּל־אָבֿיבֿ. אַך, װי גרױס זייער שׂמחה איז מיט דיר! דאָס איז אַ הײליקע פֿרייד. און דו, תּל־אָבֿיבֿ, זעסטו אונדז כאָטש? באַמערקסטו פֿונװײטן ערגעץ־װוּ אין ים אונדזער שװאַרצן פּונקט? האָבן שױן דײַנע ברעגעס אַמאָל געזען אַזאַ בילד? האָבן זײ געזען אַ שיף — נישט־שיף, אַ קאַסטן — נישט־קאַסטן, װאָס איז פֿול געפּאַקט מיט מענטשן, אױף װעמענס לײדנדיקע פּנימער איז אױסגעגאָסן אַ ליכט און די פֿרײדיקע באַגײסטערונג, װעלכע שפּרודלט פֿון זײערע אױגן פֿאַרבלענדט ממש?

ער באַװעגט זיך פֿאַרױס, דער דאָזיקער שװאַרצער פּלעק, און טראָגט זיך איבער די כװאַליעס במעט אָן מורא, כאָטש פֿיל סכּנות לאָקן אױף אים אין דער דאָזיקער פֿינצטערער װינטער־נאַכט. יאָ, תּל־אָבֿיבֿ, מיר הערן דײַן שטים, זי פֿאַרפֿאַלגט אונדז: „קומט, זעצט זיך אַרױס אין אונדזער האַפֿן, אין אײַער שטאָט, אין אײַער ערשטער יידישער שטאָט! קומט, װאַנדערער, דערנענטערט זיך, װעל איך לױכטן מיט מײַנע פֿולע ליכטער. מיט אָפֿענע אָרעמס װעל איך אײַך אױפֿנעמען, מײַנע ים־װאַנדערער!...” — יאָ, מיר װײסן, אַז דו האָסט אונדז דערקענט פֿונדערװײטנס, אַז דײַן האַרץ איז מיט אונדז. ס'איז נאָך אָבער נישט געקומען די צײַט אױפֿצונעמען אַפֿן אַזעלכע אורחים װי מיר.

און ס'דוכט זיך דיר, אַז אױך די שיף איז מלא שׂמחה פֿונם דיאַלאָג צװישן אירע שטילשװײַגנדיקע פּאַסאַזשירן און די לוסטיקע ליכטער אױפֿן ברעג; װי אַז אונטערפֿירער, װאָס פֿרײט זיך מיט דער חופּה פֿון זײַנע טײַערסטע, אַזױ אײַלט זיך אונדזער שיף, שנײַדט דאָס װאַסער לענג־אױס דעם ברעג, װאָס װײַטער פֿון די דאָזיקע ליכטער, װי זי װאָלט זײ חושד געװען, אַז נאָר צו פֿאַרהאַלטן זי זײַנען זײ אױסן.

פֿאַרשװוּנדן איז תּל־אָבֿיבֿ מיט אירע צענדליקער טױזנטער פֿײַערלעך, װאָס װינקען און פֿינקלען; װידער האָט זיך אַראָפּגעלאָזט די פֿינצטערניש אױף די כװאַליעס און אױף דער שיף — אַ שװערע, דיקע חשכות. אָבער אָט צעפֿינקלען זיך אײנציקװײַז נײַע ליכט־גרופּן פֿון ברעג — דאָס זײַנען יידישע קאָלאָניעס. אײנע נאָך דער צװײטער טראָגן זײ זיך צו אונדז, און ס'דוכט זיך דיר, אַז דאָס זײַנען בינטלעך אײדלשטײנער, װאָס הענגען װי לעגענדאַרע פּרוכטן אױף אַ ריזיקן װונדער־בױם בײַם ברעג.

און אָט דערהערט זיך אַ באַפֿעל פֿון קאַפּיטאַנס בריקל. לאַנגזאַמער שװימט די שיף, געענדערט האָט זי איר ריכטונג. ס'איז נאָך װײַט דער מרחק פֿון איר ביזן משונהדיקן לאַנד, צו װעלכן עס שטרעבן אַזױ אירע צאָלרײַכע, מאָדנע פּאַסאַזשירן און װילן זיך װאָס גיכער מיט איר באַגעגענען. יאָ, זײער פֿאַרלאַנג װערט באַפֿרידיקט, די שיף גײט גלײַך צום ברעג. װי אַ בכּבֿודיקע פֿריצטע דערנענטערט זי זיך, אירע שיפֿלעך, װאָס הענגען אַראָפּ פֿון אירע אָקסלען, שאָקלען זיך אַהין און אַהער. אָט איז זי צוגעשװוּמען און שטײן געבליבן. װײַטער גײט עס נישט! דאָ װעט זי אָנקערן. ס'איז געװען 300 מעטער פֿון ברעג. זײ װעלן שױן אַלײן דערגרײכן. דערצו זײַנען דאָך דאָ שיפֿלעך.

דאָס ערשטע שיפֿל איז אַראָפּגעלאָזט געװאָרן. פֿול מיט מענטשן הױדעט עס זיך אױף די לײַכטע כװאַליעס און װאַרט אױף אַ באַפֿעל.

די ערשטע גרופּע איז אָפּגעשװוּמען — דאָס זײַנען די גוטע שװימער. גע־

דולד. איצט וועט זיין אַ קליינע הפסקה. מען וואַרט אויף אַ פאַרבינדונג מיטן ברעג.

די ערשטע אויפרעגונג איז פאַרבייגעגאַנגען. זי איז פאַרטושט געוואָרן צו־ליב דער אָנגעשטרענגטער, פיבערהאַפטער און גלייכצייטיק שטילער, אַרבעט. בשלום און אין דער בעסטער אָרדנונג זעצן זיך די מענטשן אַרויס, און די שיף־פּאַסאַזשירן ווערן וואָס ווייטער ווייניקער. „מיר באַדויערן זייער — זאָגן מיר צום סוף — אָבער מיר האָבן נישט מער״.

— „שווימט צוריק מיט דער פולער שנעלקייט — זאָגט אונז דער ברעג — אָבער שטילערהייד. אַ גליקלעכע רייזע!״

אין עטלעכע טעג אַרום זיינען מיר אָנגעקומען צו אַ פּאַרוואָרפענעם האַפן אין טערקיי. אַלע דאָרפס־איינוווינער, זיינען אַרויסגעקומען זען דעם וווּנדער: אַזאַ גרויסע שיף! אַפילו די זקנים צווישן זיי האָבן זינט־יאָרן אַזאַ שיף נישט געזען; זינט מען האָט אין זייער לאַנד אַריבערגעפירט די גריכישע פּליטים פונדאַנען... אויף דער פראַגע פון צוויי פּאָליציסטן וואָס טוען מיר דאָ האָבן מיר געענטפערט: מיר האָבן אין אייער געגנט געראַטעוועט אַ שיף, וואָס האָט זיך געטרונקען, איצט זיינען מיר צו אייך געקומען אַביסל אָפּרוען זיך. זיי האָבן אונז אויפגענומען זייער פריינטלעך. און קיין ליגן האָבן מיר זיי אויך נישט געזאָגט, מיר האָבן אינדער־אמתן געראַטעוועט מענטשן! — — —

„קאַלאַראַדאָ״

מיר פאָרן אויף אַ נייער שיף — „קאַלאַראַדאָ״ — אונטער אַ פּאַנאַמישער פאָן. דאָס איז פריער געווען אַ פּאַסאַזשיר־שיף ביי די גריכישע ברעגעס, וועלכע איז אויף דער עלטער אַרויסגעצויגן געוואָרן פון געברויך און איז שוין געהאַט אַריבערגעפירט געוואָרן אין „מושב זקנים״ — אין אַ קליינער, שטילער בוכטע. שטייט זי זיך, די אַלטיטשקע, אויף איר אַנקער אין דער געזעלשאַפט פון אַנדערע שיפן אין זעלבן עלטער. צוזאַמען מיט זיי זינקט זי אין אַ לאַנגן חלומות־לאָזן שלאָף. בלויז פון צייט צו צייט דערמאָנט זי זיך, זעט אויס, אין אירע גוטע צייטן, ווען זי פלעגט זיך טראָגן איבער נאָענטע און ווייטע ימים. אויף יענער זייט פון העלע און גלייכצייטיק פאַרנעפּלטע האָריזאָנטן זיינען פאַרבליבן זייערע טאַטפּולע יוגנט־יאָרן. איצט זיינען זיי נעבעך צוגעבונדן צום ברעג און שטאַרק פאַרלאָזן אויף דער עלטער. זעלטן ווען אַ שטורעם־ווינט גיט צו זיי פון די ים־ברייטקייטן אַ בלאָז. זיי גיבן זיך דאַן אַ וואַקל, די אַלטע שיפן, ווי דאָס וואָלט זיי דערמאָנט זייער אַלטע שטורמישע פאַרגאַנגענהייט, און גלייכצייטיק דערמונטערט: ווער ווייס, אפשר שטייען נאָך אויך פאַר זיי גרויסע אויפטוען. מען דאַרף די האָפענונג נישט פאַרלירן...

יאָ, נישט אומזיסט האָבן די ים־ווינטן זיך צעשטורעמט. דער טרוים האָט זיך אין אַ ווירקלעכקייט פאַרוואַנדלט. אין איין שיינעם פאַרנאַכט איז אַ קליינע גרופּע מענטשן אַראָפּגעקומען מיט אַ וויזיט אין דעם דאָזיקן „מושב זקנים״. אַרומגעגאַנגען אַהין און אַהער און זיך אָפּגעשטעלט אַרום איר, דער אַלטיטשקער.

און זי — זי גלויבט יאָ און גלויבט נישט אין איר גליק. זי שמייכלט מיט אַ גוט־מוטיקן אַלטיטשקן שמייכל, ווי זי וואָלט געזאָגט: „וואָס פאַראַ ליצנות האָט זיך אייך פּלוצלונג פאַרגלוסט? פּע, כ'לעבן, נישט שיין אַזוי"...

אָבער דער גורל איז געפאַלן. נאָכן אָפּפאַרבן און „אויספּוצן" זי — איז זי אַרויסגעשוווּמען אויפן אָפענעם ים. מיט אַ קנאה־בליק האָבן זי באַגלייט אירע חברטעס די פּריצטעס. זיי האָבן זיך געשטעלט אויף די שפּיץ־פינגער פון די מאַשטן זייערע, כדי צו זען וויאַזוי זי אָקערט מיט איר נאָז די כוואַליעס, געזעגנט זיך מיט זיי קאָקעטיש פונדערווייטן און באַגריסט זיך מיט אַלטע באַקאַנטע, וועמען זי האָט שוין גאַנצע יאָרן נישט געזען.

ווען די שיף איז אַרויס פון האַפן, איז איר ציל געווען איינער פון די יוגאָ־סלאַווישע פּאָרטן. ביי אַ נאָרמאַלן פאָרן געדויערט אַזאַ רייזע צוויי מעת־לעת. אָבער זי איז אַהין אָנגעקומען ערשט נאָך פיר מעת־לעת מיט פיר שעה אַלס צו־גאָב. געווען איז דאָס אַ פּאַסאַזשיר־שיף, וואָס אַנטשפּרעכט די פאָדערונגען פונם אינטערנאַציאָנאַלן געזעץ. איצט איז זי באַשטימט געוואָרן אויף אַריבערצופירן די דייטשע גרופּע, וואָס האָט געזאָלט אָפּפאָרן פון יוגאָסלאַוויע.

דער אַרויספאָר פונם דאָזיקן טראַנספּאָרט איז געווען פאַרבונדן מיט פיל שוועריקייטן: הונדערטער חברים פון „החלוץ" האָבן זיך אין דייטשלאַנד אויסבאַ־האַלטן, נאָכדעם ווי די געסטאַפּאָ האָט זיי באַפוילן צו פאַרלאָזן דאָס לאַנד אין משך פון 24 שעה. וווהין? דאָס איז נישט וויכטיק — אויפן הימל אַרויף!.. יאָ, אַהין וואָלט מען געקענט צוקומען: אין דער סטראַטאָספערע פאָדערט זיך נישט קיין שום דאָקומענט, אַנדערש איז אויפן ים. כדי אַרויסצופאָרן אין ים, מוז אַ מענטש האָבן וויזעס. מיטנעמען זאַכן האָט מען נישט געטאָרט. מען האָט געמעגט אַרויספירן נאָר מינדעריאָריקע קעגנשטאַנדן. געגאַנגען! „נאָר אייער שאָף און אייער פי זאָל איבערגעלאָזט ווערן. אויך אייערע קינדער זאָלן גיין מיט אייך".

די שיף איז געווען געפּאַקט. מיט גרויסע שוועריקייטן האָט מען זיך ווי עס איז איינגעאָרדנט. אין יעדן ווינקל — אַ משפּחה מיט קינדער. אויף יעדן טריט און שריט ליגט אַ מענטש. יעדע ווײַלע לאָזן זיך הערן אויפגערעגטע געשרייען פון די מאַטראָזן: נישט שטיין ביי די ברעגעס פון דער שיף! ווייל ווען אַלע שטייען ביי איין שיף־ברעג און קוקן אויפן וואַסער קענען זיי די שיף אַ נויג טון אויף איין זייט...

ווייזט אויס, אַז די יסורים פון די חברים איז נאָך נישט פול געוואָרן, זיי האָבן נאָך נישט אינגאַנצן יוצא געווען קעגן זייער גורל. אַ ראיה האָט איר: ס'האָט זיך אינמיטן דער נאַכט צעשפּילט אַ שרעקלעכער שטורעם. צו פירן אַזאַ מין שיף אין אַ צעשטורעמטן ים איז געווען אויסגעשלאָסן. האָבן מיר געענדערט די ריכטונג און צוגעפאָרן צום נאָענטסטן יוגאָסלאַווישן פּאָרט. דאָרטן האָבן מיר געאַנקערט.

די 400 שיפס־פּאַסאַזשירן זיינען געווען: אַ העלפט — חלוצישע יוגנט, און די איבעריקע — זקנים און קינדער. לויט זייער ביז־איצטיקער באַשעפטיקונג אין זיי־ערע אָפּשטאַמונגס־לענדער — סוחרים, אַגענטן און מענטשן פון פרייע פּראָפעסיעס.

די יסורים פון די דאָזיקע מענטשן, בפרט — פון די ווינער, איז נישט צום באַשרייבן. פיל פון זיי האָבן ביים צוקומען צו דער שיף געוויינט פון שמחה. די יוגנט איז געווען פול מיט לעבן און ענערגיע. די חברים פון „הבונים" האָבן צו־

נויפגערופן א פאַרזאַמלונג און באַלד געשטעלט די פראַגע אין וואָס פאַרא קיבוץ וועלן זיי גיין ווען זיי וועלן אָנקומען אין לאַנד. ס'איז שווער געווען אויפצוווייזן זיי, אַז דערווייל געפינען זיי זיך בסך הכל אויף אַ מרחק פון פינף שעה רייזע פון זייער אויסגאַנגס־פּאָרט.

די מענטשן זיינען אַריבער אויף „אַטראַטאַ" און איך האָב זיך צוריקגע־קערט מיט „קאַלאַראַדאַ".

דער קאַפּיטאַן פון „קאַלאַראַדאַ" — אַן אָנשטענדיקער מענטש, פון אַ מיוחסדיקער משפחה אין גריכנלאַנד, מיט באַציונגען אין אַלע פּאָרטן — האָט זעט אויס, פאַרגעסן דעם כאַראַקטער פון זיין אַרבעט און האָט זיך צוריקגעקערט אין אַ גרויסן יוגאָסלאַווישן האַפן, כאָטש אין די שיפס דאָקומענטן איז בפירוש געווען פאַרשריבן, אַז זי פירט 400 פּאַסאַזשירן. ער איז געווען זיכער, אַז אים וועט גאָרנישט געשען. אָבער ווען מיר זענען צוגעקומען צום פּאָרט, און די פּאָרט־פאַרוואַלטונג האָט פעסטגעשטעלט דעם צושטאַנד, האָט זי באַלד אויפן אָרט אַרעסטירט דעם קאַפּיטאַן, מיך און נאָך איין מיטאַרבעטער פון דער שיף, און האָט תיכף אָנגעהויבן אַן אויספאָרשונג.

„מיך אָרט נישט — האָט מיר דערקלערט דער אויספאָרשונגס־באַאַמטער — ווער עס זיינען די דאָזיקע מענטשן. ווען זיי זיינען יידן — זיינען זיי אויך מענטשן. זאָגט מיר אָבער, איך בעט אייך, ווו זיינען זיי? אַנדערש מוז איך אייך באַשולדיקן, אַז איר האָט זיי אַריינגעוואָרפן אין ים אַריין"...

די אָרטיקע פּרעסע איז שוין דעם זעלבן אָוונט דערשינען מיט שרייענדיקע קעפּ: „די פּיראַטן־שיף „קאַלאַראַדאַ" האָט געאַנקערט ביים ברעג. מאַסן מענטשן האָבן גענומען שטראָמען צום ברעג, כדי צו באַטראַכטן די „גזלנים־שיף". דער מצב איז געוואָרן ערנסט. און נישט דערפאַר, וואָס די יוגאָסלאַווישע רעגירונג איז אַזוי געווען באַזאָרגט מיטן גורל פון די דאָזיקע יידן, נאָר דערפאַר וואָס זי האָט זייער מורא געהאַט, טאָמער האָט מען זיי אַראָפּגעלאָזט ערגעץ־ווו אין יוגאָסלאַ־וויע. אויך די באַציונג אין דער שטאָט צו אונז איז געווען אַ שלעכטע. ווען די מאַטראָזן פון אונזער שיף זיינען אינאָוונט אַריין אין אַ שענק, איז דאָרט אויס־געבראָכן אַ געשלעג. מען האָט זיי אַרויסגעשלייערט אויף דער גאַס און נאָכגע־שריען: „פאַר פּיראַטן איז דאָ נישטאָ קיין אָרט!" צום סוף איז דער ענין פאַר־ריבן געוואָרן. דערווייל האָבן מיר אָבער געפּטרט פיל צייט.

*

סושאַק־פיומע איז אַ שותפות־שטאָט פון צוויי לענדער — פון יוגאָסלאַוויע און איטאַליע. זי ליגט אויף ביידע זייטן פון איין טייך. דער טייך איז נישט קיין ברייטער און פון איין ברעג זעט מען וואָס אויפן צווייטן ברעג טוט זיך. נישט זעלטן טרעפט, אַז אויף איין ברעג טייך — אויפן יוגאָסלאַווישן — קומט פאָר אַ לאַנגזאַמע לוויה און אויפן איטאַליענישן ברעג שפּרייזט אַ שיינער מאַניפעסטאַ־ציע־צוג, מיט אַ גרויסן אָרקעסטער בראש, וואָס שפּילט פאַשיסטישע מאַרשן. דאָ, אויף די צוויי ברעגעס, בליט אויך אַ האַנדל — דער עיקר מיט געלט־טוישן. עס זיינען דאָ אויך יידן, וואָס באַשעפטיקן זיך דערמיט אומלעגאַל, און דערפאַר האָבן זיי אונז אַזוי שיין אויפגענומען. דאָ ווייס מען וועגן אונזער טעטיקייט, האָט מען אונז אָוועקגעשטעלט אינם פאַרוואָרפנסטן ווינקל פונם פּאָרט. פריער־

זיינען מיר געווען פאַרשפּאַרט אין דער שיף. שפּעטער האָט מען אונז דערלויבט אַראָפּצוגיין אויפן ברעג, אָבער נישט צו נעכטיקן דאָרט.

דאָ האָב איך זיך באַגעגנט מיט איינעם פון אונזערע חברים, וועלכער האָט מיר איבערגעגעבן וועגן דעם נאָענטסטן פּלאַן פון אונזער לייטונג. דער מצב אין איירופּע איז ערנסט. דייטשלאַנד דראָט טשעכאָסלאָוואַקיי. ס'איז פאַרגעקומען די מינכענער פאַרשטענדיקונג. פאַרן טשעכישן יידנטום האָבן מיר נאָך גאָרנישט גע־טון. מיר מוזן אָרגאַניזירן אַ טראַנספּאָרט אויך פון דאָזיקן לאַנד.

און נאָך גיט ער מיר איבער: אין דריי־פיר טעג אַרום וועלן די דאָזיקע מענטשן — נאָכן דערליידיקן געוויסע ענינים — קומען פון טשעכיע אַהער.

ס'איז טאַקע אַ ריכטיקע מיינונג, הגם אין פוילן האָבן מיר איבערגעלאָזט אַ טייערן חלוצישן מענטשן־מאַטעריאַל, און זייער ריי איז שוין אויך געקומען נאָכן פאַרענדיקן די סדרה מיטן דייטשן טראַנספּאָרט. דאָס איז אָבער אַ פראַגע פון געציילטע טעג.

מיר האָבן געהאַט פיל פרייע צייט, זיינען מיר אַוועק באַטראַכטן די שטאָט. באַלד האָבן מיר זיך דערוווּסט וועגן אַ הכשרה־קיבוץ פון פישערס, וואָס געפינט זיך אין איינע פון די פאָרשטעט. איך האָב זיך געפרייט מיט דער געלעגנהייט צו־זאַמענצוטרעפן זיך מיט חברים. נאָכמיטאָג בין איך אָנגעקומען אויפן אָרט.

אַן איינגעאָרדנטער קיבוץ. אויף די ווענט — העברעישע אויפשריפטן און לאָזונגען. אויך אַן ארץ־ישראלדיקער געזאַנג האָט זיך געלאָזט הערן אין דער באַ־גלייטונג פון אַ האַרמאָניקע פון ערגעץ אַ ווינקל. אָבער ווי שווער איז מיר גע־ווען צו באַגעגענען זיך מיט אַ הכשרה־קיבוץ פון „החלוץ", מיט ליבע, אָפּגעבערנ־טע פנימער, מיט לאָזונגען וואָס זיינען מיר אַזוי צום הארצן, מיט אַזאַ באַקאַנטן פאַר מיר געזאַנג, אָבער — אָן אַ געמיינזאַמער שפּראַך פּשוט, נישטאָ קיין לשון! איינער רעדט קראָאַטיש, אַ צווייטער — גריכיש, אַ דריטער — טערקיש. זייער גאַנצע העברעיש־קענען באַשטייט פון „שלום" און „מה שלומך" — מער נישט. בלויז איינער פון זיי קען אויך העברעיש — דאָס איז דער סעקרעטאַר. אָבער צום שלים־מזל איז ער איצט נישטאָ. האָב איך זיך פאַרקליבן אין אַ ווינקל און זיך צוגעהערט צו זייער זינגען, וואָס איז מיר נאָענט מיט זיינע ניגונים און ווייט מיט זיינע קראָאַטישע ווערטער. „מען לערנט זיך און מען האָפט, אַז מען וועט קענען" — איז געווען זייער ענטפער. מיט געציילטע ווערטער — מיין גאַנצער לעקסיקאָן אין גריכיש — האָב איך זיי געפרעגט, וואָס הערט זיך ביי זיי. פון זייערע ענט־פערס האָב איך אַרויסבאַקומען, אַז זיי חלשן צו פאָרן קיין ארץ־ישראל. נאָר דאָרטן, אין ארץ, — האָבן זיי געזאָגט — וועלן מיר קענען אונזער שפּראַך.

איך האָב דאָ געפונען אַ פעקל נומערן „דבר", וואָס איז נאָר־וואָס אָנגעקו־מען דורך דער פּאָסט. עס איז נאָך געווען איינגעוויקלט אינם באַנדעראָל. קיינער האָט עס נישט געעפנט. מיט גרויס שמחה האָב איך עס אויפגעעפנט: שוין אַ צייט לאַנג ווי איך האָב נישט געליענט קיין טאָג־צייטונג, אָבער באַלד ביים ערשטן בלעטערן זיינען דערשינען פאַר מיינע אויגן מיטגעפיל־נעקראָלאָגן וועגן די אומגעקומענע פון די געשעענישן אין מיין ישוב... איך בין צעטומלט געוואָרן. יעדער איינער פון די אומגעקומענע קדושים איז געשטאַנען ווי אַ לעבעדיקער פאַר מיינע אויגן. אַלע, אַלע זיינען זיי מיינע חברים. מיין ווייטאָג איז געווען אומדער־

טרעגלעך. איך האב זיך קיין ארט נישט געקענט געפינען: זאל איך זיך אומקערן אין ארץ, כדי צו פארנעמען דארט דעם פלאץ פון אן אפוועזנדיקן: אומקערן זיך תיכף ומיד אן איבעריקע פירושים? אדער דווקא פארבלייבן און פארזעצן די אר־בעט, טון אלץ, וואס איז מעגלעך, אז אנשטאט איין געפאלענעם זאלן אריינקומען צענדליקער. א דערשלאגענער בין איך ארויס פון קיבוץ. איך בין צוריקגעקומען אויף דער שיף און לאנג געטראכט אויפן גאלעגער: וואס זאל איך טון?

אין איין שיינעם פרימארגן האבן מיר דערהאלטן די שיינע בשורה, אז היט־לער איז אריין אין פראג. דער היטלעריזם האט אנגעהויבן זיין פארניכטונגס־מארש איבער איירפא. דער דייטשער ראדיא גיט איבער מיט טריומף וועגן דעם „פירערס" אריינקומען קיין פראג. דייטשן, וואס שטייען איין אין האטעל, וור־היז איינער פון אונזערע בחורים האט פארבלאנדזשעט, זיצן זיך ביים ראדיא און הערן זיך צו. קיין מיינונג זאגן זיי נישט ארויס, אפשר דריקט אויס זייער שווייגן א געפיל פון בושה פאר זייער „פירער", וואס באזעצט אזא דעמאקראטיש, אזא קולטורעל לאנד ווי טשעכיע? זיי זיינען איצט אויסער די גרענעצן פון זייער לאנד, די דאזיקע דייטשע טוריסטן, און זיי האבן וויכטיקערע אויפגאבן, ווי זיך צו באטייליקן אין די געשפרעכן פון די בטלנים צווישן די האטעל־געסט. בע־סער שווייגן. דעם זעלבן אוונט איז טאקע פארגעקומען אין האטעל־רעסטאראן א פייערלעכקייט לכבוד דעם „געבורטסטאג" פון איינעם א גאסט אין דער דאזיקער גרופע...

***

פיומע — דאס שטעטל ווימלט פון יידישע פליטים. אויף די ברעגעס פון אדריאטיק זיצן זיי און ווארטן אויף א נס: אפשר וועט זיך זיי אונטעררוקן עפעס א רעטונגס־שיף און וועט זיי אריינגעמען. וווהין? — ס'איז אלץ איינס. דער עיקר איז אוועקגיין פון דאנען. אנטלויפן! וואס ווייטער פון דער משוגענער נאציסטי־שער איירפא. אבער אזעלכע נסים געשעען נישט יעדן טאג. שיפן קומען און שיפן פארן אוועק, זיי ווערן אויסגעלאדן און אנגעלאדן. די, וואס גייען אפ, נעמען אויף קוילן, געהילץ, פארשידענע סחורות. אבער אזעלכע פאסאזשירן, אזא „סחורה" — ווער דארף עס? אפילו די גרויסע סומעס געלט.. וואס זיי לייגן פאר, די שיפס־אייגנטימער, העלפן נישט. קיין לאנד דערלויבט נישט ארויסצוזעצן זיי אויף אירע ברעגעס, אפילו נישט יענץ לאנד, וואס זיי טענהן, אז ס'איז זייערס; דאס לאנד, ווו זיי האבן זיך אמאל אויסגעלעבט נאציאנאל און פאליטיש; זיין גרעניץ איז שטרענגער לגבי זיי, ווי דאס גרעניץ פון יעדן אנדער לאנד: מען ארעס־טירט דעם קאפיטאן צוזאמען מיט דער מאנשאפט און א חוץ דעם קאנפיסקירט מען די שיף... זיצן זיי נעבעך, די אומגליקלעכע, דא, א קליינער טייל — אויפן ברעג פון ים, און די מערהייט — אין דער שיף, וואס איז פאראנקערט און רירט זיך נישט פון ארט, זיצן און ווארטן אויף א נס, וואס זאל זיי ארויסראטעווען. מען ווארט אויף די אגענטן, וועלכע האבן פון זיי אויסגעקוועטשט זייער געלט און זיי צוגעזאגט, אז אלץ וועט זיין אין ארדנונג. ס'איז גענוג געווען, אז איינער זאל בילדן א געזעלשאפט און מעלדן וועגן א מעגלעכקייט פון עמיגראציע, אז מאסן זאלן צו אים ציען. און אין דער לעצטער מינוט פארן אפפארן, ווען דער־פילן די צוזאגן האט זיך נישט געלאזט (און סיבות דערצו זיינען גענוג: נישטא

קיין מעגלעכקייט צו קריגן אַ שיף; האָט מען יאָ געקראָגן — ווערט זי אויסגעבראַקירט דורך דער פּאָרט־לייטונג; פאָרמאַליטעטן וואָס מען קען נישט בייקומען) — זיינען זיי געבליבן שטעקן דאָ, ווייט פון זייער ווין־לאַנד, אָן רעכט זיך צוריקצוקערן. ס׳האָבן געטראָפן אויך אַגענטן, וואָס פלעגן פאַרשווינדן אָן קיין שום ענטפער; אַנדערע וואָס האָבן צוליב וועלכער נישט איז סיבה נישט געקענט פאַרשווינדן. געפינען זיך דאָס רוב אויפן ברעג, זיי האָבן אויף אַ געלעגנהייט אָפּצופאָרן, און זייער אַדרעס איז — דער האָטעל, ווו אויך איך שטיי איין.

וויפיל צרות די דאָזיקע מענטשן זיינען עם אויסגעשטאַנען און מיט וואָס פאַראַ יסורים זיי זיינען אַלץ נישט געשטראָפט געוואָרן. אָך. ווי שטאַרק עס ווילט זיך זיי העלפן! עס זיינען דאָך דאָ אַזויפיל מעגלעכקייטן צו ראַטעווען די דאָזיקע אומגליקלעכע און פיל אַנדערע ווי זיי! דאָס, וואָס מיר האָבן ביז איצט געטון, איז דאָך נישט מער. ווי אַ טראָפּן אין דעם דאָזיקן ים, וואָס אויף זיינע ברעגעס זיצן זיי; אויך זייער בראָך איז נישט קלענער פון אים.

דער סוף פון „קאַלאַראַדאָ"

אַ שווערע לאַגע האָט זיך געשאַפן אין אונזער אַרבעט. די רעגירונג זוכט וויאַזוי צו פאַרציען די שטריק: אַ שטאַרקע שמירה אויפן אַרויסזעצונגס־ברעג מצד די „היטער פון געזעץ און אָרדנונג"; די ברעג־פּאָליציי באַזיצט נייע מאָטאָרשיפלעך מיט אַ גרויסער שנעלקייט; די קריגס־שיפן האָבן זיך פאַרפליכטעט צו קעמפן מיט די מעפּילים־שיפן; קאָנצענטראַציע־לאַגערן דאַרפן פאַר אונזער כבוד אויפגעשטעלט ווערן אין ציפּערן; און איבער דעם אַלעם — שוועריקייטן ביים קריגן אַ טראַנזיט־דערלויבעניש צו אַ ים־אויסגאַנג. און אָט האָט דער גורל געוואָלט, אַז דווקא אין אַזאַ שווערן מצב זאָלן זיך אַנטפּלעקן די גרויסע מעגלעכקייטן.

מיר האָבן באַשלאָסן צו פירן אונזערע מענטשן דורך רומעניע. מיר האָבן, וואָס אַן אמת, געוווסט, אַז די שליחים פון דער ארץ־ישראל־רעגירונג זיינען פאַרשפּרייט אין אַלע ווינקעלעך, ווו עס קען נאָר זיין אַן אויסגאַנגס־פּונקט פאַר שיפן און שיפלעך. מיר האָבן אָבער קיין אַנדער ברירה נישט געהאַט. אויפן דורכגאַנגס־מאַרשרוט איטאַליע - דייטשלאַנד, וואָס האָט אונז ביז איצט גאַנץ גוט געדינט, האָבן זיך צונויפגעזאַמלט פיל שוועריקייטן. האָבן מיר דעריבער געעפנט דעם נייעם מאַרשרוט. די רעגירונג פון דער דאָזיקער מדינה, וועלכע איז שטענדיק געווען להוט אויף פּריוואַטע הכנסות, פאַר אירע באַאַמטע, האָט גערן אָנגענומען אונזער פאָרשלאַג, בפרט ווען מיר האָבן איר צוגעזאָגט, אַז אַלס צוגאָב צו יעדן טראַנספּאָרט, וואָס וועט דורך איר לאַנד דורכגיין, וועט אויך אַרויסגעפירט ווערן אַ באַדייטנדיקע גרופּע יידן פון רומעניע.

אויפן וואַרשעווער מרכז — אַלס ערשטן — איז אַרויפגעלייגט געוואָרן די פליכט צוצוגרייטן אַ טראַנספּאָרט פון אַ זעקס הונדערט און פופציק מאַן בערך, צו וועלכן עס וועלן נאָך צוקומען הונדערט און פופציק מאַן פונם טראַנזיט־לאַנד. דערביי איז אויסגערעכנט געוואָרן, אַז עס וועלן אַרויספאָרן צוויי שיפן מיטאַמאָל. מיר זיינען אַרויסגעפאָרן אין אַ ספּעציעלן צוג פון 14 וואַגאָנעס, אַחוץ צוויי

רעסטאראַן־וואַגאָנעס. דאָס איז געווען זייער וויכטיק: אַ דאַנק דעם זיינען די מענטשן נישט אָנגעקומען אַזוי מיד נאָך אַ צוויי־דריי טעג פאָרן אין אַ צוג צום פּאָרט.

די גרענעץ־וואַך איז פּוילן האָט ממש געיובלט פון שמחה, וואָס אַזויפיל יידן פאַרלאָזן איר לאַנד אויף נישט אומצוקערן זיך. דער דאָקומענטן־קאָנטראָל איז געווען אַ שוואַכער. אויף מאָרגן זיינען מיר אַריבער די גרענעץ פון דער שכנותדיקער מדינה, און דאָ הויבט זיך אָן די באַקאַנטע סדרה פון שוחד. דער פאַרשטייער פון אויסערן־מיניסטעריום, וועלכער האָט באַגלייט דעם טראַנספּאָרט, האָט מיר בפירוש געזאָגט (האַלב אויף יידיש און האַלב אויף העברעיש, כאָטש ער איז אַ גוי): „פאַרשטייט איר, ר׳ ייד, דורך מיר זיינען דורכגעגאַנגען אין אייער ארץ־ישראל טויזנטער יידן, לעגאַל און אומלעגאַל. די לעצטע, — זאָגט ער מיר — די אומלעגאַלע הייסט עס, זיינען אויך ביי מיר יידן. נאָר וואָס דען — אַלע מוזן צאָלן!"

איך ווייס נישט אויף וואָס פאַר אַ אופן, אָבער די יידן, פון די שטעטלעך, וואָס ליגן נאָענט צו די באַן־שינעס. מיט וועלכע אונזער צוג איז געפאָרן, האָבן זיך דערוווסט וועגן אונזער טראַנספּאָרט, און האָבן זיך מחנותווייז פאַרזאַמלט אויף די סטאַציעס, כדי מקבל פנים צו זיין אונז און מיטברענגען פון כל טוב. ווי נאָר אונזער צוג פלעגט זיך דערנענטערן צו אַ סטאַציע, פלעגן זיי אויסברעכן מיט התקוה־געזאַנג. פרויען האָבן געוויינט פון שמחה. אויף אַ געוויסער סטאַציע איז אויפגעשטעלט געוואָרן אַ שטיקל בימה, און איינער פון די פאַרזאַמלטע האָט אונז אויפגענומען מיט אַ באַגריסונגס־רעדע.

די פּאָליציי, וואָס האָט אונז באַגלייט, האָט פון מיר געפאָדערט, אַז איך זאָל הייסן די מענטשן זיך פונאַנדערגיין, ווייל אין קעגנפאַל וועט דער צוג צוריק־געקערט ווערן צו דער גרענעץ. זיי האָבן מורא געהאַט פאַר דעמאָנסטראַציעס. אויף איין סטאַציע האָבן מיר טאַקע געזען אַ טרויעריק בילד: אַ גרויסער עולם האָט זיך פאַרזאַמלט אויפן פּעראָן, און די פּאָליציי האָט געשלאָגן די פאַרזאַמלטע מיט בייטשן. מיט גרויס שוועריקייט איז מיר געלונגען וועגדן זיך דורכן פענצטער צום עולם און בעטן אים. אַז ער זאָל זיך פונאַנדערגיין. איך האָב זיי אויפגעקלערט, אַז דאָס קען אונז גורם זיין נאָר צרות. אין ס׳רוב ערטער האָט מען נישט גע־וואָלט פאָלגן.

איין סטאַציע פלעגט, ווי געוויינלעך, איבערגעבן דער צווייטער, און מען האָט שוין געוואַרט אויף אונז. דער עיקר האָט זיך מיר איינגעקריצט אין זכרון דאָס בילד פון אַ געוויסער סטאַציע: ס׳שטייען הונדערטער מענטשן ווי איין מאַ־סיווער בלאָק, און קיינער טוט קיין פּיפּס נישט. אָבער זייער פאַרעקשנט שטיין, זייער ברענענדיקער בליק, וואָס איז געווענדעט צו די גליקלעכע אין צוג, — האָבן גערעדט דיבורים. נישט געקוקט אויף דער שטילקייט אין דער דעמאָנסטראַ־ציע, איז די פּאָליציי געשטאַנען די גאַנצע צייט אין פולער גרייטקייט, און די צאָל פּאָליציאַנטן איז געווען פיל גרעסער ווי געוויינלעך. די פאַרזאַמלטע האָבן בלויז געקוקט אויף אונז, זייער בליק האָט אונז באַגלייט אויך ווען דער צוג האָט פאַרלאָזט די סטאַציע און זיך געטראָגן ווייטער, ווייטער, צום פּאָרט.

נאָך פיר און צוואַנציק שעה — אויפן וועג, האָבן מיר צונויפגעזאַמלט די

שווימען שיפן אינמיטן פון ים . . .

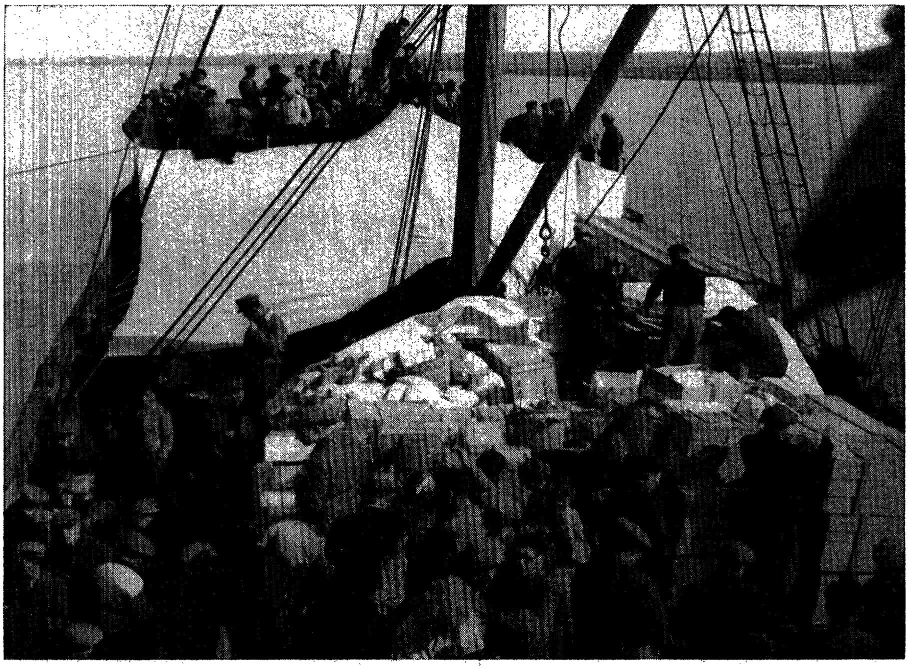

אויבן דעק פון אַ מעפּילים-שיף

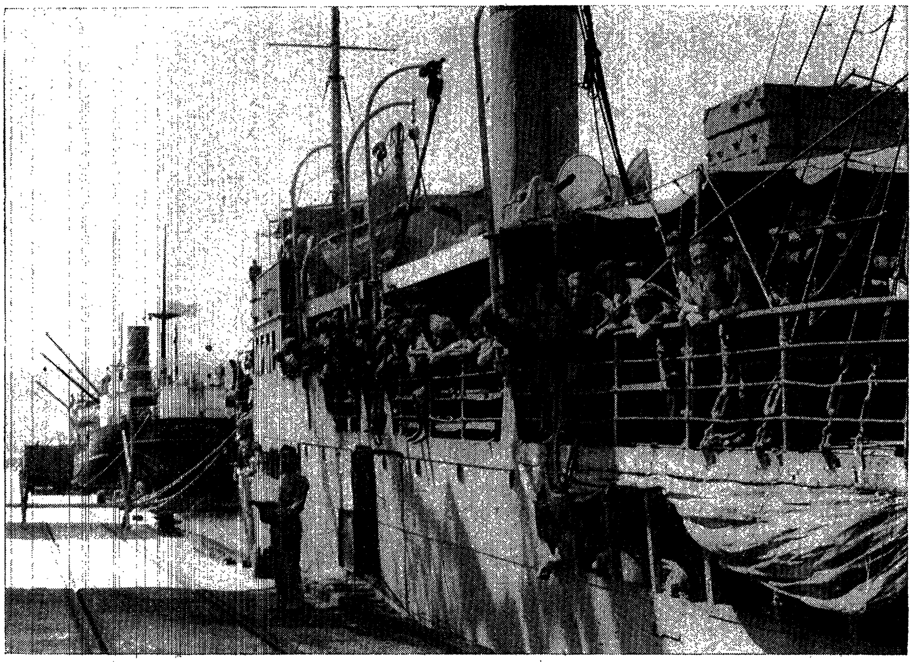

„קאלאראדא" אין חיפהער פּאָרט

יידן פון יענער מדינה, וואָס זיינען באַשטימט געוואָרן צו פאָרן מיט אונז — זיינען מיר צוגעקומען צו אַ פאַרוואָרפענעם פּאָרט נישט ווייט פון דער סאָוויעטישער גרענעץ.

אָנגעקומען אויפן אָרט זיינען מיר פאַרנאַכט, אָבער צוליב דער פּוילקייט פון די באַן־באַאַמטע איז דער צוג אַ גאַנצע נאַכט געשטאַנען אויף דער סטאַציע. ערשט אויף מאָרגן האָט מען אונז אַריבערגעפירט אויף דער שיף. נאָך אַ שווערן אַרבעטס־טאָג ביים אַריבערפירן די פּאַסאַזשירן פון איין שיף אויף דער צווייטער און אַנדערע זאַכן, האָבן מיר געריררט פון אָרט.

אויף מאָרגן נאָכן אַרויספאָרן איז קראַנק געוואָרן דער שיפס־אינהאַבער, וואָס איז גלייכצייטיק געווען קאַפּיטאַן, האָט מען אים אַוועקגעלייגט אינדערהויך אויפן קאַפּיטאַן־בריקל, און פון דאָרטן האָט ער אָנגעפירט מיט דער שיף. דעם זעלבן טאָג איז, די שיף, באַלד נאָכן אַריינפאָרן אינם דאַרדאַנעלן־דורכגאַנג, ווען דער עולם איז זיך צונויפגעקומען אויף דער ערשטער פאַרזאַמלונג, — אַרויף אויף אַ זאַמד. און נאָר דורך אַ נס, אָדער ריכטיקער — אַ דאַנק די שטאַרקע מאַשינעס — איז זי פונם זאַמד אַראָפּ אומבאַשעדיקט. די נעכט זיינען געווען נעפּלדיקע, און ס׳איז געווען אַ גרויסע סכנה צו פאָרן, בפרט אונטער דער אָנפירונג פון אַזאַ קאַפּיטאַן ווי דער, מיט וועלכן מיר זיינען דאָס מאָל געבענטשט געוואָרן. אַזוי איז די שיף געגאַנגען, פּייפנדיק אָן אויפהער ביז משוגעת. מיר האָבן זיך גערוקט פאָרויס זייער לאַנגזאַם.

נאָענט פון ציפּערן איז אויסגעבראָכן אַ שטורעם, און ס׳איז אוממעגלעך געווען ווייטער צו פאָרן אויף אַ שיף, וואָס איז איבערגעפּאַקט מיט מענטשן. צום גליק, האָבן מיר געפונען אַ שוץ־אָרט נישט ווייט פונם אינזל און דאָרט האָבן מיר איבערגעוואַרט דעם בייזן שטורעם־ווינט. דריי טעג זיינען מיר דאָרט געשטאַנען — פּונקט זיינען עס געווען די טעג ווען מען האָט פאַרעפנטלעכט דעם „ווייסבוך״.

...ווען דער אָונט האָט זיך דערנענטערט, האָבן מיר געענדערט די ריכטונג און געווענדט די שיף צום ברעג. באַלד האָבן מיר אָבער דערפילט, אַז עפּעס איז נישט אין אָרדנונג. דער וויכוח, וואָס איז אַנטשטאַנען צווישן אונזער מאַנשאַפט און דעם קאַפּיטאַן וועגן די ברעג־צייכנס און זייערע ספקות זיינען פאַר אונז געווען אַ שלעכטער סימן. מיר האָבן פאַרלאָרן די זיכערקייט, אַז דער דאָזיקער אָרט איז טאַקע דער באַשטימטער לאַנדונגס־פּלאַץ.

ס׳איז אָונט. די שטערן גלאַנצן פון אויבן און שפּיגלען זיך אָפּ אין וואַסער: זיי ווינקען צו די כוואַליעס און שפּילן זיך מיט זיי. די זאַד־קענער פּרוון טרעפן: דאָס זיינען צוויי ליכטער פון אַ שיף אין ים, נישט מער — זי דערווייטערט זיך פון אונז. מען קען דעריבער פאַרזעצן די פּרוון צו דערנענטערן זיך צום ברעג דאָרט וועלן מיר שוין אויסזוכן דעם אָרט, וואָס איז פאַר אונז באַשטימט געוואָרן. מיר האָבן זיך דערנענטערט צום ברעג. אָבער וואָס קומט דאָ פאָר? די צוויי ליכטער, וואָס מיר האָבן פריער באַמערקט, שפּילן זיך מיט אונז: אַט דערווייטערן זיי־זיך אַט דערנענטערן זיי זיך ווידער. ס׳איז געקומען דער מאָמענט און דאָס שפּיל האָט זיך געענדיקט: ווי פון אונטערן וואַסער זיינען די ליכטער אַרויסגעשוואומען און זיך באַוויזן... איצט איז שוין אונז קלאָר געוואָרן: דאָס זיינען קאַמפּס־לוסטיקע קריגס־שיפן, וואָס שטייען שוין לאַנג און וואַרטן אויף אַ שטיקל אַרבעט, און אַט האָט זיי דער שטן בלויז צוגעשאַרט אַזאַ שטיקל אַרבעט. דאָ האָט זיך אָנגע־

הויבן די סדרה פון אנטלויפן און נאכיאגן. אונזער שיף שניידט מיטן פולן דאמף בי כוואליעס און אנטלויפט פון דער שיף, וואס יאגט זיך נאך איר. אונזער שיף גיט זיך אפ א רעכנונג וואס פאר א סכנה שטייט איר פאר. ווער ווערט דא געווינען און ווער אנטלויפן! ער ברומט און דראט, דער לייב פון דער פאן, וואס פלאטערט אויפן שפיץ מאשט: הערט אויף צו אנטלויפן, אנדערש וועל איך אייך ווייזן מיינע שארפע נעגל... אבער קיינער הערט אים נישט. אונזער שיף שטרענגט אן אירע לעצטע כוחות און טראגט זיך ווייטער — ווייטער פון ברעג. נאך אביסל און זי רייסט זיך ארויס פון די טעריטאריאלע וואסערן, און דא, זאגט דאס געזעץ, האט זי רעכט צו שווימען פראנק און פריי. אבער דאס אנדערע מענטשלעכע געזעץ — דער באוואפנטער כוח — אנערקענט נישט קיין שום זאך. ער לאזט נישט אפ זיין קרבן.

אונזערע חברים אין דער שיף זיינען רואיק, גלייך ווי זיי וואלטן נישט געוווסט, וואס עס שטייט זיי פאר. קיין שום קראפט קען זיי נישט אפהאלטן פון גיין אין זייער לאנד! זיי ווייסן אויך נישט, אז די קעסלען אין דער שיף זיינען אזוי היים, אז יעדע רגע קענען זיי פלאצן, און גורם זיין אן אומגליק. זיי זיינען שטיל. נאך מער: זיי לאכן זיך אויס אפילו פון די צוויי הארמאטן־שאסן, וואס זיינען אויף אונז אויסגעשאסן געווארן פון דער קריגס־שיף. צום סוף האבן זיי אונז דעריאגט. זיי האבן געזיגט אין דער „שלאכט". מיר האבן פארהאלטן אונזער שיף. די קריגס־שיף מיט אירע פולע ליכטער האט זיך אויך פארהאלטן אויף א געוויסן מרחק פון אונז.

אין אונזער שיף האבן זיך אריינגעלאזט די ווייס־געקליידעטע מענטשן מיט רעוואלווערן אין דער האנט. באלד האבן זיי זיך געווענדט צום קאפיטאנס בריקל, — דער קאפיטאן איז געלעגן אויף זיין בעטל. אין א פערטל שעה ארום איז אראפ א מאטראז, צוגעגאנגען צו מיר און האט אין נאמען פון קאפיטאן מיר איבערגעגעבן, אז איך זאל ברענגען די פאספארטן פון די פאסאזשירן. מיין לאגיק האט אבער דערפון אפגעהאלטן. מען האט מיך גערופן צו די „אנפירער". ס'איז פארגעקומען א לאנג געשפרעך. מיינע ענטפערן און אויסדרייעננישן האבן אויפגערעגט די אויספארשער. איינער פון זיי האט מיך א כאפ געטון פארן קאלנער, האט מיך אריינגעפירט אין א באזונדערע קאבינע און האט מיך איבערגעגעבן צו א וואכמאן. א מידער פון די געשעענישן, בין איך באלד איינגעשלאפן ווי נאך א שווערן ארבעטס־טאג אין פעלד אדער אינדערהיים...

פארטאג, ווען איך האב זיך אויפגעוועקט פון שלאף, האב איך באלד דערקענט פונדערווייטן חיפה, אבער אביסל נענטער — ביי מיר אין דער קאבינע — האב איך דערזען מיטארעסטירטע: אונזער ים־מענטש און נאך איינעם, וואס איז אינגאנצן אומשולדיק. מען האט אים געדראט מיט א שטרענגן ארעסט, אויב ער וועט תיכף ומיד נישט אויפגעבן די נעמען פון די העפלה־ און טראנספארט־ארגאניזאטארן.

וואס עס טוט זיך אונטן אין דער שיף צווישן די חברים האב איך נישט געוווסט. איך בין געווען הונגעריק, מען האט אבער פארווערט צו דערלאנגען עסן. אין מיר נישט איבערגעבליבן עפעס אנדערש, ווי אויסצוציען זיך אויף דער באנק און איינדרימלען. אין ארעסט בין איך פטור פון פליכטן — עס „זארגן" שוין פאר מיר אנדערע!

צען אזייגער אינדערפרי האבן אנגעהויבן ארויפצוקומען אויף דער שיף פארשידענע דעלעגאציעס: א דעלעגאציע פון דער געהיים־פאליציי, א מעדיציני־שע קאנטראל־קאמיסיע א. א. זיי גייען ארום איבער דער שיף אין דער לענג און אין דער ברייט: מעסטן, שושקען זיך, מאכן כל מיני חשבונות און בארעכענונגען. איין באאמטער האט אנגעהויבן פארצייכענען די נעמען פון די חברים. ער האט אבער באלד אויפגעהערט: אונזערע ענטפערס זיינען אים נישט געווען באגלויבט.

דערוויל האבן זיך די חברים ארומגעדרייט ליידיק אין די שיף־דורכגענג און אין אירע פארשידענע ווינקעלעך. פארשטייט זיך, אז זיי זיינען אויך געקומען א קוק טון, וואס מיר, די ארעסטירטע, מאכן. דער פאליציסט, וואס האט אונז באוואכט, האט בשום אופן נישט געקענט פטור ווערן פון זיי: ער טרייבט זיי אוועק פון דאנען. באוויזן זיי זיך פון דער אנדער זייט, זיי קוקן אריין דורכן פענצטער און ברענגען אונז פון אלדאס גוטס איבערצובייסן.

אונטן אין דער שיף האט דאס לעבן געקאכט פיבערהאפט. באראטונגען, כל המינים פארשלאגן און עצות, א פראיעקט פון א הונגער־שטרייק און נאך און נאך.

אוונט־צו האבן זיך די מענטשן איינגעארדנט גרופנווייז און אנגעהויבן זינגען לידער פון בענקשאפט נאכן פאטערלאנד — — —

שיין ביסטו, חיפה, בייטאג, אבער נאך שענער ביסטו ווען עס קומט דער אוונט! גרויס איז געווען דיין כישוף יענעם אוונט, ווען הונדערטער בענקענדיקע זין האבן צו דיר געווענדט זייערע בליקן פונדערווייטן, זוכנדיק דעם מקור פון יעדן ליכט־שטראל, וואס דו האסט צו זיי געשיקט. פול מיט ליכטער ביסטו. א הויבער בארג פון ליכט. אך, ווען זיי האבן פליגלען, די צונויפגעדריקטע אויפן דעק פון דער דאזיקער שיף, וואלטן זיי דאך צו דיר געפלויגן אויפן בארג־שפיץ! איצט טראגט זיך בלויז זייער בענקענדיק ליד צו דיינע אפענע גאסן, צו דיינע איינוווי־נער, וואס זארגן פאר אונזער געזונט.

אבער ווער איז דאס דא, ארום אונז, אין שאטן פון שטראנד? יא, איך האב זי דערקענט: דאס איז די מעפילים־שיף „ארטעמיזא". זי שטייט אן אומעטיקע, מיט אויסגעלאשענער ליכט, גלייך ווי זי וואלט אונז באגריסט מיט איר מאשט ווי אלטע באקאנטע. אויך זי איז נישט לאנג געכאפט געווארן, נעבן איר — נאך איי־נע. איין גורל האבן מיר אלע.

נישט ווייט פון זיי, נאענט צום צווייטן שטראנד, שטייען אביסל אפגערוקט אן א זייט קריגס־שיפן און קוקן אויף זייערע קרבנות, ווי זיי וואלטן הנאה געהאט פון זייער פארציקונג, וואס ליגט אן סימנים פון לעבן. אט־א גייט איצט ארום אוונט־צייט איינע פון זיי אויפן אפענעם ים, אפשר וועט זיך איר ווידער מאכן א „פעטער ביסן" אזוי ווי נעכטן...

זעקס שיפן האבן יענעם אוונט געאנקערט אין חיפהער פארט, דעם האפן פון דער יידישער שטאט: דריי מעפילים־שיפן, וואס האבן געווארט אויף זייער אורטייל, און דריי קריגס־שיפן, וועלכע „לעבן זיך אויס" דערין, וואס זיי יאגן זיך נאך ארימע שיפן, פולגעפאקטע מיט אומגליקלעכע פליטים. זאלבערזעקסט האבן זיי זיך דא צוזאמענגעטראפן אין דעם דאזיקן היימן זומער־אוונט אין יאר טויזנט ניין הונדערט ניין און דרייסיק...

דער טאָג איז אַריבער — און מיר שטייען שוין די צווייטע נאַכט אַנטקעגן דעם ברעג.

צומאָרגנס זיינען אונזערע בחורות אַראָפּגעגאַנגען און אויף דער שיף זיינען פאַרבליבן נאָר די בחורים. ווידער איז אַראָפּגעקומען די פּאָליציי און גענומען מאַכן רעוויזיעס. זי האָט גענישטערט אין יעדן ווינקעלע און עפּעס געזוכט. איר טירחה איז אָבער געווען אַן אומזיסטע.

אויפן צווייטן טאָג האָט מען אויך אונז, די בחורים, אַראָפּגעפירט. מיר איז געלונגען אַריינצוגיין אין ערשטן אויטאָ, וואָס איז געקומען אין דער באַגלייטונג פון פּאָליציסטן, כדי אָוועקצופירן אונז אין תפיסה. דאָ האָט יעדער פון אונז באַקומען אַן אימפּונג; מען האָט ביי אונז אויך גענומען פינגער־אָפּדרוקן, ווי מען נעמט געוויינלעך ביי גרויסע פאַרברעכער, כדי מען זאָל זיי קענען אידענטיפיצירן ביי יעדן נויטיקן פאַל.

נאָכן בדקענען די חפצים, נאָכן זוכן געווער און כּלערליי אַנדערע פאַרבאָטענע זאַכן, האָט מען אונז אָוועקגעפירט אויפן הויף צום פאָטאָגראַפירן. די רעוויזיע איז אַריבער בשלום; נאָר אַ פול־פעדער און אַ קליינע געלט־סומע זיינען געפאַלן אַ קרבן אין די הענט פונם רעווידענט, — דער אַראַבישער באַאַמטער האָט עס פשוט אַראָפּגעלאָזט צו זיך אין דער קעשענע.

אויפן הויף איז געשטאַנען אַן אַראַבישער פאָטאָגראַף, וואָס האָט אונז געזאָלט פאָטאָגראַפירן. יעדער פון אונז האָט באַקומען אַ נומער, — צוזאַמען מיטן נומער וועט דער „פאַרברעכער" פאָטאָגראַפירט. הגם איך בין אַ פאָטאָגראַף אַן אַמאָטאָר, האָב איך דאָס מאָל געהאַט אַ קנאַפּן חשק צו פאָטאָגראַפירן זיך.

נישט דאָ איז דאָס אָרט צו דערציילן וואָס איך האָב געטון, אַ פאַקט איז, אַז אין אַ האַלבער שעה אַרום בין איך שוין געווען אויף דער גאַס, אַ פרייער צווישן פרייע.

„טיגער־הייל"

מיר גרייטן זיך צו אַ גרויסן טראַנספּאָרט פון אַכט הונדערט מאַן. אונזער שיף הייסט „טיגער־הייל". געווען איז דאָס אין די הייסע זומער־טעג, ביים אָנהויב פונם ציוניסטישן קאָנגרעס, אַ חודש פאַרן דייטשן רויב־צוג אין אייראָפּע, איידער פוילן איז באַפאַלן געוואָרן. מיר זיינען אָנגעקומען קיין ק. אויפן שוואַרצן ים.

ווען מיר זיינען אָוונט־צייט אָנגעקומען אויפן אָרט, און דער גאַנצער טראַנספּאָרט איז שוין מיט די רוק־זעק אויף די אַקסלען געשטאַנען גרייט אַרויסצוגיין פון די וואַגאָנעס, האָט מען אונז געגעבן צו וויסן, אַז היינטיקע נאַכט וועלן מיר זיך נישט איינשיפן, — נישט היינטיקע נאַכט און נישט די קומענדיקע. אונזער גאַנצע עליה איז צווייפלהאַפט. וואָס איז געשען? ס'איז אויסגעאיבט געוואָרן אַ זייער גרויסער דרוק אויף דער רומענישער רעגירונג, אַז זי זאָל נישט דערלויבן די מעפילים דורכצופאָרן זייער לאַנד און זי זאָל זיי אויך נישט דורכלאָזן דורך אירע פּאָרטן. זי האָט זיך פאַרפליכטעט צו פאַרהאַלטן אונז אין האַפן, און מען האָט אונז צוריקגעקערט אין די וואַגאָנעס.

דעם צוג האָט מען אָוועקגעשטעלט הינטער דער שטאָט, אויף זייטיקע שינעס, גלייכצייטיק זיינען געשטעלט געוואָרן זעלנער צו באַוואַכן אונז. מיר זיינען

ממש צעבראָכן פון דער שרעקלעכער איבעראַשונג. די מאָרגן־ליכט, וואָס האָט זיך אַריינגעריסן דורך די וואַגאָן־פענצטערלעך, האָט פאַר אונז אַנטפּלעקט אַ גרויסע אומאָרדנונג. די מענטשן אין די וואַגאָנעס האָבן געפילט אַ שטיקעניש אין די העלזער. די לופט איז געווען געדיכט. נישטאָ נישט קיין שפּייז, נישט קיין וואַסער. וויאַזוי האָט עס די מאַכט געוואַגט צו פאַרשפּאַרן אַזאַ גרויסע צאָל מענטשן אין אַ צוג, צו אַכט אין אַ קופּע, אין אַזעלכע הייסע טעג אָן וואַסער? מיר האָבן שרעקלעך מורא געהאַט עס זאָל נישט אויסברעכן קיין עפּידעמיע.

אויפן דריטן טאָג האָט אונז אָפּגעגליקט: די וואַד־זעלנער האָבן זיך גע־טוישט און מיר האָבן באַקומען אַ דערלויבעניש אַרויסצוגיין אַביסל פון דער שטי־קעניש אין די וואַגאָנעס. ווי נאָר די חברים האָבן באַטראָטן די ערד, זיינען זיי אַלע צוזאַמען, ווי אָפּגערעדט פון פריער, אַרויס אין אַ שטורמישער „הארא“. דאָס איז געווען אַ טאַנץ פון באַפרייטע און גלייכצייטיק פאַרהאַלטענע, אַ געמיש פון שטויב, שווייס און שמוציקע קערפּערס, וואָס זיינען אויף גאַנצע טעג פאַראורטיילט גע־וואָרן צו שטיקעניש; פון היץ און נשמה־ריינקייט. דער חלוצישער הימן האָט זיך ברייט צעקלונגען, אויפגעפלאַקערט אַ גלויבן, איינגעפלאַנצט אַ זיכערקייט.

דערווייל האָט זיך די וואַד געביטן. באַלד איז געגעבן געוואָרן אַ קורצער באַפעל: צוריק אין די וואַגאָנעס! ליתר תוקף איז דער באַפעל באַגלייט געוואָרן פון קלעפּ מיט גומע־שטעקעלעך אויף די רוקנס פון די טענצער.

⁂

...ס'איז שוין אַריבער אַ וואָך, און די חברים זיינען נאָך אַלץ פול מיט האָפע־נונג, אַז די אונטערנעמונג וועט געלונגען. פון די פאַרבינדונגען מיט חברים, וואָס זיינען פריער געפאָרן, האָבן זיי געוווסט, אַז סוף כל סוף וועלן זיי צום געווונטשע־נעם ברעג קומען און צו זייערע ליידן וועט נעמען אַ סוף. אָבער צום סוף פון דער צווייטער וואָך, ווען די צאָל קראַנקע — צווישן זיי איינער אַ שווערער — האָט זיך פאַרמערט, האָט זיך אין האַרצן אָנגעהויבן אַריינגנבענען אַ ספק.

אַ שווערער קלאַפּ האָט זיך אויף אונז אַראָפּגעלאָזט מיטן טויט פון אונזער חברטע צפּורה לעוויט. ווען זי איז נאָך געווען אין אויסלאַנד, איז זי קראַנק געווען אויף שקאַרלאַטין. נאָכן אויפשטיין פון קראַנקן־בעט, האָט זי באַקומען אַ ידיעה וועגן דער מעגלעכקייט פון אַ נאָענטער עליה. האָט זי דאָס נישט אָפּגעלייגט ביז זי וועט פולשטענדיק געזונט ווערן, נאָר תיכף אַרויסגעפאָרן. נאָכן אָפּזיין צוויי טעג אויף דער שיף האָט זי די קרענק ווידער גענומען פּייניקן. ווען איך בין איין־מאָל געווען אויף אַ זיצונג פון די גרופּן־פירער, האָט מען מיך פּלוצלינג אַרויסגע־רופן. איך בין אַריין צו דער קראַנקער און דערזען, אַז אירע מינוטן זיינען גע־ציילטע. דער שיף־דאָקטאָר איז געווען זייער דערשלאָגן. אַ שטיקל אייז, — האָט ער געזאָגט — ווו קען מען קריגן אַ שטיקל אייז? מיר האָבן געפּרוווט אָפּצוקילן וואַסער מיט פאַרשידענע פּרימיטיווע מיטלען, אָבער דאָס האָט ווייניק וואָס גע־האָלפן. זי האָט געברענט ווי אַ פייער, זי האָט געהאַלטן מיין האַנט און געטענהט: „איך האָב נישט זוכה געווען צו זען אונזער לאַנד“. זי האָט שוין געגוססט, איר האַנט איז קאַלט געוואָרן און איז פּלוצלינג פון מיין האַנט אַרויסגעפאַלן. זי האָט אויסגעהויכט איר נשמה אין ריינקייט.

די לאַגע איז געווען אַן ערנסטע. ווען מען זאָל וועגן דעם טויט־פאַל, איי־בערגעבן דער שיף־מאַנשאַפט, קען דאָס גורם זיין פיל שוועריקייטן. לויט די איינ־געוואַרצלטע אַבערגלויבנס ביי די ים־מענטשן, שלעפּט מיט אַ טויט־פאַל אויף אַ שיף אַנדערע אומגליקן. אין אַזעלכע פאַלן קערט מען זיך אָפּ אום צוריק. האָב איך דעריבער מורא געהאַט, זיי זאָלן זיך וועגן דעם נישט דערוויסן. גלייכצייי־טיק אָבער, האָב איך געוואָלט אָפּגעבן דער פאַרשטאָרבענער דעם לעצטן כבוד.

איך האָב די גרופּן־אָנפירער, וואָס האָבן זיך תיכף ומיד פאַרזאַמלט, דער־ציילט וועגן דעם טרויעריקן פאַרפאַל און געבעטן זיי איבערצוגעבן די טרויעריקע ידיעה זייערע גרופּן און גלייכצייטיק באַפעלן, אַז זיי זאָלן היינט גיין פריער שלאָפן. די צייט פון דער לויה האָבן מיר באַשטימט אויף איינס אַזייגער ביינאַכט.

אין דער באַשטימטער שעה האָבן מיר זיך פאַרזאַמלט — די גרופּן־פירער און די ליטווישע גרופּע — אין שפּייז־צימער. צוזאַמען מיט אונז איז אויך געווען איי־נער אַן אַלטער מאַטראָז און דער קאַפּיטאַן. מיר זיינען אַריינגעקומען אין איר באַ־לויכטענער קאַבינע.

צפּורה איז געלעגן אויף איר בעט מיט אַ ביטערן שמייכל אויף אירע ליפּן. אירע אויגן זיינען געווען אָפן, גלייך זיי וואָלטן געקוקט אויף אונז. מיר זיינען פאַרציטערט געוואָרן. דער אַלטער מאַטראָז איז בלייך געוואָרן. איר פאַרעקשנטער בליק האָט אַזוויי איבערגעחזרט אירע לעצטע ווערטער: פאַרוואָס? פאַרוואָס האָב איך נישט זוכה געווען? איך האָב דאָך אַזוי געוואָלט זיין אין אונזער לאַנד! איך בין דאָך נאָך אַזוי יונג!

מיר האָבן דעם קערפּער איינגעוויקלט אין אַ ליילעך און אַריבערגעטראָגן אים אין עס־צימער. אירע חברים האָבן געזאָגט עטלעכע אָפּשיידס־ווערטער און „קדיש". דער קערפּער איז צוגעבונדן געוואָרן צו אַ הילצערנעם טאָוול און ביים שיין פון דער לבנה איז אין מיטללענדישן ים די חלוצה צפּורה לעווויט געבראַכט געוואָרן צו „קבורה"...

...אויף מאָרגן. דאָס לעבן פאָדערט זיינס. דער הונגער לאָזט זיך פילן. דאָס ברויט איז שוין לאַנג אויסגעגאַנגען. די סוכאַרעס זיינען על פּי רוב „באַצירט" מיט גרינע שימל־פלעקן. אויך די איבעריקע שפּייז־אַרטיקלען, די קאָנסערוון אאַ"וו, ענדיקן זיך שוין. נאָר דער הונגער צווינגט דעם חבר, אַז ער זאָל אויסטרינקען דאָס ביסל קאַווע, וואָס ווערט אים אינדערפרי דערלאַנגט אין אַ פאַרפּעטסטן זופּן־טע־לער. דאָס זעלבע קומט פאָר מיטאָג־צייט די געשלענגלטע ריי ביים עס־צימער ציט זיך. אויך ביים איינציקן וואַסער־קראַן אויף דער שיף איז די ריי גרויס. די באַ־פּולמעכטיקטע איבערן וואַסער שטייען אויף דער וואַך, אַז מען זאָל חלילה, נישט פאַרטאַכלעווען דאָס וואַסער.

מיר האָבן באַשלאָסן דערנענטערן זיך צו ראָדאָס. נאָענט פונם אינזל האָבן מיר טעלעגראַפירט צו דער מאַכט: מיר בעטן וואַסער, ברויט און מעדיקאַמענטן. מיר וועלן אייך גוט באַצאָלן אין וואַלוטע און דאָלאַרן. איז פון דאָרט אָנגעקומען אַ שיפל, צוגעקומען צו אונזער שיף און געפרעגט, וואָס מיר פאַרלאַנגען. האָבן מיר אונזער בקשה איבערגעחזרט. איז דאָס שיפל צוריקגעשוווימען צום אינזל און מיר זיינען געשטאַנען און געוואַרט. אין צוויי שעה אַרום האָבן מיר געקריגן אַן ענט־פער־דעפּעשע: „מיר האָבן נישט קיין ברויט אויפן אינזל, מיר האָבן אויך נישט

קיין וואסער און קיין מעדיקאמענטן. טראגט זיך אפ תיכף ומיד, אין קעגנפאל וועלן מיר אויף אייך ארויסשיקן די קריגס־שיף, וואס שטייט ביים ברעג”. און כדי צו ווייזן, אז דאס זיינען נישט קיין פוסטע דיבורים, איז באלד אנגעקומען א מאטראז־שיפל מיט מאשין־געווער.

זיינען מיר אפגעשווומען צו דער טערקישער אנאטאליע. אפשר וועט מען אונז דא געבן, וואס מיר דארפן, פאר גוט געלט. פונדערווייטן האבן מיר באמערקט שטיין א שיף. לכתחילה האבן מיר זיך געוואלט אפטראגן, כדי נישט אריינצופאלן אין א פאסטקע. אבער אזוי ווי מיר זיינען געווען ביים ברעג, האבן מיר זיך שוין נישט געקענט צוריקציען. ביים דערנענטערן זיך — האבן מיר געטראפן א שיף ענלעך צו אונזערער: א מעפילים־שיף. זי איז ארויס פון צפון־אייראפע און איז דורכגעגאנגען דעם גיבראלטאר, זי האט זיך דא פארהאלטן צוויי טעג און איר איז געלונגען צו באקומען וואסער. אין דעם זעלבן מאמענט, ווען מיר האבן זיך דערנענטערט צום ברעג, איז זי אפגעשווומען. דאס איז געווען א באגעגעניש צווישן צוויי שוועסטער־שיפן, א זייער הארציקע באגעגעניש. א געזאנג פון „התקוה” האט זיך ארויסגעריסן פון די דעקן, ווען זיי זיינען פארבייגעגאנגען איינע נעבן דער צווייטער: א געזאנג, וואס איז פול מיט טרויער און האפענונג. מיר האבן זיך געריכטעט צום ברעג. צו אונז איז צוגעקומען א פאליציי־שיפל. די טערקן האבן אויסגעהערט אונזער בקשה און אונז געהייסןווארטן. אין א פאר שעה ארום זיינען זיי צוריקגעקומען מיט עטלעכע זעק פלעצלעך. קלאר, אזא הויפן קען אונז נישט אנזעטיקן. פאר די פלעצלעך האבן זיי באקומען 105 פונט. „מער ווי דאס קענען מיר אייך נישט געבן. פארט ווייטער תיכף ומיד!” — האט מען אונז דערקלערט.

אויף מארגן פרי זיינען מיר אנגעקומען צו א צווייטן אינזל. דא האט זיך פאר אונז אנטפלעקט א דערהאבן בילד: א וואסערפאל מיט פריש, זיס וואסער. דאס וואסער האט געשפרודלט פון א בערגל עטלעכע מעטער די הויך און מיט גערויש אראפגעפאלן אין ים אריין. אך, ווען מיר קענען ריכטן דעם דאזיקן וואסערפאל צו אונז אין דער שיף, צו אונזערע מענטשן, וואס שטייען דא אין דער ריי נאך דער נישטיקער וואסער־פארציע, אדער צו אן אנדער גרופע, וועלכע שטייט דארטן ביי די מאשינעס אוןווארט מיט אומגעדולד, אז עס זאלן אראפרינען א פאר טראפנס וואסער פון א קליין לעכל אין דער דאמף־טרויב! לאנגע שעהן שטייט א חבר און זאמלט די וואסער־טראפנס אין א קליין פלעשעלע. מיט א שטומער געדולד ווארטן זיינע חברים ביז זיין ארבעט וועט פארענדיקט ווערן, און א צווייטער וועט מיט די כלים אין די הענט פארנעמען זיין פלאץ.

מיר האבן פארווארפן דעם אנקער און מיר זופן מיט די אויגן די קאלטע וואסער־שפע. ס'איז אנגעקומען א פאליציי־שיפל. ווי עס זעט אויס, האבן זיי שוין געוווסט וועגן אונזער אנקומען, ווייל זיי האבן אונז תיכף געגעבן צו ווינסן: טראגט זיך אפ, ווייל אין קעגנפאל וועלן די קוילן פון אונזער מאשין־געווערן (דערביי האבן זיי אנגעוויזן אויפן שיפל) מאכן פון אייער שיף א רעשעטע”. ווען מיר האבן זיי אנגעוויזן אויפן וואסער, האבן זיי אויף אונז געדונערט: „ מיר האבן נישט קיין וואסער! טראגט זיך אפ!“

מיר זיינען אריינגעקומען אין א גרויסן, ברייטן איינגוס פונם מיטללענדישן

ים, וואָס איז געשיצט פון שטורעם־ווינטן. דאָ — האָבן מיר געמיינט — וועט מען אונז, אין זכות פון דער נאַטירלעכער שיינקייט מיט וועלכער דער אָרט איז געבענטשט, ווי אויך דאָס, וואָס זיינע איינוווינער זיינען אַזוי געשיצט פון אַלע זייטן און האָבן וועגן אונז נישט קיין שום ידיעות, — דאָ וועט מען אונזער דור־שטיקער שיף זיכער געבן וואַסער:דאָ וועלן אונזערע הונגעריקע באַקומען ברויט און אונזערע געפערלעך־קראַנקע — רפואות. מיר וועלן פאַר דעם אַלעם שיין באַצאָלן — מיט גוט געלט און מיט האַרציקער דאַנקבאַרקייט — און מיר וועלן זיך פאָרן ווייטער. מיר וועלן חלילה נישט פאַרבלייבן ביי זיי און נישט אויסנוצן זייער טראַדיציאָנעלע הכנסת אורחים.

מיר האָבן פאַרוואַרפן דעם אַנקער אויף אַ געוויסן מרחק פונם ברעג, — דערנענטערן זיך צו אים האָבן מיר נישט געוואַגט. פאַר אונז שפּרייט זיך אויס אַ גרויסער האַפן און, ווי די ים־מענטשן פאַרזיכערן, וואָלטן זיינע איינוווינער אונז געקענט מיט אַלץ באַפרידיקן. ווי געוויינלעך, איז צו אונז צוגעפאָרן אַ פּאָליציי־שיפל.

— האָט רחמנות, גיט אונז מעדיקאַמענטן, ביי אונז זיינען דאָ פיל קראַנקע.

— נישטאָ.

— ברויט!

— מיר האָבן דאָ נישט קיין בעקערייען.

—אביסל וואַסער אויפצולעבן די מענטשן!

— נישטאָ! נישטאָ! טראָגט זיך אָפּ פון דאַנען, אָבער שנעל!..

בלית ברירה זיינען מיר אָפּגעפאָרן אויך פון דאַנען. מיר האָבן שוין פאַרשטאַנען, וועמענס האַנט דאָ שטעקט.

אויפן אַכטן טאָג נאָך צפורהס טויט האָבן מיר איינגעאָרדנט אַ געדענק־אָוונט. ביים דערמאָנען די טויטע האָבן זיך אויך די לעבעדיקע דערמאָנט, אַז זיי עקזיסטירן.

און כאָטש מען האָט אונז אָוועקגעטריבן פון די ערטער, וווּ מיר האָבן זיך געווענדט נאָך הילף, דאָך האָבן מיר אויסגעקוקט די זעגל־שיפלעך, וואָס האָבן גע־זאָלט, לויט דעם ווי ס'איז אָפּגערעדט געוואָרן, אָנקומען אויף אַ באַשטימטן פּלאַץ, כדי אַריבערצופירן אונזערע חברים אויפן ברעג. מיר האָבן נאָך נישט פאַרלאָרן די האָפענונג. ווען די נאַכט האָט אויסגעשפּרייט איר שוואַרץ־גרויע טוך איבער די ים־כוואַליעס, האָט זיך אונזער שיף פאַרהאַלטן נישט ווייט פון דער יבשה מיט אויסגעלאָשענע ליכטער. עס האָבן נאָר געברענט צוויי רויטע לאַמטערנס: אויף איר שפּיץ און אויף דער זייט אַלס אַ וואָרנונג.

ס'רוב חברים זיינען געלעגן אויף זייערע נאַרעס און געדרימלט. זיי האָבן אַפילו קיין כוח נישט געהאַט צו שטיין און וואַרטן ביז שפּעט ביינאַכט אויף דער פאַרפּעטסטער קאָוועַ.

אין דער שיף האָבן זיך אָנגעהויבן פאַרשפּרייטן פאַרשידענע קראַנקייטן. דער עיקר דעזינטעריע. איין חברטע האָט זיך געפונען אין אַ באַזונדערס געפער־לעכן צושטאַנד. עס זאָל נאָר נישט געשען קיין אומגליק! צווישן די מאַטראַצן, און דער עיקר — צווישן די קעסל־הייצערס, די אָפּיום־רויכערער, איז געוואָרן אַן אַנאַרכיע. נאָכן רויכערן פלעגן צווישן זיי אויסברעכן מעסער־שלאַכטן. דער־

זעו, אַז מען קען זיך אויף זיי נישט פאַרלאָזן. האָבן מיר איינגעשטעלט אויף זיי אַ וואַך פון אונזערע בעסטע חברים. אחוץ דעם האָבן מיר עטלעכע מענטשן אונ־זערע אַריינגעפירט אין דער מאַשין־אָפּטיילונג, אַז זיי זאָלן זיך אויסלערנען די מלאכה — פון הייצן די קעסלען און די אַנדערע נאַוויגאַציע־אַרבעטן. מאַלע וואָס עס טרעפט זיך!

אין אַ געוויסער נאַכט, ווען מיר האָבן געוואַרט אויפן אָנקומען פון די זעגל־שיפלעך, האָט מיר דער קאַפּיטאַן געמאָלדן, אַז ער באַמערקט ווי עס דערנענטערן זיך צו אונז ליכטער. זייער מעגלעך, אַז דאָס איז איינע פון די שיפלעך. נאָך האַלבער נאַכט איז אָנגעקומען אַ מאָטאָר־שיפל. זי האָט זיך דערנענטערט צו אונ־זער שיף. האָבן מיר איר אַראָפּגעלאָזט אַ שטריק, אַז זי זאָל איר כאַפּן, אָבער אַנ־שטאָט אָנצוכאַפּן זי, האָט זיך דאָס שיפל אַ פּאָר מאָל אַ דריי געטון אַרום אונזער שיף (בשעת מעשה האָבן זיך פון איר געטראָגן מוראדיקע געשרייען, גלייך דאָרט וואָלט פאַרגעקומען אַ קאַמף) און איז אַפּגעפאָרן. מיט אַ צעבראָכן האַרץ האָבן מיר זיך צוריקגעקערט אויף אונזער ערשטן אויפהאַלטס־פּונקט, ווי ס'איז ביי אונז געווען אָפּגערעדט. ס'איז אַריבער נאָך איין שווערער טאָג. מיר האָבן אין יענעם אוונט, וואָס אַז אמת, אַרויסגעלאָזט אַ לעבעדיקע צייטונג, אָבער ווי נאָר זי האָט זיך אָנגעהויבן, איז באַלד אויסגעבראָכן אַ שטורעם און דאָס פאַרלייענען זי איז איבערגעריסן געוואָרן. אַלע אויבערשטע און אונטערשטע כוחות האָבן זיך, ווי עס שיינט, מאָביליזירט קעגן אונז.

אויף מאָרגן פרי — מיר גיבן אַ קוק, ערשט עס דערנענטערט זיך פונדער־ווייטנס אַ זעגל־שיפל. דאָס מאָל האָב איך שוין די מענטשן וועגן דעם גאַרנישט געמאָלדן. ס'איז געגנוג די אַנטוישונג, וואָס דאָס פאַריקע שיפל האָט אונז גע־בראַכט. מיר האָבן נאָכגעפאָלגט דאָס שיפל. און זיך איבערצייגט, אַז זי איז טאַקע געריכטעט צו אונז. מען קען גאַרנישט באַשרייבן די שמחה, וואָס איז אויף דער שיף אויסגעבראָכן. אפילו די קראַנקע זיינען אַרויסגעטראָגן געוואָרן אויפן דעק אָנ־צוקוקן דאָס בילד. דער שיף־אייגנטימער, וועלכער האָט שוין נישט איינמאָל באַ־זוכט אונז אויף דער שיף „אַטראַטאַ", איז אַרויף אויף אונזער דעק און האָט אונז באַגריסט אין העברעיש: „שלום חברים!"

זיין קומען האָט אַריינגעבראַכט אַ לעבנס־שטראָם אין דער שיף. מיר האָבן באַשלאָסן איינצואָרדענען לכבוד אים דעם זעלבן אָוונט אַ מסיבה און דערלאַנגען די חברים „גוטע זאַכן". וואָס זיינען די „גוטע זאַכן", וועלכע זיינען איבערגעבליבן? — אַ פעסל הערינג איז נאָך ביי אונז געווען. מיר האָבן עס אָפּגעהיט...

דערהערט וועגן די פאַרשטייענדיקע „מאַרצעפּאַנעס", איז ביים עולם די שמחה געווען אין לשער. ווען מיר האָבן אָבער אינאָוונט געעפנט דאָס פעסל, האָבן מיר זיך איבערצייגט, אַז מען קען די הערינג נישט עסן. די חברים האָבן אונז אומגעדולדיק אַרומגערינגלט און געוואַרט אויף זייער פאַרציע „לויתן": דאָס פעסל הערינג איז אָבער אַריינגעוואָרפן געוואָרן אין ים אַריין. דער אָוונט האָט גע־מוזט פאַרקומען אָן דעם.

הינטערן האָריזאָנט האָט זיך אַראָפּגעלאָזט נאָך אַ טאָג. דריטהאַלבן וואָכן זיינען שוין אַריבער זינט מיר האָבן זיך אַרויסגעלאָזט אין וועג אַריין אויף אונזער שיף. קיין רפואות, וואַסער, ברויט זיינען נישטאָ. דאָס ביסל ביסקוויטן, וואָס זיי־

נען איבערגעבליבן, מאַגן שוין אויך. קיין צוקער איז שוין פון לאַנג נישטאָ. דער לעצטער וואַסער־טאַנק איז שוין פאַרשימלט, — אויך ער טאָגט שוין. מיר האָבן אַרויסגעשיקט דאָס זעגל־שיפל קיין ביירוט, כדי צו דערוויסן זיך וואָס עס הערט זיך מיט דער ערשטער שיף. אַזוי ווי אויך זי האָט זיך נישט אומגעקערט, האָבן מיר באַשלאָסן צוצופאָרן קיין ביירוט.

מיר זיינען אָהין אָנגעקומען פאַרנאַכט און געוואָרפן דעם אַנקער. באַלד איז אָנגעקומען אַ מאָטאָר־שיפל מיט פראַנצויזישער פּאָליציי. האָבן מיר געפּאָדערט, ווי געוויינלעך, ברויט און וואַסער. יענע האָבן אָבער באַלד געענטפערט: „טראָגט זיך אָפּ פון דאַנען, ווייל איר קענגפאַל...״ צום גליק, איז דאַסמאָל מיט אונז געווען דער שיף־אייגנטימער, אַ מענטש מיט כאַראַקטער, נישט ווי דער קאַפּיטאַן, וואָס יעדער פּאָליציסט און באַקנעפּלטער האָט אויף אים אָנגעוואָרפן אַ מורא. און יענער האָט געמאָלדן: „איך וועל זיך פונדאַנען נישט רירן ביז איר וועט נישט דערפילן אונזער בקשה!״ איז אויסגעבראָכן אַ שטורמישער דיאַלאָג צווישן דעם פּאָליציי־שעף און דעם שיפס־אייגנטימער, אַ גריך פון טעסאַליא, וואָס האָט קיינמאָל נישט פאַרזוכט דעם טעם פון גלות. „ווו איז דאָס געהערט געוואָרן, — האָט ער זיך געקאָכט — אַז מען זאָל אין צוואַנציקסטן יאָרהונדערט נישט געבן אַ מענטשן אַביסל וואַסער און אַ שטיקל ברויט. און אַז יידן איז וואָס — זיינען זיי דען קיין מענטשן נישט? ס׳טייטש, היתכן? — האָט ער געשריען ביז משוגעת — מענטשן פון דער פרייער, דעמאָקראַטישער פראַנקרייך זאָלן נישט געבן וואַנדערער זייער וויכטיקסטע באַדער־פענישן! מיר וועלן דאָך אייך גוט באַצאָלן!״

— אָבער אויך דער פראַנצויז האָט נישט געשוויגן. אויך ער האָט געשריען בקולי קולות.

צום סוף האָט זיך דער פּאָליציי־שעף איבערצייגט, אַז ער וועט אים נישט איבערשרייען. איז ער צוגעקומען צו די מאַטראָזן און זיי דערקלערט, אַז אויב זיי וועלן נישט אויפהויבן דעם אַנקער און וועלן די מינוט נישט אָפּפאָרן, וועט ער אַלעמען לאָזן אַרעסטירן. ער האָט אַפילו אַרויסגעכאַפּט זיין רעוואָלווער און אָנגע־הויבן שלאָגן מיט זיין הענטל איינעם פון די מאַטראָזן. די מאַטראָזן האָבן אָבער געענטפערט, אַז אַז אַ באַפעל פון קאַפּיטאַן קענען זיי זיך נישט רירן פון אָרט. דאַסמאָל זיינען ביים אַנקער געשטאַנען די בעסטע מאַטראָזן אונזערע. דער קאַפּי־טאַן גופא איז געווען בלייך ווי קאַלך און האָט זיך באַהאַלטן. דעם גריך האָט צוגעשפּילט דאָס מזל און נאָך צוויי שעה שרייען, זיינען זיי ביידע שטיל געוואָרן, סיי ער, סיי דער פראַנצויז — אַזוי מיד זיינען זיי געווען. צום סוף האָט דער פּאָ־ליציי־שעף געמאָלדן, אַז מיר וועלן זיך דאָ קענען פאַרהאַלטן 24 שעה און מאָרגן וועט מען אונז געבן וואָס מיר באַדאַרפן. מיר דאַרפן נאָר צושטעלן אַ רשימה פון די נויטיקע זאַכן. אויך קוילן וועט מען אונז געבן.

אינאָוונט זיינען אַלע געגאַנגען שלאָפן אָן אָוונט־ברויט, ס׳איז שוין נישט געווען וואָס צו געבן.

מיר זיינען געראַטעוועט. אָבער צי איז דען דאָס אונזער ציל? האָבן מיר גע־דאַרפט צוקומען צו אַ פּונקט, וואָס שטייט אין פריינטלעכע באַציונגען מיט דער

ענגלישער מאַכט און וועט זיכער האַנדלען אַזוי ווי זי וועט אים הייסן? ווייסן מיר דען, וואָס ער האָט פאַרטראַכט קעגן אונז מיט איינגיין, אַז מיר זאָלן זיך דאָ פאַרהאַלטן? האָט ער שוין אַמאָל נישט איבערגעגעבן דער באַפרייַנדעטער מלוכה אַ געוויעם באַריכט וועגן אונז? זייַנען מיר נישט באַגאַנגען קיין נאַרישקייט?...

אָבער מיר האָבן דאָך נישט געקענט פאַרבלייַבן גלייַכגילטיק צום הונגער, וואָס איז געוואָרן אַזוי שאַרף. מיר האָבן יעדן געוואָלט געבן אַ שטיקל ברויט. מיר האָבן געוואָלט באַזאָרגן די דורשטיקע מיט וואַסער און קריגן רפואות פאַר אונזערע צאָלרייַכע קראַנקע. דאָ האָב איך זיך דערמאָנט אין דער שיף „וועלאָס" פון פאַר פינף יאָרן. מיר זייַנען דעמאָלט צוגעפאָרן, דרייַ הונדערט פופציק מאַן, צו די זעלבע ברעגעס. איך בין דאָן געשטאַנען, געדענק איך, מיט צוויי עמער וואַסער. מיט אַ טעפּעלע אין דער האַנט, האָב איך יעדן איינעם געטיילט זייַן פּאָרציע — אַ האַלב טעפּל. לאַנג איז דעמאָלט געווען די ריי. הונדערטער געחלשטע פון דורשט האָבן אויסגעקוקט די אויגן נאָך אַ טראָפּן וואַסער.

אויף מאָרגן פרי האָבן זיך צו אונזער שיף דערנענטערט שיפלעך, אָנגעלאָדן מיט קאַסטנס קאָנסערוון, זעק גרויפּן, פּרוכטן, פעסלעך וואַסער, מעדיקאַמענטן, קוילן. די שמחה איז געווען אין לשער. (ווי מיר האָבן זיך שפּעטער דערוווּסט, האָט די דאָזיקע שמחה אונז געקאָסט איבער טויזנט פונט). מיר זייַנען פאַרבליבן אין ביירוט גאַנצע דרייַ מעת־לעת אַנשטאָט 24 שעה, ווי מען האָט אונז פריער דערלויבט. די מענטשן האָבן געגעסן צו דער זעט און געטרונקען וויפיל זיי האָבן געוואָלט.

נישט ווייט פון אונז האָט אין האַפן געאַנקערט אַ שיף, וואָס איז געווען ענלעך צו אונזערער. זי איז אָבער געווען פּוסט — איבער איר האָט געפלאַטערט אַ געלע פאַן פון קאַראַנטין. מען האָט אונז איבערגעגעבן, אַז אין דער דאָזיקער שיף האָבן זיך בערך זעקס הונדערט יידישע פליטים פון טשעכיען אַרומגעוואַלגערט גאַנצע צוויי חדשים ביז זיי זייַנען נישט צוגעקומען צו ביירוט, ערשט דאָ זייַנען זיי בדלית ברירה אַריבערגעפירט געוואָרן אויף דער יבשה, אין אַ ק א ר א נ ט י ן .

אויפן דריטן טאָג זייַנען מיר אָפּגעשווומען אויף אַ געוויסן מרחק. ווען צו אונז איז צוגעקומען דאָס פריערדיקע זעגל־שיפל, האָבן מיר באַשלאָסן אַריבערצושיקן דערין די זעלבע נאָכט דרייַ הונדערט מאַן, — זאָלן זיי פּרווון אַרויפצוקריגן זיך אויפן ברעג. אונזער שיף איז געשטאַנען בערך אַ פופצן מייל פון ברעג, אָבער אויך דאָ איז די מורא פון אונזער מאַנשאַפט געווען גרויס.

פאַר האַלבער נאַכט האָבן מיר אָנגעהויבן צו אַרבעטן. מיר האָבן אַראָפּגעלאָזט גרופּנווייַז לויט אַ פריער־איינגעשטעלטן סדר. אינעווייניק אינם שיפל האָבן זיך אין גרויס ענגשאַפט אַרייַנגעפּאַקט הונדערט און פופציק מאַן. די רעשט האָבן מיר באַשלאָסן איינצואָרדנען אויפן אויבער־דעק פונם שיפל. אַזוי ווי דאָס שיפל האָט נישט געקענט שטיין אויף איין אָרט, האָט זי זיך דערווייל דערווייטערט פון דער שיף. ווען זי האָט זיך אומגעקערט, האָבן די פאַראַנטוואָרטלעכע מענטשן זיך געכאַפּט, אַז דאָס שיפל, ווערט אָנגעפילט מיט וואַסער, האָבן מיר געמוזט צוריקקערן די מענטשן אויף דער שיף אַרויף.

דאָס איינציקע מאָטאָר־שיפל, וואָס מיר האָבן געהאַט אויף דער שיף איז לײַדער דערטרונקען געוואָרן. דער ים האָט באַקומען זייַנס. זאָל עס זייַן אַ כפרה פאַר

די געראַטעוועטע לעבנס פון אַנדערע חברים. מיר האָבן פאַרלאָזט דעם דאָזיקן אָרט און זײַנען אָוועקגעפאָרן װײַטער אין אַן אומבאַקאַנטער ריכטונג... *)

א באַגלײטער

ווען אַ שיף טרינקט זיך

א.

דער 9־טער מערץ איז אַריבער. דאָס איז געווען אַ טאָג פון פרייד און פאַר־גניגן — מיר האָבן ענדלעך פאַרלאָזן קאַרינט און די שיף האָט גענומען פאָרן פיל שנעלער. די שמחה איז אָבער געווען געמישט מיט אַ גרויסער פּאַרציע טרויער — טרײַ איר שטרענגער דיסציפּלין, האָט זיך די פּירערשאַפט געפילט פאַרפליכטעט צו באַהאַלטן פון אונז אַלע פּרטים פון דער רייזע, כדי מיר זאָלן נישט וויסן וווהין אונזער שיף ווערט געריכטעט אין דעם אָדער אין יענעם מאָמענט. ניין, מיר האָבן נישט געוווּסט ווו מיר זײַנען אויף דער וועלט, צי פאָרן מיר אויף צפון, צי אויף דרום. דער עיקר האָט אונז געטאַטשעט דער צווייפל: צי שווימען מיר אין דער ריכ־טונג פון אונזער באַגערט לאַנד. מיר זײַנען נישט געווען זיכער דערין.

שטייט אַזוי דער רייזנדער און זײַנע געדאַנקען בלאָנדזשען אַרום: וואָס טוען איצט זײַנע עלטערן? וואָס טוען איצט די אַלע ליבע, וואָס זײַנען פאַרבליבן ערגעץ ווייט־ווײַט?... און וואָס אָפּטער עס טוּכן אויף זייערע ליכטיקע געשטאַלטן, אַלץ מער שטיקן די טרערן אין האַלז. אָבער אַט דערטראָגט זיך אַ געשריי, וואָס רײַסט איבער מיטאַמאָל דעם גאַנצן געדאַנקען־גאַנג, — דאָס איז דאָס באַקאַנטע געשריי: „אַלע — אַראָפּ אונטערן דעק!" איך בין צו שוואַך כדי נישט צו פאָלגן און צו שוואַך כדי יאָ צו פאָלגן. איך גיי אַראָפּ ווי אַ געבונדענער מיט די שטיגן און געפין דעם זאַל אַ פול־געפּאַקטן: צוויי הונדערט און פופציק מאַן ליגן איינע לעבן די אַנדערע און איינע אויף די אַנדערע. דאָס ליכט איז אויסגעלאָשן, נאָר די לבנה באַלייכט די שמוציקע פּנימער און הענט, די צעפּודלטע האָר. אַ קלייניקייט? צוויי הונדערט און פופציק מאַן ליגן אין זייערע זאַכן אויף דער נאַסער פּאָדלאָגע! זייער שווער כראָפּן, וואָס טראָגט זיך פון זייערע אָפענע מײַלער, מישט זיך צונויף מיטן גערויש פון די כוואַליעס. שטיי איך אַזוי און קוק אויף מײַנע נאָענטע חברים — סאָב ליגט ווי אַ ריז, זײַן קאָפּ איז אָנגעשפּאַרט אויף זײַן רוק־זאַק און זײַן תמימות־דיק־ערלעך געזיכט דריקט אויס טרויער. האָבן זיך אים געחלומט זײַנע עלטערן, זײַן געבורטסשטאָט, זײַן וואַרשטאַט, זײַנע נאָענטע און טײַערע? אויף זײַן ברייטער ברוסט ליגט סאַמים קאָפּ. איז דאָס דער זעלבער סימפּאַטישער סאַמי, וואָס פלעגט גיין אַזוי עלעגאַנט געקליידט? איצט ליגט ער אַ שמוציקער, אַ הונגעריקער און אַן אָרימער ווי אַ פּעקל שמאַטעס אויף אַ שטינקנדיקער דראַנזשע.... אין ליכט פון דער לבנה זעט אויס זײַן נישט געגאָלט פּנים באַזונדערס אויסגעדאַרט, אָבער זײַן גע־

*) וועגן דעם סוף פון דער שיף „טיגער היל" זע זייט 74.

מאַסטן אָטעמען זינגט, דוכט זיך, מיט זיין אָפּגעהאַקטער שפּראַך: „געזונט און שטאַרק, געזונט און שטאַרק, געזונט און שטאַרק"...

איך האָב זיך שטילערהייד אוועקגעלייגט נעבן אים. מיינע אויגן־אָפּלען האָבן זיך געשלאָסן, אָבער, נישט געקוקט אויף מיין מידקייט, בין איך נישט איינגעשלאָפן — צו שטאַרק איז געווען די בענקשאַפט מיינע: פאַר מיינע האַלב־דרעמלענדיקע אָנטרוימענדיקע אויגן האָבן געשוועבט אַלע טייערע געשטאַלטן. ווי טויזנטער פעדים, גאָלדענע און שוואַרצע האָבן זיי געטאַנצט פאַר מיר. זיי ציען זיך פון מיין האַרץ און ענדיקן זיך ערגעץ אין אַ געהיימער פאַרטעטערישער האַנט. מיין האַרץ ווערט באַגאָסן מיט בלוט.

פּלוצלינג שניידט דורך די שטילקייט פון דער נאַכט אַ מוראַדיק גערויש ווי שווערע קייטן וואָלטן אַראָפּגעפאַלן אויפן דעק. איז דאָס אַ חלום אָדער אויף דער וואָר? ווידער אַ שרעקלעך גערויש — און די שיף בלייבט שטיין. אַ גרופּע נייגעריקע לויפט אַרויס אויפן אויבער־דעק צו זען וואָס איז געשען. נאָר אָט דערהערט זיך אַ דריטער זעץ, און די גאַנצע שיף גיט זיך איינמאָל אַ בויג אויף רעכטס און אַ צווייטמאָל — צוריק אויף לינקס. די שטייענדיקע פאַלן אום. אינם אויבערשטן אַריינגאַנג פינקלט עפּעס אַ פייערל — איינער פון די אָנפירער גייט אַראָפּ אינם אונטערשטן זאַל אַ בלייכער ווי אַ בר־מינן. אַלע רינגלען אים אַרום מיט פראַגן: „וואָס איז געשען, וואָס איז געשען?" אָבער אָנשטאָט צו ענטפערן, שטעלט ער אוועק וועכטער אין אַריינגאַנג און שרייט באַפעלעריש: „מען טאָר נישט אַרויסגיין! פאַרשטאַנען?" דאָס בלוט גיט אַ קלאַפּ אין די אָדערן, אָבער פּלוצלינג דערהערט זיך אַ נייער באַפעל, וואָס פאַרגליווערט אונז. „אַלע פרויען פונם אויבערשטן זאַל — אויפן דעק!" נאָכן דאָזיקן באַפעל כאַפּן זיך אַלע אויף און שטעלן זיך אויף די פיס. קיינער ווייס נישט וואָס איז געשען, אָבער אַלע פילן, אַז אונז האָט געטראָפן אַן אומגליק.

אין זאַל איז אַ מהומה. אַ טייל פרוווט אַרויפצוגיין מיט געוואַלט אין דער הויך, אָבער די טאָפּעלע וואַך איז שטאַרקער פון זיי. די פרויען, וואָס האָבן באַקומען די פאַראָרדענונג אַרויפצוגיין אויפן אויבער־דעק, גייען אַרום פאַרציטערטע און בלייבע. די וואַקלענישן פון דער שיף הערן נישט אויף — זיי חזרן זיך איבער סיסטעמאַטיש. יעדע נייע וואַקלעניש איז שטאַרקער פון דער פריערדיקער. פון גרויס שרעק שווייגן אַלע. יעדעס האַרץ קלאַפּט ווי אַ האַמער, אָבער יעדעס פּנים באַמיט זיך צו מאַכן אַן אָנשטעל פון רואיקייט.

פּלוצלינג — מיר גלויבן נישט אונזערע אויערן — אַלע סירענעס שניידן אויף די לופט מיט אַן אויפציטערנדיקן באַס. אַ קאַלטער שווייס באַשלאָגט אונז און ווערט פאַרגליווערט אין באַזונדערע טראָפּנס. די געדאַנקען זיינען שוואַרצער ווי שוואַרץ: וואָס וועט דאָ זיין? איז דאָס דער סוף? די סירענעס פייפן לאַנג, מיט אַ שרעקלעכן געמאָסטענעם קלאַנג. יעדער נערוו איז ביי אונז ווי אַן אָנגעצויגענע סטרונע. עס דוכט זיך, אַז אַ געהיימע, ריזיקע, ביינערדיקע און פאַרגליווערטע האַנט האַלט אונז און לאָזט נישט אָפּ.

איצט דערלויבט שוין די וואַך אַרויסצוגיין, אָבער נאָר אין צענער־גרופּן. די מהומה איז אומבאַשרייבלעך. דאָס שטופּעניש ביי די שטיגן איז נישט קלענער —

יעדער איינער שטרענגט אָן אַלע כוחות. ער שטופּט, דריקט, שטויסט, אַבי אַרויס־צושטופּן זיך, גלייך ווי נאָר ער אַליין איז דאָ. כל דאַלים גבר. די עלנבויגנס גייען אין גאַנג. און אויב אַלע פּירן זיך אַזוי — איז דאָך שוין פון גראַבינען אָפּגערעדט. מיט זיין גאַנצן ריזיקן, ברוטאַלן כוח שטויסט ער אָפּ אַלעמען, וואָס שטייען אים אויפן וועג, און אַט איז ער שוין אינדערהויך. אַפילו דער וועכטער קען אים נישט פּאַרהאַלטן — מיט איין שטויס, שטויסט ער אים אָפּ. באַלד קומען די אָנוועזנדיקע דעם וועכטער צו הילף, אָבער פּאַרהאַלטן אים האָט גאָר אַ קליין מענטשל; איין זעץ — און גראַבין פאַלט אַראָפּ פון אַלע שטיגן אַ פּאַרבלוטיקטער — נאָר אויך זיין פאַלן פּאַרקלענערט נישט די שטופּעניש. פּאַרקערט, איצט ווערט זי נאָך פּאַרגרעסערט. אַלע, אַלע שטופּן זיך מיט דער גאַנצער ברוטאַלער קראַפט צום אַרויסגאַנג. די שטיגן קרעכצן אונטער דער שוועריקייט פון הונדערטער פּיס, די געשרייען שטייגן. און אינם גאַנצן טומל און מוראדיקן געשריי לאָזן זיך הערן די שטימען פון די יתומים — אַ טייל פון זיי ברעכט אויס אין אַ יאָמערלעכן געוויין.

טשיבי שטייט אַ צעטומלטער מיט פּאַרלאָרענע ברילן און זיינע ליפּן פּליסטערן קאַפּיטלעך תהילים. צום סוף טרעט די וואָך אָפּ — און די גאַנצע שטופּנדיקע זיך מאַסע קייקלט זיך אַרויף ווי אַ זעלבסט־געקנאָטן טייג און צעשפּרייט זיך איבערן אויבער־דעק. ערשט איצט איבערצייגן מיר זיך ווי שוידערהאַפט דער בראָך איז: אונזער שיף האָט זיך אָנגעשטויסן אויף אַ פעלז און זי גייט אונטער. מוראדיק אויפגערעגטע לויפן די מאַטראָזן אַראָפּ מיט שעפּ־כלים אין די אונטערשטע זאַלן, וואָס זיינען פּאַרפלייצט געוואָרן דורך דער וואַסער־מענגע. אָבער די שעפּ־כלים קע־נען נישט אויספירן זייער אויפגאַבע — זיי זיינען לעבערדיקע. ביי דער טעלעגראַף־קאַבינע שטייען דער קאָמענדאַנט מיטן קאַפּיטאַן און שיקן אין דער וועלט אַריין דעם הילפס־רוף „ס.א.ס.״ פונם אויבערשטן דעק גייען אַראָפּ די פּרווען אויף ליי־טערלעך אין קליינע שיפלעך, וואָס זיינען אַראָפּגעלאָזט געוואָרן אין ים. אויף אַ געוויסער ווייטקייט באַמערקט מען קוים ליניעס פון אַ יבשה — דאָס איז דער ישועה־אינזל קרעטאַ.

די דיסציפּלין איז אָן אייזערנע. די טראַנספּאָרט־פירער האַלטן רעוואָלווערן אין די הענט און האַלטן אָפּ פון אַ כאַאָס. אונזער פּערטלינג איז ווי אַ רינג אין אַ רינג. וואָס לענגער עס געדויערט דאָס שטיין אַלץ מער ווערט די אויפרעגונג פּאַרגליווערט און איר אָרט פאַרנעמט אַ קאַלטבלוטיק אַבסערווירן. די הערצער זיינען ווי שטיקער אייז. פונם קליינעם קאַפּיטאַן־בריקל גיבן צוויי מאַטראָזן פּאַרשידנפאַרביקע רע־פלעקטאָר־סיגנאַלן — גרין, רויט, בלוי. פון דער זייטיקער מאַשט וויקלט זיך פונאַנ־דער אַ דיקע שטריק, און עס באַקומען זיך בונטע בויגל. מיר ציילן זייער צאָל — הונדערט פינף און זיבעציק.

די ערשטע שיפלעך קומען צוריק פונם אינזל ליידיק. הייסט עס, אַז י ע נ ע זיינען שוין געראַטעוועט געוואָרן — זיי וועלן שוין לעבן. אויף איין זייט דעק איז אַ צעמישעניש. עפּעס אַ מענטש אין די מיטעלע יאָרן ליגט אויף דער פּאַדלאָגע באַוווסטלאָז — זיינע אויגן דריקן אויס אימה. פון זיינע הענט האָט מען אַרויס־געריסן אַ ראַזיר־מעסער.

אויף די „ס.א.ס.״־רופן אין דער וועלט אַריין איז נאָך קיין שום ענטפער נישט געקומען. מיר קוקן אויפן ים — די גראָבע שטריק דרייט זיך נאָך, אָבער בונ־

טע בויגל ציילן מיר איצט אַן בלויז הונדערט אַכט און פֿערציק. מיר פּרוּוון משער זיין ווי לאַנג קען נאָך די שיף שטיין אויפֿן וואַסער — אין משך פֿון צוויי שעה האָט זיך די שטריק אַראָפּגעלאָזט אין וואַסער אויף זיבן און צוואַנציק אַזעלכע בויגל, — דאָס באַטרעפֿט צוויי מעטער. אין זעקס שעה אַרום, הייסט עס, וועט דאָס וואַסער פֿאַרפֿלייצן דעם אויבערשטן דעק, אויף וועלכן מיר שטייען איצט. דער וועג פֿון אַ שיפֿל צום אינזל און צוריק דויערט אַ האַלבע שעה. אינגאַנצן זיינען דאָ פֿיר שיפֿלעך. אין איין שיפֿל ראַטעווען זיך זעקס נפֿשות... אַ שוידער גייט דורך איבער אונזערע קערפּערס, ווען מיר מאַכן דעם דאָזיקן חשבון. נישט בלויז די דאָזיקע יאוש־מינוטן, נאָר דאָס גאַנצע לעבן אונזערס מיט אַלע זיינע פֿאַרשידנפֿאַרביקע דער־שיינונגען און בילדער, זעען איצט אויס אין אונזערע אויגן ווי אַ ווייטער, פֿאַר־נעפּלטער חלום; ווי אַ קאָשמאַר, וואָס האָט נישט קיין שום שייכות מיט אונז. און די גראָבע שטריק האַלט אין איין זינקען; וואָס אַמאָל מער, וואָס אַמאָל מער... אי־בערן וואַסער דרייען זיך שוין נישט מער ווי פֿינף און ניינציק בויגל. וועט קומען אַ הילף? הונדערטער בלאַנדזשנדיקע און גלייכצייטיק פֿאַרגליווערטע בליקן זיינען געריכטעט צום נידעריקן האָריזאָנט.

אייניקע הויבן אָן אַנצוטון קאָרק־גאַרטלען און רעטונגס־רייפֿן. דאָס רוב, און מיר צווישן זיי, שטייען שווייגנדיקע, גלייכגילטיקע, רעזיגנירטע, ווי מיר וואָלטן געזאָגט: קום, גורל, און פֿיר אויס דיין אויפֿגאַבע.

אָבער אָט האָט פּלוצלונג אַ פּראַל געטון פֿונם קאַפּיטאַנס בריקל אַ שטאַרקער רוף. מיר האָבן זיין באַדייטונג נישט פֿאַרשטאַנען; מיר האָבן זי אָבער אויסגעפֿילט פֿון איר פֿריידיקן טאָן: „וואַפּאַרי! וואַפּאַרי!“ אַלע האָבן אַ וואָרף געטון זייערע בליקן אין דער ריכטונג פֿונם אינזל — פֿונוויטן, ביים ברעג הימל, האָט זיך באַוויזן אַ קליין פּינטעלע, אַ קליינער ישועה־פּונקט. הילף? רעטונג? איז דאָס מעגלעך?

מיר גלויבן נישט אונזערע אויגן. מיט אונזער גאַנצן ווזן קוקן מיר אויף יענעם קליינעם פּינטעלע, וואָס באַוועגט זיך כסדר און האַלט אין איין פֿאַרגרעסערן זיך. יאָ, די רעטונגס־שיף דערנענטערט זיך צו אונז! ווער קען עס שילדערן אונזער שמחה. מענטשן וויינען פֿון גליק, פֿאַלן איינע אויף די אַנדערע, קושן און האַלזן זיך. די סכּנה איז נאָך גענוג גרויס און נאָענט, די רעטונג — גענוג קליין און ווייט, אָבער דער לעבנס־דראַנג אונזערער איז שוין פֿריש און שטורמיש.

אין דריי שעה אַרום שטייט שוין אויף אַ מרחק פֿון 700 מעטער פֿון אונזער אונטערגייענדיקער שיף אַ צווייטע שיף. אירע מענטשן הויבן אָן אַראָפּצולאָזן רע־טונגס־שיפֿלעך — איינס, צוויי, פֿיר, זעקס, אַכט... אָט רירן זיי שוין אין אונזער ריכטונג; זיי באַוועגן מיט זייערע וויאָסלעס וווּנדערלעך שנעל איבער זייערע כּוחות. דערווייל ווערט די צאָל בויגל פֿון אונזער אונטערגייענדיקער שיף ווידער פֿאַרקלע־נערט. מיר קוקן זיך צו דערצו, וואָס עס קומט פֿאָר פֿאַר אונזערע אויגן, און אונז דוכט זיך, אַז דאָס איז נישט מער ווי אַ חלום, — אַ שיף גייט אונטער...

אין די לעצטע מינוטן איז אָנגעקומען אַ רעטונגס־שיף, וואָס האָט דערהערט דעם „ס.א.ס.“־רוף — צי דען איז דאָס אַלץ, וואָס מיר האָבן קינדוויז געלייענט אין די מעשה־ביכלעך אָדער געזען אין קינאָ — טאַקע אין דערווירקלעכקייט און נישט קיין אויסגעטראַכטע זאַך?

מיר שטייען ביי די שטריק־לייטערס, אַ רעטונגס־שיף דערנענטערט זיך צו

אונז, און דער קאָמענדאַנט גיט אַ צייכן. פריער גייט אַראָפּ סאַב, דערנאָך סאַמי און איך. פיר מאָל אַ באַוועג מיט די וויאַסלעס — און די שיף איז הינטער אונז. ערשט איצט זעט מען, אַז זי איז שוין אַ בר־מינן, כמעט אינגאַנצן פאַרזונקען אין וואַסער. די וואַסער־כוואַליע האָט פּולשטענדיק פאַרפלייצט די אונטערשטע זאַלן. אויפן אויבערשטן דעק שטייען נאָך עטלעכע הונדערט מאַן, אָבער אויך זייער ישועה איז נאָענט. פונדערווייטן זעען מיר די ערשטע געראַטעוועטע. זיי שטייען אויפן ברעג אינזל און באַוועגן צו אונז מיט זייערע הענט, אויך מיר באַגריסן זיי אויפן זעלבן אופן. אַז די נאַטור פון מענטשן איז נישט צו פאַרשטיין, קענען מיר זיך איבערצייגן פון סאַבן — אין סאַמע ערנסטן מאָמענט, ווען מיר האָבן זיך געהאַט שוין מייאש געווען פון לעבן, האָט ער באַמערקט צוויי פלעשלעך ווייַן און זיי באַהאַלטן. טאָמער־דאָך... איצט איז געקומען זייער צייט. אין עטלעכע מינוט אַרום שווימען שוין צוויי פלעשלעך אויף די כוואַליעס. אינדערהאמתן זיינען מיר שיכור נישט פון ווייַן, נאָר פון גליק — מיט אונזערע אייגענע אויגן זעען מיר דעם נס. אָט איז ער דער וווּנדער: דאָס קליינע שיפעלע אינמיטן ים — פּונקט איז איצט דאָס וואַסער זייער רואיק. דער זייגער איז ניין. די כוואַליעס הויבן אויף דאָס שיפל ווי אַ נוס־שאָלעכץ, אָבער אָט איז די רעטונגס־שיף. עטלעכע מענטשן דערלאַנגען אונז זייערע הענט און מיר גייען אויף אַ שטריק־לייטער אַרויף אויפן אויבער־דעק. פונווייטן קוקן מיר אויף דער זינקענדיקער שיף. זי איז אינגאַנצן אָנגעבויגן אויף איין זייט — אַט־אַט הויכט זי אויס איר נשמה צווישן הימל און וואַסער. אַלץ זעען מיר ווי דורך אַ נעפּל. פיל האָט דערויף צו זאָגן די מידקייט, אָבער נאָך מער — די אויפרעגונג. עס קלינגען נאָך אין אונזערע אויערן די געמישטע געשרייען פון די מענער, דאָס געוויין פון די פרויען, דאָס פייפן פון די סירענעס; עס טאַנצן נאָך פאַר אונזערע אויגן די פאַרשידנפאַרביקע ליכט־סיגנאַלן פון די רעפלעקטאָרן. און אָט איז די ישועה! איז דאָס ווירקלעכקייט? זיינען מיר טאַקע געהאָלפן?

ב.

ניין, דאָס געהויבענע געפיל פון גליק האָט לאַנג נישט געדויערט. מיר זיינען געווען געגליכן צו מענטשן, וואָס זיינען באַגנעדיקט געוואָרן. זייער האַרץ איז נאָך פול מיטן נס־באַוווסטזיין און פלוצלינג דערלאַנגט צו זייערע ליפּן אַ געהיימע, צאָרנדיקע, אַפשפאַטערישע האַנט אַ גייעם ביטערן כוס און איז גוזר: טרינק אויס ביזן דעק. דער מענטש איז, זעט אויס, שטאַרקער פון אייזן, אויב ער קען אויסהאַלטן אַזעלכע גרויסע אַנטוישונגען.

אין משך פון אייניקע שעה זיינען אָפּגעראַטעוועט געוואָרן נישט בלויז אַלע מענטשן, וועלכע האָבן זיך געפונען אין דער אונטערגעגאַנגענער שיף, נאָר אויך פיל רוק־זעק זייערע, אין וועלכע זיי האָבן געהאַט זייער גאַנץ פאַרמעגן. עס זיינען אויך אויפגענומען געוואָרן די מענטשן, וועלכע זיינען אַנטלאָפן אויפן אינזל קריט, — אין די מיטאָג־שעהן האָבן זיך אויף דער גרויסער לאַסט־שיף „קאַטינאַ" געפונען אַכט הונדערט מאַן. שיכור פון אויפרעגונג, האָבן אַלע לכתחילה פאַרגעסן זייער מידקייט און זייער הונגער. פלוצלינג איז דערשינען דער קאָמענדאַנט פון דער דאָזיקער שיף — אַ דאַרער, מיטל־וווקסיקער מאַן אין קורצע הויזלעך און אַ רויט העמדל. אַ

ווײַלע האָט ער אויף אונדז אַ בליק געטון דורך זײַנע דיקע ברילן, דערנאָך האָט ער אַלעמען געהייסן אויסשטעלן זיך אין רייען צו דער ברויט־פּאַרטיילונג. אין אַ שעה אַרום זײַנען מיר גרופּנווײַז אַראָפּגעגאַנגען פונעם אויבער־דעק דורך געדרייטע שטיגן אין אונטערשטן זאַל, וואָס האָט זיך מיט גאָרנישט אונטערשיידט פונעם זאַל אויף דער שיף „שעפּאַ".

אויף אַ שטרויענער ראַגאָשע זײַנען געזעסן מענטשן אונטערגעשפּאַרט אויף זייערע רוק־זעקלעך. זיי האָבן זיך צונויפגעדריקט ווי הערינג אין אַ פעסל, ווײַל זיי האָבן געמוזט אָפּטרעטן אַ פּלאַץ אויך פאַר אונדז. ס'איז אָבער געווען ווייניק אָרט אַפילו פאַר איין גרופּע. די איבעריקע מענטשן זײַנען דעריבער אײַנגעאָרדנט געוואָרן אין די דורכגענג און אויפן אויבערשטן שטאָק. אונדזער פּערטלינג איז אויך דאָ געד בליבן צוזאַמען. צוזאַמען מיט אונדזער גאַנצער גרופּע איז ער צוגעטיילט געוואָרן צו אַ גרופּע סלאָוואַקן. דאָס אַלץ איז געמאַכט געוואָרן שטילערהייד. די באַפעלן זײַנען אויסגעפירט געוואָרן מיט דער שטרענגסטער גענויקייט, דיסציפּלין און אָרדנונג. איך האָב געוואָלט דערגיין ביי מײַן שכן, אַ מענטש פון דײַטשלאַנד, עפּעס וועגן דער שיף און דער עיקר וווּהין זי פאָרט, ער האָט מיר אָבער געענטפערט מיט אַ פינגער־צייכן ביי די ליפּן. — זייער קאָמענדאַנט האָט זיי פאַרבאָטן צו רעדן מיט אונדז. אין אַ ווײַלע אַרום איז דערשינען דער קאָמענדאַנט גופא. אַ פייף — און ס'איז געוואָרן שטיל.

ער האָט אָנגעהויבן צו רעדן. גערעדט האָט ער זייער שנעל, געשלונגען די ווערטער, געמאַכט מיט די הענט. מיט זײַנע שאַרפע בליקן האָט ער דורכגעבויערט די צוהערער. און געזאָגט האָט ער אַן ערך אָט־וואָס:

— איר האָט זיך געפונען אין אַ סכנה, אייער שיף גייט אונטער. איך מיט מײַנע מענטשן האָבן אײַך געראַטעוועט. מיר האָבן באַשלאָסן אַריבערצובערענגען אײַך אויף אונדזער שיף און ברענגען אײַך קיין ארץ־ישׂראל. אונדזער נסיעה איז אַ שווערע. מיר וואַלגערן זיך אויפן ים שוין פינף און פערציק טעג. שפּײַז האָבן מיר ווייניק, אויסגערעכנט אויף עטלעכע טעג. דעריבער בעט איך אײַך, „שעפּאַ"־מענטשן, באַשווערט אונדז נישט די אַזוי אויך שווערע רייזע. אונדזער ציל איז אייער ציל. איר זענט אונדזערע ברידער, מיר וועלן זיך טיילן מיט אײַך מיט אונדזער לעצטן שטיקל ברויט. זאָל נישט זײַן קיין חילוק צווישן אונדזערע מענטשן און אײַערע. איין זאַך פאָדער איך פון אײַך — אַבסאָלוטע דיסציפּלין. מיר פון אונדזער זייט וועלן זיך באַמיען צו פאַרלײַכטערן אײַך, ווי ווייט מעגלעך, און אויף אַזאַ אופן וועלן מיר אינגיכן קומען אין אונדזער לאַנד אַריין...

נאָך דער רעדע איז געוואָרן אַ גרויסע באַוועגונג. צום באַדויערן האָבן מיר זיך דערוווּסט זייער טרויעריקע זאַכן. די שיף פירט פּאַסאַזשירן פון טשעכאָסלאָוואַקיי, רומעניע און דײַטשלאַנד. זי איז שוין געווען ביי ארץ־ישׂראל. דער וועג אַהין האָט געדויערט צוועלף טעג. אויף דער יבשה זײַנען אָבער אַרויף נאָר פופציק מאַן. די איבעריקע זײַנען געווען געצוווּנגען צו אַנטלויפן אויף דער שיף, וואָס די מאַכט האָט באַוויזן אָפּצופאָטאָגראַפירן. און דאָס קען שטאַרק באַשווערן איר צוריקקער צו די ארץ־ישׂראל־ברעגעס. איצט בלאָנדזשעט זי אַרום שוין גאַנצע וואָכן איבערן ים. אירע שפּײַז־מיטלען זײַנען שוין אויסגעגאַנגען.

ביסלעכווײַז איז אונדז קלאָר געוואָרן אונדזער טראַגישע לאַגע — מיר זײַנען

אזויווי אין אַ פּאַסטקע. אינעווייניק איז אַ שטיקעניש און אַ היץ, אַרום איז שמוציק, און — די לופט איז פול מיט שטויב. די מענטשן זעען אויס שרעקלעך: איבער זעקס וואָכן אויפן ים. נישט ראַזירט, לאַנגע האָר, דאָס פּנים און די הענט שמוציק, דער אַלגעמיינער איינדרוק — פאַטאַל.

דאָס שטיקעניש איז שרעקלעך — די מענטשן ליגן אָדער שטייען ווי צוגעקלעפּטע איינער צום צווייטן. זייער פיל ליידן אויפן מאָגן. ווען עמיצער דאַרף אַרויף אינדרויסן, מוז ער זיך דורכשלאָגן אַ וועג דורך אַ וואַנט פון מענטשן. און טאָמער געלינגט דאָס שוין יאָ איינעם, שטייט אַ וועכטער און דונערט: מען טאָר נישט! און ס'איז נישטאָ קיין אויסנאַמען — אַזוי האָט די לייטונג פאַראָרדנט. ווײַל אַ מענטש צוליב זיין שוואַכקייט אָפּרוען זיך אַ ווײַלע אויף די שטיגן פאַרן געצוווּנגענעם צוריקקערן זיך אויף זיין אָרט, קומט דער וועכטער און טרייבט אים אַוועק. אַז אַנדערן ווייזט זיך אויס, אַז אין צווייטן עק זאָל איז דאָ אַ צווייטער אַרויסגאַנג, אָבער דאָרט געפינט זיך שוין אַ גאַנצע קאָמפּאַניע, וואָס שטופּט זיך אַרויסצוגיין. דאָס שטיקעניש איז אַזוי גרויס, אַז מען פאַרלירט דעם אָטעם; נאָך גרעסער איז די אויפרעגונג...

פיל מענטשן האָבן זיך מיט כוח אַ שטופּ געטון, און די וועכטער האָבן געמוזט אָפּטרעטן. אויפן אויבער־דעק איז געוואָרן אַ מהומה. אַלע האָבן פאַרשטאַנען, אַז אַ רייזע אויף דער דאָזיקער שיף שטעלט מיט זיך פאָר אַ סכנה, פאַרן לעבן און פאַרן געזונט — שמוץ, שטיקעניש, הונגער. אַ מאַנגל פון טרינק־וואַסער אין דעם דאָזיקן הייסן קלימאַט באַדייט נישט עפּעס אַנדערש ווי עפּידעמיעס. האָבן זיך די „שעפּא"־מענטשן פאַראייניקט און זיך צונויפגעקומען אין עק פון דער שיף. אַפילו די גרופּן־פירער און די אויפזעער זיינען צו זיי צוגעשטאַנען. מיר האָבן באַשלאָסן צו באַלאַגערן די לייטונג און צו פאַרשטענדיקן זיך מיט אונזער קאָמענדאַנט פון דער פריערדיקער שיף. אַכט הונדערט מאַן זיינען ווי איין מענטש אַריבער אויף דער לינקער זייט. די שיף האָט זיך צוליב דער משא גענומען בויגן אויף לינקס. דאָ האָט זיך דער קאַפּיטאַן צושריען און מיט האַנט־באַוועגונגען געפאָדערט, אַז מיר זאָלן זיך צעשפּרייטן איבער דער גאַנצער שיף, אויף ביידע זייטן. איינער אַ גרופּן־פירער אין אַ סקויטן־אנצוג האָט מיר געגעבן צו וויסן, אַז אין אַ ווײַלע אַרום וועט צו אונז רעדן דער קאָמענדאַנט. אין עטלעכע מינוט אַרום האָט ער זיך ווירקלעך באַוויזן אויפן קאַפּיטאַנס בריקל. ער איז געווען בלייך, נערוועז, גערעדט שטיל און מיט שווערקייט. אייגנטלעך האָט ער נישט גערעדט, נאָר זיך געבעטן. ער האָט זיך געבעטן, אַז מיר זאָלן זיין געדולדיק. ער האָט צוגעזאָגט, אַז אין אַ פּאָר טעג אַרום וועלן מיר דערגרייכן אונזער ציל. ס'איז געשען אַן אומגליק און ס'איז נישטאָ קיין אַנדער אויסוועג. ס'איז שווער צו פירן אַזויפיל מענטשן, דעריבער מוז זיך יעדער מענטש קעגנשטעלן אַלע שוועריקייטן און זיך באַוואָפענען מיט אויסדויער ביז דער אויסלייזונגס־טאָג וועט קומען און צו אונזערע צרות וועט נעמען אַן עק.

די דאָזיקע רעדע האָט אַביסל געהויבן אונזער דערשלאָגענעם מוט. ס'איז שוין געווען זעקס אַזייגער אינאָוונט, און מען האָט אָנגעהויבן טיילן מיטאָג. מיר זיינען געווען הונגעריק ווי וועלף און דאָך האָבן מיר אין מויל נישט געקענט נעמען דאָס געלע, געדיכטע אַרבעס־געקעכץ, וואָס מען האָט אונז דערלאַנגט אין מיזערנע פּאָרציעס — אַ פערטל טעלער פאַר אַ מענטשן. די נאַכט איז געווען אַ שווערע. דער

זאָל איז געווען אָנגעפּאַקט, — אַ נאָדל נישט אַריינצושטעקן. מענטשן זיינען געלעגן אין די דורכגענג, אויף די שטיגן, אויף די פּאַרענטשן. אַנדערע זיינען געשטאַנען אויבן — מידע, הונגעריקע, געשלאָפן שטייענדיק, דער קאָפּ פּאַרוואָרפן אויפן צווייטנס אַקסל. סאַמי און איך — ביידע האָבן מיר די גאַנצע נאַכט נישט געקענט צומאַכן קיין אויג. צונויפגעדריקט פון ביידע זייטן, האָבן מיר דעם מינדסטן ריר נישט געקענט געבן.

ס'איז געקומען דער פרימאָרגן — און ווידער אַן אַנטוישונג: דער צוזאָג, אַז מיר וועלן אָפּשווימען איז נישט פאַרווירקלעכט געוואָרן, די שיף איז נאָך אַלץ געשטאַנען און די פריערדיקע שיף „שעפּא" איז אינגאַנצן פאַרשוואונדן. זי איז אונטערגעגאַנגען און צוזאַמען מיט איר — אויך איינער פון אונזערע מאַטראָזן, וואָס איז אויף איר געשטאַנען און געוואָרפן אונזערע רוק־זעק אין די רעטונג־שיפלעך. אין די לעצטע מינוטן, האָט ער נאָך געוואָלט אָפּראַטעווען דעם טעלעגראַפן־אַפּאַראַט, אָבער דאָ האָט זיך פּלוצלינג די שיף איבערגעדרייט און דער מאַטראָז איז אונטער איר דערטרונקען געוואָרן.

אונזערע פּאַסאַזשירן, וועלכע האָבן זיך געראַטעוועט אויף דער נייער שיף, האָבן כמעט נישט געקענט שלעפּן זייערע פיס. דער דאָקטאָר האָט זיי באַטראַכט און דערקלערט, אַז אויב מיר וועלן נאָך עטלעכע טעג פאַרבלייבן אויף דער שיף, וועט אויסברעכן אַן עפּידעמיע. דאָס וואָרט „עפּידעמיע" אַליין האָט אונז אויפגעשוידערט. אונזערע נערוון זיינען געווען געשפּאַנט, די קערפּערס אָפּגעשוואַכט, און מיר האָבן זיך נישט געקענט פאָרשטעלן וויאַזוי וועלן מיר קענען שטעלן אַ ווידערשטאַנד נייע פּלאָגן. אַלע זיינען אַרויף אינדערהויך.

ס'איז אויסגעקליבן געוואָרן אַ דעלעגאַציע צום קאָמענדאַנט. מיר האָבן געפאָדערט אַן אויספירלעכן געשפּרעך מיט דער לייטונג. די פאָדערונג איז געווען: אָדער תיכף ומיד אָפּפאָרן, אָדער מיר זאָלן אַרויסשטייגן אויף דער יבשה פונם אינזל קרעטאַ. די דעלעגאַציע איז אַוועק צום קאָמענדאַנט. אָבער ער האָט זי נישט געוואָלט אויפנעמען. דאָס האָט שוין פאַרפולט די מאָס פון אונזערע ליידן. אַלע האָבן אָנגעהויבן באַלאַגערן די לייטונג — די וואַכן זיינען מיט געוואַלט באַזייטיקט געוואָרן. דער עיקר איז געווען צוצוקומען צום קאָמענדאַנט פון דער נייער שיף — אַ דאָקטאָר לויטן טיטול. האָט דער דאָקטאָר דערזען, אַז מיר צערעמאָניען זיך נישט, איז ער אַרויף אויפן קליינעם בריקל. מיר זיינען געווען געוווינט צום קאָמענדאַנט פון דער אונטערגעגאַנגענער שיף. ער איז געווען אַ צוגעלאָזענער און מיר האָבן געגלויבט אין זיין גוטן ווילן; דעריבער האָבן מיר נישט געקענט פאַרטראָגן דעם נייעם קאָמענדאַנט און זיין שטרענגע, אכזריותדיקע אויפפירונג. ער איז אַרויסגעקומען אַ רויטער ווי אַ בוראַק. ווען ער האָט גערעדט, איז אויף זיין פּנים אַרויסגעטראָטן אַ געפלעכט פון אָדערן. און וואָס האָט ער געזאָגט? געזאָגט האָט ער אַן ערך אַט־וואָס:

— שעמען מעגט איר זיך! אַזוי באַצאָלט איר אונז דערפאַר, וואָס מיר האָבן איינגעשטעלט דאָס לעבן און אָפּגעראַטעוועט אייך, גאַנצע אַכט הונדערט מאַן, פון טויט? אייער שיף איז אונטערגעגאַנגען, מוזט איר איצט אונז פאָלגן. איר מוזט צו אונז האָבן אַ הונדערט־פּראָצענטיקן צוטרוי. ווען טויזנט פינף הונדערט מאַן געפינען זיך אויף אַזאַ שיף, מוז הערשן אייזערנע דיסציפלין, אַנדערש וועלן מיר באַלד

אונטערגיין. אייערע פּאַדערונגען זיינען נאַרישע און אומבאַטראַכטע. מיינע מענטשן ליידן מער פון אייך און דאַך ווידערשפּעניקן זיי מיר נישט. אויך איר וועט נישט ווידערשפּעניקן, מיר וועלן אייך דערצו צווינגען מיט קראַפט!...

זיין רעדע איז איבערגעריסן געוואָרן דורך צווישנרופן און געשרייען: „לאָזט אונז איבער אויפן אינזל קרעטאַ!" — האָבן זיך דערהערט פּאָדערונגען. אַכט הונ־דערט מאַן האָבן גענומען שטורמען דעם קאַפּיטאַנס בריקל. די אויפרעגונג האָט גע־האַלטן אין איין פאַרגרעסערן זיך און די שיף האָט זיך ווידער גענומען בויגן אויף איין זייט. פּלוצלינג האָט דער דאָקטאָר־קאָמענדאַנט אַרויסגעלאָזט אַ קורצן באַפעל: „די פויסט־גרופּע, צו מיר!" דרייסיק ברייטפּלייציקע, געזונטע בחורים פון די סלאַ־וואַקישע עולים האָבן אונז פאַרשטעלט דעם וועג, אָבער אונזערע מענטשן האָבן זיך געשטופּט מיט אַן אומגעהויערן כוח.

מיטאַמאָל איז געוואָרן שטיל. ס'האָט זיך באַוויזן דער דאָקטאָר פון אונזער שיף — זיינע ווייסע האָר צוזאַמען מיט זיינע ברילן האָבן נאָך בולטער געמאַכט זיין אויפרעגונג און בלייכקייט. ער האָט זיך אַוועקגעשטעלט אַנטקעגן דעם דאָקטאָר־קאָ־מענדאַנט און ציטערנדיק פון כעס, האָט ער געשריען: „גזלנים! פאַרניכטן ווילט איר אונז? אויסהונגערן? מיר ווילן לעבן! יעדער פון אונז האָט איבערגעלאָזט קרובים — אַ פרוי, קינדער — מיר מוזן זאָרגן פאַר זייער לעבן און געזונט. שוצלאָזע מענטשן דראָט איר מיט אַנווענדן קראַפט, אָבער אייערע דראָונגען וועלן אונז נישט אָפּשרעקן! מיר האָבן שוין געזען דעם טויט פאַר די אויגן ווען די שיף איז אונטער־געגאַנגען, איצט ווילט איר אונז אויף אַן אמת פאַרניכטן? אויב איר זענט באמת אַזעלכע בריהס, טאָ באַמיט זיך צו קריגן אַ צוגאַב־שיף, אָדער פירט אונז צו צום אינזל קרעטאַ, מיר האָבן פאַר אייך קיין מורא נישט!...

די וועכטער האָבן זיך געוואָלט אַ וואָרף טון אויפן דאָקטאָר, אָבער אַ טייל פון אונז האָבן זיי אָנגעכאַפּט, אַ וואָרף געטון אויף דער ערד און גענומען זיי בינדן. איצט זיינען אויך צוגעשטאַנען די „קאַטינאַ"־פּאַסאַזשירן. דער דאָקטאָר־קאָמענדאַנט האָט אַרויסגעכאַפּט דעם אָנגעלאָדענעם רעוואָלווער און אַ טראַט געטון אויף הינטן. דאָס האָט געווירקט ווי בוימל אויף אַ פייער. אַלץ, וואָס די פּאַסאַזשירן האָבן גע־האַט אין די הענט, איז געפלויגן אויף זיין קאָפּ. עס איז אַנטשטאַנען אַ מוראדיקע קריגעריי און געשלעג. די שיף האָט זיך געוואַקלט אויף ביידע זייטן. די ווייבער האָבן אָנגעהויבן וויינען און קלאָגן. אויך מיטליאַריקע מענטשן האָבן געוויינט. איי־ניקע זיינען געפאַלן און זיך נישט געקענט אַרויסבאַקומען פונם כאַאָס. און איך — צי וואָס זאָל איך דאָ אַ ליגן זאָגן? — איך האָב געפילט, אַז איך ווער בלייך. איך האָב זיך צוגעקוקט צו דער שווידער־סצענע פון צעבושעוועטע מענטשלעכע אינס־טינקטן, און וואָס מער איך האָב געקוקט, אַלץ מער האָט זיך אין מיר געשטאַרקט רואיקייט, וואָס קומט פון פאַרגליווערונג און גלייכגילטיקייט. דערנאָך האָב איך אויפגעהערט צו אָבסערווירן די קריגעריי־בילדער, איך האָב זיך אַוועקגעשטעלט ביים אַנקער און פאַרעקשנט געקוקט אויף די גרויסע, שטורמישע ים־כוואַליעס. וואָס שפּעטער איז פאָרגעקומען ווייס איך נישט. איך האָב נאָר דערהערט ווי עמיצער רופט מיך ביים נאָמען, האַלט מיין האַנט און שלעפּט מיך פונם אַנקער. אין די אויערן האָט מיר גערוישט. ווען איך האָב זיך אויפגעכאַפּט פון מיין פאַרנעפּלונג, האָט מיר סאַב געזאָגט: „דו האָסט דאָך געחלשט". צ. ז. סאַקער

אַ בונט אויף דער שיף *)

פיר־פינף טעג זיינען מיר געווען פאַרשפּאַרט אין וואַגאָנעס פון אַ צוג, וואָס איז געשטאַנען אין קאָנסטאַנצער האַפן. אַראָפּצוגיין אין דער שיף אַריין האָט מען אונז נישט געלאָזט. די וואָס האָבן זיך באַשעפטיקט מיט אונזער רייזע, האָבן גע־ווּסט, פאַרוואָס די גזירה איז אַרויסגעגעבן געוואָרן. מיר זיינען דאָך נישט געווען קיין געוויינלעכע פּאַסאַזשירן, אונז האָט געקענט פאַרשאַטן אַן עין הרע. האָבן מיר זיך אַזוי געפּייניקט פיר טעג און פיר נעכט אין געשלאָסענע וואַגאָנעס. ס׳איז נישט געווען קיין איין טראָפּן וואַסער נישט צום טרינקען און נישט פאַר די קלאָזעטן. דער דורשט האָט אונז אַזוי לאַנג געפּייניקט, ביז עמיצער האָט זיך אויף אונז מרחם געווען און אונז דערלאַנגט פון ברעג אַביסל וואַסער צום טרינקען, אַן ערך אַ פערטל גלאָז אויף אַ מענטשן.

אויפן פינפטן טאָג האָט דער צוג גערירט. מיר זיינען אָפּגעפאָרן עטלעכע שעה ביז מיר זיינען אָנגעקומען אין אַ צווייטן רומענישן האַפן. דאָרטן זיינען מיר צוגעקומען צו דער שיף „לאַס פּערלאַס", דאַנקען און לויבן דעם אויבערשטן, וואָס האָט אונז אויסגעלייזט פון די תפיסה־ליידן אין די וואַגאָנעס! אָט איז דער גרויסער, פרישער ים און זיין מחיהדיקער ווינט. די ערשטע טעג פון דער רייזע אויפן ים האָבן אונז געמאַכט פאַרגעסן אין אונזער שווערן מצב. אין די רוק־זעק איז נאָך געווען אַביסל פּראָדוקטן: אין די קעלערן פון דער שיף האָט זיך נאָך געפונען אַביסל שפּייז צום עסן און וואַסער צום טרינקען. די כוחות זיינען נאָך נישט אויסגעגאַנגען אין די וואַנדערונגען, און דער מלאך פון האָפענונג פליסטערט נאָך און טרייסט: „נאָך אַביסל, נאָך אַביסל"... וואַסער, וואָס אַן אמת, טרינקען מיר מיט אַ מאָס, אויך ברויט גיט מען אונז נישט מיט אַ צו ברייטער האַנט, אָבער וואָס פאַר אַ באַדייטונג האָט דאָס ביסל ליידן אַנטקעגן דעם ציל?

אינזלען און טריקענישן זיינען מיר פאַרבייגעפאָרן, אָבער וואָס גייען זיי אונז אָן? — מיר צילן צו איין אינזל — דאָס איז ארץ־ישראל. נאָר אָט האָט זיך אונזער שיף אָנגעשטעלט אין האַפן פון מאַרמאַרוס.

זעקס טעג און זעקס נעכט איז די שיף געשטאַנען אויף די שטילע וואַסערן. אין הארצן איז בשעת מעשה געווען אַ שטורעם: פאַרוואָס שטייט מען אַזוי לאַנג? עפּעס קומט דאָ פאָר אויף דער שיף, עפּעס איז נישט אין אָרדנונג. וו נישט ווו שושקעט מען זיך: די שיף זאָל זיך אומקערן קיין קאָנס־טאַנצע. זי האָט דאָ די גאַנצע צייט געוואַרט אויף שיפלעך, וואָס זאָלן אַריבערפירן איר לעבעדיקן אינוועטאַר, אַזוי איז אָפּגערעדט געוואָרן מיטן קאַפּיטאַן; און ווי־באַלד זיי זיינען נישט געקומען, — וויל ער צוריקפאָרן. שוין זשע וועט עס טאַקע אַזוי זיין? זיינען טאַקע אומזיסט געווען די גאַנצע מי און אַלע יסורים?

די שיף האָט גערירט. זי פאָרט שוין — וווהין?

די שיף פאָרט צוריק אין דער ריכטונג פון יענע לענדער, פון וואַנען די פאַר־

---

*) דערציילט פון אַ מעפּילה פון דער שיף „לאַס פּערלאַס"

פאַלגטע זיינען אַרויסגעטריבן געוואָרן; אַהין, וווּ מען האָט זיי נישט געלאָזט שטעלן אַ פוס. מיט אויסגעגלאָצטע אויגן האָבן די שיפס־פּאַסאַזשירן געקוקט און נישט געוווּסט וואָס זיי האָבן דאָ צו טון. זאָלן זיי אָנהויבן אַרויסשרייען זייער בראָך — ווער וועט זיי דען הערן? דער וואַסער־מדבר איז גרויס, ברייט און שטום. אויך דער הימל איז בלוי און רואיק, די פייערדיקע זון ברענט און סמאַליעט. צו וועמען זאָלן זיך די אומגליקלעכע וואַנדערער ווענדן?

פון דער וואַנדערער־מאַסע האָט זיך אויסגעטיילט אַ יוגנט־גרופּע, זייערע פּנימער דריקן אויס אַנטשלאָסנקייט. די יונגע מענטשן האָבן זיך אויסגעגליכן און זיך אויפגעוועקט ווי אַנטקעגן אַ לעצטע אָנשטרענגונג.

פון אונטערשטן טייל לאָזן זיך הערן געשרייען, אָפּקלאַנגען פון לאַנגן געפּעכט און פלוצלינג — אַ שטאַרקער וואַקל. מיט אַ פעסטער האַנט ווערט די שיף אָפּגע־שטעלט.

וואָס איז געשען?

דער שיפס־קאַפּיטאַן און די מאַטראָזן זיינען געבונדן אין קייטן. ניין, בשום אופן נישט! זיי וועלן נישט צוריקקערן די פאַרפאָלגטע חיות צו די יעגער־הינט אין די מיילער אַריין. צו די ברעגעס פון אויסגעטרוימטן לאַנד וועט די שיף צוקומען — מעג זיין וואָס עס וויל זיך! און די שיף באַוועגט זיך ווידער. זי גייט אויף מזרח. די אייביקע וואַנדערער קומען אָן צו זייער לעצטן רו־פּונקט. אָן אַ שטוי־ערמאַן, און אָן מאַטראָזן. — זיי וועלן ברענגען די שיף, אויב די שיף וועט זיי נישט ברענגען. יאָ, איין שיפס־אָפיציר האָט זיך אויסגערופן מיטצוהעלפן די אומגליקלעכע — ער וועט פון זיין פּאָסטן נישט אָפּטרעטן, ער וועט זיין מענטש־לעכע פליכט דערפילן. ק. בר־לב

בשעת אַ שטורעם

פון אינדערפרי אָן איז דער ים רואיק, אין טאָג־בוך ווערט אָבער איבערגעגעבן אַ מעלדונג פון קאַפּיטאַן, אַז הייַנטיקע נאַכט וועט זיך צעשפּילן אַ שטורעם. ווי־אַזוי וועט עס אַזאַ רואיק און גלאַט וואַסער קענען שטורמען און ברויזן? מיר האָבן זיך אַוועקגעלייגט אויפן דעק מיטן פּנים אַרויף און געקייט, וואָס מיר האָבן געפּור־נעז. דער טאָג האָט שוין געהאַלטן ביי פאַרגיין. דאָ און דאָרט האָט זיך דער הימל באַדעקט מיט לייכטע וואָלקנדלעך. פון אַ ווינקל אויף דער שיף האָט זיך געלאָזט הערן אַ שטיל זינגען. אויף די כוואַליעס שלענגלט זיך אַ לאַנגער שאָטן, אָבער דאָס געזאַנג פאַרשטאַרקט זיך, ווי עס וואָלט געוואָלט פאַרטויבן און פאַרטרייבן דעם אומרו וואָס גנבעט זיך אַריין אין האַרצן. אַ חבר גייט אייליק פון איין גרופּע צו דער צווייטער און מעלדעט, אַז עס דערנענטערט זיך אַ ים־שטורעם, קלערט אויף וואָס פאַר אַ פאָרזיכטס־מיטלען מען דאַרף אָננעמען און טרייבט אַלעמען אינם אונטערשטן שטאָק פון דער שיף.

אַרום און אַרום האָט זיך אויסגעשפּרייט אַ פינצטערניש. ביים שיין פון איינ־ציקע שטערן לאָזט זיך באַמערקן דער ווייסער שוים, וואָס טראָגט זיך אויף די מאָוימדיקע כוואַליעס. זיי קלאַפּן און שלאָגן זיך אָפּ אָן די ווענט פון דער שיף. איך און מיין חבר שמוגלען זיך דורך אומבאַמערקט פון דעם דיזשורירנדיקן און הויבן

זיך אויף אינדערהייך צום בריקל, וווּ עס שטייט דער קאַפּיטאַן מיט זײַן שאַרפֿן בליק, וואָס איז גערוכטעט אין דער נאַכט־שטילקייט, אין דער טיפֿער פֿינצטערניש: זײַן געהילף דריקט מיט זײַן גאַנצן כּוח אויפֿן רודער. זיי האָבן אונדז נישט באַמערקט. מיר האָבן זיך צונויפֿגעדריקט אונטער אַ צודעק אין אַ פֿינצטערן ווינקל. אָבער אָט קלינגט דער גלאָק וואָס רופֿט צום נאַכט־עסן: אַ טעפּל שוואַרצע קאַווע און אַ שטיקל ברויט מיט איטאַליענישן קעז.

לאַנגע רייען שטעלן זיך אויס. דאָס ברויט אין איין האַנט און דאָס טעפּל אין דער צווייטער. איך האָב נאָר גענומען דאָס טעפּל צו די ליפּן, האָט מיר אַ וואַסער־כוואַליע באַלד אַ שמיץ געטון אין פּנים אַרײַן און די גאַנצע קאַווע האָט זיך אויסגעגאָסן. בײַ פֿיל מענטשן האָט זי אַ ריס געטון די טעפּלעך און זיי אַרײַנגעשליידערט אין ים. באַלד איז אָנגעקומען אַ צווייטע כוואַליע, נאָך אַ שטאַרקערע פֿון דער ערשטער. זי האָט אַ וואָרף געטון אונדזער שיף אַזוי־ווי מען גיט אַ וואָרף עפּעס אַ שפּילצייג מיט שטאַרקע הענט. מיר האָבן זיך צעשפּרייט איבער אונדזערע באַהעלטענישן. איך בין אַרויפֿגעקראָכן אויף מײַן געלעגער, אָבער די כוואַליע האָט זיך נישט געפּוילט און מיך אויך דאָרט דערטאַפּט.

דער ים האָט געבראַוזעט ווי אַ קאָכעדיקער קעסל. די פֿינצטערניש איז גרעסער געוואָרן. דער ווינט האָט זיך געטראָגן מיט אַ פֿײַפֿערײַ און אַ געיאָמער, געשמיסן, געריסן און אַוועקגעטראָגן אַלץ, וואָס ער האָט אויפֿן וועג באַגעגנט. פֿון די שלאָף־צימערן אין דער שיף זײַנען אַרויסגעקראָכן אַלע מענטשן, וואָס זײַנען דאָרט געווען. דאָס ברעכן און שלאָף־ווערן האָט נישט אויסגעמיטן די גרעסטע „גבורים" צווישן אונדז. די געזונטהייטס־גרופּע און אירע מיטהעלפֿער זײַנען געלאָפֿן אין יעדן ווינקל. אָבער אויך זיי האָבן סוף כּל סוף פֿאַרלאָרן די כּוחות און אַוועקגעפֿאַלן. די מעדיצינישע הילף איז בכלל נישט געווען קיין איבעריקס געהויבענע. קיין דערפֿאַרענער דאָקטאָר אין דער ים־קראַנקייט איז בײַ אונדז נישט געווען. דער סאַניטאַר, וואָס איז געווען באַקאַנט מיט די כּללים פֿון דער ערשטער הילף, איז געווען אַ חבר פֿון קיבוץ. ער איז דאָס ערשטע מאָל געפֿאָרן אויף אַ שיף און קיין גרויסע זיבן זאַכן האָט ער נישט געקענט אויפֿטון. בײַ אַזאַ מין שטורעם — דערקלערט אונדז אַ מאַטראָז — זוכט זיך, געוויינלעך, יעדע שווימענדיקע שיף ווי צו אַנקערן. אָבער מיר מוזן פֿאָרן אויך אין אַזאַ שטורעם: מיר טאָרן זיך בשום אופֿן נישט אָפּשטעלן.

דער קאַפּיטאַן און זײַנע מאַטראָזן זײַנען אַראָפּ צו דער חברה, כּדי זיי צו טרייסטן. זיי האָבן געמאַכט אַ רעכטן שנאַפּס און גענומען טאַנצן. אַ שרעק האָט מיך אַרומגענומען ביים צוקוקן די דאָזיקע משונהדיקע סצענע.

איך האָב זיך באַמיט צוצודעקן מיט דער קאָלדרע, פֿאַרמאַכן די אויגן, נישט צו קוקן — דאָס איז מיר אָבער נישט געלונגען. די בליצן האָבן אויפֿגעריסן מײַנע אויגן און די דונערן האָבן געפּויקט אין די אויערן. איך האָב גענומען טראַכטן וועגן דעם גורל פֿון אַ מענטשן, וואָס ליגט אין די אָרעמס פֿון טויט און ציילט ביים פֿולן באַוווּסטזײַן זײַנע לעצטע מינוטן, ער וואַרט אויף זײַן סוף...

דער ים האָט געעפֿנט זײַן פּיסק כּדי אײַנצושלינגען אונדז און אַ סוף מאַכן צו אַלע אונדזערע האָפֿענונגען.

רבונו של עולם! האָב רחמנות אויף דער שארית הפּליטה פֿונם ייִדישן פֿאָלק! פּאַרטיליק זי נישט און לעש נישט אויס דאָס לעצטע, און אײנציקע פֿײַערל אונ־

זערם. באפעל די ים־כוואליעס, אז זיי זאלן זיך בארואיקן; באפעל, אז זיי זאלן שטיל־ווערן. אין אלע עקן וועלט האט מען אונז געוואלט אומברענגען, זיינען מיר אנטלאפן אויפן ים און זיך פארלאזן אויף דיר — פארנעם דעריבער אונזער תפילה. א לעצטער ליכטיקער פונק טליעט נאך אין אונזער הארצן — זאל ער נישט פארטונקלט ווערן. ברענג אונז בשלום אין אונזער באגערט לאנד! מוטער־טרערן האבן אונז באגלייט ביים שיידן זיך מיט איר און א געטרייער האנט־דרוק פון א טאטן האט אונז געבענטשט ביים ארויספארן. וועט דען דער אפגרונט פון ים אונזער קבר זיין?

א גאנצע נאכט האט זיך די שיף געוואקלט, שיער־שיער נישט צעבראכן געווארן. איך האב אויפגעהויבן די אויגן צום הימל און אים נישט געפונען. ארום און ארום איז שווארצער ווי שווארץ. איבערן דאזיקן שווארצן עקראן גייט דורך מיין גאנץ לעבן ווי אין א קאליידעסקאפ.

מ. מאראוווטשיק

די שיף געהילט אין טרויער

עס ציען זיך נאך די זארגלאזע טעג, איינגעוועבט איינער אין צווייטן. שיכור פון די וואונדערלעכע נעכט, גיסט אויס חברה אויפן דעק איר בענקשאפט אין א ליד. יעדער איינער אויף זיין לשון. אלעמענס הערצער קלאפן אבער צוזאמען, אלעמענס אויגן זיינען געווענדט צו איין האריזאנט. ווי א טרייע מאמע זינגט די שיף איר זים וויג־ליד. און דער ים מורמלט אונטער און העלפט איר צו מיט זיין ניגון. אט דערטראגן זיך פון אונטן שטארקע געזאנג־טענער, וואס שניידן דורך די שטילקייט. א הארמאשקע הויבט אן צו שפילן. אין איין אויגנבליק קייטלט זיך ארום איר צונויף א קרענצל און טראגט זיך אין קארעהאד. דעם קאפיטאנס זילבערנער קאפ טיילט זיך אויס אין צענטער פונם קרייז. דאס ליד ווערט שטארקער, דער קרייז — ברייטער, קעפ הויבן זיך הויך און העכער, און ס'דוכט זיך, אז די פיס ווילן אריבערשפרינגען אפגרונטן און אוועקטראגן זיך ווייט־ווייט פונדאנען... קוקט פון אויבן די לבנה, קוקט און וואונדערט זיך — עפעס מאדנע רייזנדער...

אזוי האבן זיך געצויגן די טעג און די נעכט ביז דער טויט איז נישט ארויסגעקומען פון זיין באהעלטעניש. ער האט איינגעשלונגען זיין פרישן קרבן, און צוזאמען מיט אים — אויך דאס ליד און די פרייד פון אונזער יונגן לעבן...

דאס לעבן איז באזונדערס טייער ווען דער טויט קוקט אויף דיר מיט טויזנט אויגן. די בענקשאפט נאך פרייהייט איז באזונדערס שטארק ביים ארעסטאנט, וועלכער ווייס נישט ווען וועט געעפנט ווערן די טיר פון זיין תפיסה. ווען איז נאך אזוי איין מענטש ברידערלעך מיטן צווייטן, ווי אין מאמענט ווען דער גורל פארווארפט זיי אויף א שווימענדיקן אינזל און זיי שטייען פארן אפגרונט? ווען איין הארץ ווערט אנטשוויגן, הערן אויף אנדערע הונדערטער הערצער צו קלאפן. איז דען נאך פאראן אזא מין אכזריות ווי די אכזריות פון טויט אין א שיף אינמיטן ים, אויפן וועג צו א נייעם לעבן? עקזיסטירט דען א גרעסערע טראגעדיע ווי אראפצולאזן מיט די אייגענע הענט א שוועסטער אין ים אריין?

נאכמיטאג. ווי אין א שווארצער שאפע איז די שיף איינגעזונקען אין דער פינצטערניש. ערגעץ־ווו אין א ווינקל באוועגן זיך שאטנס. אט בלייבן זיי שטיין א לענגערע ווײלע אומבאוועגלעך. דאס האלטן זיי א קערפער איינגעוויקלט אין ווייסן. דאס געוויש פון די כוואליעס רייסט איבער די שטילקייט. געציילטע ווערטער. שטיקנדיקע טרערן. קדיש. א ווארף און אן אפקלאנג פון א פאל אין וואסער. א שווארצער שטראם איילט זיך מיט זיין קרבן צום אפגרונט. אינדערהויך ווינקען שטערן איינער צום צווייטן. די נאכט הילט איין איר סוד. אפשר וועט ער ווען עס איז אנטפלעקט ווערן אין די אויערן פון א וויטן טאג?

ה ע ר צ ל   ו ו י י נ ע ר

א טאכטער איז געבוירן געווארן אויף דער שיף

זי האט געפילט, אז זי דארף באלד געבוירן. דער מאן האט א שפרונג געטון, כדי אנצוגיסן אינם לעמפל נאפט אנטקעגן דער לאנגער נאכט — א שפרונג געטון איינגאנצן צערודערט. דער גרויסער מאמענט איז געקומען! דא אויפן דעק פון דער שיף... א צעטומלטער האט ער געזוכט די נאפט און האט על פי טעות אריינגעגאסן אין לאמפ בענזאל. ער האט אנגעצונדן דאס קנייטל — און ס'האט אויפגעריסן. פייער־צונגען האבן זיך א ווארף געטון אין אלע זייטן. דאס צימערל איז געווען א קליינס און די סכנה — זייער גרויס. א חברטע איז אריינגעלאפן העלפן, האט א פייער ארומגעכאפט אירע קליידער. אויך די אנוועזנדיקע קראנקן־שוועסטער האט געפרווט לעשן, אבער אן דערפאלג.

פייער! אלע לויפן און שרייען. מענטשן כאפן זיך אויף פון שלאף, דערזען פייער, א שטיקנדיקן רויך, נעמען זיי אינסטינקטיוו אנטלויפן נישט וויסנדיק וווהין.

עלי כאפט ארום א ברענענדיקע בעלקע אזוי ווי א שווערע פלעדערמויז און גיסט וואסער אין צימער פון דער ברענענדיקער פרוי. די בעלקע גיט א סקריפע און א האלב־פארברענטע פאלט זי אראפ, צודעקנדיק עלים קאפ. דער צעשראקענער עולם הויבט אויף א געשריי. א שווארצער, א פארסמאליעטער און אן אפגעבריטער גייט עלי אוועק אין א זייט.

די שלאפנדיקע כאפן זיך אויף, שטופן און שטויסן זיך, נישט פארשטייענדיק גארנישט אחוץ איין זאך — א שריפה! א שריפה אויף דער שיף!... די פייער־לעשער־גרופע קומט אוים דורכצורייסן זיך דורך דער וואנט פון די צעשראקענע מענטשן, וואס טיילט זיי אפ פון דער שריפה.

אז מיר וועלן פארלעשן דאס פייער, — וועט ווערן רואיק. ביסלעכווייז ווערט דער פלאם פארקלענערט ביז ער לעשט זיך אוים אינגאנצן. אבער די רו קומט נישט אזוי גיך צוריק. איצט איז דא א מעגלעכקייט צוריקצושטעלן די ארדנונג. די פארוווּנדערטע ווערן אריבערגעפירט אין אן אנדערן „זאל". ביידע דאקטוירים ארבעטן ווי משוגענע, דער מצב פון דער פרוי, וואס האט געברענט, איז א געפערלעכער. איר גאנצער קערפער איז איין וווּנד. די יולדת איז כמעט נישט אנגערירט געווארן, נאר עלי נויטיקט זיך אין אן אפעראציע. אלע ווערן מאביליזירט צו הילף. די קראנקען־שוועסטער איז פארוווּנדעט.

ענדלעך באקומט דאס לעבן דעם זעלבן אויסזען וואס פריער. די סטאליערס זעגן, קלאפן, פאררוכטן, בויען אפ דאס צעשטערטע. די עלעקטראטעכניקער, די מא־

טראַזן — אַלע זיינען פאַרוואַרפן מיט אַרבעט. די געווינערין באַקומט אַ צימער — איר צייט איז נאָך אָבער נישט געקומען. די פאַרוווּנדעטע וואַרטן אין אַ לאַנגער ריי, די אָפּעראַציע איז נאָך נישט פאַרענדיקט. חנה קומט צו אַ טרויעריקע, זעצט זיך אוועק נעבן דער געווינערין, ווישט אָפּ דעם שווייס פון איר פאַרקרימטן פנים.

„אין אַזעלכע פאַלן דאַרף מען זיין דערביי — זאָגט זי — קיין אַנדערע הילף איז נישט מעגלעך".

נישט שטענדיק קען זי אָבער זיין אַרום איר. דאָס דאַרף זי צוגיין צום דאָקטאָר פרעגן אַן עצה, דאָס דאַרף זי ברענגען פאַרשידענע זאַכן, דאַן פאַרבלייבט די געווינערין אַליין און ס'איז איר זייער שלעכט.

מיר איז געקומען אויפן זינען אַ געדאַנק. מיט איין שפרונג זיך איך אָפּ ביילינען, דעם טרויעריקן ריז פון דאַכאַו. — „קענסטו אינסטאַלירן אַ טעלעפאָן"? — „מען קען"... מיר גייען אַריין אין מאַגאַזין. ער שטעלט נישט קיין שום פראַגן. די שריפה האָט אונז אַלעמען דערשלאָגן און פאַרשעמט. איצט זיינען די מענטשן רואיק און קאָנצענטרירט. יעדער איינער איז גרייט צו טון, וואָס מען זאָל פון אים נישט פאָדערן. ביילין ציט שנורן, דראָטן, טרייבלעך, פאַרייניקט, קלעפּט. און דער קליינער דוד העלפט אים צו אין אַלץ זייער פלינק. צווישן דער געווינערינס צימער און דעם צימער פון דער פאַרוווּנדעטער קראַנקן־שוועסטער ווערט איינגעשטעלט אַ מין טעלעפאָן. חנה קען זיך שוין באַראַטן מיט דער קראַנקן־שוועסטער אָן דורכצוגיין יעדעס מאָל דעם לאַנגן קאָרידאָר, וואָס איז פול מיט מענטשן, וועלכע וואַרטן אין דער ריי, אין דענערוווירונג און אין איבעריקער אויפרעגונג.

אַלץ שמעקט מיט רויך און וואַסער. האָט אויפרעגונג אַ ריח? ווארשיינלעך יאָ. איר ריח פילט זיך נאָך אויף דער שיף. אין קליינעם צימערל נומער 97 דאַרף אַ נייַ לעבן קומען אויף דער וועלט. פיר פערזאָן באַטייליקן זיך דערין. חנה, וואָס העלפט־צו און פאַרלייכטערט; די פאַרוווּנדעטע קראַנקן־שוועסטער, וועלכע גיט אָנווייזונגען; די געווינערין גופא, און — דאָס ניי־געבוירענע עופהלע. ס'לאָזט זיך הערן דאָס ערשטע געשריי, וואָס ווערט דורך אַלעמען אָפּגעוואַרט און אויפגענומען מיט שמחה און שטאָלץ.

איך זע וויאַזוי פרויען גרייטן־צו ווינדעלעך און וויקעלעך, יאַקעלעך און הי־טעלעך — אַלץ פאַר דער טאָכטער.

פאַר דער טאָכטער פון דער שיף.

א י מ א ל ע ו ו י ן

ווען די שיף קומט צום ברעג

ד י ע ל י ה - נ ע כ ט

די עליה־נעכט

אין אַ פינצטערער נאַכט

די גאַנצע נאַכט — געווען איז דאָס אַ טבת־נאַכט — האָבן צפון־ווינטן גע־בלאָזן און אויפגעשטורעמט דעם בלויען מיטללענדישן ים. דער געוויש פון די כוואַ־ליעס, וואָס קלאַפּן מיט אַ שטאַרקער בייזקייט אין בערגיקן ברעג, טראָגט זיך פונ־דערווייטן ווי ס'וואָלט געדונערט. צווישן ברויזנדיקע כוואַליעס ווערט אַרומגעוואָרפן אַ שיפל. אין אים געפינען זיך פינף און זעכציק יידישע בחורים, די בעסטע הכשרה־מענטשן, די טרייעסטע זין פון דער באַוועגונג, אויסגעפּרוווטע אין ליידן און געדולד. זיי זיינען איצט פאַרשפּאַרט אין אַ מין „נחת־תיבה" און איבערגעלאָזט אויפן בראַט פון שטורמישע ים־כוואַליעס. שוין אַ וואָך צייט ווי זייער שיפל ווערט אַזוי אַרומגעשליידערט. דער גרופּע־פירער טרייסט זיי: אַביסל דרייסטקייט, אויסדויער — און אַלץ וועט זיין אין דער בעסטער אָרדנונג. אַלעמענס אויגן זיי־נען איצט געווענדעט צום ברעג: אפשר וועט פון דאָרטן קומען אַ ליכט־שטראַל? אפשר וועט דאָרטן אַ פינקל טון אַ לאַמטערן?

יאָ, עס באַווייזן זיך ליכטער! איז עס מעגלעך? קומען זיי פון ברעג? די ליכט־צייכנס זיינען אַזעלכע, ווי מען האָט געהאַט אָפּגערעדט. אָן אַ וואָרט, אָן אַ פּיפּס פאַלגן נאָך די אויגן די לאַמטערן מיט אַ ציטער און מיט אַ תפילה: זאָל דאָס ליכט נישט אויסגעלאָשן ווערן, זאָל עס נישט פאַרשווינדן!

דער לאַמטערן רופט און ווינקט. דער לאַמטערן וועט נישט פאַרלאָשן ווערן. ווי נאָר דער אויסקוקער שטעלט פעסט, אַז דאָס איזווירקלעך אונזער לאַמטערן, רופט ער אויס צום קאַפּיטאַן: „אהין פאָרט!... דאָס איז אונזער פונקט!... דאָרטן וואַרט מען אויף אונז!...

***

דורך דער פינצטערניש באַמערקן די מענטשן פון ברעג — אַ גרויסע שוואַר־צע זאַך דערנענטערט זיך...

— דאַכט זיך, אַז זי האָט געאַנקערט — זאָגט איינער.

— ניין, זי גייט נאָך פאָרויס. אָבער פאַרוואָס עפּעס אויף צפון? דאָרטן זיינען דאָך פאַראַן שטיינער. בעסער וואָלט געווען צו דרום־צו.

— מיר קענען נישט ענדערן, אַזוי וויל, ווייזט אויס, דער קאַפּיטאַן.

עס דערהערט זיך אַ בראַזגעריי פון אַ קייט. דער אַנקער איז אַראָפּגעלאָזט געוואָרן. דער זייגער איז צוועלף. צום ברעג איז ווייט. ס'מאַכט אָבער נישט אויס, מיר וועלן אַלץ בייקומען! אויפן וואַסער ווערט אַראָפּגעלאָזט אַ קליין הילצערן שיפל, מיט צוועלף בחורים צוזאַמען מיט צוויי פערמדע, וואָס וועלן ווייזן די יידן וויאַזוי צו טרייבן דאָס שיפל.

די לבנה קוקט אַרויס. אַט זעט מען דאָס שיפל ווי עס טראָגט זיך איבער די כוואַליעס אַרויף און אַראָפּ. אַט דערנענטערט זיך עס צום ברעג. צווישן ז י י ־ נ ע כ וו אַ ל י ע ס וואַרטן עס אָפּ בחורים, כדי מקבל פנים צו זיין די געסט.

פלוצלינג — אַ בראַך! די בחורים קענען נישט בייקומען די כוואַליעס און דאָס שיפל דרייט זיך איבער.

— ראַטעוועט, ראַטעוועט! — טראָגן זיך געשרייען פון די כוואַליעס. צום גליק ווערט דאָס שיפל צוזאַמען מיט די מעפּילים און די רודערער אַרויסגעשליידערט אויפן ברעג, עס פעלן בלויז צוויי מאַן...

אויך די צוויי יונגעלייט ווערן אַרויסגעשלעפּט. מען לייגט זיי אַרויף אויף לייַלעכער. דער דאָקטאָר טוט זיינס, און אין עטלעכע מינוט אַרום קומען זיי צו זיך. „עס מאַכט נישט אויס, הערן מיר זיי קרעכצן — ס'איז כדאי געווען: מיר זיינען דאָך שוין אין ארץ־ישראל..."

— אויסשעפּן דאָס וואַסער פונם שיפל און צופאָרן צו דער שיף! — קומט אַ באַפעל. — ריכטן די שיף צוויי הונדערט מעטער דרומדיקער און דערנענטערן זיך צום ברעג!...

דאָס שיפל שווימט. עס דערנענטערט זיך צום שוואַרצן קערפּער, וואָס ווערט ווי אויף צו להכעיס באַלויכטן פון דער לבנה. אָט ווערט אַראָפּגעלאָזן אַ צווייט שיפל, אַ דריטס... איצט וועלן זיך שוין די שיפלעך נישט איבערדרייען. געניטע הענט פירן זיי, הענט וואָס קענען גוט דעם ברעג און זיינע כוואַליעס.

נאָך צען זיינען אָנגעקומען. דער קאַפּיטאַן וויל זיך נישט רירן דרומדיקער — מעלדעט דער שליח. עס העלפן נישט די אַרגומענטן, אַז מיר וועלן נישט באַוויזן אַרויסצוזעצן אַלע פּאַסאַזשירן ביז אינדערפרי.. די שעהן פאַרגייען. ס'איז שוין צוויי... דריי... און דאָ זיינען נאָך געבליבן צוואַנציק מאַן. וועלן מיר באַוויזן? וועט אונז אויסקומען אָפּצולייגן דאָס אויף דער קומענדיקער נאַכט? ניין, מען מוז דערמיט פאַרענדיקן היינט! — באַשליסן מיר — בחורים, צו דער אַרבעט! די וויאַסלעס אין די הענט!...

ס'איז שוין פיר דער זייגער און די לעצטע צוויי שיפלעך קומען נישט. באַלד ווערט שוין ליכטיק. יעדע רגע איז אַ שעה. נישטאָ קיין געדולד. אָבער אָט באַווייזן זיך ביידע שיפלעך אָנגעלאָדן מיט פּעקלעך. ס'איז שוין אַ פערטל אויף פינף...

— אַלע?

— אַלע!

עטלעכע מינוט — און דער גאַנצער עולם ציט זיך ווי אַ קייט באַרג־אַרויף. ווי נאַכט־שאָטנס זעען זיי אויס ביי דער לבנה־ליכט. שווערע, מידע טריט. אָבער די וואָס שפּאַנען האָבן דעם אייַנדרוק, אַז דאָ געפינען זיך נישט פינף און זעכציק מאַן, נאָר דאָס איז דער אָנהויב פון אַ לאַנגער קייט, וואָס ציט זיך אָן אַ סוף און אָן אַ ברעג, אַ קייט וואָס איר אָנהויב איז דאָ און דער עק איז ערגעץ ווייט־ווייט, מען קען אים נישט זען...

די פיס זיינען שווער? דער טראָט איז מיד? — פאָרויס! פאָרויס! יעדע גרופּע גיט צו כוח. יעדע קבוצה פאַרגרעסערט דעם גלויבן.

דער פרימאָרגן איז דאָ. ביי אַ גאַס־רעגן שלעפּן זיך די אויטאָס אין דער בלאָטע, וואָס קלעפּט זיך צו די רעדער. פלוצלינג — סטאָפּ? די מאַשין שטעלט זיך אָפּ. זי קען פון אָרט נישט רירן.

— שטופּן! — דערהערט זיך אַ באַפעל. און אַז אויטאָ ווערט געטראָגן

בארג־ארויף אויף די אקסלען פון פינף און זעכציק יידישע יונגעלייט. א האלבן קי־לאמעטער טראגט מען אים — און עס זעט אוים ווי די יידישע בחורים וואלטן געטראגן דעם עול פון דורות בארג־ארויף, אנטקעגן דעם פרימארגן־ליכט — — —

ד. אשדותי

די ערד פון מיין לאנד...

שטיל איז געווען אויפן ברעג פון בלויען ים. א האלבע לבנה האט ארומגע־שפאצירט צווישן שטיקלעך וואלקנס. א הארבסט־ווינט האט געבלאזן, ים־כוואַ־ליעס האבן געשפריצט מיט שוים. גרופנווייז האבן זיך געצויגן די שאטנס צווישן די זאמדיקע בערגלעך. שאטן נאך שאטן, און א ווארט, און א פיפס.

פלוצלונג האט זיך איינער אפגעשטעלט און נאך אים — די גאנצע גרופע. ער האט אראפגעווארפן דעם רוק־זאק פון די אקסלען און די נאכט־שטילקייט האט זיך צעקלונגען פון זיין געוויין. ער האט זיך אווארף געטון אויף דער ערד, ארומ־געכאפט דעם באגלייטערס פיס מיט זיינע הענט און איז צוגעפאלן מיט זיינע ליפן צום זאמד פונם ברעג. אין דער שטילקייט האט זיך געלאזט הערן זיין ציטער־דיקע שטימע:

— די ערד פון מיין לאנד וועל איך קושן, די ערד פון אייערע טריט, מיינע ברידער!

ב ר כ ה

אויפן ברעג

ביינאכט האבן מיר באקומען אן אנווייזונג, אז מיר דארפן זיין גרייט אויפ־צונעמען עולים פון א שיף. מיר דארפן צוקומען צום ברעג, ווארטן ביז עס וועט אנקומען דאס ערשטע שיפל פון דער שיף, צופארן דערמיט צו איר און העלפן ברענגען די איבעריקע שיפלעך. ווי עס פירט זיך אין אזעלכע פאלן האבן מיר גע־האט א ספעציעלן אפאראט צו פארשטענדיקן זיך מיט דער שיף. פון ביידע זייטן אפשניט, וווּ די ארבעט איז פארגעקומען, זיינען געשטאנען אונזערע זיכערהייטס־מענטשן.

די ארבעט איז געווען באַרעכנט פאראויס מיט אלע פרטים. א דאנק דעם און די פארשידענע המצאות, וואס זיינען במשך פון דער צייט איינגעפירט געווארן, האבן מיר דערגרייכט דעם מאקסימום אין דער דאזיקער ארבעט. ווי נאר דאס ער־שטע שיפל איז אנגעקומען, האבן די ברעג־מענטשן אויפגענומען די עולים, און מיר, די שיפער, האבן דאס שיפל צוריקגעפירט צו דער שיף. אונזערע מענטשן זיינען אריבער אין די איבעריקע שיפלעך אריינגענומען אין יעדן שיפל א דריי־סיק מענטשן, און געפירט צום ברעג. אזוי האבן מיר געארבעט די גאנצע נאכט ביז ס׳איז נישט אראפ דער לעצטער עולה.

אונזער ארבעט איז אין דער דאזיקער נאכט צוגעגאנגען זייער נערוועז. א פאליציי־שיפל האט זיך, נעמלעך, נישט ווייט ארומגעדרייט און געזוכט מיט רע־

פלעקטאָרן... די אויסשפּירער האָבן אָבער די שיף נישט באַמערקט, ווייל זי האָט זיך באַהאַלטן אין שאָטן פון די ברעג־פעלזן. מיר האָבן באַשלאָסן צו אַרבעטן ווייטער, נישט געקוקט אויפן גערויש פונם מאָטאָר. יעדעס מאָל ביים צוקומען צום ברעג, פלעגן אונזערע מענטשן פרעגן: „פּאַרזועצן?"

— „פּאַרזועצן!" — פלעגט זיין דער ענטפער.

ווען מיר האָבן געענדיקט די אַרבעט און צוגעטראָטן אַראָפּצולאָזן די מאַטראַזן, האָט דער רעפלעקטאָר אָנגעטאַפּט די שיף און עטלעכע מאָל זי באַלויכטן. נישט לאַנג טראַכטנדיק, זיינען די מאַטראַזן באַלד אַריינגעשפּרונגען אין ים, אַלע זיך אַריינגעכאַפּט אין איין שיפל און אַנטלאָפן אין דער ריכטונג פונם ברעג. די שיף דאַקעגן האָט באַקומען אַ באַפעל נישט צו רירן זיך פון אָרט. אויף אַזאַ אופן האָט זי זיך געראַטעוועט: ווען זי באַוועגט זיך, וואָלט זי שוין נישט אַנטלאָפן פון דער פּאָליציי. מיר האָבן באַקומען אַ באַפעל צוריקצופאָרן מיטן שיפל צו דער שיף, מיטצונעמען דעם באַגלייטער און איבערצולאָזן דאָס שיפל דאָרטן. שווימענדיק זיינען מיר צוריקגעקומען צום ברעג.

ווען די סדרה האָט זיך געענדיקט און מיר האָבן זיך איבערגעציילט, האָט זיך אַרויסגעוויזן, אַז איין חבר אונזערער פעלט. וואָס האָט מיט אים געקענט געשען? מיר האָבן זיך פאַרבונדן מיט דער שיף, אָבער אויך פון דאָרט האָט מען אונז געענטפערט, אַז ער איז נישטאָ. האָבן מיר געבילדעט אַ לעבעדיקע קייט לענג־אויס דעם ברעג אַפּשניט און אָנגעהויבן „אויסצוקעמען" דעם ים דורך שווימען (ביי יעדן טונק האָט זיך אונז געדוכט, אַז מיר קלאַפּן זיך אָן אינם מאָטאָר־שיפל), — מיר האָבן אים אָבער נישט געפונען.

רעזיגנירטע זיינען מיר צוריקגעשווומען צום ברעג. ווען מיר זיינען אַרויס אויף דער יבשה און צוגעקומען צו אונזער פונקט, האָבן מיר געטראָפן דעם חבר זיצן אַ האַלב־נאַקעטן און זופן קאַווע. אַזויווי — האָט זיך אַרויסגעוויזן — ער קען נישט שווימען, איז ער אַראָפּגעשפּרונגען פון דער שיף אין אַ רעטונגס־גאַרטל. דער וואַסער־שטראָם האָט אים אָבער פאַרשלעפּט אין אַ זייט בערך אַ האַלבן קילאָמעטער ווייטער פונם אַפּשניט, וווּ מיר האָבן געאַרבעט. איז ער געגאַנגען לויט די ליכטער און צוגעקומען צום זעלבן פונקט, צו וועלכן מיר זיינען איצט צוגעקומען.

ב — ק

אין געפאַנגענשאַפט ביי די ברעג־וועכטער

— — — מיר זיינען אַזוי געפאָרן מיט דער שיף ביז מיטאָג, די הערצער האָבן געקלאַפּט און די אויגן זיינען געווען געווענדעט צום האָריזאָנט. פּלוצלינג האָט זיך איינער אַרויסגעכאַפּט און אויסגערופן ווי מיט אַ פרעמד קול: „ערד!" מענטשן זיינען געפאַלן איינער דעם צווייטן אויף די העלזער, זיך געקושט און האָבן אויסגעזען ווי משוגע פון פרייד. אין אַ קורצער צייט אַרום האָבן מיר שוין אָנגעהויבן אונטערצושיידן דעם ברעג, זיינע בערגלעך און זיינע טאָלן. פּוסט און וויסט אַרומעטום. נישטאָ קיין לעבעדיקער נפש. אויפן באַרג — האָבן מיר באַמערקט — זיינען נאָר אויפגעשטעלט עטלעכע געצעלטן. וואָס איז דאָס פאַר אַן אָרט? דער מאַטראָז טענהט: ארץ־ישראל. זייער שיין — אָבער וואָס פאַר אַ געגנט? זיינען מיר

נאענט פון א יידישן ישוב? מיר זאלן נאר נישט אריינפאלן צו אראבער אין די הענט!

די פרויען, די קינדער און די שוואכע זיינען אלע אראפגעלאזט געווארן אין אונטערשטן טייל פון דער שיף און אויפן צווייטן דעק, דאקעגן האבן מיר, די יינגערע און די שטארקערע, זיך פארזאמלט, כדי צו באטראכטן וואס מיר האבן איצט צו טון. נאך א ישוב הדעת האבן מיר באשלאסן: נאענט פון ברעג, ווי נאר מיר וועלן קענען דורכגיין דורכן וואסער, וועלן מיר אראפגיין, און די שיף וועט בלייבן שטיין און ווארטן ביז מיר וועלן צוריקקומען. ווער ס'איז נישט דרייסט און האט מורא, יענער זאל פארבלייבן אין דער שיף.

די מענער האבן זיך געזעגנט מיט זייערע פרויען. מיר האבן זיך באוואפנט — ווער מיט א שטאנג און ווער מיט א שטעקן. דער גרויסער דעצידירנדיקער מאמענט איז געקומען. מיר האבן אויך אים געווארט מיט קלאפנדיקע אבער פעסטע הערצער. די מינוטן ציען זיך מיט א מוראדיקער לאנגזאמקייט...

מיטאמאל האבן מיר באמערקט ווי א קליין שיפל האט זיך אפגעריסן פון ברעג און שווימט אין אונזער ריכטונג. מיר האבן אין אים תיכף דערקענט אונזער קאמאנדיר און צוויי ביתרי"ם. זיי האבן אונז געבראכט די בשורה: מיר זיינען ביי ראשון לציון. באלד וועט מען קומען אראפנעמען אונז אויפן ברעג. אין א ווײַלע ארום האבן מיר אבער באמערקט, אז א צווייט שיפל רייסט זיך אפ פון ברעג... פאליציי־מונדירן... זייערע טונקעלע פנימער האבן אויף אונז אנגעווארפן א מורא — אראבער! ווען אבער צווישן זיי האט א לייכט געטון אויך א העל און גוט ראזירט געזיכט, איז אונז אביסל לייכטער געווארן: אן ענגלענדער!

ער איז אראפגעשפרונגען אין אונזער שיפל און האט אונז באפוילן צו אנקערן. מיט שוועריקייטן האבן מיר אים געגעבן צו פארשטיין, אז אונזער אנקער איז שוין לאנג פארזשאווערט געווארן און מען קען אים נישט אראפלאזן. ווער זיינען מיר? — האט ער אונז געפרעגט. באקומען אן ענטפער, אז אונזער שיף הייסט „אסתיר" — איז ער געווארן מלא שמחה. — א שטיין איז אים אראפ פון הארצן... א דאנציגער יונגערמאן איז געוועזן אונזער איבערזעצער און פון אים האבן מיר זיך דערוווסט, אז די ארץ־ישראל־פאליציי האט שוין זינט עטלעכע וואכן באקומען א באפעל צו כאפן די „אסתיר"־שיף און אראפצונעמען אירע מענטשן. ער איז זייער צופרידן, וואס אים איז אויסגעפאלן דער כבוד. מיר וועלן אראפגיין, דאס געזעץ דערלויבט עס!...

באלד זיינען אנגעקומען עטלעכע קלענערע שיפלעך, אין יעדן שיפל צו זעקס אראבער. די פרויען מיט די קינדער זיינען אהין אריבער די ערשטע, אבער באלד האבן זיך געלאזט הערן הילפס־רופן: די אראבער רייסן אראפ פון זייערע הענט די פינגערלעך און זייגערלעך. מיר זיינען געווארן אויפגערעגט — אבער טו, מאך, אז מיר זיינען מאכטלאז! זיי זיינען ביי זיי אין די הענט. זיי דראען ארייננצווארפן אין ים אריין יעדן איינעם, וואס וועט וואגן א פיפס צו טון. די שיפלעך זיינען צום רעכטן ברעג נישט צוגעקומען. די מענטשן האבן באקומען א באפעל אראפצוגיין אין וואסער אויף א געוויסן שטח פון ברעג. א טייל פרויען און קינדער האט מען דערנאך ארויסגעשלעפט פון וואסער אין באוווסטלאזן צושטאנד. די יללות האבן נישט אויפגעהערט. אין דערזעלבער צייט זיינען דריי אראבישע

פּאַליציסטן געזעסן רייטנדיק אויף זייערע פערד און רואיק זיך צוגעקוקט פון ברעג צו דער סצענע. דער ענגלענדער האָט זיך מער נישט באַוויזן.

אָבער אויך צרות האָבן אַ סוף. מיר זיינען שוין אויף דער יבשה. „ציון, הלא תשאלי לשלום אסיריך" (ציון, דו פרעגסט וואָס מאַכן דיינע געפאַנגענע) — טראַכסטו זיך, אין האַרצן און באַלד קאַרעגירן די ליפּן אונזער רבי יהודה הלוים ווערטער — „לשלום מעפיליך". אַ טייל פונם גרויסן גליק, וואָס ער האָט געפילט, פילן מיר אויך. טרערן רינען פון אונזערע אויגן. אָטאָ שטייט ער, דער „שוואַרצער רייטער", איבער מיר. דאָס איז דאָס פערד, וואָס האָט דיך צוטראָטן, הלוי? — געגנוי ווי דו, וועל איך דאָ צו דער ערד צופאַלן...

— — — צום סאַמן סוף האָבן די אַראַבער אריבערגעפירט אונזער געפּעק. אויך דאָס האָבן זיי אַראָפּגעוואָרפן אויף אַ געוויסן מרחק פון ברעג אין וואַסער אריין. יעדער פון אונז האָט זיך אָוועקגעלאָזט זוכן זיין נאַסן „פּארמעגן". מיין וואַליזקע איז דורך אַ פּרעמדער האַנט געעפנט געוואָרן און פון די זאַכן איז נישט מער געבליבן ווי אַ העלפט.

מען פירט אונז. אַ לאַנגע-לאַנגע ריי. הונדערטער וואַנדערער. דאָס זאַמד איז טיף. די שוואַכערע פון אונז ווערן אונטערגעהאַלטן. די קראַנקע טראָגט מען אויף די הענט. איך גיב אַ קוק אויף צוריק — דאָס אָרט, וווּ מיר זיינען פריער געווען, זעט אויס ווי נאָך אַ פּאָגראָם. הונדערטער אַראַבער האָבן אים באַלאַגערט, מען רויבט און מען טיילט זיך מיטן רויב, זייערע גיריקע געשרייען לאָזן זיך הערן העט-ווייט.

ווי פון אונטער דער ערד זיינען פּלוצלינג אויסגעוואַקסן עטלעכע ענגלישע פּאַליציסטן. ביי אַ הויכן באַרג האָבן מיר באַקומען דעם באַפעל אָפּצושטעלן זיך — „דאָ וועט איר נעכטיקן". יעדער איינער האָט מיט אַ דערלייכטערונגס-זיפץ אַוועקגעלייגט זיין פּעקל און האָט זיך אויסגעצויגן אויפן טיפן זאַמד. מען האָט אויך געבראַכט וואַסער און דערלאַנגט יעדן אַ פּאַרציע לויט דער ריי.

די נאַכט האָט זיך אַראָפּגעלאָזט און איך ליג. מיין געלעגער איז זאַמד, מיין צודעק איז זאַמד און דאָך בין איך גליקלעך. „דראָט אונז נישט דאָ אַ סכנה?" — פרעג איך אַן ענגלענדער. — „דאָרט, וווּ עס געפינט זיך אַן ענגלענדער, איז קיין שום סכנה נישט". — ענטפערט ער מיר שטאָלץ.

אַנטקעגן

ס'איז געווען האַלבע נאַכט. ווי אַ שוואַרצער, פינצטערער בלאָק האָט זיך די שיף דערנענטערט אין דער נאַכט-חשכות צו דער יבשה. דער קאַפּיטאַן, די מאַטראָזן, די פּליטים — אַלעמענס הערצער האָבן גלייך געקלאַפּט: „האָבן זיי באַמערקט?..." גרויס איז געווען דער ציטער ביים צוהערן זיך, מען האָט אָבער פון ערגעץ קיין פּיפּס נישט געהערט. מיט אַ שטילן גערויש האָט דאָס וואַסער געקלאַפּט אין די ווענטלעך פון דער שיף. זי איז שוין אַרויס פון דער סכנה באַמערקט צו ווערן פון אַ דורכדרינגנדיק אויג און האָט זיך אויסגעמישט מיט דער וואַסער-שוואַרצקייט. די מאַטראָזן האָבן אָבער דעם אַנקער נישט אַראָפּגעלאָזט, ווייל זיי

האָבן מורא געהאַט, אַז דאָס געברויש פון די קייטן זאָל זיי נישט פאַררופן צו די ברעג־וועכטער.

די שיף וואַקלט זיך אַהין און אַהער, זינקט אַראָפּ און הייבט זיך אויף. אויפן אייבער־דעק שטייען די פּליטים אָנגעשפּאַרט אויף די פּאַרענטשן. זיי פאַר־האַלטן דעם אָטעם און זייערע הילפלאָזע בליקן בלאָנדזשען אַרום אין דער פינצ־טערניש. דער ליטוואַק גיט אַ שלעפּ די פּאָלע פון הערמאַנס מאַנטל און שושקעט אים אַריין אין אויער:

— איך זעט? דאָרטן איז דער ברעג...

— וווּ?

— דאָרטן אַנטקעגן.

— וווּ?

— אַנטקעגן... איך זע נישט, אָבער איך פיל...

דער קאַפּיטאַן איז מיט זיינע שווערע טריט צוגעגאַנגען צו הערמאַנען, האָט אים עפּעס אַ שושקע געטון מיט אַ איינגעהאַלטענעם פאַרוואָרף. צום סוף האָט ער זיך אויפגערעגט און שוין געפרעגט מיט אָפענער דראָונג:

— אַראָפּלאָזן צי נישט?

— איך בעט אייך, וואַרט נאָך אַ פּאָר מינוט...

הערמאַן איז ווידער אַרויס אויפן באַלקאַנדל, האָט געוואָרפן זיינע בליקן אין דער פינצטערניש און געוואַרט. דערווייל האָבן די מאַטראַזן געלאָסן און פאַרזיכ־טיק אַראָפּגעלאָזט דעם לייטער פון דער שיף און פונאַנדערגעבונדן די שטריק, וואָס זיינען געווען צוגעפעסטיקט צו איינעם פון די שיפלעך. די דאָזיקע הכנות, וואָס זיינען געמאַכט געוואָרן, ווי מען וואָלט מורא געהאַט פאַר עפּעס געהיימניספולעם, האָבן געמאַכט אויפציטערן דאָס האַרץ פון די פּליטים. די נערוון זיינען געווען געשפּאַנט ביז משוגעת. פּלוצלינג איז הערמאַן, וואָס האָט דורכדרינגלעך געקוקט אין דער ריכטונג פונם ברעג, אויפגעשפּרונגען פון אָרט — פונוויטן האָט דריי מאָל אַ פינקל געטון אַן עלעקטריש לעמפּל... אַן אויפגערעגטער ביז גאָר, איז ער צוגעשפּרונגען צום קאַפּיטאַן:

— ביטע אָנצוהייבן!...

אַכציק פּאַסאַזשירן זיינען דאָרט געווען און יעדער פון זיי האָט געהאַלטן אין דער האַנט אַ צעקנייטשט שטיקל פּאַפּיר מיטן נומער פון זיין ריי אַראָפּצוגיין אין שיפל. מען האָט אין איינער אַ נאַכט, זיצנדיק אונטן אין מאַטראַזן־זאַל, גע־וואָרפן גורל. הערמאַן האָט צוגעגרייט אַכציק קוויטלעך, אָנגעשריבן אויף זיי נו־מערלעך פון איינס ביז אַכציק, אַריינגעלייגט די קוויטלעך אין זיין ברייט־ראַנדיקן קאַפּעליוש, זיי גוט־גוט אויסגעמישט און געזאָגט מיט אַ שמייכל:

— זאָל יעדער איינער אַרויסציען מיט די אייגענע הענט זיין גורל. יעדער וועט אַראָפּגיין לויט זיין נומערל, ווען ס׳וועט קומען דער גליקלעכער מאָמענט...

איינער נאָכן צווייטן זיינען די פּליטים צוגעגאַנגען, אַריינגעשטעקט די האַנט אין קאַפּעליוש, אָנגערירט די צענויפגעדרייטע קוויטלעך און אַרויסגעצויגן מיט קלאַפּעדיקע הערצער זיין גורל. ביי אייניקע האָט דאָס פּנים אויפגעלויכטן ווען זייער בליק איז געפאַלן אויפן אָנגעצייכנטן נומער און ביי אַנדערע איז עס געוואָרן פאַרוואָלקנט... פאַר זיך האָט הערמאַן גענומען דאָס לעצטע קוויטל, פון

קאפעליוש: „לאמיך אקארשט א קוק טון וואס איר האט פאר מיר איבערגעלאזט — האט ער געזאגט, און איז געווארן ערנסט — 68!

איצט איז ער געשטאנען און אנגעפירט מיטן אראפלאזן די מענטשן. צוואנציק מאן זיינען אריין אין שיפל. די מאטראזן האבן עס לאנגזאם אראפגעלאזט, אויפן וואסער. „א גליקלעכע רייזע!" — האבן געפליסטערט די איבעריקע אויפן אויבער־דעק און מיט אומרואיקע קנאה־בליקן נאכגעפאלגט די אפפארנדיקע, וועלכע זיינען באלד פארשלונגען געווארן פון דער פינצטערניש.

ארום האט געהערשט א דערווארטונגס־שטילקייט. א קאלטער ווינט האט געבלאזן. די איבערגעבליבענע זיינען געשטאנען, דורכגענומען פון דער לייכטער קעלט, אין דער ציטערנדיקער דערווארטונג. די מינוטן האבן זיך געצויגן. די פאנטאזיע האט געארבעט. אינם אויפגערעגטן מוח זיינען דורכגעלאפן פארשידענע שווידער־בילדער. איין געדאנק האט אים געענגבערט: „האט מען זיי געכאפט אדער זיי זיינען דורכגעגאנגען?" דער מרחק פונם ברעג ביז דער שיף איז נישט איבעריקס גרויס געווען, ביז דאס שיפל איז צוריקגעקומען איז אריבער א האלבע שעה בערך. אבער פאר די איבערגעבליבענע, איז דאס געווען אן אייביקייט.

צום גליק, איז דאס שיפל צוריקגעקומען א ליידיקס... זיינע מענטשן האבן זיך ארויסגעזעצט אויפן נעגארטן ברעג און האבן שוין געשפאנט אינם זאמד, געפירט דורך אייגענע ברידער אין א זיכערן ארט.נאך צוואנציק מאן מיט גליקלעכע נומערלעך זיינען אראפגעשפרונגען אין שיפל, און אויפן דעק זיינען די פארבליבענע ווידער געווען אומרואיק און באזארגט, פון אויפרעגונג האבן זיי געביסן די נעגל פון די פינגער. אן אויפגערעגטער האט הערמאן ארומגעשפרייזט איבערן דעק, האלטנדיק אין דער פויסט דאס נומערל. די צוויי ציפערן האבן, דוכט זיך, געשוועבט פאר זיינע אויגן און זיך איינגעקריצט אין דער שווארצקייט פון דער נאכט — 68.

דאס שיפל איז א דריט מאל אפגעשווומען אין דער ריכטונג פונם ברעג. די איבעריקע צוואנציק מענטשן זיינען ארומגעגאנגען איבערן דעק דענערווירט און אויפגערעגט ווי פארשפארטע חיות. א באהאלטן שרעק־געפיל האט צעררודערט זייער נשמה. און אט האט זיך טאקע דערהערט א גערויש פון אן עראפלאן, וואס שניידט ערגעץ־ווו די פארגליווערטע נאכט־פינצטערניש, און אלע זיינען פארציטערט געווארן: מיר זיינען פארלוירן!...

ווען די פליטים האבן אויפגעהויבן זייערע אויגן, האבן זיי דערזען וויאזוי זיין רויט לאמטערנדל האקט דורך די דיאגאנאלע חשכות און דער עראפלאן ווארפט זיך אויף אונטן ווי א שפארבער אויף זיין רויב. דאס גערויש איז וואס ווייטער געווארן גרעסער. דער עראפלאן איז פאסט אריבערגעפליוגן דעם שווארצן בלאק, וואס האט זיך באוועגט אויפן וואסער. א ראקעטע האט א בליץ געטון מיט איר בלויען, לעגענדארן ליכט, וואס פארכאפט דאס אויג מיט זיין שיינקייט, און באלויכטן די שיף מיט אירע מענטשן, ווי אויך דאס שיפל, וואס האט געאיילט צום ברעג...

— מיר זיינען פארלוירן!...

— ס'איז שלעכט!....

— אוי, ווי איז צו אונזער ביטערן מזל!... — האָט אַ מיידל היסטעריש געוויינט.

— צוררריק! — האָט דער קאַפּיטאַן אַן אויפגערעגטער מיט זיין גאַנצן כוח אַ געשריי געטון צו זיינע מאַטראָזן אינם שיפל.

און דאָס שיפל איז צוריקגעקערט געוואָרן. דאָסמאָל האָבן שוין די מאַטראָזן נישט געאַרבעט מיט די וויאָסלעס אַזוי פאַרזיכטיק. זיי האָבן געקלאַפּט איבערן וואַסער און זיך געטראָגן מיטן שיפל ווי משוגעים. דער אַעראָפּלאַן האָט געמאַכט אַ קרייז איבער זיין קרבן און האָט אַרויסגעלאָזט אַ צווייטע ראַקעטע — דאָסמאָל מיט אַ קליינעם פּאַלשירם, וואָס האָלט דאָס ליכט אינדערלופטן. ביים ליכט פון דער דאָזיקער ראַקעטע זיינען די איבערגעבליבענע געווען ענלעך צו מענטשן, ווענמען מען האָט אויסגעטון נאַקעט. זיי האָבן אַזוי מקנא געווען זייערע חברים, וואָס האָבן געהאַט דאָס גליק צוצוקומען צום ברעג די ערשטע! זיי זיינען געשטאַנען אַן לשון — אַ שווערע יאוש־שטימונג האָט באַהערשט זייער נשמה.

הערמאַן איז שטיין געבליבן ערנסט און דערשלאָגן. ער איז געווען פּאַרזונקען אין אַ געדאַנק, מען מוז זיך שנעל אַנטשליסן. לכתחילה האָט ער זיך נישט געקענט אַנטשיידן. אָבער דערנאָך האָט ער באַשלאָסן — ער מוז די זאַך אויספירן און וואָס ס׳וועט זיין וועט זיין! אַ גאַנץ לעבן איז ער געווען געלאַסן, רואיק און אָרנטלעך. ער האָט זיך קיינמאָל נישט אַריינגעלאָזט אין אַוואַנטורעס, וואָס זיינען פאַרבונדן מיט סכנות אָדער מיט וועלכע נישט איז פאַרברעכנס. אָבער ווען ער איז אַרויף אויף דער דאָזיקער שיף, וואָס איז אַרויס אין איר געהיימען וועג, האָט אים באַהערשט אַ קלאָר באַוווסטזיין, אַז זיין טאַט אַנטהאַלט נישט קיין שום זינד: אַז ער פאַרט צו אַ לעבנס־צוועק, וואָס איז באַרעכטיקט פון אַלע שטאַנדפּונקטן. דאָס מאָל האָט הערמאַן באַשלאָסן אונטערצונעמען אַ שווערע, ריזיקאַלישע זאַך: אַ זאַך וואָס ער וואָלט בשום אופן נישט געטון אין אַן אַנדער אָרט און ביי אַנדערע באַדינגונגען. דער עצם פון דעם שרעקלעכן געדאַנק, אַז די דאָזיקע העמלעכע שיף וועט אים צוריקפירן צו אַ לעבן, מיט וועלכן ער קען נישט שלום מאַכן, האָט אים געצוווּנגען דאָס צו טון.

ווען הערמאַן האָט באַשלאָסן צו פאַרווירקלעכן זיין געדאַנק, האָט ער ממש געפיבערט. מיט ציטערדיקע הענט האָט ער אויסגעטון זיינע שיך, אַרומגעוויקלט זיין האַלז מיט אַ טיכל, אין וועלכן ער האָט איינגעוויקלט זיינע דאָקומענטן און דאָס ביסל געלט וואָס איז אים איבערגעבליבן, און אין אַזאַ מין צושטאַנד, אין די בלויזע וועש, האָט ער זיך גענומען אַראָפּלאָזן מיטן לייטער איידער די מאַטראָזן האָבן באַוויזן אים אַרויפצושלעפּן אינדערהויך.

— וווהין? — האָט צו אים אַ געשריי געטון אַ יונג מיידל.

— צום ברעג... — האָט הערמאַן אַ פליסטער געטון, ער איז שנעל אַראָפּ און שטילערהייט אַריינגעשפּרונגען אין וואַסער.

— דאָס איז דאָך אַ משוגעת! — האָט אים איינער אַ חבר נאָכגעשריען — קער זיך אום!

אָבער הערמאַן האָט שוין נישט געטראַכט, נישט וועגן דער שיף און נישט וועגן אירע פּאַסאַזשירן. דאָס קאַלטע וואַסער האָט אים אַרומגעכאַפּט און ער האָט פאַרגעסן אַן אַלץ און אַלעמען. ער האָט נאָר געטראַכט וועגן דעם ברעג, צו וועלכן

ער איז געשווומען ענערגיש און נישט אָן פּחד. הגם דער ים איז געווען רואיק, איז הערמאַן געווען דענערווירט און צעטומלט. ער האָט פאַרשטאַנען, אַז שווימען צו־גיך טאָר ער נישט, ווייל די כוחות קענען אויסגיין פאַרן צוקומען צום ברעג. דערצו איז פון אויבן געהאַנגען די מורא פאַרן אעראָפּלאַן, וואָס שפּיאָנירט און לאָזט ראַקעטעס, כדי צו אַלאַרמירן די ברעג־וועכטער. הערמאַן איז געשווומען אַלץ ווייטער און ווייטער. דאָס בלוט האָט אים געקלאַפּט אין די אָדערן ווי מיט אַ האַמער...

אַ דערשעפּטער האָט ער זיך דערנענטערט צום ברעג און איז צוגעקומען צום וואַסער־געווירבל, וואָס ברויזט מיט ווייסן שוים. מיינענדיק, אַז ער האָט שוין דערגרייכט אַ נישט טיפן אָרט, האָט ער זיך געפּרוווט שטעלן אויף די פיס; אָבער אַרויסגעוויזן האָט זיך גאָר עפּעס אַנדערש — ער האָט אָנגעהויבן צו זינקען. דאָס וואַסער האָט אים געהאַט פאַרפּלייצט, ס'איז אַריין אין מויל און אים געברענט אין האַלדז, ער איז געווען זייער מיד, אָבער דאָך איז אים, נאָך אַ גרויסער אָנ־שטרענגונג, געלונגען אַרויסצורייסן זיך פונם געווירבל און שווימען ווייטער. זיינע מידע אָרעמס האָבן שווער געאַרבעט. כדי צו שווימען אַביסל שנעלער, האָט ער זיך אָוועקגעלייגט אויף דער רעכטער זייט און מיט די לעצטע כוחות זיך באַוועגט פאָרויס. שווימענדיק אַזוי האָט ער דערהערט דאָס קלאַפּן פונם מאָטאָר־שיפל, וואָס האָט געאײַלט צו דער שיף...

הערמאַנס פיס האָבן זיך אָפּגעקלאַפּט אָן פעלזן־שפּיצן און ער איז שטיין געבליבן. אַזוי ווי אַ שיכורער האָט ער זיך אַ וואַקל געטון, אַרויסגעשלעפּט די פיס פון וואַסער, מיט די לעצטע כוחות אַרויסגעקומען און האָט זיך אָן אָטעם אויסגע־צויגן אויפן זאַמד. אַ ווײַלע איז ער אַזוי געלעגן מיטן פנים אַרויף, און געקוקט ווי עס פינקלען די שטערן. דאָס גערויש פונם אעראָפּלאַן האָט אים ווידער גע־מאַכט אויפציטערן און אים איבערצייגט, אַז די סכנה איז נאָך נישט אַריבער. ער איז אויפגעשטאַנען, זיך אַרומגעקוקט און גענומען שפּרייזן אין דער ריכטונג פון די עלעקטרישע לאָמפּן, וואָס האָבן פונווייטן געגלאַנצט ווי זיי וואָלטן אָנגע־וויזן, אַז דאָס איז אַ יידישער ישוב. ציטערנדיק פון קעלט מיט צוגעקלעפּטע נאַסע וועש אויפן קערפּער, האָט ער זיך געהויבן אויפן זאַמדיקן בערגל.

צוויי סילועטן זיינען פּלוצלינג אויסגעוואַקסן פון יענער זייט בערגל און גענומען לויפן אים אַנטקעגן — אַן אויסזיכטסלאָזע אימה איז דערשינען אין איר פולער גרויס. אין די אויגן פון הערמאַנען, וואָס האָט געציטערט פון קעלט, איז פאַרגליווערט געוואָרן אַ פּחד און ער איז געבליבן שטיין אָן באַוועגונג. די צוויי פאַרשוינען זיינען צוגעלאָפן צו אים, האָבן מיט אַ גיפטיקן שופּען אַראָפּגעכאַפּט זייערע ביקסן פון די אַקסלען און אַ האָגל פון קלעפּ האָט זיך אויף אים גענומען שיטן פון ביידע זייטן. דאָס זיינען געווען שווערע, פּילבאַרע קלעפּ, וואָס זיינען בכוח צו ממיתן. הערמאַן איז געפאַלן אויפן זאַמד פונם געגאַרטן ברעג און שווער געקרעכצט...

י ו ס ף   א ר י כ א

אויפן זאמד

האט איר געזען די שיף אויפן זאמד אנטקעגן דעם „רויטן הויז"? איך האב געהערט ווי מען האט וועגן איר גערעדט שלעכטס, אז זי איז קליין און אלט, פויל און שמוציק, א „שברי כלי", א לעכערדיקער קארב און נאך אזעלכע זאכן, וואס גיבן נישט צו קיין כבוד א שיף, וואס שווימט איבער ברויזנדיקע וואסערן. אין מיינע אויגן איז זי אבער זייער שיין און דערהויבן — די פארקערפערונג פון א שיף, וואס ברענגט צוריק קינדער אהיים.

די ים־כוואליעס האבן זי, זעט אויס, געטראגן גלייך צום ארט, פאר וועלכן זי איז באשאפן געווארן. זי איז אנגעקומען און ארויף אויפן זאמד, ווי זי וואלט געזאגט: איך האב אויסגעפירט מיין שליחות, און קיין אנדער אויפגאבע האב איך שוין מער נישט אויף דער וועלט. זי איז געבליבן שטיין אנטקעגן דעם צענטער פון דער יידישער שטאט, תל אביב — דארטן, וווּ די מאמעס מיט די קינדער, די יוגנט און אלע, וואס האבן כוח הנאה צו האבן פון לעבן, שפילן זיך און טאנצן ארום אויפן זאמד ביי די כוואליעס, ווי זי וואלט געזאגט: דא איז מיין פלאץ און פונדאנען וועט איר מיך נישט רירן.

איך האב געהערט פון ספעציאליסטן, אז די דאזיקע שיף — „פאריטא" הייסט זי — איז שוין אזוי אלט, אז דער קלענסטער שטורעם וואלט זי געקענט דערטרינקען צוזאמען מיט אירע פאסאזשירן. און דאך! די גאנצע צייט, וואס זי איז געטראגן געווארן אויף די ריזיקע כוואליעס, האבן פאר איר די שטורעמס ווי מורא געהאט: אויף איר אנבליק פלעגן זיי אפטרעטן אן א זייט, אדער צוריקטרעטן. פון רעכטס א שטורעם־געווירבל, פון לינקס — א ברויזיקער קעסל, און זי גייט זיך דורך אינדערמיטן ווי אויף א גלייכן, גלאטן און רואיקן שפיגל. ביז זי איז נישט צוגעקומען צום דאזיקן ארט און נישט אויפגעוועקט די נאכט־שטילקייט. מיט אירע קולות: „אט בין איך דא, אט בין איך געקומען! נעמט צו ביי מיר די לאדונג, וואס איך האב אייך געבראכט... דאס איז א לאדונג פון קינדער, וואס זיינען צוריקגעקומען אהיים — מיר זיינען אלע געזונט, פריש און יונג"

זי האט איבערגעגעבן איר לאדונג לויטן אדרעס, די מענטשן צו זייער לאנד, און האט זיך „אוועקגעזעצט" מעשה „מלך" צום פסחדיקן „סדר", אנשפארנדיק זיך אויף איר זייט, ווי זי וואלט געזאגט: איצט וועל איך מיך אפרוען, ביז מיינע שוועסטער וועלן נישט קומען נאך מיר.

און אט רוט זי דארט אין דער געזעלשאפט פון דער פריילעכער יוגנט, וואס שטיפט ביי די כוואליעס. זי ווארט, וואס וועט דא זיין. זי טרוימט און חלומט דעם חלום פון א לאנגן קאראוואן שיפן אזוי ווי זי, וואס א געהיימער כוח טרעט פאר זיי אוים דעם וועג צווישן די שטורמישע כוואליעס און פירט זיי צו די ברעגעס פון דער יידישער שטאט.

ווער עס זעט אין דער דאזיקער שיף, וואס דרעמלט ביים ברעג, העסלעכקייט און אלטקייט, — איך זע אין איר א סימבאל. אויף דער צווייטער נאכט נאך איר קומען בין איך געלעגן מיט א וואכעדיק הארץ. איך בין גרייט געווען צוצוהערן זיך צו א נייער סירענע: „טו־טו־טו! אט בין איך! נעמט צו מיין לאדונג!..

פ.

„אויף אַ זייט"

בניך מרחוק יבואו ובנותיך
על צד תאמנה (ישעיה ס' ד')
על צד תנשאו (שם ס"ו, י"ב).

אין יענע נעכט האָב איך שטייענדיק אָנגעשפּאַרט אויף דער פאַרענטש פונם דעק און קוקנדיק אין דער ים־פינצטערניש. געהאַט דאָס געפיל, אַז מיט מיר חזרט זיך איבער עפּעס, וואָס איך האָב שוין אַמאָל דורכגעלעבט: אַז איך בין נעמלעך שוין אַמאָל אין לעבן געטראָגן געוואָרן אין ענלעכע באַדינגונגען. ווען? — אין דער ערשטער קינדהייט. אַ פינף־יאָריק ייִנגל בין איך נאָך דעמאָלט געווען. פּלוצלינג איז אין אונזער הויז (אַן אַלט, אויסגעטריקנט, הילצערן הויז), אויסגעבראָכן אַ שריפה. און די „באָבע" ציפּע, — די אַרבעטסזאַמע, טעטיקע הויב־אַם, וואָס פלעגט ביי יעדן אומגליקספאַל דערשיינען ווי אַ רעטונגס־מלאך — האָט מיך אַרויסגענומען פון מיין געלעגער און אַוועקגעטראָגן מיך ווייט־ווייט, ערגעץ אין עק שטעטל, צו מיין זיידן.

איך האָב נאָך דעמאָלט נישט פאַרשטאַנען דעם גאַנצן ענין מיט דער שריפה. עפּעס האָט מען מיך צוגענומען פון אַ ליכטיקייט אין אַ פינצטערניש (אגב, האָב איך דעמאָלט אין דער נאַכטיקער גאַס געזען ווי משיח רייט אויף אַ ווייסן פערד...).

אַ וואונדערלעכע אשת חיל איז די דאָזיקע ציפּה געווען. אחוץ דעם, וואָס זי פלעגט אין די נעכט העלפן די געווינערינס אַלס אַ הויב־אַם, פלעגט מען זי אָפט אויפוועקן פון שלאָף און רופן צו סתם אַ חולה. זי האָט געוווסט, אַז אַ לונגן־קראַנקן דאַרף מען דערלאַנגען אַ לעפל זאַלץ, ווען ער האָט אַ בלוט־שטורץ פון האַלז. דערנאָך פלעגט זי אים צוגרייטן דעם גומענעם פענכער מיט די שטיקער אייז... שוין איינמאָל טעג און נעכט זיינען דאָס געווען!

מיט איר עצם דערשיינען, פלעגט זי שוין אויפמונטערן. זי האָט געהיילט, געטרייסט, געראַטעוועט, ביז עס האָט זיך אין איין ווינטערדיקן טאָג פונאַנדערטראָגן אַ קלאַנג — די „באָבע" ציפּע איז געשטאָרבן!" ביי אַנדערע מענטשן האָט מען מרעיש עולם געווען, געמאַכט קולות, אָראָפּגעכאַפּט ציפּען. זי אָבער, ציפּע גופא, איז געשטאָרבן איינזאַם, אומגעריכט און שטילערהייד.

זי האָט געראַטעוועט אויף אַלע זייטן — פאַר איר גופא איז קיין רעטער נישט געווען.

אַ צעטומלטער און איבערגעשראָקענער האָב איך אויף איר געקוקט, ווען זי איז געלעגן אין איר שטיבל אויף דער פּאָדלאָגע, צוגעדעקט מיט שוואַרצן ביי צוויי ברענענדיקע ליכט צוקאָפּנס.

און אָט גענוי ווי יענע וואונדערלעכע פרוי, ליגט איצט ביים ברעג מיין רעטונגס־שיף. זי איז שוואַרץ, אָפּגעריבן, גענויגט אויף אַ זייט... אויך זי האָט דאָך מיך געטראָגן אין דער פינצטערער נאַכט. אָן ליכט האָט זי דורכגעמאַכט דעם וועג אינם שטורעמדיקן ים. ווי זי וואָלט זיך געגנבעט איז זי געשוווּמען און געשליידערט און געוואָרפן געוואָרן, וואָס ווייטער אַלץ מער גענויגט אויף אַ זייט...
„אויף אַ זייט"... „אויף אַ זייט"...

ג. שאַפּמאַן

עפענט די געשלאָסענע טויערן!

רעדעס

אויף די ימים זיינען פאַרשפּרייט די פּאָן-טרעגער פונם יודישן פּיין. זיי וועלן נישט דערלויבן, אַז די טויערן פון א״י זאָלן זיין געשלאָסן; זיי וועלן נישט דערלויבן, אַז דער וועלט-געוויסן זאָל זיך באַרואיקן; זיי וועלן נישט דערלויבן אויסצופירן דאָס ווייס-בוך. דער יודישער פליט גייט אַרויס אויף דער הויפּט-פּאָזיציע און מיר אַלע מוזן בילדן זיין אַרמיי.

ב. קאַצענעלסאָן

רעדעס

דער קאַמף פאַר עליה

וואָס זשע זאָלן מיר פאָרט טון? איך קען נישט קיין אַנדערן ענטפער ווי דער, וואָס האָט זיך אַרויסגעריסן פונם ישובס טיפן האַרצן: „מיר וועלן זיך נישט אונטערגעבן!".

ווען האָט זיך צום ערשטן מאָל אַרויסגעריסן דער דאָזיקער אויסרוף? אין מאַי 1921, ווען די עולים־שיף איז געשליידערט געוואָרן אינמיטן ים, און דער יידישער הויך־קאָמיסאַר האָט פאַר איר געשלאָסן די טויערן פון לאַנד. און אפשר שטאַמט זי נאָך פון תל חי. דער קערן, וואָס איז דעמאָלט פאַרזייט געוואָרן, האָט איצט געבראַכט פרוכט. אַדאַנק אים שטייען מיר אויף אונזער פּאָזיציע אין די לעצטע דריי יאָר.

דער דאָזיקער אויסרוף איז נאָך נישט געקומען צום אויסדרוק אין אַ ממשות־דיקער אויסטייטשונג. די ממשותדיקייט דערפון לאָזט זיך נישט פאָרשטעלן פאַ־רויס, געענוי ווי דער לאָזונג „פּראַקטישע אַרבעט אין ארץ־ישראל", וואָס איז גע־וואָרפן געוואָרן נאָכן אוגאַנדאַ־קריזיס, האָט נאָך נישט געקענט אָנווייזן וואָס פאַר אַ כאַראַקטער עס וועט טראָגן דאָס חלוצישע וועזן, אויף וועלכן דער דאָזיקער רוף האָט אָנגעדייטעט.

מעגלעך, אַז דער דאָזיקער רוף באַצייכנט אַ נייעם שטאַפּל אין דער ציוניס־טישער געשיכטע. אַן איבערגאַנג פון אַן עוואָלוציאָנערן און ראַציאָנעלן ציוניזם, פון אַ ציוניזם אַ פאָרזיכטיקן און אַ לאַנגזאַמען, צו אַ ציוניזם, וואָס איז טעטיק פון דער קאַטאַסטראָפע אַרויס און וואָס באַמיט זיך בייצוקומען זי מיט העראָישע אָנשטרענגונגען. געענוי ווי פונם אוגאַנדאַ־קריזיס איז אַנטשטאַנען אַ נייער ציו־ניזם, אַ ציוניזם פון פערזענלעכן ווילן און פאַרווירקלעכונג, אַזוי, דוכט זיך מיר, וועט מיט דער צייט אַנטשטיין פונם דאָזיקן אכזריותדיקן קריזיס אין יידישן לעבן פון ארץ־ישראל אַ נייע ציוניסטישע דינאַמיק. פאַרשטייט זיך, — אויב מיר פאַר־מאָגן לעבנס־קראַפט, אויב מיר באַזיצן עקשנות, אויב מיר זיינען נישט קיין צע־בראָכן פאָלק, וואָס איז מסוגל זיך אונטערצוגעבן.

ס'איז מיר שווער אַרויסצוברענגען די דאָזיקע ווערטער פון מויל, אָבער די אכזריותדיקע צייטן, וואָס שטייען אונז פאָר, רעדן צו מיר מיטן לשון פון ר' עקיבא: איך האָב זיך אַ גאַנץ לעבן מצער געווען — ווען וועט זיך מיר מאַכן די געלעגנ־הייט, אַז איך זאָל דאָס קענען מקיים זיין. מיר האָבן, וואָס אַן אמת, נישט גע־זוכט דעם דאָזיקן נסיון, מיר האָבן אים נישט אויסגעקוקט. אָבער וויבאַלד ער איז אויף אונז געקומען מיט זיין גאַנצער שווערקייט — וועלן מיר דען פון אים אַנט־לויפן? וועלן מיר דען נישט פאַרוואַנדלען אים אין אַן אויסגאַנגס־פונקט פון אַן אַנטשיידנדיקן שטורעם, וואָס זאָל אַרויסברענגען פון דער טיפעניש די כוחות פון פאָלק, אַ העראָישן דראַנג־שטורעם צו ראַטעווען דאָס פאָלק?

וואָס איז דער ריכטיקער אויסדרוק פון נישט אונטערגעבן זיך? פאַרשטייט זיך, אַז עליה. מיר פסלען דאָס רעכט פונם געזעצגעבער — ווער ער זאָל נישט זיין — צו פאַרבאָטן די יידן צוריקצוקערן זיך אין זייער לאַנד. מיר אָנערקענען נישט דאָס רעכט פון יעדער מאַכט — ווער זי זאָל נישט זיין — צו שטערן די בירגער פון דער נאַציאָנאַלער היים אויסצושטרעקן (אויף זייער חשבון!) אַ רעטונגס־האַנט צו זייערע געפייניקטע ברידער, וואָס קומען צו זיי. און מיר מוזן פּראַקטיש דערווייזן, אַז קיין שום גזירה אויף אונזער עליה עקזיסטירט נישט פאַר אונז. מיר וועלן זיי אַלע צעשטערן, פאַר אַלעמען אין די אויגן. די וועלט וועט זען און זיך איבערצייגן, אַז מיר קומען קיין ארץ־ישראל נישט מיטן חסד פון דער מאַכט, נאָר אויפן סמך פון אונזער רעכט, פונם רעכט, וואָס איז עלטער פון יעדן ענגלישן רעכט; פונם רעכט, וואָס איז נאַטירלעך פאַר אונז; פונם רעכט, פאַר וועלכן מיר זיינען גרייט אָוועקצוגעבן אונזער לעבן.

דער דאָזיקער באַוווסטזיין איז דער הויפּט־באַוווסטזיין פון ציוניזם. מיט אים האָט עולה געווען דער ביל״ו־מענטש, מיט אים האָט עולה געווען דער מענטש פון דער צווייטער עליה, נישט געקוקט אויפן טערקישן געזעץ. ער האָט נישט געבעטן קיין דערלויבעניש. ער האָט נישט מורא געהאַט, אַז מען וועט אים צוריקשיקן.

כל זמן אין לאַנד האָט עקזיסטירט אַ געזעצלעכע אָרדנונג, וואָס אָנערקענט אונזער רעכט, האָבן מיר זיך מיט איר געראַנגלט וועגן אַן עליה־מעגלעכקייט אין די ראַמען פון געזעץ. מיר האָבן נישט אָנערקענט, אָבער דאָך געדולדעט אירע באַגרענעצונגען. אָבער ווען מען פּראָקלאַמירט אַ נייעם רעזשים, ביי וועלכן מיר וועלן נישט קענען אַנדערש עולה זיין ווי נאָר מיטן חסד פון מופטי, אָנערקענען מיר נישט דאָס רעכט פון אַזאַ רעזשים און די רעכט פון אַזעלכע פּראָקלאַמירער. נישט מיט אייער חסד איז אונז דאָס לאַנד געגעבן געוואָרן, און נישט פון אייערע געזעצן פליסט אַרויס אונזער רעכט צוריקצוקערן זיך אַהין און לעבן דאָרט.

דעם דאָזיקן באַוווסטזיין דאַרף מען איינפלאַנצן אין דער גאַנצער ציוניסטישער באַוועגונג. און די ציוניסטישע פּאָליטיק דאַרף אים דעמאָנסטרירן פאַר דער גאַנצער וועלט. מיר געדענקען וויאַזוי די פּיל־קאָמיסיע האָט געדריקט אויף מ. שערטאָקן אין שייכות מיט דער אומלעגאַלער עליה, און וואָס פאַר אַ פּיין ער האָט צוליב דעם געהאַט אויסצושטיין. פון דעמאָלט אָן האָט זיך פיל געענדערט, סיי אין יידישן באַוווסטזיין, סיי אינם באַוווסטזיין פון דער וועלט. אָט זיינען געשטעלט געוואָרן פראַגן אין פּאַרלאַמענט וועגן די זיבעצן. מען האָט געפרעגט: צי האָט מען קאָנפיסקירט די שיף? צי וועלן די מענטשן דעפּאָרטירט ווערן? צי וועט מען זיי אַראָפּרעכענען פונם שעדיול? דער קאָלאָניען־מיניסטער האָט זיך אויסגעדרייט פון קלאָרע ענטפערס. דאַן איז אויפגעשטאַנען אַ געוויסער דעפּוטאַט און האָט געמאַכט אַ צווישנרוף: „די דאָזיקע אומגליקלעכע מענטשן זיינען דאָך אומלעגאַל נאָר צוליב אייער אַמט, מיין הער!" אַזעלכע אויסרופן באַווייזן אונז, אַז אונזער עליה־קאַמף וועט איינוואָרצלען אין דער וועלט די אָנערקענונג פון אונזערע רעכט אויף עליה, און אפשר וועט ער אויך ברענגען צו אַן אַנדער באַנעמען דעם עצם ציוניזם.

דער קאַמף פאַר עליה טאָר נישט זיין קיין פּריוואַטער ענין פון אַ גרופּע

מענטשן, וואָס טוען די זאַכן אויף אייגענער האַנט. ער דאַרף פאַרוואַנדלט ווערן אין אַ געזעצלעכער קינד פון דער ציוניסטישער באַוועגונג. דאָס איז אויך נישט קיין ענין פון איין פּאַרטיי אין ציוניזם. דאָס דאַרף זיין אַ פאַרשטענדיקונגס־זאַך פון אַלע פּאַרטייען. מען טאָר נישט איבערלאָזן דעם „אומלעגאַלן" עולה אויפן חסד פון באַנדעס, וואָס פאַרנעמען זיך דערמיט צוליב זייער אייגענעם נוצן אָדער צוליב „השפעה", און זיי עקספּלואַטירן אים און לאָזן אים איבער אויף הפקר ווען ער קומט צום ברעג. קיין לייכטע זאַך וועט עס נישט זיין. די ענגליש־אַראַבישע מאַכט וועט זיך נישט אָפּהאַלטן פון רדיפות. די שטרויכלונגען וועלן זיך מערן. די זאַך וועט זיין געבונדן נישט בלויז מיט אָנשטרענגונגען און מיט געלט־קרבנות, נאָר אויך מיט יסורים. עס וועט זיך פאָדערן מסירות נפש, און נישט בלויז פון יחידים, נאָר פון פיל מענטשן. אָבער אַזוי מוז אויסזען אונזער נישט־אונטערגעבן זיך, אויב מיר ווילן דאָס באמת.

און כדי מען זאָל מיר נישט צושרייבן קיין אַנדערע כוונות, געפין איך פאַר נויטיק אָפּצוצאָמען זיך: מיטן קאַמף פאַר עליה בין איך נישט אויסן קיין פּאָלי־טישע דעמאָנסטראַציעס, נאָר קודם כל די עליה גופא. פּונקט אַזוי ווי דאָס דעראַ־בערן דעם באָדן איז קודם כל אַ ציל פאַר זיך. די עליה־חשבונות זיינען פריער פאַר אַלץ, דער פּאָליטישער רעזולטאַט וועט זיין אַ צוגאַב־דערגרייכונג. אויב דער אויפטו וועט געמאַכט ווערן ווי געהעריק און מיט אַן אַנטשפּרעכנדיקן פאַרנעם, ראַטעווען יידן פון גיהינום, אַרויסשלעפּן זיי פון גלות — דאָס איז דער ציל פון ציוניזם, דאָס איז אויך דער פּאָליטישער און קאָלאָניזאַטאָרישער מיטל. מען דער־ציילט אויף אַ שאַטלענדער, אַז ער האָט אַמאָל געוואָלט איבערגעבן זיין לעבנס־חכמה זיין זון, האָט ער אים געזאָגט: „איידער איך וועל אַוועקגיין פון דער וועלט, וועל איך דיר געבן אַן עצה. מאַך געלט, אויב מעגלעך — מיט כשרע מיטלען". אַזוי וועלן מיר אויך זאָגן: מערט יידן, אויב מעגלעך — מיט געזעצלעכע מיטלען.

מיר זיינען נישט קאָמפּלוסטיק, מיר נעמען אויף דעם קאַמף געצוווּנגע־נערהייט. מיר זוכן נישט דעם קרבן און נישט די דעמאָנסטראַציע. מיר זוכן דעם עיקר: יידן אין לאַנד. דעריבער יאָג איך זיך נישט נאָך צוזאַמענשטויסן. איך זוך נישט קיין קאָנפליקטן. איך יאָג זיך נישט נאָך דער ראָמאַנטישער זייט פון דער זאַך: איך וויל תכלית — יידן. איך וועל אָבער נישט אָפּטרעטן, אין פאַל ווען די יידישע עליה וועט זיין פאַרבונדן מיט צוזאַמענשטויסן.

פאַראַן צווישן אונז אָפּטימיסטן, וואָס האַלטן, אַז ענגלאַנד וועט נישט שיסן אויף פּליטים. פאַראַן אויך אַזעלכע, וואָס זאָגן, אַז אַ רעגירונג, וואָס וועט שיסן אויף עולים, וועט זיך נישט האַלטן קיין איין וואָך. איך האָב נישט די זיכערקייט דעריין. עס זיינען שוין פאָרגעקומען שיסערייען אויף שיפן. מען זאָגט, אַז עס זיינען אויך געווען פאַרוואונדעטע, און איך בין נישט זיכער, צי די ענגלישע פּרע־סע האָט וועגן דעם געשריבן. (אגב האָט אויך די העברעישע פּרעסע נישט דערפילט איר פליכט — דערוויסן זיך די זאַך די געגנער און אינפאָרמירן וועגן דעם. דאָס איז אַ פאַרנאַכלעסיקונג, וואָס איז נישט אויפן אָרט און נישט אין דער צייט).

ס'מאַכט נישט אויס אויב עולים וועלן אַרעסטירט ווערן, מיר וועלן זיך דערפאַר נישט דערשרעקן. ס'איז אויך נישט קיין אומגליק אויב מען וועט אַ שיף צוריקערן. די שיף, וואָס מען וועט צוריקשיקן, וועט ווידער קומען. יעדער

ייד, וועמען מען וועט צוריקשטויסן אין ים, וועט סוף כל סוף אָנקומען קיין ארץ־ישראל. אזוי זעט אוים דער קאַמף פונם ייד פאַר זיין לאַנד.

דערווייל פאַרשטייען עס נאָך נישט יידן. די גלות־יידן דערשרעקן זיך פאַר יעדער שטרויכלונג און האָבן נישט די מעגלעכקייט קלאָר צו מאַכן, ווער איז דער־רין שולדיק, דאָס לאַנד אָדער די „פאַרזאָרגער". דאָס רויבעריי און דאָס הפקרות, וואָס האָבן זיך אויפן דאָזיקן געביט אזוי פאַרשפּרייט, האָבן גורם געווען איבע־ריקע צרות, יסורים און אומזיסטע שווערקייטן נישט בלויז פאַר זייערע קרבנות, נאָר אויך פאַר דער עליה גופא. מען מוז דערקלערן אַ קאַמף די דאָזיקע פאַרפויל־טע שוואַמען, כדי אָפּצורוימען דעם וועג פאַר אַ ברייטער עליה.

פאַראַן מענטשן, וואָס גלויבן נישט אין אַזאַ מעגלעכקייט בכלל: וויאַזוי וועלן זיך אָרימע מעפּילים קענען קעגנשטעלן די כוחות און די מיטלען פון אַ גרויסמאַכט? איך גלויב, אַז מען וועט קענען און אויך בייקומען. די נויטווענדיקייט זייערע עולה צו זיין איז פיל גרעסער און פיל שטאַרקער פון דער ענגלישער נויט־ווענדיקייט צו שיסן אין זיי, און אויב די דאָזיקע נויטווענדיקייט וועט זיך פאַר־וואַנדלען אין אַן אַלגעמיינעם באַוווסטזיין; אויב זי וועט פאַרנעמען איר פּלאַץ אין יידישן געדאַנק און אין דער יידישער הילף — וועט זי צעשטערן פיל צוימען און פאַרוואַנדלט ווערן אין אַ מעכטיקן שטראָם. מען קען אָפּהאַלטן אַן עליה פון יחידים, מען קען אָבער נישט שטערן אַ מאַסן־עליה צו זייערע ברידער, וואָס גע־פינען זיך ביי די ים־ברעגעס. די, וואָס וועלן פאַלן, וועלן פאַלן, און די מאַסע וועט זיך דורכרייסן און דערגרייכן.

אויגוסט 1938.

ב. קאַצענעלסאָן

„נישט מיט חסד, נאָר"...

זאָלן וויסן די אַלע, וואָס שליסן דאָס לאַנד פאַר די מעפּילים, אַז נישט דאָס לאַנד שליסן זיי, נאָר זייער הארץ, זייער מענטשלעכן הארץ.

און נישט נאָר אויפן מאַנדאַט, וואָס זיי האָבן פייערלעך איבערגענומען, זיינען זיי עובר, נאָר אויפן „לא תסגיר עבד אל אדוניו", (זאָלסט נישט אי־בערגעבן קיין שקלאַף צוריק צו זיין האר), אפילו צו אַ האר, וואָס איז אין באַ־צוג צום שקלאַף מקיים „כי טוב לו עמך, — עמך במאכל, עמך במשתה" (ס'איז אים גוט מיט דיר — מיט דיר ביים עסן, מיט דיר ביים טרינקען), מכל שכן ווען מען גיט אים איבער זיינע דם־שונאים די פאַרפאָלגער, וואָס דורך דעם ווערן זיי פאַראַנטוואָרטלעך פאַר דער רציחה.

מען האָט פאַרשמעלערט די מאַנדאַט־פאַרפליכטונג, וואָס מען האָט אויף זיך גענומען, ווי ווייט עס האָט זיך געלאָזט: מען האָט צו איר צוגעגעבן פיל צענד־ליקער פירושים. אָבער נאָכן גאַנצן פאַרשמעלערן און פאַרקלענערן אים, איז סוף כל סוף אַרויסגעקומען, אַז מיר ווינען אינם דאָזיקן לאַנד נישט מיט גענאַד, נאָר מיט רעכט. צו אונזער באַדויערן זיינען זיי מקיים נאָר דעם ערשטן טייל „נישט מיט גענאַד"... נישט מיט גענאַד, נאָר מיט אכזריות, וואָס וויים נישט פון קיין

רחמנות, וואָס ווייס נישט פון קיין געזעץ; אַן אכזריות פון אַ כּת־הקלע, ביי וועלכער מען וואַרפט מענטשן, פרויען און קינדער אין ים אַריין.

אַ, ווי שטאַרק עס האָבן זיך געענדערט די צייטן! מיט אַן ערך דריי טויזנט יאָר צוריק, ווען די מענטשהייט איז נאָך נישט געווען אַזוי קולטורעל און ציוויליזירט, איז געווען אַנדערש. ווען מען האָט געדאַרפט אַריינוואַרפן אַ מענטש אין ים, און דער מענטש גופא האָט אַליין געבעטן: „נעמט און וואַרפט מיך אַריין אין ים, ווייל איך ווייס, אַז צוליב מיר האָט זיך עס צעשפּילט אַזאַ גרויסער שטורעם איבער אייך" — און דאָס אַריינוואַרפן אים אין ים וואָלט דאָך פאַרגעקומען צוליבן טובת הכלל — דאָך האָבן די ווילדע פון יענער צייט בשום אופן נישט געקענט פועלן ביי זיך צו טון אַזאַ מין זאַך: „ויחתרו האנשים להשיב אל היבשה ולא יכלו, כי הים הולך וסוער עליהם. ויראו אל ד' ויאמרו: אנא ה', אל נא נאבדה בנפש האיש הזה ואל תתן עלינו דם נקי, כי אתה ה' כאשר חפצת עשית". (האָבן די מענטשן געפּרוווט ריכטן די שיף צו דער יבשה און האָבן נישט געקענט, ווייל דער ים האָט זיך שרעקלעך צעשטורעמט. האָבן זיי מורא געהאַט פאַרן אויבערשטן און געזאָגט: רבונו של עולם, זע, אַז מיר זאָלן נישט אומברענגען דעם דאָזיקן מענטש און מיר זאָלן נישט פאַרגיסן קיין אומשולדיק בלוט, ווייל דו טוסט דאָך אַזוי ווי דו ווילסט). אַזוי האָבן זיך געפירט „ווילדע" מיט דריי טויזנט יאָר צוריק. איצט אָבער זיינען מיר עדות פון אַן אַנדער בילד. ווען איינס פון די קולטורעלסטע פעלקער אויף דער וועלט — דאָס פאָלק וואָס שאַצט אַזוי הויך דעם תנ"ך — הערט די שטימען פון הונדערטער מענטשן, וואָס בעטן זיך מען זאָל זיי נישט אומברענגען: „וואַרפט אונז נישט אין ים אַריין", קווענקלט זיך זיין האַרץ קיין איין רגע נישט, ער רופט נישט צו גאָט, — ער גיט זיי איבער גאַנץ גלייכגילטיק דעם שטורעמדיקן ים.

הרב משה אביגדור עמיאל

נאַציאָנאַלער ספּאָרט

נישט יעדעס פאָלק האָט זיין אייגענעם נאַציאָנאַלן ספּאָרט. און טאָמער האָט עס יאָ אַזאַ, קומען באַלד אַנדערע פעלקער, נעמען אים איבער ביי אים און הויבן אַן באַנוצן זיך מיט אים אפשר פיל בעסער פון די דערפינדער גופא. ווען איך בין געווען יונג, האָב איך געטראַכט, אַז מען מוז זיין אַ קאַווקאַזער אָדער אַ שווייצער, כדי צו זיין אַ באַרג־קלעטערער, שפּעטער האָב איך זיך אָבער דערוווסט, אַז פיל פון די בעסטע אַלפּיניסטן לעבן דווקא אין דעם פּליינקן האָלאַנד. גענוי ווי מען קען געבוירן ווערן אין דער זוניקער סיציליע און ווערן איינער פון די בעסטע סקי־לויפער אויף דער וועלט, הגם אין מיינע יונגע יאָרן איז דאָס געווען דער נאַציאָנאַלער ספּאָרט פון די סקאַנדינאַווישע פעלקער. (מען קען נישט העלפן. ס'איז נישטאָ קיין אויסנאַם — ספּאָרט מוז ווערן אינטערנאַציאָנאַל).

בלויז מיר, יידן, זיינען אַן אויסנאַם. בלויז מיר האָבן נאָך אַ נאַציאָנאַלן ספּאָרט. ער איז אַזוי נאַציאָנאַל, אַז קיין שום פאָלק אין דער וועלט קען אים ביי אונז נישט איבערנעמען. און הלואי זאָלן מיר אים נישט פאַרגעסן און נישט פאַרנאַכלעסיקן. קיין קאָנקורענטן וועלן מיר ביי אים נישט האָבן.

דער נאַציאָנאַלער ספּאָרט, וואָס איך רעקאָמאַנדיר דער יידישער יוגנט, דאָס איז — די פּרייע עליה.

ער איז אָן ספק דער איידלסטער ספּאָרט אויף דער וועלט. קודם כל איז זיין ציל אַן איידעלער. קיין שום אַנדער נאַציאָנאַלער ספּאָרט קען זיך מיט אים אין דעם דאָזיקן פּרט נישט פאַרגלייכן. טעניס, פוטבאל און וועט־לויף זיינען סוף כל סוף נישט מער ווי שפּילערייען. דו אַנטוויקלסט דיינע מוסקולן, דו דערוואַרבסט כבוד פאַר זיך, אָדער אַמהעכסטן פאַר דיין גרופּע, — און דאָס איז אַלץ. דער יידישער נאַציאָנאַלער ספּאָרט אָבער העלפט־מיט אויפצוריסן די טויערן, פאַר וועלכע עס שטייען מיליאָנען הונגעריקע מענטשן; ער העלפט־מיט צו דערוואַרבן אַ פאָטערלאַנד פאַר אַ מאַסע, וואָס האָט נישט קיין היים, און פאַרוואַנדלט זי אַזוי אַרום אין אַ פאָלק. אַלע איבעריקע מינים ספּאָרטן זיינען סוף כל סוף בלויז שפּילערייען, אונזער ספּאָרט איז אַ הייליקער ערנסט.

אָבער אין דער זעלבער צייט פאַרמאָגט אונזער ספּאָרט די מעלות פון אַלע איבעריקע מינים פון ספּאָרט, און אַלס צוגאָב דערצו — אויך פיל אייגענע מעלות, וואָס אַנדערע שפּילערייען באַזיצן נישט. שרייבנדיק וועגן קריקעט, האָט דער רעדאַקטאָר סקאָט געזאָגט: „מיר האָבן פון אים געלערנט אַלץ — אויסדויער, עקשנות, לאָיאַלקייט"... אָבער וואָס שטעלט מיט זיך פאָר קריקעט אין פאַרגלייך מיטן ים פון בילדונג און דערציונג, וואָס אַ יונגער דור קען שעפּן פונם עליה־ספּאָרט? אויסדויער און עקשנות? — פרעגט די אַלע, וואָס האָבן דאָס דורכגעמאַכט, וועלן זיי אייך זאָגן, וואָס פאַר אַן איבערמענטשלעכן געדולד, וואָס פאַראַ געוואַלדיקע עקשנות אונזער ספּאָרט פאָדערט. לאָיאַלקייט? ריטערלעכקייט? — די בעסטע שול, וואָס מען קען זיך פאַרשטעלן. אין די ספּאָרט־צווייגן פון די נישט־יידן איז במעט נישטאָ קיין מעגלעכקייט צו אַנטפּלעקן דעם וויכטיקסטן מין ריטערלעכקייט — אַ ריטערלעכע באַציונג צו שוואַכע, צו אַלטע, צו פרויען און קינדער, ווייל אין זייערע שפּילן איז בכלל נישטאָ קיין אָרט פאַר שוואַכע. זייער ספּאָרט איז נאָר פאַר יונגע און געזונטע. אונזער קורצע געשיכטע, וואָס נעמט אַרום די ערשטע שריט פון אונזער נאַציאָנאַלן ספּאָרט, אַנטהאַלט שוין גרויסע קאַפּיטלען פון אָפּגעבן דאָס לעצטע גלאָז וואַסער אַ יונג מיידל, פון שטיין אַ גאַנצע נאַכט אין אַ ווינקל, כדי אָפּצוטרעטן דעם פּלאַץ אַ קראַנקן חבר... דרייסטקייט? שטעלן זיך אין געפאַר?... אַ קאָמישער פאַרגלייך! ביים ווילדן מין פוטבאָל, וואָס הייסט „רוגבי" — דריקט זיך אויס די סכנה פונם אָנטיילנעמער אַמהעכסטן אין אויסלענקען אַ פוס; אין באָקס — צעקלאַפּן די נאָז; ביי שווערדן־געפעכט טראָגט מען בכלל אייזערנע מאַסקעס — ס'איז ממש לעכערלעך צו פאַרגלייכן.

**

ווען איך רעד וועגן נאַציאָנאַלן ספּאָרט, האָב איך נישט אין זינען די סיסטעמען, מיט וועלכע פאַרשידענע אָנהענגער באַנוצן זיך. דאָס זיינען קאָלעקטיווע שיטות; זייער וויכטיקע שיטות, און איך באַצי זיך צו זיי מיט דער גאַנצער אַכטונג. זייער אָרגאַניזאַציע האָט איצט גרויסע פעלערן. איך בין נישט בקי דערין, כדי צו זאָגן, צי זיי לאָזן זיך לייכט באַזייטיקן — אפשר יאָ, און אפשר נישט.

אבער ווען איך רעד וועגן נאַציאָנאַלן ספּאָרט, טראַכט איך נישט וועגן די דאָזיקע שיטות, נאָר וועגן אַן אַנדערער זאַך לגמרי: וועגן אַ יוגנטלעכער אַוואַנטורע.

ווען איך געפֿין זיך איצט אינם געבענטשטן עלטער, ביי וועלכן מען קען ווערן אַ „שייגעץ", וואָלט איך געוווסט וואָס איך האָב צו טון. ווי גרויס זיינען געווען די קליינע שיפֿלעך, אין וועלכע די קאָזאַקן און די זאַפּאָראָזשעס פֿלעגן זיך ארויסלאָזן איבערן שוואַרצן ים און שטורמען דעם סולטאַן אין קאָנסטאַנטינאָפּאָל? (איך זאָג נישט, אַז זייערע שיסערייען האָבן דעם סולטאַן געבראַכט פֿיל שאָדן; איך בין אויסן דער עיקר דעם ערשטן טייל פֿון דער מעשה — וויאַזוי מען שווימט איבער ימים ווען מ'האָט דערצו אַ זייער גרויסן חשק). ווער האָט אין יענעם יאָר־הונדערט געטראַכט וועגן „טאַנאַזש" און ווער האָט בכלל געהערט וועגן דעם? אויך היינט איז דאָ איין יונגערמאַן, וואָס לאַכט זיך אויס פֿון „טאַנאַזש": דאָס איז אַ פֿראַנצויז מיטן נאָמען אַלען זשערבאָ. ער האָט זיך אויסגעבויט אַ זעגל־שיפֿל, אין וועלכן ס'איז דאָ פּלאַץ בלויז פֿאַר איין מענטש, פֿאַר אַ פּעסל וואַסער און אַ זאַק מיט שפּייז־אַרטיקלען. אינם דאָזיקן שיפֿל איז ער שוין צוויי מאָל געפֿאָרן פֿון פֿראַנקרייך קיין אַמעריקע און צוריק. ער איז, פֿאַרשטייט זיך, אַ וווּנדערלעכער „שייגעץ" און פֿאַרגלייכן זיך צו אים איז שווער. אָבער פֿאַר אונזער נאַציאָנאַלן ספּאָרט איז דאָס גאַרנישט נויטיק. וואָס דאַרפֿן מיר אייגנטלעך האָבן פֿאַר אונזער נאַציאָנאַלן ספּאָרט? איך ווייס נישט. מיינע יוגנט־יאָרן זיינען שוין אַריבער און מיר האָט זיך אַפֿילו נישט געחלומט, אַז ס'וועלן קומען אַזעלכע צייטן ווי די איצטיקע, אָבער ווען איך וואָלט ווידער יונג געוואָרן, וואָלט איך קודם כל געזעסן און געטראַכט צו וואָס נויטיקן מיר זיך אין אונזער נאַציאָנאַלן ספּאָרט? ווי גרויס דאַרף זיין דאָס שיפֿל, וואָס זאָל דערמעגלעכן מיר און נאָך אַ טוץ אַזעלכע „שקצים" ווי איך צו מאַכן דעם דאָזיקן שפּרונג? זיינען דען דערצו נויטיק דווקא 50 טאָן? אפשר איז גענוג 30? מיט פֿערציק יאָר צוריק, געדענק איך, פֿלעגן די שיפֿן, וואָס פֿלעגן ברענגען אין אָדעסער פּאָרט פּייגן, באַנאַנעס און אַנדערע גוטע זאַכן פֿון די אינזלען אויפֿן עגעישן ים, באַזיצן נישט מער ווי עטלעכע צענדליק טאָן. דערצו דאַרף מען אָבער זיין אַ מאַטראָז. און אויך אַזאַ שיף קאָסט געלט. איך וואָלט דאַן צוזאַמען מיט די איבעריקע „שקצים" געלערנט די מאַטראָזן־קונסט; איך וואָלט מיר אויך געזאַמלט צוזאַמען מיטן טוץ „שקצים" גראָשן צו גראָשן, כדי צו קויפֿן אַן אַלטע שיף. אמת, אַ שיף קען מען קויפֿן נאָר ערגעץ־ווו אויפֿן ברעג ים, און איך אַליין וואָלט גאָר געקענט זיין אַ לוצקער אָדער אַ בריסקער; אָבער אַז מען האָט חשק, געפֿינט מען שוין דעם וועג.

און וואָס וואָלט געווען דער סוף פֿון דער אַוואַנטורע? ווער ווייס — אפשר אַ נצחון, און אפשר אַ מפּלה. וואָס איז די נפקא מינה!

*

מען דאַרף אונטערשיידן גענוי צווישן די צוויי שיטות פֿון דער יידישער אויפֿלעבונגס־באַוועגונג — דער פּאָליטישער שיטה און דער פּראַקטישער שיטה.

וויכטיקער איז די פּאָליטישע: דאָס איז די אייביקע ירושה, וואָס הערצל האָט אונז איבערגעלאָזט. זיין טעאָריע זאָגט: כדי צו שאַפֿן אַ יידישע מדינה, דאַרף מען קודם כל דערווערבן די אָפֿיציעלע באַשטעטיקונג פֿון די הערשנדיקע

פאַקטאָרן, ערשט דאַן קען אַ קאָלאָניזאַציע זיין אַן אמתע קאָלאָניזאַציע, אַן עטאַפּ, וואָס פירט צו אַ יידישער מערהייט און צו אַ יידישער רעגירונג. אַן פּאָליטישע פּאַרזיכערונגען — איז נישטאָ קיין קאָלאָניזאַציע, נאָר עטוואָס ענלעכעס צו קאָלאָניזאַציע, אָבער אין אַ קליינעם פאָרמאַט, און מען רופט עס „קאָלאָניאַל־פּאָליטיק". דאָס באַדייט: קאָנקרעטע, דירעקטע אויפטוען, וואָס זייַנען קיינמאָל נישט בכוח צו שאַפן פאַר אייך אַ מערהייט אין ארץ־ישראל — זיי האַלטן בלויז אונטער אייערע פּאָזיציעס, זיי פּאָפּולאַריזירן אייער געדאַנק און גיבן אים אַ קאָנקרעטע פאָרם. בקיצור, זיי העלפן אייך צו דערגרייכן דעם עיקר־ציל — דעם פּאָליטישן קאַמף פאַרן פּאָליטישן טשאַרטער.

פאַרשידענע מיטלען געהערן צום דאָזיקן באַגריף פון „קאָלאָניאַל־פּאָליטיק". צום ביישפּיל: איינקויפן באָדן פאַר אַזעלכע סכומים, וואָס עטוואָס ענלעכעס האָט מען נאָך ביז איצט נישט געהערט, און בויען דערויף ישובים, ווו יעדע קליינע פאַמיליע וועט אייך אויסמאַכן מוראדיק טייער. איז דאָס דען קאָלאָניזאַציע? — ניין. אָבער מעגלעך, אַז דאָס איז אַ גוטע קאָלאָניאַל־פּאָליטיק, ווייל זי שאַפט אייך פּאָזיציעס, זי ווייזט אייערע מעגלעכקייטן און זי העלפט אייך (אויב איר פאַרדינט אויף הילף) אין אייער פּאָליטישן קאַמף.

אויך דער עליה־ספּאָרט געהערט צום צווייטן מין. אַז ער זאָל דינען ווי אַ מיטל צו קאָלאָניזאַציע, קען קיין רייד נישט זיין. אָבער אַלס מיטל צו ברעכן מיט אים באַשטימטע פּאָליטישע שטערונגען; כדי צו צווינגען די וועלט צו דערמאָנען זיך אין עפּעס, וואָס זי וואָלט אַן דעם זיכער פאַרגעסן; כדי צו מאַכן אונזער צד פּאָפּולער ביים פאָלק, וואָס איז באמת פאַרליבט אין ספּאָרט און באַציט זיך מיט אַכטונג צו אַוואַנטורעס; צו מאַכן ביי אים אומפּאָפּולער זיינע שליחים, וואָס ווילן אונז שטערן, און אויך (אויב עס וועט זיי געלונגען) צו כאַפּן אונז; און קודם כל — כדי אָפּצוהיטן אין אונז, אין אַלע יידישע נשמות, דעם פונק פון שטאָלץ, דאָס פייער פון עקשנות און באַוווסטזיין, אַז אויך אין אַ שווערער צייט קען מען אונז נישט בינדן די הענט; — פאַר די דאָזיקע אַלע צוועקן, און פאַר נאָך הונדערטער ענלעכע, רעקאָמאַנדיר איך מיטן גאַנצן האַרצן דעם נאַציאָנאַלן ספּאָרט. איך נעם אַראָפּ מיין הוט פאַר יענע „שקצים", וואָס ווייסן ווי צו שעצן דעם דאָזיקן מיטל און וועלן זוכה זיין צו זיין קרוין.

מאַי 1939. ז. זשאַבאָטינסקי

די העפּלה

מיר זיינען געווען עדות פון אַ ווונדערלעך בילד: מיט וואָס פאַר אַ גרויסער אָנערקענונג מען האָט גערעדט אין ענגלישן פּאַרלאַמענט וועגן דעם דאָזיקן אומפּאָפּולערן ענין, וואָס הייסט „אומלעגאַלע עליה", און מיט וואָס פאַר אַ טיפער גרינגשעצונג איז וועגן דעם גערעדט געוואָרן אויפן קאָנגרעס (איין און צוואַנציקסטן).

און נישט בלויז די קולטור־וועלט ווייזט אַרויס סימנים פון אָנערקענונג פאַר אונזערע עולים און פּליטים, נאָר אויך דער ים אָנערקענט זיי און האָט אויף זיי רחמנות.

מיט עטלעכע וואכן צוריק איז צוגעקומען צום ארץ־ישראל־ברעג א קליין שיפל, אין וועלכן ס'האבן זיך געפונען צוועלף עלטערע יידן פון דייטשלאנד. זיי האבן דאס שיפל געטריבן מיט וויאסלעס, דאס איז געווען א שיפל אן א מאטאר און אן מאטראזן־ספעציאליסטן. יעדער מינדסטער שטורעם וואלט דאס שיפל גע־קענט איבערדרייען און אראפשליידערן עס אין די אפגרונטן. וויפיל נסים זיי האבן עס געהאט, די דאזיקע צוועלף יידישע פליטים אויפן ים!

און אט לייען איך, אז עס זיינען אנגעקומען פינף שיפלעך, מיט הונדערט און זעבציק פליטים, צווישן זיי שוואנגערע פרויען און דרייסיק קינדער. דרייסיק קילאמעטער פון ברעג, האט זיי דער קאפיטאן אריבערגעזעצט אין שיפלעך און אלעמען איבערגעלאזט אויף גאטס באראט. דער ים האט אבער אויף זיי רחמנות געהאט און זיי געבראכט צו אונזער ברעג. ווען דער ים וואלט זיך אויפגעפירט ווי די שיינע יידישע פרנסים, וואלט ער זיך מסתמא אנדערש פארהאלטן.

איך בין זיך מודה ומתודה: איך האב זיך נעכטן זייער איבערגענומען. מיר זיינען דאך אלע עמיגראנטן. און אויב עס זיינען דא צווישן אונז גליקלעכע, וואס זיצן זיך רואיק אין זייערע לענדער, זיינען דען זייערע עלטערן נישט געווען קיין עמיגראנטן?

מען זאגט אונז: א נישט אפגעקליבענע עליה איז געבויט אויף שלעכטע יסודות. מעגלעך, אז ס'איז אמת. איך הער אבער און טראכט: פון ווען אן זענט איר עס געווארן אזעלכע איבערקלויבער? יארן־לאנג האבן מיר אן אויפהער גע־טענהט, אז ארץ־ישראל קען נישט אויפנעמען ווי עס גייט; אז ארץ־ישראל נויטיקט זיך אין יונגע מענטשן, מענטשן פון ארבעט און טאט, מענטשן־זעלנער, וואס זיינען גרייט, צוגעפאסט צו יעדער שלעכטער צייט און צו יעדער אנשטרענ־גונג. האט איר אונז דאך קריטיקירט, אז אלץ וואס מיר טוען, מאכן מיר צו־ליב פארטייאישע חשבונות; אז מיר מאכן א חילוק צווישן יידן און יידן. איר האט פון אונז געפאדערט, אז א יונגער זאל ביי אונז נישט האבן קיין פארצוג פאר אן אלטן, א חלוץ פאר א קרעמער, אן ארבעטס־מענטש פאר א מעקלער. לאנ־גע יארן זיינען מיר געווען געצוווּנגען צו קעמפן פארן פרינציפ פון אפקלייב און הכשרה. און ערשט, ווען ס'איז געקומען דער גרויסער בראך און דער יידישער פליט, וואס אנטלויפט, פון גיהנום אין דייטשלאנד, און אין עסטרייך, אין טשעכיע און סלאוואקיע, רייסט זיך אריין אין לאנד, קומט איר מיט דער פאדערונג — סע־לעקציע!

און די, וואס זארגן אזוי פאר סעלעקציע, מוז איך זאגן: ס'איז דא א סע־לעקציע. עס זיינען דא אויך שיפן אפגעקליבענע. מיט מיינע אייגענע אויגן האב איך געזען, ווי „אומלעגאלע" עולים שטייען ביי דער ארבעט און אויף דער וואך, און איך האב זיך איבערצייגט, אז זיי זיינען ווייט נישט פון די ערגסטע.

ווען אונזערע טוער און פירער וואלטן צוגעגאנגען נענטער צו די עיקר־דער־שיינונגען אין אונזער לעבן, וואלטן זיי זיך אפשר דערוואָרבן אנדערע באגריפן. מיט עטלעכע יאר צוריק האב איך דורכגעמאכט א נאכט אין דערוואַרטונג. איך האב געזען וויאזוי יונגעלייט און מיידלעך ארבעטן מיט וויאסלעס, נישט וויסנ־דיק צי אלע שיפלעך זיינען אנגעקומען בשלום; וויאזוי זיי שפרייזן אין וואסער, האלטנדיק איינע די צווייטע פאר די הענט, אז קיינער פון דער חברה זאל זיך

נישט אפּריינן. אויך דאָס דאַזיקע בילד וואָלט פון עסטעטישן שטאַנדפּונקט גע־קענט קריטיקירט ווערן. מען קען זיך משער זיין, אַז ווען עס קומט אַ גרופּע אַנגלאָ־זאַקסישע שווים־ספּאָרטלער, וואָלט זי געהאַט אַן אַנדער אויסזען — אָבער ביי מיר אין די אויגן האָט עס אויסגעזען ווי אַ קייט, וואָס ציט זיך פון ר׳ יהודה הלוי ביז די דאָזיקע בחורים און מיידלעך. און איך גלויב, אַז נישט ווייט איז דער טאָג ווען ס׳וועלן געזונגען ווערן לידער, און אפשר אויך פאַרפאַסט ווערן תפילות פאַרן געזונט פון אונזערע ים־מענטשן. און ווער ווייס, אפשר וועט מען לויט די דאָזיקע תפילות מתפלל זיין אויך אין די אַמעריקאַנער טעמפּלען. איך דערמאָן זיך אין דאָזיקן מאָמענט, אַז ס׳איז דאָ אַ וואונדערלעכע ים־תפילה פון רמב״ם, וועל־כער האָט מיט אַן ערך זיבן הונדערט יאָר צוריק אָנגעהויבן אַן עליה קיין ארץ־ישראל. וואַרשיינלעך איז די דאָזיקע עליה דעמאָלט נישט געווען גאַנץ לעגאַל. אין זיין תפילה רעדט זיך וועגן פאַרשידענע מזיקים און מחבלים, וואָס שפּרייטן אויס זייערע נעצן אין די ימים. אָבער דער רמב״ם האָט נאָך דאַן נישט געוווּסט וועגן אַן ענגלישן פּלאַט, וועגן מאָטאָר־שיפלעך, וועגן ענגליש־אַראַבישע וואַכן אויף די ברעגעס. געפינט זיך נישט אין אונזערע צייטן קיין ייד, וואָס זאָל מתפּלל זיין פאַר אונזערע ים־פאָרערס?

אויגוסט 1939.

ב. קאַצענעלזאָן

אין די יאָרן פון אומגליק

(ת״ש — תש״ה)

די, וואָס האָבן געוואגט — זיינען עולה געווען!
אָן א וועג און אָן א שטעג
די מאַרטיראָלאָגיע אויפן ים
די אומגליקן האָבן נישט אָפּגעשראָקן — מען וועט פאָר!

די קריגס-פראָנטן וועלן פאַרצוימען דעם וועג פאַר דער עליה פון פיל לענדער. דער פיין-פולער שטעג פון דער עליה וועט איצט באַדעקט ווערן מיט נייע דערנער און שטרויכל-שטיינער. אָבער יעדער שפּאַלט און יעדער דורכברוך איז הייליק ביים אַריבערפירן אויסגעלייזטע. די עליה פון יעדן ייד באַזונדער ווערט איצט דערהויבן צו דער מדרגה פון דאָפּעלן פּקוח-נפש — אַ פערזענלעכן און אַ נאַציאָנאַלן: אַ מענטש ווערט געראַטעוועט פונם פאַרניכטונגס-טאָל און אונזער איינציקע גאולה-פעסטונג ווערט פאַרשטאַרקט. דער קריגס-שטורעם טאָר נישט פאַר-הילכן דאָס עליה-געשריי.

ד. בן-גוריון

אויף די וואַנדער־וועגן צום ציל

אויף איינער פון די באַן-סטאַנציעס

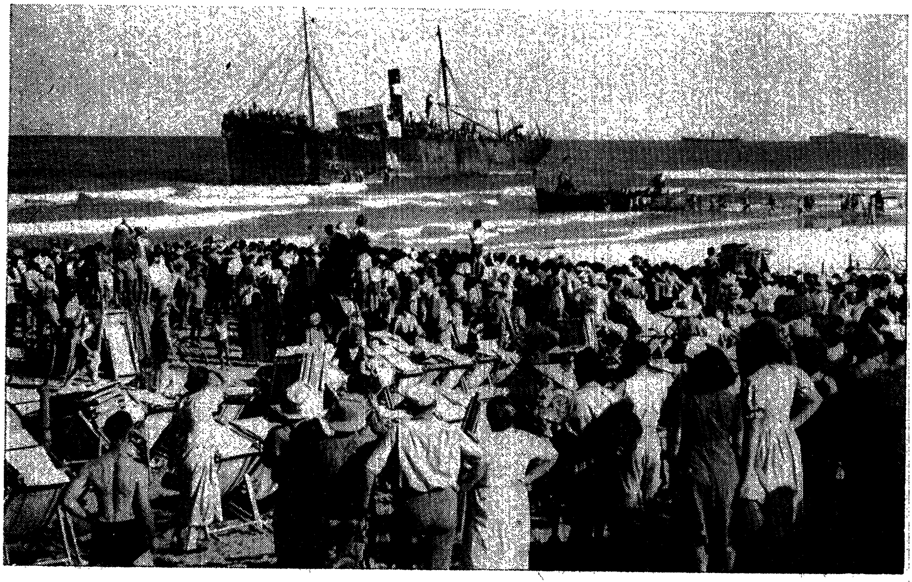

אַ מעפּילים־שיף אין תּל-אביבער פּאָרט.

די, וואס האבן געוואגט — זיינען עולה געווען!

„רודניטשער"

15 סעפטעמבער, אפיציעל.

היינט 9.40 אינדערפרי זיינען צום תל־אביבער פּאָרט צוגעשווומען פינף קליי־נע שיפלעך מיט 364 „אומלעגאלע" יידישע עולים. אויף א געוויסן מרחק פונם ברעג, זיינען זיי היינט פארטאג אריבערגעזעצט געווארן פון דער 160־טאָניקער שיף „רודניטשער" אויף שיפלעך.

*

א קורצער פייף האט שבת 8.20 אינדערפרי אנגעזאגט די איינוווינער פון תל־אביב, אז א שיף דערנענטערט זיך צו אירע ברעגעס. בליץ־שנעל האט זיך די ידיעה פארשפרייט אין דער שטאט, און מאסן מענטשן האבן גענומען שטראמען צום האפן. נישט ווייט פונם פארט האט זיך באוויזן א מאטאר־שיפל, נעבן אים א קליין שיפל, און נאך אים — דריי ענגע־שיפלעך, אלע פול מיט מעפּילים. אין ציטערנדיקער שפּאנונג האט דער פארזאמלטער עולם נאכגעפאלגט דעם דאזיקן קאַראוואן.

ווען די פאליציי איז אנגעקומען, האבן די קריגס־מעפּילים איר איבערגעגעבן 18 רעוואלווערן, 20 שפּיזן און דריי ביקסן, וואס זיי האבן מיטגעפירט. איינער פון די מעפּילים האט אויפגעקלערט, אז זיי האבן מיטגענומען דאס געווער אוים מורא פאר באנדיטן. די ענגלישע פאליציסטן האבן צווישן די עולים געטיילט ציגארעטן און זיי פארלייכטערט דאס לאנדן.

די אנגעקומענע זיינען ס'רוב פּליטים פון טשעכאסלאוואקיי, די איבעריקע שטאמען פון אונגארן און סלאוואקיי. צווישן זיי געפינען זיך פרויען און קינדער, ווי אויך א מאן צוואנציק 50־60 יאריקע. מיט צוועלף טעג צוריק זיינען זיי ארויסגעפארן פון קאנסטאנץ אויף א גריכישער שיף. עטלעכע קילאמעטער פון ברעג האבן זיי זיך אריבערגעזעצט אין שיפלעך און די שיף איז נעלם געווארן.

די שיפלעך זיינען קאנפיסקירט געווארן. די מעפּילים זיינען אין באגלייטונג פון א מיליטער־וואך אריבערגעפירט געווארן אין אינטערנירונגס־לאגער פון צריפין.

„נ ע מ י י ו ל י א"

20 סעפטעמבער 1939.

היינט פרי איז אנגעקומען קיין חיפה די שיף „נעמי" מיט 1200 „אומלעגאַלע" יידישע עולים. צווישן זיי — 364 פרויען און קינדער. דער קאפּיטאן (מען

זאגט, אַז ער איז אַ ייד) און די איבעריקע שיף־מיטאַרבעטער זיינען אַרעסטירט געוואָרן. די מעפּילים שיף האָט זיך דערנענטערט צום ברעג אַן שטערונגען.

„אָריאָן"

9 יאַנואַר 1940, אָפיציעל:

היינט פאַרטאָג זיינען מיט אַ מאָטאָר־שיפל געבראַכט געוואָרן 175 „אומלעגאַלע" יידישע עולים צום ברעג בת ־גלים ביי חיפה. אַביסל שפּעטער איז אין דער באַגלייטונג פון אַ פּאָליציי־וואַך געבראַכט געוואָרן אין חיפהער פּאָרט די שיף „אָריאָן" מיט די איבעריקע פון די 502 עולים. אַלע מעפּילים (373 מענער, 79 פרויען און 50 קינדער) זיינען פאַרהאַלטן געוואָרן.

„הילדא"

דער טערמין פון אונזער פאַרלאָזן דייטשלאַנד איז באַשטימט געוואָרן אויף סעפּטעמבער 1939. פּלוצלינג איז אויסגעבראָכן די מלחמה מיט ענגלאַנד און מיר האָבן זיך געטראַכט, אַז איצט וועט מען זיכער נישט קענען פאָרן. אָבער דער ארץ־ישראל־אַמט האָט אונז געמאָלדן, אַז דער טראַנספּאָרט וועט יאָ אָפּפאָרן און געשען וועט עס דעם 13־טן אָקטאָבער. אַלע עולים, וואָס האָבן באַקומען אַ באַשטעטיקונג, דאַרפן אין דעם דאָזיקן טאָג זיך טרעפן אין בערלין.

מיר זיינען געווען גליקלעך און פיל מענטשן האָבן אונז מקנא געווען. סוף־כל סוף פאָרן מיר! מיר באַפרייען זיך פון אַדאָלף היטלערס קייטן.

דעם 13־טן אָקטאָבער ביי טאָג בין איך מיט מיין חבר געקומען אויפן אָפּגערעדטן פּונקט אין בערלין, און אָונט־צו זיינען מיר געווען צווישן די ערשטע צוויי הונדערט מאַן, וואָס זיינען געגאַנגען צו דער באַן, כדי צו פאָרן קיין ווין. די מלחמה האָט זיך שוין דאַן געלאָזט פילן.

*

מיר זיינען אַריבער די דייטשע גרענעץ און די היטלער־פּאַן אויף דער מאַסט איז פאַרביטן געוואָרן מיט אַן אונגאַרישער. דאָס האָט אויף אונז אַלעמען געמאַכט אַ גרויסן רושם און די פרייד איז געווען אין לשער. אויפן דאָזיקן מאָמענט האָבן מיר געוואָרט אין משך פונם גאַנצן וועג. איצט האָבן מיר זיך געפילט פולשטענדיק באַפרייט. שטעט זיינען אַנגעקומען און שטעט זיינען אַוועק: פּרעסבורג, בודאַפּעשט, בעלגראַד, זמעלין און נאָך און נאָך. צייטנווייז פלעגן מיר זיך אָפּשטעלן אויף אַ לענגערע צייט, כדי צו באַזאָרגן זיך מיט קוילן אָדער מיט שפּייז. אין פּראַהאָוואַ זיינען מיר געשטאַנען אַ פּאָר וואָכן. דאָ האָבן מיר זיך באַגעגנט מיט אַ שיף, וואָס האָט געפירט פיר הונדערט יידן פון טשעכאָסלאָוואַקיי. ס'זיינען אַרומגעגאַנגען קלאַנגען, אַז די דאָזיקע מענטשן וועלן צוזאַמען מיט אונז פאָרן אויף איין גרויסער שיף. דערווייל האָבן מיר זיך פאַרשטענדיקט מיט צייכנס. דערנאָך האָבן זיך די שיפן איינע צו דער צווייטער אַזוי דערנענטערט, אַז מיר האָבן געהאַט די מעגלעכקייט צו דער לאַנגען זיך די הענט. פון דעם דאָזיקן מאָמענט אָן זיינען מיר שוין געשוואָמען פאַר־

ראַלעל, איין שיף ביי דער צווייטער און צווישן די פּאַסאַזשירן פוןביידע שיפן איז נישט ווילנדיק אַנגעקניפּט געוואָרן אַ נאָענטע פריינטשאַפט.

אין פּאָרט סולינא מוזן מיר וואַרטן. פונדאַנען וועלן מיר פאָרזעצן די נסיעה אויף אַ „ים־שיף". אָבער ווען? מיר האָבן געוואַרט אַ וואָך, און נאָך אַ וואָך, און ווידער אַ וואָך. לסוף זיינען מיר אַריבערגעזעצט געוואָרן אין אַן אַלטע קוילן־שיף און ס'איז אונז געוואָרן ביטער ווי גאַל. ביטער איז אונז געוואָרן דער עיקר דערפאַר, וואָס מיט אַ נאַכט פריער איז אין דער פריערדיקער שיף געשטאָרבן אונזער חברטע און זי איז געבראַכט געוואָרן צו קבורה אין סולינא. איר טויט האָבן מענטשן גע־פרוווט פאַרשווייגן און דעריבער האָבן זיך וועגן דעם פאַרשפּרייט פאַרשידענע קלאַנגען.

יאָ, שרעקלעך איז געווען אונזער „ים־שיף", שרעקלעך און דערדריקנדיק. אירע באַדינער האָבן געמאַכט דעם איינדרוק פון פּראָפעסיאָנעלע פּיראַטן. קודם כל האָבן זיי געפרעגט, צי מיר האָבן געווער, אויב יאָ — מוזן מיר עס אַוועקגעבן זיי. אונזער געווער איז באַשטאַנען פון... מעסערלעך און טאַשן לעמפּלעך, וואָס אונזערע איר־בערגעגעבענע הגנה־מענטשן האָבן געהאַט. אַך, ווי וויכטיק די דאָזיקע מענטשן זיי־נען איצט געווען! טאָג ווי נאַכט פלעגן זיי האַלטן וואַכן, וואָס האָבן אונז געשיצט פון אָנפאַלן. אָן זיי וואָלטן מיר קיין איין נאַכט נישט געקענט רואיק איבערשלאָפן.

עטלעכע טעג זיינען מיר אַזוי געשטאַנען אין סולינא. מען האָט אונז גע־האָט געזאָגט, אַז דאָ וועט מען אונז אַריבערפירן אין אַן אָנשטענדיקערע שיף, דער־ווייל זיינען מיר ווייטער געפאָרן אינם דאָזיקן צעבראָכענעם קאַסטן. ווייט זיינען מיר אָבער דאָסמאָל נישט אָפּגעפאָרן — אין באַלטשוק האָבן מיר ווידער געמוזט אָנקערן. אַך, באַלטשוק, באַלטשוק! איבער אַנדערהאַלבן חדשים זיינען מיר אין דיין פּאָרט געשטאַנען, פיל משונהדיקע זאַכן האָבן מיר ביי דיר געזען. אַ חתונה איז דאָ געפייערט געוואָרן. צוויי קינדער זיינען דאָ געבוירן געוואָרן. אַ געוויס מיידל האָט זיך אַריינגעוואָרפן אין די ים־כוואַליעס (מן הסתם האָט איר געפּלאַצט דאָס געדולד), זי איז אָבער אָפּגעראַטעוועט געוואָרן. דאָ האָבן מיר געליטן מוראדיקע קעלט. אין די רערן איז פאַרפרוירן געוואָרן דאָס וואַסער און דריי טעג כסדר האָבן מיר נישט געהאַט וואָס צו טרינקען. ערשט אויפן פערטן טאָג האָט מען אָנגעהויבן צוצופירן אונז אין אַ וואָגן וואַסער אויף טיי, אַ האַלב גלאָז אויף אַ מענטש. אַ לאַנגע צייט האָבן מיר זיך נישט געוואַשן — אַ נס וואָס לסוף איז אַראָפּגעפאַלן אַ שניי. יונגע־לייט פלעגן אַראָפּבריינגען שטיקער אייז פון די רעטונגס־שיפן און פלעגן דאָס עסן, כדי צו שטילן זייער הונגער און דורשט. אויסצושווענקען די עס־כלים איז קיין שום מעגלעכקייט נישט געווען. אונזער שפּייז אין יענע שווערע טעג איז געווען — גע־פּראַוון ברויט, ווורשט און קעז, וואָס דער רומענישער פּאַלעסטינע־אַמט האָט אונז געשיקט.

סוף כל סוף זיינען מיר אָפּגעשווומען און געקומען בשלום קיין סטאַמבול. דאָ זיינען מיר געווען געצווונגען צו באַהאַלטן זיך אינעווייניק אין דער שיף און נישט צו באַווייזן זיך, חלילה, אויפן דעק. טאָמער וועלן אונז די ענגלענדער פונם פּאָרט באַמערקן. אונזער שיף האָט דאָך די גאַנצע צייט דורכגעמאַכט איר וועג ווי אַ לאַסט שיף, כלומרשט. אָבער מעשה־שטן איז אין סטאַמבולער פּאָרט אויסגע־בראָכן צווישן אונז אַ דעזינטעריע־עפּידעמיע. די מענטשן פלעגן אונטן שטיין אין

א לאנגער ריי, ארויפגיין צו דריי מאן אויפן אויבער־דעק און... פלעגן זיך דארט פארהאלטן לענגער ווי דאס האט זיך געפאדערט, כדי אנצוזעטיקן די אויגן מיטן וואונדערלעכן בילד פון דער באספאר שטאט.

פון די ענגלענדער האבן מיר זיך נישט ארויסגעדרייט. ווי נאר מיר האבן זיך אביסל דערוויטערט פון סטאמבול, האבן אונז דעריאגט צוויי ענגלישע קריגס־שיפן. צום דריטן מאל האט זיך געביטן אונזער שיפס־מאנשאפט. צו אונז אויף דער שיף זיינען ארויפגעקומען פופציק ענגלענדער מיט צוויי אפיצירן בראש. די פריערדיקע מאנשאפט האט אונז איבערגעלאזט בירושה דעפעקטן אין די מאטארן. עטלעכע חברים אונזערע, וועלכע האבן זיך אויסגעלערנט, זייענדיק נאך אויף דער הכשרה, וויאזוי צו באדינען א שיף, האבן געמוזט לאנג פארקען ביים פאררעכטן די פעלערן. די ענגלענדער זיינען געווען רואיקע מענטשן, געגייגט צו א פויל לעבן און צו ליידיקגייעריי. אבער ווען אויפן ים האט זיך צעשפילט א שטורעם, האבן די אפיצירן זיך געפילט פאראנטווארטלעך פאר אונזער לעבן און געצוואונגען דעם קאפיטאן צו אנקערן ביים אינזל קאס.

אויף מארגן זיינען מיר פון דארטן אפגעפארן און דעם 22־סטן יאנואר 1940 האבן מיר זיך געפונען נאענט פון חיפה. אזוי ווי דערנענטערן זיך צום פארט איז געווען פארבאטן, האבן מיר זיך א גאנצע נאכט ארומגעדרייט און ערשט אינדערפרי האבן מיר געאנקערט אין א פונקט, וואס איז „אויסער די דרייסיק מייל".

ניין טעג זיינען מיר דא געשטאנען און געליטן. פלוצלינג האבן מיר זיך דערוווסט, אז מען האלט ביי אריבערפירן אונז — אין הסכם מיט אונזערע פאפירן — קיין פאראגוואי. וואס זאלן מיר טון? וואס קענען מיר דען טון? אין ארץ־ישראל — זיינען צו אונז דערגאנגען ידיעות — פאדערט מען, אז מען זאל אונז באפרייען. מען פאדערט עס ענערגיש און מען קעמפט דערפאר. מיר זיינען דערמיט א ביסל דערמוטיקט געווארן. באהאלטענע כוחות האבן זיך ביי אונז אנטפלעקט, און ווען צו אונז זיינען ארויפגעקומען די קאנטראל־באאמטע, האבן מיר זיי באגעגנט מיט א שטורמישער פאדערונג: „מיר ווילן קיין ארץ־ישראל!" באלד האט זיך געלאזט הערן א העברעיש געזאנג. די שטימונג איז אבער געווען זייער א דערשלאגענע. אז ערך צוויי הונדערט מאן פון אונז האבן באשלאסן לאזן זיך שווימען צום ברעג — און וואס וועט זיין וועט זיין! די איבעריקע האבן נישט געוווסט וואס מען הויבט אן צו טון. דער טראנספארט־פירער איז ארומגעגאנגען צווישן די מענטשן און כסדר געטענהט, אז נאך איז די האפענונג נישט אינגאנצן פארלארן און אז דאס איז דער לעצטער האפן פון אונזערע וואנדערונגען.

לסוף האט א שטראל געטון די בשורה: מארגן וועט מען אונז דערלויבן צו לאנדן!

ר ו ת ל.

„ז כ ר י ה"

15 פעברואר 1940.

נעכטן, שפעט ביינאכט, איז קיין חיפה אנגעקומען די שיף „זכריה". זי האט געבראכט איבער צוויי טויזנט „אומלעגאלע" יידישע עולים. זיי זיינען פארהאלטן געווארן.

מעפּילים דערציילן:

„זכריה" איז אַרויסגעפֿאָרן פֿון סולינא אין רומעניע דעם ערשטן פֿעברואַר 1940. דאָס איז געווען אַ לאַסט־שיף, וואָס איז געבויט געוואָרן אין דייטשלאַנד אין יאָר 1850 און האָט געדינט די טערקן אויף אַריבערצופֿירן קוילן.

דריי טראַנספּאָרטן עולים זיינען אויף „זכריה" געווען. דער גרעסטער פֿון זיי האָט אַנטהאַלטן 800 מאַן. דאָס זיינען געווען פּליטים פֿון טשעכיע, וואָס זיינען אָנגעקומען פֿון בראַטיסלאַווע מיט דער שיף „סטאַרנאָס". אַ צווייטער טראַנספּאָרט, וואָס איז באַשטאַנען פֿון פּראַגער ביתר"ים, בערך 500 מאַן, איז אַרויסגעשווומען דעם 15־טן אָקטאָבער מיטן דונאַי אויף צוויי סלאָוואַקישע דאַמף־שיפֿן, און אין מאַלדאַווע־וואַקאַ זיינען די פּאַסאַזשירן אַריבערגעפֿירט געוואָרן אויף דער רומעניי־שער שיף „ספּיראַלאַ".

נאָכדעם ווי פֿון די צוזאָגן, וואָס די אָרגאַניזאַטאָרן פֿון די צוויי שיפֿן האָבן געגעבן, האָט זיך אויסגעלאָזט אַ טייך און מען האָט געמוזט האָבן פֿיל געלט, כדי צו דינגען די „זכריה", איז צו זיי צוגעשטאַנען אַ טראַנספּאָרט פֿון אונגאַרן, וואָס האָט אויך פֿאַר זיך באַשטימט אַ טייל פֿון דער שיף, ווי אויך אַ מאַן 400 פֿון רומע־ניע, וואָס זיינען אָנגעקומען פֿון פֿאַרשידענע לענדער. אַ גרויסע פֿינאַנציעלע שטיצע האָבן געגעבן די יידישע קהילות אין רומעניע און די הילפֿס־אינסטיטוציעס פֿון אויסלאַנד.

„ליבערטאַד"

21 יולי 1940.

מען מעלדעט, אַז אַן אָפּטיילונג פֿון דער ברעג־וואַך האָט דעם 17־טן יולי געכאַפּט נאָענט פֿון זכרון יעקב אַ שיף פֿון 90 טאָן. אין דער שיף האָבן זיך גע־פֿונען 380 פּליטים פֿון די באַלקאַנען. זיי האָבן פֿאַרלאָזט דעם שוואַרצן ים מיט 35 טעג צוריק. אויף דער שיף האָט געפֿלאַטערט אַן אורוגווייער פֿאָן.

פֿונעם טאָג־בוך פֿון „ליבערטאַד"

אין יאַנואַר 1940 האָבן זיך אינם פּאָרט פֿון וואַרנאַ אויפֿן שוואַרצן ים פֿאַר־זאַמלט בערך אַכט הונדערט יידן, וואָס זיינען אַרויסגעטריבן געוואָרן פֿון בולגאַריע, מענער, פֿרויען, קינדער און זקנים. צווישן זיי זיינען געווען אַזעלכע, וואָס האָבן חדשים־לאַנג אַרומגעבלאָנדזשעט צווישן די גרענעצן, ווי אויך אַזעלכע, ביי וועמען מען האָט אָפּגענומען די בירגערשאַפֿט ערשט נישט לאַנג, אָבער סיי די ערשטע, סיי די צווייטע האָבן באַקומען דעם באַפֿעל תיכף ומיד צו פֿאַרלאָזן בולגאַריע.

דאָ זיינען זיי אַריינגעפֿאַלן צו אַ שיפֿס־מענטש, וואָס האָט פֿון זייער אומ־גליק געוואָלט שלאָגן קאַפּיטאַל. ער האָט געהאַט אַ געמיינע שיף פֿון 350 טאָן. געווען איז דאָס ווינטער, ביי שאַרפֿע שטורעמס, אָבער צוליב דער מורא פֿאַר דער פּאָליציי, וואָס איז איבער זיי געהאַנגען, האָבן די אומגליקלעכע מענטשן לאַנג

נישט געטראַכט און אים געגעבן די געפּאַדערטע סומע, אַבי צו פאַרזיכערן זיך אַ פּלאַץ אויף דער שיף.

פאַר ענגשאַפט האָט ער קיין מורא נישט געהאַט. אויף דער שיף איז געווען פּלאַץ פאַר 250 מאַן, אָבער ער האָט אַהין אַריינגעפירט גאַנצע פינף הונדערט פּאַסאַזשירן. מער האָט אפילו ער נישט געקענט אַריינשטופּן. די דריי הונדערט איבערגעבליבענע האָט ער צוגעזאָגט מיטצונעמען ביי דער צווייטער רייזע.

דריי חדשים האָבן די איבערגעבליבענע אין ציטערניש געוואַרט, אַז דער שיף-אינהאַבער זאָל צוריקקומען. צום סוף האָבן זיי זיך דערוווּסט, אַז ער האָט זיך אָפּגעטראָגן קיין אויסלאַנד און האָט נישט בדעה צוריקצוקומען. אַזוי אַרום האָבן זיי פאַרלאָרן נישט בלויז זייער געלט, נאָר אויך די מעגלעכקייט אַרויסצופאָרן פון דאַנען, ווייל אין דער צווישנצייט האָט די בולגאַרישע רעגירונג פאַרווערט אַזעלכע נסיעות. אָבער איבערבלייבן אויפן אָרט האָט מען זיי אויך נישט דערלויבט.

האָט מען אַזוי לאַנג געזוכט אַ מיטל, ביז מען האָט געפונען. פאַר זיין אַרויספאָרן קיין אויסלאַנד האָט זיך נעמלעך דער דערמאָנטער שיף-אינהאַבער דערוואָרבן אַ זעגל-שיף, אויף וועלכער ער האָט אויך געהאַט בדעה אַריבערצופירן מענטשן קיין ארץ ישראל. די דאָזיקע שיף איז געלעגן אין זאַמד אויסערן האַפן. האָבן זי די פּליטים איצט קאָנפיסקירט, כדי אויף אַזאַ אופן כאָטש טיילווייז קאָמפּענסירן זייער געלט-שאָדן. וועגן באַנוצן זיך מיט אַזאַ צעפּאַרענער שיף צו דער רייזע האָט קיינער נישט געטראַכט, בפרט אַז עס זיינען אפילו נישט געווען קיין מיטלען אויף די נויטיקסטע זאַכן, ווי איינצוקויפן פּראָוויאַנט, צו באַצאָלן דעם קאַפּיטאַן און די מאַטראָזן פאַר דער אַרבעט, צו דערווערבן זיך די אַנטשפּרעכנדיקע שיפס-איינריכטונגען א. א. וו. אָבער דאָ האָט זיך ווידער אַריינגעמישט די בולגאַרישע פּאָליציי און געפּאָדערט, אַז דאָס נויטיקע געלט אויף באַזאָרגונג זאָל געשאַפן ווערן אין משך פון פיר און צוואַנציק שעה, אין קעגנפאַל וועלן אַלע פּליטים אַריבערגעוואָרפן ווערן אין קיינעמס לאַנד צווישן די גרענעצן. און אַלע האָבן שוין אויסגעצייכנט געוווּסט וואָס אַזעלכע ווערטער באַדייטן!

אין דעריבער באַשלאָסן געוואָרן איינצומאָנען דאָס געלט פון די יעניקע, וואָס זיינען צו דער אונטערנעמונג צוגעשטאַנען נאָך יאַנואַר און האָבן נאָך נישט איינגעצאָלט אויף די רייזע-הוצאות. דאָס איבעריקע האָבן געגעבן דאָס קאָנסיסטאָריום פון די בולגאַרישע יידן און די קהילה פון וואַרנאַ.

די גאַנצע שיף האָט געהאַט 21 מעטער די לענג און 6 מעטער די ברייט. פריער האָט זי געהייסן „שיפּקאַ" — לויטן נאָמען פון אַ הייליק אָרט אין דער געשיכטע פון בולגאַריע. איצט האָט מען איר אַ נאָמען געגעבן „ליבערטאַד" (באַפרייונג). דער דאָזיקער געהויבענער נאָמען האָט געקלונגען ווי אַ חוזק אין באַצוג צו די דאָזיקע צעפוילטע ברעטער.

אין איינעם אַ שיינעם יוני-טאָג זיינען געמאַכט געוואָרן די לעצטע הכנות צום אָפּשווימען. שטילערהייט האָט די פּאָליציי ביינאַכט געפירט לאַנגע רייען פון פרויען און מענער, קינדער און זקנים צו אַן ענגן, עפּושדיקן פּי-שטאָל מיט דער הילף פון ביקסן און זידלערייען האָט מען זיי אַריינגעשטויסן און געלאָזט דאָרט שטיין צונויפגעדריקטע און פאַרשטיקטע אין דער שטינקנדיקער לופט. אינמיטן נאַכט האָט מען זיי איינציקווייז אַנגעהויבן אַרויסצורופן, יעדן לויט זיין נומער

און לויט זיין נאָמען, און זיי געפירט צו דער שיף. לאַנג איז געווען די רשימה. דריי הונדערט און נײַנציק מאַן. דאָס רוב זיינען עס געווען מענטשן, וואָס מיט פאַרלירן די היים איז ביי זיי צוגענומען געוואָרן דער חשק צו לעבן. בלויז אַ קלײנער טייל פון זיי האָט מיט זיך פאַרגעשטעלט יונגעלייט, וואָס האָבן נאָך פאַר זיך געהאַט אַ צוקונפט.

דעם 18־טן יולי 1940, נאָך זעקס וואָכן וואַנדערונגען און עינויים, איז די שיף „ליבערטאַד" צוגעקומען נאָענט צום ברעג פון ארץ־ישראל. ווען דער קאַפּיטאַן האָט אָפּגעקערט די שיף צו מערב־צו אויס מורא, אַז זי זאָל נישט אַרויף אויף אַ מינע־פעלד, האָט זיך איינער אַ חבר צוגעאײַלט און... איבערגעפירט דעם מאָטאָר, וואָס האָט ביז איצט געאַרבעט ווי געהעריק. אַזוי אַרום זיינען מיר ווי דער געבליבן שטיין. מיר זיינען געווען נאָענט פון אונזער ציל, אָבער צוקומען צו אים האָבן מיר נישט געקענט.

פון ברעג איז אָנגעקומען אַ פּאָליציי־שיפל. ענגלישע פּאָליציסטן האָבן אויסגעפאָרשט די לייטונג און קאָנטראָלירט די דאָקומענטן. לסוף האָט מען צוגעבונדן די „ליבערטאַד" צו זייער שיפל און זי געשלעפּט צום חיפהער פּאָרט.

צוויי מאָל האָבן די שטריק אין וועג געפּלאַצט. ווי יעדע זאַך אין „ליבערטאַד" — זיינען אויך זיי דערגאַנגען דער גרענעץ פון זייער מעגלעכקייט. אויך דער פאַרזשאַווערטער רודער איז איבערגעפירט געוואָרן. געשלעפּט פונם פּאָליציי־שיפל איז „ליבערטאַד" שפּרינגענדיק איבער די כוואַליעס מיט אירע הונגעריקע, אויסגעפּייניקטע פּאַסאַזשירן סוף כל סוף אָנגעקומען צום חיפהער פּאָרט.

מ אַ ר ק אָ נ ת ן

אן אַ וועג און אָן אַ שטעג

אין שיפֿלעך אויפֿן פֿאַרפֿראָרענעם דונאַי

בוקאַרעשט, 8 יאַנואַר 1940.

600 פּוילישע יידן ליידן הונגער אויף אַ טערקישער שיף, וואָס שטייט אינם אויסגאַנג פֿון דונאַי. די טערקישע רעגירונג האָט מיט צוויי וואָכן צוריק נישט דערלויבט דעם שיפֿס־קאַפּיטאַן צו פֿירן די פּליטים קיין ארץ־ישראל. דאָס וואַסער פֿונם דונאַי איז פֿאַרפֿראָרן געוואָרן און מען קען צו דער שיף נישט צוקומען אַנדערש ווי מיט אַן אײַזברעכער. מען גיט איבער, אַז צווישן די פּליטים זײַנען דאָ פֿיל קראַנקייטס־פֿאַלן.

לאָנדאָן, 7 פֿעברואַר 1940.

הײַנט האָט מען געפֿרעגט מאַלקאָלם מאַקדאָנאַלדן אין פּאַרלאַמענט, צי ווייס ער, אַז בערך 2000 יידישע פּליטים זײַנען איבערגעלאָזט געוואָרן אין שיפֿלעך אויפֿן טייך דונאַי, דער עיקר דערפֿאַר, וואָס די שיפֿן־אייגנטימער זײַנען אויסגעשטעלט דערויף, אַז מען וועט קאָנפֿיסקירן זייערע שיפֿן און אַרעסטירן זייערע מאַטראָזן, אויב מען וועט זיי כאַפּן נאָענט פֿון די ארץ־ישראל־ברעגעס. צי וועט דער מיניסטער, נעמענדיק דאָס אין באַטראַכט, באַרירן די פֿראַגע וועגן מבטל מאַכן די גזירה אויף אַ צוגאָב־עליה קיין ארץ־ישראל, כדי צו ראַטעווען די אויבנדערמאָנטע פּליטים?

מאַקדאָנאַלד האָט אין זײַן ענטפֿער דערקלערט, אַז ער קען נישט מסכּים זײַן אויפֿן דאָזיקן פֿאָרשלאָג, ווײַל די געוויינלעכע מאָטיוון קעגן דער אומלעגאַלער עליה זײַנען אין דער מלחמה־צײַט נאָך באַדײַטנדיק שטאַרקער, נעמענדיק אין אַכט די סכּנה, אַז דעם שונאס שפּיאָנען קענען אויפֿן דאָזיקן וועג אַרײַנקומען קיין ארץ־ישראל.

די העפּלה־ליידן

דעם 6־טן יוני זײַנען געכאַפּט און אַרעסטירט געוואָרן ביים צאַל־אַמט אין ראש־פּינה צוויי יידן פֿון דײַטשלאַנד און איינער פֿון פּוילן. זיי זײַנען געבראַכט געוואָרן אין דער צפֿתער תּפֿיסה און דעם זעלבן טאָג איז פֿאָרגעקומען זייער משפּט ביים פֿרידנס־ריכטער. זיי האָבן באַקומען 15 טעג אַרעסט.

דעם זעלבן טאָג זײַנען געכאַפּט און אַרעסטירט געוואָרן אין זעלבן אָרט איין ייד פֿון טשעכיע, וועלכער האָט זיך אַ געוויסע צײַט געפֿונען אינם קיבוץ שבחיאם וואַליד, און צוויי מיידלעך, וואָס האָבן זיך פֿאַרהאַלטן אין דפֿנה. שבת, דעם 8־טן

יוני, זיינען זיי געבראַכט געוואָרן אין דער צפתער תפיסה. דער פּרידנס ריכטער האָט זיי באַשטראָפט מיט 15 טעג אַרעסט. זיי זיינען אָבער באַפרייט געוואָרן קעגן אַ גאַראַנטיע פון די מוכתרים פון די דערמאַנטע קיבוצים.

ס'זיינען אויך געכאַפּט געוואָרן זעקס אַנדערע יידן דעם 11־טן און דעם 13־טן יוני. אויך זיי האָבן באַקומען די זעלבע שטראָף וואָס די פריערדיקע מעפּילים.

אינם אויבן־דערמאַנטן פּונקט איז אויך פאַרהאַלטן געוואָרן אַ מיידל און אַ ייד פון אונגאַרן, וואָס איז אַריינגעקומען אין לאַנד מיט אַכט יאָר צוריק אַלס טוריסט און געפינט זיך איצט אין קיבוץ דן. אויך זיי האָט מען שבת געבראַכט אין צפתער תפיסה און באַשטראָפט מיט 15 טעג אַרעסט אָדער מיט אַ געלט־שטראָף פון פינף פונט.

אַלע דערמאַנטע אַרעסטירטע זיינען מעפּילים, וועלכע זיינען אַריינגעקומען אין לאַנד אָדער מיט אַ זעגל־שיף אין אַפּריל 1939, אָדער מיט דער שיף „נעמי יוליא" אין אָקטאָבער 1939. די דאָזיקע אַלע מענטשן האָבן באַקומען שטראָפן נאָך אַלע צרות און יסורים, וואָס זיי זיינען אויסגעשטאַנען ביז אָנקומען אין לאַנד. עס איז מיר נישט פאַרשטענדלעך, פאַרוואָס די פּאָליציי האָט זיי צוגעצויגן צו געריכטלעכער פאַראַנטוואָרטלעכקייט. ס'האָט דאָך שוין אויסגעזען, אַז די מאַכט האָט באַשלאָסן נישט איבערצוגעבן זיי דעם געריכט און זיך באַגנוגענען דערמיט, וואָס מען האָט זיי פאַרהאַלטן אין די אינטערנירונגס לאַגערן פון צריפין. ווייל אַנדערש וואָלט דאָך דאָס לייכטער געווען צו טון, ווען זיי האָבן זיך אַלע געפונען צוזאַמען אין איין אָרט, און נישט זיי פריער באַפרייען, פונאַנדערלאָזן זיי גרופּנווייז און ערשט דערנאָך זיי ווידער אַרעסטירן און צוציען זיי צו געריכטלעכער פאַראַנטוואָרטלעכקייט נאָך אַ פאַרלויף פון אַ גאַנץ יאָר צייט!

י צ ח ק   מ ש ה   ז י ל ב ע ר

די סדרה קלאַדאָוואָ

אנגעהויבן האָט זיך די דאָזיקע סדרה אין הארבסט 1939, ווען די יידישע קהילות אין די היטלעריסטישע אָקופּאַציע־געביטן האָבן באַקומען די „שיינע" בשורה, אַז פאַר די יידן איז באַשטימט געוואָרן אַ „נאַציאָנאַלע היים" אין לובלין און זיי זיינען דורך דער מאַכט אויפגעפאָדערט געוואָרן צוצושטעלן די ערשטע טראַנספּאָרטן. אַ גרויסע יידישע קהילה — איינע פון די גרעסטע — האָט אַרויסגעלאָזט אַן אויפרוף, אַז מען זאָל זיך באַזעצן אינם נייעם אָרט. ס'רוב קהילות האָבן אָבער נישט געוואָלט הערן דערפון און דערקלערט, אַז זיי וועלן נישט מיטהעלפן צו אָרגאַניזירן די טראַנספּאָרטן. די יעניקע, וואָס האָבן געזוכט צווישן די יידן אַרויספיר־קאַנדידאַטן, זיינען אויפמערקזאַם געוואָרן אויפן עסטרייכישן „החלוץ", וועלכער האָט דאַן קאָנצענטרירט, אין די דאָרטיקע הכשרה־קיבוצים הונדערטער חברים. דער „החלוץ" ציילט בערך 1000 מיטגלידער און איז אַ געהעריקער מאַטעריאַל פאַר אַזאַ מין אַקציע, האָט מען געזאָגט. זיינע מיטגלידער זיינען דעריבער אויפגעפאָדערט געוואָרן צו מאָביליזירן זיך.

די דאָזיקע גזירה האָט אָנגעוואָרפן אַן אימה אויף הונדערטער חברים. ס'איז אונטערגעגאַנגען זייער לעצטע האָפענונג צו פאָרן קיין ארץ־ישראל. פאַרצווייפלטע

רופן צו ראַטעווען זיי האָבן אויפגערודערט די צענטערן פון דער באַוועגונג אין די שכנותדיקע לענדער. ס'איז געווען קלאָר, אַז מען מוז תיכף ומיד זוכן עצות, אין קעגנפאַל וועט פאַרניכטעט ווערן אַ גאַנצע באַוועגונג.

דערווייל האָט מען שוין אָנגעהויבן אויסצופירן די איבערזידלונג. צענדליקער חברים זיינען אַוועקגעשיקט געוואָרן קיין לובלין. דער איינציקער רעטונגס־וועג איז געווען — שנעל און ענערגיש צו אָרגאַניזירן אַן אַקציע פון אַרויספירן חברים קיין אויסלאַנד. צום גליק, איז אונז געלונגען פועלן ביי דער מאַכט און ביי דער קהלה זיי זאָלן באַפרייען די חברים פון דער מאָביליזאַציע בתנאי, אַז זיי וועלן אַרויסגעפירט ווערן קיין אויסלאַנד. סוף נאָוועמבער איז אָנגעקומען אַ דערמונטערנדיקע ידיעה: אַלע זיינען זיי אַרויף אויף אַ שיף, וואָס דאַרף זיי אָפּפירן ביזן דונאַי־אויסגוס. באַלד איז אָבער אָנגעקומען אַ שלעכטע ידיעה: די שיף־געזעלשאַפט וויל זיי נישט פירן, זי שטעלט זייער שווערע באַדינגונגען, די שמחה איז אַזוי אַרום ווידער צעשטערט געוואָרן. ווייַ־ווייַ, וויפיל נערוון מיר האָבן עס דעמאָלט פאַרלאָרן, ווען איבער די קעפּ פון די חברים איז געהאַנגען די פאַרניכטונג. אַ נס, וואָס סוף כל סוף איז געפונען געוואָרן אַן אויסוועג און די געזעלשאַפט האָט מסכים געווען אויף אונזער פאָרשלאַג.

אויף מאָרגן האָט אונז ווי אַ דונער געטראָפן די ידיעה, אַז די שיף איז טאַקע אָנגעקומען אין דער אונגאַרישער הויפּט־שטאָט, אָבער דאָרט האָט זי באַקומען אַ באַפעל צוריקצושווימען קיין דייטשלאַנד צוליב דער סכנה, אַז דער אייז וועט אומעגלעך מאַכן דעם שיפס־פאַרקער אויפן דונאַי. דער ווינטער האָט זיך שוין געלאָזט פילן און דער שיף האָט געדראָט צו בלייבן שטעקן אינם אייז אויסער די דייטשע גרענעצן. די חברים זיינען געווען געצוווּנגען זיך אומצוקערן און זיינען געוואָרן פאַרצווייפלט. אייניקע פון זיי האָבן פּרובירט באַגיין זעלבסטמאָרד און אַנדערע האָבן געדראָט, אַז זיי וועלן טון דאָס זעלבע און וואַרפן זיך אין דונאַי. חברים־שליחים האָבן זיך אַ לאָז געטון צו ראַטעווען און גלייכצייטיק באַוויזן אויך צו באַווירקן די יוגאָסלאַווישע יידן, אַז זיי זאָלן מיטהעלפן דערין. מען האָט געשאַפן אַ געוויסן סכום געלט, כדי צו ברענגען עטלעכע יוגאָסלאַווישע שיפן, וואָס זאָלן אַריינעמען די חברים און באַפרייען די צוריקערנדיקע שיף. אָבער אויך דאָס אַריבערפירן די חברים אויף די יוגאָסלאַווישע שיפן איז אָנגעקומען מיט אומ־מענטשלעכע אָנשטרענגונגען. מען האָט געמוזט ברעכן געזעצן און בייקומען מאַכט־אָרגאַנען. ס'איז שווער זיך פאָרצושטעלן דאָס געפיל פון דערלייכטערונג, ווען ס'איז אָנגעקומען די ידיעה, אַז די חברים זיינען שוין אַריבער אויף די יוגאָסלאַווישע שיפן.

איצט זיינען מאָביליזירט געוואָרן יידישע דאָקטוירים, וועלכע האָבן זיך זייער גערן און ברידערלעך אָפּגערופן. מען האָט צוגעגרייט מעדיקאַמענטן, דורכגעפירט אַ דעזינפעקציע און אַ גרונטלעכע רייניקונג. די שמחה און די התלהבות האָבן נישט געהאַט קיין גרענעץ. די ערשטע נאַכט איז איינגעאָרדנט געוואָרן אַ פייערלעכע, גרויסאַרטיקע סעודה. נאָכדעם האָט מען געזונגען לידער און געבאַפט אַ טענצל. די מאַנשאַפט און די אָפיצירן זיינען געווען גאַנץ גערירט, צוזעענדיק דאָס דאָזיקע בילד.

די שיפן האָבן זיך אַרויסגעלאָזט אין וועג אַריין, אָבער אין עטלעכע טעג אַרום,

איידער זיי זיינען נאָך צוגעקומען צו דער רומענישער גרענעץ, האָט מען מודיע געווען, אַז די געזעלשאַפט, וואָס האָט זיך פאַרפליכטעט אַריבערצופירן די מענטשן, האָט צוליב די געשאַפענע ווינטער־באַדינגונגען חרטה באַקומען. ס'איז קלאָר געוואָרן, אַז די חברים וועלן מוזן פאַרברענגען די ווינטער־חדשים אין די שיפן, ווייל די באַוועגונג אויפן דונאַי האָט זיך אָפּגעשטעלט. די שיפן האָבן זיך געפונען 1300 קילאָמעטער ווייט פונם דונאַי־אויסגוס און ס'איז נישט געווען די מינדסטע האָפענונג, אַז דער דאָזיקער וועג זאָל דורכגעמאַכט ווערן בשלום. אַ דאַנק זייער דרייסטקייט איז די שטייערלייט געלונגען צו ברענגען די שיפן אין אַ ווינטער־האַפן, אַן אויסגוס, וועלכער איז פון אַלע זייטע געווען געשיצט פאַר די אייז־קריעס, וואָס האָבן שוין אָנגעהויבן אַרומשווימען איבערן וואַסער, און דאָרטן אַנקערן. דער וועג, וואָס פלעגט געוויינלעך דויערן דריי שעה, האָט איצט געדויערט 18 שעה. ווען זיי זיינען אָנגעקומען קיין קלאַדאָוואָ, אין איר ווינטער־האַפן, האָבן די שטייערלייט פון די שיפן געהאַט דאָס געפיל, אַז זיי האָבן אָפּגעראַטעוועט טויזנט מאַן פון אַ גרויסער געפאַר.

דערווייל האָט מען זיך אינם דאָזיקן פּראָוויזאָרישן ווינקל געדאַרפט צוגרייטן צום ווינטער. מיט שלעפּ־שיפן האָט מען געבראַכט צו פירן פּעריק וואַגאָן קוילן, שפּייז, בוי־מאַטעריאַלן. דער ווינטער האָט זיך געלאָזט פילן. אַ שניי האָט באַדעקט דעם אָרום און דאָ, אינם קליינעם, געשיצטן איינגוס, האָבן אומבאַמערקט פון מענטשן, אין רעכטן אייז געאַנקערט דריי שיפן און אַ לאַסט־שיפל. אַ הילצערנע קלאַטקע האָט זיי פאַרבונדן מיטן ברעג. קלאַדאָוואָ גופא איז געווען ווייט פון אַ ישוב. די נאָענטסטע באַן־סטאַציע האָט זיך געפונען 55 קילאָמעטער ווייט פון זיי. דורך די שניי־וועגן האָט מען געקענט אַהער צוקומען נאָר מיט שליטנס. די פאַרבינדונג מיט דער וועלט און דאָס באַזאָרגן שפּייז פאַר טויזנט מאַן האָט געקאָסט זייער פיל אָנשטרענגונג. דאָס קאָלעקטיווע לעבן אין אַזעלכע באַדינגונגען האָט אויך געפאָדערט אַן אויסערגעוויינלעך־שטאַרקע און סטאַבילע דיסציפּלין.

מען האָט געלעבט מיט דער האָפענונג, אַז ווען דער שניי וועט סוף פרילינג לאָזן, וועט מען קענען ווייטער פאָרן. די אַלגעמיינע שטימונג איז געווען אַ גוטע. אויך דער געזונט־צושטאַנד איז נישט געווען קיין שלעכטער. פון צייט צו צייט פלעגן, פאַרשטייט זיך, אויך טרעפן קראַנקייטס־פאַלן.

דאָס לאַגער־לעבן איז געווען גאַנץ אינהאַלטסרייך. ס'איז אָרגאַניזירט געוואָרן אַ קולטור־טעטיקייט. עס זיינען געשאַפן געוואָרן גרופּן צו לערנען די העברעישע שפּראַך. עס זיינען איינגעאָרדנט געוואָרן רעפעראַטן, און אָוונטן, עס זיינען אַרויסגעגעבן געוואָרן לעבעדיקע צייטונגען.

די אָרטיקע מאַכט האָט זיך צו די מעפּילים באַצויגן גינסטיק און מיטגעהאָלפן לייכטער צו מאַכן זייער גורל. נישט געקוקט אויפן פאַרבאָט פון אויבן, האָט מען טאָג־טעגלעך דערלויבט 100 חברים (פאַקטיש — 300־200) צו באַזוכן דעם פּאָרט.

סוף ווינטער, ווען די זון האָט אָנגעהויבן צו וואַרעמען און די קעלט האָט אָפּגעלאָזט, איז אין לאַגער געוואָרן אַן אַנדערע שטימונג. ס'האָט גענומען פּייניקן די פראַגע: וואָס וועט ווייטער זיין? ווען וועלן מיר אַרויס פונדאַנען? און וווהין וועלן מיר גיין? מען האָט אויפגעהערט זיך צו פאַרווילן. דער קאָפּ איז שוין נישט

געוועז צום לערנען. די גאַנצע קולטור־אַרבעט איז איינגעשרומפּן געוואָרן. די נערוון־שפּאַנונג האָט אַלץ באַזייטיקט. דערווייל האָט מען די שיפּן אַוועקגעפירט פונם ווינטערדיקן האַפן אין אַ זומערדיקן.

*

מיט דער צייט האָט מען געמוזט באַפרייען דעם דאָזיקן גרויסן לאַגער פון די שיפן און פון זייערע מאַנשאַפטן. מען האָט געבראַכט אַ גרויסע שיף פון רומעניע, וואָס איז צוגעפּאַסט געוואָרן פאַר טויזנט מאַן — פאַר אַ שלאָף־זאַל, אַן עס־זאַל, לייען־צימערן אאַ״וו. מיטן איבערגיין צו אַ זעלבסטשטענדיקן לעבן זיינען אויך געשאַפן געוואָרן נייע אַרבעטס־געביטן, און אַרבעטן איז דאָך געווען אַ מוז־זאַך פאַר מענטשן מיט אַזאַ שטימונג. אויסשליסלעך אַלע אַרבעטן אויף דער שיף זיינען דורכגעפירט געוואָרן דורך די חברים גופא. אויך דער שוסטער־וואַרשטאַט, דער שניידער־וואַרשטאַט, די וועשעריי אאַ״וו האָבן באַשעפטיקט פיל מענטשן.

זומער איז דער גאַנצער לאַגער אַריבערגעפירט געוואָרן אויף דער יבשה. דאָרטן זיינען אויפגעשטעלט געוואָרן באַראַקן און פּאַלאַטקעס. די מענטשן זיינען אַרוים פון דער שוידערלעכער ענגשאַפט און האָבן געשאַפן שכונות פאַר די באַזונדערע גרופּן לויט די באַוועגונגען און די אָפּשטאַמנדיקע קהילות *).

אויגוסט 1940.

בן הצפון

די „פּענטשאָ״־געליטענע

רוים, 27 אָקטאָבער 1940.

די טעלעגראַפן־אַגענטור „סטעפאַני״ מעלדעט פון ראָדאָס, אַז איטאַליע האָט באַשטימט איינעם פון אירע אינזלען אַלס רעטונגס־אָרט פאַר אַ גרויסע גרופּע יידישע פּליטים (אַרום 400 מאַן) וועמענס שיף איז אונטערגעגאַנגען אויפן עגעישן ים (עס האַנדלט זיך וועגן דער שיף „פּענטשאָ״, וואָס איז צעשמעטערט געוואָרן ביי די פעלזן פונם גריכישן אינזל קאַמילא, דעם 9־טן אָקטאָבער 1940).

דערציילט אַ מעפּיל:

די 245 טאָניקע שיף „פּענטשאָ״ איז אַרוים פון בראַטיסלאַוואַ דעם 18־טן מאַי 1940 מיט 409 מעפּילים אונטער דער בולגאַרישער פאָן. אַלע מעפּילים זיינען געווען פּליטים פון סלאָוואַקיי, על פּי רוב יונגעלייט, צוגעפּאַסטע צו פיזישער אַרבעט, צווישן זיי פיל פּאַכלייט.

נאָך צען טעג זיינען מיר אָנגעקומען צום יוגאָסלאַווישן ברעג באַזדאַן. דאָרט זיינען מיר געשטאַנען 14 טעג און אויף דער שיף זיינען אַרויפגעקומען נאָך הונדערט מעפּילים פון די דייטשע פּליטים (מיט פּוילישע פּעסער). אויף דער שיף האָבן זיך אויף אַזאַ אופן געפונען: 362 מענער, 120 פרויען און 27 קינדער. ביי אַ הונדערט מאַן בערך זיינען געווען אין עלטער פון איבער די פערציקער.

*) אינם דאָזיקן אָרט האָבן זיי זיך געפונען גאַנצע צוויי יאָר, ביז וואַנען די נאַצי־באַנדעס האָבן אויך דאָ פאַרשפּרייט זייער ממשלה. דאָ האָבן זיי חרוב געמאַכט דעם לאַגער און זיינע אַלע איינוווינערס פאַרניכטעט.

אין יוני זיינען מיר צוגעקומען צום רומעניש ברעג, אָבער די רומענער האָבן אונז נישט דערלויבט פאָרן ווייטער און אונז צוריקגעקערט צום יוגאָסלאַווישן ברעג. מיר האָבן געאַנקערט אין דאַבראַ. אין צוויי חדשים שפּעטער האָט די יוגאָסלאַווישע רעגירונג, געשיקט אַ מאָטאָר־שיפל, וואָס האָט באַגלייט די „פּענטשאָ" דורכן אייזערנעם טויער ביזן דונאַי און האָט אונז דאָרט איבערגעלאָזט אויפן טייך ביי דער יוגאָסלאַוויש־בולגאַרישער גרענעץ.

די בולגאַרן האָבן אונז אַרויסגעטריבן פון ווידין און מיר זיינען אַוועקגעפאָרן קיין לאָם. נאָך אַכט טעג שווימען איבערן דונאַי, זיינען מיר ווידער אָנגעקומען צו אַ רומענישן ברעג. אין זשאַרזשיאַ־פּאָרט האָבן מיר זיך באַזאָרגט מיט הייץ־מאַטעריאַל און לעבנס־מיטלען. ביים וואַנדערן איבערן דונאַי האָבן מיר זיך באַגעגנט מיט די מענטשן פון „פּאַטריאַ". צום סוף האָבן מיר געאַנקערט אין סולינאַ.

דאָ האָט מען אונז דערלויבט צו פאַרריכטן אונזער שיפל און דעם 21־סטן סעפּטעמבער זיינען מיר אַרויסגעשווומען אויפן שוואַרצן ים אין דער ריכטונג פון סטאַמבול, אָבער די טערקן האָבן אונז נישט דערלויבט צו פאַרהאַלטן זיך ביי זייערע ברעגעס און האָבן געדראָט, אַז זיי וועלן שיסן.

מיר זיינען געווען געצוווּנגען ווייטער צו פאָרן ביז מיר זיינען אָנגעקומען צום גריכישן אינזל מיטלינאַ. דאָ האָבן מיר באַקומען ברויט און וואַסער. ביים איטאַליענישן אינזל סטעמפּאַנאַליאַ איז „פּענטשאָ" פאַרהאַלטן געוואָרן דורך אַן איטאַליענישער קריגס־שיף. מען האָט אונז אַרויסגעפירט אויף דער יבשה און ביי אונז געמאַכט אַ רעוויזיע. אויף מאָרגן איז אָבער אונזער שיף באַפרייט געוואָרן און זי איז אָפּגעשווומען אין דער ריכטונג פון קרעטאַ.

דעם 9־טן אָקטאָבער האָט געפּלאַצט אַ רער פונם דאַמף־קעסל, און די שיף האָט ווייטער נישט געקענט פאָרן. צוויי טעג נאָכאַנאַנד איז זי געוואָרפן געוואָרן דורך די כוואַליעס ביז זי איז פאַרוואָרפן געוואָרן צום גריכישן אינזל קאַמילאָ (וועלכער איז באַזעצט דורך די איטאַליענער). מיט דער הילף פונם איינציקן רעטונגס־שיפל, וואָס האָט זיך אויף דער שיף געפונען, זיינען די פּאַסאַזשירן אַריבערגעפירט געוואָרן אויפן וויסטן, פעלזיקן אינזל.

פיר מעפּילים זיינען צוזאַמען מיט אַ טערקישן מאַטראָז אָפּגעשווומען פונם אינזל מיט אַ רעטונגס־שיפל און געוואָלט צוקומען צום אינזל קרעטאַ, כדי צו אָפּפירן וועגן הילף פאַר זייערע חברים אויפן אינזל. גאַנצע צוויי טעג האָבן זיי דאָס שיפל געטריבן, צוליב די שטורעם־ווינטן האָבן זיי אָבער אינגאַנצן פאַרלאָרן די כוחות. זיי האָבן מער נישט געקענט רודערן און זיינען דעריבער פאַרוואָרפן געוואָרן ערגעץ אויפן אָפענעם ים, ווייט פון זייער ציל. דעם 14־טן אָקטאָבער האָט זיך איבער זייערע קעפּ באַוויזן אַן עראָפּלאַן. דערנאָך האָבן זיי אָנגעטראָפן אויף דעם ענגלישן פלאָט, און זיי זיינען, צעבראָכענע און רעזיגנירטע, אַרויפגענומען געוואָרן אויף דער קריגס־שיף „נאַוויאַן". דאָרט האָבן זיי באַלד געבעטן צו טעלעגראַפירן ווו נאָר ס'איז מעגלעך וועגן דעם גורל פון די מענטשן, וועלכע זיינען איבערגעבליבן אויפן אינזל „קאַמילאָ". זיי גופא זיינען געבראַכט געוואָרן מיט דער „נאַוויאַן" קיין אַלעקסאַנדריע אין אַ געפאַנגען־לאַגער און דאָ זיינען זיי אַריינגעטראָטן אין טשעכישן מיליטער.

דעם 20־טן אָקטאָבער האָט דער איטאַליענישער פלאָט אַנטדעקט די „פּענטשאָ"־פּאַסאַזשירן אין קאַמילאָ און האָט זיי אַריבערגעפירט קיין ראָדאָס.

30 דעצעמבער 1940.

דער פֿאַרבאַנד פֿון טשעכאָסלאָוואַקישע עולים האָט באַקומען אַ ידיעה: די „פּענטשאָ״־געליטענע זײַנען געבראַכט געוואָרן אויפֿן אינזל ראָדאָס און זיי געפֿינען זיך דאָרטן ווי קריגס־געפֿאַנגענע. איצט איז זיי דערלויבט געוואָרן צו שיקן בריוו דורכן אַמט פֿאַר קריגס־געפֿאַנגענע (פֿון ראָדאָס, זײַנען זיי איבערגעפֿירט געוואָרן קיין איטאַליע, וווּ זיי זײַנען פֿאַרבליבן ביזן סוף פֿון קריג).

אויף אַן איינזאַמען אינזל

10 אָקטאָבער 1940.

ווי נאָר דער טאָג האָט אָנגעהויבן צו גרויען, האָבן מיר מיט שרעק זיך אויפֿגעכאַפּט פֿונם טויט־שלאָף. מיר רײַבן זיך די אויגן. איז דאָס אַלץ, וואָס מיר האָבן בײַנאַכט איבערגעלעבט אַ חלום? ניין, דאָס איז די נאַקעטע ווירקלעכקייט! דער בראָך איז געקומען! דאָרטן, אונטן, איז „פּענטשאָ״ באַשעדיקט געוואָרן. די ים־כוואַליעס האַקן אין איר אָן אויפֿהער און שמײַסן ביזן אויבער־דעק. טויב הילכן אָפּ די כסדרדיקע קלעפּ פֿון דער שיף בײַם אָנשטויסן זיך אין די פֿעלזן פֿון ברעג.

דורך אַ ברעט, וואָס איז אַריבערגעוואָרפֿן געוואָרן צו דער שיף, לויפֿן אונדזערע מענטשן, כאַפּן זיך אַרײַן אין אינערלעכן טייל פֿון דער שיף, וואָס ווערט פֿאַרפֿלייצט, און קערן זיך אום מיט זייער לעצט ביסל בעבעכעס... אינדערהויך, אויף אַ בערגל, האָט מען פֿונאַנדערגעלייגט אַ פֿײַער, פֿון וועלכן עס קנוילט זיך אַ שוואַרצער רויך ביזן הימל, כדי צו ווענדן אויף אונדז די אויפֿמערקזאַמקייט פֿון די שיפֿן.

בײַנאַכט זײַנען שוין אָנגעקומען אויפֿן אָרט פֿון דער קאַטאַסטראָפֿע די פּאַסאַזשירן פֿונם רעטונגס־שיפֿל, וואָס זײַנען געפֿאָרן צו באַטראַכטן דעם אינזל. זיי האָבן אונדז איבערגעגעבן, אַז דער אינזל איז זייער קליין און אָן מענטשן. און ווירקלעך, בײַם ליכט פֿונם טאָג קען מען זיך דערין איבערצײַגן: דער אינזל, בײַ וועמענס ברעגעס מיר געפֿינען זיך, איז אַמהעכסטן דרײַ קילאָמעטער די לענג און דרײַ הונדערט מעטער די ברייט. ער באַשטייט אינגאַנצן פֿון פֿעלזן און שטיינער. מען זעט נישט קיין סימן פֿון קיין בוים. ווו נישט ווו סטאַרטשעט בלויז אַרויס פֿון אַ פֿעלזן־שפּאַלט אַ מין דאָרן... דער אינזל איז אינגאַנצן וויסט, און בלויז מיר וועקן אויף אים איצט אויף אַ שטיקל לעבן. מיר זאַמלען שטיינער, לייגן זיי איינעם אויפֿן צווייטן, כדי זיי זאָלן אונדז שיצן פֿון שטורעם ווינטן. אָט אַזוי ווערן געבויט אונדזערע ערשטע פּרימיטיווע „וווינונגען״.

צוויי בערגלעך הויבן זיך אויף אינמיטן אינזל (ער הייסט „קאַמילאַ־ניסי״ — אַזוי האָט אונדז געזאָגט אַ מאַטראָז). אויף איינעם פֿון זיי האָבן מיר אויפֿגעשטעלט די געוועזענע מאַשט פֿון „פּענטשאָ״ און צוגעפֿעסטיקט צו איר אַ ריזיקן שטיק ווײַסן לײַוונט, וואָס זאָל דינען ווי אַ „ס.אָ.ס.״־פֿאָן. דערווײַל שלעפּן אַרויס די יונגעלײַט פֿון דער אומגליקלעכער שיף, וואָס האַלט בײַם דערטרונקען ווערן, אַלץ וואָס עס לאָזט זיך: וואַליזעס, קאַסטנס, קערבלעך, זעק מיט שפּײַז־אַרטיקלען, דער עיקר מאַקאַראָנעס, טרינק־וואַסער אין עמערס און בלעכן, האַלץ...

אָבער וואָס וועט זײַן דער סוף מיט אונדז? קיין שיף זעט מען נישט אַרום

און שפּייז האָבן מיר בלויז אויף עטלעכע טעג. וועגן וואַסער איז שוין אָפּגערעדט — מאַרגן־איבערמאָרגן ענדיקט זיך עס.

דעם ערשטן טאָג האָב איך און מײַנע צוויי חברים פאַרבראַכט אין אײַנ־אָרדענען זיך ווי עס איז אַ שטיקל מקום־מנוחה און אין ארומצוימען אים מיט שטיינערנע ווענטלעך. דאָ זיינען מיר אַריינגעדרונגען אין דער „פּענטשאַ", וואָס שטייט כמעט ליידיק, און געזוכט פאַרשידענע פאַרוואַלגערטע זאַכן, וואָס וועלן אונדז צו נוץ קומען ביים אייננאָרדענען אונזער צוקונפטיק „ראָבינזאָן"־לעבן.

די נאַכט קומט אָן. מיר האַלטן אונטער דאָס פייער מיט נאַפט, און עס צע־פלאַקערט זיך יעדעס מאָל ביז הימל. אין פאַרשידענע פּונקטן פון אינזל שטעלן מיר פונאַנדער וואַכן, וועלכע בייטן זיך יעדע צוויי שעה. באַוואָפנט אין פעלד־לאָר־נעטן, קוקן די וועכטער אין די ים־ווייטקייטן — אפשר וועט זיך באַווייזן אַ שיף, וואָס זאָל אונדז קומען צו הילף. צען אַזייגער האָט עמיצער באַמערקט אַ ליכטיקן פּונקט אויפן האָריזאָנט. אַלע קוקן אין יענער ריכטונג. יאָ, דאָרט איז דאָ אַ ליכ־טיקער פּונקט און איצט ציטערט ער אַ ביסל... דאָס איז זיכער אַ שיף — מיר זיי־נען געראַטעוועט! מיר כאַפּן אַרויס האַלאַוועשקעס פונם פייער און באַוועגן זיי פיבערהאַפט; מיר שרייען, רופן און פייפן מיט אַלע כוחות. אויך דער גלאָק פון דער שיף לאָזט זיך הערן. ערשט אין אַ האַלבער שעה אַרום קומען מיר אַלע צו דער איבערצייגונג, אַז דער ליכטיקער פּונקט איז נישט מער ווי אַ שטערן, וואָס באַוועגט זיך לאַנגזאַם פאַרויס אין זיין הימל־וועג.

11 אָקטאָבער.

אַ פרייד־געשריי וועקט מיך אויף פון שלאָף. וואָס איז ווידער געשען? עמי־צער האָט געניסשטערט אין אַ פעלזן־שפּאַלט און געפונען וואַסער. טיף אין דער ערד האָט מען אַנטדעקט אַ קוואַל און אַ חבר שעפּט עס איצט מיט דער הילף פון אַן עמער אויף אַ לאַנגן שטריק. מיר פאַרזוכן די טייערע פליסיקייט. ס'איז, וואָס אַן אמת, נישט געשמאַק און געזאַלצן, צום קאָכן איז עס אָבער גוט. אַזוי אַרום ווערן מיר פּטור פון דער גרעסטער זאָרג.

די זון הענגט אין דער הימל־בלויקייט און טיילט איר ליכט־גענאָד מיט דער פולער האַנט. אונזערע ראָבינזאָנען האָבן זיך איינגעאָרדנט מיט דער הילף פון ליי־לעכער, קאָלדרעס, בלעטער און שטיינער צייטווייליקע „וווינונגען", ווו זיי זיצן און קוקן מיט אַנגעשטרענגטע בליקן וויט־ווייט אין ים אַריין. מיטאָג־צייט שטייען מיר אין אַ לאַנגער ריי פאַר דער צייטווייליקער קיך. ווער ווייס ווי לאַנג מיר וועלן נאָך קענען קאָכן?... אויך דאָס, וואָס מיר באַקומען איצט, איז ווייט פון אָנזעטיקן זיך.

דערווייל באַשליסט די לאַגער־לייטונג צוצוגרייטן צו אַ לאַנגער נסיעה דאָס וויעסלע־שיפל, וואָס איז נאָך פאַרבליבן. אויף אים לייגן מיר אַלע האָפענונגען. אונ־זער ציל איז צו דערגרייכן אויף אים איינעם פון די קרעטאַ־אינזלען, וואָס ליגט בערך 60 קילאָמעטער צו דרום־צו. דאָרטן וועט שוין אַלץ געטון ווערן, אַז די וועלט זאָל זיך דערוויסן וואָס מיט אונדז איז געשען און וועט מאָביליזירן הילף. און אַט גייען אין אים אַראָפּ אונזער טראַנספּאָרט־לייטער, 2 מיטגלידער פון דער געווע־זענער שיפס־לייטונג, דער שטייערמאַן פון „פּענטשאַ" און אַ טערקישער מאַטראָז.

מיר שטויסן זיי אָפּ פונם אָרט און זיי נעמען זיך פאַר די וויעסלעס. לאַנג־לאַנג באַגלייטן זיי אונזערע בליקן, ביז זיי ווערן לאַנגזאַם פאַרשוווּנדן.

בעת איינעם פון מיינע „אויספלוגן" געפין איך אויפן ברעג פון דער צווייטער זייט אינזל אַ הייל, וואָס די ים־כוואַליעס האָבן אין משך פון דער צייט אויסגע־פורעמט. איך ווייז זי מיין פריינט און באַלד טראָגן מיר אַהין אַריבער אַלע אונ־זערע זאַכן. צווישן די ווענט פון דער דאָזיקער פעלזן־הייל פאַרנעמען מיר אַ „דירה מיט אַלע באַקוועמלעכקייטן". און פונקט איז היינט ערב יום־כפור! אַבי מיר האָבן געהאַט געגלויבט, אַז יום־כפור וועלן מיר פייערן אין ארץ־ישראל. איך טו אָן מיין בעסטן אָנצוג, אַ נײַ העמד און אַ גרויען קראַוואַט. דערנאָך גייען מיר און ברענגען די „סעודה המפסקת" — קאַרטאָפל אין אַ שאַרפן סאָס...

אוונט־צו שטעלן זיך אַוועק אַלע ים־פּליטים צו „כל נדרי" — „יעלה קולנו מערב"...

12 אָקטאָבער.

מיר שטייען אויף גאַנץ פרי און פאַלן אַריין אין דער בלייבער פרימאָרגן־ליכטיקייט: יום־כפור! קיינמאָל האָבן מיר נאָך אַזוי נישט אויסגעגאָסן אונזער האַרץ און אונזערע תפילות ווי אין דעם דאָזיקן טאָג. דאָרטן, אויפן בערגל, ביי דער מאַשט־פּאָז, וואָס רופט נאָך הילף, איז אַוועקגעשטעלט געוואָרן די ספר תורה, וואָס מיר האָבן אָפּגעראַטעוועט פון דער שיף. אַרום זאַמלען זיך יום־טובדיק גע־קליידעטע מענטשן, און בעטן גאָט. דער תענית? — דערצו זיינען מיר שוין גע־וווינט זינט חדשים.

נאָכמיטאָג זיינען מיר, די יונגע, געצוווּנגען צו אַרבעטן. „פּענטשאָ" לעבט איבער אירע לעצטע שעהן. שטערבלעך פאַרוווּנדעט, ווערט איר קערפּער, וואָס האָט אַ יאָר פופציק־זעכציק אַרומגעשווומען איבערן דונאַי, כסדר געהאַקט אין די פעלזן פון ברעג. דער אינערלעכער טייל פון דער שיף האַלט זיך אין איין שפּאַלטן. מיר שלעפּן אַרויס פון דאָרטן די לעצטע שטיקער האָלץ, ברעטער און שטאַנגען — אַלץ, וואָס עס לאָזט זיך אָפּרייסן — און קודם־כל אומצאָליקע פעסלעך, וועלכע מיר פילן אָן מיט אייל. דאָס איז אונז זייער נייטיק פאַרן ביינאַכטיקן פלאַקער־סיג־נאַל. יאָ, זי ליגט, „פּענטשאָ". אויף איין זייט, דאָס וואַסער איז שוין אין די קאַ־בינעס אויף אַזאַ הויך, אַז זי וועט זיך מער ווי עטלעכע שעה נישט האַלטן. די שטריק, וואָס האַלטן זי, זיינען שוין אָנגעשטרענגט ביז דער לעצטער מדרגה...

13 אָקטאָבער.

ביינאַכט ווער איך אַלאַרמירט פון שלאָף. וואָס איז געשען? די ערד ציטערט אונטער אונז. עטלעכע פלעשלעך מיט וואַסער, וואָס שטייען אויף אַ שטיין, פאַלן אַרונטער און דאָס וואַסער גיסט זיך אויס. און ווידער טרייסלט זיך די ערד אונ־טער די פיס. אַן אימה באַפאַלט אונז אַלעמען. עס טראָגן זיך געשרייען פון פרויען און קינדער, וואָס האָבן זיך פּלוצלונג אויפגעכאַפּט פון שלאָף. אָבער באַלד ווערט רואיק. וואָס איז געשען? אַ קליינע ערד־ציטערניש? מילא, אינדערפרי וועל איך זיך דערוויסן.

זעקס אַזייגער. איידער איך טו זיך נאָך אָן, לויפט אַריין אין דער הייל איינער פון מיינע פריינט און שרייט: „פּענטשאָ" איז דערטרונקען געוואָרן! היינט, צוויי אַזייגער ביינאַכט!" לכתחילה ווילן מיר נישט גלויבן. מיר לויפן אַרויס אין קלע־

טערן אַרויף אין אַטעם אויף אַ פעלז. מיר גיבן אַ קוק אויפן אָרט, וווּ „פּענטשאַ" איז נאָך נעכטן געשטאַנען צונויפגעדריקט צווישן צוויי פעלזן, — ערשט פון איר איז שוין קיין זכר נישטאָ. מען זעט אַפילו נישט אַרויס פונם וואַסער קיין שפּיץ פון אַ מאַשט־בוים. זי איז איינגעזונקען געוואָרן אין דער ים־טיפעניש. עס שווימען נאָר אַרום עטלעכע ברעטער און אַרום זיי — אַ גרויסער אייל־פלעק. און ס'איז גאָר קיין ווונדער נישט — אויך דאָ דערגרייכט די ים־טיפעניש ניינציק מעטער...

אונטן, ביים אָרט, וווּ די שיף איז אונטערגעגאַנגען, איז פאַרזאַמלט אַן עולם ציינעריקע אַרום אַן עד־ראיה, וואָס האָט אַליין מיט זיינע אייגענע אויגן געזען ווי דאָס איז פאָרגעקומען. ער דערציילט, אַז ער האָט זיך פּלוצלונג אויפגעכאַפּט פון אַ מאָדנעם ערד־שטויס. אַ ווײַלע האָט ער אַ טראַכט געטון, אַז דער גאַנצער אינזל זינקט אין ים, אָדער פאַלט אַריין אין אַן ערד־שפּאַלט, ווי ער האָט עס געלייענט אין ערדציטערניש־באַשרייבונגען. אָבער אין דער זעלבער רגע האָט ער דערהערט ווי עס ברעכט זיך די שיף. די לבנה, איז פּונקט אַרויסגעקומען פון די וואָלקנס און באַלויכטן דעם גסיסה־פּראָצעס פון „פּענטשאַ": דער קערפּער פון דער שיף איז צעשפּאָלטן געוואָרן אויף צוויי גלייכע טיילן.ביידע טיילן זיינען אַרומגעכאַפּט געוואָרן פון די מעכטיקע כוואַליעס — פריער די נאָז מיטן קוימען און דעם קאַפּיטאַנס קאַבינע, און נאָכדעם דער הינטערטייל פון דער שיף. אין עטלעכע סעקונדן אַרום זיינען שוין ביידע געווען אויפן דנאָ.

אין אַ קורצער צייט אַרום פאַרגעסן מיר שוין וועגן דער שיף און מיר זיינען ווידער באַשעפטיקט מיט אונזער אייגענעם גורל. דער וואַקסנדיקער הונגער צווינגט אונז צו זוכן אַנדערע דערנערונגס־מעגלעכקייטן. מיינע צוויי פריינט האָבן בדעה צו כאַפּן פיש. דאָס וואַסער איז היינט רואיקער ווי נעכטן און גוט צוקוקנדיק זיך, באַמערקן מיר אין וואַסער שאָטנס פון קליינע פישלעך, וואָס טראָגן זיך אַהין און צוריק. קורץ, איך קויף ביי עמיצן פאַר דריי שאַכטלעך בולגאַרישע ציגאַרן אַ האַטשעק פון אַ ווענדקע און בינד אים אָן צו אַ לאַנגן שטעקל. מיר שטעלן זיך אַוועק אויפן ברעג ביי דער היל און לאָזן אַראָפּ דעם האַטשעק אין וואַסער. אַ לאַנגע צייט שטייען מיר אַזוי און אָבסערווירן. מיר פאָלגן נאָך דאָס גרין־דורכזיכטיקע וואַסער. אין צוויי שעה אַרום צעטאַנצט זיך דאָס ערשטע פישל אויף דער ווענדקע און נאָך אים — נייע פיר. ביי־טאָג מאַכן מיר זיך אַ גרויסאַרטיקן מיטאָג — פיש, וואָס מיר האָבן זיך אַליין געכאַפּט און אָפּגעקאָכט אין אַ בלעכערנעם טעפּל.

אוונט־צו האָבן מיר אַלע דייטלעך געהערט אַ גערויש פון עראָפּלאַן־מאָטאָרן, אָבער דאָס האָט לאַנג נישט געדויערט — אין אַ פּאָר מינוט אַרום האָט זיך דאָס גערויש דערווייטערט פון אונז און איז שפּעטער אינגאַנצן פאַרשוווּנדן.

14 אָקטאָבער.

אויך היינטיקע נאַכט האָבן מיר געהערט אַ גערויש פון מאָטאָרן. אינדערפרי איז דעריבער פאָרגעקומען אַ באַראַטונג פון דער לאַגער־לייטונג און ס'איז באַשלאָסן געוואָרן אַוועקצושטעלן וואַכן, וואָס זאָלן זיך בייטן יעדע שעה ביי־טאָג און ביי־נאַכט, כדי נישט דורכצולאָזן די מינדסטע געלעגנהייט.

אָבער קיין אויסזיכט אויף רעטונג איז נאָך אַלץ נישטאָ... פינף מעת־לעת זיינען שוין אַריבער זינט מיר פירן אונזער ראָבינזאָן־לעבן און קיין שיף זעט מען

נאָך אַלץ נישט פאַר די אויגן. ס׳איז אַ פראַגע, צי אונזער גרויסגעשיקט שיפל האָט שוין דערגרייכט צו אַ ישוב און מודיע געווען וועגן אונזער גורל.

אויפן אינזל איז אַ גרויסע באַוועגונג. מען אַרבעט און מען האַרעוועט. אַלע מענער — דערוואַקסענע און יוגנטלעכע — זיינען צעטיילט אויף אַרבעטס־גרופּעס. מען אַרבעט אומעטום: מען שטעלט אויף שטיינערנע שוץ־ווענט אַרום דער קיך, אַרום דעם מאַגאַזין, וואָס איז שנעל אויסגעבויט געוואָרן (איצט שטייט ביי אים אַ „פּאָליציסט״ מיט אַ רעוואָלווער אין דער האַנט) און אַרום דעם ברונעם, וואָס איז אייערנעכטן אַנטדעקט געוואָרן און ער אַרבעט שוין — די רערן פון די „פּענטשאַ״־דושן זיינען אַריינגעזעצט געוואָרן דורכן פעלזן־שפּאַלט אויף 25 מעטער די טיף און ס׳איז איינגעאָרדנט געוואָרן אַ מין „וואַסער־לייטונג״. ווען עס קומט די צייט פון דער וואַסער־פאַרטיילונג, לאָזן זיך אַראָפּ צוויי בחורים; אַ גאַנצע שעה שעפּן זיי וואַסער און דערלאַנגען עס אינדערהויך און אַזוי פאַרגייט ביי אונז דער טאָג. אין דער פרייער צייט לייען איך עפּעס ביי קאַרביד־ליכט אין אונזער גרוימער הייל.

15 אָקטאָבער.

פאַרטאָג האָט מיך אויפגעוועקט פון שלאָף אַ גרויס גערודער — מען האָט ווילד געשריען און געפייפט. אויך דער שיפס־גלאָק האָט אָנגעהויבן צו קלינגען.

דער ים שטורעמט. ביים האָריזאָנט פליט אין די הימלען אַן עסקאַדריליע פון 8־9 אַעראָפּלאַנען. דאָס קלאַפּן פון די מאָטאָרן דערטראָגט זיך צו אונז גאַנץ שטיל. מיר סיגנאַליזירן מיט פענער און טיכלעך, אָבער די פליער, זעט אויס, באַמערקן אונז נישט און פאַרשווינדן צווישן די וואָלקנס.

מיר האָבן אויסגעבויט אַ דראַקאָן. ער איז ריזיק הויך און באַשטייט אינגאַנצן פון שטאַנגען און שטאַרקן לייוונט מיט שוואַרצע קידוש־לבנה אותיות: „ס.אָ.ס.״. מיר זיינען אויסן דערמיט צו ווענדן אויף אונז די אויפמערקזאַמקייט פון די פליער. דאָס איז גאָר נישט קיין שלעכטער איינפאַל. די צרה איז נאָר, וואָס ווען מיר הויבן אויף דעם ריזיקן דראַקאָן אויף אַ לאַנגער שטריק, צערייסט זיך דער לייוונט תיכף ומיד אויף שטיקער פונם שטאַרקן ווינט.

נאָך איין גוטע המצאה איז פאַרגעלייגט געוואָרן אין לאַגער־ראַט. זאָלן די פרויען זיצן און פלעכטן אַ נעץ, מיט וועלכער מיר זאָלן אין עטלעכע טעג אַרום, ווען דער שטורעם וועט זיך איינשטילן, קענען כאַפּן פיש פאַרן גאַנצן קאָלעקטיוו...

16 אָקטאָבער.

פאַרמיטאָג בלייבן מיר ליגן אויף אונזערע געלעגערס, ווייל דער הונגער איז זייער גרויס. איך לייען אַ בוך, כדי צו פאַרטרייבן מיינע טרויעריקע געדאַנקען. פון גרויס לאַנגווייליקייט דריי איך זיך שפּעטער אַרום איבערן גאַנצן אינזל, וואָס קיין מענטשן־פוס האָט אים ביז איצט נישט באַטראָטן. איצט קאָכט דאָרט אַ פליייסיק קאָלעקטיוו־לעבן.

די לאַגער־לייטונג אַרבעט אויס פאַרשידענע פּלענער, וויאַזוי צו מעלדן דער וועלט וועגן אונזער אומגליק. אַזוי מאַכן מענטשן אַ גרויסן קאַסטן און צייכענען אָן דערויף מיט ריזן־אותיות „ס.אָ.ס.״, ווי אויך דעם אָרט וווּ מיר געפינען זיך. מיר שטייען אַלע און קוקן צו, וויאַזוי מען לאָזט אַראָפּ דעם קאַסטן אין וואַסער, וויאַזוי ער ווערט פאַרטראָגן דורכן ווינט, און וויאַזוי ער טאַנצט אַרויף און אַראָפּ אויף די מעכטיקע כוואַליעס.

מיטן אַנקומען פון דער נאַכט לאָזט אַראָפּ די שיף־לייטונג אין ים אַ פּעסל מיט אַן אַנדער „ס.א.ס." און אַ לאָמטערן אינעווייניק. דאָס ליכטיקע פינטעלע ווערט וואָס ווייטער קלענער. דאָס פּעסל ווערט געשליידערט און דערווייטערט זיך...

18 אָקטאָבער.

פּאַרטאָג. הערט זיך פונדערווייטן ווידער אַ געוויש פון אַ מאָטאָר. מיר באַשליסן אַנצונעמען אַנדערע שריט, כדי צוצוציען די אויפמערקזאַמקייט פון די ווייטע פליער. מיר הויבן אָן צו זאַמלען ליילעכער, טיכער און... האַנט־שפּיגעלעך. די ליילעכער און די טיכער פאַרייניקן מיר אויף די בערגלעך פון אונזער אינזל און בילדן פון זיי ריזיקע אותיות „ס.א.ס.". יעדער אות האָט אין דיאַמעטער 12 מעטער. די צאָלרייכע שפּיגעלעך ווידער פעסטיקן מיר צו אויף אַ גרויס ברעט און עס באַקומט זיך אַ מין רעפלעקטאָר.

אויך אויף אַלע פּאַלאַטקעס שרייבן מיר אָן מיט שוואַרצער שיך־פּאַסטע די אותיות „ס.א.ס.".

וואָס וועלן מיר מאָרגן טון, ווען מיר וועלן שוין מער קיין עסן נישט באַקומען? אייניקע פון אונז איז איינגעפאַלן צוניפצוזאַמלען פאַרשידענע ים־צמחים און שנעקן אויפן ברעג, כדי צו קאָכן דאָס. באַלד לאָזן מיר זיך ארויס דאָס צו זאַמלען. אָנגעזאַמלט אַ מענגע, לייגן מיר דאָס אַלץ אַריין אין אַ קעסל און לאָזן עס קאָכן אויפן פייער, וואָס איז אָנגעצונדן געוואָרן מיט דער הילף פון אַ פאַרגרעסער־גלאָז, ווייל די שוועבעלעך זיינען שוין כמעט אויסגעגאַנגען און די, וואָס זיינען נאָך דאָ, מוזן מיר האַלטן אויף ביינאַכט. ווען דאָס דאָזיקע געמיש קאָכט שוין ווי געהעריק, הויבן מיר אָן דעם דאָזיקן משונהדיקן מאכל צו שעפּן מיט לעפל; מיר שלינגען דאָס גאַנץ פאַרזיכטיק און — עס שמעקט אונז גאָר נישט שלעכט.

19 אָקטאָבער.

דער היינטיקער טאָג איז ביי אונז אַריבער אין ליגן. מיר האָבן גאָרנישט געגעסן. צוליבן שטורעם קענען מיר נישט קליבן קיין שנעקן. הונגער, דורשט, שטורעם, קעלט — און קיין הילף איז אַלץ נישטאָ.

מיר זיינען פאַרצווייפלט און רעזיגנירט. פיל פון אונז זיינען שטילערהייד מתפלל. איינער פון אונז באַקומט פלוצלונג אַ היסטערישן אַנפאַל.

דעם זעלבן טאָג, 7 אָונט.

איך גרייט צו אין דער פינצטערער הייל מיין געלעגער אויף ביינאַכט, פלוצלונג — אַ ווילד געשריי, אַ שאַרפער פייף, הויכע אויסרופן... מיר לאָזן זיך אַרויס פייל פון בויגן אינדרויסן. לכתחילה זע איך גאָרנישט. עמיצער ווייזט מיר אָן אויף אַ שאָטן, וואָס דערנענטערט זיך לאַנגזאַם צו אונזער אינזל ווי אַ שרעק־געשפּענסט — אַ שיף!...

מיר זיינען געראַטעוועט!

מיר שרייען פון פרייד, מיר פאַכען מיט טיכלעך, מיט האַלעוועשקעס, מיט לאָמטערנעס, מיר קלינגען אין גלאָק. מיר מאַכן געוואַלדן און פייפן. דער שאָטן פון דער שיף דערנענטערט זיך נאָכמער און פאַרשטעלט שוין דעם אויסגעשטערנטן הימל. מיר הערן, ווי די קייט פונם אַנקער בראַזגעט אין וואַסער און פלוצלונג דערטראָגט זיך צו אונז אַ שטאַרקע באַפעלערישע שטימע אין פראַנצויזיש: „שטיל!

פּולשטענדיק רואיק! פאַרלעשט די ליכט!" — פאַר אונז שטייט אַן איטאַליענישע קריגס־שיף.

אַ שיפל טיילט זיך אָפּ פון דער שיף און אין עטלעכע מינוט אַרום דערנענטערט זי זיך צו די פעלזן. פונם שיפל שפּרינגט אַרויף אויף דער יבשה אַן אָפיציר. ער באַפעלט, אַז אַלע פרויען, קינדער, מענער איבער 60 יאָר און קראַנקע זאָלן תיכף ומיד אַריבערפאָרן צו דער שיף. די יונגע וועלן מאָרגן אַרויפגענומען ווערן אויף אַן אַנדער שיף. קיינער טאָר נישט מיטנעמען קיין באַגאַזש.

ביים שיין פון דער לבנה אַנטשטייט אויפן קליינעם אינזל אַ גרויסע באַוועגונג. אונטן, אויפן ברעג, נעמט מען אַריין אין שיפל די ערשטע געליטענע. די מאַטראָזן אַרבעטן מיט די וויעסלעס און פירן זיי אַריבער אויף דער דאַמף־שיף. זייער גאַנץ פאַרמעגן באַשטייט פון האַנט־בייטלעך און רוק־זעק. דאָרטן גיט מען זיי עסן און דעקעס. די איטאַליענער ברענגען אונז אַ סך קאָנסערוון, סוכאַרעס, וואַסער צום טרינקען און ווייַן. מיר וואַרפן זיך אויפן עסן משוגע פון פרייד. דערווייל ווערט פאַרענדיקט דאָס אַריבערפירן די ערשטע פּאַרטיע — פרויען, קינדער, זקנים און קראַנקע. אָט ווערט אויפגעהויבן דער אַנקער און די שיף מיט די גערעטעטע שווימט לאַנגזאַם אָפּ אויף מזרח. אַ לענגערע צייט קענען מיר נישט איינשלאָפן. אין דער נאַכט־פינצטערניש ווערט פונאַנדערגעלייגט אַ פייער. מיר לאַכן, זינגען און טאַנצן אַרום אים. מאָרגן וועלן מיר דאָך אויך אויסגעלייזט ווערן פונם דאָזיקן ראָבינזאָנען־אינזל.

20 אָקטאָבער.

און ווידער איז דאָס לעבן שיין! מיר האַלטן ביי געראַטעוועט ווערן. דעריבער וועלן מיר נישט דערלאָזן, אַז דאָס שלעכטע וועטער זאָל פאַרשטערן אונזער גליק — אינדרויסן בושעוועט אַ שטורעם און באָמבאַרדירט מיט כוואַליעס, אָבער מיר לייגן דערויף קיין אַכט נישט.

עס לאָזט זיך אַראָפּ די נאַכט־פינצטערניש און צוזאַמען מיט איר דערשיינט אַ שיף ענלעך צו דער נעכטיקער, אָבער צוליב די הויכע כוואַליעס ביים ברעג קענען די מענטשן פון דער שיף נישט אַנקערן און אַרויפנעמען אונז אויף זייער דעק דאָרטן, וווּ די שיפלעך זיינען נעכטן אַראָפּגעלאָזט געוואָרן. דעריבער ווייזן זיי אונז אָן, אַז מיר זאָלן זיך שנעל אַריבערטראָגן אויף אַן אַנדער ברעג פון אינזל. דאָרטן וועלן זיי פּרוּוון אונז אַריבערצופירן. מיר נעמען־מיט אונזערע פּעקלעך און פאַרלאָזן די הייל. ביזן צווייטן עק פונם אינזל איז אַן ערך דריי קילאָמעטער, און דעם דאָזיקן מרחק דאַרפן מיר דורכמאַכן איינציקווייז, באַלאָדן מיט שווערע פּעק, דורך וועגלעך, וואָס איז שווער דורכצוגיין, ביי ראַנדן פון פאַרשידענע אָפּגרונדן, צווישן משונהדיקע שטיינער און ריזן־פעלזן. מיר שפּרייזן און שפּרייזן און דאָ ווערט נאָך פינצטערער, דער שטורעם צעדולנערט זיך און איבער אונזערע קעפּ לאָזט זיך אַראָפּ אַ גוס־רעגן.

סוף כל סוף קום איך צו אַרום האַלבער נאַכט צו אַ פּונקט, פונוואַנען די מענטשן ווערן אַראָפּגעפירט גלייך אינעם רעטונגס־שיפל. דאָס וואַסער דערגרייכט דאָ ביז די קני. די כוואַליעס פאַרפּלייצן מיך ווי גרויס איך בין. צוזאַמען מיט נאָך פינף חברים מאַך איך אַ געוואַגטן שפּרונג איבער אַ כוואַליע גלייך אין שיפל אַריין. איינגאַנצן אַ נאַסער, פאַרנעם איך אַ פּלאַץ אויף אַ באַנק. דאָס שיפל שפּרינגט

ארויף און אראָפּ. מיר זאַמלען צונויף צווישן זיך עטלעכע ציגאַרן און דערלאַנגען עס די מאַטראָסן אַלס אויסדרוק פון טיפער דאַנקבאַרקייט.

און אַט זיינען מיר שוין ביי דער איטאַליענישער שיף. איינציקווייז קלעטערן מיר אַרויף דורכן שטריק־לייטער. אונז נעמט אויף אַן אָפיציר, וועלכער נעמט ביי אונז צו יעדן מין געווער, מעסערס אַריינגערעכנט, און שיקט אונז אָפּ אין אונ־טערשטן טייל פון דער שיף.

21 אָקטאָבער.

דער שטורעם צעשפּילט זיך נאָך מער, ווען מיר פאָרן פאַרביי די ערשטע אינזל־גרופּע פון דאָדיקאַנעז. ברויזנדיקע כוואַליעס פאַרפלייצן די שיף און ס׳איז שווער צו געפינען דאָרט אַ טרוקענעם פלאַץ. לסוף כאַפּ איך זיך אָן אין אַ האַרמאַט און האַלט זיך אין איין. דער טאָג רוקט זיך שנעל. ס׳איז שוין מיטאָג־צייט. די שיף מיידט אויס דעם אינזל קרעפּטוס, וואָס ליגט אַנטקעגן דעם הויפּט־אינזל פונם דאָדיקאַנעז — ראָדאָס.

עס הויבן זיך אָן באַוויזן קליינע דערפלעך אויף דער יבשה. די איטאַליענער פאַרטיילן צווישן אונז טיי און קיכלעך. מיר שמועסן מיט די מאַטראָסן און מיט די אָפיצירן. אַלע זיינען זייער שיין געקליידט. עס קוקן אויף אונז סימפּאַטישע אָפּ־געבערנטע געזיכטער. זייער באַציונג צו אונז איז אַ זעלטענע. און אַט איז שוין אויך ראָדאָס. אינאָווענט קומען מיר צו אַ באַשטימטן פּונקט.

מען הויבט אונז אָן אַרויסצופירן. מען פירט אונז אין אַ לאַגער פון קריגס־געפאַנגענע. דאָרטן געפינט זיך שוין אַ גרויסע צאָל מענטשן פון מאַלטאַ, ענגלענ־דער און פראַנצויזן. מיר שפּאַנען, אין דער באַגלייטונג פון איטאַליענישע זעלנער מיט זייערע ביקסן־שפּיזן פאָרויס — דורך דער אַלטער שטאָט צו „סטאַדיאָני דע ראָדי״, דעם ספּאָרט־סטאַדיאָן פון ראָדאָס, ווו עס געפינען זיך די קריגס־געפאַנגענע. מען ברענגט אונז אַריין אין מיליטערישע פּאַלאַטקעס, וואָס זיינען אייליק אויפ־געשטעלט געוואָרן, און דאָרטן וואַרטן שוין אויף אונז אונזערע חברים.

ב ן צ ב י ק א ל י ש ע ר

צו אַ זיכערן ברעג

אונזער פאַנטאַזיע און אונזער האַרץ איז גאָרנישט בכוח צו באַגרייפן די גרויס פונם אומגליק, וואָס האָט פאַרניכטעט דאָס גאַנצע יידישע לעבן אין אייראָפּע. גרויסע קהילות, וואָס האָבן נאָך מיט אַ קורצער צייט צוריק געגעבן זייער ביי־שטייער ביים דערלאַנגען הילף די אומגליקלעכע ברידער, זיינען פאַרניכטעט גע־וואָרן... און צווישן זיי — דער גרויסער יידישער קיבוץ אין פּוילן, וואָס האָט אָפּ־געהיט און געפלעגט אין זיינע פינצטערע געטאָס, נישט געקוקט אויף די רדיפות און דעם הונגער, דאָס פייער פון זיין גלויבן אין דער לעבנס־שליחות פון יידישן פאָלק.

היינט, זעט אונז אויס, האָבן קליינע פעלקער נישט קיין שום זיכערקייט אויף דער וועלט; שוואַכקייט ווערט פאַררעכנט פאַר אַ חטא, וואָס קען פאַרגעבן

ווערן נאָר דורך פאַרניכטונג. אַלס יידן און מענטשן, קענען מיר אָבער נישט און וועלן אויך דערצו קיינמאָל נישט מסכים זיין — איינצוגיין אויף אַ לאַגע פון אַרויס־געטריבענע און נעבעכדיקע וואַנדערער, וועמען מען דאַרף אַרומרינגלען מיט שטעכל־דראָט אָדער איבערלאָזן צווישן די גרעניצן פון לענדער, אויף קיינעמס לאַנד. מיר טאָרן זיך נישט אונטערגעבן און נישט אָנערקענען אונזער פּליטים־לאַגע, ווייל אין אַזאַ אָנערקענען שטעקט דער נצחון פון אונזערע פאַרפאָלגער און די באַדנלאָזיקייט פון אונזער קיום אַלס פאָלק.

אונזער בראָך איז איצט גרעסער ווי אין יאָר 1914. אָבער די פראַגע פון אַ פאָטערלאַנד פאַר אונזער פאָלק איז נאָך אַלץ אַקטועל.

בעתן בירגער־קריג פון יאָר 1919 האָבן יידן געשטראָמט קיין ארץ־ישראל דורך רומעניע און קאַווקאַז, פיל פון זיי האָבן דורכגעמאַכט דעם שוואַרצן ים אין פישער־שיפלעך. די זעלבע כוחות, נאָר הונדערטער מאָל שטאַרקערע, ווירקן אויך היינט. איצט איז אָבער דער מצב אין ארץ־ישראל אַנדערש ווי דעמאָלט. דאַן זיינען מיר געשטאַנען ביים אָנהויב פון אונזער ווערק, איצט דאַקעגן האָבן מיר אַ ישוב פון איבער אַ האַלבן מיליאָן מענטשן, וואָס איז איינגעוואָרצלט אין לאַנד. זיין ווירטשאַפטלעך און קולטורעל געוויכט שטייגט פיל פאַכיק איבער זיין צאָל. דאָס, וואָס מיר פאַרמאָגן איצט אין ארץ־ישראל, איז אַ לעבעדיקער אָרגאַניזם, וואָס קיין שום קראַפט איז נישט ביכולת איינצוהאַלטן זיין וווּקס.

די לעצטע יאָרן זיינען פאַרגעלייגט געוואָרן פיל נייע פּלענער וויאַזוי צו באַזעצן פּליטים. אַלע זיינען מיר גרייט מיטצוהעלפן אויסצוזוכן אַן אַנטרינונגס־אָרט פאַר אונזערע גערודפטע ברידער. אָבער זאָל אונזער וווּנטש נישט פאַרנעפּלען די מעגלעכקייט און די פּראַקטישקייט פון די פאַרשידענע פּראָיעקטן. צו אָפט האָבן זיי אונז אַנטוישט. צו אָפט האָבן זיי זיך אויסגעלאָזט ווי פאַנטאַסטישע אָפּנויגן פונם רעאַלן, הגם אָנגעשטרענגטן וועג. אין משך פון די לעצטע זיבן יאָר פון אַלץ וואַקסנדיקע וואַנדערונגען האָט ארץ־ישראל געדינט ווי אַ פעסטער פעלז פאַר הונ־דערטער טויזנטער, וואָס בויען דאָרט זייער נייע היים. אויך איצט שטייט ארץ־ישראל אַליין און איינציק אין קאַן און איז גרייט אויפצונעמען אונזערע פּליטים־מאַסן.

די רעזולטאַטן פונם קריג לאָזן זיך פילן אויף דער גאַנצער וועלט און ארץ־ישראל איז נישט קיין אויסנאַם. די מלחמה האָט אונז שווער געטראָפן. לאָמיר אָבער געדענקען, אַז אין משך פון די פיר לעצטע מהומה־יאָרן האָבן מיר אַריינגע־בראַכט אין לאַנד ביי אַכציק טויזנט מענטשן, און איצט ברענגען מיר אַריין נייע עולים. אַפילו אין עצם איצטיקן מאָמענט טראָגן זיך שיפן איבער ימים, כאָטש זיי זיינען פול מיט מינעס און אונטערוואַסער־שיפלעך; זיי פירן יונגע עולים קיין ארץ־ישראל און זיי וועלן דערגרייכן דעם דאָזיקן זיכערן ברעג, נישט געקוקט אויף אַלע סכנות, וואָס דראָען זיי.

ד״ר ח. ווייצמאַן

פעברואַר 1940.

די מאַרטירּאָלאָגיע אויפן ים

„פּאַטריא"
(כ"ב חשון תש"א —
25 נאָוועמבער 1940)

פון אַ טאָג־בוך

2 נאָוועמבער 1940.

לכבוד שבת, דעם ערשטן שבת ביי די ברעגעס פון ארץ ישראל, וואַשן מיר זיך אָפּ ווי געהעריק און ראַזירן זיך גלאַטיק אויס. פון ברעג האָט מען אונז געבראַכט פריש וואַסער מיט אַ ברייטער האַנט — מיר קענען זיך אַפילו וואַשן דעריז. אינם געזאַלצענעם ים־וואַסער ווערט אַפילו נישט קיין שוים פונם זייף, און איצט — אַ מחיה! אָפּגעוואַשן זיך, טוען מיר אָן ווייסע העמדלעך, וואָס מיר האָבן אָפּגעהיטן אין אַ ריינעם צושטאַנד לכבוד דעם טאָג פון אונזער לאַנדן. דאָס האַרץ קלאַפּט פון פרייד און מיר שיסן אַרויס מיט אַ געזאַנג פון העברעישע לידער. די שטימונג פאַרדאַרבט בלויז דער באַפעל פון דער פּאָליציי אַראָפּצונעמען די בלויווייסע פאָן. אין די נאָענטסטע טעג, דערקלערט מען אונז, וועלן מיר אַרויף אויף דער יבשה. ביזן טאָג פון דער אויסלייזונג מוזן מיר אָבער זיצן אויף דער שיף אונטער דער וואַך פון דער פּאָליציי, וואָס געפינט זיך אויף דער שיף גופא און אויף קליינע שיפלעך, וואָס רינגלען זי אַרום פון אַלע זייטן.

3 נאָוועמבער.

פון ברעג האָט מען אונז היינט צוגעפירט וואַסער, ברויט, פּאָמידאָרן און פּאָמעראַנצן. יעדער פּאָמעראַנץ איז ביי אונז הייליק. ער ברענגט דאָך אַ גרוס פון אונזער לאַנד.

„מילאָס" איז אָנגעקומען. מיר באַגעגענען זי מיט פריידיקע אויסרופן. אויך דאָס דאָזיקע „נוס־שאָלעכץ" האָט געקעמפט מיטן מעכטיקן ים און איז אים בייגעקומען!...

4 נאָוועמבער.

מיר האָבן געהאַט פּראָוויאַנט אויף 14 טעג. איצט, ווען מען האָט עס שוין נישט געדאַרפט אָפּהיטן, איז ער טיילווייז צעטיילט געוואָרן. מיר עסן ענדלעך צו דער זעט. דאָס איז דאָס ערשטע מאָל נאָך דריי חדשים הונגער.

די פּאָליציי האָט אונז היינט געמאָלדן, אַז מיר וועלן אַלע צוליב ריייניקונג אַריבערגיין אויף דער שיף „פּאַטריא". אויך די „מילאָס"־פּאַסאַזשירן וועלן אַריבער, ווייל די אינטערנירונגס־לאַגערן זיינען איבערפולט. אין פּאָרט שיינט אַרויס

„פּאַטריאַ" אין איר גאַנצער גרויס. אָד, ווען מיר קענען שוין פֿאַרלאָזן אונזער פֿאַר־שאָלטענעם קאַסטן!

5 נאָוועמבער.

היינטיקע נאַכט האָט אונז אויפגעוועקט אַן ארץ־ישׂראלדיקער רעגן. שנעל זיינען מיר אַלע אַראָפּגעלאָפן אונטן. דאָרטן איז אַן אומבאַשרייבלעכע ענגשאַפט און אַן אויסערגעוויינלעכע שטיקעניש. דו האָסט אַפילו נישט די מעגלעכקייט אויפ־צוהויבן די האַנט כדי אָפּצווישן דעם שווייס פון פּנים. און דאָ שטופּט זיך נאָך אַ יונגערמאַן מיט זיין זעקל אין דער האַנט. ער באַוויזט אָבער נאָך נישט נעבעך אַראָפּצוגיין, ווי זיין זעקל פליט שוין אינדערלופטן. — „זעסטו דען נישט וואָס דאָ טוט זיך? ס'איז נישטאָ וווּ אַ שפּילקע אַריינצושטעקן, קומט ער נאָך מיט זיין פּעקל! האָסט זיך נישט וואָס מצער צו זיין, ברודער־לעבן, אונזערע אַלעמעס זאַכן געפינען זיך אויך אינדערהויך אויפן רעגן"...

6 נאָוועמבער.

250 פרויען זיינען היינט אַריבער אויף „פּאַטריאַ". אונז איז צוליב דעם געוואָרן גרוימער.

7 נאָוועמבער.

אַלע איבעריקע פרויען האָבן היינט פאַרלאָזט די שיף. צו זיי וועט אויך צוקומען אַ געוויסע צאָל זקנים און קינדער. אויף דער שיף איז זייער אַנגענעם. שפּייז וויפיל דאָס הארץ גלוסט. עס ווילט זיך שוין גאַרנישט פאַרלאָזן אונזער שיף — זי איז שוין אונז געוואָרן ליב און טייער.

8 נאָוועמבער

אין די נאָכמיטאָג־שעהן איז אָנגעקומען אַ שיפל, כדי אַריבערצונעמען אונז, די איבערגעבליבענע אין דער שיף. איך האָב מיר גאָרנישט פאַרגעשטעלט ווי שווער עס וועט מיר זיין צו פאַרלאָזן זי. זי האָט דאָך אונז מיט אירע קליינע כוחות און גלייכציייטיק מיט אַזאַ גרויסער אָנשטרענגונג אַהער געבראַכט. איר איז, וואָס אַן אמת, נישט געלונגען צו דערפירן אונז ביזן רעכטן פּאָרט, זי איז אָבער צום ברעג פון אונזער ליבן לאַנד דאָך צוגעקומען. „אַלזאָ, געטרייע „פּאַסיפיק", מיר מוזן זיך מיט דיר שיידן". און ביים דערווייטערן זיך פון איר וואַרפן מיר נאָך פיל בליקן אין איר ריכטונג און דערמאָנען זי צום גוטן דערפאַר, וואָס זי האָט אונז געדינט מיט וואָס זי האָט נאָר געקענט.

אויף „פּאַטריאַ" האָבן אונז אויפגענומען צאָל־באַאַמטע. מיט גרויס „איידל־קייט" האָבן זיי געגישטערט אין אַלע אונזערע זאַכן. זיי האָבן אָנגעוואָרפן בערג מיט ציגאַרעטן, צינד־מאַשינקעס, וויין און דעם גאַנצן „טרף פסול" פון אונזער געפּעק. מיר קוקן צו און מוזן שווייגן — אַ ברירה האָבן מיר? (עטלעכע טעג שפּע־טער האָבן מיר געזען ווי די פּאָליציסטן האָבן געגרויכערט בולגאַרישע ציגאַרעטן, — די זעלבע ציגאַרעטן, וואָס מיר האָבן איינגעקויפט פאַר אונזער געלט איידער מיר זיינען אָפּגעפאָרן). ווען די רעוויזיע ווערט פאַרענדיקט, פליט אַלץ מיט דער זעלבער „פּאָרזיכטיקייט" אין די ריינקונגס קעסטלעך. אונז פירט מען אין די באַד־צימערן און די בגדים אונזערע ווערן דערווייל אַוועקגעשיקט אויף דעזינפעקציע. מיר גייען אַריבער אין אַ גרויסן זאַל, וווּ עס וואַרטן אויף אונז באַאַמטע פון דער „סי. אי.־

די טראַגעדיע פון „פאטריא"

„פאטריא" גייט אונטער אין חיפהער פּאָרט

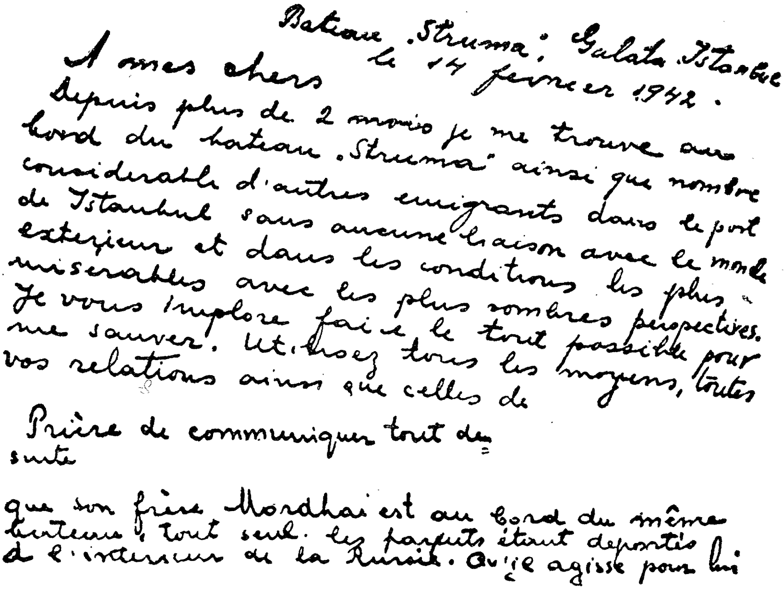

Bateau .Struma: Galata Istanbul
le 14 fevrier 1942.
A mes chers
Depuis plus de 2 mois je me trouve au
bord du bateau .Struma" ainsi que nombre
considerable d'autres emigrants dans le port
de Istanbul sans aucune liaison avec le monde
exterieur et dans les conditions les plus
miserables avec les plus sombres perspectives.
Je vous implore faire le tout possible pour
me sauver. Utilisez tous les moyens, toutes
vos relations ainsi que celles de

Prière de communiquer tout de
suite

que son frère Mordhai est au bord du même
bateau, tout seul. Les parents étant deportés
à l'intérieur de la Russie. Qu'il agisse pour lui

אַ בריוו פון אַ מעפּיל פון „פאטריא"

די." נאָך לאַנגע שאלות ותשובות ווערן מיר באַפרייט. וווהין זאָלן מיר גיין? אויף יעדן שריט און טריט שטייט אַן ענגלענדער מיט אַ ביקס און שרייט: „מען טאָר נישט". וווהין פאַרט? ווען מיר נעמען זיך אָן מיט מוט און פרעגן איינעם פון די פּאָליציסטן, גיט ער אויף אונז אַ געשריי: „אַוועק!"... אַזוי בלאָנדזשען מיר אַרום איבער אַלע דורכגענג פון דער שיף און אומעטום טרייבט מען אונז פון איין אָרט אויפן צווייטן. דאָס דויערט אַזוי לאַנג ביז אַ ביסל אַן אָנשטענדיקער ענגלענדער ווייזט אונז נישט, וווּ עס געפינט זיך אונזער שלאָף־צימער.

דאָ איז אַנגענעם. יעדער איינער האָט זיך זיין בעט. דער העכסטער שטאַפּל פון באַקוועמלעכקייט! דער הונגער לאָזט זיך אָבער פילן און מיר לאָזן זיך אַוועק אין דער ריכטונג פון דער קיך. אָבער ביים אַריינגאַנג אין דער קיך שטייט אַן ענגלענדער און שלאָגט אַלע פאַרזאַמלטע, אויך פרויען. אַזוי זעט אויס דער באַרימטער ענגלישער הומאַניטאַריזם? געפינען מיר זיך אין אונזער לאַנד? פאַרשטייט זיך, אַז אונזער שטימונג איז אין דאַזיקן מאָמענט, נישט איבעריקס געהויבן. צען אַזייגער דערהערט זיך אַ פייף, — אַ סימן אַז מען דאַרף גיין אָפּנעמען די פּאַרציעס. נאָכן אָפּשטיין צוויי שעה אין דער ריי, באַקומען מיר ענדלעך צו אַ שטיקל ברויט און אַ ביסל קאַווע.

אויף דער שיף איז אַ גרויסער כאַאָס. 150 פּאָליציסטן שטייען דאָ. אומעטום זיינען זיי פול. מען לאָזט דיך אין ערגעץ נישט גיין און שטיין.

אין שלאָף־זאַל איז די לופט זייער געדיכט. צופיל מענטשן געפינען זיך דאָרט. אָבער אַרויסגיין אינדערהויך, כדי אָפּצועטעמען אַ ביסל פרייער, איז שטרענג פאַרבאָטן. דערויף שטייט אַ פּאָליציסט אויף דער וואַך.

9 נאָוועמבער.

די טאָג־פּאַרציע איז: אַ פערטל לעבל ברויט אויף אַ מענטשן, אַ פּאַמעראַנץ, אַ ביסל מילך און קאַווע. די שטימונג ווערט וואָס ווייטער אַלץ ערגער.

10-11 נאָוועמבער.

די חלוצים האָבן באַקומען אַ באַפעל צו פאַרלאָזן דעם זאַל און אַראָפּצוגיין אונטן. עס קומען אויך אַראָפּ די „מילאָם"־מענטשן. צווישן זיי זיינען דאָ אַ ביסל חלוצים, רעוויזיאָניסטן און פּריוואַליקע פון טשעכישן מיליטער.

12 נאָוועמבער.

די ענינים זיינען אַ ביסל דערליידיקט געוואָרן. די ענגלענדער זיינען דאָך געוואָרן אַ ביסל אָנשטענדיקער. מען הערט שוין נישט אַזוי אומעטום דעם „אַוועק פון דאַנען!". מען האָט אויפגעהערט צו שלאָגן. די אָרגאַניזיר־ענינים ליגן איצט ביי אונז אין די הענט.

13 נאָוועמבער.

אין די אונטן ווערן איינגעאָרדנט גאַנץ גוטע שמועסן. קיין אינאַוונט קומען אָבער געוויינלעך די פּאָליציסטן און ס'דערהערט זיך דאָס געשריי: „שלאָפן גיין!" אויסער דעם שלאָף־זאַל קאָר מען זיך שפּעטער נישט באַווייזן.

14 נאָוועמבער.

זינט עטלעכע טעג גייט אַרום אַ קלאַנג, אַז „פּאַטריא" וועט אונז צוריק־

פירן אין איינעם פון די גלות־פונקטן. וויפיל אמת עס שטעקט אינם דאַזיקן קלאַנג ווייסן מיר נישט, אָבער אַלע גייען אַרום ווי צעמישטע.

16 נאָוועמבער.

יאָ, דער לעצטער קלאַנג באַשטעטיקט זיך. איינאַוונט זיינען זיך צונויפגע־קומען אַ מאַן 500 אויפן אויבערדעק. פריער האָבן מיר הויך געזונגען אין דער האָפענונג, אַז מען וועט פונם ברעג אויפמערקזאַם ווערן אויף אונז. דערנאָך האָט זיך פון 500 גאָרגלען אַרויסגעריסן צום ברעג אַ פאַרצווייפלטער רוף: „מיר ווילן נישט קיין אויסטראַליע! מיר ווילן קיין ארץ־ישראל! חברים, העלפט אונז! באַ־פרייט אונז! מיר ווילן אַרבעטן אין אונזער פאָטערלאַנד!" דעם דאָזיקן רוף האָבן מיר איבערגעחזרט כאָראַל אַ סך מאָל און פאַרענדיקט מיט דער „התקוה". איך האָב נאָך אויף מיין לעבן נישט געהערט אַזאַ מין הימן. איך האָב נאָך אים אויף מיין לעבן נישט געזונגען מיט אַזויפיל יאוש און מיט אַזויפיל האָפענונג. דאָס גאַנצע האַרץ האָבן מיר אַריינגעלייגט אין דער „התקוה". די ענגלענדער האָבן חוזק געמאַכט פון אונז: „מען טרייבט אייך נישט קיין אויסטראַליע. וואָס פאַר אַן אַלאַרם האָט איר אויפגעהויבן?"

17 נאָוועמבער.

בעתן כאָראַלן זינגען זיינען צוויי יונגעלייט נעלם געוואָרן. פיל פון אונז טראַגן זיך אַרום שטילערהייט מיטן געדאַנק צו אַנטלויפן. אונזער מצב איז אַ שווע־רער. וואָס וועט מיט אונז זיין דער סוף, ווייסט קיינער נישט. קיין אָפיציעלע מעל־דונג האָבן מיר נאָך נישט באַקומען, אָבער לויט אַנדערע ידיעות האָבן מיר געקענט מאַכן דעם געהעריקן אויספיר. עס קומען כסדר אָן שיפלעך, פון וועלכע מען לאָדט אויס קוילן אין אונזער שיף. אין די שיפלעך געפינען זיך פיל אַרבעטער. אייניקע פון זיי זיינען קרובים אָדער באַקאַנטע פון אונזערע מענטשן. זיי טאָרן אָבער נישט אויסרעדן קיין וואָרט מיט אונז און נישט וואַרפן אפילו קיין בליק אין אונזער ריכטונג. אַ ספּעציעלער פּאָליציסט גיט אַכטונג דערויף.

18 דעצעמבער.

מיר זיינען צעטומלט. אין האַרצן איז אַ געמישט געפיל פון יאוש און האָפע־נונג. קלאַנגען דערטראָגן זיך צו אונז איינער נאָכן צווייטן, איינער דערשלאָגט און דער צווייטער דערמונטערט.

20 נאָוועמבער.

צען אַזייגער אינדערפרי איז אָפּגעריכט געוואָרן אַ תפילה. מיר האָבן אויס־געהערט אַ רעדע, וואָס האָט אויסגעדריקט אַ שטיקל האָפענונג און צום סוף האָבן מיר געזונגען די „התקוה". צוועלף בייטאָג קומען צוריק די שיפלעך מיט קוילן. נישט געקוקט אויף די פּאָליציסטן, גיבן די אַרבעטער צו אונז אַ געשריי: פּאָלט נישט אַראָפּ ביי זיך. איר וועט נאָך דערגרייכן אייער ציל. להתראות! — אין לאַנד איז אויסגעבראָכן אַ גענעראַל־שטרייק. אויף „פּאַטריאַ" דאַרף דערקלערט ווערן אַ הונגער־שטרייק.

21 נאָוועמבער.

אין לאַנד איז שוין באַקאַנט געוואָרן אָפיציעל, אַז אַלע מעפּילים פון „פּאַט־

ריא" וועלן אריבערגעפירט ווערן אויפן אינזל מאוריציוס. דער „פאַרבאַנד פון דייטשע עולים" האָט אונז היינט איבערגעשיקט געזעגענונגס־מתנות, צוזאַמען מיט גוטע ווונטשן און אויסדרוקן פון האָפענונג אויף דער צוקונפט.

אויפן מעלדונגס־טאַוול „שיינט אַרוים" די אָפיציעלע מעלדונג, אַזוי ווי זי איז איבערגעגעבן געוואָרן דורכן ראַדיאָ און פאַרעפנטלעכט געוואָרן אין „פּאַלעס־טיין פּאָסט". צו איר זיינען צוגעגעבן באַמערקונגען פון דער שיפס־ליייטונג.

22 נאָוועמבער.

איז נאָך דאָ אַ האָפענונג? ביינאַכט זיינען נעלם געוואָרן אַ 20 חברים פון דער שיף. צווישן זיי אויך צוויי יונגעלייט פון „עלית הנוער". אָך, וואָס פאַר אַ שאָד, וואָס איך קען נישט שווימען! ניין אַזייגער אינאָוונט האָט אַ בחור זיך אַרומ־געגאַרטלט מיט אַ רעטונגס־גאַרטל און האָט אויף אַזאַ אופן געוואָלט דערגרייכן דעם ברעג. ער האָט אָבער נישט געקענט שווימען און דאָס פּאָליציי־שיפל, וואָס האָט זיך אַ גאַנצע נאַכט אַרומגעדרייט אַרום אונזער שיף, האָט אים באַמערקט. באַלד האָבן זיך צעשטראָלט די רעפלעקטאָרן. ס'האָט זיך אָנגעהויבן אַ לאַנג זוכעניש און לסוף זייגען 15 יונגעלייט געכאַפּט געוואָרן. האָט מען אויך געכאַפּט די חברים פון „עלית הנוער"?

23 נאָוועמבער.

אַן אַלגעמיינע ציילונג. די ענגלענדער זיינען זייער אויפגערעגט. מען ציילט אונז נאָכאַמאָל און נאָכאַמאָל. אָבער ס'וועט זיי גאָרנישט העלפן — אייניקע פעלן.

מיר שפּאַצירן, ווי געווייינלעך אַרום, ווייל מיר האָבן נישט וואָס צו טון. פּלוצלונג דערזעען מיר אויף דער פּאַרענטש די בגדים פון די אַנטלאָפענע יונגעלייט. זיי זיינען דורכגעפירט געוואָרן אונטער אַ קאָנוואָי און מען האָט זיי פאַרשפּאַרט אין אַן ענגער קאַבינע. מען האַלט זיי דאָרט אויף ברויט און וואַסער. איבער זיי וואַכט אַ פּאָליציסט, ווי נאָר ער קערט זיך אָבער אָפּ אויף אַ רגע, זיינען מיר שוין ביים פענצטערל פון דער קאַבינע. די אַרעסטירטע באַקלאָגן זיך אויפן שלעכטן עסן און אויף דער שטיקנדיקער לופט. אומבאַמערקט האָבן מיר זיי דערלאַנגט עטוואָס פון די מתנות, וואָס מיר האָבן באַקומען. אינאָוונט האָט מען אונז זייער פרי געטריבן שלאָפן און די וואַך איז פאַרשאַרפט געוואָרן. דאָס פּאָליציי־שיפל האָט זיך אַרומגעדרייט ביי דער שיף.

24 נאָוועמבער.

מיטאָ־צייט איז אָנגעקומען די שיף „אַטלאַנטיק" און אינאָוונט האָט מען אירע ערשטע עולים אַריבערגעפירט צו אונז. ווען זיי זיינען נאָך געווען אין צי־פערן, האָט מען זיי געזאָגט, אַז אין חיפה וואַרט אויף זיי אַן אַנגענעמע איבער־ראַשונג. די דאָזיקע „אַנגענעמע איבערראַשונג" האָט זיי געקאָסט גענוג געזונט.

נתן פרידמאַן

אַ באַגעגעניש מיט דער מאַכט

אויף דער זיצונג פון דער אסיפת הנבחרים, וואָס איז פאָרגעקומען דעם 11־טן נאָוועמבער 1940, איז באַשלאָסן געוואָרן צו שיקן אַ דעלעגאַציע צום הויך־קאָמיסאַר, וועלכע זאָל אים איבערגעבן די פאָדערונג פון ישוב אין שייכות מיט די מעפילים פון די שיפן „פאַסיפיק" און „מילאָס". דער הויך־קאָמיסאַר האָט אָבער די דעלעגאַציע נישט געוואָלט אויפנעמען. דעם 12־טן האָט זיך דער פאָרזיצער י. בן־צבי, באַגעגנט מיטן הויפּט־סעקרעטאַר. דער לעצטער האָט געוואָלט אויפקלערן פאַרוואָס דער הויך קאָמיסאַר האָט זיך אָפּגעזאָגט אויפצונעמען די דעלעגאַציע. זיינע מאָטיוון זיינען געווען: א) וועגן די מעפילים האָט שוין דער הויפּט־סעקרעטאַר אויפגענומען עטלעכע דעלעגאַציעס און אַ נייע דעלעגאַציע וואָלט גאָרנישט מחדש געווען; ב) די ענינים וועגן דעם, זיינען איבערגעשיקט געוואָרן קיין לאָנדאָן. ווען בן־צבי האָט אים געענטפערט, אַז דער ישוב פאַרלאַנגט דער הויך־קאָמיסאַר זאָל אויסהערן דעם ווונטש פון אַלע זיינע טיילן, שטרעמונגען און ריכטונגען, וועלכע האָבן זיך באַטייליקט אין דער אסיפת הנבחרים און האָבן זיך אַלע איינשטימיק אַרויסגעזאָגט פאַר דער פאָדערונג אַריינצולאָזן די יידן פון די דערמאָנטע שיפן אין זייער פאָטערלאַנד, — האָט דערויף דער הויפּט־סעקרעטאַר געענטפערט, אַז די ארץ־ישראלדיקע יידן האָבן נישט קיין רעכט זיך צו באַשעפטיקן מיט יידן פון אויסלאַנד. בן־צבי האָט פּראָטעסטירט קעגן דער דאָזיקער מיינונג און דערקלערט: דאָס ארץ־ישראל־יידנטום האָט, אַלס אַוואַנגאַרד פון פאָלק, דעם אינטערעס און דאָס פולע רעכט צו באַשעפטיקן זיך מיטן אַריינברענגען יידן אין לאַנד. אַ ספּעציעלן אינטערעס האָט דאָס ארץ־ישראלדיקע יידנטום אינם געגעבענעם פאַל, ווייל דאָס רוב מעפילים אויף די שיפן האָבן קרובים אין לאַנד און זיי פאָדערן אונזער אינטערווענץ.

— דער הויך־קאָמיסאַר האַלט, אַז איר העצט די באַפעלקערונג — איז געווען זיין ענטפער.

— נישט מיר העצן. אין דער אסיפת הנבחרים האָבן זיך באַטייליקט אַלע קרייזן פון דער יידישער באַפעלקערונג און אַלע האָבן איינשטימיק אַרויסגערוקט די זעלבע פאָדערונג: לאָזט אַריין אונזערע ברידער אין אונזער לאַנד. מיר זיינען פאַראינטערעסירט אין רו, אָבער דער באַשלוס פון דער רעגירונג איז גורם צו אומרוען. שאַפט אָפּ די גזירות און ס'וועט תיכף ומיד ווערן רואיק.

— איר ווערט אויפגעפאָדערט צו באַרואיקן די באַפעלקערונג! — האָט דער הויפּט־סעקרעטאַר ווידער געענטפערט — אין קעגנפאַל וועלן מיר אָנווענדן אַלע מיטלען.

א י נ ע ר ל ע כ ע ר ב י ו ל ע ט י ן

די דעפּאָרטאַציע־מעלדונג

20 נאָוועמבער, 1940, אָפיציעל:

אָנהויב לויפנדיקן מאָנאַט זיינען פון דער פּאָליציי, נישט ווייט פון די לאַנדברעגעס פאַרהאַלטן געוואָרן צוויי שיפן, וואָס האָבן צוזאַמען געפירט 1771 יידישע

פּאַסאַזשירן און זיי זײַנען געבראַכט געוואָרן אין חיפהער פּאָרט. די דאָזיקע מענ־טשן דאַרף מען, בלי שום ספק, באַטראַכטן ווי אומגעזעצלעכע עולים, ווי מענטשן, וואָס ווילן אַרײַן אין לאַנד אין קעגנזאַץ צו די אַרטיקע געזעצן.

דער רעגירונג פֿון זײַן מאַיעסטעט פֿעלט נישט קיין סימפּאַטיע צו די פּליטים פֿון די לענדער, וואָס געפֿינען זיך אונטער דער הערשאַפֿט פֿון דײַטשלאַנד. זי איז אָבער פֿאַראַנטוואָרטלעך פֿאַר דער אַדמיניסטראַציע פֿון לאַנד און איז מחויב צו זאָרגן דערפֿאַר, אַז מען זאָל עפֿנטלעך נישט חוזק מאַכן פֿון די אָרטיקע געזעצן. נאָכמער: זי באַטראַכט דאָס באַנײַען די אומלעגאַלע עליה אין דער איצטיקער צײַט, ווי אַ דערשײַנונג, וואָס קען האָבן אַ שלעכטן אײַנפֿלוס אויפֿן מצב אין לאַנד און גורם זײַן צו אַן ערנסטער סכנה פֿאַר די ענגלישע אינטערעסן אין מיטעלן מזרח. דעריבער האָט די רעגירונג באַשלאָסן, אַז די פּאַסאַזשירן פֿון „פּאַסיפֿיק" און „מי־לאָס" זאָלן נישט אַרײַנגעלאָזט ווערן אין לאַנד, נאָר געשיקט ווערן אין אַן ענגלי־שער קאָלאָניע, באַלד נאָכדעם, ווי עס וועלן געמאַכט ווערן די נויטיקע שריט צו טראַנספּאָרטירן זיי בשלום און אײַנצואָרדענען זיי אין זייער נײַעם וווינונגס־אָרט ביזן סוף פֿון קריג.

ווען די מלחמה וועט פֿאַרענדיקט ווערן, וועט מען באַשליסן, וווהין זיי צו שיקן. די רעגירונג האָט אָבער נישט בדעה איבערצולאָזן זיי אין דער קאָלאָניע, וווהין זיי ווערן געשיקט, אָדער צוריקברענגען זיי אין אַן אַנדער לאַנד.

די רעגירונג וועט האַנדלען אין דער צוקונפֿט אויפֿן זעלבן אופֿן, אויב אײַ־ניקע גרופּן וועט געלונגען צוצוקומען צו אונזער לאַנד, כּדי אַרײַנצודרינגען אין אים אויף אַן אומגעזעצלעכן אופֿן".

אַן אכזריותדיקער דאָקומענט

...און אָט איז דער קלאַפּ פֿון די לעצטע טעג — ס'איז באַשלאָסן געוואָרן אוועקצושיקן פֿון לאַנד־ברעג די 1800 מעפּילים פֿון „פּאַסיפֿיק" און „מילאָס". פֿון „פּאַטריאַ" האָבן די מעפּילים געשריבן צום הויך־קאָמיסאַר, אַז דאָס פֿאַרטרײַבן זיי פֿונדאַנען איז פֿאַר זיי אַ גרעסערער קלאַפּ, ווי דאָס פֿאַרטרײַבן פֿון די דײַטשע גרענעצן. דאָס איז אַן עלעמענטאַר יידיש געפֿיל. דאָס אוועקשיקן אַ ייד, אַן עולה, פֿון די ארץ־ישׂראל־ברעגעס איז לויט מײַן געפֿיל, אַ רציחה לגבי דעם פּרט און אַן אכזריותדיקער חוזק פֿונם כּלל. און צום דאָזיקן קלאַפּ האָט נאָך די רעגירונג צוגע־געבן פֿרייוויליק אַן „אָפֿיציעלע מעלדונג", וואָס דאַרף געלייענט ווערן ווי אַ מין נײַ „ווײַסבוך". ווײַל זי פּראָקלאַמירט, נישט בלויז איר באַציונג צו די 1800 אומ־גליקלעכע פּליטים, נאָר אויך אַ נײַע פּאָליטיק. מען דאַרף לייענען און נאָכאַמאָל לייענען דעם דאָזיקן אכזריותדיקן און באַליידיקנדיקן דאָקומענט, אין וועלכן עס פֿעלט אפֿילו נישט די חוזק־שטעלע, אַז „דער רעגירונג פֿון זײַן מאַיעסטעט פֿעלט נישט קיין סימפּאַטיע פֿאַר די פּליטים". די אומלעגאַלע עליה קען אָבער האָבן „אַ זייער שלעכטן אײַנפֿלוס אויפֿן מצב אין לאַנד און שאַפֿן אַן ערנסטע סכנה פֿאַר די ענג־לישע אינטערעסן אין מיטעלן מזרח". מיר, וועלכע וווינען דאָ, און קוקן זיך צו צו אַלץ, וואָס עס קומט פֿאָר אַרום אונדז, ווייסן גענוי, אַז קיין שום מענטש פֿון

די ציוניזם־קעגנער אין לאַנד און אַרום אים האָט זיך נישט אויפגערעגט צוליב דער דאַזיקער „אומלעגאַלער" עליה. קיינער וואָלט נישט געוואַגט צו באַדראָען די ענגלישע אינטערעסן, ווען די דאַזיקע ווערטער ווערן אים נישט אַריינגעלייגט אין מויל דורך דער העברעער מאַכט. די רעגירונג באַגנוגנט זיך נישט מיטן אַוועקשיקן און מיטן אַפּרייסן עלטערן פון קינדער און פרויען פון זייערע מענער אויף דער גאַנצער צייט פון דער מלחמה. די זעלבע רעגירונג, וואָס דערקלערט, אַז „עס פעלט איר נישט קיין סימפּאַטיע פאַר די פליטים", מעלדעט בפירוש, אַז אויך נאָכן קריג האָט זי נישט בדעה איבערצולאָזן זיי אין דער קאָלאָניע, וווהין זיי ווערן אָפּגעשיקט, אָדער ברענגען זיי אין אונזער לאַנד". דאָס איז שוין מער ווי אַ „ווייס־בוך" און מער ווי יעדע מין פאַרפּליכטונג לגבי די אַראַבער. דאָס „ווייסבוך" האָט נישט פאַרפּליכטעט די רעגירונג נוקם צו זיין זיך אין די מעפּילים פּערזענלעך אין משך פון זייער גאַנץ לעבן. ביז איצט פלעגט די רעגירונג פּאַקטיש אַראָפּרעכענען די מעפּילים פונעם שעדיול און איבערלאָזן זיי אין לאַנד. און איצט: — קיינמאָל נישט! איר זאָלט גאָר נישט טראַכטן וועגן דעם!

אחוץ דעם אָפיציעלן נוסח האָט מען געפּרוווט פאַרשפּרייטן אַן אַנדערן מאָטיוו: „די פינפטע קאָלאָנע". און ס'איז זיכער נישט קיין צופאַל, וואָס די רעגירונג האָט זיך נישט באַנוצט מיטן דאַזיקן מאָטיוו אין איר אָפיציעלער מעלדונג. ס'איז באַקאַנט, אַז די דאַזיקע שיפן זיינען פון די בעסטע צווישן די עליה־שיפן: ברידער און שוועסטער, קינדער און עלטערן פון יידן, וועלכע געפינען זיך שוין פון לאַנג אין לאַנד; הונדערטער חלוצים און יוגנט, פיל אַלטע ציוניסטן און מענטשן, וואָס האָבן זיך געגרייט צו פאָרן קיין ארץ־ישראל נאָך פאַר דער מלחמה. אַט אַזוי באַגייט מען זיך מיט אונז און דערצו נאָך אין מלחמה־צייט!

דערצו קומט נאָך צו אַן אַנדער וויכטיקער מאָמענט: דאָס ווערט געמאַכט דורכן קריגס־קאַבינעט, וועמענס שעף און זיינע עטלעכע חברים זיינען אין זייער צייט געווען קעגנער פונם „ווייסבוך". מיט דער דאַזיקער מעלדונג זייערער — איז נישט נאָר וואָס זיי באַשטעטיקן דעם „ווייסבוך", נאָר זיי שטייגן אים נאָך איבער. און טשערטשיל, וועלכער איז געווען דער הויפּט־קעגנער פונם „ווייסבוך", האָט איצט אונטערגעשריבן זיין נאָמען צו די פּאָליטישע טענדענצן, וועלכע זיינען נאָך ערגער פונם „ווייסבוך" גופא.

ב. קאַצענעלסאָן

דאָס אומגליק...

26 נאָוועמבער, 1940. אָפיציעל.

די רעגירונג מעלדעט מיט באַדויערן, אַז די שיף „פּאַטריאַ" האָט זיך נעכטן אינדערפרי איבערגעדרייט אין חיפהער האַפן און איז איינגעזונקען אויפן דעק פון פּאָרט. דאָס איז געשען אין רעזולטאַט פון אַן אויפרייס צוליב אומבאַקאַנטע סיבות.

אויף דער דאַזיקער שיף זיינען געווען בערך 1800 אומלעגאַלע עולים, וועלכע האָבן געזאָלט איבערגעשיקט ווערן אין אַן ענגלישער קאָלאָניע.

די רעטונגס־אַקציע האָט זיך תיכף ומיד אָנגעהויבן.

אַן עדות דערציילט

שוין פאַרטאָג האָט מען פאַרגעזעצט דאָס אַריבערפירן פון די מענטשן פון די שיפן צו אונז. ס׳איז געוואָרן אַלץ ענגער און ענגער. נאָר אָט הויבט שוין אָן די שיפס־מאַשין צו רוישן, פון די קוימענס גייט שוין אַ רויך. אויב ס׳וועט נישט געשען עפּעס אין דער לעצטער מינוט, זיינען מיר פאַרפאַלן. ווען די שיף וועט רירן פון אָרט — וועלן מיר שפּרינגען אין וואַסער.

9 אינדערפרי האָט מען אונז, ווי געווינלעך, באַפוילן אַרויפצוגיין אינדערהויך — דאָס איז די צייט ווען מען רעווידירט און קאָנטראָלירט. אַלע וואָס קענען שווימען זיינען פּלוצלונג אַראָפּגעשפּרונגען פון דעם דעק, וואָס איז געווען 15 מעטער איבערן וואַסער, אין ים אַריין. איך שטיי און קוק ווי מיין חבר שפּרינגט אַראָפּ. צום טייוול! פאַרוואָס קען איך נישט שווימען?! — עקבערט אַ מחשבה דעם מוח. פּלוצלונג — אַ קנאַל, ווי אַ האַרמאַט וואָלט אויסגעשאָסן! מיר הויבן אויף די אויגן: וואָס איז געשען? אפשר איז דאָס אַ וואָרנונגס־שאָס צו די וועכטער אויפן ברעג? אַלע לויפן צום פּאָרענטש, כדי צו זען, ווי די שווימער שווימען. אָבער פונם הינטערשטן טייל דערהערט מען אַ געשריי: „אַלע אַראָפּ! אַלאַרם! אַעראָפּלאַנען!” — אַ מהומה. אַלע שטופּן זיך אויף אונטן. די ענגלענדער זיינען ראַטלאָז. די שיף בויגט זיך לאַנגזאַם אויף אַ זייט. דאָס איז מסתמא דערפאַר, וואָס אַלע שטייען אויף דער רעכטער זייט. עס דערהערן זיך צעטומלטע געשרייען: „גייט אַריבער אויף דער צווייטער זייט!”... די שיף טוט זיך אָבער אירם. וויים איך וואָס! אונזער „פּאַסיפיק” פּלעגט זיך אָפּט נאָך מער וואַקלען און מיר האָבן דערין נישט געזען קיין שום סכנה. אָבער אָט באַווייזן זיך פּאָליציסטן און מאַטראַזן מיט רעטונגס־גאַרטלען אויף די לענדן. איך לויף אַראָפּ אונטן, אויף מיין אָרט. איך לויף און איך שריי אויפן וועג: „אָנטון די רעטונגס־גאַרטלען!” אויף מיין שטענדיקן פּלאַץ איז אַ כאַאָס. איך כאַפּ אַרויס דאָס טאָג־בוך און וויל נעמען דעם רעטונגס־גאַרטל, אָבער באַלד פליט מיר אין קאָפּ אַריין אַ שווערע וואַליזע. איך פאַרלאָז מיין פּלאַץ און היט זיך, אַז די פּאַלנדיקע זאַכן זאָלן מיר נישט פּלעטן דעם מוח. מיט גרויסע שוועריקייטן דערקלייב איך זיך צו די שטיגן, וואָס געפינען זיך שוין אין אַ פולשטענדיק אויסגעקרימטער לאַגע. ווען איך דערקלייב זיך אינדערהויך, רייס איך אַראָפּ שנעל די מעלדונג פון 21 נאָוועמבער און אַנטלויף.

אין לויפן טרעף איך מיין אַרעסטירטן חבר, ער דערציילט מיר שנעל, וויאַזוי ער איז אַרויס פון זיין געפענגעניש. לכתחילה איז געווען שלעכט. דער וועכטער, וואָס איז געשטאַנען אויף דער וואַך, פאַר דער קאַבינע, האָט געשריען צו די פאַרשפּאַרטע אינעווייניק: „פאַר מיינעטוועגן קענט איר דאָ פאַרבלייבן און שטאַרבן”. צום גליק איז אָבער געקומען צולויפן אַן אַנדערער פּאָליציסט און האָט זיי באַפרייט. געטראָגן פון אַ מענטשן־שטראָם, קריגן מיר זיך דערווייל אַרויס אינדערהויך, אויפן אויבער־דעק. ווו מיר איבערצייגן זיך, אַז די שיף איז שוין איינגעבויגן ביזן וואַסער, אַזוי אַז איך מוז זיך האַלטן, כדי נישט אַריינצופאַלן. ביים פּאָרענטש, וואָס דערגרייכט שוין כמעט דאָס וואַסער, שטייט אַ פּאָליציסט מיט אַ ביקס און דראָט די אַלע, וואָס ווילן שפּרינגען אין וואַסער, אַז ער וועט שיסן. אָבער ווי ער רעדט אַזוי — איז שוין דער פּאָרענטש אין וואַסער. עס פליען ברעטער, רעטונגס־

שיפלעך און אנדערע זאכן. פיל מענטשן פאלן אראפ מיט א געשריי. די לעצטע מינוט. איך מוז שפרינגען. איך לאז אפ די אייזערנע שטאנג, אן וועלכער איך האלט זיך, און פאל אראפ אין וואסער אריין. פון אלע זייטן דערהערן זיך געשרייען: „שווימט, שווימט גיכער!" נאך א ווײלע און די שיף וועט צעשמעטערט ווערן. איך באמי זיך צו שווימען וואס שנעלער. א מוראדיקער גערויש פון ברעטער, שיפלעך און מענטשן, וואס פאלן אין וואסער אריין. געשרייען פון קינדער און פרויען. איך פיל ווי פרויען הענגען זיך אן אן מיר און איך לאז זיך אראפ צום גרונט.

אונטערן וואסער קייקל איך זיך ווי א פילקע; איך פארהאלט דעם אטעם הגם איך גלויב נישט, אז איך וועל זיך ארויסקריגן. אין הארצן געזעגן איך זיך שוין מיט אלע, וואס זיינען מיר טייער. איך פיל שמערצן, אבער איך האלט נאך אלץ איין דעם אטעם. איך וויל נישט עפענען דעם מויל און די נאז ביז איך וועל נישט חלשן, אפשר איז דאך פאראן א האפענונג. וועל איך דען שוין נישט זען דאס לאנד, וווהין איך האב געשטרעבט? וועל איך שוין נישט זען דעם טאטן, דער מאמען, מיין ברודער? איך מוז זיך נאך איינהאלטן. פלוצלונג דערפיל איך, אז איך הויב זיך אויף. און אט בין איך... ווידער אין דער שיף. וויאזוי? איך בין דאך שוין געווען ווייט פון דער שיף? אבער איצט איז נישט קיין צייט צו טראכטן (א צייט נאכן אומגליקספאל בין איך געקומען צום אויספיר, אז דאס בין איך דורכן שטראם פארשלעפט געווארן צוריק צו דער שיף). די וואנט, וואס הענגט איבער מיר, דערנענטערט זיך אלץ מער און מער. אויב מיר וועט נישט געלונגען ארויסצוקריגן זיך דורכן פענצטערל, וועט מיך די וואנט מיטשלעפן אונטן, און דאן וועל איך שוין זיכער דערטרונקען ווערן. אבער דא באמערק איך, אז דאס וואסער הויבט זיך נישט מער און אויך די וואנט בלייבט אויף דער זעלבער פאזיציע. די שיף זינקט שוין נישט מער. אפשר האט זי שוין דערגרייכט דעם דעק פונם האפן? אויף יעדן פאל קריג איך זיך ארויס דורכן פענצטערל און בין שוין אויף דער אויסערלעכער וואנט. אן כוחות לאז איך זיך אראפ אויף דער וואנט און אטעם שווער. איך האב נאך די געלעגנהייט צו העלפן עטלעכע מענטשן ארויסצוקריגן זיך דורך פארשידענע משונהדיקע לעכער. דא זיץ איך און ווארט, וואס וועט ווייטער זיין.

פאר מיר שפילט זיך אפ א שוידערלעכע סצענע. ארום דער איבערגעדרייטער שיף טראגן זיך גרעסערע און קלענערע שיפלעך, וואס וואגן נאך נישט צו דערנענטערן זיך צום אוועקגעלייגטן „לייב", אויס מורא, אז זיי זאלן נישט אריינגעשלעפט ווערן אין זיין ריזיקן קערפער. דאך ראטעווען זיי מוסטערהאפט. אין די שיפלעך און אויף דעם כוואליעס־ברעכער געפינען זיך נאקעטע און פארוונדעטע. ס'איז באמת א וואנדער,, וואס איך בין נישט באשעדיקט.

איך האב מיך ארויפגעכאפט אויף א קוילן־שיפל, וואס איז געווען פול מיט מענטשן. שפעטער איז צוגעקומען א מאטאר־שיפל און האט אונז אוועקגעפירט. הינטער אונז ליגט די שטארקע, שטאלצע שיף איינגעזונקען אין ים. דיר איז, הייסט עס, נישט געלונגען אוועקצופירן אונז פון אונזער „פאטריא", פון אונזער פאטערלאנד. אונזער „פאטריא" זיגט. מיר האבן קיינמאל זיך נישט פארגעשטעלט, אז דער פרייז פאר אונזער עליה וועט זיין אזוי גרויס, אז עס וועלן זיין אזויפיל קרבנות.

ווען מיר זיינען צוגעקומען צו דער דאמבע, האבן שוין דארט געווארט די מאשינען פון „רויטן מגן־דוד" כדי אפצופירן די פארוואונדעטע. אביסל העכער אויפן ברעג, האבן פיל פון אונז געקניט און געקושט די ערד.

אין דער באגלייטונג פון פאליציסטן גייען מיר צו איינעם פון די מאגאזינען אין פארט. דער וועג איז אנגעפיקעוועט מיט שטעכעדיקע שטיינדלעך, אבער די געשעענישן הינטער אונז און דאס גליק צו שטעלן א פוס אויפן באדן פונם פאטער־לאנד זיינען אזוי גרויס, אז מיר פילן כמעט נישט די שמערצן.

מיר זיינען אין גרויסן מאגאזין. ווער עס גייט אריין, פאלט א קרבן פון קושן און שטורמישע אויסרופן: „דו לעבסט?" קינדער דרייען זיך ארום מיט א געוויין און זוכן זייערע מאמעס, מוטערס זוכן זייערע קינדער, פאמיליען־מיטגלי־דער זוכן איינע די צווייטע, חברים פרעגן זיך אויס, וואס מען מאכט. קולות טראגן זיך פון אלע זייטן: ווו איז דער? ווו איז יענער? פון צייט צו צייט מעלדעט מען וועגן א דערטרונקענעם, וואס מען האט ארויסגעשלעפט פון וואסער. מען וויינט און מען קלאגט. די פארחלשטע טראגט מען ארויס צו דער מאשין פון „רויטן מגן דוד". אויטאס קומען און אויטאס פארן אפ. אלע זיינען זיי פול מיט פאר־וואונדעטע. מען זאגט, אז די שפיטאלן זיינען שוין אלע איבערפולט. אין מאגאזין איז באשטימט געווארן א פונקט פאר דער ערשטער הילף, אבער אזוי־ווי די ריי איז זייער א לאנגע, ווערן אויפגענומען בלויז שווער־פארוואונדעטע.. אונזערע בגדים זיינען נאס און מיר ציטערן פון קעלט. געראטעוועטע קומען אן אויפהער און יעדער איינער ווערט אויפגענומען מיט אזא שמחה, גלייך ער וואלט געווארן פון טויט לעבעדיק.

שפעטער זיינען מיר געוואר געווארן וועגן א העלדישער טאט פון אן ענג־לענדער, וועלכער האט איינגעשטעלט זיין לעבן, כדי צו ראטעווען הונדערטער מענטשן. דער קאפיטאן האט אים געשיקט צו עפענען א געשלאסענעם קעסל און אויסצומיידן אויף אזא אופן אן אויפרייס. ביים אויספירן זיין מיסיע האט ער פארלארן זיין לעבן, דערפאר האט ער אבער אפגעראטעוועט דאס לעבן פון זייער א סך מענטשן. זאל דער אנדענק פונם אומבאקאנטן ענגלישן העלד זיין געבענטשט!

דער ישוב האט אונז געשיקט דעקעס, בגדים, שפייז און אנדערע זאכן. די אויסטראלישע זעלנער האבן אונז געבראכט פלעצלעך, הייסן טיי, ציגארעטן. א סך פון זיי האבן אונז געגעבן זייערע מאנטלען. קורץ: זיי האבן געטון, וואס זיי האבן געקענט.

א טייל מענטשן האבן שוין איינע די צווייטע אפגעזוכט, אבער דאס רוב זוכט אומזיסט. ביי דער אלגעמיינער ציילונג האט זיך ארויסגעוויזן, אז עס פעלן הונדערטער מענטשן. זאלן זיי האבן אלע דערטרונקען געווארן? אנדערע זיינען אנט־לאפן. א סך געפינען זיך אין די שפיטעלער. אבער דאך זיינען א מאן צוויי הונ־דערט, ווי עס שיינט, אומגעקומען. שרעקלעך!

וואס וועט זיין מיט אונז דער סוף? פרוי סאלד האט טעלעפאנירט צו אונז און געפרעגט וואס מיר מאכן. זי באמיט זיך, אז מען זאל די „עלית הנוער" ארוי־בערשיקן קיין עתלית. אויב דאס וועט איר געלונגען, וועט זי אונז נאך היינט באזוכן.

9 אינאוונט איז פרוי סאלד אראפגעקומען. אויטאבוסן פירן אונז אפ קיין

עתלית. די רייד־באַלויכטענע שטאָט פאַרכישופט אונז. אין אַ קורצער צייט אַרום זיינען מיר שוין אויסער דער שטאָט. די מאַשין פאַרהאַלט זיך. מיר געפינען זיך אין טויער פונם עתלית־לאַגער.

ביים טויער זאַמלען זיך הונדערטער מענטשן, מען מאַכט אונז אוואַציעס. מען באַגריסט אונז. דאָס איז דער ערשטער „שלום" זינט מיר זיינען אין א"י.

נתן פרידמאַן

אויף די קברים פון די קרבנות

— — אין מאָמענט, ווען מיר שטייען איינגעבויגן איבערן פרישן ברודער־קבר, וואָס דעקט צו די קערפּער פון אונזערע ברידער און שוועסטער, וועלכע האָבן געפונען דעם טראַגישן טויט נעבן די ברעגעס פון היימלאַנד; ווען מיר באַווייגען דעם טויט פון אָט די קדושים — די קדושים פון עליה — איז אונזער הארץ פול מיט ציטער פאַרן גורל פון די טויזנטער, וואָס זיינען ניצול געוואָרן פון טויט אינם טאָג פון שרעקלעכן נסיון, פאַרן גורל פון די, וואָס זיינען אַראָפּגעזעצט געוואָרן פון דער אונטערגייענדיקער שיף אויפן ברעג, און אויך פאַרן גורל פון די, וואָס געפינען זיך נאָך אַלץ אויף דער צווייטער שיף.

דער שרעקלעכער גורל פון אונזער פאָלק האָט געפונען זיין פולסטן אויסדרוק אין דעם גרויזאַמען בילד, וואָס האָט זיך אָפּגעשפּיגלט אינם חיפהער פּאָרט. פון די בליקן פון הונדערטער זקנים, מענער, פרויען, און קינדער האָבן מיר אַרויסגע־לייענט נישט נאָר דעם טויט־שרעק אַליין, נאָר אויך די גאַנצע יסורים־פולע געשיכטע, וועלכע זיי האָבן דורכגעלעבט אויף זייער וועג: יאָרן פון רדיפות, פון פיזישע און מאָראַלישע עינויים, וואָס זיי האָבן איבערגעלעבט אינם היטלער־גלות, וועלכער ווייס פון קיין רחמנות נישט. שייטערהויפנס פון דער בוכענוואַלדער און דאַכאַוער אינקוויזיציע, חדשים־לאַנגע וואָגלענישן פון לאַנד צו לאַנד, אויף צעבראָכענע שיפלעך איבער די ימים, אין געראַנגל מיט די שטורעמדיקע כוואַליעס און הפקר פאַר אַלע מלחמה־אַנשיקענישן. און ווען די רעשטלעך פון פאַרטיליקטן פאָלק דערגרייכן צום סוף די ברעגעס פון היימלאַנד, ווערן זיי ווידער פאַרמשפט צו געפינען זיך במשך לאַנגע וואָכן אויף דער שווימענדיקער תפיסה און קענען נישט, לויטן אורטייל פון מידת־הדין, אַריינקומען אין לאַנד פון זייער האָפענונג און נאָך מער ברוטאַלער איז דער ריכטער, וועלכער דערקלערט זיי און דעם גאַנצן יידישן פאָלק: „אויך נאָך דער מלחמה האָט די רעגירונג נישט בדעה צו דערלויבן זיי אַריינצוקומען..." אויך די האָפענונג ווערט פון זיי אַוועקגערויבט.

איז דען דער חטא פון די דאָזיקע אַנטרינענע פון טויט און אומקום באמת אַזוי גרויס? שווין־זשע איז זייער ביטערער כוס נאָך נישט פול געוואָרן נאָך דעם שרעקלעכן אומגליק, וואָס איז פאָרגעקומען דעם לעצטן מאָנטיק? און דאָס בלוט און די טרערן די פאַרגאָסענע — זיינען זיי נאָך נישט גענוג, כדי צונישט צו מאַכן די שלעכטע גזירה, כדי אַרויסצורופן מידת־הרחמים?

עס קומט אבסאָלוט נישט אויפן געדאַנק, אז אויך נאָך דעם שרעקלעכן אומגליק וועט די גערעכטיקייט בלייבן שטום און טויב. מיר גלויבן, אַז אין אָט דעם ערנסטן מאָמענט וועט זיך נאָך פאַר דער דאָזיקער גערעכטער און יושרדיקער פאַ־

דערונג געפינען אַז אַפֿן אויער ביי די אָנפֿירער פֿונם פֿאָלק, וואָס שטייט איצט אין אַ שווערן קאַמף — אין אונזער בשותּפֿותדיקן קאַמף — קעגן דעם רשע, וואָס האָט זיך פֿאַרמאָסטן צו געוועלטיקן איבער דער גאַנצער וועלט.

א. דאבקין

אין בריטישן פּאַרלאַמענט

4 דעצעמבער 1940.

וועדזשוווד: יעדער איינער, וואָס קען די געפֿילן פֿון די דאָזיקע מענטשן, וועלכע האָבן זיך געראַטעוועט פֿון די שרעקלעכע רדיפֿות קיין ארץ־ישראל, ווו עס זיצן זייערע פֿריינט, דער, וואָס באַדענקט, אַז אָט די מענטשן האָבן מיטאַמאָל אַנטדעקט, אַז מען וויל זיי פֿאַרשיקן ערגעץ ווייט אין אַ קאָנצענטראַציע־לאַגער, פֿון וועלכן זיי האָבן זיך מיט שווערער מי אַרויסגעריסן — ווער עס טראַכט זיך אַריין אין דער זאַך, וועט פֿאַרשטיין, וואָס דאָ איז געשען. זיי האָבן נישט מסכּים געווען פֿאַרשיקט צו ווערן אין אַ קאָנצענטראַציע־לאַגער! ווען איך וואָלט געווען איי־נער פֿון זיי, וואָלט איך דאָס זעלבע געטון. אויף אַזאַ אָדער אַן אַנדערן אופֿן איז זיי געלונגען דורכצולעכערן די שיף און זי צו דערטרינקען. זי איז אונטערגעגאַנגען אין חיפֿהער פּאָרט און 200 מענטשן זיינען דערביי אומגעקומען. די געראַטעוועטע זיינען אויפֿסניי אַרעסטירט געוואָרן און זיצן איצט אין אַ לאַגער. די באַגרינדונג פֿון דער דאָזיקער האַנדלונג איז, אַז די פֿאַר־מלחמה־פּאָליטיק פֿון דער ארץ־ישראל־רעגירונג מוז אויך קאָנטינואירט ווערן בעת דער מלחמה.

איך וויל בעטן די רעגירונג, זי זאָל אויך זען די קאָנסעקווענצן. אין אַ צייט, ווען מיר קענען זיך ווייניקער, ווי ווען עס איז, דערלויבן צו רעזיגנירן אויף וואָס פֿאַר אַ שיף עס זאָל נישט זיין, און ספּעציעל אויף דעם מיטללענדישן ים, ווו יעדע שיף איז אונז נויטיק איבערצושיקן געווער און מענטשן קיין גריכנלאַנד, ווו דער צושטאַנד פֿון אונזער שיפֿס־וועזן איז אַזוי שלעכט — אין דער זעלבער צייט פֿאַרווּנדעט מען דאָרט איינע פֿון אָט די שיפֿן. כּדי דורכצופֿירן אַ פּאָליטיק, וואָס מוז — אומאָפּהענגיק פֿון דעם, וואָס מיר טראַכטן וועגן איר — דערשיינען אין די אויגן פֿון דער גאַנצער וועלט אַלס אַן אומענטשלעכע. מיר האָבן פֿאַרשאַפֿט פֿאַרגעניגן היטלערן. מיר האָבן שווער באַליידיקט די געפֿילן פֿון די ליבעראַלן אויף גאָר דער וועלט, און ספּעציעל אין אַמעריקע. די פּאָליטיק, וועלכע מיר פֿירן דורך איז אין פֿולשטענדיקן ווידערשפּרוך צו דער ענערגישער אָנפֿירונג פֿון דער מלחמה. אין דער זעלבער צייט, ווען היטלער זאַמלט צונויף פֿון גאַנץ אייראָפּע אַרבעטער פֿאַר זיינע פֿאַבריקן און זיינע פֿעלדער, שטויסן מיר אָפּ די באַרייטקייט פֿון 2000 מענטשן, פֿון וועלכע אַ העלפֿט איז פֿעיק צו מיליטער־דינסט און וועלכע ווילן אַרבעטן אין די וואַרשטאַטן אָדער אויף די פֿעלדער פֿון ארץ־ישראל. מיר האָבן זיי אָפּגעזאָגט די דערלויבעניש צו אַרבעטן און מיר שיקן זיי אַוועק — ביי קאָלאָסאַלע הוצאות — אויף אַן אינזל פֿון שטילן אָקעאַן, ווו מיר וועלן זיי אויך ווייטער, ביז ענדע קריג, מוזן אויסהאַלטן פֿאַר אַ פּרייז פֿון לכל הפּחות הונדערט טויזנט פֿונט אַ יאָר. אַזאַ זאַך לייגט זיך גאָרנישט אויפֿן שכל, אויסער — אויב די דאָזיקע מענטשן, וואָס ווענדן אַן אַזאַ פּאָליטיק, שטרעבן צו דעם, מיר זאָלן מיט דער צייט מאַכן יד־אחת מיט היטלערן און ווערן זיינע ידידים.

די אָפיציעלע מעלדונג

5 דעצעמבער 1940. אָפיציעל:

אין צוזאַמענהאַנג מיט דער אָפיציעלער מעלדונג, וועלכע איז דעם 20־סטן נאָוועמבער פאַרעפנטלעכט געוואָרן דורך דער רעגירונג, ווערט איבערגעגעבן דער עפנטלעכקייט די פאָלגנדיקע מעלדונג: צוליבן אונטערגיין פון דער שיף „פּאַטריאַ", — וואָס די סיבות פון דעם זיינען נאָך ביז איצט נישט אויפגעקלערט געוואָרן און וועלן אויסגעפאָרשט ווערן דורך אַ ספּעציעלער אויספאָרש־קאָמיסיע, — האָט די רעגירונג פון זיין מאַיעסטעט, נעמענדיק אין באַטראַכט אַלע אומשטענדן און ספּעציעל די לײדן, וועלכע די געראַטעוועטע האָבן דורכגעמאַכט, גרויסמוטיק באַשלאָסן נישט דורכצופירן דעם באַשלוס וועגן אַרויסשיקן די דאָזיקע מענטשן אין אַ בריטישע קאָלאָניע.

עס ווערט זיי דערלויבט צו בלייבן אין לאַנד, אין איינקלאַנג מיטן עקזיס־טירנדיקן געזעץ און די צאָל וועט אָפּגערעכנט ווערן פונעם קומענדיקן עליה־שעדיול.

עס וועט נישט חל זיין קיין שום ענדערונג, בנוגע אַנדערע אומלעגאַלע עולים און בנוגע דעם באַשלוס פון דער רעגירונג אַרויסצושיקן זיי מעבר לים, וויבאַלד עס וועלן געפונען ווערן די נויטיקע צו דעם צוועק שיפן.

עליה אָדער — טויט

צו אַרים איז אונזער שפּראַך, זי זאָל קענען אויסדריקן אין ווערטער די שרעקלעכע דראַמע, וואָס האָט זיך דאָ אָפּגעשפּילט, און וועמענס העלדן עס זיינען אומבאַקאַנטע, פּשוטע מענטשן, יידן, וואָס האָבן זייער לעבן געראַטעוועט און ווילן לעבן בלייבן.

פּונקט ווי עס האָט זיך געפונען אַ קינסטלער, וועלכער האָט אַרויסגעבראַנגט דעם גורלדיקן געראַנגל פון אַ קליינער גרופּע מענטשן אויף אַ פאַרוואָרפענעם באַרג — די טראַגעדיע פון „40 טעג פון מוסאַ דאַג" — אַזוי וועט אויך אַמאָל אַ שע־פערישער טאַלאַנט אויפוויקלען „די טעג פון פּאַטריאַ". אָבער איצט, בשעתן קאַמף גופא און אין די סאַמע טעג פון ווייטיק, טרויער און שאַנדע, איז אונזער חוב צו פאַרשטיין און צו וויסן, וואָס איז די מאָראַלישע און פּאָליטישע באַדייטונג פון אָט דעם קאַמף, כדי צו זיין גרייט צו דער דראָענדיקער אונז מלחמה און צו די ביטערע טעג, וועלכע קומען אונז אַנטקעגן.

די פּרשה „פּאַטריאַ" האָט אַ דעצידירנדיקע מאָראַלישע און פּאָליטישע באַ־דייטונג קודם כל צוליב דעם, וואָס דורך איר איז געקומען צום אויסדרוק אין אַזאַ שאַרפער פאָרם און אין איר גאַנצער טראַגישער גרויזאַמקייט די איין און איינציקע ברירה, וואָס עקזיסטירט אין דער יידישער מלחמה. די ברירה הייסט — עליה אָדער טויט!

יאָ, דאָס איז דער שרעקלעכער אמת פון יידישן לעבן אין דער איצטיקער תקופה און אויך די איינציקע ברירה. דאָ ענדיקט זיך די „פּאָליטיק" און דער גורל בלייבט

דאָ שטיין פאַר אַ תהום. דעריבער האָט דאָס אויך אַ פּאָליטישע באַדייטונג פאַר אונז אַליין, פאַר אונזער באַוווּסטזיין, פאַר די „השאננים בציון", פאַר די זאָרגלאָזע און ווייד־האַרציקע, וואָס געפינען זיך צווישן אונז און אויך פאַר דער גאַנצער וועלט און אירע רעגירער. אָט דער באַוווּסטזיין, וועלכער טאָר אַבסאָלוט נישט מטושטש ווערן און פון וועלכן מיר טאָרן נישט, פאַר קיין שום פּרייז, באַפרייען חמה. ער מוז אויך ווערן די העכסטע קריטעריע ביים מאָראַלישן אויסוואַל פון אונזערע קאַמפס־מיטלען. מיר דאַרפן זיך, פאַרשטענדלעך, נישט איינרעדן, אַז אויפגעציטערט האָט דאָס „געוויסן" פון די האַרצלאָזע וועלט־הערשער, אין וועמענס הענט דאָס לעבן פון מענטשן און דער גורל פון פעלקער און פון לענדער זייַנען נישט מער ווי אַ שפּילעכל און אַ מיטל צו הערשאַפט. אָבער אויך צו זיי מוז דערגיין אָט די גאַנצע ערנסטקייט פון לעבן (און טויט!), וואָס שטעקט אין אונזער קאַמף, און וואָס אַנטהאַלט אין זיך אַ פּאָליטישע וואָגיקייט, וועלכע מען קען נישט ליקווידירן אָט אַזוי מיט דער האַנט, מיט אַ באַרימהערציקן זשעסט, אָדער מיט אַ דיפּלאָמאַטישן טריק.

ווער זייַנען מיר און וואָס איז אונזער כוח? — דאָס איז די פראַגע, וואָס שווימט שטענדיק אַרויף אין אַלע אונזערע אויפקלערונגען און באַטראַכטונגען וועגן אונזער פּאָליטישן קאַמף. נישט איינמאָל האָט די פראַגע גורם געווען אַן אָפּהאַלט און שטערונג אין יעדער ערנסטער פּאָליטישער אַקציע. אויב מיר האָבן אַ סך מאָל נישט געוווּסט וויאַזוי אָפּצושאַצן און צו באַוועגן אָט דעם קליינעם כוח, וואָס מיר האָבן געהאַט, איז קלאָר, אַז היינט צו טאָג שטייען מיר אָרעם און הילפלאָז אַנטקעגן די כוחות, וואָס געוועלטיקן אויף דער וועלט און דעצידירן וועגן גורל פון פעלקער. אָבער טראָץ דעם האָבן מיר נאָך נישט געענדיקט דעם חשבון פון אונזער קאַמף. אויב די וועלט־באַהערשער האָבן נישט קיין מורא פאַר אונזער כ ו ח — זאָלן זיי נישט אונטערשעצן אונזער י א ו ש. מיר אַליין האָבן נאָך ביז היינט נישט געוווּסט ווי שטאַרק איז דער כוח פון אונזער יאוש. נישט אויסגעשעפּט און נישט אַנטבלויזט זענען געוואָרן ביז צום גרונד די כוחות, וואָס ליגן באַהאַלטן אין דער גבורה פון דעספּעראַטן, פון מאַסן־מענטשן, וואָס האָבן נישט קיין אויסוועג, וואָס פאַרלירן קענען זיי נאָר דעם טויט און געווינען אפשר דאָס לעבן. וואָס עס געלינגט נישט אַ סך מאָל צו דערגרייכן דעם כוח פון מעכטיקע און געוועלטיקער, קען אַמאָל אויספירן דער יאוש פון שוואַכע און אונטערדריקטע, וועלכע האָבן נישט קיין אויסוועג.

ל. לעוויטע

„פּאַטריאַ" אין דעם מדבר

צוויי זייַנען מיר געווען אויף דעם אויטאָ. ער איז געשטאַנען אין דער ריי צווישן דער קאַראַוואַנע, וועלכע דאַרף באַלד אינדערפרי אַרויספאָרן אין די געגנטן פון על־עלמיין און די טרעגער האָבן אָנגעלאָדן אויף איר בענזין. אַ פול־אָנגעלאָדענע און איבערגעבונדן הויך איבער אירע ברעגעס האָט די מאַשין געפּייפט און געקרעכצט אונטער דער שווערער משא. אין דער פינצטערניש זייַנען מיר אָפּגעפאָרן צום זאַמל־פּונקט. מייַן חבר, וואָס זיצט לעבן מיר, איז אַ נייַער אין דער

אפטיילונג. ער איז אריבער צו אונז צוזאמען מיט א גרופע חיילים, קורץ פאר אונזער ארויספאר.

— פון וואנען ביסטו?

— פון עסטרייך, — האט ער מיר געענטפערט מיט א טיפער שטים.

צומארגנס האב איך געפירט דעם אויטא אויף די שאסייען פון עגיפטן און בשעת דער רייזע האב איך זיך צוגעהערט צו דער געשיכטע פון זיינע איבערלע־בענישן: ער שטאמט פון עסטרייך, וו ער האט איבערגעלאזט זיין אלטע, בלינדע מוטער. ער האט זי פארלאזט און אנטלאפן. געווען צען מאנאטן אין דאכאו. און מיט א שטילער און טיפער שטים, א דורכגעזאפטע מיט צער און צארן, האט ער צוגעגעבן: און... צען חדשים אין עתלית.

אויף איינער פון די סטאנציעס האבן מיר באשלאסן צו באצייכענען יעדע מאשין מיט א נאמען, געשריבן מיט העברעישע אותיות. איך האב געוואלט אנ־שרייבן אויפן אויטא דעם נאמען פון מיין ישוב. ווענדנדיק זיך צו מיין חבר האב איך א פרעג געטון: „און דו, וואס פאר א נאמען, וואלסטו אויסגעקליבן?”

א רגע האט ער נאכגעטראכט. יא, ער האט א נאמען: „סילוואה”. אבער ניין. דאס האט זיך שוין פון לאנג „גערענדיקט”. און קוקנדיק אויף מיר, האט ער א זאג געטון: „צייכן אן, איך בעט דיך, „פאטריא”.

איך האב דערפילט א שרעק אין זיין בקשה. שרעק און פארביטערונג. איך האב זיך געטראכט אין הארצן: אין דער אמתן איז דאס דאך זיין הויז. דאס הויז, וואס איז אונטערגעגאנגען אין די טיפענישן פון ים, אבער וואס איז אים ביז היינט פארבליבן אלס זיין הויז. איך האב ארויסגענומען די קרייד פון מיין טאש און אויפגעשריבן אין דער גאנצער לענג פון אויטא „פאטריא”. אזוי זיינען מיר מיט דער מאשין ארויף אויפן באדן פון פיינט.

משה מאסינזאן

ב. „מאוריציוס“

(ט׳ אלול תש״א — י״ז אלול תש״ה)
(דעצעמבער 1940 — 26 אויגוסט 1945)

די דעפארטאציע

א.

שוין שבת, דעם 7־טן דעצעמבער 1940, האט מען געפילט אינם לאגער פון עתלית א נערוועזע פארבארייטונג. אלע יידישע צוגאב־פאליציסטן זיינען דער־ווייטערט געווארן פון לאגער. ביי די טויערן און ארייננגענג זיינען אוועקגעשטעלט געווארן ענגלישע פאליציסטן. די ארבעט ביים אויסברייטערן דעם לאגער, וואס האט זיך אנגעהויבן מיט צוויי וואכן צוריק, איז איבערגעריסן געווארן. מען האט דערווייטערט אלע פרעמדע און פארשארפט די קאנטראל און רעוויזיע פון יעדן

אריינקומענדיקן. די מענטשן פון „פאטריא" און „אטלאנטיק" אינערהאלב דעם לאגער, זיינען ווי אמשטערנגסטן אפגעטיילט געווארן. איין בחור, וועלכער האט געפרווט אריבערגיין איז געכאפט געווארן און ווי געהעריק באשטראפט געווארן.

זונטיק אין דער פרי זיינען אנגעקומען נייע פאליציייאישע פארשטארקונגען צוזאמען מיט הויכע פאליציי־אפיצירן, וועלכע האבן אויף צומארגנס אנגעפירט מיט דער „ארבעט". נאכמיטאג האבן אנגעהויבן צו שטראמען לאסט־אויטאס, באזעצט מיט באוואפנטע זעלנער און פאליציסטן. די וואך איז פארשטארקט געווארן. מיליטער האט ארומגערינגלט דעם לאגער און אין אלע פיר עקן איז אוועקגעשטעלט געווארן מאשין־געווער. נאכמיטאג איז דער לאגער אינגאנצן אפגעשלאסן געווארן און קיינער האט נישט געקענט נישט אריין און נישט ארויס. די מעפילים פון „אטלאנטיק" האבן באקומען א מעלדונג צו זיין גרייט אויף מארגן 5 אזייגער אינדערפרי. „מען וועט אייך אוועקפירן פון דאנען". זיי האבן נישט געזאגט וואהין. ווען די נאכט איז צוגעפאלן האבן די מעפילים באקומען א באפעל אריינצוגיין אין די באראקן, וועלכע זיינען הינטער זיי צוגעמאכט געווארן אויף שלעסער.

מאנטיק, ווי נאר ס'איז טאג געווארן, האט זיך אנגעהויבן די „ארבעט". אזייגער 4 האבן זיך שטארקע גרופן פון פאליציאנטן אריינגעריסן אין די באראקן פון די „אטלאנטיק"־מעפילים. אויפגעוועקט זיי און באפוילן צוצוגרייטן זיך אין וועג אריין. די מעפילים אבער, וויסנדיק, וואס עס גייט אויף זיי, האבן זיך נישט געאיילט אויפצושטיין. האט זיך אנגעהויבן א פרשה פון שלעפן מיט כוח און שלאגן מיט שטעקענער. די פאליציסטן האבן „דערליידיקט" איין באראק נאכן אנדערן. ווי נאר זיי זענען אריין אין א באראק, האבן זיך פון דארט געטראגן שרעקלעכע געשרייען: קלעפ האבן זיך אראפגעלאזט אויף די נאקעטע לייבער פון די מעפילים, וואס האבן זיך נישט געוואלט אנטון, ווייל זייער באשלוס איז געווען א פעסטער: פון דאנען וועלן מיר זיך נישט רירן!

די פאליציסטן האבן דאן אנגעהויבן ארויסשלעפן זיי פון די באראקן. צו צוויי און דריי פאליציסטן אויף איין מעפיל. נאקעטערהייט האבן זיי אראפגעצויגן די מעפילים פון זייערע געלעגערס, געהאקט און געשלאגן זיי, אן רחמנות, ספעציעל איבער די פלייצעס און געשלעכטס־ארגאנען, און געשלעפט פאר די פיס און הענט איבער דער ערד. די וואס האבן זיך גאר שטארק אנטקעגנגעשטעלט, און צוויי זעלנער האבן זיך נישט געקענט מיט זיי קיין עצה געבן, זענען אריינגעווארפן געווארן, ווי א פעקל שמאטעס, אין א דעקע אריין און פיר פאליציסטן האבן זיי ארויסגעטראגן און אריינגעווארפן אין א פארמאכטן אויטא. איינעם א מעפיל, וועלכער האט זיך שטארק געווערט, האבן זיי די דעקע ארומגעוויקלט ארום זיין האלז, ווי א תליה־שטריק און אזוי אים געשלעפט איבער דער ערד. פון די שווערע קלעפ האבן פיל פארלארן זייער באוווסטזיין, אבער ווי נאר זיי זיינען צוריקגעקומען צו זיך, האבן די פאליציסטן ווייטער זיי געשלעפט צו די אויטאס שלאגנדיק זיי מכות רצח.

ביי אייניקע האבן זיך באוויזן סימנים פון משוגעת מחמת שרעק פאר די שלעק און עינויים. א סך פארוואונדעטע און פארחלשטע זיינען אויף טראג־בעטלעך ארויסגעטראגן און אריינגעווארפן געווארן אין די אויטאס. א זקן, מיט קראנקע פיס, וועלכער האט זיך צו לאנג געזוימט ביי זיין פעקל, האט מיט זיין פארהאלטן

זיך אויפגערעגט די פאַליציסטן וועלכע האָבן מיט קלעפּ פון די פויסטן אונטער־געטריבן אום צוצואיילן זיך.

אַ טייל פון די „אַטלאַנטיק"־מענטשן האָבן משפחה־מיטגלידער ביי „פּאַטריאַ", ווער אַ מוטער, ווער אַ פרוי, ווער אַ זון און ווער אַ מאַן. מען האָט זיך אָבער נישט צוגעהערט צו זייערע בקשות, און נישט דערלויבט זיי צו זעען זיך מיט זייערע נאָענטע פאַרן אַרויסגיין.

ווען די סאַלדאַטן זיינען אַריין אין די באַראַקן פון די פרויען און קינדער, האָבן זיי נישט אַנגעטראָפן קיין ווידערשטאַנד. אָבער אויך דאָ זיינען געווען דער־שיטערנדיקע מאָמענטן. אָט שטייט אַ קליין יינגעלע פון אַ יאָר זעקס, ער וויינט און שרייט, ער וויל בשום אופן נישט אַוועק פון דאַנען: — „מיין טאַטע — שרייט דאָס יינגעלע — געפינט זיך דאָ, אין לאַנד, ער וווינט שוין אין ירושלים זינט 4 יאָר, איך וויל אים נאָר זען, און דאַן וועל איך אַרויספאָרן."

אָט יאָמערט דאָרט אַ צוועלף־יאָריק מיידעלע און אירע געשרייען שניידן דורך די לופט אין לאַגער: „מיינע עלטערן געפינען זיך דאָ אין לאַנד, זיי וווינען אין תל־אביב,, איך וויל כאָטש זיי צו וויסן געבן, אַז איך געפין זיך דאָ, וועלן זיי קומען מיך צונעמען." אַ צווייט מיידעלע, וועמענס מוטער ליגט אין שפּיטאָל, בעט זיך, מען זאָל זי איבערלאָזן אָדער מען זאָל מיטנעמען אויך די מוטער. און אָט דרייט זיך אַן אַנדער מיידעלע פון אַ יאָר פיר. זי זוכט אירע עלטערן און ווייס נישט, אַז זיי זיינען דערטרונקען געוואָרן צוזאַמען מיט דער שיף. דער קאָ־מענדאַנט באַרואיקט די קינדער און גלעט זיי — אָבער טראָץ דעם שיקט מען אויך זיי אַרויס פון לאַנד.

איינע אַ פרוי האָט זיך אַנטקעגנגעשטעלט. זי האָט זיך אַוועקגעלייגט אויף דער ערד און נישט געלאָזט זיך רירן פון אָרט. איר מאַן איז שוין עטלעכע יאָר אין לאַנד, אויך איר זון איז דאָ געשטאָרבן. זי האָט שוין נישט וואָס צו פאַרלירן, זי וועט פון זיי נישט צעשיידן זיך. זי וועט זיך נישט רירן פון דאַנען. אָט די פרוי האָט מיט אירע געוואַלדן און האַרצרייסנדיקע געשרייען דערשיטערט אויך די אַרומשטייענדיקע פאַליציסטן און אויף עטלעכע מינוטן איז ווי איבערגעריסן געוואָרן די „אַרבעט". זיי האָבן אָבער אויך פון דעם קרבן נישט רעזיגנירט, אַרויס־געצויגן זי מיט כוח און אַוועקגעפירט. אויפן פּלאַץ זיינען געבליבן נאָר געציילטע — קראַנקע, וועלכע זיינען געלעגן אין שפּיטאָל און האָבן געהאַט קרובים אין לאַנד.

(דערציילט פון אַן עד־ראיה)

ב.

— — — אַזייגער 10 ביינאַכט האָט מען אויפגעוועקט אַלע מענטשן פון „אַטלאַנטיק", און דער אָפיציר קאַנצי האָט זיי געמאָלדן דורך דער פּאַרמיטלונג פון צוויי מעפּילים, פון וועלכע איינער האָט גערעדט דייטש און דער צווייטער טשעכיש, אַז האַלב זעקס אין דער פרי דאַרפן אַלע שוין זיין אין די עס־צימערן, בדי צו זיין גרייט אויף זעקס אַזייגער אָפּצושווימען מיט דער שיף. די מעפּילים האָבן געענטפערט, אַז נאָך אַלע זייערע וואַנדער־ליידן וואָס ציען זיך שוין אַזוי איבער אַ יאָר צייט, האָבן זיי מער קיין כוח נישט צו רירן זיך פון אָרט און זאָגן זיך אָפּ צו פאַרלאָזן דעם לאַגער. די מעלדונג איז דאַן עטלעכע מאָל איבערגעחזרט

געוואָרן. אינצווישן זיינען אינם לאַגער קאָנצענטרירט געוואָרן אַרום 300 פּאַ־ליציסטן, באַוואָפנטע אין שטעקענער מיט אייזן־באַדעקטע שפּיצן, און אונטער דער אָנפירונג פונם לייטער פון די תפיסות אין ארץ־ישראל, מאַיאָר סקוט און קאַפּיטאַן גראַנט, לייטער פון דער עכו'ער תפיסה; עס איז אויך געקומען דער קאָנטראָלער פון די פּאָליציי־כוחות אין לאַנד, סונדערס. במשך דער גאַנצער נאַכט האָבן גע־שטראָמט צום לאַגער מיליטערישע אויטאָס. מאָנטיק, דעם 9־טן דעצעמבער, — האָבן זיי אויפגעוועקט די מענטשן, און אַזוי ווי זיי האָבן נישט געוואָלט אַראָפּגיין פון די בעטלעך, האָבן זיי אָנגעהויבן אַראָפּציען פון זיי די דעקעס און איבערקערן די בעטלעך. עס האָט זיך אָנגעהויבן אַ קאַמף.

נאָך איידער ס'איז געוואָרן טאָג האָט סקוט געהאַט איינגעלאָדן צו זיך די פּאָליציסטן, געהאַלטן פאַר זיי אַ רעדע, אין וועלכער ער האָט זיי אויפגעפּאָ־דערט נישט צו זיין סענטימענטאַל און זיי מכבד געווען מיט משקה. זיי זיינען צוריקגעקומען שיכור.

6 אַזייגער אינדערפרי האָט קאַפּיטאַן גראַנט געגעבן אַ באַפעל: „במשך פון צוואַנציק מינוט מוזן אַלע מעפּילים זיין אָנגעטון". אַזוי ווי זיי האָבן דעם באַ־פעל נישט געפאָלגט, איז 6.20 געגעבן געוואָרן אַ פייף־צייכן — און די פּאָלי־ציסטן האָבן זיך אַריינגעריסן אין די באַראַקן. באַלד נאָך דעם האָבן זיך דערהערט פון דאָרט געוואַלדן און שרעקלעכע יללות. די פּאָליציסטן איז געלונגען, מיט כוח, אַרויסצושלעפּן פונם באַראַק נר. 46 דעם ערשטן מעפּיל, וועלכער איז געווען אינ־גאַנצן נאַקעט. זיי האָבן אויף אים אַרויפגעוואָרפן אַ דעקע, אָבער דער מעפּיל האָט זי פון זיך צוריק אַראָפּגעוואָרפן און אויסגעצויגן זיך אויף דער ערד. אין דעם מאָמענט איז צום מעפּיל צו דער קאַפּיטאַן גראַנט, אַ קאַפּע געטון אים מיטן פוס, אים אויפגעהויבן פון דער ערד און דערלאַנגט אַ פּאַטש אין פּנים. דאָס איז גע־ווען ווי אַ סיגנאַל פאַר די פּאָליציסטן, וועלכע האָבן זיך בליץ־שנעל אַ וואַרף גע־טון אויף די מעפּילים און אָנגעהויבן זיי שלאָגן מיט די שטעקענער. אַ סך בלוט איז פאַרגאָסן געוואָרן, בלוט־פלעקן האָבן זיך געזען איבערן גאַנצן לאַגער־פּלאַץ.

אַ גרופּע יונגעלייט, פון אַרום 40 מאַן, וועלכע זיינען געווען קאָנצענטרירט אין איין באַראַק, האָבן זיך אין אים פאַרבאַריקאַדירט און די פּאָליציסטן איז נישט געלונגען זיי אַרויסצופירן. נאָך אַ באַראַטונג איז אַרויסגעשיקט געוואָרן צום באַ־ראַק אַ ספּעציעלע אָפּטיילונג פון פּאָליציי־לייט, וועלכע האָבן זיך מיט אַ פאַר־ביסענעם כעס אַריינגעריסן אין באַראַק און אָנגעהויבן שלאָגן אויף לינקס און אויף רעכטס. זיי האָבן באַקומען די אויבערהאַנט איבער די פאַרבאַריקאַדירטע, און עס איז זיי געלונגען אַרויסצושטויסן די מעפּילים פון באַראַק און צודריקן צו די שטאַכל־דראָטן, די נאָך האַלב־נאַקעטע, ווידערשטעלנדלער.

אין איינעם פון די אויטאָס האָט געקרעכצט אַ פאַרוווּנדעטער. אַן אָפיציר מיט צוויי שטערנדלעך אויף זיין אַקסל האָט געהייסן איינעם פון די פּאָליציסטן פאַרשטאָפּן אים דאָס מויל. דער פּאָליציסט האָט אויסגעפירט דעם באַפעל און נאָך דערלאַנגט דעם פאַרוווּנדעטן צוויי פּעטש, אין באַק און איבערן מויל.

אויפן באַפעל פון קאַפּיטאַן גראַנט, האָבן זיך די פּאָליציי־לייט אַריינגע־ריסן אין דריי באַראַקן, אין וועלכע עס האָבן זיך געפונען אַרום 150 נאַקעטע פרויען, און מיט אַ ווילדן כעס זיי באַפאַלן, געשטויסן זיי און געשלאָגן און נאַ־קעטערהייט זיי געשלעפּט ביז צו די אויטאָס.

איינער פון די ענגלישע סאָלדאַטן, אַ סערזשאַנט האָט דאָן אויסגעשריען: „מען האָט מיך געשיקט אויפן אָריענט, כדי מלחמה צו האַלטן מיט די איטאַליענער און נישט מיט די אומגליקלעכע יידישע פּליטים", — און וועקשליידערנדיק דאָס געוועהר האָט ער פאַרלאָזט דעם פּלאַץ.

צוויי אַ זייגער נאָכמיטאָג זיינען די לעצטע מעפּילים ארויסגעפירט געוואָרן פונעם לאַגער.

(דערציילט פון אַן עד־ראיה)

ג.

ארום 15 אויטאָבוסן, צוגעדעקטע מיט ברעזענטן, כדי מען זאָל פון דרויסן נישט זען די פּאַסאַזשירן, זיינען באַנוצט געוואָרן ביים אריבערפירן די מענטשן. יעדער טראַנספּאָרט איז געווען באַגלייט פון אַ מיליטערישער וואַך.

אינם שטח פון פּאָרט זיינען זיי אריבערגעפירט געוואָרן דורך אַ זייטיקן איינגאַנג, וואָס געפינט זיך ביים מזרחדיקן טויער פון דער דייטשער קאָלאָניע. זיי זיינען קאָנצענטרירט געוואָרן אינם מאַגאַזין נר. 2, און פון דאָרט זיינען זיי ארויפגעזעצט געוואָרן אויף 2 האָלענדישע שיפן, „ניי־זעלאַנד" און „יאָהאַן־דע־וויט" — וואָס האָבן דעם זעלבן פרימאָרגן פאַראַנקערט אין פּאָרט. האַלב אַכט אינאָווענט האָבן זיך די שיפן דערווייטערט פון פּאָרט און אין דער פרי זיינען זיי אָפּגעשוואומען.

פון דער זייט פונם הויפּט־אריינגאַנג איז דער פּאָרט במשך פון דעם גאַנצן טאָג געווען אָפּגעשלאָסן און אונטער אַ פאַרשטאַרקטער שמירה פון בלויז בריטישע סאָלדאַטן און פּאָליציסטן, ווייל אַלע יידישע און אראַבישע פּאָליציסטן און פּאָרט באַאַמטע זיינען אוועקגענומען געוואָרן.

די פּעקלעך פון די פאַרטריבענע זיינען אינם פּאָרט נאָכאַמאָל רעווידירט געוואָרן און אויף דער ערד איז געבליבן ליגן און זיך געוואַלגערט אַ מאַסע זאַכן: אָפּגעגעבענע וואַליזן, שיך, קליידער, טליתים און תפילין, פּאָרטפעלן, דאָקומענטן, בריוו א. א. איצט ווערט דאָס אַלץ צונויפגעזאַמלט אין איין אָרט, כדי אריינצוואַרפן עס אין ים אריין. אָבער די אַלע, וואָס פאַרנעמען זיך מיט דעם, שטופּן דערווייל אַן זייערע זעקלעך מיט אַלץ, וואָס קומט זיי אונטער די הענט.

(דערציילט פון אַן עד־ראיה)

ד.

נאָך אַלץ שטייט דאָס בילד פאַר מיינע אויגן און רויבט אוועק מיין רו. איך זע די אומגליקלעכע הענט, אויסגעשטרעקטע צום הימל, איך זע די נאַקעטע, ביז בלוט צעשלאָגענע, בעת פיר פּאָליציסטן שלעפּן יעדן פון זיי אין אַ בלוט־פאַרפלעקטער דעקע; איך זע אַן אַלטיטשקן, איבער זיבעציק יאָר אַלטן, ייד, אַ האַלבנאַקעטן, אין זיין האַנט אַ ספר־תורה, און אַ פּאָליציסט טרייבט און שטופּט אים אונטער. איך הער די געוואַלדן פון אַלטע פרויען, דעם געיאָמער פון די פּיצלעך עופעלעך, דאָס געוויין פון די מיידלעך. איך זע דעם שיינעם בחור, ווי דאָס בלוט רינט פון זיין נאַקעטן קערפּער, זיין קאָפּ צעהאַקט, און אין זיין האַנט נאָך די פידל, וועלכע איז אים טייערער ווי אַלץ. איך זע אָט דעם שיינעם יידן מיט דעם

די מאוריציוס־פאַרטריבענע

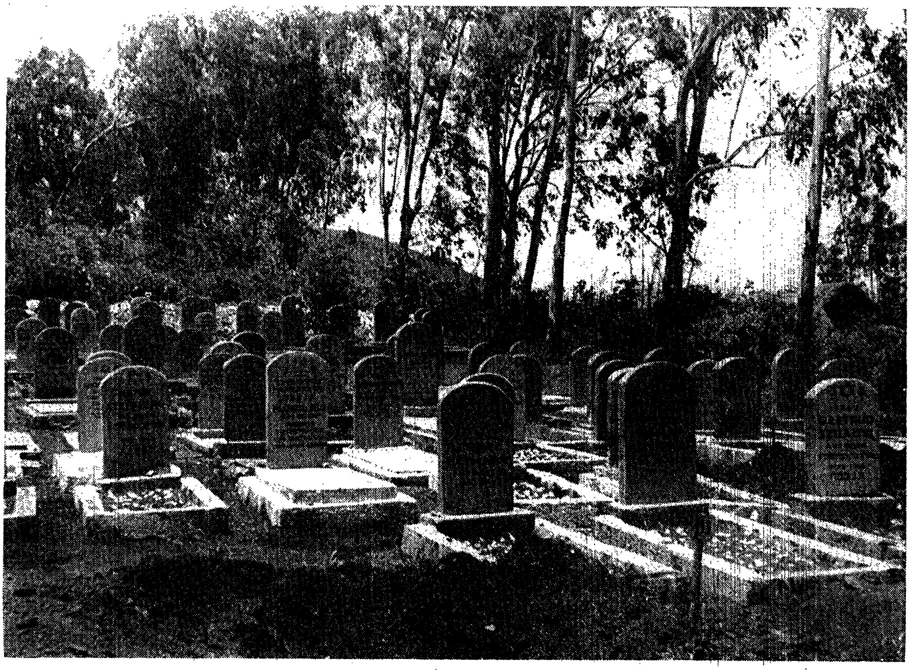

דער בית־הקברות פון די מאוריציוס־פאַרטריבענע

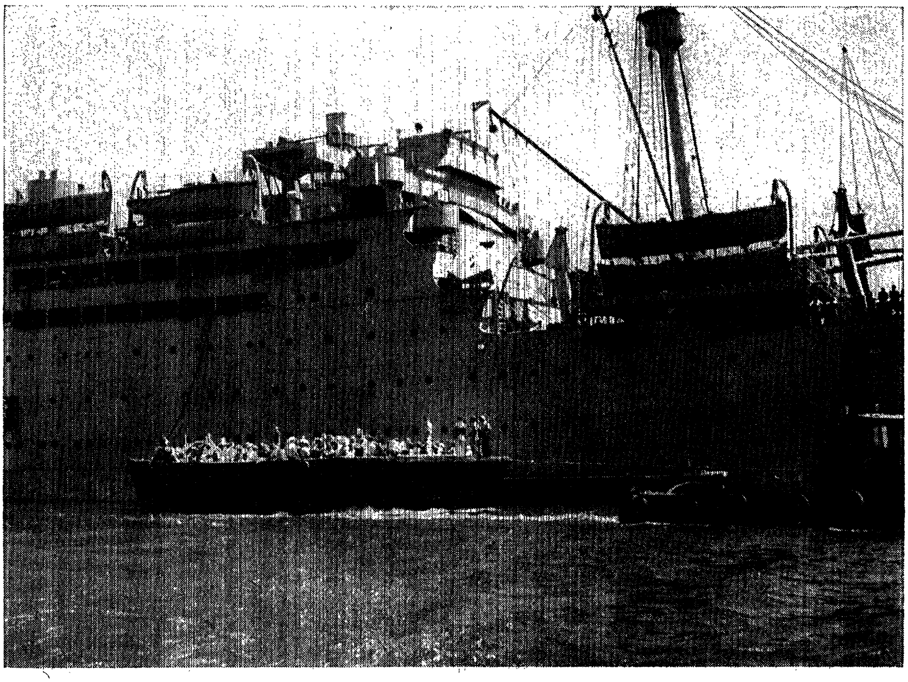

די מאוריציוס־פאַרטריבענע קערן זיך צוריק קיין ארץ־ישראל

הויכן שטערן און גרויעם קאָפּ, וועלכער פאַרקערפּערט אין זיך דעם מאַיעסטעט פון אַ מענטש פון גייסט, וואָס שפּרייזט רואיק צווישן דער צעווילדעווועטער האַרדע.

שווער האָט דער ישוב געזינדיקט, וואָס ער האָט נישט רעוואָלטירט. פאַר־וואָס האָט מען נישט מאָביליזירט טויזנטער מענטשן פון ישוב, און זיי נישט אַרומגעשטעלט אַרום די טויערן פון עתלית־לאַגער, כדי נישט צו דערלאָזן צו דער דאָזיקער מעשה־נבלה בישראל? קענען מיר דען זאָגן מיט אַ רואיק געוויסן: „מיר האָבן פאַר זיי אַלץ געטון, אונזערע הענט האָבן נישט פאַרגאָסן דאָס דאָזיקע בלוט"?

מיר האָבן אַלע געזינדיקט!

דעצעמבער, 1940.

(דערציילט פון אַן עד־ראיה)

דערקלערונג פון דער יידישער אַגענץ

די יידישע אַגענץ דריקט אויס איר טיפסטע פאַרביטערונג, וואָס אַלע אירע אָנשטרענגונגען צו פאַרמיידן דאָס אַרויסטרייבן פון לאַנד די פּליטים, וועלכע זיינען אָנגעקומען קיין חיפה מיט דער שיף „אַטלאַנטיק" זיינען געבליבן אָן דערפאָלג, און מאָנטיק, ט' כסלו, תש"א (9־טער דעצעמבער 1940) זיינען 1645 מעפּילים אַרויס־געפירט געוואָרן מיט כוח פון לאַגער אין עתלית, אַרויפגעזעצט געוואָרן אויף שיפן און אַרויסגעשיקט געוואָרן פון לאַנד.

מיט דער „אַטלאַנטיק"־שיף האָבן זיך געראַטעוועט פון נאַצישן גיהינום די רעשטלעך פון דער דאַנציגער קהלה און פּליטים פון עסטרייך און טשעכאָסלאָוואַ־קיי, צווישן זיי קרובים פון ארץ־ישראל בירגער, הונדערטער פרויען און זקנים, הונ־דערטער חלוצים, מיטגלידער פון ציוניסטישע יוגנט־אָרגאַניזאַציעס און איבער 150 קינדער.

טראָץ דעם, וואָס אין איינקלאַנג מיטן ווייס־בוך, — וועלכער איז אָפּגע־וואָרפן געוואָרן מצד דער יידישער אַגענץ און וועלכער דינט אַלס יסוד פאַר דער האַנדלונג פון דער רעגירונג — זיינען נאָך פאַראַן צום צעטיילן עטלעכע צענד־ליקער טויזנטער עליה־סערטיפיקאַטן, האָט די רעגירונג באַשלאָסן נישט איבער־צולאָזן די דאָזיקע פּליטים אין לאַנד, נאָר פאַרטרייבן זיי אין אַ ווייטע בריטישע קאָלאָניע.

די דערלויבעניש צו בלייבן אין לאַנד האָבן באַקומען נאָר די, וועלכע מען האָט געהאַט אַריבערגעפירט אויף דער שיף „פּאַטריאַ", איידער דער אומגליק איז מיט איר געשען, ווי אויך זייערע משפחה־מיטגלידער, וואָס זיינען געבליבן אויף „אַטלאַנטיק".

אין דער אָפיציעלער מעלדונג פון 20־סטן נאָוועמבער 1940, ווערט צווישן אַנדערן געזאָגט, אַז דאָס באַנייען פון דער יידישער עליה אָן דער דערלויבעניש קען גורם זיין אַן ערנסטע סכנה פאַר די בריטישע אינטערעסן אין מיטלען אָריענט.

די יידישע אַגענץ פאַרשטייט נישט, אין וואָס פאַראַ סכנה זיינען געשטעלט געוואָרן די בריטישע אינטערעסן אין מיטלען אָריענט מצד די פאַרפאָלגטע, דורך דער נאַצישער הערשאַפט, פּליטים, וועלכע האָבן זיך אין דער לעצטער צייט גע־

ראַטעוועט קיין ארץ־ישראל. נאָכמער, די יידישע אַגענץ וואָלט געוועזן אין דער מיינונג, אַז די העכערע בריטישע אינטערעסן פאַרפליכטן דווקא, נישט אָפּצו־זאָגן דעם אזיל אינם לאַנד פון דער יידישער נאַציאָנאַלער היים, פאַר די־קרבנות פון דער רשעותדיקער אָרדנונג, מיט וועלכער גרויס־בריטאַניע שטייט אין קאַמף.

די יידישע אַגענץ דערקלערט, אַז זי וועט נישט שפּאָרן קיין שום אָנשטרענ־גונגען און אָנווענדן אַלע געזעצלעכע מיטלען, וואָס שטייען אין איר רשות, בכדי צו באַפרייען פון שווערן גלות די דאָזיקע פאַרטריבענע און צוריקצוברענגען זיי אין זייער היימלאַנד.

12 דעצעמבער 1940 „יידישע אַגענץ פאַר ארץ־ישראל"

פון וואַנען שטאַמט דער כוח?

פון וואַנען האָבן עס די עולים פון „אַטלאַנטיק" געשעפּט אַט דעם ציוניס־טיש־מאָראַלישן כוח, אַרויסצושטעלן זייערע קערפּערס אויף קלעפּ און ליידן, נישט האָבנדיק דערביי די מינדעסטע האָפענונג, אַז זייער ווידערשטאַנד וועט האָבן דערפאָלג? מען האָט די טויזנט אַכט הונדערט עולים, — וועלכע האָבן אַזוי שרעקלעך געליטן במשך פון עטלעכע חדשים, — פאַרגעשלאָגן, זיי זאָלן במשך פון דער מלחמה־צייט אריבער אויף אַ זיכערן אינזל, ווו זיי וועלן אויסגעהאַלטן ווערן אויפן חשבון פון דער רעגירונג. זיי האָבן אָבער פּראָטעסטירט קעגן דעם דאָזיקן פּלאַן, נישט געקוקט דערויף וואָס זיי שטעלן דערמיט אין געפאַר זייער לעבן. די מענטשן פון „פּאַטריאַ", וועז זיי האָבן זייער לעבן געשטעלט אין גע־פאַר, האָבן זיי, לכל הפחות, געהאַט אַ האָפענונג, אָבער די עולים פון „אַטלאַנטיק" — זיי האָבן דאָך אפילו די קלענסטע האָפענונג נישט געהאַט. זיי זיינען געגאַנגען אַנטקעגן דעם שונא, וויסנדיק פון פאָרויס, אַז ער וועט זיגן.

פאַראַן אַזעלכע, וואָס פאַרגלייכן דעם ענין „אַטלאַנטיק" און „פּאַטריאַ" צו תל־חי. עס זיינען אָבער פאַראַן אַ סך אונטערשיידן צווישן דיביידע געשעענישן. די חברים פון תל־חי האָבן געלעבט אין לאַנד, געהאַט איינגעזאַפּט אין זיך די ברכה פון לאַנד און געשעפּט פון אים זייערע כוחות. אָבער פון וואַנען קומט דער דאָזיקער כוח צו די מענטשן פון „פּאַטריאַ" און „אַטלאַנטיק"? — אין דער אמתן האָבן זיי אַנטפּלעקט דעם יידישן כוח, וועלכער איז ביז איצט פאַרבאָרגן געוועזן פאַר אונזערע אויגן און וועמענס מקורותדיקייט מיר האָבן ביז היינט נישט באַוויזן צו פאַרשטיין. אין דעם באַשטייט טאַקע דער גרויסער נס פאַר דער ציוניסטישער באַוועגונג.

„פּאַטריאַ" און „אַטלאַנטיק" האָבן אונז געגעבן דעם צייכן, פּונקט ווי דאָס האָבן אַמאָל געטון די חברים פון תל־חי. דער ישוב איז דערוויילע צעטיילט אין דער אָפּשאַצונג פון אַט דער געשעעניש, פּונקט ווי ער איז בשעתו געווען צע־טיילט אין דער אָפּשאַצונג וועגן מעשה תל־חי. אָבער נישט דאָס איז דער עיקר. דער עיקר איז, עס זאָל זיך געפינען אַ צבור, וואָס וועט הויך אויפהויבן די פאָן: אַנדערע וועלן מיט דער צייט צושטיין.

לאָמיר דערציען דעם ישוב און דאָס גלות־יידנטום צו פאַרשטיין די וויכ־

טיקייט פון "פּאַטריאַ" און „אַטלאַנטיק" און נישט נאָר צו הערן זייער אומגליק. דער גאַנצער ישוב מוז מיט דער פולסטער אינערלעכער איבערגעגעבנקייט מיט־באַטייליקן זיך אין זייערע מעשים און אינם געראַנגל פון די, וואָס ווילן געווים נאָך נאָכקומען. העלדישע טאַטן, ווי גרויס זיי זאָלן נישט זיין, האָבן נישט קיין שום פּאָליטישן ווערט, אויב דער כלל באַטייליקט זיך נישט אין זיי. און זאָל דער אמת געזאָגט ווערן: דער ישוב איז נישט געווען אַ שותף צום גערענגל פון די מעפּילים. עס איז אויך נישט גענוג, אַז נאָר דער ישוב זאָל ווערן אַ שותף. דאָס זעלבע מוז געשען מיטן יידישן צבור אין אַמעריקע און אין דער בריטישער אימפּעריע, אויך זיי מוזן אנטייל נעמען אין דער פּאַרטיידיקונג פון דער עליה און אין אַלע אַנדערע אַקציעס, וואָס האָבן דעם ציל אונטערצוגראָבן דעם צוטרוי צו דער ארץ־ישראל־רעגירונג, וואָס שטרעבט צו דערשטיקן די עליה.

אוודאי וועט מען פרעגן: איז דען דער איצטיקער קריגס־צושטאַנד פּאַסיק פאַר אַזאַ שווערן געראַנגל? און די פראַגע באַשטייט נישט נאָר אין דעם, צי מיר זאָלן ממשיך זיין אָדער איבערייסן די מעפּילים־עליה, די פּרינציפּיעלע פראַגע איז אַט וועלכע: זעצן מיר וויטער פאָר, — אויך אין דער מלחמה־צייט, —דעם קאַמף קעגן „ווייס־בוך".— אָדער נישט? און נישט וועגן עטלעכע חדשים זיינען דאָ די רייד, נאָר וועגן יאָרן, וועגן אַלע יאָרן פון מלחמה! די מעפּילים־עליה איז אַ מיטל אין אונזער קאַמף. זי איז אַ פּאָליטיש געווער, וואָס אַנטשפּרעכט דעם כוח אונזערן און אונזער שוואַכקייט אינאיינעם. זי אַנטהאַלט אין זיך דעם אויסדרוק פון איבערגעגעבנקייט פון די יידן צו ארץ־ישראל און דעם שטאַרקן רוף צום געוויסן פון דער וועלט.

דער קאַמף פאַר עליה

פינצטערע טעג האָבן מיר לעצטנס איבערגעלעבט. יעדער איינער פון אונז זעט אין איינעם פון די צוויי טעג — דעם טאָג פון „פּאַטריאַ" און דעם טאָג פון „אַטלאַנטיק" — דעם פינצטערסטן טאָג: ווער אינם אומגליק פון „פּאַטריאַ" און ווער אינם גירוש פון „אַטלאַנטיק". דער טאָג פון „פּאַטריאַ" איז פאַר מיר איבערהויפּט נישט קיין פינצטערער טאָג. אַלע זיינען מיר אין אַ גלייכער מאָס אויפגעציטערט געוואָרן אין אַנבליק פון די „פּאַטריאַ"־קרבנות. אָבער אַ קרבן צו אַ קרבן איז נישט גלייך. פאַראַן קרבנות, וואָס האָבן אַ זין — און די קרבנות פון „פּאַטריאַ" האָבן דעם דאָזיקן זין געהאַט: דאָס זיינען געווען קרבנות פאַר דער יידישער עליה, פאַר אונזערע רעכט צו עליה, קרבנות וואָס זיינען געפאַלן ביי דער פאַרטיידיקונג פון אונזערע רעכט צו עליה, צו זעלבסטפאַרטיידיקונג און פון אַלע אַנדערע לעבנס־רעכט.

די פראַגע באַשטייט טאַקע נאָר אין דעם, צי מיר זיינען גרייט צו ברענגען קרבנות פאַר דער זאַך, פאַר וועלכער מיר קעמפן — אָדער נישט? עליה, דאָס איז דער יסוד פון אונזער אויפבוי דאָ אין לאַנד, און אין קאַמף פאַר עליה ווילן מיר זיך נישט אָפּשטעלן פאַר קיין שום פאַרלוסטן. ריכטיק איז טאַקע די פאָלגנדיקע כאַראַקטעריסטיק: ווען די וועלכע האָבן געפירט די שיף, וואָס איז אונטערגעגאַנגען אין מיטן ים, וואָלטן פון פריִער געוווּסט, אַז די

שיף וועט אונטערגיין, וואָלטן זיי זיכער נישט געוואָלט גלאָזט די שיף אין וועג אַריין. אויב אָבער מיר וועלן שטיין פאַר דער ברירה: אָדער פּרווון ברענגען יידן קיין ארץ־ישראל אויף שיפן, וואָס קענען אונטערגיין, אָדער בכלל נישט ברענגען יידן קיין ארץ־ישראל — וואָס וועלן מיר דעמאָלט טון? וועלן מיר רעזיגנירן פון עליה, אָדער ווייטער ברענגען יידן קיין א״י?

מיין תשובה איז: יאָ! ברענגען און ברענגען, מיט אַלע מיטלען, מיט אַלע כוחות!

אין יעדער תקופה געפינט זיך ווער, וואָס זאָגט: מיר דאַרפן מיט כוח נישט קעמפן פאַר אונזערע רעכט און נישט באַנוצן זיך. איך קען שוין די דאָזיקע תורה נאָך פון מיט 25 און 15 יאָר צוריק: פאַרן „ווייסבוך״, בשעתן „ווייסבוך״ און נאָכן „ווייסבוך״. מיין איבערצייגונג איז: אויב מיר וועלן נישט קעמפן פאַר אונזערע רעכט, ווייס איך נישט צי זיי וועלן אונז אַרויסטרייבן פון לאַנד, אָבער זיכער בין איך, אַז אַרויסרייסן וועלן זיי אונזערע וואָרצלען, וואָס מיר האָבן פאַרלאָזט אין אונזער ערד. און דאָס איז די איבערצייגונג פון דעם רוב מנין ורוב בנין פון דער באַוועגונג. איך האָב זיך איבערצייגט אין דעם בעתן ויכוח וועגן קאַמף קעגן „ווייסבוך״, און שפּעטער אין צוזאַמענהאַנג מיטן באַדן־געזעץ, און איך בין זיכער, אַז די דאָזיקע איבערצייגונג האָט זיך נישט געענדערט. אמת, געענדערט האָבן זיך די אומשטענדן — מיר לעבן אין אַ מלחמה־צייט און מיר אַלע ווילן זען דעם נצחון פון ענגלאַנד און אונזער אַנטייל אין דעם נצחון. דער וואָס מיינט אָבער, אַז אַ בריטישער נצחון און אונזער אַנטייל אין אים קענען דינען אַלס אַ גענוגנדיקע גאַראַנטיע פאַר אונזער קיום און פאַר אונזער צוקונפט דאָ אין לאַנד — נאַרט זיך אַליין אָפּ. מעגלעך, אַז אַנאַלאָגיעס זיינען נישט קיין פּינקטלעכע, לאָמיר אָבער דאָך דערמאָנען דעם גורל פון די אַסיריער, וועלכע האָבן אַנטיילגענומען אין דער פריערדיקער מלחמה און אַוועקגעאָפּפערט פאַר איר אַזוי פיל קרבנות — און וואָס האָבן זיי דערפאַר באַקומען? ניין, מיר וועלן נישט אַוועקגעבן אַלע אונזערע כוחות פאַר אַ פרעמדן, אין קיין שום צייט, אַפילו נישט אין דער מלחמה־צייט. אויב ווער עס איז מענהט, אַז ס׳איז נישט דערלאָזבאַר צו פירן איצט אַ קאַמף קעגן „ווייסבוך״, ווי אין די אַמאָליקע צייטן, ענטפער איך אים: צווישן די דאָזיקע יאָרן נישט נאָר, וואָס ס׳איז צווישן זיי נישטאָ קיין סתירה, נאָר זיי זיינען מיט זיך ענג פאַרבונדן. אונזער פרייוויליקער אַנטייל אין קריג, אונזער מיטבאַטייליקונג, וועלכע די זאַך פאָדערט און אונזערע אָנשטרענגונגען וועלכע מיר וועלן מאַכן אין דער פאַסיקער פאָרם אַלס שותפים — דאָס אַליין קען קומען מצד אַ פאָלק, וואָס האָט פאַר זיך אַ האָפענונג, מצד מענטשן, וואָס האָבן די זיכערקייט, אַז זיי קעמפן פאַר זייער נאַציאָנאַלן באַשטאַנד. אונזער אַנטייל אין דער וועלט־מלחמה איז ענג פאַרבונדן מיט אונזער ווילן צו קעמפן פאַר אונזער קיום. יעדער, וואָס מיינט, אַז מיר קענען נישט קעמפן פאַר אונזערע פּרינציפּיעלע רעכט — באָדן, התישבות, נאַציאָנאַלער כבוד (און ס׳איז נישטאָ קיין נאַציאָנאַלער כבוד, אויב מען קען פאַרשווייגן דאָס פאַרשליסן די טויערן פון לאַנד פאַר די אַנטלאָפענע פונם היטלער־גיהנום), דער, וואָס איז נישט גרייט צו קעמפן פאַר אונזערע רעכט — קען אויך נישט. לויט מיין איבערצייגונג, אַנטייל נעמען אין דער וועלט־מלחמה.

דער „אַטלאַנטיק״־טאָג איז געווען פאַר מיר אַ סך פינצטערער, ווי דער

„פאטריא"־טאג. ער האט אפילו געהאט איין ליכטיקן פונקט, און געמלעך: די האלטונג פון די מעפּילים, אבער ער איז געווען א פינצטערער טאג, ווייל דער ישוב האט נישט אנטיילגענומען אינעם גוראנגל פון די מעפּילים. פאראן, פארשטייט זיך, א סך סיבות דערצו, אויך אביעקטיווע, אבער אויך די אומקלארקייט לגבי די דאזיקע ענינים צווישן אונז אליין, האט געטון דאס איריקע.

איך בין מסכים, אז מיר מוזן אוועקשטעלן געוויסע גרענעצן אין אונזער קאמף. זיי זיינען בלי שום ספק נויטיק. די פראגע איז אבער, צי קענען די גרע־נעצן דערפירן צו דעם פולשטענדיקן צוריקהאלט פון קאמף. אויב עס זיינען פא־ראן אזעלכע פאלן, בין איך מוותר אויף די גרענעצן און נישט אויפן קאמף. פאר־שטענדלעך, אויב עס האנדלט זיך, וועגן א קאמף פאר אונזערע לעבנס־יסודות. אמת, אויך דעמאלט עקזיסטירט און איז גילטיק פאר אונז איין גרענעץ, און נעמ־לעך — קיין צוזאמענשטויס מיטן מיליטער, וואס קומט מלחמה האלטן קעגן היט־לערן, אבער פונם קאמף פאר אונזערע לעבנס־פרינציפן קענען מיר נישט רעזיגנירן.

דעצעמבער 1940.

א ל י ה ו ג א ל א מ ב

אויפן וועג...

...אונזער ווידערשטאנד האט נישט געהאלפן. אין דער פרי זיינען מיר ארויס־געטריבן געווארן, א סך פון אונז נאקעטע און בארוועסע. נישט איינעם פון אונז האבן זיי א נאקעטן מיט געוואלט ארומגעוויקלט מיט א דעקע און ארייגעזעצט מיט כוח אין אויטא. אין עטלעכע שעה שפעטער האבן זיי אויף לאסט־אויטאס אויך די פרויען געבראכט צום פארט, אפילו די בעקלעך האבן זיי געבראכט אין א שרעקלעכער אומארדנונג. עס האט זיך אנגעהויבן די צאל־קאנטראל. זיי האבן קאנפיסקירט געלט, שמוק און אנדערע ווערטפולע זאכן. דאן האבן זיי אונז ארויפ־געזעצט אויף צוויי האלענדישע שיפן „יאהאן־דע־וויט" און „ניו־זילאנד". די פא־ליציי האט זיך צו אונז באצויגן אן רחמנות. שוין אין עתלית האבן זיי אונז נישט געשפארט קיין קלעפ, און אויך דא האבן זיי זיך נישט בארואיקט.

ענדלעך, ארום 5 אזייגער נאכמיטאג, זיינען די שיפן אפגעשוווממען. די דער־דריקטע שטימונג און די פארצווייפלונג, וואס האט געהערשט צווישן אונז איז שווער איבערצוגעבן אין ווערטער. אן עדה פון 1800 מאן, וואס איז פארמשפט געווארן צום אונטערגאנג. נאר א קליינער טייל פון די פאסאזשירן, — זיי האבן געשטאמט פון טשעכאסלאוואקיי — איז געווען ארגאניזירט. דער רוב פון זיי ציוניסטן, חברים פון „החלוץ" און ציוניסטישע יוגנט־ארגאניזאציעס. א טייל פון אונז איז שוין געווען 9 חדשים אין וועג, און האט שוין באוויזן צו ארגאניזירן זיך. זיי האבן טאקע געגרינדעט א „זעלבסטפארטיידיקונג" און לייטנדיקע אינס־טאנצן. דער רעשט פאסאזשירן איז באשטאנען פון ווינער און דאנציגער יידן אין פארשידענעם עלטער און פון פארשידענע שיכטן, צווישן זיי 60 קינדער, זקנים און קראנקע. א סך פון זיי זיינען געבראכט געווארן אויף די שיפן פון די קאנ־צענטראציע־לאגערן און תפיסות. געווען זיינען זיי שרעקלעך פארביטערט, נער־

וועיש און בכלל נישט פעיק צו וואָס האָראָ ס'איז געזעלשאַפטלעך לעבן, בפרט אין אונזערע באַדינגונגען.

צו עסן האָבן מיר באַקומען גענוג, אָבער מיר האָבן בכלל נישט געהאַט קיין באַוועגונגס־פרייהייט. ביז צום אָנקומען פון דער שיף קיין אַדען, האָבן מיר גע־מוזט בלייבן אין די מאַגאַזינען, וועלכע זיינען געלעגן אינם אונטערטייל פון דער שיף. און נאָר אויף 2 שעה אין טאָג האָבן מיר געקענט אַרויס אויפן דעק. מידע און דערשלאָגענע האָבן מיר זיך הילפסלאָז אונטערגעגעבן דעם גורל און געבעטן אויף זיך דעם טויט.

21 טעג האָט געדויערט אונזער רייזע ביז מיר זיינען ענדלעך דעם 29־סטן דעצעמבער 1940 אָנגעקומען אין אַן אומבאַקאַנט אָרט, (*) וואָס איז געווען דער ציל פון אונזער רייזע.

1942

(דערציילט דורך איינעם פון די פאַרטריבענע)

בריוו פון דער דעפּאָרטאַציע

יאַנואַר 1942.

מיר זיינען נישט געווען צוגעגרייט צו דעם, אַז מיר וועלן אַריין אין אַ קאָנ־צענטראַציע־לאַגער. און דעריבער, ווען עס האָבן זיך דעם 29־סטן דעצעמבער פ. י. פאַרהאַקט הינטער אונז די טויערן פונם לאַגער, האָט אונז באַהערשט אַ שרעק־לעך געפיל. מען האָט אונז אַריינגעפירט אין צעלעס, יעדע צעלע פון בערך 4 קוואַד־ראַט מעטער די גרויס. אין פלוג האָט אונז אַ שרעק אַרומגעכאַפּט. ערשט שפּע־טער האָבן מיר זיך איבערצייגט, אַז דאָזיקע צעלעס אַנטהאַלטן אין זיך אין אַ גע־וויסער מאָס אַ ברכה פאַר אונז: מיר האָבן באַקומען אַן אייגן ווינקל, אין וועלכן יעדער איינער האָט געקענט בלייבן מיט זיך אַליין, אַ זאַך, נאָך וועלכער מיר האָבן שוין פון לאַנג געבענקט. די איינריכטונג דאָ איז געווען פּרימיטיוו ביז צו אַ מינימום: אַ פּריטש און אַ שיאַטקע, און פענצטער אָן שויבן. דאָס איז אַלץ.

דער מענער־לאַגער האָט זיך געפונען אין אַ געוועזענער ריזיקער תּפיסה, וועל־כע איז אַ טאָג פאַר אונזער אָנקומען אויסגערייניקט געוואָרן פון אירע לאָקאַטאָרן, קרעאָלישע אַרעסטאַנטן פונם אינזל גופא. דער שטח פון דער תּפיסה באַטרעפט בערך 4 העקטאַר די גרויס און איז אַרומגערינגלט מיט אַ מויער ביז 5 מעטער די הויך. צוויי גרויסע צוויי־שטאָקיקע הייזער, געבויט פון שטיינער, אין דער פאָרם פון די ריזיקע וועלט־באַקאַנטע תּפיסות, לענג־אויס יעדן שטאָק — באַלקאָנען. אינם גאַנצן בנין זיינען פאַראַן 300 צעלעס. זיי קענען נישט אַריינעמען אַלע מע־נער. עס זיינען דעריבער אויפגעשטעלט געוואָרן בלעכענע באַראַקן, אין וועלכע

---

*) דאָס איז דער אינזל מאָוריציוס, וועלכער ליגט 556 מייל ווייט פון דורבאַן, דעם הויפּט־פּאָרט פון דרום־אַפריקע, און 360 מייל ווייט פון מאַדאַגאַסקאַר. די צאָל איינ־וווינער באַטרעפט איבער אַ האַלבן מיליאָן, דער גרעסטער טייל קרעאָלן און אַ קלענער טייל הינדוסן. די איינציקע ווייסע מענטשן אין גאָר אַ קליינער צאָל זיינען די קאָלאָניאַ־לע באַאַמטע — ענגלענדער און פראַנצויזן. די שפּראַך — קרעאָליש — אַ מין שלעכטער פראַנצויזיש. רעליגיע — רוימיש־קאַטוילישע.

מען האָט איינגעאָרדנט די עלטערע מענטשן, מחמת אין די צעלעם איז נישטאָ קיין אָרט פאַר בעטן. פאַראַן אויך אַ דריט הויז אין לאַגער, פון שטיינער. דאָס הויז איז קלענער פון די ערשטע צוויי און דינט אַלס געפענגעניש „ממש" פאַר די קאָנצענטרירטע אינם לאַגער. די פּליטים רופן עס „בלאָק 3". פאַר יעדער קלענסטער עבירה, ווערט דער פּליט איינגעשפּאַרט אין אָט דער תפיסה, וווּ די אָרדנונג איז זייער אַ שטרענגע. די אַנדערע בנינים פונם לאַגער דינען אַלס וווינונגען פאַר דער לאַגער־קאָמאַנדע, וואַרשטאַטן, מאַגאַזינען א. א.

דער פּרוויזן־לאַגער מאַכט דעם איינדרוק פון אַ קאַסערנע, געבויט פון בלעכענע באַראַקן. ביידע לאַגערן זיינען אָפּגעטיילט פון זיך, אַ וואַך שטייט ביים טויער, וואָס פאַרבינדט ביידע לאַגערן, און נאָר מיט אַ דערלויבעניש און אין דער באַגלייטונג פון אַ וואַך קען מען גיין פון איינעם צום צווייטן.

מען האָט אונז געזאָגט, אַז דער קלימאַט אויף מאָריציוס איז אַ לייכטער. ווירקלעך קען מען אים נישט פאַרגלייכן מיטן קלימאַט אין די טראָפּישע לענדער. עס זיינען אויך דאָ נישט באַקאַנט די טראָפּישע קרענק. דער אונטערשיד צווישן זומער און ווינטער איז גאָר אַ קליינער און מען קען דאָס נאָר באַמערקן לויט דער טעמפּעראַטור פון די נעכט. מען דאַרף נישט קיין סך קליידער. אַ העמד און קורצע הויזן, דאָס איז די באַקליידונג כמעט במשך דעם גאַנצן יאָר. טראָץ דעם אָבער — תיכף נאָך אונזער אָנקומען איז אויסגעבראָכן אַ טיפוס־עפּידעמיע. דער טויט פונם גרעסטן טייל פון די 55 מאַן, וואָס זיינען דאָ געשטאָרבן איז געקומען פון טיפוס. עס וואָלט אָבער נישט ריכטיק געווען אַרויפצוּוואַרפן די סיבה פון דער עפּידעמיע נאָר אויף מאָריציוס. מיר האָבן זי מיטגעבראַכט מיט זיך פון דער שיף „אַטלאַנטיק". עס איז אויך ווערט אונטערצושטרייכן, אַז די פּרוי פונם אינזל־גובערנאַטאָר האָט במשך דער גאַנצער צייט פון דער טיפוס־עפּידעמיע, געאַרבעט אַלס קראַנקן־שוועסטער אינם לאַגער־שפּיטאָל.

די פאַרשפּרייטעסטע קרענק אינם לאַגער איז מאַלאַריע. אַ העלפט פון אַלע מענטשן האָבן זי דורכגעמאַכט. געוויסע שטחים פונם אינזל זיינען אָנגעשטעקט מיט אָט דער קראַנקייט, צוליב דער גרויסער פייכטקייט, וואָס הערשט דאָ אויפן ים־ברעג־שטח. דער צענטער פון אינזל, וועלכער געפינט זיך 400 מעטער איבערן ים־פלאַך איז מיט דער קראַנקייט כמעט נישט אָנגעשטעקט; דאָרט געפינט זיך אויך די אייראָפּעישע קאָלאָניע. אונזער לאַגער געפינט זיך אינם מאַלאַריע־קרייז און אַלע אונזערע בקשות, אַריבערצופירן אונז אינם געזונטן טייל פונם אינזל, האָבן גאָרנישט געהאָלפן. אונזערע מאַלאַריע־קראַנקע פירט מען געווינלעך אַוועק אין שפּיטאָל אַריין, וועלכער ליגט 300 מעטער ווייט פון לאַגער און איז נאָך שטרענגער באַוואַכט. אונטער דער אויפזיכט פון צוויי אָרטיקע דאָקטוירים, אַרבעטן אין שפּיטאָל דאָקטוירים־פּליטים, זיי באַקומען אָבער נישט באַצאָלט פאַר זייער אַרבעט. עס שטייען דאָרט אַרום 160 בעטלעך. בשעת די קראַנקייטס־פּאַרפאַלן פאַרמערן זיך, ווערן די קראַנקע צוריקגעשיקט אין לאַגער איידער זיי ווערן אינגאַנצן געזונט, כדי פריי צו מאַכן אָרט פאַר נייע קראַנקע.

חוץ פון טראָפּישער מאַלאַריע ליידן אונזערע מענטשן פון הויט־קראַנקייטן, דיזענטעריע און „אוויטאַמינוזיס", אַ קראַנקייט אַזאַ, וואָס קומט פון וויטאַמינען־מאַנגל, ספּעציעל פון וויטאַמינע „ג". די צייענער פון קראַנקן פאַלן אַרויס, עס באַ־

ווייזן זיך ראַצן אויף דער צונג און אָפּט אויך ווערן אומבאַוועגלעך טיילן פון גוף, איבערהויפּט די פּיס.

דאָס עסן אין לאַגער איז ווייניק און שלעכט. מען באַקומט איבערהויפּט נישט קיין פרישע מילך, פּוטער אָדער קעז. פון צייט צו צייט באַקומט מען צוויי מאָל אין דער וואָך אַן איי. פריש פליישׂ — נאָר איין מאָל אין דער וואָך אַרום 30 גראַם, פּירות — איין אָדער צוויי באַנאַנען אַ טאָג. די וואָס באַקומען נישט קיין געלט־שטיצע פון זייערע קרובים און באַקאַנטע, זיינען געצוווּנגען אויסצו־קומען מיט די ראַציעס, וואָס ווערן זיי צוגעטיילט. פון וויטאַמינען־מאַנגל שטעקן זיי זיך אָן מיט אַט דער קראַנקייט, וועלכע פאַרניכטעט פון טאָג צו טאָג זייער געזונט.

14־טן יאַנואַר 1942.

אומעגלעך משלים צו זיין מיטן געדאַנק, אַז מיר זיינען פאַרמאַכט אין אַ תּפיסה: דער מאַנגל פון פרייער באַוועגונג בכלל און די אומעגלעכקייט צו פירן אַ נאָרמאַל פאַמיליע־לעבן דערקוטשען ביז גאָר. עס איז אַפילו דערלויבט די פרויען צו באַזוכן דעם לאַגער: פון אָנהויב איז זיי דערלויבט געוואָרן צו קומען אינם מענער־לאַגער 4 מאָל אין וואָך און צו בלייבן דאָרט במשך צוויי שעה אויף אַ באַשטימטן שטח אונטער אַ פּאָליציייִשער אויפזיכט. אַ טרויעריק בילד: אויף די אויסגעשפּרייטע אויף דער ערד דעקן, ליגן די פּאָרלעך אונטער דער ברענענדי־קער זון און די פּאָליציסטן דרייען זיך הין און צוריק. ווי געפּערלעך און אומ־געזונט איז די דאָזיקע אַטמאָספערע פאַרן יונגוואַרג. און עס זעען זיך שוין ליי־דער די ערשטע שפּורן צווישן דער יוגנט.

אין אָנפאַנג יאָר 1942 האָט אונז די לאַגער־קאָמאַנדע מזכּה געווען מיט אַ „גרויסער פאַרלייכטערונג": דער באַזוך פון די פרויען קומט פאָר יעדן נאָכמיטאָג אין אַ ווינקל פונם לאַגער־גאָרטן, אויך איצט אונטער דער אויפזיכט פון פּאָלי־ציסטן. מען האָט אונז אויפגעקלערט, אַז די לייטונג וועט נישט דערלויבן געזעצ־לעכע חתונות. דעריבער האָבן ביז איצט אַכט פּאָרלעך חתונה געהאַט נאָר על־פּי דת ישׂראל, און זיי געניסן נישט פון אַלע אָפיציעלע רעכט פון פאַרהייראַטע. עס זיינען אויך אויף מאָוריציוס געבוירן געוואָרן קינדער. פון דעמאָלט אָן גיבן די אָרדנונגס־היטער אַכטונג, אַז דאָס זאָל זיך מער נישט איבערחזרן. אַזאַ לאַגע ווירקט, פאַרשטענדלעך, אויף די נערוון און שוואַכט אָפּ אונזער ווידערשטאַנדס־קראַפט.

דאָס פּראָדוקטיווע און לאָגישע אויסנוצן די צייט, איז דער הויפּט־באַדינג פון מענטשלעכער עקזיסטענץ. די באַשעפטיקונג אין די וואַרשטאַטן איז זייער אַ גוטע זאַך, בפרט, אַז מען קען, אויסער דער אָפיציעלער אַרבעט, פאַר וועלכער מען באַקומט נישט באַצאָלט, אויך מאַכן עפּעס אָן אַרבעט פאַר די לאַגער תּושבים און פאַרדינען דערביי אַ פּאָר גראָשן.

די לאַגער־קאָמאַנדע שטרייכט שטענדיק אונטער, אַז די מעפּילים האָבן די געלעגנהייט צו אַרבעטן אין זייער פאַך און אַז פאַר די יונגע ווערט געגעבן די מעגלעכקייט אויסצולערנען זיך אַ פאַך, פון וועלכן זיי וועלן נאָך דער מלחמה קענען זיך מפרנס זיין. אין דער אמתן איז אין לאַגער אומעגלעך, אויסצולערנען זיך

אַ פּאַך, ווייל די וואַרשטאַטן זיינען פּרימיטיווע און די אַרבעטן, וואָס ווערן דאָרט געמאַכט זיינען גאָר פּשוטע.

דער גרעסטער טייל מענטשן האָט אַ סך פרייע צייט. אַ סך האָבן זיך אויס־געלערנט ענגליש און קענען לייענען אַ בוך און אַ צייטונג. אַ סך לערנען עברית, עס האָבן זיך געפונען לערער, און אפילו ביכער צום שפּראַך־אונטערריכט זיינען אויך פאַראַן.

נאָך לאַנגע בקשות איז אונז דערלויבט געוואָרן אַרויסצוגיין גרופּנווייז און אונטער אַ פּאָליציייאישער שמירה, אויף איין טאָג אין חודש צום ים. די פאַראינ־טערעסירטע אין אָט די שפּאַצירן, פלעגן אפילו זוכה זיין צו מאַכן זיי צוויי מאָל אין חודש, ווייל דער גרעסטער טייל האָט נישט געהאַט קיין חשק צו גיין צופוס אין אַזאַ היץ 14 קילאָמעטער. די, וואָס באַקומען געלט פון דרויסן, פלעגן זיך צו־נויפקלייבן אין גרופּן און אַרויספאָרן צום ים מיט אַן אויטאָ. נאָכן קריג־אויסברוך מיט יאַפּאַן האָט די רעגירונג פאַרבאָטן אַלע אינזל־איינוווינער צו דערנענטערן זיך צום ים־ברעג און די אויספלוגן זיינען איבערגעריסן געוואָרן. מיר האָבן דאַן באַקומען די מעגלעכקייט צו באַזוכן איין מאָל אין דריי חדשים דאָס שטעטל. אַ סך זיינען מוותר אויף דעם רעכט. דאָס זיינען די אַלע, וואָס פאַרמאָגן נישט קיין גראָשן אין קעשענע און האָבן אפילו נישט צו באַצאָלן פאַרן אויטאָבוס־בילעט אין שטאָט אַריין. און סתם אַזוי אַרומבלאָנקען זיך אין קליינעם שטעטל אָן אַ פּרוטה אין טאַש, האָט קיין זין נישט. זיי רעזיגנירן דעמאָנסטראַטיוו פון דער דאָזיקער „פאַרלייכטערונג". די, וואָס דער מזל שפּילט זיי צו און זיי האָבן יאָ מיט וואָס צו גיין אין שטעטל אַריין, קענען אַריינברענגען פון דרויסן עסנוואַרג נאָר פאַר זיך אַליין. ברענגען זיי מערער, ווערט ביי זיי דער פּראָוויאַנט קאָנפיסקירט, און זיי באַקומען אפילו נישט צוריק דאָס געלט, וואָס דער פּראָוויאַנט האָט געקאָסט. אויך דאַן ווען שיפן קומען אָן אין פּאָרט אַריין, דערלויבט נישט די לאַגער־קאָ־מאַנדע אַריינצוברענגען פיל עסנוואַרג פאַר די באַדערפיקע אינם לאַגער, אונטערן אויסרייד, אז די אינזל־איינוווינער קענען, חלילה, צוליב דעם ליידן אַ מאַנגל אין פּראָוויאַנט.

אויסערן לאַגער קען מען באַקומען פּראָדוקטן אויפן נאָרמאַלן פּרייז, און אין לאַגער קען מען אַבסאָלוט גאָרנישט באַקומען אפילו פאַר יעדן פּרייז.

יאַנואַר 1942.

דאָס לעבן דאָ דערשיטערט די נערוון. עס שטיקן דיך די הויכע מויערן אַרום דעם לאַגער, עס פרעסט דיך די זאָרג וועגן דיינע קרובים. ביסט דערשלאָגן וואָס דיינע שענסטע און בעסטע יאָרן גייען פאַרביי אָן אַ זין און אָן נוצן. און ווידער שטיקט דיך דער געפיל, אַז מיר זיינען האָפענונגסלאָז, אַז מיר האָבן נישט קיין צוקונפט. אייניקע צווישן אונז ווערן באַהערשט פון אַ גלייכגילטיקייט־געפיל, אַנדערע ווילן אָפּווענדן זייערע געדאַנקען פון אָט דער לאַגע דורך פאַרנעמען זיך מיט פאַרשידענע „נאַרישע מעשים". אַנדערע ווידער באַווייזן אַן איבערגעטריבענע אויפרעגונג און נערוועישקייט. אַזוי, צום ביישפּיל, איז אומעגלעך איינצופירן, אַז רו זאָל הערשן אין געוויסע שעהן פונם לאַגער־לעבן ווי צום ביישפּיל, מיטאָג־צייט און ווען די נאַכט פאַלט צו.

עס איז אונז בכלל נישט קלאָר, פאַרוואָס מיר טאָרן זיך נישט פריי באַוועגן אויף דעם אינזל. עס איז דאָך אומעגלעך פון דאָנען צו אַנטלויפן. אפילו אויפן אינזל גופא איז שווער זיך אויסצובאַהאַלטן, ווייל די קרעאָלן, די איינגעבוירענע אויף דעם אינזל, דערקענען דאָך אונז אפילו אין דער נאַכט־פינצטערניש. ווען מיר האָבן געפרעגט וועגן דעם, האָט מען אונז געענטפערט: איר זייט אַרעסטאַנטן... די אינזל־איינוווינער זיינען קעגן דעם... אַ באַפעל פון אויבן...

גרויס איז די פאַרביטערונג און דער צער, ווען מיר קוקן אויפן דאָפלטן טויער, אַ פאַרהאַקטן אויף שלעסער און ריגלען. מיט וואָס האָבן מיר געזינדיקט? וואָס איז אונזער פאַרברעכן? פאַרוואָס האָט מען אונז אַרעסטירט?

אין לאַגער געפינען זיך 300 חלוצים און חלוצות. מיר האָבן זיך צוגעגרייט צו ארץ־ישראל. מיר האָבן געחלומט וועגן אַ פריי לעבן אין אונזער היימלאַנד, וועגן קיבוץ און קבוצה. וואָס פאַראַ שרעקלעכע צרות האָבן מיר דורכגעמאַכט אויף „אַטלאַנטיק", אין עתלית, אין חיפהער פּאָרט, און אויפן וועג קיין מאוריציוס! און די ליידנס־קייט ציט זיך נאָך אַלץ ווייטער און ווייטער אָן אַן עק, אָן אַ סוף, אָן יעטוועדער ליכט־שיין. דאָס לײַדיקגיין פרעסט אויף דאָס לעצט ביסל כוחות אונזערע.

מיר האָבן געטון אַלץ, וואָס איז נאָר מעגלעך. מיר האָבן זיך אַלע, מענער און פרויען, פרייוויליק געמאָלדן אין דער בריטישער אַרמיי, כדי צו קעמפן קעגן דער נאַצישער בעסטיאַלישער אָרדענונג, אָבער די מאַכט האָט אונז צוריקגעשיקט מיט ליידיקע הענט.

די באַמיונגען זיי צוריקצוברענגען

מצד דער יידישער אַגענץ זיינען במשך פון אַלע יאָרן כסדר געמאַכט געוואָרן אָנשטרענגונגען כדי צוריקצוברענגען פון זייער גלות די פאַרטריבענע אויף מאַוריציוס. וועגן דעם ענין זיינען אין די לעצטע צוויי יאָר פאָרגעקומען אין לאָנדאָן עטלעכע געשפּרעכן מיטן קאָלאָניע־מיניסטער. מיטן אָנקומען פון נייעם הויך־קאָמיסאַר קיין ירושלים, האָט מען אויפסניי אָנגעהויבן די אַקציע אין דער ריכטונג. אומגעפער מיט אַ חודש צוריק האָט דער הויך־קאָמיסאַר מודיע געווען דער יידישער אַגענץ וועגן זיין באַשלוס פאַרצושלאָגן פאַרן קאָלאָניע־מיניסטעריום צוריקצוברענגען די פאַרטריבענע. נאָך צוויי וואָכן האָט די יידישע אַגענץ באַקומען אַן אָפּיציעלע מעלדונג, אַז דער באַשלוס איז אָנגענומען געוואָרן. די אַגענץ איז אויך געבעטן געוואָרן צו האַלטן די זאַך בסוד, ביז עס וועט פאַרעפנטלעכט ווערן אַן אָפּיציעלע מעלדונג.

„יציאת" מאוריציוס!

מיטן באַשלוס צו דערלויבן די פאַרטריבענע אויף מאוריציוס אַריינצוקומען קיין ארץ־ישראל, ווערט אַ סוף געמאַכט צו דער ליידנס־פולער פרשה, וועלכע איז געווען איינע פון די טראַגישסטע קאָנסעקווענצן און טרויעריקסטע סימבאָלן פון דער „ווייסבוך"־פּאָליטיק.

די דאָזיקע פשוט־מענטשלעכע האַנדלונג, וועלכע איז געקומען אויפן פאַר־שלאַג פון נייעם הויך־קאָמיסאַר, און די עלעמענטאַרע גערעכטיקייט, וואָס וועט איצט געגעבן ווערן הונדערטער יידישע פאַרטריבענע, — דאָס אַלץ קען אונז נאָך פונדעסטוועגן נישט אויפווייזן, אַז עס קומט אַ ווייט־גייענדיקע ענדערונג אין דער ארץ־ישראל־פּאָליטיק. אָבער ווי גערן וואָלטן מיר געוואָלט זען אין דעם אַן אָנ־הויב פון אַן אַנדערן גייסט...

פריש־לעבעדיק איז נאָך אין אונזער זכרון די גאַנצע דעפּאָרטאַציע־פּרשה מיט איר גאַנצער שרעקלעכקייט, מיט איר גאַנצער שענדלעכקייט. יידן זיינען מיט געוואַלט פאַרטריבן געוואָרן פונם לאַנד פון זייער האָפענונג, פון זייער לעצטן רע־טונגס־אָרט. און געשען איז עס אין יענע טעג, ווען יידן האָבן נאָך געקענט אַנט־לויפן דורך וועגן און אומוועגן, איידער די נאַצישע יידן־פּרעסערישע פאַרניכטונגס־מאַשין האָט זיי אַיינגעשלונגען. דאָס אַרויסטרייבן פון לאַנד די מעפּילים האָט געהאַט די אויפגאַבע אַרויסצורייסן פון די יידישע הערצער, פאַר־פּאַלגטע דורך פחד און יאוש, — די האָפענונג, אַז די ברעגעס פון ארץ־ישראל זיי־נען פאַר זיי אַ זיכער אָרט. דאָס איז געווען די פּאָליטיק פון „ווייסבוך", וועלכע מען האָט מיט כוח געוואָלט רעאַליזירן.

היינט קענען מיר מאַכן דעם חשבון פון די פאַרלאָפענע ביז היינט יאָרן, היינט קענען מיר אויסרעכענען, ווי וויפיל יידן האָט מען אונטערן שלייער פון דער „מאָוריציוס־פּאָליטיק", אַנועקגענומען יעטוועדע רעטונגס־מעגלעכקייט.

מיט אַ פאַרשפּעטיקונג, און פאַרן פּרייז פון אומזיסטע קרבנות איז פאַריכט געוואָרן איין אומרעכט. איין אומרעכט פון אַזוי פיל אומרעכטן, וואָס וועלן שוין קיינמאָל נישט פאַריכט ווערן, וואָס קענען שוין מער נישט פאַריכט ווערן.

מיט דער דערלויבעניש פאַר די גולי־מאָוריציוס אַריינצוקומען קיין א"י איז אָפּגעטון געוואָרן אַ גערעכטער טאַט לגבי הונדערטער מענטשן, וועלכע וועלן אויסגעלייזט ווערן פון ווענטירנדיקער אומטעטיקייט, און פון אונזער קאָשמאַר־פולן לעבן וועט איין קאָשמאַר באַזייטיקט ווערן.

פעברואַר 1945.

„משמר"

ג. דאָס אומגליק פון „סאַלוואַדאָר"

(דעצעמבער 1940)

אַ קאָמוניקאַט פון „רויטער"

סטאַמבול, 14 דעצעמבער 1940. „רויטער":

פון 326 יידישע עמיגראַנטן אויף דער אורוגווייער לאַסט־שיף „סאַלוואַדאָר", וועלכע איז אונטערגעגאַנגען אויף דעם מאַרמאַראַ־ים זיינען 204 מאַן דערטרונ־קען געוואָרן, — אַזוי גיט מען איבער פון די אָפיציעלע קרייזן.

זיי זיינען געפאָרן פון בולגאַריע קיין ארץ־ישראל.

די „סטעפאַני"־אַגענטור גיט איבער, אַז צווישן די דערטרונקענע זיינען געווען 66 קינדער. דער גרעסטער טייל פון די 122 געראַטעוועטע געפינט זיך אין אַ טרויעריקן מצב. זיי באַקומען מעדיציניש הילף אין די שפּיטעלער.

סטאַמבול, 16־טן דעצעמבער 1940.

די טערקישע מאַכט האָט פאַרעפנטלעכט אַן אָפיציעלן קאָמוניקאַט וועגן די אומשטענדן, אין וועלכע די „שיף מיט די יידישע פּליטים איז אונטערגעגאַנגען.

אין דעם קאָמוניקאַט ווערט געזאָגט: „סאַלוואַדאָר", איז געווען אַן אַלטע זעגל־שיף פון הונדערט טאָן, וואָס צוויי יידישע שותּפים פון סאָפיאַ האָבן זי געקויפט, כדי אַריבערצופירן אויף איר פּליטים. זי האָט נישט געהאַט קיין שום דורך־מכשירים, קיין איינציקע קאַרטע, אפילו נישט קיין בוסאָלע אָדער באַראָמעטער. אויף דער שיף האָבן געאַרבעט נאָר צוויי אַלטע מאַטראָזן און אַ בולגאַרישער שטייערמאַן, וועלכער איז דורך דער טערקישער מאַכט אַרעסטירט געוואָרן אַלס פאַראַנטוואָרטלעכער פאַרן אומגליק. 352 פּאַסאַזשירן מיט זייערע פּעק זיינען געווען אַ צו שווערע משא פאַר אַט דער שיף.

די שיף איז דעם 6־טן ד. ח. אַנגעקומען קיין סטאַמבול פון בולגאַרישן פּאָרט וואַרנאַ. צוליב דעם שלעכטן וועטער האָט די מאַכט דערלויבט דער שיף צו פאַראַנקערן אינעם אויסערן טייל פון באָספאָר און במשך 5 טעג פון איר פאַראַנקערונג האָט דער סטאַמבולער שטאָט־ראַט באַזאָרגט די פּליטים מיט פּראָדוקטן און מעדיצינישער הילף. ווען דאָס וועטער האָט זיך אויסגעגליטערט האָט דער שטייערמאַן מודיע געווען, אַז ער וויל אָפּשווימען. די פּאָרט־מאַכט האָט אים געגעבן די דערלויבעניש און אַרויפגעזעצט אויף דער שיף אַ וועג־ווייזער און אַ סאַניטאַרן־קאָנטראָלער, וועלכע האָבן געדאַרפט דאָרט בלייבן ביז די שיף וועט אַריבערשווימען די דאַרדאַנעלן. די שיף איז אָפּגעשווומען מיטאָג־צייט און אין 5־6 שעה שפּעטער האָט זיך אויפגעהויבן אַ שטאַרקער קעגן־ווינט, וועלכער איז פון מינוט צו מינוט געוואָרן וואָס אַמאָל שטאַרקער און האָט זיך צום סוף פאַרוואַנדלט אין אַ שניי־שטורעם. אויף צומאָרגנס, ווען דער שטורעם האָט נאָך אַלץ געהאַלטן אין פאַרשטאַרקן זיך האָט דער שטייערמאַן באַשלאָסן צוריקצוקערן זיך קיין סטאַמבול. צום אומגליק איז ער בשעתן מאַנעווורירן מיט דער שיף אויף צוריק, נכשל געוואָרן, און די מאַסט זעגלען האָבן זיך בשעת מעשה צעריסן אויף שטיקער, באַלד נאָכדעם איז די שיף אַרויף אויף די ים־פעלזן און איז צעשמעטערט געוואָרן. אַ סך פּאַסאַזשירן זיינען, נאָך איידער די שיף איז צעשמעטערט געוואָרן, מיטגעשלעפּט געוואָרן מיט די ים־כוואַליעס.

פון די 325 יידישע פּליטים, וועלכע האָבן זיך געפונען אויף דער שיף, זיינען ניצול געוואָרן נאָר 123. הונדערט און דריי קערפּערס זיינען אַרויסגעצויגן געוואָרן אויפן ברעג, אידענטיפיצירט און געקומען צו קבורה. צווישן די דערטרונקענע געפינט זיך אויך איינער פון די טערקישע באַאַמטע, וואָס זיינען אַרויף אויף דער שיף. וואַרשיינלעך, זיינען עטלעכע קערפּערס געבליבן אינעווייניק אין דער שיף, וואָס ליגט איצט אין די ים־טיפענישן. די מאַכט האָט אַרויסגעשיקט אונטערוואַסער־שווימער כדי זיי אַרויסצוציען.

די פֿאַראַנטוואָרטלעכע

די טערקישע מאַכט האָט געענדיקט די אויספאָרשונג איבערן אומגליקס־פֿאַל, וואָס האָט געטראָפֿן מיט דער פּליטים־שיף „סאַלוואַדאָר“. זי האָט פֿעסטגעשטעלט, ווער ס'איז שולדיק אינעם אונטערגיין פֿון דער שיף און פֿאַרן טויט פֿון 200 יידישע פּליטים. אַלס שולדיקע זיינען אָנערקענט געוואָרן צוויי יידן פֿון בולגאַריע, וועלכע האָבן געקויפֿט אָדער געדונגען די שיף — אַ קליינע און צעבראָכענע — און געפֿירט אויף זיי ביי לעבנס־געפֿערלעכע רייזע־באַדינגונגען די פּליטים, נישט זאָרגנדיק פֿאַר דער זיכערקייט פֿון זייער לעבן. אויף דער שיף זיינען נישט געווען קיין שום רעטונגס־שיפֿלעך, נישט געווען אויך קיין גענוגנדיקע גרופּע אַרבעטער, הן פֿון קוואַנטיטאַטיוון, הן פֿון קוואַליטאַטיוון שטאַנדפּונקט, וואָס איז נויטיק פֿאַר אַזאַ מין רייזע.

פֿון דעם רעכטלעכן שטאַנדפּונקט איז די באַשולדיקונג אַ קלאָרע. אָבער אויסער דער קאָדעקס־פֿאַראַנטוואָרטלעכקייט עקזיסטירט אויך אַ געוויסע, פֿיל העכערע פֿאַראַנטוואָרטלעכקייט — די מענטשלעכע פֿאַראַנטוואָרטלעכקייט. און לגבי אָט דער מענטשלעכער פֿאַראַנטוואָרטלעכקייט האָבן זיי, די שיף־אייגנטימער און זייערע אַרבעטער, געפֿונען אַ סך הויכגעשטעלטע שותּפֿים.

די שיף־אייגנטימער האָבן — פֿאַרשטייט זיך — באַטראַכט די דאָזיקע נסיעה, ווי אַ פּשוטן געשעפֿטלעכן עסק, און זיי האָבן אים געוואָלט דורכפֿירן, ווי מען פֿירט, געווייינלעך, דורך יעדן מין עסק אַזעלכן — איינשפּאָרן, ווי נאָר מעגלעך, די הוצאות, און פֿאַרגרעסערן, ווי מעגלעך, די הכנסות. זיי האָבן דעריבער נישט געלייגט, אָדער נישט געוואָלט לייגן, קיין אַכט אויף דעם, וואָס דער דיסטאַנץ צווישן די הוצאות און הכנסות איז אויסגעפּלאַסטערט מיט קערפּערס פֿון לעבעדיקע מענטשן.

יאָ, אין די היינטיקע טעג געפֿינט זיך אויף דער וועלט נאָר איין פֿאָלק אַזאַ צווישן וועמענס קינדער האָבן אָט די געשעפֿטס־לייט געקענט געפֿינען אַזעלכע „קליענטן“. אַפֿילו די פֿעלקער, וואָס האָבן אין דער איצטיקער, שטורעמדיקער תּקופֿה פֿאַרלאָרן זייער זעלבסטשטענדיקייט און געוואָרן „שקלאַפֿן“ — וואָלטן אויך זיך נישט געלאָזט פֿאַרפֿירן פֿון אַזעלכע מינים רעטונגס־פֿאָרשלאָגן. אָבער אָט די יידן — בולגאַרישע און נישט בולגאַרישע — האָבן באַטראַכט פֿאַר רעטער אָט די געשעפֿטס־לייט, וואָס האָבן זיך צו זיי געוואַנדן. ביזן היינטיקן טאָג איז נאָך אַלץ נישט קלאָר געוואָרן, ווער נאָך וועמען ס'איז נאָכגעלאָפֿן: די פּאַסאַזשירן נאָך די אונטערנעמער אָדער די אונטערנעמער נאָך די פּאַסאַזשירן.

די מענטשלעכע אחריות פֿאַרן אומגליק „סאַלוואַדאָר“ און פֿאַרן טויט פֿון אירע פּאַסאַזשירן פֿאַלט אויף די אַלע, וואָס האָבן זיי דערפֿירט צו אַזאַ יאושדיקער לאַגע, אַז עס איז זיי נישט געבליבן קיין אַנדער אויסוועג, ווי נאָר אַרויפֿגיין אויף דער ערשטער בעסטער שיף, וועלכע גיט זיי די זיכערקייט אַרויסצורייסן זיך פֿונעם לאַנד, וווּ זיי האָבן ביז איצט געוווינט, און וואָס האָט זיך פֿאַר זיי פֿאַרוואַנדלט אין אַ גיהנום. די דאָזיקע אחריות ליגט אויף די אַלע, וואָס האָבן פֿאַרשפּאַרט פֿאַר די יידן יעדן וועג צו זייער אויסגעבענקט לאַנד און האָבן פֿאַר זיי איבערגעלאָזט נאָר די טויט־שיף „סאַלוואַדאָר“.

דעצעמבער 1940. „ד ב ר“

„דאריאן 2"

א טייל פון די גראַטעוועטע פון דער זעגל־שיף „סאַלוואַדאָר" האָט זיך נאָך עטלעכע חדשים זיצן אין סטאַמבול, אַרויפגעזעצט אויף דער שיף „דאַריאן 2".

דער אַנהויב פון דער געשיכטע פון דער דאָזיקער שיף דאַטירט זיך נאָך פון אָנפאַנג נאָוועמבער 1940. צוערשט זיינען אויף איר אַרויף 160 מאַן, פון רומעניע און פוילן, און זי איז אַפּגעשווימען דעם 3־טן דעצעמבער קיין סאַלינאַ. דאָ האָבן זיי זיך פאַרהאַלטן כדי אויפצונעמען די פּליטים פון קלאַדאָוואָ, וועלכע האָבן זיך געדאַרפט אַנשליסן אַן זיי. אַזוי ווי אָבער די לעצטע זיינען נישט אָנגעקומען, האָבן זיי באַשלאָסן צוריקצוקערן זיך קיין קאָנסטאַנץ, כדי אויפצונעמען דאָרט אַנדערע פּליטים. אויפן וועג צוריק, שווימענדיק מיט דער פולער פאַרע צום ברעג צו, איז זי אַרויף אויף די פעלזן נעבן אַדזשיגיאַ, וועלכע ווערט אָנגערופן ביי די ים־מענטשן „דאָס בית הקברות פון שיפן". צום גליק איז זי נישט אונטערגעגאַנגען. די מאַטראָזן זיינען אָבער איבערגעפירט געוואָרן און מען האָט די שיף געבראַכט אין דער דאָק אַריין, כדי זי צו פאַריכטן. ערשט אין מיטן פעברואַר 1941 איז זי פּעאיק געווען אַרויסצושווימען. צו די פריערדיקע פּאַסאַזשירן זיינען צוגעקומען נאָך 380 מאַן און אין וואַרנאַ ווידער 170 מאַן פון בולגאַריע.

דעם צווייטן מערץ איז די שיף אָנגעקומען קיין סטאַמבול און דאָ האָט מען אויף דער שיף אַרויפגעזעצט — ווי ס'איז שוין געזאָגט געוואָרן — די 40 גראַטעוועטע פון „סאַלוואַדאָר".

אויף דעם מאַרמאַרישן ים, אויפן זעלבן אָרט, וווּ ס'איז אונטערגעגאַנגען די שיף „סאַלוואַדאָר" האָט די שיף „דאַריאן" פאַרלאַנגזאַמט איר גאַנג און אַלע עולים זיינען, מיט סירענעס־סיגנאַלן, צונויפגערופן געוואָרן אויפן דעק, וווּ מען האָט אָפּגעריכטעט אַן אזכרה פאַר די אומגעקומענע עולים פון „סאַלוואַדאָר".

„דאַריאן 2" איז אָנגעקומען צו די ברעגעס פון ארץ־ישראל דעם 18־טן מערץ 1941, אָבער ערשט דעם 25־סטן האָט זיך אָנגעהויבן דאָס אַראָפּזעצן זיי אויפן ברעג. די מעפּילים, און צווישן זיי אויך די גראַטעוועטע פון „סאַלוואַדאָר" זיינען אַריבערגעפירט געוואָרן אינעם עתלית־לאַגער, וווּ זיי זיינען פאַרבליבן אַרום 18 חדשים.

ד. „סטרומא"

24 פעברואַר 1942)
(ז' אדר, תש"ב —

סאָלדאַטן זיינען געפאַלן אין קאַמף

זאָגט נישט: קדושים האָבן אוועקגעגעבן זייער לעבן פאַר ישראל און פאַר זיין גאולה! זאָגט: סאָל־דאַטן זיינען געפאַלן אין קאַמף, סאָלדאַטן פון דער גאולה! די וואָס ליגן אַ וועג איבערן ים — זיינען געפאַלן אין קאַמף. און נישט נאָר זיי אַליין — מיר אַלע צוזאַמען מיט זיי זיינען באַזיגט געוואָרן. נאָר זיי — האָבן דעם פּרייז פון דער מפּלה באַצאָלט מיט זייערע לעבנס.

אָבער, אויב 1 באַטאַליאָן איז פאַרניכטעט געוואָרן — שווין־זשע ענדיקט זיך מיט דעם דער קאַמף? דאָס איז דאָך דער פראָנט פון אונזער מלחמה, איבער די אומצאָליקע קאַמפן אין רוסלאַנד, לוב, בורמא, און יאַ־ווא. אונזער פראָנט איז אַ האַלב־אָפענער און אַ האַלב־פאַרבאָרגענער, טיילווייז אַ בשותפותדיקער מיט אַנ־דערע, און טיילוויז נאָר אונזערער אַליין — און דאָס איז דער פראָנט פון אונזער מלחמה פאַר עפע־נען די וועגן פאַר די געפּלאָגטע און גערודפטע, וואָס רייסן זיך אין זייער לאַנד אריין.

ניין, זאָגט נישט: קדושים זיינען געפאַלן. זאָגט: סאָלדאַטן זיינען זיי, סאָלדאַטן פון אונזערס אַ קריגס־שיף, וועלכע איז דערטרונקען געוואָרן אין די ים־טיר־פּענישן.

י. גרינבוים

ווער איז „סטרומא"?

אין הארבסט 1941 האָט זיך די לאַגע פון די יידן אין רומעניע שטאַרק פאַרערגערט. יעדער ייד פון 18 ביז 50 יאָר האָט געמוזט גיין אויף צוואַנגס־אַרבעט. בשעת דער אַקציע פון „ווינטער־הילף" האָט מען ביי זיי צוגערויבט די קליידער און וועש. עס האָבן זיך אָנגעהויבן די דעפּאָרטאַציעס פון די שטעטלעך און דער־פער איבערן דניעסטער קיין אוקראַינע; אין בוקאָווינע, בעסאַראַביע און מאָלדאַוויע איז אַרויס אַ געזעץ וועגן דער געלער לאַטע. יעדער ייד איז גרייט געווען צו נעמען אויף זיך כל מיני גילגולים, אַבי זיך צו ראַטעווען. און אין אַזאַ אַטמאָספער האָט

זיך די ידיעה וועגן דער שיף „סטרומא" בליץ־שנעל צעטראָגן איבער אַלע עקן פון לאַנד.

די שיף איז געקויפט געוואָרן אין בולגאַריע (דאָרט האָט זי געהייסן „מאַ־קעדראַניאַ") און מען האָט אויף איר אַרויפגעצויגן די פּאַנאַמער פאָן. די שיפס־געזעלשאַפט האָט פאַרזיכערט די פּאַראינטערעסירטע, אַז די שיף איז פעיק צו דער ים־נסיעה, אַז זי איז באַזאָרגט מיט אַ נייעם דיזל־מאָטאָר, אַז זי וועט אַרויסשווימען קיין ארץ־ישראל פון אַ רומענישן פּאָרט, און אַז די צאָל פּאַסאַזשירן קען נישט איבערשטייגן 600. אויך האָבן זיי באַרזיכערט, אַז זייערע פאַרשטייער האָבן די מעגלעכקייט צו דערלייזדיקן אין סטאַמבול עליה־סערטיפיקאַטן קיין ארץ־ישראל, מחמת עס געפינען זיך דאָרט — לויט זייערע אינפאָרמאַציעס — אַרום 400 נישט־אויסגענוצטע סערטיפיקאַטן. נאָכדעם, ווי עס זיינען ליקווידירט געוואָרן אַלע שוועריקייטן — צוליב דער קעגנערשאַפט פונם אַרבעטס־מיניסטעריום און צוליב די טענות פון די פּריוואַטע שיפס־אייגנטימער אין בולגאַריע — איז „סטרומא" אַרויס פון קאָנסטאַנצע פּאָרט, דעם 12־טן דעצעמבער 1941. די צאָל־באַאַמטע האָבן נאָך באַוויזן צוצורויבן פונם רוב פּאַסאַזשירן קליידער, וועש און ווערט־פולע זאַכן, ווי אויך די פּראָדוקטן־זאַפּאַסן, מיט וועלכע אַ סך פון זיי האָבן זיך באַזאָרגט, אין פאַל פון פּראָדוקטן־מאַנגל אין וועג. מען האָט די פּאַסאַזשירן דערלויבט מיט־צונעמען מיט זיך נאָר 20 קילאָ אויף אַ מענטשן. אַ רומענישע שיף האָט באַגלייט „סטרומא" ביזן אַרויסבאַקומען זיך פונם מינירטן ים־שטח.

באַלד נאָך דער אָפּשיפונג איז קלאָר געוואָרן, אַז דער מאָטאָר פון דער שיף איז אַן אַלטער, און ער שטאַמט פון איינער פון די שיפן, וואָס זיינען בשעתם דערטרונקען געוואָרן אינם דונײַ, און אָפּגעלעגן דאָרט, אויפן דנאָ, גוטע עטלעכע יאָר. דער מאַשיניסט פון דער שיף האָט נישט געהאַט קיין שום פּראַקטיק אין דעם פאַך. יעדעס מאָל פלעגט די שיף זיך אָפּשטעלן. דער שפּינדל פון דער בוסאָלע איז געווען קאַליע און האָט איבערהויפּט נישט געאַרבעט. אויך דער רע־פלעקטאָר האָט נישט פונקציאָנירט. און אַזוי האָט „סטרומא" געוואָנדערט איבערן שוואַרצן ים ביז שבת, דעם 13־טן דעצעמבער. נאָך אַ פּראָוויזאָרישער רעפּאַראַציע האָט זי פאַרגעזעצט דעם וועג לענג־אויס דעם רומענישן ברעג ביז זי האָט דער־גרייכט טוזלאַ. דעם זעלבן טאָג איז אַהער אָנגעקומען אַ רומענישע שיף פון קאָנ־סטאַנצע, און איר שטייערמאַן האָט געבראַכט אַביסל אין אָרדנונג דעם מאָטאָר פון אונזער שיף פאַר אַ סכום דאָלאַרן, וואָס איז אויסגעצאָלט געוואָרן אין גאָלד און ווערטפולע זאַכן. דעם 14־טן דעצעמבער אַוונט־צייט איז די שיף אָנגעקומען קיין באָספאָר.

דאָס עסן אויף דער שיף איז געווען בדוחק, און די לעבנס־באַדינ־גונגען שרעקלעכע. אַנשטאָט 600 זיינען אין קאָנסטאַנצע אַרויף אויף דער שיף 769 פּאַסאַזשירן צווישן זיי 250 פרויען און אַרום 60־70 קינדער. צווישן די מענער זיינען געווען: 15 דאָקטוירים, 10 אינזשיניערן, 25 אַדוואָקאַטן, אַרום 30 סוחרים, 10 חלוצים און 40 בית"רים. 5 מאַן האָבן געהאַט איינרייזע־וויזעס קיין ארץ־ישראל, הגם זייער גילטיקייט איז שוין פון לאַנג בטל געוואָרן; אַ גע־וויסע צאָל יונגטלעכע זיינען אָנגענומען געוואָרן, נאָך פאַר אַלעמען, אין די העב־רעישע שולן אין ארץ־ישראל.

ווען זיי זיינען אַנגעקומען קיין סטאַמבול, האָט מען קיינעם פון דער שיף, סיי די פּאַסאַזשירן און סיי די שיפס־אַרבעטער נישט דערלויבט זיך צו פאַרשטענדיקן מיט וועמען ס'זאָל נישט זיין פון דרויסן.

אַ פאַרשטייער פון דער געזעלשאַפט, וואָס האָט אָרגאַניזירט דאָס אַריבערפירן די פּליטים, האָט געמאָלדן אין סטאַמבול, אַז ער האָט נישט קיין געלט, נישט כדי צו רעפּאַרירן דעם מאָטאָר און נישט כדי צו פאַרזאָרגן די פּאַסאַזשירן מיט פּראָדוקטן. נאָך לענגערע אָנשטרענגונגען, און נאָכדעם, ווי די שיף איז שוין געשטאַנען 8 טעג אין סטאַמבול, איז ענדלעך געלונגען צו באַקומען פאַר די פּאַסאַזשירן טאָג־טעגלעך פּראָדוקטן. עס האָט געפעלט אַ גוט איינגעאָרדנטע קיך. אויך זיינען נישט געווען אויף דער שיף נישט קיין האָלץ און נישט קיין קוילן, און צו באַקומען הייץ־מאַטעריאַל אין טערקיי איז געווען אַן אוממעגלעכע זאַך. האָט מען דעריבער אַבסאָלוט נישט געקענט אָפּקאָכן אויף דער שיף עפּעס וואַרעמעס צום עסן.

ווען מען איז ענדלעך, אונטער דער אויפזיכט פון דער טערקישער פּאָרט־מאַכט, צוגעטרעטן צו דער רעפּעראַציע פונם מאָטאָר, האָט זיך אַרויסגעוויזן, אַז די רעפּאַראַציע דאַרף געדויערן אַ לענגערע צייט, און אַז פאַר יאַנואַר וועט זי נישט פאַרטיק ווערן. די רעפּעראַציע איז געווען אומבאַדינגט נויטיק, ווייל לויטן משא־מתן, וועלכן מען האָט געפירט, איז קלאָר געוואָרן, אַז מען וועט נישט דערלויבן די פּאַסאַזשירן אַראָפּצוגיין אין פּאָרט, ווייל די רייזע איבער דער יבשה איז אוממעגלעך און אַז מען וועט אַבסאָלוט מוזן דורכמאַכן דעם וועג דורכן ים. אָבער די אַלגעמיינע איבערצייגונג איז געווען, אַז דאָס רעפּאַרירן דעם מאָטאָר אַליין, וועט אויך אַ סך נישט העלפן. דער אונטערשטער טייל פון דער שיף איז טאַקע געבויט געווען פון אייזן, אָבער דער אויבערשטער טייל פון האָלץ, און מען האָט דעריבער מורא געהאַט, אַז אַ שטאַרקער ים־שטורעם קען נאָך אַמאָל צעשטערן די שיף און זי אונטערטרינקען. חוץ דעם האָט די שיף באַדאַרפט אַרום 400 קילאָ בענזין און 400 קילאָ שמיר־אייל, און אין טערקיי איז נישט לייכט געווען דאָס צו באַקומען. אויך די פראַגע פון אַפּראָוויזאַציע איז געבליבן הענגען אין דער לופט, ווייל די טערקישע מאַכט האָט דערלויבט צו קויפן פּראָדוקטן נאָר אין אַ גאָר באַגרענעצטער מאָס.

די פּאַסאַזשירן האָבן בשום אופן נישט געקענט מסכים זיין מיטן געדאַנק, אַז מען וועט זיי צווינגען אָפּצושווימען מיט דער דאָזיקער שברי־כלי־שיף.

ואחרי ככלות הכל האָט נאָך געדראָט אַן אַנדערע סכנה: די שיף איז אַרויסגעשווומען פון רומעניע אונטער דער פּאַנאַמישער פאָן, אָבער אין צווישנצייט האָבן איטאַליע און דייטשלאַנד דערקלערט קריג פּאַנאַמאַ. די רייזע איבערן עגעישן ים, לענגאויס די אינזלען, אויף וועלכע עס האָבן סטאַציאָנירט דייטשן און איטאַליענער, איז אַזוי אַרום געווען פאַרבונדן מיט אַ גרויסער געפאַר. דער שיפס־קאַפּיטאַן, אַ בולגאַר, האָט געמאָלדן דער טערקישער פּאָרט־מאַכט, אַז אַזוי ווי זיין לאַנד איז אין קריגס־צושטאַנד מיט ענגלאַנד, וועט ער נישט קענען פירן די שיף אויסערהאַלב די דאַרדאַנעלן, אויס מורא נישט אַריינצופאַלן — אַלס בולגאַר — אין די הענט פון די ענגלישע סאָלדאַטן. די פּאַסאַזשירן האָבן מורא באַקומען, אַז די טערקישע מאַכט זאָל נישט צווינגען דעם שיפס־קאַפּיטאַן אַרויסצופירן די שיף, ווייל דאַן קען ער זיי צופירן צו איינעם פון די איטאַליענישע אָדער דייטשע אינזלען און זיי איבערגעבן אין די הענט פון פיינט. ס'זיינען דעריבער געמאַכט געוואָרן אָנשטרענגונגען צו באַשטימען אַ טערקישן קאַפּיטאַן.

טראָץ אַלע ביטערע נסיונות, אויף וועלכע די פּאַסאַזשירן האָבן זיך אָנגע־טראָפן, און טראָץ אַלע געפאַרן וועלכע האָבן זיי געדראָט ביז דער לעצטער רגע, האָבן זיי דאָך טיף אין האַרצן געטראָגן די האָפענונג, אַז נאָך איז אַלץ נישט פאַרלאָרן, אַז סוף כל סוף וועט מען זיי דערלויבן צו פאַרלאָזן די שברי־כלי־שיף, און אַז זיי וועלן עולה זיין קיין ארץ־ישראל אין מענטשלעכע באַדינגונגען.

„דערלויבט זיי אַריינצוקומען קיין ארץ־ישראל!"

...7. עס זיינען באַקאַנט געוואָרן פּרטים וועגן דעם עלטער פון 523 פּאַסאַ־זשירן פון דער אַלגעמיינער צאָל 769. די פּרטים זיינען פאָלגנדיקע: ביז 15 יאָר — 57 מאַן; פון 17-16 יאָר — 12 מאַן; פון 18-45 יאָר — 394 מאַן! איבער 45 יאָר — 60 מאַן. עס איז אויך קלאָר געוואָרן אַז דער עלטער־צוזאַמענשטעל פון די איבערי־קע פּאַסאַזשירן איז מער ווייניקער דער זעלבער. פיל פון זיי זיינען אַרבעטער, צווישן זיי אויך פּאַכלייט. פאַראַן אַ געוויסע צאָל מענטשן מיט פרייע פּראָפעסיעס, צווישן זיי: אַ גרויסע גרופּע דאָקטוירים. אַ סך פּליטים האָבן קרובים אין ארץ־ישראל, פאַ־ראַן אויך וואָס האָבן פאַרמעגנס און קאַפּיטאַל אין לאַנד. פאַר אַ סך פון זיי זיינען שוין אַפילו באַשטעטיקט אָדער גאָר אַרויסגעשיקט געוואָרן עליה־סערטיפיקאַטן, נאָך איידער רומעניע איז דערקלערט געוואָרן אַלס פיינטלעך לאַנד. דער גרעסטער טייל פון די פּליטים שטאַמט פון בוקאָווינע און בעסאַראַביע, ווו די יידן ווערן אַמ־שטאַרקסטן גערודפט.

8. עס אונטערליגט נישט קיין שום ספק, אַז די פּליטים האָבן פאַרלאָזט רו־מעניע, אין דער האָפענונג ענדלעך אָנצוקומען קיין ארץ־ישראל. זיי האָבן אָבער נישט געהאַט די זיכערקייט, אַז זייער האָפענונג וועט פאַרווירקלעכט ווערן, און אוודאי האָבן זיי נישט געטראַכט, אַז עס וועט זיי געלונגען דורכצומאַכן דעם גאַנצן וועג אויף אַט דער שיף. זייער ערשטער ציל איז געווען טערקיי. נאָך די אַלע שרעק־לעכע צרות, וואָס זיי האָבן דורכגעמאַכט אין רומעניע, איז יעדער פאָרט, וועלכער איז נישט געווען אין די הענט פון דער „אַקס", געווען פאַר זיי אַ מקום מקלט. זיי האָבן געהאָפט, אַז נאָך זייער אָנקומען קיין קאָנסטאַנטינאָפּאָל, וועט זייער גורל צו־ציען די אויפמערקזאַמקייט פון דער דעמאָקראַטישער וועלט, און דאַן וועט מען זיי אַרויסראַטעווען. נעמענדיק אין אַכט אַט די אַלע מאָטיוון און אומשטענדן, איז די הנחה: אַז די נאַציס האָבן אויסגענוצט די שיף, כדי אַריינצושמוגלען שפּיאָנען אין איינעם פון די לענדער, אונטער דער הערשאַפט פון בריטאַניע אָדער אירע פאַרבינ־דעטע — נישט מער ווי אַ פּראָדוקט פון דער פאַנטאַזיע. זינט דעם מלחמה־אויס־ברוך זיינען טויזנטער עולים אַריינגעקומען פון די פיינטלעכע לענדער קיין ארץ־ישראל און טראָץ דעם, האָט מען נישט געפונען קיין איין ייד, וועלכער זאָל האָבן געאַרבעט אַלס נאַצישער שפּיאָן. מען מוז אויך באַמערקן, אַז אַזוויי די פּליטים קומען פון געוויסע באַשטימטע קרייזן, קען, על פּי רוב, איינער דעם צווייטן און ס'איז נישטאָ קיין איין מענטש אויף דער „סטרומאַ", וועלכער זאָל נישט האָבן עטלעכע באַקאַנטע.

9. אויפן יסוד פון די אויבן דערמאָנטע, ווי אויך פון פריער שוין אַרויסגערוק־טע, באַדינגונגען, האָב איך דעם כבוד איבערצוחזרן מיין בקשה, צו דערלויבן די

פּאַסאַזשירן פון „סטרומאַ" אַריינצוקומען קיין ארץ־ישראל; אָדער אין די ראַמען פון די פאַרשידענע עליה־סאָרטן, אָדער אַלס מלחמה־פּליטים — פאַרשטענדלעך, נאָך אַ גרונטלעכער פּערזענלעכער אויספאָרשונג פון יעדן איינעם פון זיי באַזונדער. ב'האָב אייך שוין מודיע געווען, אַז דער אַמעריקאַנער „דזשאָינט" איז גרייט צו פאַר־זיכערן אונז די נויטיקע געלט־מיטלען ביים איינאָרדענען די דאָזיקע פּליטים אין לאַנד.

די טעלעגראַמעס, וואָס מיר האָבן באַקומען פון אַמעריקע און דרום־אַפריקע בנוגע די פּאַסאַזשירן פון „סטרומאַ" דריקן אויס דעם גרויסן ציטער פאַר זייער גורל און אַלע האָפענונגען הענגען איצט אָפּ פון דעם רעגירונגס־באַשלוס אין דעם ענין.

(פון אַ מעמאָראַנדום פון דער יידישער אַגענץ צו דער ארץ־ישראל־רעגירונג)

ווייטערדיקע וואָרענונגען

דעם 20־סטן פעברואַר האָט זיך די יידישע אַגענץ ווידער געוואָנדן צו דער ארץ־ישראל־רעגירונג מיט אַ דרינגנדיקן בריוו, אין וועלכן זי באַניימ נאָך אַמאָל די פראַגע וועגן גורל פון „סטרומאַ". די יידישע אַגענץ האָט אין דעם בריוו אויך דער־קלערט, אַז אַפשאַצנדיק אין פולסטן זין די פראַגע פון ראַטעווען קינדער, קען זי אָבער בשום אופן נישט מסכים זיין מיטן הפקר מאַכן די עלטערע. די אַגענץ האָט אָפּגעוואָרפן די טענה, אַז דאָס צוקומען פון 750 פּליטים צו דער באַפעלקערונג פון ארץ־ישראל קען באַשווערן די אַפּראָוויזאַציע־לאַגע. דער גרעסטער טייל פון זיי — ווערט געזאָגט אין בריוו — וועלן אַריינקומען אין לאַנד אַריין נישט אַלץ פאַרברוי־בער נאָר אויך אַלס פּראָדוצירנדיקער עלעמענט אין דער לאַנדווירטשאַפט און אינ־דוסטריע. וואָס אנבאַלאַנגט די 200, וואָס וועלן אפשר זיין נאָר פאַרברויכער אַליין, איז דער גאַנצער ישוב מיט אַלע זיינע שטעט און קאָלאָניעס, גרייט צו באַשרענקען, די פאַר אים, באַשטימטע פּראָדוקטן־צוטיילונגען, כדי צו אַפּראָוויזירן די דאָזיקע אומגליקלעכע.

און דער בריוו ענדיקט זיך מיט די ווערטער:

„צום שלום, קענען מיר נישט איינשטימען מיטן געדאַנק, אַז יידן, וועלכע האָבן זיך אַרויסגעריסן פון שרעקלעכן גיהינום, און וועלכן עס לעבט דאָס רומענישע יידנטום, זאָלן פאַראורטיילט ווערן צו אונטערגאַנג און זאָלן געפינען פאַרשפּאַרט דעם, פאַר זיי, איין און איינציקן רעטונגס־וועג, — דעם וועג קיין ארץ־ישראל — אין דער זעלבער צייט, ווען די טויערן פון דעם לאַנד זיינען אויפגעמאַכט געוואָרן — און מיט רעכט — כדי צו געבן שוץ אַ גרויסער צאָל נישט־יידן, פּליטים פון פיינט־לעכע לענדער".

אָבער איידער מען האָט נאָך דערהאַלטן אַן ענטפער אויף דעם בריוו, איז דעם 25־סטן פעברואַר אָנגעקומען די ערשטע ידיעה, אַז די שיף „סטרומאַ" איז, מיט אַ טאָג פריער, זייענדיג 10 אינדערפרי אונטערגעגאַנגען, 4 מייל פון צפונדיקן באָספאָר־עק.

1 מערץ 1942.

...עס האָט גאָרנישט געהאָלפן: „סטרומא" איז אונטערגעגאַנגען!

דער טרויער אין א"י

27 פעברואַר 1942.

דער יידישער ישוב האָט נעכטן מאַניפעסטירט זיין טיפן טרויער נאָך די מעפּילים פון „סטרומא". פענער, איינגעהילטע אין שוואַרצן, האָבן געפלאַטערט איבער אַלע הייזער פון די שטעט.

זייגער 12 איז איבערגעריסן געוואָרן די אַרבעט אין אַלע ווינקלעך פון לאַנד. אויפן באַפעל פון ועד לאומי איז די קאָמוניקאַציע אין און צווישן די שטעט אָפּגעשטעלט געוואָרן פון 1 נאָכמיטאָג ביז 7 אין אָוונט.

איבערן גאַנצן לאַנד איז דער מאַניפעסטאַציע־שטרייק אָפּגעהיט געוואָרן מיט דער גרעסטער פּינקטלעכקייט, און ד אָ ס ג אַ נ צ ע ל אַ נ ד האָט זיך איינגעהילט אין אַ שלייער פון אַן אומגעהויער־טיפן טרויער. אין עטלעכע ערטער זיינען פאָרגעקומען גרויסע מאַסן־פאַרזאַמלונגען.

נעכטן, פּונקט ווי אייערנעכטן, זיינען נישט פאָרגעקומען קיין שום פאָרשטעלונגען, די פאַרווייַלונגס־לאָקאַלן זיינען געווען געשלאָסן. דער גרעסטער טייל קאַפעהייזער איז געווען אָפן נאָר אַ קורצע צייט, כדי אַרויסצוגעבן מיטאָגן. אויך די פּורים־פייערונגען זיינען אָפּגערופן געוואָרן.

די נאָכמיטאָג־צייטונגען זיינען, אַלס צייכן פון טרויער, נישט דערשינען.

דער טערקישער אַנטייל

...אין ביוראָ פון „סאָקאָני" האָב איך געהאַט אַן אויפריכטיק־האַרציקע און דערמונטערנדיקע באַגעגעניש. דער לייטער פון דער געזעלשאַפט אין טערקיי, אַן אַמעריקאַנער, האָט מיך אויפגענומען מיט פאָלגנדיקע ווערטער: „איר זייט געקומען צו שפּעט, אין צווישנצייט זיינען 800 מאַן דערמאָרדעט געוואָרן דורך די טערקן און ענגלענדער." לויט די ידיעות פון דער טערקישער פלאָט־פּאָליציי, וואָס האָבן זיך געפונען אין די הענט פון דער געזעלשאַפט, איז די שיף אַרויסגעשיקט געוואָרן אין וועג אַריין אָן אַ שטיקל ברויט, אָן אַ ביסל וואַסער, און אַפילו אָן ברען־מאַטעריאַל, וועלכן טערקיי האָט געהאַט צוגעזאָגט צו ליפערן. אַ שלעפּ־שיף פון טערקישן פלאָט (מיטן נאָמען „אַל־דמאר") האָט מיט שטריק אָוועקגעשלעפּט די „סטרומא" ביז ראַמלי, וואָס ליגט אין באָספאָר. דאָרט איז די שטריק איבערגעשניטן געוואָרן, די פּאָליציסטן זיינען אַראָפּגעגאַנגען פון דער „סטרומא", זי איז איבערגעלאָזט געוואָרן איר אייגענעם גורל. לויט די זעלבע ידיעות האָבן די פרויען זיך געשלאָגן מיט די פּאָליציסטן; די פּאַסאַזשירן האָבן אויפגעשריבן אויף די זעגל־לייוונטער „ס.אָ.ס.".

אַז די שיף איז געווען אין סכנה, באַווייזט אויך דער פאַקט, וואָס די פּאַסאַזשירן, ווי נאָר זיי פלעגן דערזען אַ דערנענטערנדיקע זיך שיף אָדער לאָדקע, פלעגן זיי אַלע לויפן אויף דער זייט פון די אָנקומענדיקע, כדי צו ציען אויף זיך די אויפמערקזאַמקייט. זאַד־קענער טייטשן אויס, אַז דאָס האָט דער שטראָם מיטגעריסן „סטרומא" אַ צען מייל ווייט, ביז לעבן שילא, דעם אָרט, וווּ עס האָט געטראָפן דאָס

אומגליק. דאָרט, אַז אַנדערטהאַלבן מייל ווייט פון טערקישן ברעג, האָט זיך דערהערט אַן אויפרייס, עס האָט זיך דערזען אַ פייער און אַ רויך, און די שיף איז באַלד צעריבן געוואָרן אויף שטיקער.

אַ געוויסע צייט נאָך דער קאַטאַסטראָפע זיינען אַרויסגעשיקט געוואָרן 3 שלעפּ־שיפן און אַ רעטונגס־שיפל. טראָץ דעם האָבן זיי דעם 26־סטן פעברואַר מודיע געווען, אַז מען זעט נישט פון דער שיף און פון אירע פּאַסאַזשירן קיין סימן און קיין שפור.

די אַנגענומענע ווערסיע, וועלכע איז די באַקוועמסטע פאַר דער טערקישער מאַכט, זאָגט, אַז „סטרומא" האָט זיך אָנגעשטויסן אויף ים־מינעס, אָדער זי איז אָנגעגריפן געוואָרן דורך אַ רוסישער אונטערוואַסער־שיף. מומחים אין דער זאַך, לייקענען אָפּ ביידע ווערסיעס, ווייל אויף דעם אָרט, אַרום שילא, געפינען זיך נישט קיין אונטערוואַסער־שיפן און ס'זיינען נישט פאַראַן קיין ים־מינעס.

פאַראַן אַ גרונט אָנצונעמען, אַז דאָס אַרויסטרייבן פון „סטרומא" איז פאָרגעקומען אין אַ געוויסער מאָס אונטערן דרוק פון די נאַצישע פאָרשטייער. דער ענין פון די קינדער פאַרשטאַרקט נאָך מער די השערה:

די ידיעה וועגן באַשטעטיקן עליה־סערטיפיקאַטן פאַר די קינדער איז אָנגעקומען אין ענגלישן קאָנסולאַט פון סטאַמבול דעם 16־טן פעברואַר. זי איז אויפגענומען, אַרויסגעשיקט און באַשטעטיקט געוואָרן דעם זעלבן טאָג דורכן ווילאַיעט.

אָבער ווען אונזערע מענטשן האָבן אַ וואָך שפּעטער, דעם 23־סטן פעברואַר, ווייסנדיק שוין וועגן דעם גירוש־באַשלוס, געבעטן די מאַכט, זי זאָל דערלויבן אַרויסצוזעצן אויפן ברעג לכל־הפּחות די קינדער, האָט מען פון ווילאַיעט־ביוראָ געענטפערט, אַז דער מושל איז אין אַנקאַרא און אַז פון דאָרט איז נאָך נישטאָ קיין ענטפער.

דעם רושם, אַז די רעגירונג האָט געהאַנדלט אונטער אַ דרוק — באַשטעטיקט אויך אַ צווייטער פאַקט: מען דערציילט, אַז מיטגלידער פון אינטערנאַציאָנאַלן „רויטן קרייץ" האָבן זיך געוואָנדן צו דער טערקישער רעגירונג — מכלומרשט לויט אָנווייזונגען פון „רויטן קרייץ" אין לאָנדאָן אָדער גענף — מיט אַ בקשה, אויפצוהאַלטן דאָס אַרויסטרייבן פון דער שיף, צוזאָגנדיק דערביי, אַז זיי וועלן דערווייל זאָרגן פאַר דער אַפּראָוויזאַציע אא"וו.

לויט ווי מען האָט אָפּגערעדט, האָט לאָנדאָן געמאָלדן, אַז די פראַגע פון אַרויסזעצן אין פּאָרט אַזאַ גרויסע צאָל מענטשן און דאָס אַריינפירן זיי קיין ארץ־ישראל, איז טאַקע אַ שווערע זאַך, אָבער דאָך דאַרף מען זיך ווייטער מיט זיי מטפל זיין. ווי מען דערציילט האָט אַ מענטש פון „רויטן קרייץ" באַקומען אַ צוזאָג פון דער רעגירונג, אַז די דעפּאָרטאַציע וועט זיך נישט אָנהויבן פאַרן 26־סטן, און מעגלעך אויך, אַז ערשט דעם 28־סטן פעברואַר.

ווי עס איז באַקאַנט איז די דעפּאָרטאַציע פאָרגעקומען דעם 23־סטן.

די אָפיציעלע מעלדונג פון דער „אַנאַטאָלער אַגענטור" אונטערשטרייכט, אַז די טערקישע רעגירונג האָט זיך געוואָנדן צו עטלעכע לענדער, זיי זאָלן אַריינלאָזן צו זיך די „סטרומא"־מענטשן, אָבער ס'איז געבליבן אָן דערפאָלג. אין דער ידיעה ווערט אויך דערציילט, אַז די רומענישע רעגירונג האָט אָפּגעזאָגט די פּאַסאַזשירן צוריקצוקערן זיך צו די רומענישע ברעגעס, ווייל די מעפּילים האָבן אומלעגאַל פאַרלאָזט רומעניע.

מיר איז אָבער אַריינגעפאַלן אין האַנט אַ רייזע־בילעט, וואָרשיינלעך פון איי־נעם פון די קרבנות, צוזאַמען מיט אַ רייזע־פּראָספּעקט. דער בילעט איז געווען אונ־טערגעחתמעט פון איין זייט דורך דעם פאַרדינגער, אָדער אפשר דעם שיף־אייגנ־טימער: פאַנדעליס, און פון דער צווייטער זייט דורכן „ועד העליה". אויפן בילעט זיי־נען פאַראַן צוויי פּאַראַגראַפן, וואָס זיינען אין קעגנזאַץ צו דער אָפיציעלער מעלדונג, אויף וויפיל זי גיט איבער די שטעלונג פון דער רומענישער רעגירונג. ביים אויסרע־בענען די זאַכן, וועלכע מען דערלויבט מיטצונעמען, ווערט בפירוש געזאָגט, אַז אויף דעם איז פאַראַן אַ באַשטעטיקונג פונם פינאַנס־מיניסטעריום. בנוגע דער אָפּראָווי־זאַציע איז אויך פאַראַן אַ פּאַראַגראַף, וואָס באַשטעטיקט, אַז די זאַכן ווערן אַרויס־געשיקט מיט דער דערלויבעניש פון אַנטשפּרעכנדיקן מיניסטעריום. אַ יידישער זשור־נאַליסט, פון רומעניע, וועלכער וווינט אין אַנקאַראַ, ווייזט אָן, אַז במשך די 3 חדשים פאַרן אַפּשווימען פון „סטרומאַ" זיינען אין דער רומענישער פּרעסע פאַר־עפנטלעכט געוואָרן מעלדונגען וועגן דעם אַפּשווימען.

און נאָך עפּעס וועגן דעם קאָמוניקאַט: אין דער נאַצישער צייטונג „די טירקי־שע פּאָסט", איז, נאָך דער פאַרעפנטלעכונג פונם קאָמוניקאַט, דערשינען אַ ידיעה, אַז אין די מאַטראַזן־קרייזן פון קאָנסטאַנטינאָפּאָל גיט מען איבער, דאָס פון דער שיף האָבן זיך געראַטעוועט 350 מאַן. אין רומעניע גופא האָט מען, ווייזט אויס, אין די נאַצישע קרייזן געזאָרגט צו פאַרשפּרייטן אַ קלאַנג, אַז בערך 750 מאַן האָבן זיך געראַטעוועט. געוויסע קרייזן אין קאָנסטאַנטינאָפּאָל, צווישן זיי די גע־זעלשאַפט „סאָקאָני", זיינען טעלעפאָניש אָנגעפרעגט געוואָרן פון אַ סך מענטשן אין בוקאַרעשט, אויב די נעמען פון זייערע קרובים געפינען זיך אין דער רשימה פון די געראַטעוועטע. ווען מען האָט זיי געענטפערט, אַז די צאָל געראַטעוועטע איז אַ ניש־טיקע, האָבן זיי אויסגעבראָכן מיט האַרצרייסנדיקע געשרייען, אַז דאָס איז דאָך אומ־מעגלעך, ווייל די דאָרטיקע פּרעסע האָט פאַרעפנטלעכט אַ ידיעה וועגן 750 געראַ־טעוועטע. אין עטלעכע טעג שפּעטער האָבן זיך פאַרשפּרייט קלאַנגען, אַז אַלע פּאַ־סאַזשירן האָבן זיך געראַטעוועט.

ג. אַגראַנסקי

ס'איז אַ ליגן — זיי האָבן קיין הילף נישט געשיקט!

...איך בין זיכער, אַז מען האָט במשך פון 3 טעג געקענט פאַריכטן דעם מאָטאָר פון „סטרומאַ" און זי אַרויסשיקן פון קאָנסטאַנטינאָפּאָלער פּאָרט קיין ארץ־ישראל. אָבער דער שיפס־אייגנטימער (אַ גריך) האָט אונטערגעקויפט די מעכאַניקער, וואָס האָבן זיך פאַרנומען מיט אונטערזוכן די שיף, און באַפוילן זיי אַפּצושלעפּן, ווי ווייט מעגלעך, די רעפּאַראַציע, בכדי מען זאָל די פּאַסאַזשירן אַרויסזעצן אויפן ברעג און זיין שיף זאָל קענען צוריקפאָרן קיין קאָנסטאַנצע, אויפצונעמען נייע מענטשן. ווען די שיף וואָלט צו דער צייט געווען אַפּגעשווומען קיין ארץ־ישראל, וואָלטן אויף איר וועג נישט געווען קיין שום שטערונגען. זי וואָלט אויך נישט געווען געצוווּנגען אויף זיך די אויפמערקזאַמקייט פון דער בריטישער מאַכט, וועלכע האָט זיך שפּע־טער אַריינגעמישט אין דעם ענין און געצוווּנגען די טערקישע רעגירונג זי זאָל נישט דערלויבן דער שיף אַפּצושווימען קיין ארץ־ישראל. איך בין אויך חושד, אַז דאָס

האָט דער בריטישער קאָנסול געפֿאָדערט פֿון דער טערקישער רעגירונג, צוריקצושיקן די שיף קיין רומעניע.

די קאַטאַסטראָפֿע איז פֿאָרגעקומען 10 קילאָמעטער ווייט פֿונם פּאָרט, און מען האָט אין פּאָרט, בלי שום ספק, געקענט הערן דעם אויפֿרייס. אָבער די טערקישע מאַכט האָט געוואָלט אַרויסשיקן הילף, אָבער צוליבן שטורעם, וואָס איז אויסגע־ערשט נאָך 24 שעה, אָנגעקומען צום אָרט פֿון דער קאַטאַסטראָפֿע, האָבן מיר די פּאָ־ליציסטן דערציילט, אַז באַלד, ווי זיי האָבן דערהערט דעם אויפֿרייס, האָבן זיי אַרויס־געשיקט אַ רעטונגס־שיף, וועלכע האָט אָבער נישט אַנטדעקט קיין שום שפּורן. אַנ־דערע האָבן מיר געזאָגט, אַז מען האָט טאַקע געהערט דעם אויפֿרייס און די פּאָרט־מאַכט, האָט געוואָלט אַרויסשיקן הילף, אָבער צוליבן שטורעם, וואָס איז אויסגע־בראָכן אויפֿן ים, האָט די שיף נישט געקענט אַרויסשווימען. אָט די ביידע טענות לייקן איך אָפּ מיט דער פֿולסטער זיכערקייט, ווייל

א) ווען די רעטונגס־שיף וואָלט געווען אַרויסגעשווומען צום אומ־גליקס־אָרט, וואָלטן די געראַטעוועטע זי געווען דערזען און גערופֿן צו הילף;

ב) עס איז אין דער צייט נישט געווען קיין שום שטורעם אויפֿן ים, והראיה: די איינצלנע, וואָס זיינען נישט אומגעקומען בשעתן אויפֿרייס, האָבן זיך, אויף ברעטער און טירן, שעהן־לאַנג געהאַלטן אויפֿן ים. און ווען דער ים וואָלט דעמאָלט געווען שטורעמדיק, וואָלט דאָס געווען אַן אומעגלעכע זאַך.

(דערציילט דורך דעם איינציקן געראַטעוועטן: ד ו ד ס ט א ל י א ר)

...וויאַזוי האָב איך זיך געראַטעוועט?

געווען איז עס זונטיק, דעם 22־סטן פֿעברואַר (ה' אדר). נאָך עטלעכע וואָכן פֿון דערוואַרטונג, יאוש און פֿאַרנעפּלטער האָפֿענונג, האָבן מיר באַקומען צוויי טעלעגראַמעס, וועלכע האָבן אונז אָנגעפֿילט מיט אַן אַנדערן גייסט. איין טעלע־גראַמע — פֿון אונזערע באַקאַנטע און פֿריינט אין ארץ־ישראל, וועלכע גיבן אונז צו מוט אויסצוהאַלטן און נישט אַריינצופֿאַלן אין יאוש, און די צווייטע — פֿון סטיפֿן ווייז פֿון ניו־יאָרק, אין וועלכער ער גיט אונז איבער, אַז עס זיינען גע־געבן געוואָרן 2000 סערטיפֿיקאַטן, פֿון וועלכע אַ טייל וועט אויך צוגעטיילט ווערן פֿאַר אונז.

געווען איז דאָס אַ טאָג פֿול מיט שמחה און פֿרייד. יעדער איינער פֿון אונז האָט שוין מיט זיינע אייגן געזען, ווי דער וועג פֿון אונזערע יסורים גייט צו ענדע. ווער האָט דאָס אין יענעם טאָג און אין דער נאַכט וואָס איז נאָך אים געקומען, נישט געוועבט זיינע חלומות, וויאַזוי ער וועט זיך איינאָרדענען אין ארץ־ישראל?!

אויף צומאָרגנס, באַלד אינדערפֿרי, האָט זיך צו אונז דערנענטערט אַ שלעפּ־שיף. עס האָט זיך אַפֿילו דערוועקט ביי אונז אַ שטיקל חשד, אָבער מיר האָבן דאָך געהאָפֿט, אַז דאָס איז פֿאַר אונזער טובה. שעהן פֿון דערוואַרטונג. איינס אַזייגער

נאכמיטאג איז די שיף צו אונז צוגעקומען. די פאליציסטן, וואס האבן זיך אויף איר געפונען, האבן געוואלט צובינדן צו זייער שיף די „סטרומא". זיי האבן אונז געזאגט, אז זיי ווילן אונזער שיף צושלעפן צו אן ארט, נישט ווייט פון דאנען, כדי זי צו אונטערזוכן און אויסרייניקן.

ווען אבער, איינער פון זיי האט זיך ארויסגעכאפט מיט די ווערטער: „מען וועט אייך צוריקפירן אויפן שווארצן ים, קיין בורגאס, בולגאריע אדער קאנסטאנצע", האט א שוידער ארומגעכאפט אלע מעפילים. מיר זיינען אויפגעציטערט געווארן, הערנדיק די דאזיקע גרויזאמע ידיעה, וואס איז געקומען נאך א מעת־לעת פון אזוי פיל האפענונגען. דאס סודלען זיך צווישן דעם שיפס־קאפיטאן און דעם פאליציי־שעף האבן נאך מער פארשטארקט אונזער חשד. דער שיפס־קאפיטאן, א בולגאר, מורא האבנדיק פארצוזעצן דעם וועג קיין ארץ־ישראל, האט דערקלערט, אז ער וועט צושווימען נאר ביז צו א בולגארישן פארט. מיר האבן דערפילט עפעס א שפיצל און מיר האבן באשלאסן נישט צו דערלאזן, פאר קיין שום פרייז, צוצובינדן די שיף. די קליינע גרופע פאליציסטן האט אונז נישט געקענט בייקומען און האט געמוזט פארלאזן אונזער שיף מיט גארנישט.

אין א קורצער צייט ארום זיינען אויף שיפלעך אנגעקומען ארום 80 פאליציסטן און האבן ארומגערינגלט די „סטרומא". די מעפילים האבן נישט צוגעלאזט די פאליציסטן ארויפקומען אויף דער שיף און האבן געקעמפט מיט זיי במשך א האלבער שעה. מיט געוואלט האבן זיך די פאליציסטן ארויפבאקומען אויף דער שיף, איבערגעהאקט דעם אנקער און צוגעבונדן די „סטרומא" צו דער שלעפ־שיף.

צווישן 4 און 5 אזייגער נאכמיטאג, איז „סטרומא", א צוגעבונדענע צו דער שלעפ־שיף אפגעשווומען פון ארט.

דער שיפס־קאפיטאן האט נישט ארויסגעוויזן קיין שום ווידערשטאנד, ער האט איינגעפאקט זיינע זאכן און זיך צוגעגרייט צום אפשווומען. מיר האבן אים חושד געווען און אויך באשולדיקט, אז אויך זיין האנט שטעקט אין דעם. אויף אונזער פאדערונג האט ער אונטערגעשריבן א התחייבות אריבערצופירן אונז קיין ארץ־ישראל.

זייגער 10 ביינאכט איז די שיף צוגעקומען צום שווארצן ים און 5 קילאמעטער ווייט פונם ברעג איז די שלעפ־שיף אפגעבונדן געווארן. פארלאזנדיק אונז האבן די מענטשן פון דארט אויסגערופן: „איר פארט קיין בורגאס!"

דער זאפאס פון עסנווארג איז געווען א נישטיקער, ווייל עס איז שוין אריבער איבער א וואך צייט זינט מיר האבן דאס לעצטע מאל באקומען פראוויאנט פונם קאנסטאנטינאפאלער קהלה־ראט. אויך האבן מיר געוווסט, אז אויף דער שיף איז נישטא געניג ברען־שטאף אפילו אויף עטלעכע טעג.

אין יענער נאכט האט קיינער פון אונז אפילו קיין אויג נישט צוגעמאכט, קיינער האט קיין ווארט פון מויל נישט ארויסגעלאזט. שטילשווייגנדיקע זיינען מיר אלע איבערגעזעסן די גאנצע נאכט.

צומארגנס, דינסטיק אינדערפרי, בין איך ארויף אויפן דעק. איך האב זיך איבערצייגט, אז זינט די שיף איז אפגעבונדן געווארן, האבן מיר זיך דערווייטערט

פון ברעג אויף נאָך דריי קילאָמעטער. מען האָט געאַרבעט ביים פאַריכטן דעם מאָטאָר. לויט ווי דער שיפס־קאַפּיטן האָט דערקלערט, זיינען מיר נאָך געווען אין די טעריטאָריאַלע וואַסערן פון טערקיי. ער האָט זיך געהיטן אַרויסצוברענגען עפּעס אַ וואָרט, וואָס וואָלט געקענט אונז אויפרעגן. „דער מאָטאָר — האָט ער דערקלערט — אַרבעט נישט ווי געהעריק. ווי נאָר ער וועט אָנהויבן צו אַרבעטן וועט ער זיך צוריקקערן צו די טערקישע ברעגעס".

די שיף האָט זיך נישט גערירט פון אָרט. דער ים איז געווען פולשטענדיק רואיק. מיטאָמאָל — געווען איז דאָס אַרום 9 אינדערפרי — האָב איך דערהערט אַ שטאַרקן אויפרייס. עס האָט מיך אַ שליידער געטון אין דער לופטן, און איך בין אַריינגעפאַלן אין וואַסער אַריין. איך האָב אָנגעהויבן צו שווימען. איך האָב דאָן אויך דערזען, ווי עטלעכע צענדליקער מעפּילים ראַנגלען זיך מיט די כוואַליעס. במשך פון עטלעכע מינוט איז די שיף אונטערגעגאַנגען. שווידערלעכע הילפס־אויסגע־שרייען פון מענער און פרויען האָבן זיך געריסן אין די הימלען אַריין.

איך האָב דערזען, ווי עטלעכע מעפּילים האַלטן זיך אָן אין טיילן פון דער צעשמעטערטער שיף, וואָס זיינען געשוואומען אויפן וואַסער, און איך האָב אויך געטון דאָס זעלבע. דאָס וואַסער איז געווען אייז־קאַלט. מחמת קעלט און כוחות־פאַרלוסט זיינען די מעפּילים, וואָס האָבן זיך אָנגעהאַלטן אין די שיפס־טיילן, איינער נאָכן אַנדערן אונטערגעזונקען אין די טיפענישן פון ים. אַרום מיטאָג־צייט האָב איך זיך איבערצייגט, אַז איך בין געבליבן איינער אַליין. איך האָב געהאַט גליק. דאָס קורצע פּעלצל, וואָס איך האָב געטראָגן אויף זיך, האָט מיך געוואָרעמט און נישט דערלאָזט אַז איך זאָל פאַרפרוירן ווערן.

מיט שרעק און ציטערניש, דערמאָן איך אָט די שעהן, בשעת איך האָבן גע־זען, ווי מיינע חברים זינקען איינער נאָכן צווייטן אין אָפּגרונט און איך בלייב איינער אַליין. אַ סך איינצלהייטן פון די דאָזיקע מאָמענטן זיינען פאַרטושט גע־וואָרן אין מיין זכרון, אָבער איך געדענק, אַז איך האָב זיך באמת אַרויפצוקלעטערן עטוואָס העכער אויפן באַלקן, אין וועלכן איך האָב זיך אָנגעהאַלטן, כדי וואָס מע־רער אַרויסצוציען מיין פאַרפראָרענעם גוף פונם וואַסער. אַ ביסל איז עס מיר גע־לונגען און עס איז מיר אויך בעסער געוואָרן.

פאַרנאַכט־צו, האָב איך דערזען אַ רעטונגס־פּונקט: אויפן וואַסער איז גע־שוואומען אַ באַנק פון אונזער (אָדער אפשר גאָר פון אַן אַנדער אונטערגעזונקענער) שיף. עס איז מיר געלונגען זי צו דערגרייכן און אַרויפצושטעלן זי אויפן באַלקן, אין וועלכן איך האָב זיך אָנגעהאַלטן. איך האָב זיך אַוועקגעזעצט אויף דער באַנק און מיין גאַנצער גוף האָט זיך דאָן געפונען איבערן וואַסער.

זיצנדיק אַזוי „באַקוועם" אין מיטן ים, האָט מיך אַ שרעק אַרומגעכאַפּט. אַרום און אַרום, ווי ווייט נאָר מיינע בליקן דערגרייכן, קיין לעבעדיקער נפש נישטאָ: נאָר די רויב־פייגל קרייזן אַרום איבער די טויטע קערפּערס און דעם עסנוואַרג, וואָס שווימען אויפן וואַסער.

בשעת זון־אונטערגאַנג האָב איך דערזען פון דערווייטנס אַ מאַן, וועלכער שווימט אין מיין ריכטונג, אָנשטרענגנדיק דערביי זיינע לעצטע כוחות. ווען ער האָט זיך דערנענטערט, האָב איך אין אים דערקענט דעם שטעל־פאַרטרעטער פון

אונזער שיפס־קאפיטאן. ער איז געווען שרעקלעך מיד, איך האב אים געהאלפן ארויפבאקומען זיך אויף דער באנק. ווען ער איז א ביסל געקומען צו זיך, האב איך אים געפרעגט, ווי אזוי איז דאס אומגליק געשען. ער האט מיר דערציילט, אז שטייענדיק אזוי אויף דעם דעק פון דער שיף, האט ער פלוצלונג דערזען, ווי א מינע שווימט אנטקעגן דער שיף. אבער איידער ער האט נאך באוויזן צו רופן דעם קאפיטאן, איז שוין די שיף אויפגעריסן געווארן. ער האט געוווסט צו דערציילן, אז דער שיפס־קאפיטאן האט זיך במשך פון עטלעכע שעה געהאלטן אויפן וואסער, אבער צום סוף איז ער פארפארן געווארן און אונטערגעזונקען. ער האט שוין געוווסט, אז קיין איינער פון די שיפס־מענטשן איז נישט געבליבן ביים לעבן.

מיר האבן באשלאסן נישט איינצושלאפן, כדי מיר זאלן נישט אויסגיין פון קעלט. מיר האבן זיך איינער דעם צווייטן געוואַרעמט, אויף וויפיל מיר האבן נאר געקענט באוועגן מיט אונזערע אברים.

אזוי איז פארביי די נאכט. פון מינוט צו מינוט האט מיין חבר אלץ מער פארלארן די כוחות און מיט דעם זון־אויפגאנג האבן זיך ביי אים באוויזן סימנים פון גסיסה. ער האט פארלארן דעם קלארן פארשטאנד און אין די לעצטע מינוטן האט ער געהאלטן אין איין שפילן זיך מיט די ים־פישלעך. איך האב אים געווארנט, ער זאל זיך נישט דערנענטערן צום וואסער, אבער ער האט מיך נישט געפאלגט, איך זעלבסט בין שוין אויך געווען אזוי פארשטייפט פון קעלט, אז איך האב זיך נישט געקענט רירן פון ארט, כדי אים אויפצוהויבן. שפילנדיק זיך אזוי מיט די פישלעך איז ער געווארן אלץ שוואכער און שוואכער, געבויגן זיך אלץ טיפער איבערן וואסער, און צום סוף אריינגעפאלן און פארשווונדן אין די ים־טיפענישן.

איך בין געבליבן איינער אליין. פון דערווייטנס האב איך געזען דעם ברעג. איך האב באשלאסן צוצושווימען. איך האב זיך אנגענומען מיט כוח און אנגעהויבן צו שווימען, אבער אפשווימענדיק 200 מעטער האב איך שוין ווייטער נישט געקענט און געמוזט זיך צוריקערן. איך האב געפילט, אז מיין גורל וועט זיין דער זעלבער, ווי מיין חברס גורל, און איך האב באשלאסן אליין א סוף צו מאכן צו מיין לעבן. איך האב ארויסגעצויגן פון טאש מיין מעסערל, און געפרוווט איבערצושניידן מיר די האנט־אדערן. אבער די פארפרארענע פינגער מיינע זיינען געווען צו שוואך, כדי דאס אויסצופירן. בלית ברירה האב איך געמוזט ווארטן אויף דעם, וואס וועט קומען.

מיטאמאל האב איך דערזען א האנדלס־שיף. מיט אלע מיינע כוחות האב איך אנגעהויבן צו שרייען און רופן הילף. זי איז דורכגעשווומען עטלעכע מעטער פון מיר און... זיך נישט פארהאלטן. פון דער שיף האט מען מיר עפעס געוויזן מיט די פינגער, איך האב אבער נישט פארשטאנען, וואס זיי מיינען. איך האב געטראכט, אז מסתמא הייסן זיי מיך צושווימען צום נאענטן שוין ברעג; זיי האבן נישט געוווסט, אז איך האב אפילו נישט קיין כוח אליין זיך דאס לעבן צו נעמען!

אין די מינוטן פון פולשטענדיקן יאוש, האב איך פלוצלונג דערזען דערנענטערן זיך א שיפל. געווען איז דאס א רעטונגס־שיפל, וואס איז ארויסגעשיקט געווארן פון שילא (א קליין טערקיש דערפל, וואס ליגט נישט ווייט פון שווארצן ים). און אויף וועלכן עס האבן זיך געפונען טערקישע מאטראזן, באוואפנטע מיט אלע נויטיקע רעטונגס־מכשירים. זיי האבן ארויסגעצויגן פון וואסער דעם קערפער פונם

שטעל־פאַרטרעטער פון אונזער שיפס־קאַפּיטאַן און נאָך אַ גוף. ביידע זיינען זיי געשוווּמען אויפן וואַסער נישט ווייט פון מיר. אין אַ טראָג־בעטל האָבן זיי מיך אַרויפגעטראָגן אויפן שיפל, דערלאַנגט מיר די ערשטע הילף און געבראַכט מיך אין דאָרף אַריין, וווּ מען האָט מיר געמאַכט איינשפּריצונגען. במשך פון דער גאַנצער צייט, וואָס איך בין דאָרט אָפּגעלעגן, האָט מען מיך גוט געפּלעגט.

בעת צוויי טעג, וואָס איך בין געלעגן אין אַ קראַנקן־שטעטל אין שילאַ, בין איך טאָג און נאַכט געווען אונטער אַ פּאָליציייאישער שמירה. אויפן דריטן טאָג האָט מען מיך אַריבערגעפירט אין קאָמיסאַריאַט פון סקוטאַרי, וווּ מען האָט מיך גענוי אויסגעפאָרשט וועגן דעם פּאַרפּאַל. פון דאָרטן האָט מען מיך, אין אַן אַמבולאַנס, איבערגעפירט אין שפּיטאָל אַריין קיין היידאַר־פּאַשאַ. אויך פון דאָרטן האָב איך נאָך אַלץ נישט געקענט אָנקניפּן קיין קאָנטאַקט מיט וועמען עס איז פון דרויסן. 14 טעג זיינען אַריבער, ביז איך האָב געקענט שמועלן זיך אויף די פיס און דאַן האָט מען מיך צוגעשטעלט צו דעם צענטראַלן אויספאָרשונגס־פּונקט. מען האָט מיך ווידער אַמאָל גענוי אויסגעפרעגט וועגן אַלע פּרטים פונם פּאַרפּאַל. 48 טעג בין איך געווען אַ פּאָליטישער אַרעסטירטער און געזעסן אין אַן ענגער צעלע. מען האָט מיך פאָטאָגראַפירט פון אַלע זייטן, ווי עס פירט זיך מיט אַ פאַרברעכער, און אַפילו אַ נומער האָבן זיי מיר געגעבן: 704. אַ צייט־לאַנג האָט געהאַנגען איבער מיר די סכנה צוריקגעשיקט צו ווערן קיין רומעניע אויף אַ זעגל־שיף פון מעפּילים, וואָס האָט אין יענע טעג פאַראַנקערט אין די וואַסערן פון טערקיי. ענדלעך בין איך דאַנערשטיק, דעם 23־סטן אַפּריל, באַפרייט געוואָרן. דער ראש־הקהל האָט מיך אונטער קאַוציע אַרויסגענומען פון טורמע, מיטן תנאי, אַז איך וועל פאַרלאָזן טערקיי. דער זעלבער האָט מיך אויך אויפגענומען ביי זיך אין שטוב, געגעבן צו עסן און צו טרינקען און מיך אויך באַזאָרגט מיט פּראָוויאַנט אויפן וועג קיין ארץ־ישׂראל, וווהין איך בין מיט דער הילף פון דער יידישער אַגענץ אָנגעקומען.

דוד סטאָליאַר

געברענגט פאַרן געריכט: מ. זינגער

אַ שוידערלעכער אַקט

„סטרומאַ" און די 760 טויטע, וואָס ליגן איצט אין די טיפענישן פון שוואַרצן ים, דערוועקן אין אונז געפילן פון טרויער, פאַרביטערטקייט און פּראָטעסט.

עס עקזיסטירט אַן אומפאַרמיטלבאַרער צוזאַמענהאַנג צווישן דעם „ווייס־בוך" פון 1939 און דעם דאָזיקן הפקרותדיקן מקריב זיין אַזוי פיל אומשולדיקע יידישע לעבנס. ווייל אין דער אמתן האָט דאָך אַפילו נישט געמוזט קומען קיין שום אָפּנייגונג, אַפילו נישט די גרינגסטע פון די גרינגע, פון אָט דעם „ווייס־בוך" אַליין, כּדי צו דערפילן דעם עלעמענטאַרסטן מענטשלעכן חוב אינם פאַל „סטרומאַ". די ארץ־ישׂראלדיקע אַדמיניסטראַציע האָט דאָך געקענט דערלויבן די פּליטים פון דעם נאַציישן גיהנום אַריינצוקומען אין דער יידישער נאַציאָנאַלער היים, נישט צוגעבנדיק אַפילו קיין איין איינציקן סערטיפיקאַט צו די, וואָס זי האָט באַשטימט פאַרן לויפנדיקן האַלב־יאָר. די אַדמיניסטראַציע האָט אויך צונישט געמאַכט אַלע באַמיונגען פון דער יידישער אַגענץ זיי צו העלפן. אויך דער איינציקער אויסנאַם,

וועלכן די אדמיניסטראציע האט געמאכט לטובת די קינדער ביז 16 יאר — איז שוין געקומען צו שפעט כדי צו ראטעווען זיי, און מער ווי 70 קינדערלעך זיינען פאר־טיליקט געווארן.

זאל די פאראנטווארטלעכקייט פאלן אויף וועמען זי זאל נישט פאלן — אויפן „ווייטהאל" אדער אויף ירושלים. איין זאך איז קלאר: עס איז אפגעטון געווארן א שרעקלעכער אקט, וועמענס גרויל איז שווער אויסצודריקן מיט ווער־טער.

9 מערץ 1942. ח. ווייצמאן

(פון א רעדע געהאלטן אויף א פאליטישער ציוניסטישער באראטונג אין לאנדאן).

ה. „לילי"

„לילי" איז אונטערגעגאנגען

די שיף „לילי" האט שטענדיק קורסירט אויפן מיטללענדישן ים. אויף איר לעצטער רייזע האט זי איבערגעפירט עטלעכע צענדליקער יידישע פליטים פון טערקיי קיין ציפערן. דאס זיינען געווען בולגארישע יידן, וואס זיינען פארוואגלט געווארן קיין טערקיי. די ענגלישע רעגירונג, וועלכע האט פארבאטן דאס אריינקומען פון די פליטים קיין ארץ־ישראל האט זיי געגעבן אזיל אויף ציפערן.

דאס ארויספירן פליטים פון טערקיי האט א גרויסע באדייטונג, ווייל אויף אזא אופן שאפט זיך די מעגלעכקייט אריינצופירן אנדערע פליטים אויף זייער ארט.

צוריקפארנדיק זיך פון ציפערן קיין ארץ־ישראל, האט זיך „לילי" אנגעשטויסן נישט ווייט פון די אינזל־ברעגעס אויף א פיינטלעכער אונטערוואסער־שיף, וועלכע האט אן א ווארנונג געעפנט אויף איר א פייער. די הארמאטן־קוילן האבן פארוואנדלט די שיף ממש אין א רעשעטע און זי איז באלד אונטערגעגאנגען.

בשעתן אומגליק — כ"ד אב תש"ג — האבן זיך אויף דער שיף געפונען 11 ארבעטער, צווישן זיי הדיי יהדן: בנימין וויטענבערג, גרשון מארקוס *) און א דריטער — מיטן נאמען איסר — א מאשיניסט־מעכאניקער.

---

*) בנימין וויטענבערג (חרמוני איז געבוירן געווארן אין דייטשלאנד אין יאר 1916. א חבר פון „הבונים". עולה געווען אין 1935 יאר. געווען אין גבעת השלושה, דאן אין כנרת, און שפעטער זיך אנגעשלאסן אין עין־עגב אלס מיטגליד פון דער בריגאדע האט ער זיך מיט לייב און לעבן איבערגעגעבן דעם „כיבוש חים".

גרשון מארקוס, געבוירן אין דייטשלאנד, דערצויגן געווארן אין דער „הבונים"־באוועגונג. אין א"י — זינט 1937. אין יאר 1938 האט ער זיך אנגעשלאסן אין דער „קבוצת החהרות" אין שכונת בורוכוב, מאביליזירט געווארן צו דער ים־ארבעט. אלט געווען 23 יאר.

אַ געראַטעוועטער דערציילט:

...צען אַזייגער ביינאַכט בין איך אַראָפּ אין די מאַטראַזן־קאַיוטע און געלייגט זיך שלאָפן. 1.35 ביינאַכט האָב איך דערהערט אַ שטאַרקן אויפרייס. איך האָב זיך אויפגעכאַפּט און שנעל אַרויף אויפן דעק. פּלוצלונג האָט זיך דערהערט אַ צווייטער אויפרייס און דער אויבער־סטעוואַרט, געטראָפן פון אַ קויל, איז געפאַלן ווי אַן אונטערגעשניטענער. די פלאַמען האָבן באַלד אַרומגעכאַפּט די זעגל־לייוונטן. אַ שפּליטער פון אַן אויפגעריסענער באָמבע האָט מיך פאַרוווּנדעט. איך האָב זיך אַ וואָרף געטון אויפן דעק און זיך פאַרשטעקט הינטערן זעגל. גרשון און לאַנדרוס זיינען געווען לעבן מיר. פּלוצלונג האָט עס אונז אַ שליידער געטון און... מיר האָבן זיך געפונען אויפן ים. לאַנדרוס האָט באַלד פאַרלאָרן די כוחות און אַרויסשטאַמלענדיק אַ דריי מאָל די ווערטער: „מאַמע — איך שטאַרב" — איז ער פאַרשוווּנדן אונטער די כוואַליעס. איך האָב געזען ווי „לילי" איז נאָך אָפּגעשוואומען עטלעכע הונדערט מעטער און איז אונטערגעגאַנגען.

גרשון איז די גאַנצע צייט געווען לעבן מיר. מיר האָבן גערופן הילף, אָבער קיינער האָט אונז נישט געענטפערט. מיטאַמאָל האָב איך דערהערט אַ גערויש פון אַ מאָטאָר, איך האָב נאָך העכער געשריען. דער גערויש האָט זיך אָפּגעהאַקט, ווידער זיך געלאָזט הערן און מיט יעדער מינוט אַלץ מערער זיך דערווייטערט.

...מיר זיינען געשוואומען — גרשון און איך — אַ שעה צייט, ביז מיר האָבן באַמערקט צוויי שיפלעך, וועלכע מען האָט געהאַט אַראָפּגעלאָזט פון אונזער שיף.

***

דער שטראָם האָט געטראָגן אונזערע שיפלעך. אויפן דריטן טאָג האָט זיך איבער אונז באַוויזן אַן עראָפּלאַן. מיר האָבן גערופן צו הילף, אָבער ער האָט נאָר עטלעכע מאָל אַרומגעקרייזט איבער אונזערע קעפּ און — איבערגעלאָזט אונז איינזאַם אַליין. איך האָב געפרעגט דעם שיפס־קאַפּיטאַן, ווי ווייט מיר זיינען פון ציפּערן. ער האָט מיר געענטפערט, אַז ער ווייס נישט, אָבער ביינאַכט וועט ער דאָס קענען פעסטשטעלן לויט די שטערן. אַרום 9 אַזייגער אין אָוונט האָט ער אָנגעהויבן פאַרלירן זיין באַוווּסטזיין. אין די לעצטע מינוטן זיינע האָט ער אַראָפּגעצויגן פון דער האַנט זיינע צוויי רינגען, געגעבן זיי מילאָ'ן, און געבעטן אים, ער זאָל זיי איבערגעבן זיין פרוי, אויב ער וועט צוריקקומען קיין קאָנסטאַנטינאָפּאָל. ביי די ווערטער, האָט ער אויסגעהויכט די נשמה.

מיר זיינען געבליבן זאַלבע פערט. צו צוויי מענטשן אין אַ שיפל, און פון צייט צו צייט — דריי אין איין שיפל און איינער אינם צווייטן. אַרום 3 פאַרטאָג האָט זיך מיכאַלן אויסגעדוכט, אַז ער זעט נישט ווייט אַ ברעג. און ער האָט באַשלאָסן אַהינצושווימען, צוזאָגנדיק אונז, אַז ער וועט אונז אַרויסשיקן אַ מאָטאָר־שיפל. גרשון האָט אים געוואָלט באַגלייטן. מיר האָבן עטלעכע מאָל גערופן זיי ביי די נעמען, און זיי האָבן אונז געענטפערט. גרשון איז אין אַ געוויסער צייט אַרום צוריקגעקומען, מיכאַלן האָבן מיר שוין מער נישט געזען.

מיטאָג־צייט האָבן זיך ביי גרשונען דערשעפּט די כוחות. איך האָב אים עטלעכע מאָל געמוזט אויפהויבן פון דנאָ. די גאַנצע צייט האָט ער אָן אויפהער געשטאַמלט: „איך וועל שוין מער נישט זען ארץ־ישראל". אַרום צוויי אַזייגער

האָבן זיך די כוואַליעס צעשטורעמט און איבערגעדרייט דאָס שיפל. איך האָב שוין גרשונען מער נישט געזען. פיר נאָכמיטאָג האָט זיך איבער מיין קאָפּ באַוויזן אַן עראָפּלאַן. זייגער זעקס האָב איך דערזען ווי עס דערנענטערט זיך צו מיר אַ טאָרפּעדן־טרעגער־שיף. ווען זי איז שוין געווען אַן ערך דרייסיק מעטער פון מיר האָבן די מאַטראָזן מיר אַראָפּגעוואָרפן אַ רעטונגס־גאַרטל. איך האָב פאַרלאָרן דעם באַוווּסטזיין. ווען איך האָב זיך איבערגעוועקט, האָב איך זיך שוין געפונען אויף דער שיף, מען האָט מיר געגעבן מילך צו טרינקען און פאַרבונדן מיינע ווונדן.

I. „מאַריצאַ“

יוני 1944, „רויטער“:

דאָס בולגאַרישע מאָטאָר־שיפל „מאַריצאַ“ פון 250 טאָן, וואָס פלעגט אַריבערפירן די יידישע פליטים פון רומעניע קיין טערקיי, איז אונטערגעגאַנגען בשעת אַ שטורעם אויפן שוואַרצן ים.

געשען איז עס אויף זיין צוריקוועג פון סטאַמבול קיין קאָנסטאַנץ, כדי אַריבערצופירן אַ נייע גרופּע פליטים. די זיבן שיפס־אַרבעטער זיינען ניצול געוואָרן.

מען האָט מורא, אַז דער פאַרלוסט פון דער שיף, וועט שטעלן אין סכנה דאָס פאַרזעצן פון ראַטעווען די פליטים.

⁂

געווען איז דאָס באמת אַ נס, וואָס די דאָזיקע קליינע, און וואַרשיינלעך, אַלטע שיף איז נישט דערטרונקען געוואָרן אויף איר וועג קיין טערקיי, — ווען זי איז איבערפולט געווען מיט מענער, פרויען און קינדער — נאָר גראָד אויף איר צוריקוועג, ווען זי איז שוין געווען ליידיק פון מענטשן. און מיר קענען זיך איצט פאָרשטעלן, וויאַזוי עס זעט באמת אויס אָט די רעטונגס־אַקציע, וועגן וועלכער מען רעדט אַזוי פיל און אַזוי ברייט אין אַלע הויפּט־שטעט פון די דעמאָקראַטישע מדינות, — אויב די גרויסמאַכטן האָבן נאָך ביז איצט נישט געפונען פאַר דער אַקציע פון הצלת נפשות אַ שיף, וואָס זאָל ראוי זיין אָנגערופן צו ווערן מיט אַזאַ נאָמען.

לויט ווי מען דערציילט אונז, איז די דאָזיקע קליינע און אַלטע שיף געשטעלט געוואָרן צו דער דיספּאָזיציע פון אונזערע אינסטאַנצן אויף זייער שווערע באַדינגונגען און פאַר אַן איבערגעטריבענער הויכער פּרייז. פאַראַן מענטשן, וואָס ווילן פאַרדינען פון אָט דעם „געשעפט“ — פון ראַטעווען יידן. מענטשן, וואָס זיינען אבסאָלוט נישט פאַראינטערעסירט אינם ראַטעווען מענטשלעכע נפשות, נאָר זאָרגן קודם כל צו פאַרגרעסערן זייער פאַרמעגן.

איז עס דען אָבער נישט געווען דער חוב פון דעם „רוזוועלט־קאָמיטעט“ לכל הפחות (וועלכן עס פעלט נישט קיין געלט — ווי עס האָט דערקלערט זיין פאָרזיצער). צו שטעלן צום רשות פון אונזערע אינסטאַנצן אַ שיף מיט אַ סך גרעסערער אויפנעם־קראַפט ווי 250 טאָן, און מיט אַ סך גרעסערער ווידערשטאַנדספעיקייט בייצושטיין יעדער געפאַר?!

„מאַריצאַ“ איז דאָך נישט אונטערגעגאַנגען צוליב אַ מינע־אויפרייס אָדער

אַן ענגלעכער זאַך. זי איז אונטערגעגאַנגען בשעת אַ פּשוטן ים־שטורעם, און נאָר צוליב דעם, וואָס די דאָזיקע צעבראָכענע און צעטרענצלטע שיף, האָט נישט געהאַט די פעיקייט אויסצושטיין אַ ים־שטורעם.

קען אָבער אַ פאַרלוסט פון איין אַלטער שיף שטעלן אין סכנה דעם רעטונגס־פּלאַן? — ניין און ניין!

דאָס אָבער, וואָס קען באמת ווערן אַ געפאַר פאַר אויזערע פּלענער, פאַר דער גאַנצער רעטונגס־אַקציע — דאָס איז דער פאַרלוסט פון גוטן ווילן מצד די וועלט־מאַכטן אויסצושטרעקן אונז הילף ביים ראַטעווען אונזערע ברידער.

י. העפטמאַן

„מאַפקאַראַ" (דערציילט פון אַן עד־ראייה)

...אויך אין די דאָזיקע שווערע טעג האָט זיך די עליה פון רומעניע נישט אָפּגעשטעלט. אַ גרופּע חברים, — זיינען מיר אַרויס פון בודאַפּעשט קיין בוקאַרעשט, אָבער נאָר צוויי פון אונז, איך און נאָך אַ חברה, האָבן זוכה געווען צו דערגרייכן דעם ציל. די אַנדערע זיינען אַריינגעפאַלן אין די הענט פון געסטאַפּאָ. געווען איז דאָס אינמיטן יוני 1944.

אין בוקאַרעשט האָבן אונז אויפגענומען די חברים פון „דרור" וועלכע האָבן אויך געזאָרגט, אַז אונזער עליה זאָל צוגעאיילט ווערן.

דעם 1־טן אויגוסט 1944 זעקס אַזייגער אין אָוונט האָבן דריי שיפן זיך אָפּגעריסן פונם פּאָרט־ברעג: „בולבול", „מאַרינא" און „מאַפקאַראַ". אויף די דריי שיפן האָבן זיך געפונען אַרום 900 פּליטים, וואָס האָבן געשטאַמט פון פּוילן, סלאָוואַקיע, אונגאַרן און רומעניע. אויף דער שיף, וווּ איך בין געווען — „בולבול" — איז דער רוב באַשטאַנען פון חלוצים, צוגעהעריקע צו פאַרשידענע באַוועגונגען.

אַלע דריי שיפן האָבן, ווי אויף אַ באַפעל, אין דער זעלבער מינוט אַ ריר געטון פון אָרט און פון אַלעמענס ברוסטן האָט זיך אַרויסגעריסן אַ מעכטיקע „התחזקנה". אויפן ברעג זיינען דעמאָלט געשטאַנען עטלעכע דייטשן, וועלכע האָבן געוואָלט אָפּפאָטאָגראַפירן די שיפן מיט דעם זינגענדיקן עולם אויף די שיף־דעקן; די רומענישע פּאָליציי האָט זיי אָבער נישט דערלויבט. אויפן שוואַרצן ים האָבן די שיפן זיך דערווייטערט פון זיך און ווען די נאַכט איז צוגעפאַלן האָט שוין איינע נישט געזען די צווייטע.

די דריי שיפן זיינען געווען טערקישע און זיינען געשווומען אונטער דער פאָן פון „רויטן קרייץ".

אין דער נאַכט־שטילקייט האָט אונזער שיף פאַמעלעך געשניטן די וואַסערן. די צוויי אַנדערע שיפן זיינען געשווומען פאַר אונז. צוזאַמען מיט אַנדערע חברים, בין איך געשטאַנען אויפן דעק פון דער שיף.

פּלוצלונג, געווען איז דאָס אַרום האַלב איינס ביינאַכט, האָט ערגעץ־ווו אין דער ווייטן אַ בליץ געטון אַ ליכט־שטראַל. קיינער פון אונז האָט נישט פאַרשטאַנען, וואָס דער דאָזיקער ליכט־שטראַל באַדייט, אָבער דער קאַפּיטאַן איז דערשראָקן און דערציטערט געוואָרן. אַט דער ליכט־בליאַסק האָט אויף אים אַן

אימה אַרויפֿגעוואָרפֿן. באַלד האָט ער באַפֿוילן, די מאַטראָזן זאָלן אײַנהאַלטן דעם גאַנג פֿון דער שיף, און גרייט זײַן אויפֿצונעמען די דערנענטערנדיקע זיך סכנה.

נאָך פֿיר שעה שווימען אין דער זעלבער ריכטונג, וואָס די אַנדערע צוויי שיפֿן, זײַנען מיר צוגעקומען צום אָרט, פֿון וואַנען עס האָט זיך געהאַט געזען דער ליכט־בליץ. עס האָט שוין אָנגעהויבן צו טאָגן. פֿון נישט־ווײַט האָבן זיך געטראָגן צו אונז קולות און געשרייען פֿון מענטשן. וואָס מער מיר האָבן זיך דערנענטערט — אַלס בולטער זײַנען געוואָרן טיילן פֿון אַ שיף, וואָס איז געשטאַנען אין פֿלאַמען.

די קולות פֿון די, וועלכע האָבן זיך געהאַלטן אויף דעם וואַסער־פֿלאַך, האָבן זיך געטראָגן אין פֿאַרשידענע שפּראַכן און געוואָרן וואָס אַמאָל שטאַרקער און שטאַרקער. פֿון אַלע זײַטן האָבן זיך געהערט, שרעקלעכע געוואַלדן און האַרצרײַסנדיקע הילפֿס־אויסגעשרייען: „ראַטעוועט!" אויף דעם ים־אייבערפֿלאַך האָבן מיר דערזען שווימען עטלעכע צענדליקער מענטשן; יעדע ווײַלע האָבן זיי די מעכטיקע כוואַליעס פֿאַרדעקט און אַ סך פֿון זיי זײַנען שוין מער נישט אַרויסגעקומען.

דער שטייערמאַן האָט באַפֿוילן אײַנצוהאַלטן די שיף. ער האָט זיך אָבער אָפּגעזאָגט צו ראַטעווען די שווימענדיקע אויפֿן ים. די מאַטראָזן זײַנען אַראָפּ אין אַ רעטונגס־שיפֿל און געמיינט האָבן מיר, אַז דאָס גייען זיי ראַטעווען די זיך טרינקענדיקע.

דער שטייערמאַן איז געווען זיכער, אַז אויך אונזער שיף וועט אויפֿגעריסן ווערן דורך אַן אונטערוואַסער־שיף און ער האָט געוואָלט ראַטעווען זײַן אייגענע הויט. געוואָלט פּטור ווערן פֿון די מענטשן, וואָס האָבן זיך געפֿונען אויפֿן דעק, און מיטן רעוואָלווער אין האַנט האָט ער זיי אַלע פֿאַרטריבן אונטער דעם דעק אַרונטער.

דערווײַל איז די צאָל שווימענדיקע געוואָרן אַלץ קלענער און קלענער.

שעהן־לאַנג איז אונזער שיף געבליבן שטעקן אויף איין אָרט.

400 מענטשן קוקן זיך צו צום אונטערגאַנג פֿון זייערע חברים אויפֿן ים, און אַ טויט־שרעק כאַפּט אַלעמען אַרום. עס גייט אַוועק אַ שעה און צוויי, אַ סך געזעגענען זיך און זאָגן „ווידוי", דאָ געזעגנט זיך איינער מיט זײַן פֿרוי, שוועסטער האַלזן און קושן זייערע ברידער, טאַטעס און מאַמעס זאַמלען אַרום זיך זייערע קינדער — אַ מאָמענט פֿון אַ מאַסן־נסיסה איז געקומען, אַ גרויסע שיף גוססט.

איינער, אַ חלוץ, האָט דערזען אויפֿן וואַסער אַ פֿרוי, וואָס איז שוין געווען אין די הויכע מאַנאַטן, איז ער געשפּרונגען אין ים, כדי זי צו ראַטעווען. מיר האָבן געזען, ווי ער דערנענטערט זיך צו דער פֿרוי, אָבער פּלוצלונג האָט אַ הויכע ים־כוואַליע זיי אָפּגעטיילט און פֿאַרטראָגן זיי ווײַט איינעם פֿון דער צווייטער, און דער חלוץ האָט שוין נישט געקענט צוריקקערן זיך.

אין אַ געוויסער צײַט אַרום, האָט דער שטייערמאַן — זעענדיק, אַז עס דראָט נישט קיין סכנה נישט אים און נישט זײַן שיף — באַפֿוילן די מאַטראָזן, זיי זאָלן צוטרעטן ראַטעווען די מענטשן. עס איז שוין אָבער צו שפּעט געווען, און עס איז זיי נאָר געלונגען צו ראַטעווען נישט מער ווי 5 מאַן, אויך דער בחור, וואָס האָט געאײַלט צו הילף דער פֿרוי, איז געראַטעוועט געוואָרן. איינער אַ בענדינער, וועלכן איך האָב גוט געקענט (ער מיט זײַן פֿרוי און אַ 4־יאָריק קינד האָבן דורכגעמאַכט די זעלבע צרות, וואָס איך און זײַנען דורכגעגאַנגען דעם זעלבן, וואָס

איך, וועג, פון בענדין ביז רומעניע און צו דער עליה) איז שוין געווען גאר נאענט צו דער שיף, מען האט אים שוין אפילו אראפגעווארפן א שטריק, כדי אים ארויפצוציען, אבער אין דער לעצטער מינוט איז ער פארשוואונדן אונטער דער שיף, פארשוואונדן אויף אייביק.

דער ערשטער געראטעוועטער, וועלכן מען האט ארויפגעצויגן אויף דער שיף, האט דאס גאנצע לייב זיינס געהאט באדעקט מיט ברענענדיקע פייער־בלאטערן. ביי דעם צווייטן זיינען שטיקער פלייש פון זיין קערפער געווען אויסגעריסן: דאס איז געווען א שטיקל ארבעט פון די הינטישע פיסקעס, וואס די דייטשן האבן זיי אנגערייצט אויף די זיך טרינקענדיקע, כדי זיי זאלן, חלילה, נישט ארויסראטעווען זיך. אויף די דריי אנדערע איז פשוט א שרעק געווען צו קוקן.

אפגעריסענע ווערטער, דורכגעוויקטע מיט טרערן און ווייטיק, זיינען געפאלן פון זייערע מיילער, און אזוי זיינען מיר געוואר געווארן:

האלב איינס ביינאכט האט זיך צו זיי דערנענטערט א דייטשע קריגס־שיף און האט געפרעגט וועגן דעם רייזע־ציל פון אט דער טערקישער שיף וואס טראגט אויף זיך די פאן פון „רויטן קרייץ". דער שיפס־קאפיטאן האט געענטפערט, אז די שיף פירט יידן קיין ארץ־ישראל. מער האבן די דייטשן שוין נישט געפרעגט און באלד געעפנט א פייער. אין געציילטע מינוטן איז שוין „מאפקארא" געשטאנען אין פלאמען.

די ווערטער בלייבן זיי שטעקן אין האלז, אבער דאס בילד איז קלאר:

150 קינדער פון טראנסדניעסטריע, זוויגלינגס אויף די הענט פון זייערע מאמעס, אלע זיינען זיי פארמשפט געווארן פארברענט צו ווערן. דער רוב מענטשן זיינען ארומגעכאפט געווארן דורכן פייער און זיינען אומגעקומען אינם ים. אויף די געציילטע, וועלכע זיינען געשפרונגען פון דער ברענענדיקער שיף, כדי צו ראטעווען זייער לעבן, האבן די דייטשן געעפנט א פייער פון מאשינען־געווער און זיי אויסגעהרגעט. אויף די, וואס האבן זיך געראנגלט מיט די ים־כוואליעס האבן זיי אנגערייצט שטארקע ים־הינט. ארום 40 מענטשן האבן זיך א לענגערע צייט געהאלטן אויפן וואסער, אנטשעפענדיק זיך אין ברעטער, פענסטער און אנדערע ברודטיילן פון דער שיף. דער שטארקער און פארעקשנטער האט געקענט קעמפן פאר זיין לעבן. אבער ווער פון זיי האט נאר אויף א רגע אפגעלאזט זיין רעטונגס־ברעט — דער איז בין רגע איינגעשלונגען געווארן דורך די ים־כוואליעס.

דריי הונדערט יידן זיינען אומגעקומען אויף דער שיף „מאפקארא", צווישן זיי קינדער פון טראנסדניעסטריע, שרידים פון די געטאס אין פוילן, ווי אויך פליטים פון סלאוואקיע און אונגארן, פון וועלכע א טייל איז באשטאנען פון חלוצים.

מ א ק ס פ י ש ע ר

אזוי האב איך זיך געראטעוועט

דערציילט דורך א מ א ל י א ל ע ד ע ר

איינע פון די 5 געראטעוועטע פון „מאפקארא".

ווען מען האט מיך איבערגעוועקט פון מיין טיפן שלאף, איז שוין געווען צוויי אזייגער אינדערפרי. איך האב דערזען ווי אלע לויפן דערשראקענע און צע־

טומלטע און ווילן פאר יעדן פרייז ארויפבאקומען זיך אויפן דעק. מענטשן האבן געטרעטן איינער דעם צווייטן, שוואכע זיינען אפגעשטופט געווארן דורך די שטאר־קערע און די געוואלדן און געשרייען האבן זיך געריסן עד לב השמים. עפעס א משוגעת האט אלעמען ארומגעכאפט און קיינער האט זיך נישט געקענט באהערשן.

איך בין געשטאנען נעבן דער באריערע אויפן דעק פון דער שיף, וועלכע ווערט באלויכטן דורך פראזשעקטארן... נישט ווייט פון אונז איז געשטאנען א דייטשע קריגס־שיף, און פון דארט טאקע איז געקומען די שטארקע ליכט, וואס האט אונז כמעט ווי פארבלענדעט די אויגן.

מיטאמאל האט זיך דערפילט א מעכטיקער ציטער, דאן א פארטויבנדיקער גערויש, וואס האט זיך ארייגעריסן און באהערשט אלע אונזערע חושים — און א העליש פייער האט מיטאמאל אלץ און אלעמען איינגעהילט. אין דעם זעלבן אויגנבליק איז „מאפקארא" אויפגעריסן געווארן. דער לופט־דרוק פונם אויפרייס האט מיך א שלײדער געטון ווייט פון דער שיף אין די כוואליעס פון ים.

איך בין א גוטע שווימעריין און צו מיין גליק איז מיר אויך אונטערגעקומען א ברוך־טייל פון דער אויפגעריסענער שיף. עס הערן זיך ארום מיר הילפס־אויס־געשרייען, אבער דאס גוזאלצענע ים־וואסער רייסט זיך אריין אין זייערע מיילער און פארשטיקט זייערע געשרייען. ברענענדיקע ברוך־טיילן פון דער שיף טראגן זיך איבערן וואסער. נישט ווייט פון מיר האב איך דערזען די שיף „בולבול", ווי זי שטייט אומבארירט.

א ים־כוואליע האט מיך מיטגעשלעפט צו דער שיף צו.

*

א צווייטער דערציילט

...פון דער דייטשער שיף האט זיך צו אונז דערנענטערט מיט געבילעריי א כאפטע הינט. געמיינט האבן מיר, אז דאס האט מען זיי אראפגעלאזט צו הילף אונז, אבער ווי גרויס איז געווארן אונזער שרעק, ווען מיר האבן זיך איבערצייגט, אז אט די הינט זיינען אויסמושטרירט געווארן צו גאר אן אנדער אויפגאבע — באפאלן טרינקענדיקע זיך. און שטערן זיי צוצושווימען צו אן אנדער שיף. די ים־כוואליעס האבן מיך מיטגעשלעפט צו דער נאענטער שיף און איך האב שוין אנגעכאפט דעם שטריק, וואס מען האט מיר אראפגעווארפן אין וואסער אריין, ווען פלוצלונג האט איינער פון די בלוט־דורשטיקע כלבים מיר דערגרייכט. צום גליק האבן עס דערזען די, אויף דער שיף, וואס האבן געהאלטן דעם שטריק און האבן אים שנעל א צי געטון. דער כלב האט נאך באוויזן ארייגצובייסן זיך מיט זיינע שארפע ציינער אין מיין קנעכל. אין גיכן האב איך זיך געפונען א געראטע־ווועטער אויף דער שיף. עטלעכע שעה צייט האב איך נישט געוווסט וואס עס טוט זיך ארום מיר און וואס ס'איז געשען מיט דער רעשט פאסאזשירן פון דער שיף, ווייל איך האב פארלארן דעם באוווסטזיין.

א ה ר ו ן ה א ט ס ע ג י

אויף דער שיף „בולבול״

25 אויגוסט, האַלבע נאַכט.

דער איינציקער אינסטרומענט אויף דער שיף איז די בוסאָלע. אָבער דעת שטייערמאַן, אין וועמענס הענט ס'איז געלעגן דער גורל פון פיר הונדערט נפשות, באַנוצט זיך בכלל נישט מיט איר. פון צייט צו צייט דרימלט ער איין און די שיף גייט זיך איר וועג.

דעם מאַשיניסט ווערט נמאס די איינזאַמקייט אין זיין מאַשינען־האַלע און דער שטענדיקער אייל־גערוך דאָרטן. ער קלעטערט אַרויף צום שטייערמאַן. האַקט אים איבער זיין דרימלען און האַרטע טערקישע ווערטער רייסן איבער די שטילקייט.

אַ מיידל הוסט ערגעץ־ווו, אין איר זכרון גייען אויף עפּעס שלעכטע גע־דאַנקען אַזעלכע, וואָס דריקן און דערדריקן. ערגעץ־ווו וועקט זיך איינער איבער, קוקט מיט זיינע אויסגעלאָשענע אויגן אין הימל אַריין, דערמאָנט זיין פרוי, וואָס איז פון אים אָפּגעריסן — און דאָס האַרץ פאַרקלעמט זיך פאַר ווייטיק.

דער זייגער איז דריי־פערטל־איינס. פּלוצים פאַרשווינדן זיי: דער שטייער־מאַן און דער מאַשיניסט. עטלעכע קילאָמעטער ווייט פון אונזער שיף רייסט דורך די לופט אַ ליכטיקער בליץ. אַ ראַקעטע? דערשראָקענע, קוקן זיך די מאַטראָזן איינער דעם אַנדערן אָן. איניקע וועקן זיך איבער.

דער מאַשיניסט וועקט אויף דעם שיפס־קאַפּיטאַן און ביידע פאַרשן גענוי דעם ים־אויבערפלאַך. עס גייען פאַרביי נאָך צוואַנציק מינוט, און ווידער געשעט עפּעס. צוויי פאַרבלענדנדיקע ליכטער בליצן אויף איינער נאָכן אַנדערן. די מאַ־טראָזן, טויט־דערשראָקענע דריקן זיך צונויף אַרום דעם קאַפּיטאַן.

ס'איז האַלב דריי אינדערפרי. דער גליענדיקער זון־קוגל, גלייך ווי ער וואָלט אַרויסגעקומען פון די ים־טיפענישן, באַווייזט זיין האַלב־קרייז איבער די ים־וואַ־סערן. איצט דערזעט מען קלאָר די סכנה.

אויך איניקע פון די חלוצים האָבן זיך איבערגעוועקט. לינקס פון „בולבול״ האָט זיך אַ ליכט באַוויזן, צווערשט איין ליכט און דאַן נאָך צוויי, עס לייכטן איצט דריי פּראָזשעקטאָרן, וואָס זאָגן עדות, אַז דאָרט געפינען זיך דריי שיפן. דורך ליכט־צייכנס האָט מען אונז באַפוילן אָפּצושטעלן זיך, און מיר פאַרלעשן דעם מאָטאָר. איבערגעריסן האָט זיך דער רעש, וואָס האָט אונז באַגלייט זינט צוויי טעג. עס טרעט איין אַ גרויזאַמע שטילקייט, וואָס וועקט אויף אַלעמען פון שלאָף. אַלע זאַמלען זיך אויפן דעק. פאַרשווונדן איז די מידקייט פון די אויגן, פולע נאָך מיט שלאָף און שטילשווייגנדיק פאָלגן מיר נאָך די באַוועגנדיקע זיך ליכטער. דער־וואַרטונג.

כוואַליעס פון אימה באַגיסן די מענטשן אויף דער שיף. אַ שרעק, אַ שטיל־שווייגנדיקער און אַ שטומער דרינגט אַריין אינעווייניק אין מוח, צעגיסט זיך אי־בער אַלע אבָרים פונם קערפּער, דריקט שווער אויפן האַרצן. ווי געלעמט הענגען די הענט צוגעפּרעסט צום גוף, די קניען ציטערן, מחשבות און אָפּגעריסענע געדאַנקען פליען בליץ־שנעל אינם קאָפּ, אַן איינאַיינציקער זאַץ חזרט זיך איבער מיט עקשנות: דער סוף איז שוין געקומען... דער טויט...

הונדערטער אויגן גלאָצן אויף די דריי ליכטער, וואָס דערנענטערן זיך אַלס

מערער. עס קלאפן די ציינער און אַ שטילע תפילה טראָגט זיך אין דער לופטן. מיט אַ דענערווירנדיקער פּאַמעלעכקייט דערנענטערן זיך די ליכטער. נאָר צוויי... ניין, דריי... און זיי קומען אַלץ נענטער.

איינע פון די ליכטער איז שוין גאַנץ נאָענט, מען קען נישט זען די קאָנטורן פון דער שיף, אָבער דער מרחק ווערט אָפּגעשאַצט אויף 3 קילאָמעטער, נישט מער. די טערקישע מאַטראָזן גרייטן צו די רעטונגס־גאַרטלען, און אייניקע פון זיי גייען אַראָפּ אין איינציקן רעטונגס־שיפל. אויך די פּליטים נישטערן נאָך רעטונגס־גאַרטלען, אָבער דער שטייערמאַן, מיטן רעוואָלווער אין דער האַנט שטופּט די פּאַסאַזשירן צום אונטערדעק פון דער שיף. עס גערינגט אים נישט איינגאַנצן און ער גייט אַראָפּ צוזאַמען מיט די איבערגעבליבענע מאַטראָזן אין שיפל. געבליבן איז נאָר דער שיפס־קאַפּיטאַן אַליין.

די ליכטער באַוועגן זיך אויף רעכטס און אויף לינקס און ווידער דערנענטערן זיי זיך צו אונז. איצט באַפעלן זיי: האַלט! האַלט!

די מאַטראָזן רופן דעם שיפס־קאַפּיטאַן. עטלעכע יונגעלייט פאַרשטעלן אים דעם וועג. ער ציט אַרויס אַ מעסער. מיטאַמאָל, ווי אונטער דער באַרירונג פון אַ וואונדער־שטעקעלע איז מיט אַ וואונדערלעכער בליץ־שנעלקייט, — ווי געוויינלעך אויפן ים — אויפגעגאַנגען די מאָרגן־ליכטיקייט. אין דער דעמערונג איז דער קליינוווקסיקער שיפס־קאַפּיטאַן נאָך אַלץ געשטאַנען מיטן מעסער אין דער האַנט.

די לאַמטערנעס זיינען פאַרשווונדן. מענלעך, אַז צוליבן נעפּל זעט מען נישט זייער ליכט, אָבער אויך קיין איינציקע שיף זעט זיך שוין אויך נישט. דער אויפגייענדיקער טאָג האָט געראַטעוועט די „בולבול“!

מיר האָבן זיך נאָך נישט געהאַט באַרואיקט פונם ערשטן שרעק, ווען פּלוצלינג האָבן פון דער נאָענט אויפגעטויכט געשרייען אין דייטשער, אונגאַרישער און טערקישער שפּראַך: ראַטעוועט! ראַטעוועט!

אויפן ברויזנדיקן ים זעען זיך שוואַרצע פּונקטן און פּאַסן — דאָס זענען אַנטרונענע פון דער אונטערגעגאַנגענער שיף. מען זעט זיי ווי איינציקווייז און גרופּנווייז, אַנהאַלטנדיק זיך אין ברעטער, שווימען זיי אויפן וואַסער.

די טערקישע מאַטראָזן געפינען זיך נאָך אַלץ אין דער רעטונגס־לאָדקע. דער קאַפּיטאַן מישט זיך אריין, די מאַטראָזן ענטפערן אים, מען אַמפּערט זיך.

אַט דערזעט מען שוין דייטלעך אַ האַלב דערטרונקן שיפל, אין וועלכן עס זיצן 4 מאַן. זיי שרייען טערקיש. די מאַטראָזן דעצידירן זיך סוף כל סוף צו טון עפּעס וואָס. וואָס האָט זיי דען באַוויגן: נאַציאָנאַלע סאָלידאַריטעט, אָדער דאָס מענטשלעכע געפיל? צוויי פון זיי לאָזן זיך שווימענדיק צו דעם שיפל צו. אַ מאַן דערנענטערט זיך שווימענדיק צו דעם שיפל. דאָס איז דער שטייערמאַן פון „מאַפקאַרא“. זיי ציען אים אַרויס פון וואַסער, ווי אויך זיינע חברים. דאָס שיפל שווימט צוריק.

וויפיל האָפענונגען בליצן אויף און ווערן פאַרלאָשן אויף אַט די ים־וואַסערן! אַ גאַנצע שעה איז שוין פאַרלאָפן, זינט די ראַנגלענדיקע זיך מיט די כוואַליעס האָבן דערזען די שיף „בולבול“ און 4 שעה זיינען שוין פאַרביי, זינט זיי זיינען אַריינגעשליידערט געוואָרן אין וואַסער. אין דער אמתן האָט דאָך דאָס געקלאַפּערײַ פון מאַשינען־געווער און דער אָפּקלאַנג פון די אויפרייסן בשעת דער שיף־שריפה מבשר געווען דעם סוף.

פון דער ברענענדיקער שיף האָט זיך געטראָגן אַ ריח פון פּאַרסמאַליעט פלייש. די כוואַליעס פאַרשטאָפּן די אויערן און די וונדן־ווייען מאַכן בלינד די אויגן. דאָד... די אויגן בלאָנדזשען און זוכן אַ ברעט, אַ רעטונגס־גאַרטל. אָבער פון מינוט צו מינוט ווערט זייער צאָל וואָס אַמאָל ווייניקער. אָט זיינען זיי זאַלבע דריט: אקסעלבראַד, באַנג — פּליטים פון פּוילן — און מינא וואַרעמבראַנד. זיי האַלטן זיך אין אַ באַלקן. הונדערט מעטער ווייט פון זיי — 3 אַנדערע: אַ מאַן און פרוי און אַ חלוץ. די פרוי איז אין זיבעטן מאָנאַט, דער חלוץ — פאַרוווּנדעט פון די מאַשין־געווער־קוילן אין אויג און קני.

א. ב. און מ. ווערן די ערשטע געראַטעוועט. די פרוי, איר מאַן און דער חלוץ האַלטן נאָך אין זייער מעמד. יצחק פילט, ווי זיינע כוחות גייען אויס. דער מאַן מיט זיין פרוי שווימען צו דער שיף. דעם בחור פעלט אויס כוח — ער וואַרט ביז מען וועט אים ראַטעווען. די כוואַליעס פאַרשלעפּן די פרוי און דער מאַן בעט זיך רחמנותדיק מען זאָל ראַטעווען זיין פרוי. די טערקן פאַרשטייען אָבער נישט, וואָס ער וויל פון זיי.

ווי נאָר מען ברענגט זיי אַרויף אויף דער שיף, הויבט דער מאָטאָר אָן צו וואַרקן. אַוועק פון דאַנען! אַנטלויפן פון דעם פאַרשאָלטענעם אָרט!... דער מאַן וויינט און בעט און שעלט. עס מישט זיך אַריין דער שטייערמאַן פון „מאַפקאַראַ". פויסטן הויבן זיך אַנטקעגן די מאַטראָזן. ק. איינער פון חלוצים, שפּרינגט אין ים, כדי צו ראַטעווען די פרוי.

ענדלעך לאָזן זיך די מאַטראָזן איבערבעטן. זיי גייען אַראָפּ אינם שיפל ראַ־טעווען אַרויס די פרוי און דעם ח' ק. און מיט דעם האָט זיך געענדיקט די רע־טונגס־אַקציע.

פון צען מאַטראָזן זיינען געראַטעוועט געוואָרן פיר און פון 390 יידישע פּליטים — נאָר פינף.

ווייט פון אונז זען מיר נאָך יצחקן, ווי ער האַלט זיך אָן אין אַ באַלקן. ער זעט ווי „בולבול" רירט פון אָרט און שווימט אָפּ.

1944.

צ ב י ה ע ר צ ק ע

א י נ ם ק ע ל ע ר . . .

...אויבן איבערן קעלער ווילדעוועט אונטער די אויגן פון דער זון, דער חצופה, דער שרעקלעכער גרויל, די שוידערלעכע חיה אין דער מענטשלעכער גע־שטאַלט. אויבן איבערן קעלער מעקט מען אונז אויס פון דער אייראָפּעישער ערד. נישט היטלער, אָט דער שטיק עיפּוש, נישט ער, דער אויסגעקנאַטענער, פון מענטשלעכער צואה, גולם — נאָר אַלע פעלקער צוזאַמען. למראית עין קעמפן זיי מיט אים, האַלטן זיי מיט אים מלחמה. אָבער זיי, זיי האָבן עס אים אָנגערייצט אויף אונז... געהאָלפן האָבן זיי אים ביים אָנפאַנג פון זיינע פאַרניכטונגס־פּלענער קעגן אונז. אין דער זעלבער צייט, וואָס די אידיאָטן און די רשעים פון צווישן די אַראַבער אין ארץ־ישראל זיינען אונטערגעהעצט געוואָרן צו רויב און מאָרד

דורך די דייטשע רוצחישע שפּיאָנען, די שליחים פון דעם אומענטש היטלער און פונם שאַרלאַטאַן מוסאָליני — האָבן די ענגלענדער, די ממונים איבער ארץ־ישראל, נישט דערלאָזט זיך דערנענטערן צו די ברעגעס פון ארץ־ישראל אַ שיף מיט יידישע וואַנדערער, מיט יידישע יונגעלייט, וואָס האָבן געוואָלט זיך אַריינרייסן צוריק קיין יהודה, וואָס האָבן מיט פרייד געטראַכט וועגן מאָמענט, ווען זיי וועלן שוין קענען באַפרוכפּערן און באַאַרבעטן איר ערד. און געוואַנדערט האָט די שיף איבער די ימים, געבלאָנדזשעט איבער די וויסטע וואַסערן, פון איין לאַנד צום אַנדערן. אויף די אויגן פון די ענגלענדער האָבן זיך יידישע זין און טעכטער געוואָרפן אין די ברויזיקע ים־כוואַליעס. אויף די אויגן פון די ענגלענדער האָבן זיך דאָס לעבן גענומען זין פון אַן אַלט פאָלק, פון די אַמאָליקע האַרן פון אָט דעם לאַנד, זין פון אַ שעפעריש פאָלק, וואָס האָט דאָרט געשאַפן, וואָס האָט דאָרט עולמות גאַנצע געבויט און דעם ג אָ ט פאַר זיי דאָרט געשאַפן — און זיי, זיי האָבן זייערע הערצער אין שווערע שטיינער פאַרוואַנדלט, אויסגעראָטן אין זיך אַלע רחמנות־געפילן און איצט — אויך איצט שטייען זיי צוזאַמען מיט זייערע פאַרבינדעטע און לויערן אויף אונזער בלוט, קוקן זיך צו מיט פרייד צו אונזער אומקום, וואָס וועט זיי אַבסאָלוט קיין שום נוצן נישט ברענגען.

ענגלאַנד! אויב דאָס זאָל זיין דיין חשבון — טו געדענק, אַז דער חשבון דיינער איז אַ פאַלשער! —

1943 יצחק קאַצענעלסאָן *)

---

*) אַ פראַגמענט פון דעם דיכטערס נאָטיצן „איידער די נאַכט פאַלט צו" — געשריבן אינם פאַרהאַפטונגס־לאַגער וויטעל (פראַנקרייך) אין יאָר 1943.

די אומגליקן האָבן נישט אָפּגעשראָקן — מען זעצט פאָר!

דריי שיפלעך שווימען אָפּ פון רומעניע

נאָך „סטרומא" זיינען קיין טערקיי אָנגעקומען דריי שיפלעך: „מיכאי". „מירטשיא" און „אויקסין". אינם ערשטן שיפל זיינען געווען — 13 מאַן, אינם צווייטן — 40 מאַן און אינם דריטן — 13 מאַן. די ערשטע צוויי שיפלעך זיינען בשלום אָנגעקומען קיין ארץ ישראל. „מיכאי" איז אַ געוויסע צייט געשטאַנען אין קאָנסטאַנטינאָפּאָל, ווו זי האָט זיך באַזאָרגט מיט פּראָוויאַנט און בענזין, הגם די זאַכן איז שווער צו באַקומען אין טערקיי, זיי האָבן אָבער באַקומען די הילף פון עטלעכע פריינט צווישן די ענגלענדער, וועלכע האָבן נישט געוואָלט — ווי זיי האָבן זיך אַליין אויסגעדריקט — זיין עדות פון אַ נייער „סטרומא". „מירטשיא" האָט נישט באַקומען די דערלויבעניש צו פאַראַנקערן אין קאָנסטאַנטינאָפּאָל. זי האָט פאַרגעזעצט איר וועג ביז איזמיר, ווו זי האָט באַקומען פּראָוויאַנט און איז אָפּגעשוומען קיין מארסינא. אויפן וועג האָט זי זיך אָנגעטראָפן אויף אַן איטאַליענישער אונטערוואַסער־שיף, וועלכע האָט איר אָבער קיין שום שלעכטס נישט געטון. זי איז אָבער אַריינגעפירט געוואָרן דורך אַן איטאַליעניש וואַך־שיפל אין איינעם פון די פּאָרטן אויף די דאָדעקאַנעזישע אינזלען, ווו מען האָט זי געהאַלטן אַ גאַנצן טאָג און דאַן געלאָזט זי ווייטער פאָרן איר וועג. נאָך אויף איין אָרט, בעתן דורכשווימען דעם שמאָלן פּאַס צווישן טערקישן ברעג און די דאָדעקאַנעזישע אינזלען האָט זי אַ טערקישער פּאָסטן באַשאָסן, אָבער צום גליק איז קיינעם פון די פּאַסאַזשירן גאָרנישט געשען און זיי זיינען בשלום אָנגעקומען קיין מארסינא.

דאָ האָבן זיי זיך געוואָנדן צו דער אַגענטור פון אַן ארץ־ישראלדיקער שיפן־געזעלשאַפט, זי זאָל זיך פאַרנעמען מיטן שיפל, און זי האָט באמונה דערפילט איר פליכט.

אין דער זעלבער צייט, ווען „מירטשיא" איז געשטאַנען אין מארסינא, זיינען דאָרטן אָנגעקומען צופעליק צוויי שיפן: איינע אַן ארץ־ישראלדיקע, די צווייטע אַן אַמעריקאַנישע. די ארץ־ישראלדיקע מאַטראָזן האָבן תיכף ומיד דערלאַנגט זיי עסנוואַרג, ציגאַרעטן, זיסקייטן און האָבן אויפגעמונטערט דעם גייסט פון די פּאַסאַזשירן. אויך דער שיפס־קאַפּיטאַן און די מאַטראָזן פון דער אַמעריקאַנישער שיף זיינען נישט אָפּגעשטאַנען פון זייערע חברים פון דער יידישער שיף און טאָג־איין, טאָג־אויס האָבן זיי דערלאַנגט די מעפּילים אַ טייל פון זייער עסנוואַרג.

מחמת מאַנגל אין בענזין האָט דאָס שיפל נישט געקענט פאָרזעצן דעם וועג. די טערקישע מאַכט האָט בשום אופן נישט דערלויבט צו פאַרקויפן זיי דאָס ביסל בענזין, וואָס זיי האָבן באַדאַרפט. אויך די צענטראַלע אינסטאַנץ פאַר אַפּראָוויזאַ־

ציע אין אנקארא, צו וועלכער מען האט זיך געוואנדן אין דעם ענין, האט געגעבן א נעגאטיוון ענטפער.

דערווייל האט דער קאפיטאן פון דער ארץ־ישראלדיקער שיף דערמאנט זיך, אז אין זיינע מאגאזינען וואלגערן זיך צוויי פעסלעך מיט „מאזאט". זיי האבן זיך באלד „אריינגעקווילערט" אינם שיפל און עס האט געקענט אפשווימען.

דער קאפיטאן און די מאטראזן פונם שיפל זיינען אלע געווען יידן. וואס אן אמת איז דאס פון פאכמענערישן שטאנדפונקט געווען א גרויסער דערפאלג, וואס אזא קליין שיפל האט געקענט אומבאשעדיקט דורכמאכן דעם וועג פון קאנסטאנץ ביז חיפה, א וועג באזייט מיט ים־מינעס און כלערליי שטערונגען.

„מיכאי" איז נישט געפרווט געווארן מיט די אלע צרות, אפשר דערפאר, ווייל זי איז אזוי קליין געווען, אז ס'איז שווער געווען זי צו באמערקן...

די פאסאזשירן פונם שיפל האבן ארויסגעוויזן גרויסע פעיקייטן: במשך פון דער נסיעה ביז קיין מארסינא האבן זיי זיך אויסגעלערנט פירן דאס שיפל אליין און האבן עס טאקע מיט אייגענע כוחות דערפירט ביז צו די ברעגעס פון ארץ־ישראל. און געשען איז עס אזוי. דער איינציקער מאטראז וואס איז געווען אויפן שיפל איז געווען א רומענער, און אלס בירגער פון א לאנד, וואס שטייט אין מלחמה מיט די אלירטע, האט ער מסכים געווען צוצופירן דאס שיפל נאר ביז צום לעצטן טערקישן פארט. ער האט אבער פארזיכערט, אז במשך דער נסיעה וועט ער אויסלערנען די עולים, ווי אזוי צו באגיין זיך מיט די רודער־מכשירים. אלע עולים האבן טאקע מיט דרך־ארץ געלערנט וועגן אים און אונטערגעשטראכן זיין באציונג און איבערגעגעבנקייט.

דאס דריטע שיפל „אויקסין" שטייט נאך איצט פאראנקערט אין טשיסמעט (א מיליטערישער פארט נעבן איזמיר), ווו עס געפינט זיך שוין זינט פינף חדשים.

וועגן די פליטים פון די אויבן דערמאנטע שיפלעך איז ארויסגעשיקט געווארן א טעלעגראמע צו וועדזשוואוד, אין וועלכער ס'ווערט אנגעוויזן אויף דער דראענדיקער סכנה פון א צווייטער „סטרומא", אויב זיי וועלן נישט באקומען קיין סערטיפיקאטן. די אינסטאנצן האבן די גאנצע צייט זיך באמיט צו באקומען פאר זיי סערטיפיקאטן און ערשט מיט צוויי חדשים צוריק איז געקומען דער ענדגילטיקער ענטפער: אלע פליטים, וואס זיינען ביז איצט אנגעקומען אויף אזעלכע שיפלעך קיין קאנסטאנטינאפאל (צווישן זיי אויך די 21, וואס זיינען אין דעצעמבער פאריקעם יאר אנגעקומען קיין קאנסטאנטינאפאל אין א שיפל) וועלן באקומען די אריינקום־דערלויבעניש קיין ציפערן.

א פארשטייער פון דער יידישער אגענץ אין דער טערקיי, וועלכער איז אויפגעפאדערט געווארן זיך מטפל צו זיין מיטן אריבערפירן די פליטים האט געענטפערט, אז זיין אויפגאבע איז צו פארנעמען זיך מיט דער עליה פון פליטים קיין ארץ־ישראל, אבער נישט מיטן אריבערפירן זיי אין אן אנדער לאנד. געווען איז דאס זייער א ריכטיקער פארמעלער ענטפער, אבער למעשה האבן מיר נישט אפגעזונדערט זיך און ווייטער זיך פארנומען מיטן שיפל, וואס שטייט נאך אלץ פאראנקערט אין א טערקישן פארט.

מיט א געוויסער צייט צוריק איז דארט אהין געשיקט געווארן א שליח, וועלכער איז באזארגט געווען מיט א בריוו פון דעם בריטישן קאנסולאט אין קאנ־

סטאַנטינאָפּאָל צום בריטישן קאָנסולאַט אין איזמיר, ער זאָל פּאַר אים באַקומען אַן איינטריט־דערלויבעניש אויפן שיפל (דאָס שיפל שטייט אין דער מיליטערי־שער זאָנע, און קיין שום ציווילער טאָר נישט אַהין אַריינקומען). די אָפיציעלע סיבה פון זיין באַזוך איז געווען: שטודירן די מעגלעכקייט אַריבערצופירן דאָס שיפל קיין ציפּערן. מיר רעכענען אָבער, אַז אויב זיי וועלן נאָר אַרויס פון דאָרט קיין ציפּערן, וועלן זיי זיך שוין באַמיען צוצוקומען צו די ברעגעס פון ארץ־ישראל.

ווען דער חבר איז אָנגעקומען צום שיפל, האָט ער דאָרט באַגעגנט אַן ארץ־ישראלדיקע פּרוי, וועלכע האָט אים דערציילט אַ מעשה, וואָס קלינגט אַ ביסל פאַנטאַסטיש, אָבער איז דער ריינער אמת: עטלעכע נעכט פאַר זיין אָנקומען דאָרט אַהין האָבן זיי פּלוצלינג דערהערט אַ קול, וועלכן די ים־כוואַליעס האָבן דער־טראָגן ביז צו זיי. און געפרעגט האָט דאָס קול אין יידיש: „זיינען דאָ פאַראַן יידן?". ווען יענער האָט דערהערט, אַז עס זיינען פאַראַן דאָ יידישע פּליטים, האָט ער געענטפערט, אַז אין איינער אַ נאַכט וועט ער קומען צו זיי צו שווימען. אין אַ געוויסער צייט אַרום האָבן זיי באַקומען אַ פּעקל מיט שאָקאָלאַד און זיסוואַרג און אויפן פּעקל איז אין העברעיש געווען אָנגעשריבן: „אַ געשאַנק פון ארץ־ישראל". אין אַ געוויסער נאַכט איז טאַקע געקומען צו שווימען אַ בחור, וועלכער האָט זיך פאַרגעשטעלט אַלס אַ חייל פון ארץ־ישראל. ער האָט דערציילט, אַז ער איז געווען אין געפאַנגענשאַפט אין גריכנלאַנד, פון וואַנען ער איז אַנטלאָפן און אָנגעקומען קיין קאָנסטאַנטינאָפּאָל. דאָ האָט מען אים איינגעזעצט, אָבער אַ דאַנק דער הילף פון אַ יידישן עסקן, איז ער באַפרייט געוואָרן און אָנגעקומען צוריק קיין ארץ־ישראל. ער איז אַריין אין מיליטער און איצט געפינט ער זיך אין דינסט אינם דאָזיקן פּאָרט. ער האָט זיי געטרייסט און אויפגעמונטערט, צוגעזאָגט זיי הילף און אויך געראָטן זיי, אַז אויב זיי האָבן נישט קיין אַנדערן אויסוועג, זאָלן זיי פאָרן קיין ציפּערן, און פון דאָרט וועט מען זיי שוין העלפן קומען קיין ארץ־ישראל.

בשעת זיין צווייטן באַזוך האָט ער דערציילט, אַז דער גריכישער קאַפּיטאַן פון זיין שיפל וויל נערן זיי העלפן, און ער האָט שוין אפילו געבעטן זיין קאָמענ־דאַנט צו דערלויבן אים צוצובינדן דאָס פּליטים־שיפל צו זיינעם, כדי צו ברענגען די פּאַסאַזשירן קיין ארץ־ישראל. דער קאָמענדאַנט האָט אים אָבער נישט דער־לויבט, ווייל דאָס שיפל געפינט זיך אין אַ ספּעציעלן דינסט.

און נאָך צוויי שיפלעך

אַ געשיכטע מיט 12 יונגעלייט, דאָס רוב פון זיי יונגע אינזשעניערן פון רו־מעניע, פון 20 ביז 30 יאָר אַלט, וואָס האָבן דורכגעמאַכט פיל, פיל צרות ביז זיי זיינען אָנגעקומען קיין ארץ־ישראל.

„קריינאו" — איז דער נאָמען פון דעם צעבראָכענעם זעגל־שיפל, אין וועלכן זיי האָבן זיך געוואַגלט פון קאָנסטאַנצע ביז דעם פּאָרט אַרנאַקאַ אויף דעם אינזל ציפּערן, און געדויערט האָט די רייזע פון דעם 2־טן מאַי ביזן 22־סטן יולי 1942. פון ציפּערן האָט מען זיי איבערגעפירט קיין ארץ־ישראל, כדי זיי איינצוגלידערן אין מיליטער אָדער מאָביליזירן זיי אין די מיליטערישע אונטערנעמונגען.

אַט די 12 קרעכטיקע בחורים האָבן באַשלאָסן צו אַנטלױפֿן פֿון רומעניע. נישט װײַט פֿון קאָנסטאַנצע האָבן זײ געדונגען אַן אַלט זעגל־שיפֿל און אַז דער געריקער באַזאָרגונג און נישט קענענדיק בכלל דעם װעג, — נאָר מיטן שטאַרקן װילן צוצוקומען צו די ארץ־ישׂראל־ברעגעס — האָבן זײ זיך געלאָזט אין װעג אַרײַן.

אױפֿן שיפֿל האָבן זײ אײַנמאָנטירט אַ ראַדיאָ־אַפּאַראַט, געקױפֿט ים־מאַפּעס, און אײנער אַ מאַשיניסט איז באַשטימט געװאָרן אַלס דער „שיפֿס־קאַפּיטאַן". צו זײַן דיספּאָזיציע האָט ער געהאַט 11 „מאַטראָזן". דאָס גאַנצע שיפֿל האָט געהאַט די אױפֿנאַם־פֿעיִקײט פֿון 8 טאָן און אַ קאַליעדיקן מאָטאָר. נאָך זיבן טעג װאַנדערן אױפֿן שװאַרצן ים האָבן זײ אָנגעטראָפֿן אַ פֿישער־שיפֿל, װאָס האָט זײ געװיזן דעם װעג צום באָספּאָר.

דערװײַל האָט זיך אױסגעשעפּט דער פּראָװיאַנט און דער הונגער האָט אָנגעהױבן צו דערקוטשן. ענדלעך זײַנען זײ דערשעפּטע און מידע אָנגעקומען קײן קאָנסטאַנטינאָפּאָל. דאָרט האָבן זײ זיך באַזאָרגט מיט עסנװאַרג און פֿאָרגעזעצט זײער װעג. נישט אײנמאָל האָבן זײ, פֿול מיט שרעק און פּחד, גערופֿן הילף דורכן ראַדיאָ זײערן, װען די צעברױזטע ים־כװאַליעס האָבן זײ געטראָגן אַנטקעגן פֿעלזן און זאַמדן. דורך דעם זעלבן ראַדיאָ־אַפּאַראַט האָבן זײ אױך דערװוּסט זיך, אַז די אַליִרטע זײַנען אַרײַן קײן סיריע. האָבן זײ דעריבער באַשלאָסן נישט אַרײַנצושװימען אינעם מלחמה־שטח, נאָר צוצוקומען צום אינזל ציפּערן.

בײַ אַ קלײן טערקיש אינזל האָבן זײ זיך באַזאָרגט מיט גרינצײַג און אַ ביסל פּראָװיאַנט צו דערכאַפּן דאָס האַרץ. באַצאָלט האָבן זײ דערפֿאַר מיט נײַע שיך, קאָסטיומען און אַנדערע װערטפֿולע זאַכן און דאַן האָבן זײ װײַטער פֿאָרגעזעצט זײער װעג.

נישט אױף לאַנג אָבער האָט דאָס ביסל פּראָװיאַנט געסטאַיעט, און דעם פֿינפֿטן טאָג איז שױן דער הונגער געװען אַזױ גרױס, אַז ס'איז נישט מעגלעך געװען אױסצוהאַלטן. האָבן זײ אַראָפּגעצױגן די זעגלען, צעשפּרײט זײ איבערן שיפֿל און מיט גרױסע אותיות אָנגעשריבן אין ענגליש: „העלפּ יור פֿרײַדנס!" (העלפֿט אײַערע פֿרײַנט!). ליגנדיק אַזױ אױסגעצױגן אינעם שיפֿל אין אַ מצב פֿון פֿול־שטענדיקן יאוש, האָבן זײ פּלוצלונג דערהערט אַ גערױש פֿון אַן עראָפּלאַן, און באַלד נאָכדעם האָט ער זיך באַװיזן איבער זײערע קעפּ, אַראָפּגענידערט זיך אַ ביסל און אַראָפּגעװאָרפֿן זײ פּעקלעך מיט פּראָװיאַנט: שאָקאָלאַד, קאָניאַק, ביסקװיטן, ראָזשינקעס און נ. א. די מענטשן האָבן ממש אױפֿגעלעבט. דער דאָזיקער פֿליִער האָט זײ צוגעגעבן מוט און דערהױבן זײער גײַסט. ער האָט זײ אױך אָנגעמערקט דעם װעג צום נאָענטן ציפּערן.

זיבן פֿון די מעפּילים געפֿינען זיך הײַנט אין חיפה אַלס חײלים און מיליטער־אָנגעשטעלטע, עטלעכע אַנדערע — אין פֿאַרשידענע ערטער, ערגעץ־װוּ אין מיטלען מזרח.

*

„דאָר דע װאָל" („בענקשאַפֿט נאָך דער כװאַליע") — איז דער נאָמען פֿון צװײטן שיפֿל, אַ קלײן מאָטאָר־שיפֿל, אין װעלכן עס זײַנען אַרױסגעשװוּמען 21 ייִדישע פּליטים פֿון רומעניע.

איינער פון זיי דערציילט:

תיכּף נאָך אונזער אָפּשווימען איז אויסגעבראָכן אויפן ים אַ שטאַרקער שטוררעם, וועלכער האָט אונז געצוווּנגען צוריקצוקערן זיך צום רומענישן ברעג און מיר האָבן פאַראַנקערט אין אַ קליינעם פּאָרט.

דער קאָמענדאַנט פון פּאָרט, אַ רומענישער אָפיציר, האָט אונז דערקלערט, אַז אויב מיר וועלן דערוואַגן אַרויפצוגיין אויפן ברעג, וועט מען אויף אונז שיסן. דערווייל האָט זיך דער שטורעם נאָך מער פארשטאַרקט און דאָס שיפל איז אָפּגעריסן געוואָרן פון איר אַנקער. גאַנצע זיבן טעג זיינען מיר געווען אַ שפּילעכל פון די ים־כוואַליעס, דערצו נאָך האָט די שרעקלעכע קעלט נאָך מער פאַרגרעסערט אונזערע ליידן. אויפן זיבעטן טאָג איז אונזער שיפל אַרויף אויף אַ זאַמדיקן ברעג און איז דורכגעלעכערט געוואָרן. מיט גרויס מי און מאַטערניש איז אונז געלונגען אויסצושעפּן דאָס אַריינדרינגענדיקע וואַסער; אָבער נישט לאַנג האָט געדויערט און די שיף האָט זיך אָנגעשטויסן אין אַ ים־פעלז און איז צעבראָכן געוואָרן. געווען איז דאָס נישט ווייט פון אַן אומבאַקאַנטן אונז ברעג.

עס איז אונז געלונגען אַרויפצובאַקומען זיך אויף אַ שפּיציקן פעלז, וועלכער איז געווען פון דריי זייטן אַרומגערינגלט דורך די ים־וואַסערן און פון דער פערטער איז דער דורכגאַנג פאַרשטעלט געווען דורך אַ שיפן באַרג, אויף וועלכן ס'איז אומעגלעך געווען אַרויפצוקלעטערן. צוויי טעג און צוויי נעכט זיינען מיר געזעסן — מענער, פרויען און קינדער — אויף דער סקאַלע, אָן אַ ברעקל ברויט און אָן אַ טראָפּן וואַסער אין מויל אַריין. אַ סך צווישן אונז זיינען געווען פאַרוווּנדעט. צו אונזער גליק האָט אונז באַמערקט אַ טערקישער פּאָסטן, וועלכער האָט זיך געפונען העט אויפן שפּיץ באַרג. מיר האָבן, אָבער נישט פאַרשטאַנען, פאַרוואָס זיי האַלטן אין איין אָבסערווירן אונז און רירן זיך נישט צו הילף. ערשט שפּעטער זיינען מיר געוואָר געוואָרן, אַז עטלעכע פון זיי זיינען אַוועק רופן די מענטשן פונם נאָענטן דאָרף, צו העלפן ראַטעווען אונז. נאָך אַ לענגערער צייט פון דערוואַרטונג זיינען זיי צוריקגעקומען מיט שטריק אין די הענט. מיט די דאָזיקע שטריק האָבן זיי אונז אַרויפגעצויגן אויפן באַרג אַרויף. דאָ האָבן זיי אונז איינגעשלאָסן אין אַ קאָנצענטרירונגס־לאַגער, און שפּעטער איבערגעפירט אונז אין אַן אכסניה.

פון דאַנען זיינען מיר אָנגעקומען קיין סיריע.

1942. ל. קופּערשטיין

„וויטאָראַל"

די שרעקלעכע רדיפות אויף די יידן אין רומעניע, און ספּעציעל אין בוקאָווינע און בעסאַראַביע; די דערשיטערנדיקע דעפּאָרטאַציעס קיין טראַנסדניעסטריע (אַ חרובע זאָנע צווישן די טייכן בוג און דניעסטער); דער פאַקט, וואָס אין טשערנאָוויץ און אויך אין בוקאַרעשט איז ביי די יידן צוגערויבט געוואָרן יעדע מעגלעכקייט פון עקזיסטענץ — דאָס אַלץ האָט באַוויגן אַ סך יידן אַרויסצורייסן זיך פון זייערע ערטער און אַרויסצושווימען אין ים, גרייט אויף אַלץ, וואָס קען נאָר געשען.

אַזוי זיינען טאַקע 120 יידן פון טשערנאָוויץ און בוקאַרעשט אַרויף אויף דער שיף „וויטאָראַל" און געלאָזט זיך אין וועג אַריין קיין ארץ־ישראל.

...ווען מיר זיינען נאָך געווען אויפֿן דונאַי, באַלד נאָך אונזער אָפּשווימען פֿון ברײַלאַ (דעם 19־טן סעפּטעמבער 1942), האָט זיך אַרויסגעוויזן, אַז אין דער מאַשינען־האַלע און אַפֿילו אין די קאַיוטן דרינגט אַריין וואַסער. מיר זיינען דערי־בער געווען געצוווּנגען איבערצורייסן אונזער נסיעה ביי סאַלינאַ, כדי צו מאַכן די נויטיקע רעפּאַראַציעס. מיר האָבן תּיכף צווויסן געגעבן אַלע אינסטיטוציעס, וואָס האָבן אַ שייכות מיטן ענין — צווישן זיי אויך דער יידישער צענטראַלע אין בו־קאַרעשט — אַז די שיף איז קאַליע און מיר האָבן דרינגענד געפֿאָדערט זי צו פֿאַריכטן.

הגם מיר זיינען געשטאַנען פֿאַראַנקערט אין סאַלינאַ איבער צוויי וואָכן, זיינען כמעט נישט געמאַכט געוואָרן קיין שום רעפּעראַציעס. מיר האָבן באַלד דער־פֿילט, אַז די כוונה איז, טראָץ אַלעמען אַרויסצושיקן אונז אין ים אַרויס. מיר האָבן זייער שאַרף פּראָטעסטירט און געהאָפֿט — נישט וויסנדיק אַפֿילו פֿאַרוואָס און פֿאַרוואָן — אַז די געזעלשאַפֿט „ראָמאַניאַ" וועט זיך איבערלייגן.
אומזיסט איז אָבער געווען אונזער האָפֿענונג.

זונטיק, דעם 28־סטן סעפּטעמבער איז „וויטאָראַל", טראָץ אונזערע פּראָ־טעסטן אַרויסגעשוווּמען און באַלד ביים אָנפֿאַנג פֿון דער נסיעה האָט זיך אַרויס־געוויזן, אַז אונזער מורא איז געווען אַ באַרעכטיקטע. דאָס וואַסער האָט אַריינגע־דרונגען ווי פֿריער, און מיר זיינען געווען געצוווּנגען צו שעפּן דאָס וואַסער אָן אויפֿ־הער, אויך די פּאָמפּעס זיינען געווען אין אַ נישט גענוגנדיקער צאָל. און אויב דאָס איז ווייניק געווען, איז פּלוצלונג אויך דער מאָטאָר שטיל געבליבן. געווען איז דאָס דעם 30 סעפּטעמבער ביינאַכט, ווען מיר זיינען שוין געווען ווייט אויפֿן ים. איצט האָט זיך אויך אַרויסגעוויזן, אַז עס פֿעלן די סאַמע נויטיקסטע מכשירים, כדי צו קענען מאַכן די קלענסטע רעפּאַראַציע אַזוי, אַז אַפֿילו מיט די גרעסטע אָנשטרענגונ־גען איז אוממעגלעך געווען צו ברענגען דעם מאָטאָר אין באַוועגונג.

הילפֿלאָזע האָבן מיר אָנגעהויבן צו בלאָנדזשען אויף די ים־וואַסערן גע־טראָגן דורך די כוואַליעס וואָס האָבן געוואָרפֿן דאָס שיפֿל ווי אַ נוס־שאָלעכץ. גע־ווען איז דאָס פֿאַר אונז אַ שרעקלעכע נאַכט. יעדער איינער פֿון אונז האָט שוין געזען דעם טויט פּנים אל פּנים, און ווען ענדלעך ס'האָט דער מאָרגן אויפֿגעשיינט און אונזער שיפֿל איז נאָך אַלץ געווען גאַנץ און אומבאַרירט — האָט ווידער אַמאָל אויפֿגעבליצט אין אונז אַ פֿונק פֿון האָפֿענונג. אָבער אויך די האָפֿענונג איז געווען אַן אומזיסטע. די כוואַליעס האָבן זיך מיט נאָך אַ גרעסערער קראַפֿט געהויבן איבער אונז און געשפּילט זיך מיט אונז ווי מיט אַ באַלעם.

צום סוף האָט זיך אויפֿן האָריזאָנט באַוויזן אַ גרויסע שיף. פֿאַרצווייפֿלטע האָבן מיר געפֿאָכעט מיט ווייסע טיכער, וואָס האָט געדאַרפֿט זאָגן: „אונזער שיף איז אין געפֿאַר. ראַטעוועט אונז!" אונזער פֿאָן האָבן מיר שוין פֿריער פֿאַרביטן אויף אַ „ס.אָ.ס."־צייכן. מיר האָבן שוין געמיינט, אַז פֿון דער גרויסער שיף האָט מען אונז דערזען און אַז זיי ברענגען אונז שוין די נויטיקע הילף, אָבער פּלוצלונג ווען די שיף איז שוין געווען גאָר נאָענט צו אונז האָט זי זיך אויסגעדרייט און פֿאַר־שווּנדן הינטערן האָריזאָנט. מיר זיינען געווען זיכער, אַז פֿון דער שיף האָט מען 20 קילאָמעטער בערך. אָבער דער מרחק האָט זיך נישט געוואָלט פֿאַרקלענערן, און קומען צו הילף. מיר זיינען געווען פֿאַרצווייפֿלט.

דער שיפס־קאַפּיטאַן האָט דאַן באַפוילן, אויפצועפענען די באַנקעס מיט אייל, וואָס האָבן זיך געפונען אויפן דעק. אין איין אויגנבליק האָט אַ שפּראָץ אַרויס געטון אַ ברודיקער שטראָם פון 1200 ליטער. אַ טייל האָט זיך אויך אַריינגעריסן אין די קאַיוטן און אַלץ, וואָס איז דאָרט געווען, פאַרניכטעט. אָבער אויף אַזאַ אופן איז דער שיף לייכטער געוואָרן און אויך די כוואַליעס האָבן זיך באַרואיקט. אָבער אין אַ קורצער ווייַלע אַרום האָבן זיך די כוואַליעס ווידער אַ הויב געטון און פאַרפלייצט דעם דעק. איצט ווען מיר האָבן שוין קיין פּאָמפּע אויך נישט געהאַט (הגם מיר זיינען בשעתו גרייט געווען צו באַצאָלן פאַר איר) האָבן מיר געמוזט אויסשעפּן דאָס וואַסער מיט עמערס.

די ווינציקע מאַטראָזן האָבן איצט אָנגעשטרענגט אַלע מענטשלעכע כוחות צו דערנענטערן די שיף צו אַ ברעג, וועלכער האָט זיך געמערקט פון וויטנס, אַרום 20 קילאָמעטער בערך. אָבער דער מרחק האָט זיך נישט געוואָלט דערנענטערן, און אונז האָט זיך אויסגעדוכט, אַז מיר שטייען אַלץ אויף איין אָרט.

מיטאָג־צייט, ווען אונזערע נערוון זיינען שוין געווען אָנגעשטרענגט ביז צום פּלאַצן, האָבן מיר דערפילט, אַז די שיף טראָגט זיך צום ברעג צו. און וואָס אַן אמת, איז זי זייגער צוויי צוגעקומען צום ברעג. דער שיפס־קאַפּיטאַן האָט געפּרוּווט צו פאַרוואַרפן דעם אַנקער און הגם די כוואַליעס האָבן געשטורעמט און מעכטיק זיך אָפּגעשלאָגן אינם ברעג, האָבן מיר געגלויבט, אַז מיר וועלן דאָ נאָר צייטווייליק פאַראַנקערן, כדי צו פאַריכטן דעם מאָטאָר און ווייטער פאָרן.

אָבער ווי אַנטוישט זיינען מיר געוואָרן, ווען ס'איז אונז קלאָר געוואָרן, אַז די שיף האָט באַקומען אַ גרויס לאָך און זי פילט זיך אָן מיט אַ פאַרבלענדערטער שנעלקייט — מיט וואַסער. אין איין אויגנבליק האָבן זיך די קאַיוטן אָנגעפילט מיט וואַסער און אויך דער דעק איז אינגאַנצן פאַרפלייצט געוואָרן. מיט גרויס שוועריקייט איז געלונגען די פּאַסאַזשירן צו אַנטלויפן צום הינטערשטן דעק צו.

נאָר הונדערט מעטער האָבן אונז אָפּגעטיילט פונם ברעג, אָבער די כוואַליעס האָבן דאָ מיט אַ נאָך גרעסערן כוח געשלאָגן אין ברעג, און נאָר אַ קלענער טייל פון געוואָגטע שווימער זיינען געשפּרונגען אין וואַסער און אפילו צוגעקומען צום ברעג. אָבער דער רוב פּאַסאַזשירן איז געשטאַנען צונויפגעפּרעסט אויפן הינטערשטן דעק און פול מיט פאַרצווייפלונג האָבן זיי מיט אימהדיקע געשרייען געהאַפּט אָפּצושטופּן די מינוט פון דעם שיף־אונטערגאַנג. נאָר על פי נס האָבן מיר זיך מיט אַלע אונזערע כוחות געהאַלטן צוזאַמענגעהעפּט איינער צום צווייטן און נאָר אַ דאַנק דער דאָזיקער שטאַרקער דיסציפּלין איז קיינער פון אונז נישט אַריינגעפאַלן אין וואַסער.

פּלוצלונג האָבן מיר דערזען אויפן ברעג אַ גרופּע טערקישע סאָלדאַטן. זיי האָבן פאַרוואָרפן גראָבע שטריק אויף דער שיף און געפּרוּווט אויף אַזאַ אופן צוציען זי צום ברעג צו. ווען דער פּרווו איז זיי געלונגען — און ביי אַזעלכע מעכטיקע כוואַליעס, וואָס האָבן אונז אָפּגעטיילט פון ברעג, איז דאָס באמת געווען אַ גרויסע זאַך — זיינען מיר נאַקעטע אַריינגעשפּרונגען איינער נאָכן צווייטן אין וואַסער, וואָס איז נאָך דאָ געווען גענוג טיף. די סאָלדאַטן האָבן אונז דאַן אַרויסגעצויגן מיט שטריק און אַזוי האָבן מיר זיך אַלע בדרך נס געראַטעוועט.

ערשט איצט האָט זיך פאַר אונזערע אויגן אַנטפּלעקט דאָס שרעקלעכע בילד.

די שיף, וואָס האָט אונז געדראָפּט טראָגן נאָך 2.000 קילאָמעטער, איז זיך צוזאַמענגעפאַלן און צעשאָטן געוואָרן ווי אַ קאַרטן־הייזל.

ווי פאַרפוילט איז געווען אָט דער אַלטער קאַסטן, וועלכן מיר האָבן אָנגעטרויט אונזער לעבן!

8 אָקטאָבער 1942. (לויט אַ מעמאָראַנדום)

מעפּילים פון שוועדן

במשך פון דער גאַנצער מלחמה־צייט זיינען פון שוועדן נישט געקומען קיין עולים. מיר האָבן געוווּסט, אַז שוועדן און דענעמאַרק זיינען אָפּגעשניטן פון אונז, אָפּגעשלאָסן און פאַרצאַמט, ווייל צווישן זיי און אונז שמאַכט אונטער דער פאַשיסטישער הערשאַפט די אונטערדריקטע אייראָפּע, דורך וועלכער ס'איז נישטאָ פאַר זיי קיין וועג, קיין סטעזשקע. מיר האָבן אָבער נישט געוווּסט — אָבער, בעסער געזאָגט, נאָר אַ שוואַכער קלאַנג האָט זיך צו אונז פאַרגנבעט — אַז געווען איז אַ העפּלה־פּרווו אין 1942 פון דענעמאַרק, אַ פּרווו פון דער חלוצישער באַוועגונג דורכצורייסן זיך און עולה צו זיין.

אין יענע טעג פון 1942, פלעגן פון דענעמאַרק אַרויסגיין לאַסט־צוגן מיט מאַשינען פאַר טערקיי, וווהין זיי פלעגן פאָרן דירעקט, איבער דייטשלאַנד. און די חברים איז איינגעפאַלן אַ געדאַנק, אויסצונוצן די דאָזיקע פאַרבינדונג.

איינער אַ חבר האָט באַשלאָסן אויסצופּרווון דעם דאָזיקן וועג, כדי צו דערגרייכן דעם מיטללענדישן ים. און ס'איז אים באמת געלונגען. ער איז בשלום אָנגעקומען קיין סאָפיאַ. פול פרייד פון דער הצלחה, וואָס ער האָט געהאַט, האָט ער זיך שנעל געאיילט צוריקצופאָרן, ווייל געהאַלטן האָט ער, אַז זיין אויפגאַבע איז נישט ראַטעווען זיין אייגן לעבן, נאָר עפענען אַ וועג פאַר די צענדליקער פון די חברים זיינע. אויף זיין צוריקוועג האָט אים אָבער זיין מזל שוין נישט צוגעשפּילט און ווען ער איז אָנגעקומען קיין האַמבורג, האָט אים די געסטאַפּאָ געכאַפּט און פון דעמאָלט אָן איז פאַרשווּנדן נאָך אים יעדע שפּור. זיינע חברים האָבן נאָך אים אַרויסגעקוקט די אויגן זייערע, און ווען ס'איז דאָך נישט אָנגעקומען פון אים קיין שום ידיעה, האָבן צוויי פון זיי באַשלאָסן דורכצוהאַקן זיך דעם וועג אַליין.

זיי זיינען אַרויסגעפאָרן פון דענעמאַרק, פאַרשטעקטע אין אַ קאַסטן, וואָס איז געשטאַנען אין אַ ווינקל פון אַ לאַסט־וואַגאָן. אַזוי זיינען זיי בשלום אָנגעקומען קיין דייטשלאַנד ביז קיין ראָסטאָק. דאָ איז דער צוג אָפּגעשטאַנען עטלעכע טעג, און נישט גערירט זיך פון אָרט. האָבן זיי דאַן באַשלאָסן אַריבערצוגיין אין אַן אַנדערן צוג, אין דער האָפענונג, אַז דער וועט זיי אַוועקפירן ביז טערקיי. אָבער צו זייער אומגליק, האָבן זיי געהאַט אַ טעות און אַריינגעקראָכן אין אַ צוג, וואָס האָט זיי אַוועקגעפירט צו דער שווייצאַרישער גרענעץ. דאָ האָט מען זיי געכאַפּט און אַריינגעזעצט אין תפיסה. ווי שרעקלעך האָט זיי דאָס האַרץ וויי־געטון, ווען, זייענדיק שוין אַזוי נאָענט צו דער שווייץ — צו דער פרייהייט — זיינען זיי אַריינגעפאַלן אין די שרעקלעכע הענט פון דער געסטאַפּאָ. צוויי מאָנאַטן האָט זיי די געסטאַפּאָ געפּרעסט, ווילנדיק דערגיין, וואָס פאַר אַן אָרגאַניזאַציע שטייט הינטער

זיי און וואס איז איר ציל. זיי האבן געהאט נאר איין תשובה: זיי זיינען יידן און ווילן קיין ארץ־ישראל, אין זייער היימלאנד.

וואס אז אמת האט די געסטאפא נישט גאר שטארק מדקדק געווען אין דער אויספארשונג, ווייל סיי ווי איז ביי זיי געווען באשלאסן אוועקצושיקן זיי קיין אשוויענטשים, וואס וועט פאר זיי שוין זיין די לעצטע סטאנציע. וכך הוה, נאך צוויי מאנאטן אפהאלטן זיי אין ארעסט, זיינען זיי אפגעשיקט געווארן קיין אשוויענטשים, און דא — ווי דורך א גורל־שפיל — האבן זיי צוזאמענגעטראפן זיך מיט יענעם חבר, וואס איז דער ערשטער ארויס פון דענעמארק צו עפענען פאר זיי דעם וועג קיין ארץ־ישראל. אבער קורץ נאר, עטלעכע טעג, זיינען זיי געווען צוזאמען, און ווידער זיינען זיי צעשיידט געווארן — ווייזט אויס אויף אייביק. נאר איינער פון זיי האט זוכה געווען צו דערשלאגן זיך צו אונז דורך א לאנגן יסורים־וועג: איבער אשוויענטשים, בוכענוואלד, דאכאו און אנדערע לאגערן ביז צו דער באפרייונג — און דאן מיט דער מעפילים־שיף „תל־חי" געקומען קיין א"י.

הגם די ערשטע צוויי גרופן זיינען פארשוואונדן, נישט איבערלאזנדיק נאך זיך קיין שפור, איז נאך זיי ארויס פון דענעמארק אויך א דריטע גרופע: צוויי מיידלעך און איין בחור. „זעלבסטמערדער" — האבן זיי די חברים אנגערופן. געוואלט האבן זיי אויספרווון אן אנדערן וועג: די וואגאנען, וואס זיינען ארויסגעפארן פון דענעמארק זיינען — לויטן אינטערנאציאנאלן אפמאך — געווען פארחתמעט און עפענען זיי האט מען ערשט געמעגט אין טערקיי. האבן די חברים באמת געגלויבט אין דעם און זיך פארשטעקט אין א וואגאן, וואס איז שפעטער פארשלאסן און פארחתמעט געווארן. אבער וואס פארא שייכות האבן די דייטשן מיט אינטערנאציאנאלע אפמאכן?! האבן זיי טאקע אין דייטשלאנד געעפנט די וואגאנען, פארהאלטן די חברים און נאך זיי איז יעדע שפור פארשוואונדן.

ווי געזאגט, איז נאר איין איינציקער פון די דריי גרופן אנגעקומען קיין ארץ־ישראל. און דערשיטערנדיק און גלייכצייטיק דערפרייענדיק איז געווען זיין צוזאמענטרעפן זיך אין קיבוץ מיט א חבר, וואס איז ערשט נישט לאנג געקומען פון שוועדן מיט א סערטיפיקאט. לאנג, לאנג האט דער ניי־אנגעקומענער געקוקט אויף אים א פארוואונדערטער און דערשטוינטער און געהאלטן אין איין איבערחזרן: דו לעבסט נאך? און מיר אין שוועדן האבן שוין נאך דיר „קדיש" געזאגט.

...און דאס הארץ קלאפט: וועלן מיר נאך טרעפן א סך אזעלכע, וואס „קדיש" געזאגט האט מען שוין נאך זיי?

מ. ראבינאוויטש

„מילקא"

א גרויסער זכות איז געווען פאר אונז, צו זען מיט אונזערע אייגענע אויגן דאס אריינקומען אין די באספאר־וואסערן פון דער שיף „מילקא", וועלכע האט געטראגן אויף איר דעק פליטים פון טשערנאוויץ. געדוכט האט זיך אונז, אז דאס איז נאר א חלום, ווען מיר האבן דערזען די שיף דערנענטערן זיך צום ברעג און פון די העלזער פון אלע פליטים־מעפילים האבן זיך ארויסגעריסן פריידיקע אויסגעשרייען פול מיט גליק און שמחה. ליידער האבן נאר די תושבים פון דעם שטעטל

— בוויקטערא הייסט עס — געקענט זיי ענטפערן מיט א האנט־באוועגונג. מיר — האבן נאר אונזערע בליקן זיי איבערגעשיקט און מיט א צאפלדיק הארץ און א הייליקן ציטער האבן מיר זיי באגלייט מיט א שטילער ברכה. ווייל פארשטעקט זיינען מיר געווען ווי אנוסים, און זיי האבן אונז נישט געקענט זען.

די שמחה איז געווען צוזאמענגעמישט מיט א גרויסער ציטערניש פארן מארגן און מיט אן עקל צו אלע 'פארזארגער" אונזערע, וואס האבן מפקיר געווען די שארית ישראל. מיר וועלן אבער קיינמאל נישט פארגעסן דעם שטאלצן אריינקום אינם פארט פון א שיף מיט יידן, וואס זיינען געראטעוועט געווארן דווקא א דאנק די באמיונגען פון יידן, און נאכדעם, ווי אונזערע „גוטע פריינט" האבן דערקלערט, אז זיי האבן שוין אלץ געטון.

זאל „מילקא" בלייבן אן אייביקער עדות פון דעם שענדלעכן פאקט, אז די „ציוויליזירטע" וועלט איז געזעסן מיט פארלייגטע הענט און מיט א פינגער נישט א ריר געטון, כדי צו ראטעווען די רעשטלעך פון א פאלק.

אפריל 1944.

מ א י ר

„קאזבעק"

...פארסטער, א געוועזענער פלאט־אפיציר און איצט איינער פון די פליטים אויף דער שיף, רירט זיך נישט אוועק שוין א לענגערע צייט פונם שיף־רודער. ער פאלגט נאך דער ריכטונג און שווייגט. דער רודער איז אין די הענט פון א מאטראז, וואס קאנקורירט מיט זיין פארדעכטיקן אויסערלעכן אויסזען מיטן „קאפיטאן".

פלוצלונג הויבט ער אן צו געוואלדעווען. לויט אלע סימנים איז די סיבה פון זיין אויפרעגונג — פארסטער. אין דער טיר פון זיין קאיוטע באווייזט זיך דער שיפס־קאפיטאן בכבודו ובעצמו. א בארוועסער, טראגט ער אויף זיין אפגע־ברענטן און מוסקולערן קערפער א סוועטער אין בלויע פאסן, איין ארעם זיינער איז באצירט מיט פארשידענע אויסטאטואירטע שונד־בילדער, די הויזן פול מיט גלאנצנדיקע אייל־פלעקן זיינען פארקאטשעט איבער די קנעכלעך און זיין גאנצער אויסזען מאכט דעם איינדרוק פון א טיפישן ים־פיראט. פון צווישן זיינע ציינער פאלן קורצע אפגעריסענע זאצן און ער מעסט אפ פארסטערן פון קאפ ביז פיס.

דער שטייערמאן לאזט אפ איין האנט פונם רודער און ווייזט מיט איר אויפן הויכן, בלאנדן פלאט־אפיציר. נישטא מער קיין ספק: אט דער בחור איז עס די טעמע פון זייער געשפרעך. דער „קאפיטאן" שיסט אויס מיט א געלעכטער, אבער אין איין אויגנבליק ווערט זיין פנים אנגעכמארעט, און מיטן פינגער ווייזט ער פארסטערן די מיר. אבער פארסטער רירט זיך נישט פון ארט. ער ציט ארויס פון זיין טאש א קאמפאס און אנווייזנדיק מיט דער האנט אויף מערב צו די ברעג־געס־צו פרעגט ער: „בורגאס?" — דער „קאפיטאן" שאקלט בייז מיטן קאפ און זאגט מיט שפאט: „סעבאסטאפאל... — און אונטערן זעץ פונם „קאפיטאנס" פויסט פליט ארויס דער קאמפאס פון פארסטערם הענט.

בינו לבינו קומען פאר אויפן דעק מאדנע זאכן. דער פארטרעטער פונם שיפס־קאפיטאן, דער אויבער־מאשיניסט און דער קוכער, אלע דריי אין זייערע רעטונגס־גארטלען און מיט די רעוואלווערן אין די הענט, ווארטן אומגעדולדיק ביי דער באפעל־קאיוטע. באלד קומט אויך דער קאפיטאן צו לויפן אויפן שיפס־דעק, א דענערווירטער ציט ער ארויס פון זיין טאש דעם זייגער און שיסט אויס פון זיין רעוואלווער דריי מאל צו מערב־צו. אלע חלוצים קומען צולויפן דערשראקענע. אויך פארסטער באוויזט זיך באלד אויפן שיפס־דעק, ער רופט באלד צוזאמען א קורצע בארשטונג מיט די אלע, וואס שטייען בראש פון די חלוצים־גרופן.

— לויט אלע סימנים האט דער שטייערמאן געענדערט די ריכטונג און וויל פאר יעדן פרייז צושווימען מיט דער שיף צו דעם בולגארישן פארט בורגאס.

דער געסטאפא־געשפענסט האט זיך פלוצלונג באוויזן פאר די אויגן פון די עולים און זיי האבן באשלאסן צו רעאגירן ווי מעגלעך אמשנעלסטן. פארסטער האט ארויסגעגעבן שטילערהייד זיינע באפעלן און איטלעכן געגעבן די פאר אים פאסיקסטע אויפגאבע. ער אליין האט זיך אוועקגעשטעלט אויפן באפעל־בריקל.

אין זיינע הענט איז איצט געלעגן דער גורל פון זיבן הונדערט און אכציק נפשות.

— מיר געפינען זיך איצט אפילו — האט ער איינגערוימט האלצמאנען — אין די טעריטאריאלע וואסערן פון בולגאריע, וועלכע זיינען פארזייט מיט ים־מינעס, אבער לעת־עתה איז נישט פאראן קיין סכנה. דער דאזיקער טערק קען אויסגעצייכנט די דורכגענג אין די דאזיקע וואסערן און ער האט אויך מורא פאר זיין לעבן. אבער מיר מוזן אים צווינגען, ער זאל בייטן די ריכטונג. אויב מיר וועלן נישט באווייזן דאס אים אויפצוצווינגען, וועלן מיר אין א האלבער שעה ארום זיך געפינען אינם שטח, וווּ מען וועט אונז לייכט באמערקן פון בולגארישן ברעג. די דריי שאסן, וואס דער קאפיטאן האט אפגעגעבן, זיינען, ווארשיינלעך געווען א פארויס באשטימטער צייכן פאר דער דייטשער שיף, אויף וועלכער עס ווארטן שוין די שותפים פון אונזער טערק צו דעם דאזיקן שפיצל. איך בין זיכער, אז באלד וועלן מיר דערזען די פאן מיטן האקן־קרייץ.

— ווייזט אויס, אז זיי האבן אונז געלאזט ארויספארן פון קאנסטאנץ, כדי ארייננצוכאפן אונז אין א פאסטקע — באמערקט האלצמאן.

דערווייל פארנעמען די חלוצים די פלעצער, וואס זיינען זיי אנגעוויזן געווארן. זיי ווילן אפשניידן מיט א מעסער דעם שטריק מיט וועלכן דאס רעטונגס־שיפל איז צוגעבונדן צו דער שיף, אבער פארסטער ווינקט זיי, זיי זאלן נאך צווארטן א ביסל. עטלעכע חלוצים זיינען שוין בייגעקומען דעם קוכער, נעמען אים צו דעם רעוואלווער און ציען פון אים אראפ דעם רעטונגס־גארטל. נעבן דעם קאפיטאנס שטעל־פארטרעטער שטייען דריי בחורים און ווארטן נאר אויף א סיגנאל פון פארסטערן, וועלכער, האלטנדיק אין האנט דעם קוכערס רעוואלווער, דראט מיט אים דעם קאפיטאן און שרייט:

— „קאזבעק", סטאפ! סטאפ!

און צו די חלוצים שרייט ער:

— גייט שנעל אראפ זאלבע־פינף אין דער מאשינען־האלע און צווינגט דעם מאשיניסט, ער זאל אפשטעלן די מאטארן. זאגט צו אים: „קאזבעק" סטאפ!" אדער

„נאז בורגאס!” און אויב איר וועט נישט האבן קיין אנדער ברירה, זייט אים מכבד ווי ס'דארף צו זיי...

פארסטער שטעלט צו דעם רעוואלווער צום בויך פון קאפיטאן, וועלכער לאכט מיט א געמאכט געלעכטער. ווען ער דערזעט אבער, אז הינטער אים שטייען נאך פיר בחורים, וואס ווארטן נאר אויף פארסטערס א באפעל, איז אים קלאר געווארן, אז דאס איז שוין נישט קיין שפילעכל. ער טייטלט, אויף די וואסערן וואס צווישן די כוואליעס זייערע איז באהאלטן דער טויט. זיי האבן פארשטאנען, אז דאס מיינט ער די ים־מינעס. — „בום! „קאזבעק” קאפוט!” — און ער באגלייט די דאזיקע ווערטער זיינע מיט צעשפרייטן ברייט די הענט, וואס דארף אויסמאלן ווי אזוי די שיף וועט שפרינגען אין דער לופטן.

ס'איז האלבע נאכט. די לבנה האט זיך באהאלטן הינטער די וואלקנס און געהיימניספולע ליכטער האבן אנגעהויבן שוועבן אויפן ראנד פון ווייטן האריזאנט.

א שרעק פאר דער דערנעענטערנדיקער זיך סכנה האט בליץ־שנעל ארומגעכאפט די פאסאזשירן. א טויט־שטילקייט האט זיך אויסגעלייגט אויף דער גאנצער שיף, די מאמעס דריקן צו זייערע קינדער צום הארצן און מיט צאפלדיקע זיפצן ווארטן זיי פול שרעק אין די ארעמס פון זייערע מענער. די איבערגעלעבטע צרות און געפארן האבן זיי שוין צעבראכן. דער טויט, וואס לויערט אויף זיי אט דא, פון אונטער דער שיף ארויף, איז נישט אזוי שרעקלעך־גרויזאם, ווי דער, וואס דערנעענטערט זיך צו זיי פון דער ווייטן.

פלוצלונג גיט די שיף א ציטער און שטעלט זיך אפ מיט א גריל־צעריי פון אלע אירע „גלידער”. דאס האט דער רעוואלווער פון פארסטערן דערפילט די שליחות וואס ער האט געהאט אויסצופירן.

דער ים־פיראט כאפט אז האלצמאנען פארן ארעם און רופט אים ערגעץ־ווו. פארסטער און נאך צוויי חברים גייען נאך. זיי קומען אריין אינם קאפיטאנס קאיוטע. פארסטער לייגט אוועק זיין רעוואלווער אויפן טיש. דער קאפיטאן האט דעם רעוואלווער אריינגעשטעקט אין זיין פאסיק. ער ציט ארויס א פארקנייטשטן, פון אפטער באנוצונג, טייסטער, לייגט ארויף אויף אים די האנט און מיט א ביטערן שמייכל זאגט ער:

— „פאפיר. דויטשע פאפיר...”

האלצמאן קוקט אויף אים פרעגנדיק און ווינקט אים, ער זאל באווייזן דעם דייטשן פאפיר. דער קאפיטאן רייבט זיך די הענט איינע אין דער אנדערער און שמייכלט ביטרעוואטע:

— דאלאר, דאלאר...

— דאלאר? סטאמבול! — זאגט האלצמאן

דער קאפיטאן קוקט אויפן זייגערל זיינעם און טייטלט אויף דעם ווייטן ברעג:

— נאן, נאן סטאמבול... זאפארט... נאן דאלאר — בורגאס, דויטשען...

איצט ציט ער ארויס פונם טייסטער א באפעל געשריבן אין דייטש און בולגאריש. לויטן דאזיקן באפעל טאר „קאזבעק” נישט פארלאזן קאנסטאנץ, סיידן זי וועט אוועקפירן איר לאדונג גלייך אין בולגארישן פארט בורגאס. אויב זי וועט נישט אויספירן דעם דאזיקן באפעל, דערווארטן זי שווערע קאנסעקווענצן.

— שאנטאזש? — ווענדט זיך האלצמאן צו פארסטערן.

— „אפשר יאָ, און אפשר נישט" — ענטפערט דער לעצטער און ווענדט זיך ווידער צום טערקישן שיפס־קאַפּיטאַן:

— וויפיל דאָלאַר ווילסטו?

ער פאַרשטייט די פראַגע און באַלייגט זיך אַ ווײַלע. ער נעצט דאָן איין דעם פינגער אין שפּייעכץ און שרייבט אויף אויפן טיש־בלאַט דער ציפער: — 2.000 דאָלאַר.

— אויב מיר וועלן אים נישט באַצאָלן תיכף דאָס געלט — זאָגט פאַרסטער

— דראָט אונז אין גיכן צו טרעפן זיך מיט די דייטשן און אויב מיר וועלן אים אַריינוואַרפן אין ים אַריין, און דאָס קען מען אויך מאַכן, וועט די שיף אַרויף אויף אַ ים־מינע, ס׳איז, אַלזאָ, אַזוי שלעכט און אַזוי ביטער.

— מיר וועלן פּרוון צו דינגען זיך — איז די דעה פון האַלצמאַנען. אויך ער נעצט איין אַ פינגער אין שפּייעכץ און צייכנט אויפן טיש־בלאַט דעם ציפער — 1000. אהין, אהער איז מען ענדלעך געקומען צו אַ הסכם אויף 1500. דער קאַפּי־טאַן באַקומט אויסגעצאָלט דאָס געלט און זיינע אויגן בלישטשען בשעת מעשה פון גיריקייט. ער כאַפּט פּלוצים אַרום פאַרסטערן און דערלאַנגט אים אַ לאַנג־דויערנדיקן קוש אין פּנים.

— סאַלאַם, סאַלאַם, קאַמען סטאַמבול... — שרייט ער אויס פון גרויס גדולה און צערייסט אויף פּיץ־פּיצלעך דעם דייטשן באַפעל. ווייזט אויס, אַז ער אַליין האָט אויך נישט געהאַט קיין גרויס חשק צו פאָרן קיין בורגאַס, און געצויגן אַהין האָט אים נאָר דאָס געלט, וואָס די דייטשן האָבן אים צוגעזאָגט. ווען אָבער ער האָט געקענט אַרויסבאַקומען דאָס געלט פון די יידן, טאָ נאָך וואָס־זשע שלעפּן זיך קיין בורגאַס?

די גאַנצע חברה גייט אַרויף צו דער קאַיוטע פונם שטייערמאַן און באַלד מאַכט דער רודער אַ גרויסן קרייז. די מאָטאָרן הויבן אָן ווידער צו קלאַפּן מיט גרויס רעש, די שיף ציטערט און פאַמעלעך רירט זי פון אָרט. עס באַקומט זיך דעם איינדרוק, גלייך זי וואָלט געדרייט זיך אויף איין אָרט, געמאַכט אַ שריט פאַרויס און אַ שריט צוריק. ענדלעך דערפילט מען, אַז זי גייט שוין פאָרויס. דער קאָמפּאַס באַווייזט שוין די געוווּנטשענע ריכטונג. דער וועג פירט צוערשט אויף מזרח, דאַן אויף דרום־מזרח.

א ה ר ו ן ה א ט ס ע ג י

דער כּוח פון דער העפּלה

די יידישע עליה קיין ארץ־ישראל דאַרף נישט האָבן קיין שום הסכמה. מיר קערן זיך צוריק אַהיים, אין אונזער לאַנד — נאָר אין אונזער אייגענעם זכות. פאַראַן דריי פאַקטאָרן, וואָס האָבן באַשטימט ארץ־ישראל אַלס אַ היימלאַנד פאַרן יידישן פאָלק, און נעמלעך: די געשיכטע, דער אינטערנאַציאָנאַלער באַשלוס און דער לעבנס־ווילן פונם „עם־עולם".

אַ ייד אין ארץ־ישראל איז נישט קיין פרעמדער, נישט קיין אויסלענדער און נישט קיין אימיגראַנט. ווען אַ ייד קומט קיין ארץ־ישראל — קומט ער צוריק צו זיין פאָטערלאַנד, ווייל דאָס יידישע פאָלק איז נאָר דערוווייטערט אָבער נישט אָפּגע־

ריסן געוואָרן פון זיין לאַנד און זיינע רעכט צו ארץ־ישראל זיינען בכלל נישט אין די ראַמען פון וועלכער ס׳איז נישט דיסקוסיע. פונקט אַזוי ווי דער מיליאָן אַראַ־בער, וואָס געפינט זיך אין ארץ־ישראל איז אַ היסטאָרישער פאַקט, אומאָפּהענגיק פון דעם, צי דאָס איז אנגענעם אָדער נישט — אַזוי איז אויך אַ היסטאָרישער פאַקט דער אומצורייסבאַרער בונד, וואָס עקזיסטירט שוין מער, ווי דריי טויזנט יאָר. צווישן ארץ־ישראל און דעם יידישן פאָלק.

דער מאַנדאַט איבער ארץ־ישראל ווייזט אָן קלאָר און דייטלעך, און באַשטעַ־טיקט דעם היסטאָרישן בונד צווישן דעם יידישן פאָלק און ארץ־ישראל, ווי אויך די אַלע אומשטענדן, צוליב וועלכע עס דאַרף ווידער אויפגעשטעלט ווערן אין ארץ־ישראל די יידישע נאַציאָנאַלע היים. פאַראַן אָבער נאָך עפּעס, וואָס איז שטאַרקער פונם אינטערנאַציאָנאַלן געזעץ — און דאָס איז די אומבאַדינגטע נויטווענדיקייט פון פאַרצווייפלטע, פון אַ פאָלק, וואָס האָט נישט קיין אַנדערע רעטונג און אויס־לייזונג, ווי נאָר צוריקצוקערן זיך אין זיין היימלאַנד, פון אַ פאָלק, וואָס איז גע־צוווּנגען צו ראַטעווען דאָס נאַקעטע לעבן פון מיליאָנען פון זיינע זין און טעכטער און צו געפינען די נאַציאָנאַלע גאולה פונם פאָלק אַלס גאַנצעס.

קיין שום קעגנערשאַפט אָדער שטערונג מצד די אַראַבער, קיין שום טעראָ־ריסטישע אָדער פּאָליטישע אָפּשרעקונגען און קיין שום באַגרענעצונגען און פאַר־באָטן פונם „ווייס־בוך״, — וואָס איז במילא פסול הן פון מאָראַלישן, הן פון גע־זעצלעכן שטאַנדפּונקט — קיין שום זאַך אין דער וועלט וועט נישט אָפּשטעלן די עליה פון יידן קיין ארץ־ישראל. און אויב ס׳איז נאָך פאַראַן ווער, וואָס צווייפלט אין דעם — וועלן קומען „פּאַטריא״ און „סטרומאַ״ און נאָך אַנדערע שיפן פון דעם מין; און וועלן דאָס באַשטעטיקן. ווייל די באַדייטונג פון אָט די שיפן איז אַ פּשוטע: ארץ־ישראל — אָדער טויט! און ווי נאָר די מלחמה וועט זיך ענדיקן, וועלן הונדערטער אַזעלכע שיפן שווימען צו די ברעגעס פון ארץ־ישראל.

דעריבער, ווער עס זעט ,נישט, אַז די שרעקלעכע און פאַרצווייפלונגספולע ווירקלעכקייט, וועלכע וועט אַנטשטיין באַלד נאָכדעם, ווי די מלחמה וועט זיך פאַר־ענדיקן, וועט שטיין אונטערן צייכן פון אויפברויז פון דער יידישער עליה קיין ארץ־ישראל — דער וויים בכלל נישט, וואָס עס איז ווירקלעכקייט. קיין איינע פון די ביז־איצטיקע תקופות אין ארץ־ישראל וועט זיך נישט קענען מיט איר מעכ־טיקייט און איר דראַנג פאַרגלייכן, צו דעם אַנטשטייענדיקן כוח פון דער יידישער העפלה, וועלכע וועט זיך נישט אָפּשטעלן פאַר קיין שום זאַך אין דער וועלט.

אין דער דאָזיקער העפלה האָבן זיך שוין צוזאַמענגעטראָפן די סאַמע טיפס־טע ביאָלאָגישע און פּסיכאָלאָגישע וואָרצלען פון אונזער עצם עקזיסטענץ און פון אונזער לעבנס־ווילן.

1942 ד. בן־גוריון

דער וואָפן פון דער העפלה

פופציק טויזנט יידן זיינען במשך פון די פיר לעצטע יאָרן אריינגעקומען קיין ארץ־ישראל אָן אַ דערלויבעניש. וואָלטן זיי נישט געווען געקומען, וואָלטן אונז אין ארץ־ישראל געפעלט די 50 טויזנט יידן. די באַדייטונג פון אָט אַזאַ מענטשן־

צופלוס איז נישט פון קליינער וויכטיקייט, אָבער נאָך גרעסער איז די באַדייטונג פון אַזאַ עליה אַלס אַ וואָפן אין אונזערע הענט. דער צד שכנגד ווייס גאַנץ גוט, ווי גרויס ס'איז איר כוח; ער ווייס, אַז אויב ס'איז פאַראַן עפּעס אַ זאַך, וואָס קען אַנטשיידן אין דעם ביטערן געראַנגל, וועלכן מיר פירן שוין זינט יאָרן — און וואָס קען נאָך פיל שווערער ווערן, ווען די מלחמה וועט זיך ענדיקן — אויב עס עקזיסטירט עפּעס אַ זאַך, וואָס קען אַנטשיידן לטובת אונז, איז עס נאָר אָט דער העפּלה־וואָפן.

אין דעם שטעקט טאַקע די סיבה, וואָס די רעגירונג נעמט אָן אַזעלכע אומ־מענטשלעכע מיטלען און שווערע שטראָפן קעגן דער העפּלה.

איז עס דען געווען סתם אַזוי אין דער וועלט אַריין, וואָס זיי האָבן זיך אַזוי אַכזריותדיק געזדיעקעוועט איבער די מעפּילים? און פאַרוואָס האָבן זיי געשאָסן אויף די מעפּילים פון „טיגער היל" און געזייט צווישן זיי דעם טויט?

איז עס דען נויטיק געווען צו וואַרטן ביז עס וועלן צוויי הונדערט מענטשן פון דער „פּאַטריאַ" דערטרונקען ווערן, כדי צו דערלויבן דער רעשט צו בלייבן אין לאַנד און דערנאָך ערשט צו פּייניקן זיי צען חדשים אין תפיסה? און ווי אַזוי קען מען דען אויפקלערן, פאַרוואָס מען האָט געשלאָגן אַלטע און קראַנקע, פאַר־וואָס מען האָט פאַרשלעפּט העט־ווייט ביז קיין מאַוריציוס, די פרויען און קינדער פון די „פּושעים" פון דער „אַטלאַנטיק"־שיף, אויף דעם וועג צו וועלכן און אויך שוין נאָכן אָנקומען דאָרט אַהין זיינען העכער פופציק מאַן געשטאָרבן פונם לײדנס־וועג און פון קראַנקייטן? און ווי אַזוי זאָל מען אויסטייטשן דעם פאַקט, אַז ביז היינט איז נישט געלונגען דער ציוניסטישער באַוועגונג, טראָץ אַלע אירע אינטערווענצן ביי דער העכערער מאַכט, צו באַקומען אַ דערלויבעניש אַרויסצו־שיקן צו די פאַרטריבענע פון מאַוריציוס אַ שליח, וואָס זאָל זיי דערמוטיקן און שטאַרקן זייער גייסט? און פאַרוואָס זיצן נאָך אינם עתלית־לאַגער ביזן היינטיקן טאָג, — שוין העכער צען חדשים, — די מעפּילים פון „דאַריאַן", צווישן וועלכע עס געפינען זיך זקנים, קראַנקע און קינדער? העכער צוויי הונדערט מאַן פון די אַרעסטירטע — פּאַבלייט, טעכניקער און מעכאַניקער, — וועגן וועלכע די אַרמיי האָט צווויסן געגעבן דער ארץ־ישראל־אַדמיניסטראַציע, אַז זיי זיינען נויטיק פאַר דער קריגס־ווירטשאַפט, און וועלכע האָבן אַליין אויסגעדריקט זייער גרייטקייט צו מאָביליזירן זיך — האָבן געבעטן מען זאָל זיי באַפרייען, אָבער אָן דערפאָלג.

❦

היטלער האָט טאַקע יאָ געקענט באַפעלן, מען זאָל שיסן אויף שיפן מיט מעפּילים, אָבער אַ דעמאָקראַטישע רעגירונג וועט זיך נישט קענען אַזוי נוהג זיין לגבי הונדערטער און טויזנטער עולים, וואָס וועלן אָנפילן שיפן, שיפלעך און פישער־לאָדקעס, וואָס וועלן זיך באַווייזן אויף אַלע וועגן, וואָס פירן קיין ארץ־ישראל. און די יידן, וואָס וועלן אַנטלויפן פון די קאָנצענטראַציע־לאַגערן און פון די געטאָ־מויערן אין אייראָפּע, וועלן דאָך נישט האָבן קיין אַנדערן וועג פאַר זיך. די קריגס־שיפן פון זיין קעניגלעכן פלאָט וועלן נישט צילן זייערע האַרמאַטן קעגן אָט די שיפן מיט יידן, כדי זיי צו דערטרינקען. מיר ווייסן אויך, אַז ווען מען האָט געוואָלט אָט די אויפגאַבע פון כאַפּן מעפּילים־שיפן אַרויפוואַרפן אויפן בריטישן קעניגלעכן פלאָט — האָט ער אָפּגעזאָגט צו פאַרנעמען זיך מיט אָט דער „פיינער מלאכה".

וואָס גרעסער ס'וועט ווערן די צאָל פון די מעפּילים־שיפן און מעפּילים־לאַד־קעס, אַלס שווערער און שווערער וועט ווערן די אַרבעט פון כאַפּן זיי. עס וועט אויך גאָרנישט העלפן די מעטאָדע פון אָפּשרעקן, כדי אָפּצושטעלן דאָס אומלעגאַ־לע אַריינקומען אין לאַנד. ווייל צי איז דען פאַראַן אַזאַ כוח אויף דער וועלט, וואָס קען אָפּשרעקן אַ יידישן מעפּיל?

פאַרשטייען מיר אָבער אויף אַזוי פיל דעם כוח פון דעם דאָזיקן וואָפן? צי געדענקען מיר, אַז אויב מיר וועלן וועלן אַריינבררענגען קיין ארץ־ישראל נאָך איין און איינציקן ייד, נאָכדעם, ווי מיר וועלן האָבן אויסגענוצט די 30.000 סערטיפיקאַטן, וואָס זיינען אונז געבליבן אין די גרענעצן פון „ווייסבוך" — וועלן מיר קודם כל מוזן דערפירן דערצו, אַז דער „ווייס־בוך" זאָל בטול ווערן, דאָס הייסט — דערפירן צו אַ גרונטלעכער ענדערונג אין דער גאַנצער, איצט עק־זיסטירנדיקער בריטישער פּאָליטיק? וועלן דען די מאַסן יידן, וואָס לעכצן נאָך רעטונג, קענען וואַרטן ביז די מלחמה וועט זיך ענדיקן? אָט דעם דאָזיקן אמת — אַז מיטן סוף פון דער מלחמה וועלן די יידן פון אייראָפּע נישט האָבן קיין אַנדער שנעלן רעטונגס־וועג, ווי נאָר דעם וועג פון העפּלה — מוזן מיר זען, נישט בלויז מיט אַלע שוועריקייטן, וואָס זיינען מיט אים פאַרבונדן, נאָר אויך מיט די פולסטע מעגלעכקייטן, וואָס אָט דער וועג אַנטהאַלט אין זיך.

1942   א. דאָבקין

ווען די זון פון נצחון שיינט אויף...

די בריגאַדע אויפן העפּלה־פראָנט
אויך פון צפון עפנט זיך אַ טויער
די נאַכט פון עתלית

די בריגאַדע אויפן העפלה־פראַנט

מיט די חיילים פון דער בריגאַדע

געווען איז דאָס אַ גרויסער נס, וואָס אין די טעג פון נאָכן נצחון האָט זיך באַוויזן די בריגאַדע. יאָ, דער נאָמען אירער איז שוין געגאַנגען פאָרויס, פאַר איר. ווי אַן אָנזאָג פון ליכטיקייט און האָפענונג האָט איר נאָמען אָפּגעקלינגען אין אַלע פאַרוואָרפענע ווינקעלעך פון די לאַגערן מיט די „אויסגעוואָרצלטע". מען האָט אָנגעהויבן שטראָמען צו דער בריגאַדע ווי צו אַ סטאַנציע אויפן וועג קיין ארץ־ישראל.

גייסט איבער די גאַסן פון זאַלצבורג, און טרעפסט פּלוצים אַ יידן. אויף דיין פראַגע — וווהין, ענטפערט ער דיר באַלד:

— צו דער בריגאַדע!

— וואָס עפּעס?

— כדי צו פאָרן קיין ארץ־ישראל!

— ווער האָט עס אייך געזאָגט?

— מ'האָט אונז געזאָגט!

קיינער האָט זיי נישט געזאָגט, נאָר זיי האָבן דאָך קיין אַנדער אויסוועג נישט געהאַט.

⁂

געווען איז עס אין די ערשטע טעג, נאָך אונזער אָנקומען קיין דייטשלאַנד. מיר גייען אַזוי אין די גאַסן פון קלאַגענפורט, פּלוצלונג שפּרינגען אַרויס אַנט־קעגן אונז דריי יידישע בחורים. זיי דערנענטערן זיך צו אונז: — שלום! — ווער זייט איר? —

זיי זיינען אַלע דריי געקומען אין שליחות.

— וואָס פאַרא שליחות?

אָבער זיי פאָרשן גאָר אונז: — ווער זייט איר? — זיי ווילן קודם כל זיין זיכער, צי מיר זיינען בעלי־סמכות. מיר האָבן זייער פאָרשטייער אַלץ אויפגע־קלערט און ערשט דאַן האָט איינער פון די בחורים אָנגעהויבן:

— מיר זיינען געשיקט געוואָרן דאָ אַהער, כדי צו זען, צי ס'זיינען פאַראַן מעגלעכקייטן אַריבערצוקומען קיין איטאַליע. מיר ווילן פאָרן קיין ארץ־ישראל. מיר זיינען פילע צענדליקער, און מיר וואַרטן נאָר אויף דעם פאַראַל: „גוט". ווי נאָר מיר וועלן באַקומען אָט דעם פאַראַל — קומען מיר אַלע אַהער.

דער דאָזיקער בחור האָט שוין פיר טעג נישט געהאַט גענומען קיין ביסן אין מויל אַריין, זיינע קליידער זיינען געווען צעריסן, כדי צו מאַכן דעם געהעריקן „רושם" אויף דעם גרענעץ־באַאמטן און פונקט ווי ער האָבן אויך זיינע חברים אויסגעזען.

מיר גיבן זיי אָנצועסן, באַקליידן זיי און זעצן זיי אַריין אין אַן אויטאָ, דער־בײַ זאָגן מיר צו זיי: „קערט זיך צוריק צו אייערע חברים און זאָגט זיי נישט: „גוט", נאָר: „זייער גוט!".

זיי זײַנען טאַקע אַוועק און געזאָגט זייערע חברים: „זייער גוט". און עס האָט זיך אָנגעהויבן דאָס וואַנדערן פון טויזנטער.

מיר האָבן נישט געהאַט קיין אָנונג, וואָס די לאַגערן פון דער שארית הפליטה, פאַרמאָגן אין זיך. מיטאַמאָל האָבן מיר זיך געטראָפן מיט חברים פון דער באַוועגונג, וועלכע מיר האָבן שוין כמעט נישט געהאָפט צו זען. עס זײַנען דאָך געבליבן געציילטע פון די בונקערס, פון די פּאַרטיזאַנער און צווישן זיי מענטשן פון דער ציוניסטישער חוט־השדרה. אַ סך פון זיי פלעגן קומען צו אונדז מיט דער ציוניסטישער פאָדערונג: זאָל די שארית הפליטה אויך ווערן אַ פּאָליטישער פאַקטאָר אינם קאַמף פאַר עפענען די טויערן פון ארץ־ישראל!

האָט מען צוזאַמענגעקליבן און קאָנצענטרירט אין איין לאַגער אַלע די אײַנזאַמע, געציילטע, און דורך אַ שפּאַרע אויף די גרענעצן האָט אָנגעהויבן קומען די יוגנט. געווען איז דאָס אַ ציבור, וואָס האָט זיך אויסגעלאַכט פון גרענעצן. במשך פון עטלעכע טעג איז מען אַריבער עטלעכע גרענעצן. בײַ דער יוגאָסלאַווישער גרענעץ איז מען אַ טשעך, בײַ דער טשעכישער אַ יוגאָסלאַוו, און בײַ דער איטאַליענישער אַ פּאָליאַק, און אַזוי ווײַטער. ער קען קיין שום שפּראַך נישט און באַנוצט זיך דאָך מיט אַ סך שפּראַכן. ער קען די פּופּצן, צוואַנציק ווערטער, וואָס זײַנען נויטיק, כדי צו זײַן אַן איטאַליענער בײַ די יוגאָסלאַוון און אַ יוגאָסלאַוו בײַ די איטאַליענער און ער ווייס נישט וואָס פחד הייסט, פּונקט אַזוי דער מאַן, ווי די פרוי. איך קען נישט זאָגן „אַלט און יונג", ווײַל נישט פאַראַן איז צווישן זיי נישט קיין זקן, נישט קיין זקנה און נישט קיין קינד. צווישן אַכצן טויזנט יידן, וועלכע מיר האָבן אײַנגעאָרדנט, האָבן מיר נישט געפינען קיין איינציק קינד.

פון אָנפאַנג, ווען מיר האָבן באַקומען די ידיעה, אַז 1200 מאַן דאַרפן מיט איין מאָל אָנקומען צו אונדז, האָבן מיר זיך אַביסל איבערגעשראָקן. אינאיינעם מיט דער שמחה, וואָס אַזאַ גרויסע גרופּע קומט צו אונדז, האָבן מיר מורא באַקרמען: — וועלן מיר קענען זיך אַן עצה געבן? וויאַזוי וועלן מיר זיי באַקליידן? ווו וועלן מיר זיי אײַנאָרדענען?

און פונדעסטוועגן, ווען איר וואָלט געזען, וואָס ס'האָט זיך אָפּגעטון אין יענער נאַכט, ווען ס'איז באַוווּסט געוואָרן, אַז זיי קומען אָן?! און ווען זיי זײַנען אָנגעקומען איז שוין אַלץ געווען פאַרטיק. און אין דער ערשטער ריי אונזער עס־צימער, אין וועלכן איבער טויזנט מאַן האָבן זיך געקענט מיט איינמאָל אַוועקזעצן בײַ די טישן. ווען די פּליטים האָבן איבערגעטראָטן די שוועל פונם חדר־האוכל און זיי האָבן דערזען די געגרייטע טישן, יעדער טיש באַדעקט מיט אַ טישטוך און אויפן טיש בלומען און פאַר יעדן איינעם באַזונדער זײַן פּאָרציע ווי בעת אַ סדר־נאַכט אין קיבוץ — ווען זיי האָבן דאָס אַלץ דערזען, האָבן זייערע אויגן אויפגעלויכטן. זיי האָבן געזאָגט: „ניין, ס'איז נישט אמת, אַז מיר זײַנען מיט פיר חדשים צוריק באַפרייט געוואָרן! ערשט הײַנט, ערשט איצט, אין דעם מאָמענט זײַנען מיר באַפרייט געוואָרן!".

1200 מאַן זײַנען אַרײַנגעקומען צו אונדז און האָבן דאָ געטראָפן אַרום זיך 200 בחורים פון די מיליטערישע איינהייטן, פון וועלכע יעדער איינער איז זיי אַ

ברודער געוואָרן. איך קען נישט זאָגן, אַז מיר זיינען פאַר זיי געווען ווי טאַטע־מאַמע צו קינדער, ווייל קיין קינדער זיינען נישט געווען...

נאָר צוויי־דריי טעג זיינען זיי פאַרבליבן אין לאַגער, ווייל אַזוי האָבן מיר דאָך אַליין געוואָלט; מיר האָבן זיך געאיילט אויפצונעמען נייע גרופּן...

יאַנואַר 1946. י. באַנקאָווער

אַהיים — מיט אונזערע סאָלדאַטן

פול מיט פיבערדיקער דערוואַרטונג זיינען די לעצטע טעג. יעדע שעה קען ברענגען די פרייד־לעכע בשורה: „מיר שווימען אָפּ". מיר טוען טאַקע אונזער אַר־בעט מיט רואיקייט, אָבער די פנימער פלאַמען. אַלע פאָרבערייטונגען זאָגן עדות: היינט וועט עס געשען.

...אַן אומענדלעכע אָוונט־גרויקייט, עס שניידט אַ דינענקער האַרבסט־רעגנדל. דער לעצטער מפקד (ראַפּאָרט) אין גלות. די הערצער האַקן ווי מיט האַמערס. נאָר זייער קול הערט זיך איצט, נאָר זייער קול אַליין, דאָס קול פון דער אמונה, וואָס איז אָפּגעהיט געוואָרן אין האַרצן בשעתן גאַנצן פאַרניכטונגס־שטורעם, און איצט עפנט זי אירע בליטן, גייט אויף ווי אַ בלום, וויקלט אויף ליכטיקע בילדער פון דעם חלומות־לאַנד.

די שעה פון פאַרווירקלעכונג קומט אָן.

פּאַמעלעך באַוועגט זיך פאָרויס אויפן וועג צום ים די אויטאָס־קאַראַוואַנע. מיין האַרץ — אַ קאַמפּס־פעלד, ווו דער נעכטן און אייערנעכטן יאָגן זיך נאָך, וויקלען אויף זייערע קאָשמאַרן פאַר מיינע אויגן, וועלכע קערן זיך צוריק אַהין און זעען דעם טאָל פון טרערן און טויט, מיין פאָלק, וואָס ראַנגלט זיך מיט זיין גורל, זעען דעם שטריק, וואָס שלענגלט זיך אַרום זיין האַלז און דעם תלינס האַנט פּאַרציט אים מיט זיין גאַנצן כוח ביז צום דערשטיקן. דער שטורעם צעבלאָזט נאָך מער דעם גליענדיקן שמערץ אין האַרצן און איך זע, ווי אויף די פרעמדע שטוי־ביקע וועגן וואַלגערן זיך די „שמע ישראלס" פון די אויסגעהויכטע נשמות. יאָ, דער בית־הקברות, וואָס איז אין האַרצן אויסגעוואַקסן, וועט בלייבן אויף אייביק, אויף תמיד.

עס שווימען אויף זכרונות, וואָס פאַרמאָגן אין זיך עפּעס ענלעכעס צו דער איצ־טיקער נסיעה אונזערער, אין די צוגעדעקטע אויטאָס. גאַנצע פינף לאַנגע יאָרן האָט מען אונז געפירט אין פאַרמאַכטע און שטרענג באַוואַכטע אויטאָס, און שטענדיק צו דעם זעלבן ציל — צום טויט! מיט אַ פאַרגליווערטער גלייכגילטיקייט האָט דאָס האַרץ געצאַפּלט, נישט אַזוי פון מורא, פון שרעק, ווי פון ווייטיק. ס'האָט וויי און באַנג געטון נאָכן יונגן לעבן, וואָס איז אַפילו קיין לעבן נישט געווען, — ווייל שטענדיק און תמיד האָט מען זיך געגרייט צום טויט, וואָס איז אַזוי נאָענט געווען, ממש ווי דיין בלוט און פליש, אַ סך נאָענטער ווי דאָס לעבן אַליין...

איצט פירן אונז יידישע סאָלדאַטן, שליחים פון ארץ־ישראל, און דאָס האַרץ וואַקסט פון שטאָלץ, קוקנדיק אויף זיי. זיי זענען דאָס די, וואָס לייגן אַ בריק צווישן אָט יענער ווירקלעכקייט און אונזער וויזיע. אַ דאַנק זיי ווערט געבוירן דאָס גליק פון אונזער גאולה.

מיר זיינען איצט אין וואַלד. אַ שטילקייט הערשט אַרום. אויפגעהערט האָט דער דינער רעגן, און פון הינטער די וואָלקנס האָט זיך באַוויזן אַ העל־בלויער־פרישער הימל. דאָס ערשטע מאָל זינט לאַנגע יאָרן, וואָס די נאַטור איז נישט קעגן אונז. די נאַכט געהערט צו אונז, איינגעשפּאַנט האָבן מיר זי צו אונזער הייליקער אַרבעט! איצט, ווען דער קריג האָט זיך שוין געענדיקט, הויבן מיר אָן אַ נייעם קאַמף, וואָס געהערט נאָר און גענצלעך צו אונז אַליין. ווי דער שטייגער איז פון פּאַרטיזאַנער האָבן מיר, ביים סוף פון אונזער אייביקן וואַנדערן, אַנטדעקט אַ סטעזשקע, וואָס פירט אַרויף אַהיים.

דאָס איז די העפּלה.

מיר וועלן גיין אויף אַלע וועגן און אומוועגן! וואָס מיר וועג און וואָס מיר שאָסיי! דער באַגריף אַליין פון העפּלה גיט אונז צו פליגלען. די גרויע טאָג־טעג־לעכקייט וואַלגערט זיך אונטער דיינע פיס ווי אַן אָפּגענוצטער בגד, און דו, באַ־הערשט פון אַ פלאַם־פייערדיקן געפיל, רייסט זיך אַרויף אויפן אויסגעחלומטן שפּיץ־באַרג. די עליה איז שווער? — אָבער קוק זיך צו און זע, זי איז דאָך לייכט ווי אַ שטיקל קאַרע!

שטילשווייגנדיקע זיינען מיר אַריין אין דער סודות־פולער טיפעניש פונם וואַלד. דורך אַ ווילד־באַוואַקסענער, נישט אויסגעטראָטענער סטעזשקע שלאָגן מיר זיך דורך — צום ים. מיר זיינען די ערשטע. אויף די בוימער פלאַטערן ווייסע באַנדן — דאָס זיינען די וועג־צייכנס. געבענטשט זאָלן זיין די פאַרבאָרגענע הענט, וואָס האָבן זיי מיט ציטער און אומגעזעענערהייט דאָ אויפגעהאַנגען! ווי גרויס עס איז דער ווערט פון פּשוטע טויטע זאַכן און קעגנשטאַנדן ווען זיי פירן אויס אַ שליחות פון לעבן, ווען זיי דערפילן עפּעס אַן אויפגאַבע — האָב איך ערשט איצט פאַרשטאַנען. ווי טייער איז מיר יעדער באַנד! זאָל קיין איינער פון זיי נישט פאַרלאָרן גיין, און זאָלן זיי דאָ ווייטער פלאַטערן, נאָך אונזער דורכגיין, און ווייזן דעם וועג פאַר די, וואָס וועלן נאָך אונז קומען!

אַרום אונזער באַוועגלעכער מענטשן־קייט האָט אין דער פינצטערניש גע־האַנגען אַ צווייטע קייט פון ברידערלעכע הענט. דאָס האָט דאָס פאָטערלאַנד זיי געשיקט. זיי האָבן אונז אויפגענומען, געהאָלפן און איצט טריפן אַראָפּ פון זייערע ציטעריקע ליפּן אין דער שטילקייט אַריין די וואונדערלעכע קורצע זאַצן: „דאָ איז אַ בערגל. און דאָרט — אַ צווייט. דאָ — מוז מען אַרויפגיין. פאָרזיכטיק, אָבער זיכער!" — דער וועג געהערט איינגאַנצן צו אונז, דער וואַלד — ער איז אונזער בלוט און פלייש.

עס אַנטפּלעקט זיך פאַר אונז דער ים! ער איז נאָך ווייט אָבער ווירקט שוין אויף אונז באַרואיקענדיק. אין דער נאַכט־פינצטערניש באַוועגט זיך אַהין און צו־ריק אַ פייערל. אַלע לאַדקעס שווימען אין דער ריכטונג צו אָט דעם פייערל. ס'הערשט אַ פולשטענדיק שטילשווייגן. אַלץ איז קלאָר און פאַרשטענדלעך. און אין האַרצן פּראַווען זייער יום־טוב נייע געפילן. נאָך קיינמאָל האָט דער ים מיך אַזוי נישט באַהערשט ווי דאָסמאָל. ער איז אַזוי גוטמוטיק, שטילשווייגנדיק און אַזוי אומגע־הויער גרויס. און זיין צווייטער ברעג קושט דאָך שוין די ערד פון ארץ־ישראל...

❀

אונזער „שיף" איז ווי אַ נוסן־שאָלעכץ, מיט וועלכן יעדע כוואַליע שפּילט זיך און לאָזט זיך וויל גיין. מיר ליגן צוזאַמענגעקוועטשט איינער נעבן צווייטן,

איינער איבערן צווייטן. עס איז די ערשטע נאכט אויפן ים און קיינער שלאפט נישט, קיינער האט קיין אויג נישט צוגעמאכט. די געדאנקען באוועגן זיך צוזאמען מיטן ריטם פון די כוואליעס, לויפן פארויס, פאר זיי, איילן זיך שנעל, שנעל און אט האבן זיי שוין א פוס אוועקגעשטעלט דארט: אין לאנד. מען ווייס דארט, אז מיר זיינען ארויס אין וועג. מיר זיינען נישט אליין.

דער ערשטער זון־אויפגאנג אויפן ימיקן לאנד. מיר האבן זי מקבל־פנים געווען שטייענדיק אויפן דעק. א, ווי פראכטפול שיין איז דיין גלאנץ, דו אויפגייענדיקער טאג! אויפן מזרחדיקן האריזאנט הערשט שוין דער מארגנשטערן הגם איינגעהילט אין די לעצטע שאטנס פון דער נאכט. די וואלקן־סטעזשקעס צעשפרייטן זיך ווי א טעפיך צופוסנס פונם מארגנשטערן, און ווי פון א נעסט, וואס איז א פארבן־געמיש פון גרינקייט, ציטראן־געלקייט און פורפור, שפראצט ארויס און גייט אויף א גרויסער גליענדיקער זון־קוגל, וועלכער באהערשט באלד די פרישע בלויקייט פון די הימלען. דער ים פרייט זיך אנטקעגן דער אויפגייענדיקער זון, די כוואליעס טאנצן איר אנטקעגן און א נערוועזער ציטער לויפט דורך דורך זייערע רוקנס. די גרין־בלויע ים־אפגרונטן קאכן און זידן און רוישן, און זייער ווייסער געלעכטער צעגיסט זיך און פארפלייצט דעם שיף־דעק און שלאגט זיך אפ אן אונזערע פיס און אויגן.

צוזאמען מיט אייך, טאנצנדיקע כוואליעס, איילן מיר צום אויפגייענדיקן פאר אונז, טאג! — — —

*

דאס לעבן אויף דער שיף איז געארדנט לויט די אנווייזונגען פון ארץ־ישראלדיקע חברים, וואס געפינען זיך ביי אונז צו גאסט. די מעפילים — ווי אויסגעגליטער אייזן אינם לעבנס־פייער. די יסורים נעמען זיי אן פאר ליב, און אויב עס איז אפילו פאראן ווייניק וואסער און דאס עסן איז נישט גענוג און די לופט שטיקט (ס׳איז שטרענג פארבאטן ארויפצוגיין אויפן דעק אינמיטן העלן טאג, און אלע געפינען זיך צוזאמענגעקוועטשטע אין די צימערן פונם אונטערדעק), איז אבער דער גייסט שטארק און מונטער. און וואס נענטער מען איז צום לאנד — אלץ שטארקער ווערט דער גייסט און זיכערער.

אין אונזער שווימענדיקן הויז קלאפן 180 הערצער, 180 ווילנס, וואס האבן פעסט באשלאסן אנטקעגנצושטעלן זיך אפילו די ריזיקע נאטור־כוחות. מיר באשטייען פון צוויי טיילן, — וואס שטרעבן צו דעם זעלבן ציל: פארטיזאנער און חלוצים. ביידע — שוין מידע פון די וואנדערונגען איבער די צאלרייכע פרעמדע וועגן, פארמאטערטע פון די בלוטיקע שלאכטן אויף די געפערלעכע פראנטן. אבער מיט איין ווילן זיינען פול זייערע הערצער: א ה י י ם !

אין אוונט, ווען ס׳איז דערלויבט ארויפצוגיין אויפן דעק, צעזינגען זיי זיך ברייטהארציק אנטקעגן דעם אפענעם ים אין מעכטיקע רוסישע לידער און אין הארציקע, דערמוטנדיקע העבראישע שירים. אין אט די לידער שפיגלען זיך אפ זייערע שטילע, נישט־אויסדערציילטע חלומות.

*

די ים־קראנקייט האט ביי א סך פאסאזשירן אונטערגעהאקט די פיס. אפילו די שטארקסטע פון זיי האבן זיך געמוזט אונטערגעבן. און נאר איינצלנע זיינען די

„ראַבינזאָנס" וואָס פילן זיך דאָ, ווי ביי זיך אין דער היים: זיי האָבן די הויזן זייערע פאַרקאַטשעט ביז צו די קניען און באַרוועסערהייט אַרבעטן זיי ווי אמתע ים־לייט. דער ים — אָט דער אייביקער שטורעמדיקער לעבנס־כוח, וואָס האָט קיין צוים און קיין תחום נישט און וואָס רופט מיט דער אומבאַגרע־נעצטער ווייטקייט זיינער צו פ ר י י ה י י ט — אָט דער ים וועקט און מונטערט אויף אַלע לעבנס־כוחות: שלאָפט נישט! און באמת, פאַראַן אַ ווילן צו באַוועגן זיך, אָן אויפהער, אָן אָפּשטעל; צו געבן אַן אָפּפלוס דער געצוימטער, ביז איצט, קראַפט. איך בין גליקלעך וואָס איך קען זיך פאַרנעמען מיט די קראַנקע. איך בין צופרידן צו ראַטעווען זיי פון חלשות, צו פאַרבינדן זייערע אַ וווּנד, און תמיד און שטענדיק צו טראָגן זיי הילף. דער דאַנקבאַרקייטס־אויסדרוק אין זייערע בליקן גיט נאָך צו מער כוח און שטאַרקט דיך אין דיין אַרבעט.

אונזער גרעסטע זאָרג זיינען די האַרץ־ליידנדיקע. פאַר זיי איז דאָך די איינ־ציקע היילונג — רו. און אָט האָט זיך גאָר דעם הפקרותדיקן ריז פאַרגליסט היינט צו צעשפּילן זיך מיט אונזער נוסן־שאָלעכץ. פאַרשווונדן איז די העלקייט פון זיין שטערן און אַ בייזער שטורעם האָט אַרומגעכאַפּט זיינע כוואַליעס. זיי וואַרפן זיך איצט צאָרניקע און ברויזנדיקע אויפן דעק אונזערן, צעברעקלען זיך אויף דראָב־נינקע שטיקלעך און דרינגען אַריין אין יעדן ווינקל. דער ווינט מיט זיינע לאַנגע אָרעמס רייסט אַראָפּ פון דער שיף דאָס ביסל איינריכטונג פון אונזער בעל־ביתיש־קייט און צעוואַרפט עס אין דער אַרומיקער אומענדלעכקייט. די שיף שפּרינגט פון כוואַליע אויף כוואַליע ביי דער באַגלייטונג פון מעכטיקע קלעפּ פון די דונערן. פּלוצים פּלאַצט ווי אַ בלאָטער די הימל־שוואַרצקייט און שטראָמען וואַסער פאַר־פילן אַלץ אַרום.

ערשט אין אָוונט האָט זיך דער שטורעם איינגעשטילט. די כוואַליעס, פאַר־מאַטערטע און מידע, קערן זיך צוריק צום שוים פון ים. אָפּגעשוואַכטע פון גע־ראַנגל מיטן שטורעם, אָטעמען מיר ענדלעך ברייט אָפּ.

עס קומען אויף אונז רואיקע טעג.

*

היינט אינאָוונט פאַלט אויס יום־כפור! מען גרייט זיך. אפילו דער ים אַליין גרייט זיך אויך — צו אַ שטורעם. די ערשטע סימנים זאָגן עדות, אַז ער וועט זיין שטאַרקער פון דעם ערשטן. נאָר די איינציקע נחמה אונזערע איז: ס'איז נישט האַלבע־נאַכט איצט. הגם די טאָג־ליכט באַרואיקט אַבסאָלוט נישט דעם כוואַליעס־גערויש און דערנענטערט נישט דעם ברעג, איז אָבער פאַרט היימלעכער.

יום־כיפור — צווישן הימל און וואַסער, נאָך לאַנגע יאָרן פון וואַנדערונגען און ליידן, בשעת וועלכע עס זיינען פאַרשווונדן און פאַרגעסן געוואָרן יוגנט און פרייד, און אַלץ וואָס רופט זיך: לעבן. היינט שטייען מיר פאַרן יום־הדין ריין פון יעדער זינד און חטא. פאַר דער נאַציאָנאַלער זינד איז שוין דאָס פאָלק גענוג גע־שטראָפט געוואָרן און האָט שוין טויזנטפאַכיק באַצאָלט און געליטן.

די „כל־נדרי"־תפילה באַרואיקט און שטילט איין די כוואַליעס.

*

אַ פאַרגוטיקונג פאַרן שווערן טאָג, וואָס איז אַוועק — איז פאַר אונז דער היינטיקער אָפּרו ביי די ברעגעס פון די גריכישע אינזלען. מאָרגן — דער לעצטער

אָפּשניט פון אונזער נסיעה. די בערגיקע ברעגעס טראָגן אויף זיך אַ מלכותדיקע מאַיעסטעטישקייט און דער פּרעכטיקער פּעיזאַזש, וואָס צעלייגט זיך פאַר אונזערע אויגן, פאַרטרייבט יעדע מידקייט.

פּלוצלונג — פייף־סיגנאַלן און אויסרופן דערטראָגן זיך צו אונז פונם ברעג: „דערנענטערט זיך, קאַפּיטאַן! ווייזט, וואָס איר פירט אויף דער שיף...”

אַ טויט־שטילקייט.

די שיף באַוועגט זיך פּאַמעלעך אויף צוריק. פון די בערג דערטראָגן זיך נאָך שטאַרקערע רופן. זיי עפענען אויף אונז אַ פייער, און קוילן הויבן אָן צו שוויש־טשען איבער אונזערע קעפּ, שלאָגן זיך אָן אין די ווענט און פאַלן אין וואַסער אריין. אָבער אַט הויבט אָן דער מאָטאָר צו אַרבעטן — און מיט דער פולער פאַרע אַנטלויפן מיר אין אָפענעם ים אריין. דער קוילן־האָגל דויערט נאָך אַלץ, אָבער מיר האָבן זיך שוין אַרויסבאַקומען פונם געפערלעכן באַשיסונגס־שטח.

מיר זיינען פון איין סכנה אַרויס, און שוין שטייען מיר פאַר אַ צווייטער: דער מאָטאָר איז פּלוצים שטיל געוואָרן! אונזערע הערצער הערן אויף צו קלאַפּן. איז דען שוין אַלץ פאַרלאָרן? אָ, ווי שרעקלעך לאַנג זיינען די מי־נוטן! — אַ גרופּע אַרבעטער מייסטרעוועט פיבערהאַפט ביים מאָטאָר. זיי האָבן גע־זיגט! עס דערהערט זיך דער טיק־טאַק פונם מאָטאָר און צוזאַמען מיט אים הויבן אונזערע הערצער ווידער אָן צו קלאַפּן.

ס'איז שוין האַלבע־נאַכט, איצט קען מען אַביסל אָפּרוען זיך.

עס דערקוטשען אונז אָבער טויזנטער פראַגן: פאַרוואָס? פאַרוועןֹ? פאַרוואָס קומט דאָס אַלץ אונז? איז נאָך דער כוס נישט פול? — די לעצטע יסורים דאָס איז דער לעצטער אויסלייזונגס־שטייער וואָס מיר צאָלן פאַרן זכות צו קומען קיין ארץ־ישראל — — —

*

מאָרגן קומען מיר צו צום ברעג! — און דער לעצטער טאָג איז אַזוי לאַנג און אַזוי שווער! שווערער ווי אַלע פריערדיקע. קיינער טאָר נישט אַרויפגיין אויפן דעק, און די זון ברענט און בראַט אָן רחמנות. נישטאָ קיין לופט צום אָטעמען. נישטאָ מער קיין מעדיקאַמענטן, אַלץ האָט זיך שוין אויסגעשעפּט. נאָר דער איינציקער גע־דאַנק, אַז נאָך היינט וועלן מיר עולה זיין, — נאָר אָט דער געדאַנק שטאַרקט אונ־זער גייסט, היילט די וווּנדן.

פון דער פינצטערניש בליכן אַרויס פון וויטן דיינע ברעגעס, דו טייער לאַנד מיינס!

דעם גאַנצן טאָג רירן מיר זיך נישט פון אָרט. איבער אונזערע קעפּ, גאָר נידריק, קרייזן ענגלישע עראָפּלאַנען. מיר וואַרטן אויף דער נאַכט, בכדי ווי גנבים אַריינצוקומען אין אונזער היים. דאַסמאָל וועט די נאַכט־פינצטערניש אונז בייַ־הילפיק זיין...

דער אָוונט איז צוגעפאַלן. פון די ברעגעס רעדט מען צו אונז מיט דער ליכ־טער־שפּראַך. מען באַפעלט אונז צו דערנענטערן זיך — מיינע געדאַנקען אָבער וואַנדערן שוין איצט אויף די זאַמדיקע ברעגעס פון לאַנד.

פון דער פינצטערניש בלאַנקען אַרויס ווייסע זעגלען. קורצע אָפּגעהאַקטע שאלות און תשובות. יונגע אָרעמס וואַרפן אונז צו אַ שטריק — פון דעם מאָמענט זיינען מיר שוין פאַרבונדענע, מיר זיינען שוין דאָאיקע!

צוערשט נעמט מען ארוים אויפן ברעג די קראנקע, פארזיכטיק און מיט צי־טערדיקע הענט.

עפעס א מאדנער געפיל פילט אן דאס הארץ און רייסט זיך ארוים איבער זיינע ברעגעס: צום ערשטן מאל נאך לאנגע, לאנגע יארן גיסן זיך טרערן פון אונזערע אויגן.

אין דער פולסטער שטילקייט קומען און גייען אפ די לאדקעס, אויף וועלכע די גרופן גייען ארויף לויטן פריער באשטימטן סדר. איך בין מיט דער לעצטער גרופע — און איך האב די געלעגנהייט צוצוקוקן זיך צו אלץ, און אלעמען, איבער־צולעבן אט די דאזיקע לעגענדארע ווירקלעכקייט ביז צו איר פולענדיקונג. זי וועט בלי שום ספק פארפולן מיין לעבן ביז צום לעצטן טאג מיינעם.

אט איז שוין געקומען די ריי אויף מיין לאדקע און זי שווימט שוין צום ברעג. דער ים קומט אין איילעניש צום ברעג צולויפן און איז מבשר בקול רם: געענדיקט מיין שליחות! פון דאנעט קערט ער זיך צוריק צו דער שיף, צו די דריי, וואס זיינען דארט פארבליבן. זיי האבן געשווירן אז זיי וועלן אזוי לאנג וואנדערן איבער דעם זעלבן וועג אהין און צוריק, אהין און צוריק, ביז זיי וועלן ברענגען די אלע, וואס ווארטן נאך דארטן...

דער ווינט טראגט זיי נאך א ברכה פון דער יבשה — און דאס רויטע פיי־ערל ווערט וואס אמאל קלענער און קלענער, ביז עס פארשווינדט אינגאנצן.

אויף די אקסלען טראגט מען אונז פון די לאדקעס אויפן ברעג ארוים. מיינע פיס שניידן דאס וואסער, וואס וואשט פון זיי אפ דעם שטויב פון די וועגן. צום הויכן ברעג וויל איך אליין דערגרייכן.

עס פאלן שטילע באפעלן. מיר גייען בארג־אויף, איבער א שמאלער בארג־סטעזשקע. אלץ איז דא אזוי געהויבן, אזוי הויך, העכער פון דער ערד, איבער דעם לעבן אליין.

אינם שוים פון די בערג מאכן מיר דעם ערשטן אפרו. א דורכזיכטיקע העלע שטילקייט הילט איין אין זיך דעם סוד פון אונזער קומען אהער...

איך גראב איין מיין פנים אין דער שוים פון דער מאמע־ערד און מיינע הענט גלעטן ציטערנדיק דעם ווייכן זאמד. איך דריק אים צו מיין הארצן און איין איינציקער באגער באהערשט מיך אינגאנצן:

אויסמישן זיך מיט אט דעם זאמדיק־גרויען און סון; — כדי אויפצושטיין א באנייטע, צו א ניי לעבן.

גליל־ים.　　　　　　　　　　　　חנה זילבערצוויג

אויך פון צפון עפנט זיך א טויער...

אין אַ שליחות אין די מזרח־לענדער

דמשק, יולי 1945.

די שטאָט איז כמעט אויסגעליידיקט פון יידישע יוגנטלעכע. אַלע האָבן עולה געווען קיין ארץ־ישראל. אינם קלוב פון „החלוץ", וואָס האָט שטענדיק געווימלט פון הונדערטער יוגנטלעכע, הערשט איצט אַ שטילקייט. נאָר אַ קליינע צאָל יינגלעך און מיידלעך קומען נאָך אַהער זיך ווײַלן. אויך דער סקאַוטן־קלוב איז פּוסט. די גאַנצע יוגנט זיינע האָט אים פאַרלאָזט און איז אַוועק קיין ארץ־ישראל. די מעבל פונם קלוב זיינען אין אָרדענונג. אויף דער וואַנט הענגט נאָך די פאָן: „הצופה הישראלי". עס בלישטשען די אויסגעפוצטע שטאָלענע העלמען און מ׳זעט אויף די ווענט פּאָרטרעטן פון די ציוניסטישע מנהיגים און נעבן זיי פון די פירער פון דער מדינה.

דער מדריך פון די סקאַוטן איז איינער אַליין נאָר געבליבן. ער קומט אַהער יעדן טאָג, רייניקט אוים דעם קלוב און ענטפערט אַלע די, וואָס קומען באַזוכן דעם קלוב — דער רוב פון זיי, סקאַוטן־אינסטרוקטאָרן פון שטאָט, וואָס קומען נאָכ־פרעגן זיך אויף די חברים פונם קלוב.

אין די גאַסן זעט מען נאָך די סימנים פון די לעצטע אומרוען. די שויבן פון די וויטרינעס צעבראָכן און דורכגעלעכערט פון קוילן. די פענצטער האָט מען נאָך נישט פאַריכט, און דאָס צעבראָכענע גלאָז האָט מען צונויפגעזאַמלט אין איין הויפן און אים באַצירט מיט אַן אויפשריפט: „זעט די פראַנצויזישע קולטור פון 20־סטן יאָרהונדערט". די פּאַרלאַמענט־געביידע איז חרוב, און אירע ווענט זעען אוים ווי אַ רעשעטע, אַזוי זיינען זיי דורכגעלעכערט געוואָרן פון ביקסן־ און מאַשין־געווער־קוילן. אין איינער אַן אויסלאַגע, זיינען אויסגעשטעלט די בילדער פון די קרבנות פון די אומרוען. אַלע פראַנצויזישע אויפשריפטן אויף די שילדן זיינען אויסגעמעקט געוואָרן און אין אַלע סינעמאַס, פאַר יעדער פאָרשטעלונג, זינגען די פאַרזאַמלטע שטייענדיקערהייט דעם נאַציאָנאַלן הימן.

אין דער פּרעסע הערט זיך וואָס אַמאָל שטאַרקער דער שאָוויניסטישער טאָן. טאָג־טעגלעך באַווייזן זיך אַנטי־פראַנצויזישע און אַנטי־ציוניסטישע אַרטיקלען. דאָס סירישע מיליטער האָט אַראָפּגעוואָרפן די פראַנצויזישע און אָנגעטון ענגלישע מונדירן, און אַלע מיליטער־לייט און פּאָליציסטן טראָגן ענגליש געווער. אין די גאַסן פאָרן אַרום ענגלישע געפּאַנצערטע אויטאָס באַצירט מיט דער סירישער פאָן. אויף יעדן שריט און טריט ענגליש מיליטער און די שטאָט־איינוווינער רעדן וועגן זיי ווי וועגן זייערע אויסלייזער. גייענדיק איבער די גאַסן פילסטו זיך נישט נאָר ווי אין דער פרעמד, נאָר אויך ווי אין אַ פיינטלעך לאַנד.

די פּאָליציי זוכט צווישן די יידן שפּיאָנען, וואָס וואָלטן גרייט געווען איבער־

צוגעבן זיי וועגן דער טעטיקייט פון די ארץ־ישראלדיקע שליחים. אין דער תפיסה זיצן שוין דריי יונגעלייט פון ארץ־ישראל, וועלכע מען האָט געכאַפּט ביי דער גרעניץ. אַ בריטישער אָפיציר פירט די אויספאָרשונג און באַנוצט זיך דערביי מיט סאַדיסטישע פייניקונגס־מיטלען.

ביירוט, אויגוסט 1945.

טאָג־טעגלעך באַווייזן זיך אין די צייטונגען אַנטי־ציוניסטישע ידיעות און אַרטיקלען. עס ווערן פאַרשפּרייט קלאַנגען, אַז ליבאַנעזער פאַרקויפן די יידן באָדן, און אַז די ציוניסטן פּלאַנעווען אַריינצודרינגען קיין לבנון, כדי צו פאַרכאַפּן דעם דרום־טייל פון לאַנד און איינשליסן אים צו ארץ־ישראל. גלייכצייטיק ווערן די דאָזיקע קלאַנגען באַגלייט מיט אויפרופן, צו ראַטעווען און צו העלפן „אונזערע אַראַבישע ברידער אין פאַלעסטין". די צייטונגען ברענגען אויך ידיעות, אַז עס גרייטן זיך צוזאַמענשטויסן צווישן יידן און אַראַבער אין א"י און די צייטונגס־פאַרקויפער פאַרשטאַרקן נאָך די בהלה מיט ליגנערישע אויסרופן. די מוסולמענישע יוגנטלעכע פאַרשפּרייטן דאָס בילד פון חאדזש אמין על הוסייני, מיט דער אונטערשריפט: „די ליבאַנעווער יוגנט פאָדערט דעם צוריקקער פון זיין הייליקער מאַיעסטעט אין זיין לאַנד". די בילדער זיינען אויך אַרויסגעשטעלט אין אַלע מוסולמענישע געשעפטן און קאַפע־הייזער, וואָס געפינען זיך אינם שטאָט־צענטער.

אַ גרופּע אַראַבער פון די גרענעץ־דערפער האָבן געפינען אַ באַשעפטיקונג: צו באַרויבן די גרופּן פון עולים. האָבן עטלעכע בחורים פון ארץ־ישראל אַרויסגעלאָזט זיך אויף די וועגן, דערשנאַפּט די אַראַבישע אָנפאַלער און זיי צעשלאָגן די ביינער. עטלעכע אַראַבער, וועלכע ס'איז געלונגען אַרויסצורייסן זיך פון די יידישע הענט האָבן זיך געוואָנדן צו דער סירישער פּאָליציי, און די לעצטע האָט גערופן צו הילף דאָס גרענעץ־מיליטער. גוט־באַוואָפנטע האָבן די לעצטע זיך אַ לאָז געטון אויף די בחורים און אַרומגערינגלט זיי. אָבער די יונגעלייט האָבן געענטפערט ווי געהעריק און די זעלנער האָבן זיך געמוזט צוריקציען. אין עטלעכע טעג אַרום האָט זיך אין דער פּרעסע באַוויזן אַ באַשיידענע ידיעה וועגן אַ שיסעריי־אויסטויש „צווישן ציוניסטישע גרענעץ־שמוגלער און דער גרענעץ־וואַך. ווי נאָר די גרענעץ־וואַך האָט געעפנט אויף זיי אַ פייער, זיינען די ציוניסטן אַנטלאָפן".

אָקטאָבער 1945.

ס'איז זייער לאַנגווייליק אין תפיסה־קעלער. פינצטער און נאַס. אין אונזער צעלע זיצן פינף מאַן: איינער, וואָס האָט זיין טאַכטער דערשטיקט, דער צווייטער, וואָס האָט זיין פאָטער דערשטאָכן און די איבעריקע פאַר גרענעץ־שמוגל. אויף די ווענט — העברעאישע אויפשריפטן, אָנגעשריבענע דורך די, וואָס זיינען דאָ געזעסן. צווישן די אויפשריפטן — נעמען פון בחורים פון די קיבוצים אין א"י.

צו עסן באַקומט מען דריי קליינע פּלעצלעך אויסגעבאַקענע פון פסולת־מעל, און אַביסל טייטלען אָדער פייגן. דאָס דאַרף סטייען אויף אַ גאַנצן טאָג, אָבער אין דער אמתן סטייעט עס נישט אַפילו אויף איין מאָלצייט. ווער עס האָט געלט קען זיך צוקויפן. דער שטרוי־זאַק און די קאָלדרע גייען אויפן חשבון פון אַרעסטירטן (די תפיסה־לייטונג גיט נאָר אַ פּריטשע). און דאָס קאָסט איין סירישן פונט מיט אַ פערטל (אינם זעלבן שטעטל צאָלט מען פאַר אַ האָטעל־צימער נאָר אַ האַלבן סירישן פונט).

די באַציונג פון די אויפזעער איז אַ פריינטלעכע, זיי קוקן נאָר אַרויס

אויף „באקשיש״, בפרט ווען דער אַרעסטירטער איז אַ ייד, און אַ ייד האָט דאָך שטענדיק „קלינגנדיקע״ אין דער קעשענע. ווײ איז אָבער צו איינעם, וואָס בונטעוועט זיך. די אויפזעער דערלאַנגען דעמאָלט מיט די ביקסן־קאָלבעס און שטעקענער און דערגייען אים די יאָרן.

⁂

מען האָט מיך באַפרייט. נאָך דעם אָפּזיצן אינם פינצטערן תפיסה־קעלער, געניס איך איצט מיט פולע ברוסטן פון דער פרייהייט און פון דער הימל־שיינקייט.

מיר זעצן פאָר אונזער אַרבעט, טראָץ דעם, וואָס די אַנטי־ציוניסטישע פּראָפּאַגאַנדע וואַקסט פון טאָג צו טאָג.

די צייטונגען דערציילן וועגן צענדליקער יידן וואָס גנבנען זיך אַריבער טאָג־טעגלעך קיין ארץ־ישראל, און זיי פאָדערן פון דער רעגירונג אָנצונעמען האַרבע מיטלען. דער אינערן־מיניסטער האָט אויף דער פּאַרלאַמענט־זיצונג פאָרגעשלאָגן צו־צוציען דאָס ליבאַנעזער מיליטער צו היטן די גרענעצן; מען גיט אויך איבער, אַז מען האָט פאַרשטאַרקט די גרענעץ־פּאָסטנס און אַז מען פירט דורך אַ מאָביליזאַציע פון מענטשן צום געהיים־דינסט.

די נאכט אין עתלית

א.

10 אָקטאָבער 1945, אָפיציעלע מעלדונג:

א גרעסערע אָפּטיילונג פון יידן, באוואָפנטע אין ביקסן, רעוואָלווערן און אין קינזשאַלן האָבן דעם 9־טן אָקטאָבער, צווישן 1 און 1.30 ביינאַכט, אָנגעגריפן דעם „קאָנטראָל"־לאַגער אין עתלית. צען אַראַבישע וועכטער, וועלכע האָבן געהאַלטן שמירה אינם לאַגער זיינען צעשלאָגן געוואָרן מיט די קאָלבעס פון די ביקסן, דאַן האָט מען זיי געבונדן און פאַרשטאָפּט זיי די מיילער, אויך דעם יידישן וועכטער האָבן זיי געבונדן אָבער נישט צעשלאָגן. די אָנפאַלער האָבן איבערגעריסן די טעלע־פאָן־דראָטן און דורך אַן עפענונג, וואָס זיי האָבן געמאַכט אין דער פאַרצוימונג פון די שטאַכל־דראָטן, וואָס רינגלט אַרום דעם לאַגער, האָבן זיי אַרויסגעפירט 208 אומלעגאַלע עולים און אַנטלאָפן מיט זיי אויף יענער זייט פון הר הכרמל.

בשעת דער זוכונגס־אַקציע, וואָס איז באַלד דורכגעפירט געוואָרן האָבן יידן, באַוואָפנטע אין ביקסן, קוילן־וואַרפער און גראַנאַטן באַשאָסן פון א באַהעלטעניש א גרופּע פּאָליציסטן. איין בריטישער פּאָליציסט איז דערהרגעט, און איין אַראַבישער פּאָליציסט איז שווער פאַרוואונדעט געוואָרן. באַלד נאָכדעם האָט די פּאָליציי גע־כאַפּט נישט ווייט פון דעם אָרט ניין אויטאָס מיט זייערע שאָפערן.

זייגער אַכט אינדערפרי האָט א פּאָליציי־אָפיציר, וועלכער האָט אָנגעפירט מיט דער זוכונגס־אַקציע, פאַרהאַלטן אויפן הר־הכרמל, נישט ווייט פון יגור, א גרופּע פון 50 יידן. ווי ס'האָט זיך שפּעטער אַרויסגעוויזן, זיינען דאָס געווען אומלעגאַלע עולים. פון דער גרופּע זיינען ניין מאַן פאַרהאַלטן געוואָרן, די רעשט איז זיך צע־לאָפן אין די בערג. בשעת מען האָט געפאָרשט די ניין פאַרהאַלטענע, איז אָנגעקומען א גרופּע יידן, באוואָפנט אין הענטלעך פון לאָפּאַטעס און האָבן געצוווּנגען די פּאָ־ליציסטן צו באַפרייען די פאַרהאַלטענע, מיט וועלכע זיי זיינען באַלד פאַרשוווּנדן. די פּאָליציסטן האָבן נישט באַנוצט קיין הייס געוועהר.

*

אין דער לעצטער צייט האָבן זיך אין עתלית געפונען העכער 200 מעפּילים, פון וועלכע 180 זיינען געקומען פון אייראָפּע און עטלעכע צענדליקער פון די בשכנותדיקע, צו א"י, לענדער. דער רוב פון די ערשטע זיינען באַפרייטע פון די קאָנצענטראַציע־לאַגערן און האָבן דורכגעמאַכט א שרעקלעכן וואַנדער־וועג, ביז זיי האָבן זוכה געווען צו דערגרייכן די ברעגעס פון ארץ־ישראל. אין עתלית געפינען זיך שוין די פאַרהאַלטענע איבער א מאָנאַט צייט, וואַרטנדיק אַלץ אויף דער באַפריי־אונג. פאַרשטענדלעך, אַז דאָס האָט ביי זיי אַרויסגערופן פאַרביטערונג און אויפ־רעגונג.

מיטוואָך פאַרטאָג האָבן זיי מיט דער הילף פון דרויסן, איבערגעהאַקט די שטאַכל־דראָטן, וואָס רינגלען אַרום דעם לאַגער און זיי זיינען בשלום אָנגעקומען אין די קאָלאָניעס, וואָס געפינען זיך אַרום חיפה. בעת דער באַפרייונג פונם לאַגער האָבן זיי בכוונה אויסגעמיטן אָנצוגרייפן די לאַגער־וועכטער. אינדערפרי האָט די פּאָליציי אַרומגערינגלט די צוויי קאָלאָניעס בית אורן און יגור. ווי נאָר מען האָט זיך וועגן דעם דערוווּסט אין חיפה האָבן טויזנטער מענטשן אָנגעהויבן שטראָמען פון חיפה צו די קאָלאָניעס. די באַלאַגערונג פון די קאָלאָניעס האָט זיך פאַרצויגן ביז די מיטאָג־שעהן.

ב.

די אָפיציעלע מעלדונג האָט פאַרהוילן דעם עצם פאַקט, וואָס האָט געשטויסן צו באַפרייען מיט כוח די מעפּילים אין עתלית, און נעמלעך דעם פאַקט, אַז ס'איז גרייט געווען אַ באַפעל צו פאַרטרייבן פון לאַנד 37 פון די מעפּילים.

די באַפרייער האָבן באַשלאָסן אויסצומיידן ביז צו דער לעצטער מעגלעכקייט אַזעלכע מיטלען, וואָס וואָלטן באַדראָט דאָס לעבן פון די פּאָליציסטן און וועכטער. זייער איינציקער ציל איז געווען, צו באַפרייען די מעפּילים.

עטלעכע פון די אַרעסטירטע אינם לאַגער זיינען געשטאַנען אונטערן חשד, אַז זיי האָבן געהערט צו דער „פינפטער קאָלאָנע" און האָבן אַקטיוו מיטגעאַרבעט מיט די נאַציס. די דאָזיקע מענטשן האָט מען אָפּגעזונדערט און פאַרשלאָסן זיי אין אַ באַזונדער צימער, כדי זיי זאָלן נישט שטערן אין דער אַקציע. צווישן זיי האָט זיך אויך געפונען יענע „קריסטלעכע פרוי" וואָס האָט געפירט אַ שונד־הייזל פאַר די ס.ס.־אָפיצירן, און וועגן וועמענס טויט איז שוין אָפיציעל געווען געמאָלדן.

די אָפיציעלע מעלדונג וועגן איבערפאַל האָט געזאָגט אַ ליגנט, איבערגעבנדיק, אַז די וועכטער זיינען צעשלאָגן געוואָרן מיט די ביקסן־קאָלבעס, — ווייל די באַפרייער האָבן בכלל נישט געהאַט קיין ביקסן, אַ געווער, וואָס טויג אַבסאָלוט נישט צו אַזאַ אַקציע. די ייִנגלעך האָבן פּשוט זיך געוואָרפן אויף די וועכטער, זיי געבונדן און אָנגעזאָגט, אַז אויב זיי וועלן נישט שטערן אין באַפרייען די אַרעסטירטע, וועט זיי קיין האָר פון קאָפּ נישט אַראָפּפאַלן.

אייגנטלעך האָבן די וועכטער געקענט שטערן נאָר מיט געוואַלדן, ווייל די באַפרייער האָבן באַלד ביים אָנהייב פון דער אַקציע קאַליע געמאַכט די ביקסן פון די וועכטער. און איינער פון זיי האָט אַפילו צוויי מאָל פּרובירט אויסצושיסן, אָבער אָן דערפאָלג.

די באַפרייטע זיינען אַרויס פון לאַגער און אונטערן שוץ פון די באַפרייער האָבן זיי זיך געלאָזט צום הר הכרמל. אַ קליינע גרופּע וואָס איז געגאַנגען פאָרויס האָט פּלוצים דערזען אַ ליכט־שיין פון אַן אויטאָ. איינער פון זיי איז אַרויס פון באַהעלטעניש, און אָוועקגעשטעלט זיך אויפן שאָסיי. ווען דער אויטאָ איז אָנגעקומען, האָט ער אין ענגליש און אין אַראַביש געבעטן די פּאַסאַזשירן פון אויטאָ זיך צוריקצוקערן. אַלס ענטפער האָבן זיך אויף אים אַ שיט געטון צוויי סעריעס פון אַ קוילן־וואַרפער. די ייִנגלעך האָבן דאַן געוואָרפן אויפן אויטאָ צוויי גראַנאַטן און אים צעשטערט. דער דאָזיקער צוזאַמענשטויס האָט לײַדער גורם געווען דעם טויט פון איין בריטישן פּאָליציסט. די אַנדערע זיינען פאַרוווּנדעט געוואָרן.

נאָכדעם, ווי די גרופּע איז דורכגעגאַנגען בשלום, איז פון בית־אורן אַרויס די

ערשטע הילף צו די פאַרוואונדעטע, אויפן וועג, פּאָליציסטן. זיי זיינען אָבער אַרעס־טירט געוואָרן און ערשט צומאָרגנס האָט מען זיי באַפרייט.

ווי גרויס ס'איז געווען די סכנה, וואָס האָט געדראָט די גראַטעוועטע, זאָגט דער פאַקט, אַז באַלד נאָכן צוזאַמענשטויס איז אויף דעם אָרט אָנגעקומען אַ גרויסע צאָל געפּאַנצערטע אויטאָס.. אָבער הן די פּאָליציסטן און הן די יידן, וואָס האָבן זיך באַלד צאָלרייך קאָנצענטרירט אין בית־אורן און אין יגור, האָבן זיך געהאַלטן אין די ראַמען און עס איז נישט געקומען צו קיין בלוט־פאַרגיסונג.

דער ציל איז דערגרייכט געוואָרן: מען האָט באַפרייט אַלע מעפּילים און קיי־נער פון זיי איז נישט אַרעסטירט געוואָרן; אויך פון די באַפרייער איז קיינער נישט פאַרהאַלטן און נישט פאַרוואונדעט געוואָרן.

די דאָזיקע באַפרייונג פון די מעפּילים איז געווען אַ געוואַגטע אונטערנעמונג, אַ פאַראַנטוואָרטלעכע און אַ שווערע. איבערפירן אומבאַמערקטערהייט צוויי הונ־דערט מענטשן דורך אַ שווערן וועג, איז נישט פון די קליינע זאַכן, בפרט אַז צווישן זיי זיינען געווען פרויען און קינדער און אויך איין פרוי מיט פיר קינדערלעך, פון וועלכע דער יינגסטער איז אַלט געווען 2 יאָר.

אַלע זיינען זיי בשלום אָנגעקומען צום באַשטימטן און זיכערן אָרט און איצט זיינען זיי פרייע מענטשן, וואָס אַרבעטן און בויען דאָס לאַנד.

„קול ישראל"

ג.

דעם 8 אָקטאָבער האָבן מיר באַקומען דעם פאָלגנדיקן באַפעל: „אין משך פון דריי טעג מוז מען באַפרייען די פאַרשפּאַרטע, אין עתלית, מעפּילים, און איבערפירן זיי אין זיכערע יידישע קאָלאָניעס. די באַפרייונג מוז דורכגעפירט ווערן אונטער יעדן באַדינג. די סיבה: — דער גירוש־באַפעל, וואָס הענגט איבער זייערע קעפּ, און וואָס דאַרף דורכגעפירט ווערן אין די גאָר נאָענטסטע טעג".

אַ שווערע און ערנסטע אויפגאַבע, וועמענס דערפאָלג איז אָפּהענגיק נישט נאָר פון דער אויספיר־פעיקייט פון דער גרופּע, וואָס דאַרף דורכפירן די באַפרייונג, נאָר אויך פון דעם פאַרהאַלטן זיך פון די מעפּילים, וואָס האָבן דאָך קיין שום אָנונג נישט וועגן דעם, וואָס דאַרף באַלד מיט זיי געשען, נאָר וועלכע פאַרמאָגן דעם שטאַרקן ווילן באַפרייט צו ווערן. מיר האָבן נישט געקענט פאָרויסזען, ווי אַזוי זיי וועלן זיך פאַרהאַלטן אין די באַדינגונגען, מיט וועלכע עס איז פאַרבונדן דער גאַנג פון דער אַקציע.

מיר זיינען באַלד צוגעטראָטן צו די צוגרייטונגען. עס זיינען אַרויסגעשיקט געוואָרן אויספיר־גרופּן, וועמענס אויפגאַבע איז געווען, אויסצופאָרשן דעם לאַ־גער, זיין פאַרפעסטיקונג, די כוחות און די אָרגאַניזאַציע פון דער שמירה אַרום און אינם לאַגער, די וועגן צוצוקומען צו אים און פון צוריקציען זיך פון אים. זיי האָבן געאַרבעט טאָג און נאַכט, אויסגעפאָרשט אַלע אומשטענדן מיט דער גרעס־טער פּינקטלעכקייט, און לויט די באַקומענע איינצלהייטן איז אויסגעאַרבעט גע־וואָרן אַ גענויער פּלאַן פון דער אַקציע.

*

נאַכט. גרופּנווייז מיט די קאָמענדאַנטן אין דער שפּיץ, באַוועגן זיך די מענטשן אין דער פינצטערניש און שאַרן זיך צו דורך די בערגלעך פון כרמל, צו אַ פּונקט,

עתלית־לאַגער

דורך אָט דעם טויער גייט מען אַריין אין עתלית-לאַגער

אינם עתלית-לאַגער

וואָס ליגט אויף דער צווייטער זייט פון באַרג, אין אַ טאָל, צו וועלכן מען מוז צו־קומען נאָך איידער עס ווערט טאָג.

אין דער באַשטימטער שעה, געפינען זיך שוין אַלע אין דעם קאָנצענטרירונגס־פונקט. דאָ באַקומט יעדער איינער אַן אָנווייזונג צו פאַרשטעקן זיך ערגעץ־ווו במשך פון דעם גאַנצן טאָג, ביז צו דער קומענדיקער נאַכט.

ביינאַכט אויפן צענטן אָקטאָבער.

מיטן צופאַלן פון דער נאַכט ווערן אַלע צוזאַמענגערופן צו אַ ראַפּאָרט. די אַפּטיילונג געפינט זיך אין דער פולסטער אויסשטאַטונג. אַלץ קומט פאָר אין דער פולסטער שטילקייט און פּאַרזיכטיקייט. די מענטשן פילן, אַז זיי גייען איצט אויס־פירן אַ וויכטיקע אויפגאַבע, נישט ווויסנדיק אַפילו, מיט וואָס זי שמעקט. אין אַן אָנגעשטרענגטער דערוואַרטונג ווילן זיי שוין דערהערן דעם באַפעל, און ווען ער קומט — איז די שטילקייט אַזוי טיף, אַז מען הערט דעם געשאָרך פון אַ פליג...

און אָט דערהערן זיך די ווערטער: „מיר דאַרפן היינט ביינאַכט באַפרייען די מעפּילים פון עתלית. דאָס מוז געשען ביי אַלע אומשטענדן...״

דער פּלאַן פון דער אַקציע ווערט קלאָר איבערגעגעבן, יעדע גרופּע באַקומט אירע פּרעציזע אויפגאַבן: ווער עס דאַרף אַראָפּנעמען די מיליטער־פּאָסטנס; און ווער אַריינרייסן זיך אין לאַגער אַריין, ווער עס דאַרף פאַרזיכערן דעם אַרומיקן שטח פון דער אַקציע, ווער וועט היטן דעם קאָנטאַקט צווישן די גרופּן, און ווער וועט טראָגן די ערשטע הילף.

דערביי מוז פאַר יעדן פאַל אויסגעמיטן ווערן בלוט־פאַרגיסונג. פון יעדן איי־נעם פאָדערט זיך קאַלטבלוטיקייט און פאַרשטאַנד, כדי צו קענען מיט פעסטקייט באַשליסן, ווען און ווי אַזוי אָנצוגרייפן ביים אַריינרייסן זיך אין לאַגער, אינעווייי־ניק, ביים ריקצוג פון אים און אויפן גאַנצן ברייטן שטח אַרום אים.

דער קאָמענדאַנט לוסטרירט די רייען. עס קוקן אויף אים פון דער פינצטערניש אַרויס פרייִדיקע און בלישטשענדיקע אויגן פון די בחורים און מיידלעך, וואָס רייסן זיך צום קאַמף, באַהערשט פון אַ געפיל פון קדושה, וואָס די אויפגאַבע טראָגט אין זיך. ער זעט פאַר זיך צעוואַקסענע, ברייט־פּלייציקע קעמפערס, וועמענס הענט האַלטן פעסט דאָס ציכטיק אויסגעפוצטע געווער, און ער פילט מער, ווי ער זעט, דעם ברייטן שמייכל, די האַרציקע חברישקייט, די גרייטקייט און אָט די פשטות, אין וועלכער ס׳ליגט אַזוי פיל קראַפט.

*

די גרופּן צעגייען זיך איצט, יעדע אויף איר פּאָסטן. די נאַכט מיט איר שטיל־קייט און געהיימניספולקייט איז ווי אַ געשפּענסט פאַר דעם צעטומלטן, פאַר דעם נישט־אויסגעאיבטן; אָבער זי איז ווי אַ גוטער פריינט, ווי אַן אויסגעפּרוווטער גע־הילף פאַר דעם, וואָס איז מיט איר באַקאַנט, פאַר דעם מאַן פון דער אונטערערד, פאַרן „גדעון״ וואָס קעמפט מיט די מדיינים.

„גדעון״ קען די נעכט אויפן כרמל — ווי זיינע צען פינגער. נישט אומזיסט האָט ער אים דורכגעשפּאַנט און אויסגעמאָסטן, אַריינגענישטערט און אויסגעשפּירט יעדן קנייטש זיינעם, יעדע פעלז, און יעדעס ווינקעלע.

די גרופּן האָבן דערגרייכט זייערע פּאָסטנס און גרייטן זיך צום קאַמף. איצט קומען אָן די דעצידירנדיקע מאָמענטן. דער דערפאָלג און דער גאַנצער גאַנג פון

דער אַקציע איז אָפּהענגיק פון דעם, צי וועט געלונגען צו באַזייטיקן די מיליטערישע פּאָסטנס. אָדער עס וועט אויסברעכן אַ קאַמף צווישן די שטאַכל־דראָטן און באַראַקן, אַ טומל און אַ סאַמאַטאָכע צווישן די מעפּילים, די גרויזאַמע מעגלעכקייט פון קרבנות צווישן די מעפּילים און אפשר אויך אַ פולשטענדיקער דורכפאַל פון דער גאַנצער אַקציע — אָדער זי וועט דורכגיין קורץ און גלאַטיק און אין דער בעסטער אָרדענונג: די מיליטערישע פּאָסטנס באַזייטיקט, די שטאַכל־דראָטן איבערגעריסן, די מעפּילים גייען אַרויס און פאַרשווינדן אין דער נאַכט־פינצטערניש...

⁂

די, וואָס דאַרפן באַזייטיקן די מיליטערישע פּאָסטנס וואַרטן ביז עס וועט שלאָגן 12, ווען עס בייטן זיך די פּאָסטנס: ווי די שאַקאַלן וואַרפן זיי זיך דאַן פלינק אויף די באַוואָפנטע וועכטער, און איידער די לעצטע האָבן צייט אַרויסצולאָזן די פּאַרע פון מויל, ליגן זיי שוין אויף דער ערד געבונדענע און מיט פאַרשטאָפּטע מיילער.

די, וואָס דאַרפן זיך דורכרייסן דורך די שטאַכל־דראָטן ליגן מיט אַן איינגעהאַלטענעם אָטעם אויף זייערע בייכער ביים ראַנד פונם ליכט־שיין, וועלכן עס וואַרפן די פּראָזשעקטאָרן פון יענער זייט פאַרצוימונג — און אַלע חושים זייערע זיינען אָנגעצויגן ווי די סטרונעס: זיי וואַרטן אויפן צייכן, וואָס דאַרף זיי אָנזאָגן, צו וואַרפן זיך אויף די שטאַכל־דראָטן און איבערשניידן זיי.

פּלוצים צינדט זיך אָן דער פאַרויס־באַשטימטער סיגנאַל: אַ גרינער לאַמטערן־שיין. ס'איז פּונקט 12. די מענטשן רייסן זיך אויף פון זייערע ערטער, וואַרפן זיך אויף די שטאַכל־דראָטן, שניידן זיי האַסטיק איבער מיט דער הילף פון ספּעציעלע מכשירים, און צעשפּרייטן זיך איבערן באַלויכטענעם לאַגער פון די מעפּילים.

די לעצטע שלאָפן נאָך רואיק און אַנען נישט אַפילו, וואָס עס דערוואַרט זיי אין קורצע מינוטן אַרום. איבערגעוועקטע, קוקן זיי האַלב־פאַרשלאָפענע און דערשראָקענע אויפן מאָדנעם בילד וואָס אַנטפּלעקט זיך פאַר זייערע אויגן: בחורים, באַוואָפנטע אין קוילן־וואַרפערס און מיט אַ שמייכל אויפן פּנים — קאָמאַנדעווען דאָ מיט זיי, וואַרפן באַפעלן און טרייבן זיי שנעל, שנעל און מיט כוח. זייער שפּראַך — עברית און זייער באַגריסונג — שלום. און צווישן זיי דרייען זיך אויך באַוואָפנטע מיידלעך, וואָס שטרעקן אויס איטלעכן זייער הילף.

וואָס קומט דאָ פאָר? ווער זיינען דען די דאָזיקע מענטשן? איז עס אַ קאָשמאַרער חלום, אָדער אַ ליכטיקע ווירקלעכקייט?

אָבער באַלד קומען זיי צו זיך און אין זייערע אויגן דערקענט מען באַלד, אַז זיי האָבן שוין אַלץ פאַרשטאַנען. אַ שטיל שעפּטשעריי — און באַלד שטעלן זיי זיך אויס ווי געניטע זעלנער. מען הערט אַפילו קיין פּיפּס נישט, בשעת 200 מענטשן, מענער, פרויען, קינדער און זקנים פּאַקן איין זייערע פּעקלעך, שטעלן זיך אויס אין אַ ריי און שפּרייזן שטילערהייט, אַרומגערינגלטע דורך אָט די פרעמדע־נאָענטע בחורים. בשלום זיינען זיי אַרויס דורך דער עפענונג אין דער שטאַכל־דראָטן־פאַרצוימונג, און קיין הונט האָט אַפילו קיין ביל נישט געטון. הונדערטער הערצער קלאַפּן האַסטיק פון פרייד, וועלכע דריקט זיך אויס אינם ברענענדיקן בליק אין די אויגן, אינם ברייטן שמייכל אויף די ליפּן און אין דעם פאַרבאָרגענעם קושן דעם באַגלייטערס האַנט.

די באוואָפנטע יונגעלייט, וואָס טוען זייער אַרבעט מיט אַזויפיל איינגעהאַלטנ־קייט, פאַרשטאַנד און קאַלטער אויסרעכענונג, האַלטן קוים איין די טרערן, וואָס שפאַרן זיך פון זייערע אויגן.

שנעל דערוויַיטערט זיך די מענטשן־גרופּע פונם לאַגער, וועלכער בלייבט הינ־טער זיי אַ רואיקער און באַוויכטענער. די פּאָליציסטן שלאָפן ווייטער רואיק, די וועכטער ליגן אויף דער ערד פאַרבונדענע און פאַרשטומטע און איבער אַלץ און אַלעמען שפּרייט זיך אויס די נאַכט מיט איר שטילער טונקלקייט.

די מעפּילים מאַרשירן שנעל צו יענער זייט צו פון הר הכרמל. די מעפּילים אינמיטן און די שוץ־גרופּן אַרום זיי. די קליינע קינדערלעך האָבן די בחורים גע־נומען אויף זייערע אַקסלען, זיי דערלאַנגען וואַסער די דורשטיקע און האַלטן אונ־טער די שוואַכע. זיי טוען אויס פון זיך, ווער אַ רעקל, ווער אַ מאַנטל און ווער אַ העמד און גיבן עס אַוועק די מעפּילים, וואָס האָבן קיין צייט נישט געהאַט זיך אָנ־צוטון ווי געהעריק. זיי ציען אַראָפּ פון זייערע פּיס די שיך און געבן זיי אַוועק די באָרוועסע מעפּילים, אָדער די, ביי וועלכע די שיך האָבן זיך בשעתן מאַרש צע־ריסן, און אַליין גייען זיי באָרוועס ווייטער, ביז צו דעם פייער, וואָס איז צעלייגט געוואָרן אויף איינעם פון די בערגלעך פונם כרמל. דאָרט אַהין שפּרייזן די טונקע־לע געשטאַלטן, מידע און אויסגעשעפּטע, אָבער זיכערע, ווייל צווישן די בערגלעך פון כרמל פירט דער וועג צום זיכערן אָרט.

יהונתן

ד.

בריטישע געפאַנגענע מאַטראָזן, וואָס זיינען געבליבן לעבן פון די אונטערגעג־טרונקענע שיפן און זיינען געווען פאַרשפּאַרט אין ענגע און פינצטערע געפענגעניש־צעלעם אויף דייטשע שיפן — האָבן מיטאַמאָל דערהערט אַ שטים: „דער פּלאַט איז דאָ!" — געווען איז דאָס די שטים פון ענגלאַנד.

דער טויער איז מיט כוח אויפגעריסן געוואָרן. אָבער דאָס איז נאָך נישט געווען דער נצחון, דאָס האָט נאָך נישט געענדערט דעם גאַנג פון דער מלחמה. דאָס איז אָבער געווען אַ פעסטער באַשלוס. אָט די שטים: „דער פּלאַט איז דאָ!" — האָט דערגרייכט צו יעדן ענגלענדער און האָט אים צוגעגעבן כוח און אויפגעוועקט אין זיין האַרצן אַ פריידיקע האָפענונג. ער האָט געוווּסט: אָט די מעכטיקע און געטרייע זין פון ענגלאַנד וועלן שוין ברענגען די באַפרייונג, ווי ווייט זי זאָל נאָר נישט זיין.

יאָ, אַ פאָלק, וואָס האָט אַזוינע זין וועט קיינמאָל נישט אונטערגיין.

***

„מיר זיינען דאָ!" —
ס'איז גוט די פאַרשפּאַרטע, ווען זיי הערן אָט דעם רוף;
„מיר זיינען דאָ!" —
ס'איז גוט, ווען דאָס יידישע פאָלק, וואָס זיצט אין ציון הערט דאָס דאָזיקע קול;
„מיר זיינען דאָ!" —
ס'איז גוט, אַז די דאָזיקע שטים זאָל דערגיין צו אַלע יידן אין גאַר דער וועלט;
ווייל דאָס איז דאָס קול פון ישראל!

ס'איז גוט, ווען דאָס פאָלק הערט די שטים פון זיינע זין. און אָט די זין, די שטאַרקע און געטרייע — זיי וועלן ברענגען די באַפרייונג, ווי ווייט זי זאָל נאָר נישט זיין.

יאָ, אַ פאָלק, וואָס האָט אַזעלכע זין וועט קיינמאָל נישט אונטערגיין.

*

די געשעענישן ביי די ברעגעס פון נאָרוועגיע האָבן נישט געראַטעוועט ענגלאַנד. מעגלעך, אַז זיי האָבן זי אַפילו אַריינגעוואָרפן אין אַ נישט־אַנגענעמער סיטואַציע. אָבער זינט דאַן האָט דאָס בריטישע האַרץ אָנגעהויבן פעסטער קלאַפּן, עס איז באַנייט געוואָרן די בלוט־צירקולאַציע אין זיינע אָדערן און דאַדורך איז אויך פאַרשטאַרקט געוואָרן דאָס דאָזיקע מעכטיקע פאָלק. אָט די קליינע געשעעניש און נאָך אַ סך אַזעלכע, האָבן ביים סוף פונם חשבון, דערפירט דאָס פאָלק צו גרויסע טאַטן.

גאָר אין אָנהויב איז נאָר געווען דער שטאַרקער און אומדערשראָקענער גייסט.

אויך ביי די ברעגעס פון נאָרוועגיע איז געבראָכן געוואָרן דאָס געזעץ. די בריטן, וועלכע זיינען אַזוי פּילבאַר פאַר אינטערנאַציאָנאַלע געזעצן, און בפרט פאַר מאַריטימע געזעצן, די זעלבע בריטן זיינען אַריין אומגעזעצלעך, אומלעגאַל אין די פאַרווערטע, פאַר זיי, וואַסערן פון נאָרוועגיע.

*

דער גורל פאָדערט פון אונז דורכצופירן יידישע דונקיערקס־אַקציעס, באַשאַפן אונזער אייגענעם דונקיערק.

זייער דונקיערק:

די רעשטלעך פונם בריטישן מיליטער מיט וועלכע ס'איז פאַרבונדן געווען די גאַנצע האָפענונג פון בריטישן פאָלק — געפינען זיך אונטער אַ העליש פייער. מען מוז זיי פאַר יעדן פּרייז ראַטעווען.

און מיר האָבן געהערט, ווי אַזוי שיפלעך, פישער־לאָדקעס, קריגס־שיפן, שפּאַציר־שיפלעך און יאַכטן — אַלע, אַלע האָבן אָנגעהויבן שווימען מיט דער הילף פון זעגלען, מאָטאָרן און מאַשינען צו אָט יענעם ברעג, אויף וועלכן די בריטישע סאָלדאַטן זיינען געשטאַנען אונטער אַ שרעקלעכן און געפערלעכן פייער.

און דער עיקר איז געווען: קומען צו דער צייט, ווייל פאַרשפּעטיקונג באַדייט — טויט. פאַרזוימונג באַדייט — פולשטענדיקער אומקום.

*

די רעשטלעך פון אונזער פאָלק, אַרומגערינגלטע דורכן שונא וואַרטן אויפן זעלבן נס: אויף שיפן, שיפלעך און לאָדקעס וואָס זאָלן קומען זיי באַפרייען. און דער עיקר: קומען צו דער צייט. ווייל פאַרשפּעטיקונג הייסט — טויט, פאַרזוימונג הייסט — פולשטענדיקער אונטערגאַנג.

און זאָלן זיי וויסן, די מענטשן פון דונקיערק, וואָס שטייען איצט אויף קעגן אונז און שטערן אונז אין אונזער הייליקער אַרבעט:

יהיה אשר יהיה, זאָל געשען וואָס עס קען נאָר געשען — מיר וועלן אונזער חוב דערפילן.

י. נודד

דער קאמף פאר עליה אין די יאָרן
תש״ו - תש״ז

שיפן קומען...

די עולים פון ״לאַ ספעציא״

ענגלאַנד מאָביליזירט זיך

די ערשטע דעפּאָרטאַציעס

די העפלה ווערט פאָרגעזעצט

שיפן קומען...

„בערל כצנלסון"

שמאס בליצת שפתים,
גם משמו על אבן נחרת,
וברח להיות על פני מים,
ספינה לשבוי הנמלט.

י. בת—מרים

25 נאָוועמבער 1945, אָפיציעלע מעלדונג:

פריטיק, דעם 23־סטן נאָוועמבער, זייגער 4 אינדערפרי האָט די בריטישע שנעל־שיף „פיקוק", — איינע פון די שיפן פון זיין מאַיעסטעט, וואָס זיינען פאַר־אַנקערט אין חיפה, — געבראַכט אין חיפהער פּאָרט אַ קליין גריכיש פישער־שיפל אונטערן נאָמען „דימיטראַס". אויפן שיפל, וואָס איז געכאַפּט געוואָרן אין מיטן דער נאַכט נישט ווייט פון הרצליה, האָבן זיך געפונען צוואַנציק יידישע אומלעגאַלע עולים, צווישן זיי 2 פרויען. איינער פון די מענער איז געווען פאַרוווּנדעט אין פוס. די וווּנד האָט ער באַקומען בשעת ער האָט געפּרוּווט שפּרינגען פון דער שיף אין ים אַריין.

דריי שעה נאָכדעם, ווי מען האָט געבראַכט דאָס שיפל אין פּאָרט אַריין, זיינען די עולים אַראָפּגעזעצט געוואָרן אויפן ברעג און זיינען איבערגעפירט געוואָרן אונ־טער אַ שטרענגער פּאָליציי־וואַך אינם קאָנצענטרירונגס־לאַגער אין עתלית.

דער אָנגריף אויף די ברעג־פּאָסטנס

25 נאָוועמבער 1945. אָפיציעל:

אַרום 1.15 ביינאַכט האָט אַ קליינע גרופּע פון באַוואָפנטע יידן אונטערגעלייגט אויפרייס־מאַטעריאַל אונטערן טורעם פון דעם ים־פּאָסטן אין גבעת אולגה. דער אויפרייס האָט גורם געווען גרויסע שאָדנס אינם בנין.

14 סעקונדן נאָך האַלבער נאַכט האָבן יידן אָנגעגריפן מיט פייער פון אויטאָ־מאַטיש געווער און אויפרייס מאַטעריאַל די סטאַנציע פון דעם ברעג־פּאָסטן ביי סידני־עלי.

*

אַן אַליאַרם־סיגנאַל האָט זיך היינט, זייגער 3 אינדערפרי, דערהערט אין תל־אביב. אין דעם זעלבן מאָמענט האָט זיך דערהערט אַ שטאַרקער אויפרייס. די באַ־וועגלעכע פּאָליציי איז באַלד אַרויס אין לאַנגע רייען אין דער ריכטונג צום פּאָרט. מען מיינט אַז דער אַליאַרם־סיגנאַל איז געגעבן געוואָרן אין צוזאַמענהאַנג מיטן אויפרייסן די סטאַנציעס פון די ברעג־פּאָסטנס.

26 נאָוועמבער 1945. „קול ישראל":

די אויספירער פון דער אַקציע אין סידני־עלי — אַ ברעג־סטאַנציע, וואָס האָט געהאָלפן ביים פאַרכאַפּן די מעפּילים־שיף „ברל כצנלסון" — האָבן מתרה געווען די אַראַבער פון דער אומגעבונג, זיי זאָלן פאַרמאַכן די לאָדנס און בלייבן אין זייערע הייזער. דערביי איז זיי צוגעזאָגט געוואָרן, אַז עס וועט זיי קיין שום שלעכטס נישט געשען. אויך די פּאָליציסטן פון דער סטאַנציע האָבן זיי מתרה געווען טעלעפאָניש, זיי זאָלן פאַרלאָזן דעם בנין, ווייל עס זיינען אונטער אים אוועקגעלייגט געוואָרן מי־נעס. די פּאָליציסטן האָבן נישט געפאָלגט און געעפנט אַ פייער. אָבער דאָס האָט נישט אָפּגעהאַלטן די פריידיקע און זיי האָבן געענדיקט זייער אַרבעט אונטערן פייער פון קאַמף. דער בנין איז אין אַ סך ערטער באַשעדיקט געוואָרן, אַזוי, אַז אויף צומאָרגנס איז ער געניצלעך פאַרלאָזט געוואָרן.

אויך אין גבעת־אולגה — אַ ברעג־סטאַנציע, וואָס האָט אויך געהאָלפן ביים פאַרכאַפּן די מעפּילים־שיף „בערל כצנלסון" — האָבן די פּאָליציסטן באַקומען אַ וואָרנונג, אָבער אויך זיי האָבן נישט געפאָלגט און ווען די יידן האָבן זיך דערנענ־טערט, האָט זיך אויף זיי אַ שיט געטון פון דער סטאַנציע אַ האָגל פון קוילן. די אַקציע איז דאָרט דורכגעפירט געוואָרן ביי אַ שיסעריי־אויסטויש פון ביידע זייטן. במשך פון עטלעכע מינוטן האָבן די אונטערגעלייגטע מינעס אויפגעריסן און באַ־שעדיקט דעם בנין אַזוי, אַז ער איז מער נישט צום באַנוצן.

אויף צומאָרגנס נאָך די איבערפאַלן אויף די ברעג־פּאָסטנס האָט אַ שטאַרקע מיליטערישע אָפּטיילונג אַרומגערינגלט די קיבוצים, וואָס ליגן אין דער סביבה, און נעמלעך די קאָלאָניעס: שפיים און רשפון אינם שרון און גבעת־חיים אין עמק חפר. זיי האָבן געטענהט, אַז די שפורן פון די אָנגרייפער פירן צו די דאָזיקע קיבוצים.

ווען די קאָלאָניסטן האָבן נישט דערלויבט דורכצופירן צווישן זיי אַ דאָקו־מענטן־אונטערזוכונג, האָבן זיך די סאָלדאַטן אַריינגעריסן אין די קיבוצים מיט די טאַנקן, און אַרומרינגלענדיק די מענטשן האָבן זיי פילע פון זיי אוועקגעפירט אַלס אַרעסטירטע. בשעת דער באַלאַגערונג האָבן טויזנטער אומבאַוואָפנטע יידן גע־שטראָמט פון דער נאָענטער און ווייטער אומגעבונג צו הילף די אַרומגערינגלטע קיבוצים, דורכרייסנדיק די קייט פון די סאָלדאַטן, וואָס האָבן אַרומגערינגלט די קאָ־לאָניעס. דערביי זיינען דורך די סאָלדאַטן אַכט יידן דערהרגעט געוואָרן פון דער שי־סעריי און פון שלעק.

פון אַ מעמאָראַנדום

...אַ גרונטלעכע ענדערונג איז אַריינגעטראָטן אין האַרבסט 1945, ווען ס'איז קלאָר געוואָרן, אַז אויך די איצטיקע בריטישע רעגירונג האָט פאַראַטן די התחייבותן פון גרויס־בריטאַניע און בפרט די התחייבותן, פון דער לייבאָר־פּאַרטיי, לגבי אונז. ערשט דעמאָלט האָט אָנגעהויבן צו אַרבעטן די יידישע אונטערגרונט באַוועגונג („תנועת המרי העברית"). איר טעטיקייט טאָר אַבסאָלוט נישט באַצייכנט ווערן אַלס טעראָר, ווייל אויב ס'איז פאַראַן טעראָר אין לאַנד, איז עס דער טעראָר פון דער רעגירונג.

אויב די בריטישע מאַכט שיקט אַרויס קעגן אַ צעבראָכן שיפל, — וואָס פירט אין זיך עטלעכע הונדערט פּליטים — אויסשפּיר־אַעראָפּלאַנען און פאַרניכטונגס־שיפן, אויב זי לאָזט אין באַוועגונג קעגן דעם דאָזיקן שיפל די מאָדערנסטע ראַדאַר־

סטאַנציעס, שטעלט אויף קעגן אים ספּעציעלע פּאָליציי־פּאָסטנס ביי די ים־ברעגעס און באַנוצט זיך מיטן לופט־פלאָט און מיט אַ ספּעציעלער באַוועגלעכער פּאָליציי ביים אַנטדעקן די מעפּילים, וואָס האָבן זיך אומבאַמערקטערהייט ארויסבאַקומען אויפן ברעג — אויב זי טוט דאָס אַלץ, איז דאָס טעראָר קעגן אונז, און אויב מיר גרייפן אָן אַט די אַלע, איז דאָס פון אונזער זייט נאָר אַ פאַרטיידיקונגס־אַקט.

ווען מיר גרייפן אָן — און מיר טוען עס נאָר אין אַ פאַרטיידיקונגס־נויטווענ־דיקייט — וואָס פאַרא ס'איז בנין פון דער רעגירונג, זיינען מיר זייער מקפּיד נישט צו טון די מענטשן קיין שום שלעכטס, אויסער ווען עס שטייט אין קאָן דער דורכ־פאַל פון דער אַקציע, אָדער דאָס לעבן פון אונזערע מענטשן. אָבער די בריטישע סאָלדאַטן האָבן אויפן באַפעל פון זייערע קאָמענדאַנטן געזייעט טויט צווישן דעם אומבאַוואָפנטן המון אין תל אביב און נעבן גבעת־חיים און שפיים; בריטישע סאָל־דאַטן האָבן אויפן באַפעל פון זייערע קאָמענדאַנטן געשאָסן אויף קליינע קינדער, וואָס זיינען געשטאַנען אויף די באַלקאָנען בשעתן עוצר. די בריטישע מאַכט האָט אַרויסגעגעבן אַ קריגס־געזעץ, וואָס האָט דערפירט צו אַ הפקרותדיקער באַהאַנדלונג פון יעדן איינעם פון ישוב מצד דער ווילקירלעכער אַדמיניסטראַציע. די רעגירונג וואַרפט אַריין אין תפיסה אָן יעטוועדן משפט הונדערטער יונגע מענטשן און טרייבט אַרויס פון לאַנד הונדערטער יידן, נישט שטיצנדיק זיך אויף וועלכן ס'איז געזעץ אָדער בעסער געזאָגט, נאָר אויפן סמך פון איר ווילקירלעכן געזעץ. בריטישע כוחות האָבן באַקומען אַ פאַראָרדענונג צו פאַרניכטן דעם אַרבעטס־לאַגער, וועלכן פרידן־ליבנדיקע און אַרבעטזאַמע מענטשן האָבן אויפגעשטעלט אין גליל אויפן באָדן אין ביריה.

יאָ, זי, די רעגירונג ווענדעט אָן דעם טעראָר אין לאַנד, אָבער אונזערע אַק־ציעס און אונזער טעטיקייט זיינען אַ פּראָדוקט פון פרידן־ליבנדיקע און אַרבעט־זאַמע מענטשן.

תנועת המרי העברית

„חנה סענעש"

27 דעצעמבער 1945. אָפיציעל:

א מעפּילים־שיף, מיטן נאָמען „חנה סענעש", איז די נאַכט אַרויף אויפן זאַמד ביי די צפונדיקע ברעגעס פונם לאַנד, נישט ווייט פון נהריה. ווען ס'איז טאָג גע־וואָרן — איז די שיף געווען ליידיק, און קיין לעבעדיקער נפש האָט זיך שוין אויף איר נישט געפונען.

די שיף ליגט איצט אויף אַ זייט ביים ברעג פון נהריה, מיטן דעק צום ים און איר אונטערשטער טייל הויבט זיך צום ברעג אַרויף. פון אַלע זאַכן, וואָס האָבן זיך געפונען אויף דער שיף, וואַלגערן זיך נאָך אויפן ברעג עטלעכע פעסלעך פון סמאָלע און אַ פּאָר קאַסטנס. אויפן שפּיץ־רוקן פון דער שיף באַמערקט מען די אויפשריפט: „מאַריאַ".

וואַרשיינלעך האָבן די כוואַליעס במשך פון דער נאַכט אַרויסגעשטופּט די שיף נענטער צום ברעג און זי ליגט איינגאַנצן אַ צוואַנציק מעטער ווייט פון דער יבשה. זי איז אַביסל גרעסער פון „דימיטראַס", בערך אַ 200־טאָניקע שיף. פון איר דעק הענגען אַראָפּ שטריק ביז צום וואַסער. די שטורמישע כוואַליעס מאַכן אומ־

מעגלעך דאָס צוקומען צו דער שיף און די סאָלדאַטן, וואָס האַלטן שמירה אויפן פּלאַץ פּראָבירן צו דערגרייכן זי, רייטנדיק אויף די פּעסלעך פון סמאָלע.

אַ מעפּילה דערציילט

...אויף די הענט זייערע האָבן די בחורים אונדז אַרויסגעטראָגן, דערלאַנגט אונדז הייסע ארץ־ישראלדיקע טיי און די ערשטע יידישע ביסקוויטן. מיט איין האַנט האָבן זיי אונזערע וווּנדן פאַרבונדן און מיט דער צווייטער אונטערגעהאַלטן די ביקס, זי זאָל זיי פונם אַקסל נישט אַראָפּפאַלן. ווען מיר זיינען שוין געזעסן אינם געצעלט, אונטערציטערנדיק נאָך אַביסל פון קעלט און די געפילן, וואָס האָבן זיך געקנוילט אין אונזערע הערצער — האָט זיך יעדע עטלעכע מינוט אויפגעהויבן די פאַרהאַנג ביים אַריינגאַנג, און דער ניי־אַריינגעקומענער האָט זיך שטיל אוועקגעזעצט אין אַ ווינקל און צוגעהערט זיך מיט אַן אָפן מויל צו אונזערע דערציילונגען.

מיר האָבן שפּעטער אַ סך מאָל געהאַט די געלעגנהייט צו דערציילן וועגן אונזערע איבערלעבענישן אונזערע קרובים, זשורנאַליסטן און סתם יידן, אָבער קיינמאָל האָבן מיר נישט דערציילט מיט אַזאַ חשק, ווי אין יענעם אָוונט, ווען מיר האָבן געפילט, אַז מען הערט זיך צו צו אונזערע ווערטער מיט אַ פאַרכאַפּטן אָטעם.

ווייל אין יענער נאַכט, ווען איך האָב דערזען די דאָזיקע מענטשן מיט געווער אויפן אַקסל, און איך האָב דערפילט, ווי זייערע אָרעמס האַלטן מיך אונטער, האָב איך פאַרשטאַנען, אַז דאָ איז געשלאָסן געוואָרן אַ בונד צווישן די געטאָ־קעמפער פון ביאַליסטאָק און פון די ווייס־רוסישע וועלדער פון איין זייט און די יידישע קעמפער פון ארץ ישראל, פון דער צווייטער זייט.

דער דאָזיקער בונד איז אַן אייביקער בונד און ער וועט קיינמאָל נישט געבראָכן ווערן.

רעדע פון אַן איטאַליענישן שיפס־קאַפּיטאַן

גענומען אויף אַ מסיבה לכבוד די מעפּילים

איך דאַנק אייך, וואָס איר האָט אונדז איינגעלאַדן צו אייער מסיבה. נעמט צו אונזער ברכה, און אונזער ברודערלעכן גרוס אין נאָמען פון דער נייער איטאַליע, הגם אויך אין דער פריערדיקער איטאַליע איז קיין אַנטיסעמיטיזם נישט געווען.

אמת, מיר האָבן גענומען באַצאָלט פאַר אונזער אַרבעט, אָבער פאַר געלט אַליין טוט מען נאָך נישט אַזאַ אַרבעט. מען מוז זיין איבערצייגט אין איר וויכטיקייט. און אונזער איבערצייגונג האָט זיך נאָך מער פאַרפעסטיקט, ווען מיר האָבן דערזען, וועמען מיר פירן אויף אונזערע שיפן — מענטשן, אַרויסגעראַטעוועטע ממש פון טויט.

אויך איר האָט די רעכט צו ווערן אַ זעלבסטשטענדיק פאָלק ביי די ברעגעס פונם מיטללענדישן ים, אָט דעם גרויסן ים, וואָס דאַרף זיין אַ ר ו י ק ע ר ים.

איך האָף, אַז איך וועל נאָך אַ סך מאָל קומען דאָ אַהער צו אייך, אָבער שוין נישט מער אויף אַן אַלט צעטרענצלט שיפל, נאָר אויף גרויסע שיפן, וואָס וועלן זיין פול מיט מעפּילים.

„ענצאָ סירעני"

18 יאַנואַר 1946. אָפיציעל:

לויט די אָנווייזונגען פון די אויסשפּיר־אַעראָפּלאַנען, האָט די וואַך פון קעניג־לעכן פלאָט פאַרהאַלטן און צוגעפירט צום חיפהער פּאָרט אַ 500־טאָניקע שיף, וועלכע איז געשווימען אונטער דער פאָן פון אַן אומבאַקאַנטער מדינה. עס האָט זיך אַרויסגעוויזן, אַז די שיף טראָגט דעם נאָמען „ענצאָ סירעני" און זי פירט אומלעגאַלע יידישע עולים. דעם 18־טן יאַנואַר זיינען די עולים אַרויסגעזעצט געוואָרן אויפן ברעג און באַלד איבערגעפירט געוואָרן אין עתלית־לאַגער. דער קאַפּיטאַן און די מאַטראָזן זיינען אַרעסטירט געוואָרן און אויף דער שיף איז אַוועקגעשטעלט געוואָרן אַ וואַך.

אויפגעריסן אַ ראַדאַר־סטאַנציע

20 פעברואַר 1946. אָפיציעל:

היינט זייגער 3.30 איזנדערפרי איז אויפגעריסן געוואָרן די ראַדאַר־סטאַנציע אויפן הר־הכרמל. אַ קליינע גוט־באַוואָפנטע גרופּע האָט זיך פון אַ דערבייאיקן בנין דערנענטערט אומבאַמערקטערהייט צו דער ראַדאַר־סטאַנציע און אונטערגעלייגט דעם אויפרייס־מאַטעריאַל. בשעתן צוריקציען זיך, האָט מען זיי באַמערקט פון דער ראַדאַר־סטאַנציע און געעפנט אויף זיי אַ פייער. ווי מען גיט איבער זיינען קיין קרבנות נישט געווען. פונם אויפרייס זיינען צוויי בריטישע סערזשאַנטן שווער פאַרוווּנדעט געוואָרן און זעקס אַנדערע זיינען אָפּגעקומען מיט לייכטע ווונדן.

*

אינם פרימאָרגן פון 20־סטן פעברואַר זיינען די איינוווינער פון חיפה אויפגעציטערט געוואָרן פון אַ שטאַרקן אויפרייס, וועלכער האָט זיך דערהערט פון דער זייט פונם ים. ווי ס'האָט זיך שפּעטער אַרויסגעוויזן, איז אויפגעריסן געוואָרן און געענצלעך פאַרניכטעט געוואָרן די ראַדאַר־סטאַנציע, וועמענס אויפגאַבע איז געווען נאָכצושפּירן די שיפן מיט עולים, און אַדאַנק וועלכער מען האָט בשעתו געכאַפּט די עולים־שיף „ענצאָ סירעני".

ווי מען געדענקט, האָט מען שוין מיט עטלעכע וואָכן צוריק פּרובירט אויפצורייסן די דאָזיקע ראַדאַר־סטאַנציע. געווען איז דאָס אינם זעלבן טאָג ווען מען האָט אויפגעריסן דעם ברעג־פּאָסטן אין גבעת אולגה, וואָס האָט געדינט אַלס אַן אויסשפּיר־פּונקט קעגן עולים־שיפן. טאַקע אין דער זעלבער שעה, אין וועלכער מען האָט מודיע געווען די סאָלדאַטן אין גבעת אולגה, האָט מען אויך טעלעגראַפיש געוואָרנט די סאָלדאַטן פון דער ראַדאַר־סטאַנציע, אַז זיי זאָלן פאַרלאָזן דעם פּונקט, כדי עס זאָלן נישט פאַלן קיין מענטשלעכע קרבנות. זיי איז אָבער שנעל געלונגען צו געפינען די אונטערגעלייגטע מינעס, און זיי באַלד געמאַכט אומשעדלעך.

איצט, נאָך דעם אויפרייס, זיינען פאַרלאָשן געוואָרן די פּראָזשעקטאָרן, וואָס פלעגן אין די נעכט אויסשפּירן די ברעגעס. דער אונטערשטער טייל פונעם בנין איז זייער שטאַרק באַשעדיקט געוואָרן, אויך דער טעלעגראַפן־טורעם איז צעשטערט.

במשך פון דעם גאַנצן טאָג האָבן זיך אויפן הר און הדר הכרמל אַרומגעדרייט מיליטערישע וואָכן.

„טשאַרלז אורדווינגייט"

26 מערץ 1946. אַפּיציעל:

נעכטן אַרום 10.30 אינדערפרי האָט די פאַרניכטונגס־שיף „טשאַבסאַן" באַמערקט, ווי צום ברעג דערנענטערט זיך אַ 150־טאָניקע שיף. אויף דער שיף האָבן זיך געפונען 240 יידישע אומלעגאַלע אימיגראַנטן. די שיף איז געבראַכט געוואָרן קיין חיפה. מען גיט איבער, אַז איר נאָמען איז „קים מאַט". 89 פון די אימיגראַנטן זיינען יונגע פרויען, און די רעשט יונגע מענער.

אַן אַנדערע אַפּיציעלע מעלדונג

אַ מעפּילים־שיף מיטן נאָמען „טשאַרלז אורד ווינגייט" האָט זיך נעכטן, — אינם טאָג פון דער צווייטער יאָרצייט נאָכן טויט פונם בריגאַדיר ווינגייט — דערנענטערט צו די ברעגעס פון ארץ־ישראל. אין די פאַרמיטאָג־שעהן האָבן די אויסשפּיר־עראָפּלאַנען פון דעם קעניגלעכן לופט־פלאָט, וואָס זיינען אַרויסגעפלויגן פון די ארץ־ישראלדיקע אַעראָדראָמען, באַמערקט די שיף, אָנגעהויבן קרייזן איבער איר און זי באַגלייט ביז זון־אונטערגאַנג. מיטן צופאַלן פון דער נאַכט איז דער שיף געלונגען אַרויסצודרייען זיך פון אונטער דער אויסשפּירונג פון די עראָפּלאַנען און זי האָט פאַרגעזעצט ווייטער איר וועג צו די ברעגעס פון תל־אביב לויטן פאַרויסגעזעענעם פּלאַן.

דער תל־אביבער ברעג־אָפּשניט, וועלכער איז באַשטימט געוואָרן פאַרן אַרויסזעצן די מעפּילים, איז באַלד געשטעלט געוואָרן אונטער דער אויפזיכט פון די עליה־פאַרטיידיקער, אַלע גאַסן, וואָס פירן אַהין זיינען אָפּגעשניטן געוואָרן און ביי אַלע גאַסן־אַריינגענג און ־אַרויסגענג זיינען אַוועקגעשטעלט געוואָרן וואַכן.

אַרום האַלבער נאַכט האָבן די אויסשפּיר־עראָפּלאַנען ווידער אַנטדעקט די שיף „ווינגייט" און זיי האָבן באַלד אַלאַרמירט דעם פלאָט־שטאַב, די פּאָליציי און די אַרמיי. פּאָליצייאישע און מיליטערישע אָפּטיילונגען האָבן זיך אַ לאָז געטון צום אויבן־דערמאָנטן ברעג־אָפּשניט, אָבער זיי האָבן זיך אָנגעשטויסן אויף די יידישע אויסשפּיר־וואַכן און עס איז געקומען צו אַ שיסעריי־אויסטויש. דאַן זיינען אין דער ריכטונג צו דער שיף אַרויסגעשווימען עטלעכע פּאָליציי־לאָדקעס און אַ פאַרניכטונגס־שיף, וועלכע האָבן זי געכאַפּט אינמיטן ים און געבראַכט זי צום חיפהער פּאָרט.

„די נאַכט פון ווינגייט"

11.30 ביינאַכט האָבן זיך אין תל־אביב דערהערט איינצלנע שאָסן, און באַלד דערנאָך האָט די לופט דורכגעשניטן אַ האָגל פון אָפּטע קוילן־סעריעס פון אויטאָמאַטיש געווער. עס האָבן זיך אויך דערהערט אויפרייסן פון גראַנאַטן און קאַנאָנען געשאָסן. אין די גאַסן האָבן זיך באַוויזן יונגעלייט, וועלכע האָבן באַפוילן די דורכגייער אַריינצוגיין אין די הייזער. אין עטלעכע גאַסן זיינען די לאָמפּן צעהאַקט געוואָרן און אין דער פינצטערניש, וואָס האָט איינגעהילט די גאַסן, האָבן זיך אָן אויפהער געטראָגן די רופן און באַפעלן פון די פאַרטיידיקער. די גאַסן אויסגענג זיינען פאַרבאַריקאַדירט געוואָרן מיט לאַסט־אויטאָס און טאַקסיס און בעיקר איז פאַרבאַריקאַדירט געוואָרן דער אָפּשניט פונם פּאָרט צווישן צפונדיקן תל־אביב און דעם דיזענגאָף־פּלאַץ. אויך אַלע אויסגענג פונם דיזענגאָף־פּלאַץ זיינען פעסט פאַרבאַרי־

קאַדירט געוואָרן. אַ געשפּאַנטע שטילקייט האָט באַהערשט די גאַסן און אין דער פינצטערניש, האָט מען נאָר געשפּירט אַן אינטענסיווע באַוועגונג. אין דער לופט האָט זיך געטראָגן דער אָפּקלאַנג פון מענטשן־געלויף, דער גערויש און סקריפּעריי פון רעדער און דאָס סאָפּן פון מאָטאָרן.

מיטאַמאָל האָט זיך אין שרונה צעיאָמערט אַ סירענע. געפּייפּעריי — אַ צייכן, אַז די באַוועגלעכע פּאָליציי איז אַלאַרמירט געוואָרן. באַלד איז דער הימל באַלויכטן געוואָרן פון רויטע ראַקעטן — סיגנאַלן פון הילף־רופן. עס האָבן זיך באַוויזן פייערפלאַמען און באַלד נאָך זיי — שטאַרקע אויפרייסן.

צו די גאַסן יהודה הלוי און מאַרמאָרעק זיינען צוגעקומען געפּאַנצערטע אויטאָס פון דער באַוועגלעכער פּאָליציי, און טאַנקן, פון וועלכע מען האָט אָנגעהויבן שיסן אָן אויסוואַל אויף לינקס און אויף רעכטס און הונדערטער קוילן זיינען אַריינגעפאַלן אין די וווינונגען, וואָס האָבן זיך געפינען אין די הייזער מיטן פּראָנט צו שרונה. איין טאַנק האָט זיך אַפילו אַריינגעריסן אין אַ הויף אַריין און האָט פאַרשיט מיט אַ האָגל פון קוילן די איינוווינער פונם הויז. צומאָרגנס האָט מען אין די ווענט פון די הייזער נר. 18 און נומער 19 געזען לעכער פון אַרום הונדערט מאַשין־געווער־קוילן און אַפילו גרויסע לעכער פון קאַנאָנען־געשאָסן.

נאָך האַלבער נאַכט האָט די שיסעריי אויפגעהערט. אין די גאַסן האָבן זיך באַוויזן מיליטערישע אויטאָס אין דער באַגלייטונג פון געפּאַנצערטע אויטאָס, וועלכע האָבן פון צייט צו צייט אָפּגעשלאָסן פאַרשידענע גאַסן־אָפּשניטן און דורכגעפירט רעוויזיעס ביי די דורכגייער.

גענויערע רעוויזיעס זיינען היינט אינדערפרי דורכגעפירט געוואָרן אין פאַרשידענע טיילן פון דער שטאָט און אויף די שאָסייען, וואָס פירן אין שטאָט אַריין. אַרום דרייסיק מאַן זיינען אַרעסטירט געוואָרן ביז צו אַ ווייטערדיקער אויספאָרשונג. צוויי פון די פאַרהאַלטענע האָבן געהאַט ביי זיך געווער.

ברכה פולד ז״ל

ברכה פולד איז געפאַלן פון די קוילן, מיט וועלכע בריטישע פּאָליציסטן האָבן פון אַ פּאַנצער־אויטאָ געשאָסן אויף איר און אירע חברים. איינע פון די קוילן האָט איר געטראָפן אין רוקן. די פּאָליציסטן האָבן איר אַפילו נישט דערלאַנגט די ערשטע הילף, נאָר אַ בלוטנדיקע איבערגעפירט זי אין תפיסה־קעלער. ווען זיי האָבן זיך איבערצייגט, אַז זיי וועלן פון איר מויל קיין איינציק וואָרט נישט אַרויסציען — ערשט דאַן האָבן זיי זי איבערגעפירט אין מלוכהשן שפּיטאָל. אָבער געברענגט אַהין האָבן זיי שוין נאָר איר טויטן קערפּער.

פון מלוכהשן שפּיטאָל איז דער קערפּער פון ברכה פולד איבערגעפירט געוואָרן אינם אויטאָ פון דער „חברה קדישא״ צום נייעם בית הקברות אין נחלת יצחק. די מאַכט האָט פאַרבאָטן איינצואָרדענען אַן עפנטלעכע לוויה און אַפילו פאַרווערט אָפּצושטעלן זיך נעבן דער שול, כדי אָפּצוריכטן אַ תפילה.

דעם ארון האָט באַגלייט אַ שטאַרק־באַוואָפנטע וואַך פון דער בריטישער פּאָליציי, צווישן וועלכע עס זיינען געווען דריי יידישע פּאָליציסטן. אין אַ קורצער צייט שפּעטער זיינען אָנגעקומען עטלעכע אויטאָס מיט די משפחה־מיטגלידער.

איר קבר איז אויסגעגראָבן געוואָרן האַרט ביי די קברים פון די העפלה־קרבנות

— די פיר מעפילים פון „טיגער־הייל", וועלכע זיינען געפאַלן פון דער האַנט פון בריטישע פּאָליציסטן — און נעבן די קברים פון די געפאַלענע הגנה־קעמפער.

ווען די ידיעה וועגן דעם שנעלן ברענגען צו קבורה דעם קערפּער פון ברכה פולד האָט זיך פאַרשפּרייט אין שטאָט, האָבן הונדערטער און טויזנטער מענטשן אָנ־געהויבן שטראָמען קיין נחלת־יצחק. שילער האָבן פאַרלאָזט די שולן, אַרבעטער זיי־ערע אַרבעטס־וואַרשטאַטן און די „המעביר"־געזעלשאַפט האָט באַפרייט אַלע אירע אויטאָבוסן פון פּאַסאַזשירן און זיי פרייוויליק געשטעלט צו דער דיספּאָזיציע אַרי־בערצופירן די טויזנטער מענטשן, וואָס האָבן געשטראָמט צום בית־הקברות.

אין אַ צאַרגיקער שטילקייט זיינען די טויזנטער מענטשן געשטאַנען איינגעבויגן איבערן פרישן קבר.

„תל־חי"

28 מערץ 1946.

די מעפילים־שיף „תל־חי", וועלכע איז מיט אַ צייט צוריק אַרויסגעשוווּמען פון פראַנקרייך קיין ארץ־ישראל, מיט 736 מעפילים אויף איר דעק, איז נעכטן פאַרנאַכט פאַרכאַפּט געוואָרן דורך צוויי בריטישע פאַרניכטונגס־שיפן. אַנטדעקט האָבן זי צוויי עראָפּלאַנען, וואָס האָבן זיך פריער געהאַט באַוויזן איבער איר און לאַנג געקרייזט, ביז זיי האָבן דערשנאַפּט, אַז דאָס איז אַ מעפילים־שיף.

דעם וועג פון פראַנצויזישן פּאָרט ביז חיפה האָט די שיף „תל־חי" דורכגעמאַכט אין 13 טעג. די ענגשאַפט איז געווען אין לשער. במשך פון צוויי טעג איז זי געווען ווי אַ שפּילעכל אין די אָרעמס פון די צעברויזטע ים־כוואַליעס. זי איז אויך פאַר־האַלטן געוואָרן דורך אַ פראַנצויזישע שיף, וועלכע האָט זי צוגעפירט צום פּאָרט איאַטשיאָ, אויפן אינזל קאָרסיקא. די פראַנצויזן האָבן די עולים זייער איידל באַ־האַנדלט און באַלד דערלויבט אָפּצושווימען ווייטער אויף זייער וועג. ווען זיי האָבן זיך דערנענטערט צו די ברעגעס פון לאַנד — און געווען איז דאָס ביינאַכט — זיי־נען אַלע מעפילים אַרויף אויפן דעק, ווו זיי האָבן פאַרבראַכט די גאַנצע נאַכט.

צומאָרגנס האָבן זיי דאָך געדאַרפט דעם גאַנצן טאָג בלייבן פאַרשפּאַרט אין די קאַיוטן.

„תל־חי" איז געכאַפּט געוואָרן 140 מייל ווייט פון ברעג.

יעדער עולה איז געווען פאַרזען מיט אַן „איינרייזע דערלויבעניש קיין ארץ־ישראל" אויף וועלכער עס האָבן פיגורירט צוויי סטעמפּלען אין עברית און ענגליש: „עליה־אָפּטיילונג" און „געזונטהייטס־־אָפּטיילונג". אין דער איינרייזע־דערלויבעניש איז פאַראַן אַ באַמערקונג: „אָנערקענט דורך די פאָרשטייער פון ישוב אַלס פּעאיקער אַריינצופאָרן קיין ארץ־ישראל".

די איינרייזע־דערלויבעניש פאַרופט זיך אויף פאָלגנדיקע פּאַראַגראַפן:

פּאַראַגראַף א. וישבו על הארץ אשר נתתי לעבדי ליעקב, אשר ישבו בה אבו־תיכם וישבו עליה המה, ובניהם ובני בניהם עד עולם

(יחזקאל, ל"ז).

פּאַראַגראַף ב. ברחמים גדולים אקבצכם (ישעיהו נ"ד)

פּאַראַגראַף ג. די באַלפור־דעקלאַראַציע פון 2 נאָוועמבער 1917.

פּאַראַגראַף ד. דער מאַנדאַט איבער ארץ־ישראל.

די עולים פון לאַ־ספּעציאַ

דער אַרעסט אינם אויסגאַנגס־פּאָרט

רוים, 6 אַפּריל 1946. „רויטער״־אַגענטור:

טויזנט צוויי הונדערט יידן, וועלכע זיינען אַריינגעקומען קיין איטאַליע אויף אַן אומלעגאַלן אופן, זיינען דעם 4־טן אַפּריל פאַרהאַלטן געוואָרן אינעם צפון־מערב איטאַליענישן פּאָרט לאַ־ספּעציאַ אינם מאָמענט, ווען זיי האָבן געוואָלט אָפּ־שווימען אויף דריי קליינע שיפלעך קיין ארץ־ישראל. די עולים זיינען אָנגעקומען צום פּאָרט אויף 37 מיליטערישע לאַסט־אויטאָס. אַלע עולים זיינען פאַרהאַלטן געוואָרן, כדי דורכצופירן אַ גענויע אויספאָרשונג. די דריי שיפן זיינען קאָנפיסקירט געוואָרן.

דער שטאַב פון די אַליאירטע חיילות גיט צו וויסן, אַז דריי יידישע סערזשאַנטן פון די שאָפערן־איינהייטן (ר. א. ס. ק.) פון ארץ־ישראל, זיינען אַרעסטירט געוואָרן דורך די בריטישע באַהערדן אין צוזאַמענהאַנג מיטן פאַרהאַלטן די 1200 יידן דורך דער איטאַליענישער פּאָליציי.

רוים, 8 אַפּריל 1946.

די ציוניסטישע אינסטאַנצן אין רוים האָבן באַקומען אַ טעלעגראַם פון די פאַר־האַלטענע פון דער שיף „פידי״, אין וועלכן זיי וואָרענען: „מיר וועלן אונטערטרינקען די שיף און צוזאַמען מיט איר וועלן מיר אַלע אונטערגיין, ווייל מיר זיינען שוין גע־קומען צום לעצטן שטאַפּל פון יאוש און פאַרביטערונג. מיר בעטן אייך, איר זאָלט זיך תיכף ומיד ווענדן צום בריטישן פּרעמיער־מיניסטער און צום פּרעזידענט פון די פאַראייניקטע שטאַטן, זיי זאָלן אונז דערלויבן אַריינצוקומען קיין ארץ־ישראל. נאָר ארץ־ישראל, איינציק און אַליין, איז דאָס אָרט פון אונזער אויסלייזונג און באַפרייאונג״.

דער הונגער־שטרייק

רוים, 10 אַפּריל 1946. „רויטער״:

די יידישע עולים, וואָס זיינען פאַרהאַלטן געוואָרן אויף דער שיף אין לאַ־ספּע־ציאַ, האָבן דערקלערט אַ הונגער־שטרייק, אַלס פּראָטעסט קעגן דעם, וואָס די שיף האָט באַקומען אַ באַפעל אָפּצושווימען קיין גענוא. די שיף מיט די עולים שטייען אונטער אַן אויסעראָרדנטלעכער שמירה פון די ברעג־פּאָסטנס.

***

נעכטן האָט זיך אָנגעהויבן דער צווייטער טאָג פונעם הונגער־שטרייק פון די לאַ־ספּעציאַ־עולים. אויסער אַ קליינער גרופּע קינדער און 100 שוואַנגערע פרויען (פון

340 פּרויען, וואָס געפינען זיך אויף דער שיף) ווען ס'איז דערלויבט געוואָרן צו עסן, פאַסטן אַלע אָן אויסנאַם. דער הונגער־שטרייק איז אַ דעמאָנסטראַציע פון זייער אומגעבראָכענעם באַשלוס צו בלייבן אויף דער שיף אַזוי לאַנג, ביז זי וועט באַקומען די דערלויבעניש אָפּצושווימען קיין ארץ־ישראל. אויף דעם מאַסט־בוים פון דער שיף פלאַטערט נעבן די פענער פון די איטאַליענישע באַהערדן — די בלוי־ווייסע ציוניסטישע פאָן.

דער תענית אין ארץ־ישראל

דער פּלענום פון דעם ועד לאומי האָט אָנגענומען פאָלגנדיקע באַשלוסן:

א) מודיע זיין די מאַכט וועגן דער פאַרייניקטער פאָדערונג פון גאַנצן ישוב צו ברענגען תיכף ומיד די עולים, וועלכע זיינען אַרעסטירט אויף דער שיף אין איטאַליענישן פּאָרט.

ב) כל זמן די פאָדערונג וועגן ברענגען זיי קיין ארץ־ישראל וועט נישט דערפילט ווערן, זיינען די אויסדערוויילטע פון ישוב — 15 מאַן — גוזר אויף זיך אַ תענית, וואָס וועט זיך אָנהויבן זייגער 12 בייטאָג. די אויסגעוויילטע וועלן אָפּהאַלטן זייער תענית אין די ביוראָען פונם ועד לאומי אין ירושלים.

ג) אַלע פרויען, מענער ווי אויך קינדער פון 13 יאָר אָן, אינם ישוב, סאָלידאַריזירן זיך מיט דער פאָדערונג פון די מעפּילים און שליסן זיך אָן צום הונגער־שטרייק, וועלכער וועט דויערן דעם גאַנצן טאָג פון (14.4.46) י״ג ניסן, פון זון־אויפגאַנג ביז זון־אונטערגאַנג. אין דעם טאָג וועט אָפּגעשטעלט ווערן יעדע אַרבעט אין די וואַרשטאַטן און פאַבריקן. אַלע קאַפע־הייזער און רעסטאָראַנען וועלן זיין געשלאָסן פון אינדערפרי ביז 6 אין אָוונט.

אין אָוונט איז אויך פאַרבאָטן צו טאַנצן אָדער זינגען אין די קאַפע־הייזער, רעסטאָראַנען און פאַרוויילונגס־ערטער. אַלע סינעמאַס וועלן זיין געשלאָסן.

⁂

ד. רמז:

א) מיר זיינען דאָ, אין ארץ־ישראל, אַוועקגעשטעלט געוואָרן פאַר אַ טויבער וואַנט: מען דערלויבט נישט די יידן, וואָס זיינען לעבן געבליבן פון דער היטלעריסטישער אויסראָטונג, אַריינצוקומען אין זייער נאַציאָנאַלער היים און אויפצובויען זיך דאָ זייער צוקונפט.

ב) אונזער כוונה איז נישט צו באַשולדיקן וועמען עס איז; מיר ווילן נאָר קלאָר מאַכן פאַר די אויגן און הערצער פון דער מענטשהייט די טרויעריקע לאַגע פון די, וואָס געפינען זיך אויף דער שיף „דוב האָז״ — כדי צו באַוועגן די אַלע, אין וועמענס הענט עס ליגט די מעגלעכקייט עפּעס אויפצוטון, צו האַנדלען שנעל, איידער ס'קען געשען אַן אומגליק.

ג) במשך פון אַלע מלחמה־יאָרן האָבן מיר געשמעטערט אונזערע קעפּ אָן דער דאָזיקער וואַנט. זיי האָבן צו אונז דעמאָלט געטענהט: ס'איז מלחמה. אָבער איצט איז שוין היטלער מער נישטאָ, איצט לעבן מיר אין אַ וועלט, וואָס איז נאָכן נצחון, און וואָס גייט מיט פאַרשידענע וועגן — הגם זייער געדרייטע — צו אַ בעסערער

עולים פון לאַ ספּעציאַ

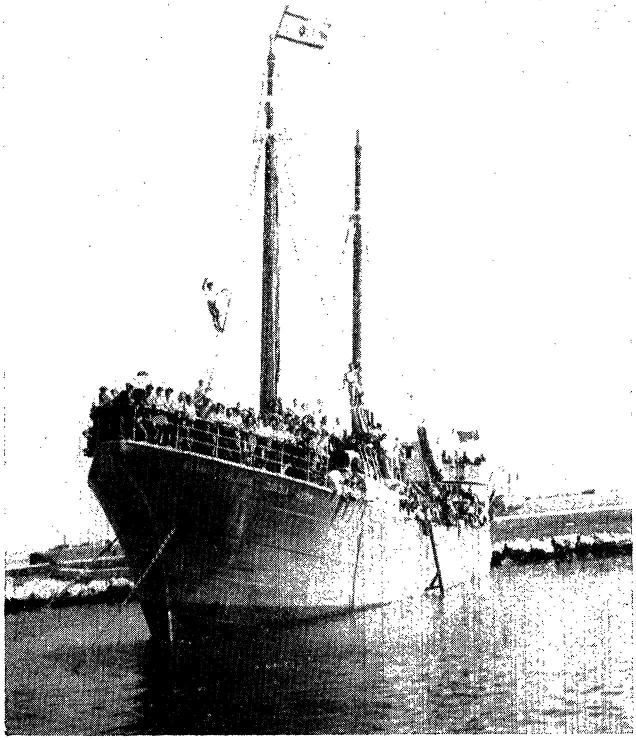

אויפֿן דעק פֿון דער שיף „אליהו גאָלאָמב"

די עולים פֿון לאַ ספּעציאַ שלאָגן צו צו די ברעגעס פֿון ארץ-ישראל

צוקונפט: וועט אָבער די דאָזיקע צוקונפט געהערן צו אַלע, חוץ די יידן? און אויב יאָ, פאַרוואָס דאַרף עס אַזוי זיין?

ד) אויף וויפיל די וועלט שטרעבט צו באַזירן דאָס לעבן אויף גערעכטיקייט — און מיר יידן קענען דאָך בשום אופן זיך נישט מתיאש זיין פון גערעכטיקייט אויף דער וועלט — איז דאָך די אויסלייזונג פונם יידישן פאָלק אויף זיין אייגענער ערד, איינער פון די סאַמע וויכטיקסטע מאָראַלישע פּרינציפּן פון די פעלקער פון דער וועלט. זאָל אונז דעריבער דערלויבט זיין צו האָפן, אַז דאָס געשריי פון די מעפּילים, וואָס סימבאָליזירט דאָס געשריי פונם גאַנצן וואַנדער־פאָלק — וועט דער־הערט ווערן.

*

ז. רובאשאוו:

ס'איז אַ בפירושע הלכה אין הלכות שבת: אַ שטאָט, וואָס איז אַרומגערינגלט געוואָרן פון פיינט, אָדער אַ שיף וואָס טרינקט זיך אינם ים — מעג מען אין זיי שופר בלאָזן, כדי צונויפצורופן דאָס פאָלק, עס זאָל קומען צו הילף און אַרויסראַטע־ווען זיי פון געפאַר. אין אונזער פאַל איז נישט נאָר אַ שטאָט, נאָר אַ גאַנץ פאָלק אַרומגערינגלט געוואָרן פון פיינט — און דאָס איז אונזער שופר־רוף.

אַלם צייכן פון סאָלידאַריטעט

לאָנדאָן, 13 אפּריל 1946.

נאָכדעם ווי האַראָלד לאַסקי האָט באַזוכט די פּליטים אויף דער שיף „פידי", איז צייטווייליק, און אונטער אַ תנאי, איבערגעריסן געוואָרן דער הונגער־שטרייק. פּראָפעסאָר לאַסקי האָט צוגעזאָגט, אַז ער נעמט אויף זיך צו דערלעדיקן דעם ענין פון דער דאָזיקער שיף אין אַ פּריוואַטן געשפּרעך מיטן אויסערן־מיניסטער בעווין. אויפן סמך פון דעם דאָזיקן צוזאָג, האָבן די מעפּילים מסכים געווען איבערצורייסן דעם הונגער־שטרייק ביזן 19־טן אפּריל.

ירושלים, 14 אפּריל 1946.

די טעלעגראַמע וועגן איבעררייסן דעם הונגער־שטרייק אויף דער שיף „פידי" אַ דאַנק דער אינטערווענץ פון פּראָפעסאָר לאַסקי, איז פאַרנאַכט איבערגעגעבן גע־וואָרן די דרייצן פאַרשטייער פונם ישוב, וואָס פאַסטן אין די ביוראָען פונם ועד לאומי. די דרייצן פאַרשטייער האָבן מיט צופרידנקייט אויפגענומען די דאָזיקע ידיעה. זיי האָבן אָבער באַשלאָסן נישט איבערצורייסן דאָס פאַסטן, ביז עס וועט קומען אַן אָפיציעלע מעלדונג, אַז די מעפּילים האָבן באַקומען די דערלויבעניש עולה צו זיין קיין ארץ־ישראל.

אויך דער ועד לאומי האָט באַשלאָסן נישט צו ענדערן קיין שום זאַך אינם פּלאַן פונם שטרייק און תענית.

15 אפּריל 1946.

דער נעכטיקער גענעראַל־שטרייק פונם ישוב אין ארץ־ישראל איז געווען אַן אויסדרוק פון סאָלידאַריזירן זיך מיט דער האַנדלונג פון די פאַרשטייער, וועלכע

האָבן אָנגעהויבן דעם דריטן טאָג פון זייער פאַסטן. ער איז אויך געווען אַ צייכן, אַז דער ישוב איז פעסט אַנטשלאָסן, צו קעמפן פאַר די רעכט פון יידישן פאָלק צו גאולה און פאַר די רעכט פון דער שארית־הפליטה צו רעטונג אין זייער פאָטערלאַנד. צענד־ליקער טויזנטער יידן האָבן אין נעכטיקן טאָג געפאַסט אין אַלע עקן לאַנד: מען האָט אָפּגעשטעלט יעדע אַרבעט, איבערגעריסן די שטאָטישע און צווישן־שטאָטישע קאָמוניקאַציע און די גאַנצע יוגנט און די עלטערע האָבן אָנטיילגענומען אין פאַרזאַמלונגען און דעמאָנסטראַציעס. גרויסע מאַסן פון מענטשן האָבן אויך גע־שטראָמט צום בנין פון די יידישע אינסטיטוציעס אין ירושלים.

רוים, 15 אַפּריל 1946.

דער גענעראַל־שטרייק פון די פּליטים אין די לאַגערן פון איטאַליע, וואָס איז פּראָקלאַמירט געוואָרן אַלס צייכן פון סאָלידאַריזירן זיך מיט די מעפּילים פון „לאַ־ספּעציאַ" — איז אַדורך בשלום.

דער תענית האָט זיך געענדיקט

מיר האָבן געענדיקט דעם תענית. די מעפּילים וועלן עולה זיין און מיר וועלן זיי ווי געהעריק אויפנעמען אין לאַנד.

די קליינע גוף־פּאַרפּייניקונג, וואָס מיר האָבן דורכגעמאַכט האָט אונז געבראַנגט אַ קאָלאָסאַלע סאַטיספאַקציע. מיר האָבן דערשפּירט, ווי גרויס ס'איז די האַרציקע איבערגעגעבנקייט פון די ירושלימער איינוווינער, וועלכע האָבן באַלאַגערט אונזער הויז און פון די דעלעגאַציעס, וואָס זיינען געקומען צו אונז פון אַלע עקן פון לאַנד. מיר האָבן געהערט די דערמוטערנדיקע ווערטער פון יונגע און אַלטע און מיר האָבן געפילט דעם אומרואיקן ציטער, וואָס האָט זיי אַלעמען באַהערשט. מיר האָבן דעם גרונט צו זיין גערירט ביז די טיפענישן פון אונזער נשמה צוליב דער כוואַליע פון ליבע און ציטער, וואָס האָט פאַרפלייצט דעם בנין פונם ועד לאומי במשך פון די פיר תענית־טעג.

ווען מיר האָבן פּראָקלאַמירט אונזער תענית, האָבן מיר זיך נישט געמאַכט קיין אילוזיעס, אַז מיר האַלטן שוין ביים סוף פון אונזער קאַמף. מיר האָבן גוט געוווּסט, אַז דווקא אין די דאָזיקע טעג זיינען געוואָרפן געוואָרן אויף דער וואָג־שאָל פון דער אַנגלאָ־אַמעריקאַנישער אויספאָרש־קאָמיסיע גרויסע לאָזונגען. מיר דערוואַרטן פון איר אַ גערעכטע לייזונג. די מיטגלידער פון דער אויספאָרש־קאָמיסיע האָבן דערזען, אַז דער ענין איז אַן ערנסטער, אָבער אויך די דאָזיקע טעג וועלן באַווייזן ווי שטאַרק ס'איז די גרייטקייט פונם גאַנצן ישוב, צו קעמפן פאַרן גורל פון זיין צוקונפט.

אָט דער פּסח פון די מעפּילים איז געווען אַ מעכטיקער עקזאַמען פונם ישוב, און פון זיין גלאַנץ וועלן מיר נאָך לאַנג אין דער צוקונפט שעפּן דעם ליכטיקן כוח צו פאַרפעסטיקן און פאַרייניקן אונזערע רייען.

ד ו ד ר מ ז

ענגלאנד מאָביליזירט זיך

דער מעפּילים־פלאָט פון יאָר 1946

צווישן דעם 15־טן מאַי און דעם 15־טן אויגוסט 1946 זיינען צוגעקומען צו די ברעגעס פון ארץ־ישראל די מעפּילים־שיפן: „מאַקס נאָרדאוי" (1760 עולים), „יאשיהו וועדזשווּוד" (1300 עולים), „חביבה רייק" (470 מאַן), „ביריה" (1100 מאַן, „הגנה" (2701), „החייל העברי" (571).

שפּעטער האָבן זיך אָנגעהויבן די גירושים.

ענגלישער פלאָט קעגן מעפּילים

לאָנדאָן, 8 אויגוסט 1946. רויטער:

דאָס בלאָקירן די ארץ־ישראל־ברעגעס דורכן ענגלישן ים־ און לופט־פלאָט וועט פאַרהעלטענישמעסיק אָנקומען לייכט. אין לאָנדאָן האַלט מען אָבער, אַז די הויפּט־מיטלען דאַרף מען אָנעמען אין אייראָפּע.

די ענגלישע רעגירונג האָט געמאָלדן די אַמעריקאַנער פאָרשטייער אין לאָנדאָן, — זאָגט מען אין וואַשינגטאָן — אַז קיין ארץ־ישראל קומען איצט זייער פיל יידן. אַזוי אַרום בילדן זיי שוין איצט נישט בלויז אַן אַדמיניסטראַטיווע, נאָר אויך אַ פּאָליטישע פראַגע. דער סיסטעם צו געבן די אומלעגאַלע עולים סערטיפיקאַטן, וואָס זיינען באַשטימט פאַר לעגאַלע איינוואַנדערער, גיט נישט די גאַראַנטיע, אַז די יידן, וואָס נויטיקן זיך אַמערסטן אין אַן איינוואַנדערונגס־מעגלעכקייט, געניסן דערפון. פיל פליטים קומען פון מזרח־אייראָפּע, וווּ די באַדינגונגען זיינען גינסטיקער ווי אין אַנדערע קאָנטינענט־טיילן. דעריבער בעט די ענגלישע רעגירונג די מיטאַרבעט פון אַמעריקע, אַז פון יעדער עליה, וואָס וועט גיין פון דער ענגלישער אָדער אַמעריקאַנער זאָנע — אויב אַזאַ מין עליה וועט בכלל זיין — זאָלן געניסן נאָר אַזעלכע יידן, וואָס נויטיקן זיך דערין אַמערסטן.

לאָנדאָן, 9 אויגוסט, רויטער:

די פּלענער, וואָס זיינען דורך ענגלאַנד אויסגעאַרבעט און אַנטוויקלט געוואָרן אין די ערשטע קריגס־יאָרן, כדי נישט צו דערלאָזן דעם טראַנספּאָרט פון דייטש־איטאַליענישן מיליטער קיין צפון־אַפריקע, וועלן דורכן פלאָט איצט אָנגעווענדעט ווערן אין מיטללענדישן ים קעגן די אומלעגאַלע עולים, וואָס שטרעבן אַריינצוקומען קיין ארץ־ישראל.

אויף יעדער קריגס־שיף וועלן דערצו מאָביליזירט ווערן באַוואָפנטע אָפּטיילונגען. די דאָזיקע אָפּטיילונגען וועלן באַזעצן אַלע פליטים־שיפן און וועלן זיין

פאַראַנטוואָרטלעך פאַר דער אָרדענונג אין די דאָזיקע שיפן ביז זיי וועלן נישט גע־בראַכט ווערן אין די פאָרטן, וואָס זיינען פאַר זיי באַשטימט.

די דאָזיקע אָפּטיילונגען וועלן באַטראַכט ווערן אַלס „דעראַבערונגס־גרופּן". קיין קראַפט וועלן זיי נישט אָנווענדן, זיי וועלן אָבער באַזאָרגט ווערן מיט געווער אויפן פאַל, ווען די פּליטים וועלן זיך אַקטיוו זיי קעגנשטעלן. הגם קיין פּרטים וועגן די לייכטע ים־קרעפטן, וואָס געפינען זיך איצט אויפן מיטללענדישן ים פאַר דער דאָזיקער אַקציע, זיינען נישט באַקאַנט, ווייס מען אָבער צוויי זאַכן: ערשטנס, אַז איצט געפינען זיך אויפן דאָזיקן אָפּשניט אַ סך ווייניקער שיפן ווי אין די מלחמה־יאָרן; צווייטנס, אַז זייער צאָל איז איצט גרעסער ווי די צאָל שיפן, וואָס מען פלעגט קאָנצענטרירן פאַר אַזאַ מין אַקציע פאַרן קריג.

די דיפּלאָמאַטישע אַקציע קעגן דער העפלה

לאָנדאָן, 10 אויגוסט 1946, רויטער:

וועגן די אַקציעס אין פאַרשידענע לענדער צו שטערן די אומלעגאַלע עמיגראַ־ציע זיינען היינט אָנגעקומען פאָלגנדיקע ידיעות פון אייראָפּע:

א) פון דייטשלאַנד: גענעראַל דוגלאַס האָט מודה געווען, אַז די ענגליש־אַמעריקאַנער מאַכט נעמט אָן שריט צו שליסן די ענגלישע זאָנע, כדי אַהין זאָלן מער נישט קענען אַריינדרינגען אומלעגאַלע פון די מזרח־לענדער, פון פּוילן אַריינ־געדרונגענע. מען האָט זיך אויך געווענדעט צו דער רוסישער מאַכט, אַז זי זאָל דעריין מיטהעלפן.

ב) פון דער אַמעריקאַנער זאָנע: גענעראַל מאַק ניירי האָט אָפיציעל געמאָלדן, אַז דער גאַנצער אָרגאַניזירטער שטראָם פון יידישע פּליטים וועט אין דער צוקונפט צוריקגעשיקט ווערן סיי פון דער אַמעריקאַנער זאָנע און סיי פון עסטרייך. אַמעריקע איז קיינמאָל נישט איינגעגאַנגען, אַז די אַמעריקאַנער זאָנע זאָל דינען ווי אַן אַי־בערגאַנגס־פּונקט פאַר ארץ ישראל אָדער אַ וועלכן נישט איז אַנדער לאַנד.

ג) פון איטאַליע: די מאַכט האָט פאַראָרדנט צו פאַרשטאַרקן די וואַכן און די אַלגעמיינע אויפזיכט אויף די גרענעץ־פּונקטן און אויף די פּאָרטן פון לאַנד.

11 אויגוסט 1946.

אין די ידיעות, וואָס זיינען דערהאַלטן געוואָרן פון דייטשלאַנד, ווערט גע־זאָגט, אַז די אַמעריקאַנער מיליטער־מאַכט, וועלכע האָט געפירט אַ לענגערע אויס־פאָרשונג אין די יידישע באַוועגונגס־צענטערן פון מינכען, האָט באַקומען אינס־טרוקציעס אָנצוהייבן אַן אַקציע קעגן די קיבוצים, וועלכע מען איז חושד, אַז דאַנק זיי האָבן עס יידן פון גאַנץ דייטשלאַנד גענומען שטראָמען צו די איטאַליע־נישע גרענעצן.

די ענגלישע מאַכט־אָרגאַנען אין דייטשלאַנד האָבן באַקומען אָנווייזונגען אויסצוזוכן די פירער פון דער אונטערערדישער „קיבוצים־באַוועגונג", וואָס אָרגאַ־ניזירט די אומלעגאַלע עליה קיין ארץ ישראל. די דאָזיקע אָרגאַניזאַציע ווערט באַ־טראַכט ווי די טעטיקסטע פון אַלע אונטערערדישע אָרגאַניזאַציעס, וואָס זיינען ביז איצט געווען באַקאַנט. זי שטייט אין פאַרבינדונג מיט ענלעכע אָרגאַניזאַציעס, וואָס זיינען אַקטיוו אין די סאָוועטישע זאָנעס פּוילן, עסטרייך, אונגאַרן, טשעכאָסלאָ־וואַקיי, בולגאַריע און רומעניע.

„דער אַנטינאַציאָנאַלער פּלאַן"

ווי מען מעלדעט, וועט די גרויסע בלאָקאַדע אויסגעפירט ווערן לויט אַ פּלאַן, וואָס איז שוין אויסגעפּרוּווט געוואָרן אין דער מלחמה־צייט, — דאָס איז דער אַנטינאַציאָנאַל־פּלאַן. ס'איז שווער צו געפינען אַ בעסערן און „טרעפלעכערן" פאַרגלייך. אויב דער רעזשים, ביי וועלכן מיר לעבן איצט אין ארץ־ישראל, איז אַ דעמאָקראַטישער; אויב ענגלאַנד געפינט זיך אין לאַנד, כדי צו פאַרלייכטערן דאָס אויפשטעלן די נאַציאָנאַלע היים און פּאַרווירקלעכן אַ געדיכטע יידישע קאָלאָניזאַציע אויף איר באָדן; אויב די רעגירונג, וואָס באַשטימט איצט דעם גורל פונם לאַנד, האָט איבערגענומען די מאַכט מיטן צוזאָג מבטל צו מאַכן דעם „ווייס־בוך" און אין איר וואַלפּלאַטפאָרם זיינען געווען געשריבן באַשטימטע התחייבותן וועגן ארץ־ישראל — דאַן איז דער בלאָקאַדע־פּלאַן באמת אַן אַנטינאַציאָנאַלער.

דאָס איז נישט קיין נערוון־קריג, ווי פיל מענטשן מיינען. דאָס איז אַ שווינדל. די ענגלישע רעגירונג האָט, ווייזט אויס, טאַקע בדעה איינצואָרדענען אויף אַן אמת אַ יאָגד און דורכצופירן אַ בלאָקאַדע. דאָס איז איר נויטיק, כדי נושא חן צו זיין ביי אירע נייע פאַרבינדעטע אין די אַראַבישע לענדער. די ענגלישע טעטיקייט האָט, דווקא ביים דערגרייכן די מאַכט, זיך קאַרדינאַל געענדערט אין מיטעלן מזרח — אַנשטאָט דעם, אַז די מדבר־שבטים זאָלן, אַזוי ווי אַמאָל, מיט זייערע אָנפאַלן און מלחמות דערליידיקן די אימפּעריאַליסטישע ענינים פון ענגלאַנד, דינט איצט דער בריטישער פּלאַט מיט זיינע מאַנעוורען, יאָגדן, און בלאָקאַדעס די אינטערעסן פון די אַראַבישע מלוכות.

„מיטאַרבעט"

ענגלאַנד מאָביליזירט איצט איר פלאָט, איר אַרמיי און איר גאַנצן דיפּלאָמאַטישן איינפלוס, כדי נישט צו דערלאָזן, אַז יידן זאָלן זיך ראַטעווען. דאַקעגן האָבן מיר זי געזען — זי און ענלעכע גרויסמאַכטן — ווי ווייט אַנמעכטיק זי איז געווען, ווען מען האָט געדאַרפט ראַטעווען יידן בעת דער שרעקלעכער קאַטאַסטראָפע. אין יענע שוידערלעכע טעג זיינען מיר געווען איינזאַם. קיין שום שיף, קיין שום שיפל, קיין שום אַעראָפּלאַן פון וועלכער נישט איז גרויסמאַכט האָט זיך דאַן נישט געאיילט צו העלפן די יידן, וואָס זיינען געפירט געוואָרן ווי שעפסן צו דער שחיטה. איצט איז ענגלאַנד גוט באַוואָפנט און קריגס־דערפאַרן. זי האָט איצט בדעה צו באַנוצן זיך מיט דעם אַנטינאַציאָנאַלן קריגס־סיסטעם פון ראַמעלס און גראַציאַנים צייטן אין איר קאַמף קעגן די יידן־מעפּילים, וואָס זיינען קרבנות פון די זעלבע נאַצים. יאָ, אַ לאַנגן וועג איז ענגלאַנד דורכגעגאַנגען זינט די העלדישע טעג פון דונקירק און על אַלעמיין ביז היינט, ווען עס עקזיסטירט נישט קיין שום מאָראַלישע באַציונג צו אַן אומגליקלעך, פאַרוואונדעט פאָלק, וואָס גייט אָפּ מיט בלוט.

מעלדונג פון דער ענגלישער רעגירונג

12 אויגוסט 1946.

די רעגירונג פון זיין מאַיעסטעט האָט, אויס מיטלייד צום פיין פון יידישן פאָלק אין אייראָפּע, ביז איצט דערלויבט די אומלעגאַלע עולים אויסצושטייגן אויפן ברעג, נישט געקוקט אויף די גרויסע שוועריקייטן, וואָס דאָס האָט גורם געווען דער ארץ־ישראלדיקער מאַכט הן ביים איינהאַלטן די שטיל־אָרדענונג און הן צו־

ליב דער נויטיקייט צו האלטן אין לאגערן יענע עולים, וואס אריינלאזן זיי באלד אין לאנד איז נישט מעגלעך געווען אין הסכם מיטן שעדיול.

דאס געדולד, די באהערשונג און די מענטשלעכע באציונג, וואס די ענגלישע רעגירונג האט ארויסגעוויזן, איז דורך די פאראנטווארטלעכע פאר דער דאזיקער באוועגונג אויסגעטייטשט געווארן ווי א סימן פון שוואכקייט און ווי א דערמוטערונג פאר זיי, צו פארטאפלען זייער אנשטרענגונג און נאך מער צו פארגרעסערן דעם שטראם פון די אומלעגאלע עולים. איצט האט דער מצב דערגרייכט צו א פונקט, ביי וועלכן ס'איז קלאר געווארן, אז די אומלעגאלע עליה איז גאר נישט — ווי מען האט געטענהט — קיין ספאנטאנישע באוועגונג ביי די אייראפעאישע יידן. ווייל זיי זעען אין ארץ־ישראל זייער איינציקע האפענונג אויף דער צוקונפט. אויך די טרייב־קראפט פון די פערזאנען, וואס דערמוטיקן זי און פירן מיט איר אן, איז נישט בלויז די אלגעמיינע סאלידאריטעט מיט די לײדן פון די דאזיקע יידן.

די לעצטע געשעענישן האבן באוויזן, אז די אומלעגאלע עליה איז א ברייטע, פארצווייגטע און גוט ארגאניזירטע באוועגונג, וואס ווערט אונטערשטיצט דורך גרויסע פינאנסיעלע מיטלען, וועלכע קומען פון ציוניסטישע קוועלן, — א באוועגונג, וואס איז אויפגעשטעלט און אנטוויקלט געווארן דורך געוויסנלאזע מענטשן, כדי צו צווינגען די ענגלישע רעגירונג צוצואיילן זיך מיטן באשלוס וועגן דער פאליטישער צוקונפט פון ארץ־ישראל.

די ארגאניזאטארן פארמאגן א נעץ פון אגענטן אין די לענדער פון מזרח־ און דרום־אייראפע, וועלכע פירן צאלרייכע אויסגעווארצלטע יידן פון אזעלכע ווייטע אויסגאנגס־פונקטן ווי פוילן, צו די ברעגעס פון מיטללענדישן ים. דארט שטופט מען זיי אריין אין איבערפולטע שיפן, וואס טויגן גארנישט צו טראנספארטירן מענטשן און מען פירט זיי, אן גענוגנדיקע לעבנס־מיטלען און ביי שלעכטע, אנטי־היגיענישע באדינגונגען, דורכן מיטללענדישן ים. זיי האנדלען אזוי, אין דער איבערצייגונג — מען האט עס זיי אריינגעקלאפט אין די מוחות — אז דאס איז זייער איינציקער זיכערער וועג.

ביי דער דאזיקער פראצעדור ווערן איגנארירט די געזעצן און די תקנות פון די פאראינטערעסירטע לענדער: מען פעלשט אין א גרויסן פארנעם פערזענלעכע און רייזע־דאקומענטן. שפייז, קליידונג, מעדיקאמענטן און טראנספארט־מיטלען, וואס ווערן דורך „אונררא" און אנדערע אינסטיטוציעס פארטיילט אלס שטיצע פאר ליידנדיקע אין אייראפע, שטיצן די עקזיסטענץ פון א זאך, וואס ווערט אפן אנגערופן „דער אונטערערדישער וועג קיין ארץ־ישראל".

צוליב די דערמאנטע טעמים קען די רעגירונג מער נישט דולדן דעם פרווו אויפצוצווינגען איר א פאליטיק בנוגע דער צוקונפט פון ארץ־ישראל. דעריבער זיינען דער ארץ־ישראלדיקער מאכט געגעבן געווארן אנווייזונגען נישט אריינצולאזן מער קיין אומלעגאלע עולים קיין ארץ־ישראל. אין הסכם דערמיט וועלן די אומלעגאלע וואנדערער, וואס וועלן מהיום והלאה אנקומען קיין ארץ־ישראל, געשיקט ווערן קיין ציפערן אדער אין אן אנדער ארט. דארטן וועלן זיי געהאלטן ווערן אין לאגערן ביזן מאמענט ווען מען וועט קענען אנעמען א באשלוס וועגן זייער צוקונפט.

נעמענדיק אין אכט די ידיעות, אז פיל אומלעגאלע עולים זיינען דורכגעגאנגען א סך לײדן נישט צוליב זייער שולד, וועלן אנגענומען ווערן אלע נויטיקע שריט, כדי אפצוהיטן זייער געזונט און עקזיסטענץ.

מעלדנדיק וועגן איר באשלוס, ווייל די ענגלישע רעגירונג גלייכצייטיק קלאר מאכן, אז הגם זי קען נישט דולדן דעם עקספערימענט, וואס ווערט געמאכט דורך א מינדערהייט פון ציוניסטישע עקסטרעמיסטן, אויסצונוצן די ליידן פון אומגליקלעכע מענטשן, כדי צו שאפן א לאגע, וועלכע בילדעט א קעגנזאץ צו א יושרדיקער לייזונג, — דאך אנערקענט זי די ליידן פון דער יידישער געמיינשאפט און שטרעבט אפצושאפן זיי וואס גיכער.

דערקלערונג פון דער יידישער אגענץ

די רעגירונגס־דעקלאראציע גופא איז מורה, אז אין מזרח־ און דרום־מזרח־אייראפע קומען פאר רדיפות, פארפאלגונגען און פאגראמען אויף יידן. אלע אויספארשונגען, וואס זענען געמאכט געווארן איינע נאך די אנדערע, האבן אויפגעדעקט דעם טרויעריקן גורל פון די פיל טויזנטער יידן, וועלכע ווערן נאך געהאלטן אין די קאנצענטראציע־לאגערן. אינם באריכט פון דער ענגליש־אמעריקאנער קאמיסיע איז דערקלערט געווארן, אז אפילו נאכדעם ווי עס וועלן זיך פארבעסערן די באדינגונגען אין אייראפע „וועט דארט פארבלייבן לכל הפחות א האלבער מיליאן יידן, וואס וועלן פארלאנגען, אדער וועלן טאקע געצווונגען זיין, צו פארלאזן אייראפע". נישט געקוקט אויף די כסדרדיקע בקשות און דרינגנדיקע פאדערונגען פונם אמעריקאנער פרעזידענט און טראץ דער איינשטימיקער רעקאמענדאציע פון דער אויספארשונגס־קאמיסיע, האט די רעגירונג ביזן היינטיקן טאג נישט געוואלט עפענען די טויערן פון ארץ־ישראל פאר די רעשטלעך פון היטלערס קרבנות. אזא מין פאליטיק קען נאר האבן איין אויפקלערונג: דאס איז א פאליטיק פון נאכגעבן א באשטימטער אראבישער פערזאן, וואס איז בשעתו געווען איינער פון די הויפט־העצער, אז די זעקס מיליאן יידן זאלן פארניכטעט ווערן און אז די אראבער זאלן ארויס אין קאמף קעגן ענגלאנד און אירע פארבינדעטע. פנים אל פנים מיט די דאזיקע פאקטן קומט איצט די רעגירונג און פרווט מאכן דעם איינדרוק, אז די מאסן־באוועגונג פון די יידישע קרבנות־רעשטלעך איז נישט קיין זעלבשטענדיקע און נאטירלעכע, נאר א קינסטלעכע באוועגונג, וואס איז געשאפן געווארן דורך „געוויסנלאזע מענטשן" און דורך „א מינדערהייט פון ציוניסטישע עקסטרעמיסטן". דעם יידישן פאלק פעלט נישט קיין אנערקענונג פאר דער העלדישער שטעלונג פון ענגלאנד קעגן די נאציס אין דער צייט פון דער מלחמה, מען טאר אבער דערביי נישט פארגעסן, אז איבער א מיליאן יידן האבן זיך געפונען אין די קעמפער־רייען פון די פארבינדעטע גרויס־מאכטן און איבער דרייסיק טויזנט פרייוויליקע יידן פון ארץ־ישראל האבן געקעמפט אין ענגלישן מיליטער אויף אלע פראנטן און אין אלע וועלט־טיילן.

די ענגלישע רעגירונג האט איצט אנגעהויבן א נייעם קאמף קעגן דער יידישער עליה קיין ארץ ישראל. אין דער צייט ווען ענגלאנד איז פאקטיש פארפליכטעט צו דערמוטיקן זי, ווייל דאס איז דאך דער מאטיוו פון דער בריטישער אנוועזנהייט אין ארץ־ישראל. די ענגלישע רעגירונג האט זיך געווענדט מיט א רוף דווקא צו יענע רעגירונגען, וואס, נישט געקוקט אויף זייער גוטן ווילן, האבן זיי נישט די מעגלעכקייט אפצושטעלן די פאגראמען און די יידן־רדיפות אין זייערע לענדער, אז זיי זאלן עם אפהאלטן די יידן פון אנטלויפן.

עקזעקוטיווע פון דער
יידישער אגענץ.

דער חשבון פון געפיל און מאָראַל

מען דאַרף זיך אָפּגעבן אַ רעכענונג, אַז צו דער פאַרשאַרפונג פון די באַציונגען צווישן די יידן און ענגלאַנד האָבן גורם געווען פיל פאַקטאָרן. דאָ אין לאַנד האָבן מיר געפילט, מיט וואָס פאַר אַן אינערלעכער באַפרידיקונג די פּאָליטיק פונם „ווייסבוך" איז אויסגעפירט געוואָרן. צו וואָס פאַר אַ שטאָפּל האָט די פּיין בעת דער מלחמה געמוזט דערגרייכן, ביז וואַנען מען האָט די יידן ענדלעך דערלויבט צו באַטייליקן זיך אין דער קריגס־אָנשטרענגונג. די דאָזיקע סדרה איז ווייט נישט אַזוי שיין, ווי זי איז געשילדערט געוואָרן אין דער ענגלישער דעקלאַראַציע. מאָנטגאָמערים אַרמיי־טיילן האָבן אויך אונז אָפּגעראַטעוועט. דאָס איז אמת. אָבער נישט פאַר אונז האָבן זיי מלחמה געהאַלטן. ס'איז אמת, אַז די יידן האָבן באַקומען געווער אין די צייטן פון על אַלעמיין. זיי האָבן געזאָלט פירן אַ פּאַרטיזאַנער־קריג אין פאַל ווען דעם שונא זאָל געלונגען אָפּצושטופּן די ענגלישע מיליטער־קרעפטן ביז סיריע און ווייטער. די דאָזיקע זאַכן האָט מען נישט געדאַרפט אַריינרעכענען אין חשבון פון דער סימפּאַטיע. ענגלאַנד האָט אויפגענומען אַ סך יידישע פּליטים. דאָס איז אמת. אָבער ענגלאַנד האָט נישט געמאַכט קיין שום פּרוּוו אָפּצוהאַלטן די מאַסן־פאַרניכטונג פון מיליאָנען יידן אין אייראָפּע. אפשר איז דערצו, אין קעגנזאַץ צו לאָרד וואַנזיטאַרטס מיינונג, — נישט געווען קיין מעגלעכקייט. עטלעכע הונדערט טויזנט יידן האָט מען דאָך אָבער זיכער געקענט ראַטעווען. נאָר ענגלאַנד האָט, צוליב דער הייליקייט פונם „ווייסבוך" געהאַלטן די טויערן פון ארץ־ישראל פאַרשלאָסן, כאָטש ס'האָט זיך דאָרט דאַן געפילט אַ מאַנגל אין מענטשן און די עקאָנאָמישע לאַגע איז געווען אַ גוטע. דער פאַקט, וואָס די דאָזיקע צווייפלדיקע ליניע פון דער קאָלאָניאַל־פּאָליטיק איז פאַר ענגלאַנד געווען וויכטיקער, ווי די מעגלעכקייט צו ראַטעווען יידן פון זיכערער פאַרניכטונג — דער דאָזיקער פאַקט האָט אויסגעוואָרצלט די רעשט סימפּאַטיע, וואָס ביי די יידן איז נאָך געהאַט פאַרבליבן צו דער דאָזיקער מלוכה.

פ. בערנשטיין

די מלחמה־דערקלערונג

די ענגלישע רעגירונג מאָביליזירט איר אַרמיי, איר פלאָט, אירע אַעראָפּלאַנען, אירע געזאַנדטע אין עלף מדינות און ענדערט איר שטעלונג אין אירע אָפיציעלע דערקלערונגען.

און דאָס אַלץ, כדי אויסצומיידן אַ בירגער־קריג אין ארץ־ישראל. און כדי צו פאַרלייכטערן דער רעגירונג דעם עול אויפצונעמען אומלעגאַלע עולים און אויסצוהאַלטן זיי. און ווער האָט אייגנטלעך געבעטן די ארץ־ישראל־רעגירונג אַריינצולייגן אַזויפיל מי און האַלטן די עולים אין לאַגערן? זי האָט דאָך זיי געקענט באַפרייען און פּטור זיין פון באַשטראָפן זיי. אָבער די הויפּט־דאגה — לאָזט זיך אויס — איז דאָס, וואָס די יידן, וועלכע האָבן געקענט אַריינוואַנדערן אין לאַנד לויטן געזעצלעכן שעדיול, האָבן עס נישט געקענט טון צוליב דער אומלעגאַלער עליה. די דאָזיקע זאָרג איז אַ זייער רירנדיקע. אָבער פאַרוואָס, פרעגט זיך, האָט די דאָזיקע אַזוי דעמאָקראַטישע רעגירונג זיך נישט גענומען די מי דורכצופירן אַן אַנקעטע

צווישן די ארץ־ישראל־יידן, וואָס האָבן דערלאַנגט איינוואַנדערונגס־ביטעס פאַר זייערע קרובים — זייער צאָל באַטרעפט צענדליקער טויזנטער — און צווישן די יידן אין אייראָפּע, וואָס בעטן עליה־דערלויבענישן — זייער צאָל דערגרייכט הונדערטער טויזנטער — כדי פעסטצושטעלן, צי זיי זיינען גרייט זי צו באַפולמעכטיקן, אַז זי זאָל מעלדן דאָס, וואָס זי האָט געמאָלדן און צוציען זיי צו מיטאַרבעט קעגן אָט דער עליה, וואָס שטערט זיי און זייערע פאַמיליע־מיטגלידער איינצוּוואַנדערן ? — — —

דער אמת איז, אַז דער הויפּט־חטא פון די יידן, וואָס קומען איצט קיין ארץ־ישראל איז, וואָס זיי זיינען געבליבן לעבן. דער דאָזיקער פאַקט פון לעבן בלייבן באַשווערט די ענגלישע אָרדענונגס־היטער אויפן מיטללענדישן ים. דער אמת איז, אַז די ענגלישע רעגירונג ווייס אויסגעצייכנט, וואָס פאַר אַ ברירה יידן האָבן, אויב זיי וועלן נישט אַריינקומען אין לאַנד. זי איז אָבער פאַראינטערעסירט אין דער צווייטער ברירה און נישט אין זייער אַריינקומען קיין ארץ־ישראל.

„ד ב ר"

די ערשטע דעפּאָרטאַציעס

„יגור" און „הענריעטאַ סאָלד"

12 אויגוסט 1946, אָפיציעל:

נעכטן 11.30 זיינען רעגירונגס־פּאַרשטייער אַרויפגעקומען אין חיפהער בוכטע אויף דער אומלעגאַלער שיף „סאַגאַלם", וואָס האָט באַקומען דעם נאָמען „יגור". דער קאַפּיטאַן איז צוזאַמען מיט ניין שיפס־מיטאַרבעטער אַרעסטירט געוואָרן. אויף דער שיף געפינען זיך 758 פּאַסאַזשירן.

היינט 7 פרי האָט אַן ענגלישע צעשטערונגס־שיף פאַרהאַלטן אויף די טער־ריטאָריאַלע וואַסערן פון ארץ־ישראל אַ זעגל־שיף אונטערן נאָמען „ארי ס. סאַלם", אָדער: „הענריעטאַ סאָלד". די שיף האָט געאַנקערט אין חיפהער איינגוס און אויף איר געפינען זיך 450 אומלעגאַלע עולים, צווישן זיי 200 קינדער.

„איידזשעקס" קעגן „הענריעטאַ סאָלד"

די אויגן פון ישוב, די אויגן פון גאַנצן יידישן פאָלק זיינען איצט געווענדט צום חיפהער פּאָרט, צו די מעפילים־שיפן, וואָס שטייען דאָרט. וועט זיך עפענען דער טויער פאַר די מעפילים? אָדער זיי וועלן זען דאָס לאַנד פון דער נאָענט און וועלן אהין נישט אַריינקומען? וועט דורך דער אָרטיקער מאַכט אַריינגעשריבן ווערן — אין דער צייט ווען אין ענגלאַנד הערשט אַן אַרבעטער־רעגירונג — אַ נייער מאַרטיראָלאָגיע־בלאַט אין דער יידישער געשיכטע? גיבן זיי זיך אָפּ אַ רע־כענונג וואָס פאַר אַ גרויסע אחריות עס ליגט אויף זיי?

מיר ווייסן ווי ווייניק קינדער זיינען אונז איבערגעבליבן נאָך אונזער חורבן אין אייראָפּע. דעריבער זיינען אונז אַזוי טייער די צענדליקער עופעלעך און די הונ־דערטער יינגלעך און מיידלעך — דאָס ביסעלע איבערגעבליבענע פון אונזער גרויסן פאַרמעגן — וועלכע דערנענטערן זיך צו אונז. דעריבער זיינען אונז אַזוי טייער די צוקונפטיקע מוטערס אונזערע, וואָס האָבן איינגעשטעלט דאָס לעבן און זיינען אַוועק אויפן וועג פון העפלה אין נאָמען פונם צוקונפטיקן דור. יאָ, אין די עופעלעך און אין די זויג־קינדער שטעקט אונזער קומענדיקע קראַפט!

פרויען און קינדער, זקנים און מענער, אויף וועמענס אָרעמס עס זיינען אויס־געקריצט די שפורן פון זייערע יסורים אין די דייטשע גיהנומס — דאָס איז דער סאָציאָלאָגישער צוזאַמענשטעל פון די יידישע רעשטלעך. זיי טראָגן עס אין זיך דעם יידישן לעבנס־דראַנג.

דאָס זיינען עם די שונאים פון ענגלאַנד, דאָס זיינען עם די „געפּערלעכע טעראָריסטן"... קעגן זיי האָט מען עם מאָביליזירט די חיילות און דעם פלאָט. וווייזט אויס, אַז זייער כוח איז אומגעהויער גרויס און שטאַרק, ווייבאַלד די מעכ־טיקע ענגלאַנד איז געווען געצוווּנגען אַרויסצושיקן קעגן „העגריעטא סאָלד" איר „איידזשעקס"...

„משמר"

די דעפּאָרטאַציע

14 אויגוסט 1946, אָפּיציעל:

דאָס אַריבערפירן די אומלעגאַלע עולים פון „העגריעטא סאָלד" און „יגור" אויף צוויי אַנדערע שיפן איז דערפאָלגרייך אויסגעפירט געוואָרן און די שיפן זיינען נעכטן אינדערפרי אָפּגעשוווּמען פון חיפה קיין ציפּערן.

בעת דער דאָזיקער אַקציע איז דערקלערט געוואָרן אַן „עוצר" אויף דער טעריטאָריע פון דער שטאָט חיפה. דערביי איז דער האַפן דערקלערט געוואָרן ווי אַ געשלאָסענער שטח. 10.15 אינדערפרי האָט די פּאָליציי דורכגעפירט אין נייעם האַנדלס־צענטער אַן אָנגריף מיט גומי־שטעקנס, כדי צו צעטרייבן אַ המון פון הונ־דערטער יידן, וואָס האָבן געשטערט דעם עוצר און געפּרוּווט אַריינדרינגען אין פּאָרט. זיבן מענטשן זיינען דערביי אַרעסטירט געוואָרן.

אַ קורצע צייט נאָכדעם זיינען זעלנער געווען געצוווּנגען צו עפענען אַ פייער אויף אַ המון יידן אין „החלוץ"־גאַס אויפן הדר הכרמל. איין ייד איז דערהרגעט געוואָרן און נייַן האָבן באַקומען ווּנדן. צוויי פאַרוווּנדעטע זיינען דערנאָך געשטאָרבן.

מיטאָג־צייט האָט זיך אַ גרויסער המון פאַרזאַמלט אויפן הויפּט־שאָסיי פון הדר הכרמל. ער איז פונאַנדערגעטריבן געוואָרן דורכן מיליטער, וואָס האָט אָפּגע־געבן צוויי וואָרענונגס־שאָסן. קיין קרבנות זיינען אינם דאָזיקן פאַל נישט געווען.

*

באַלד אינדערפרי האָט זיך אָנגעהויבן דאָס איבערפירן די עולים פון דער שיף „יגור". די עולים, וועלכע זיינען אין גרעסטן טייל געווען יונגע מענטשן, האָבן געשטעלט אַ העפטיקן ווידערשטאַנד, אָבער זיי זיינען ענדלעך, צוליב זייער קליינער צאָל, באַזיגט געוואָרן דורך די סאָלדאַטן, וועלכע האָבן זיי אַרויפגעטריבן אויף דער 8000־טאָניקער שיף „עמפּייר רייוואל".

די דאָזיקע שיף האָבן די ענגלענדער אויסגעבויט ספּעציעל צו די דעפּאָרטאַ־ציע־צוועקן, און זי איז דעריבער געווען פאַרזען מיט שטעכל־דראָטן, כדי די עולים זאָלן נישט קענען שפּרינגען אין וואַסער.

נאָך די עולים פון „יגור" איז געקומען די ריי אויף די עולים פון „העגריעטא סאָלד". ווען די לעצטע זיינען געוואָר געוואָרן וועגן זייער גורל, זיינען עטלעכע פון זיי געשפּרונגען אין וואַסער אַריין, אָבער מען האָט זיי באַלד אַרויסגעצויגן. די זעל־נער האָבן דאַן אָנגעהויבן צו שפּריצן פון וואַסער־פּאָמפּעס אויף די קינדער און מיט

כוח זיי אַרויפגעטריבן אויף דער צווייטער שיף „עמפּיר הייווּד", וועלכע איז פּונקט ווי „עמפּיר רייוואל" אויסגעבויט געוואָרן ספּעציעל צו די דעפּאָרטאַציע־צוועקן.

בשעת דער גאַנצער איבערזידלונגס־אַקציע איז קיינער נישט צוגעלאָזט געוואָרן צום פּאָרט. ביידע שיפן זיינען אַרום צען אַזייגער אָפּגעשוואומען קיין ציפּערן.

אינדערפרי זיינען טויזנטער מענטשן אַרויס פון די הייזער טראָץ דעם „עוצר". אויף דער הערצל־גאַס איז געקומען צו צוזאַמענשטויסן צווישן די טויזנטער מענטשן און דעם מיליטער. אינם עק פון תבור־ און אַרלאָזאָראָוו־גאַס האָט דאָס מיליטער אָפּגעשלאָסן די גאַסן מיט טאַנקן און אויטאָס און ווען די פאַרזאַמלטע מאַסן האָבן געפּרוּווט דורכצורייסן זיך דורך די אָפּצוימונגען, איז אַ גרופּע פון 30 זעלנער אַרויסגעשפּרונגען פון די אויטאָס און אָנגעהויבן שיסן אויף די מענטשן. די 19־יאָריקע אַביגיל וויינבראַנד איז דערהרגעט געוואָרן און אַכט אַנדערע זיינען פאַרוואונדעט געוואָרן. צוויי פון זיי, זאב כרמי און מאיר מאַלץ זיינען שפּעטער געשטאָרבן פון די וואונדן.

בעת דער לוויה פון די דריי קרבנות האָבן טויזנטער חיפהער איינוווינער באַגלייט די קערפּערס פון די געפאַלענע צו זייער אייביקער רו, אויסדריקנדיק זייער צאָרן און אויפבּרויז קעגן די ענגלישע מעשים תעתועים..

נאָך דער לוויה האָבן אַרום דריי טויזנט מאַן געפּרוּווט דורכרייסן זיך צום פּאָרט. זיי זיינען אָבער צעטריבן געוואָרן דורך דער פּאָליציי און מיליטער.

צען מאַן זיינען דערביי פאַרוואונדעט געוואָרן.

וויאַזוי איז דאָס פאָרגעקומען ?

מאָרגנס : 13 טעג איז זיך געשוואומען אונזער מעפּילים־שיף „יגור" איבער פיל וואַסערן, אין האַרץ פון ברייטע האָריזאָנטן, אָן אָפענע פון אַלע זייטן, און קיינער האָט זי, דוכט זיך, נישט באַמערקט. ערשט אויפן 13־טן טאָג איז עס פּלוצלונג געשען. פון ערגעץ ווו האָט זיך אַרויסגעכאַפּט אַן אַעראָפּלאַן, איז פאַרבייגעפלויגן ווי אַ שפּאַרבער, אַראָפּגעלאָזנדיק זיך ממש איבער אונזער שיף, און אויף אַזאַ אופן זיינען מיר אַנטדעקט געוואָרן. דאָס איז פאָרגעקומען אַזוי פּלוצלונג, אַז מיר האָבן נישט געהאַט די מעגלעכקייט אַראָפּצולויפן און באַהאַלטן זיך אין דער שיף. דער אַעראָפּלאַן האָט געמאַכט אַרום אונז אַ קרייז, און מיר האָבן זיך נישט בלויז נישט באַהאַלטן, נאָר להיפוך — זיך אויסגעשטרעקט צו אים וואָס אַמאָל מער. עפּעס איז אונזער שטימונג דווקא דערהויבן געוואָרן. אונזער יידישע פאָן האָט זיך הויך־הויך צעפלאַטערט, און צונויפגעדריקטע אויפן דעק, האָבן מיר אַלע אַרויסגעפּראַלט מיט אַ „התקוה"־געזאַנג, און דער אַעראָפּלאַן קרייזט אַרום איין מאָל און צוויי מאָל און דריי מאָל...

אָבער אונזער שיף שווימט ווייטער. און אָט דערנענטערן מיר זיך שוין צום ברעג. פּלוצלונג באַמערקן מיר, אַז צוויי צעשטערונגס־שיפן שווימען אונז נאָך. אַ גאַנצן אָוונט זיינען זיי אונז אַזוי נאָכגעשוואומען שטום און שטיל, ווי צוויי שוואַרצע בלאָקן. גערעדט האָט צו אונז נאָר חיפה מיט איר ליכט־שפּע. זייער

גלות - ציפערן

מען לעבט אין געצעלטן

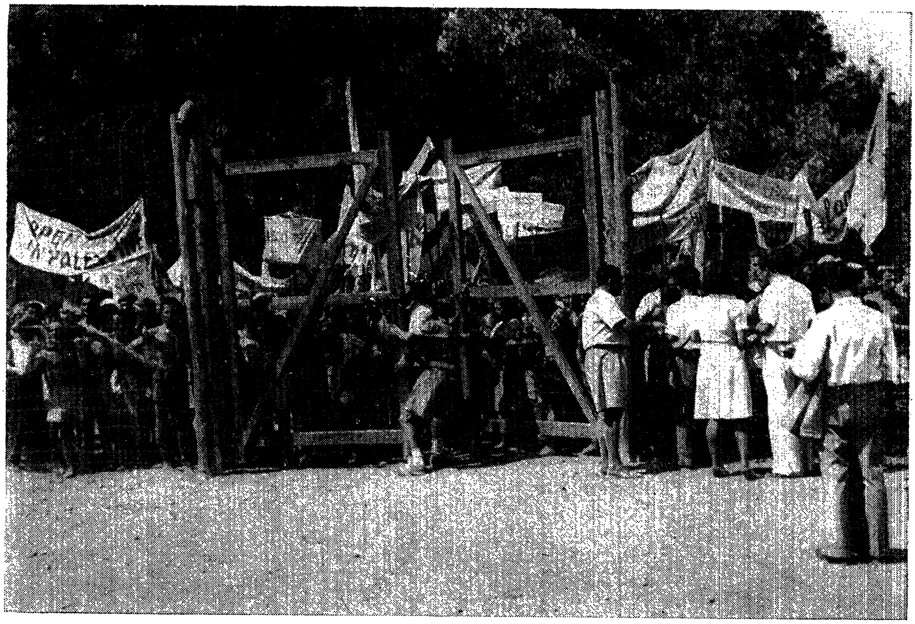

מען דעמאָנסטרירט...

„ווי לאַנג נאָך איז דער שיעור אונז צו האַלטן פאַרשפאַרט?!"

שווייגן האָט אונז געוווּנדערט. פֿאַרוואָס דערנענטערן זיי זיך נישט צו אונז? פֿאַרוואָס גיבן זיי אונז נישט קיין צייכן? קיינער ווייס נישט, וואָס עס שטייט אונז פֿאָר.

די גאַנצע נאַכט האָט קיינער פֿון אונז נישט צוגעמאַכט קיין אויג. אַלע 800 מאַן זיינען אַרויסגעקראָכן פֿון זייערע לעכער און האָבן זיך צונויפֿגעדריקט אויפֿן ענגן דעק. מיר זיינען געשטאַנען אין איין פֿעסטן בלאָק. אַלעמענס אויגן זיינען געווען געריכטעט צו דער ליכטרייכער חיפה און דאָס האַרץ האָט אונז געקלאַפּט. אַ היים! אַ היים! די אויגן האָבן געלאָזט אַ טרער, פֿול מיט פּיין האָט דאָס האַרץ געברומט פֿון גליק. סוף כּל סוף איז נאָך לאַנגע יאָרן פֿון יסורים געקומען דער גענאַרטער מאָמענט. יעדער איינער האָט געשוויגן, געטראַכט, געמאַכט זיין חשבון הנפש, זיין לעבנס־רעכענונג. דער אָנדענק פֿון די טייערע משפּחה־אָנגעהעריקע, וואָס זיינען אומגעקומען און דערצו נישט זוכה געווען, האָט שטילערהייד געקלאַפּט אין די טויערן פֿון האַרצן...

פּלוצלונג האָט אַלץ אַ ציטער געטאָן. מיט אַן איבעררויִשנדיקער שנעלקייט האָט זיך צו אונז דערנענטערט אַ צעשטערונגס־שיף, און ס'האָט אַ הילך געטאָן אַ באַפֿעל: „האַלט!" אין אַ ווײַלע אַרום זיינען אויף אונזער שיף אַרויפֿגעשפּרונגען ענגלישע מאַטראָזן. זיי האָבן צוגעבונדן די שיף צו זייער שיף. אַרומגערינגלט דעם קאַפּיטאַן און זיינע מיטאַרבעטער, פֿאַרשלעפּט די שיף אַן אַ זייט, אויסערן פּאָרט, אַראָפּגעלאָזט דעם אַנקער, אַוועקגעשטעלט איבער אונז אַ וואַך פֿון עטלעכע אַראַבישע פּאָליציסטן און נעלם געוואָרן.

אַזוי איז אונזער שיף געפֿאַנגען געוואָרן. ס'איז אַוועק די נאַכט און ס'איז געקומען דער פֿרימאָרגן. אַרום איז שאַ־שטיל. קיינער קומט נישט, קיינער דערנענטערט זיך נישט. מיר וואַרטן.

מיטאָג־צייט האָט זיך באַוויזן אַ צעשטערונגס־שיף, וואָס האָט נאָכגעשלעפּט אַ צווייטע מעפּילים־שיף. אַ ציטער איז אונז אַדורך, ווען מיר האָבן זי דערזען. אָט האָט זי זיך דערנענטערט צו אונזער שיף און מיר האָבן אויף איר דעק דערזען הונדערטער מענטשן און פֿיל, פֿיל קינדער. דאָס איז געווען די קינדער־שיף „הענריעטאַ סאָלד". דאָס האַרץ איז שטאַרק געוואָרן. די אומרואיקייט צוליב אונזער גורל איז אַוועק אַן אַ זייט. דאָס האַרץ איז פֿאַרפּלייצט געוואָרן פֿון אַ מין ברודערשאַפֿט־געפֿיל, פֿון עפּעס אַ מאָדנער ציטערניש. דאָס איז געווען אַ קליין שיפֿל מיט 500 מאַן, דערפֿון אַ 200 קינדער, פֿיל פֿון זיי נאָך עופּעלעך. דער עיקר האָבן געשווינדלט פֿאַר אונזערע אויגן עופּעלעך און ווינדעלעך, ווי זיי וואָלטן געשוועבט אינדערלופֿטן: אַ טייל פֿון זיי האָבן מיר געזען ביי זייערע מאַמעס אויף די אָרעמס. די קינדער זיינען געווען פֿון פֿאַרשידענעם עלטער — פֿון זויגלינגען ביז יוגנטלעכע. און דאָס זיינען עס געווען די מעפּילים!

מיר זיינען אַלע אַריבער אויף דער צווייטער זייט דעק, כּדי צו זיין נעענטער צו די קינדער פֿון אונזער שוועסטער־שיף. מיר האָבן פֿאַרגעסן אין אונזער פּיין און אין אונזער הונגער. אָן קיין שום באַפֿעל און אָנווייזונג האָבן אונזערע מענטשן אָנגעהויבן דערלאַנגען וואָס זיי האָבן געהאַט צו די מענטשן פֿון „הענריעטאַ סאָלד". יעדער טראָפּן וואַסער, וואָס איז ביי אונז איבערגעבליבן, איז אַריבער אַהין, יעדעם ברעקל שאָקאָלאַד, און ווו נאָר אַ ציגאַרעט. דערנאָך האָבן מיר אָנגעהויבן דערלאַנגען גאַנצע קעסטלעך מיט שפּייז. וואָס פֿאַר אַ באַדייטונג האָט אונזער ליידן געהאַט קעגן זייערן? די פּנימלעך פֿון די קינדער האָבן מער פֿון אַלץ אויסגעדריקט דעם

גאנצן פּיין, וואָס זיי זיינען אַדורך אויפן ים. ווען ס'איז געפאַלן דאָס וואָרט — שטילערהייד און אויפן ווונק — אַז אונזער גורל איז געחתמעט, מיר וועלן פאַר־טריבן ווערן פון לאַנד, — האָבן מיר נישט געגלויבט, אַז זיי וועלן אויך זיי, די קינדער, וואָגן צו פאַרטרייבן. זיי? די זויגלינגען? פיר יתומים זיינען געווען צווישן די 200 שיפס־קינדער.

אין עטלעכע שעה אַרום איז צוגעקומען אַ שיפל מיט אַ דאָקטאָר און קראַנקן־שוועסטערס. מיר האָבן געמאָלדן, אַז צווישן אונז זיינען דאָ פיל שוואַנגערע פרויען און אַ געוויסע צאָל ערנסט־קראַנקע און אַז מען מוז זיי אַראָפּנעמען אין אַ שפּיטאָל. נאָכגעגעבן האָט מען אונז נאָר טיילוויז. אַ צאָל קראַנקע, פון זיי באַ־זונדערס ערנסטע, האָט מען אָפּגעפירט, און מיר זיינען געבליבן וואַרטן.

אין משך פון טאָג זיינען צוגעקומען די ענגלענדער. זיי האָבן אונז געוואָלט דערלאַנגען וואַסער, אָבער מיר האָבן עס פון זיי נישט געוואָלט אָננעמען. איין זאַך האָבן מיר זיי געפרעגט: פאַרוואָס לאָזט מען אונז נישט אַריין אין פּאָרט? צום סוף זיינען דערשינען פאַרשטייער פון דער אַגענץ און אונז געבראַכט שפּייז. דאָס איז געווען די ערשטע פאַרבינדונג מיטן ישוב און זי האָט אין אונז אַלעמען דער־וועקט אַ כוואַליע פון וואַרימער אויפרעגונג. ס'האָבן אונז גערירט דאָס ברויט, וואָס איז געבאַקט געוואָרן דורך יידן אין אונזער לאַנד; די קוויטעלעך, וואָס זיינען גע־ווען צוגעקלעפּט אויף די לעבלעך. די אייער מיטן שטעמפּעלע פון „תנובה", די אַר־טיקע פּרוכטן. מיר האָבן דאָס אַלץ געגעסן מיט גרוים כוונה.

⁂

וואָס וועט זיין מיט אונז דער סוף? די קלאַנגען וועגן פאַרטרייבן אונז האָבן זיך פאַרשטאַרקט און אַרויסגערופן אַ גרויסע זאָרג. וויאַזוי דאָס וועט פאַרקו־מען האָבן מיר נישט געוווסט. אויף יעדן פאַל האָבן מיר צוגעגרייט אונזערע רע־טונגס־פאַסן.

אינמיטן דער נאַכט האָבן זיך באַוויזן צעשטערונגס־שיפן. מען האָט צו זיי צוגעבונדן אונזער שיף און זיי האָבן זי גענומען שלעפּן אין דער ריכטונג פון חיפה. ווידער האָט זיך דערוועקט אַ צווייפל: אפשר וועט מען אונז נישט פאַרטרייבן?

נאָענט פונם פּאָרט האָבן מיר באַמערקט פיל מיליטער, געפּאַנצערטע אויטאָס און הונדערטער זעלנער זיינען געשטאַנען אין פולער גרייטקייט כדי אונז אויפצונעמען. מיר האָבן אויך באַמערקט אַ גרויסע שיף אַרומגענומען פון שטעכל־דראָט. איצט האָבן מיר שוין דעם מינדסטן צווייפל נישט געהאַט — דאָס איז עס.

אין אַ ווײַלע אַרום האָבן זיך פון דער דעפּאָרטאַציע־שיף דערהערט דורך אַ מעגאַפאָן העברעישע ווערטער: „הערט אויס! איך וויל אייך זאָגן אַ פּאָר ווערטער. איר ווערט געבעטן אַריבערצוגיין אין אָרדענונג אין דער גרויסער שיף. דאָס איז אַ באַקוועמע שיף. זי איז נישט קיין ענגע. אירע סאַניטאַרע באַדינגונגען זיינען גו־טע. מען וועט אייך געבן עסן און טרינקען. איר וועט אויך האָבן מעדיצינישע הילף. איר קענט אין איר אַריינגיין משפּחותוויז".

אין די דאָזיקע רייד האָט ווי געקלונגען אַ זאָרג פאַר אונזער געזונט. קיין איין וואָרט איז נישט געזאָגט געוואָרן וועגן דעפּאָרטאַציע און וואָס מען האָט בדעה מיט אונז צו טון. די שמעכל־דראָטן פון יענער שיף האָבן אָבער גערעדט קלאָרע דיבורים און דעמאַסקירט די צביעות פונם זאָרגן פאַר אונזער געזונט. אין די דאָזיקע רייד איז כלומרשט געווען אַ מענטשלעכע באַציונג, אַן אַפּעלירן צום שוואַכן פּונקט, אָבער דערמיט איז מען אויסן געווען בלויז איינצורעדן און אָפּ־

צונאָרן. די שיינע ריידעלעך זיינען דורך אונז אַלעמען איבערגעריסן געוואָרן: „מיר האָבן דאָס אַלץ שוין געהערט אין אוישוויץ. מיר גלויבן אייך נישט. מיר וועלן נישט גיין!"

און ווידער האָט זיך דערהערט די שטים. זי האָט געבעטן מיר זאָלן אַנט־שווייגן ווערן, ווייל מען וויל נאָך עפּעס זאָגן. ס'איז געוואָרן רואיק און ס'האָט זיך דערהערט אַ מאָדנע אומבאַקאַנט זשומען... דאַן האָבן מיר דערהערט: „ווער עס וועט פּרוּוון שפּרינגען אין ים אַריין, וועט זיך באַגעגענען מיט וואַסער־באָמבעס. איר זאָלט נישט וואַגן. צוויי מינוט ווערט אייך געגעבן צום באַשליסן!"

און ווידער האָט די שטים גענומען איינרעדן: „פּאַר אייערע זאַכן זיינען צוגעגרייט געוואָרן זעק. אויף יעדן זאַק וועט אָנגעשריבן ווערן דער נאָמען פון אינ־האַבער. קיין שום זאַך וועט נישט פאַרלאָרן גיין. טוט וואָס מען בעט אייך פאַר אייער טובה וועגן. איר האָט צוויי מינוט צום באַטראַכטן זיך".

אָבער אויך דאָס מאָל האָבן מיר געענטפערט מיט פּראָטעסט־אויסרופן, מיט „התקוה"־געזאַנג, מיט געטאָ־ און פּאַרטיזאַנער־לידער. דאָס איז געווען אַ מעכטיק געזאַנג פון אונזער אַלעמענס טיפן הארצן. איך געדענק שוין נישט די צייטן ווען מיר האָבן אַזוי געזונגען. די זעלנער זיינען געשטאַנען רואיק, זיך צוגעהערט צום זינגען און נישט געפּרוּווט אַרויפצוגיין. אָבער ווען זיי האָבן דערזען, אַז די צייט גייט אַוועק און קיינער רירט זיך נישט פון אָרט, זיינען זיי אַרויפגעשפּרונגען אויפן דעק פון אונזער שיף. אין די ערשטע מינוטן האָבן זיי זיך נאָך אויפגעפירט אַנ־שטענדיק, זיי האָבן געבעטן און איינגערעדט אויף ענגליש און אויף העברעיש: "קום! קום!" מיר האָבן אָבער פאַרשטאַנען וואָס עס שטייט אונז פאַר, כאָטש מען האָט אונז נישט געזאָגט, וואָס מען וויל מיט אונז טון און אונזער ערשטע רעאַק־ציע איז דעריבער געווען — נישט פאָלגן. אָנכאַפּן זיך אין וואָס עס לאָזט זיך, נישט רירן זיך פון אָרט און — שרייען.

אַ מבול פון געשרייען און געוואַלדן איז אויסגעבראָכן. קללות, וואָס מיר האָבן געקענט נאָך „פון דאָרטן", האָבן זיך אַ שאָט געטון אויף זייערע קעפּ. „מיר האָבן שוין געהערט אַזעלכע רייד אין די לאַגערן! — האָבן מיר געשריען. — אַ חרפּה!" און איבער אַלץ האָבן זיך געלאָזט הערן די אויסרופן: „פּאַלעסטיין! פּאַ־לעסטיין!"

מיר האָבן גאַנץ גוט געוווּסט, אַז די געשרייען וועלן אונזערע קעגנער נישט אָפּשרעקן. מיר האָבן אָבער געוואָלט, אַז די יידן אויפן ברעג זאָלן זיי הערן. „יידן פון חיפה, — האָבן מיר געשריען — הערט צו! יידישע חיפה, זע וואָס מען טוט מיט אונז!" און די גאַנצע צייט האָבן מיר איינע די צווייטע געפרעגט: ווייס מען כאָטש אין ארץ וואָס מען וויל מיט אונז טון? הערן זיי? מיר זיינען געווען זיכער, אַז די גאַנצע יידישע חיפה געפינט זיך איצט אין די גאַסן און זי רוט נישט.

די ענגלישע אַנשטענדיקייט איז גיך פאַרשוווּנדן. אויפן דעק זיינען געלעגן שוואַנגערע פרויען, האָבן זיי די זעלנער אָנגעהויבן צו שלעפּן פאַר די האָר. מען קען זיך פאָרשטעלן ווי דאָס האָט אַלעמען אויפגעקאָכט. געזען, אַז מען פאָלגט זיי נישט, האָבן זיך די זעלנער פאַרטיילט אין גרופּן, צו פיר מאַן אין אַ גרופּע. יעדע גרופּע האָט געכאַפּט אַ פרוי, צוויי מאַן פאַר די הענט, צוויי פאַר די פיס, און אַזוי געשלעפּט ווי מען שלעפּט אַ פּאַק. די פרויען האָבן זיך געדרייט, געריסן, געראַנגלט, געדראַפּעט, געשטויסן מיט די פיס, דאָס האָט אָבער נישט געהאָלפן, פיר מענער

זיינען געווען שטארקער ווי איין פרוי. שרעקלעך איז געווען דאס דאזיקע בילד. אונזער קאמפּסלוסטיקייט האט זיך פארשטארקט. מיר האבן אנגעהויבן שיצן איינער דעם צווייטן. און זיינען אלע אראפּגעלאפן אונטן. די ענגשאפט איז דארט געווען אין לשער, איינער איז געשטאנען אויפן צווייטן, און די געשרייען — הימל עפן זיך!

מיר האבן געזוכט וואס נישט איז צו ווארפן דאס אויף די זעלנער, מיר האבן אבער גארנישט געפונען אונטער דער האנט. די זעלנער האבן זיך אראפּגעלאזט אונטן, געכאפּט אונזערע מענטשן פאר די האר און געשלעפּט ארויף. מיר האבן זיך אבער נישט געלאזט און געשלעפּט די חברים אויף צוריק. פיל פון זיי איז אונז אזוי ארום געלונגען ארויסצורייסן פון די זעלנערס הענט.

ווען זיי האבן זיך איבערצייגט, אז דאס וועט זיי נישט געלונגען, האבן זיי געבראכט קישקעס און געשפּריצט אויף אונז וואסער. אבער אויך דאס האט נישט געהאלפן. האבן זיי גענומען זוכן אנדערע מיטלען. זיי זיינען געווען שטארקער פון אונז. מיר זיינען אלע געווען אויסגעמאטערט פון דער לאנגער רייזע. דאך איז קיינער פון אונז נישט געגאנגען רואיק, מיטן גוטן ווילן. על פּי רוב האבן אונזערע מענטשן געקעמפט און די ענגלענדער איז זייער שטיקל ארבעט אנגעקומען נישט לייכט.

דער סוף איז, פארשטייט זיך, געווען, אז זיי האבן אונז ביינגעקומען. אבער ווי די זאך זאל נישט אויסזען מאדנע — דער פאקט, וואס מיר זיינען נישט געגאנגען ווי א סטאדע שעפּסן נאר געשטעלט א ווידערשטאנד. — דער דאזיקער פאקט האט אונז אנגעפילט מיט שטאלץ. מיר זיינען ווייט געווען פונם געפיל, אז מיר זיינען צעקלאפּט און באזיגט. מיר האבן בשעת מעשה נישט געטראכט וועגן אונזערע רוק־זעקלעך, כאטש זיי זיינען געווען אונזער גאנץ פארמעגן. מיר האבן זיי אפילו נישט געפּרווט מיטנעמען, מיר האבן זיי מפקיר געווען. דער עיקר איז געווען — שטעלן א ווידערשטאנד און נישט גיין.

רחל

די דריי קרבנות

דאס בלוט פון די דריי וואס זיינען אייערנעכטן געפאלן אין חיפה, ווען זיי זיינען ארויסגעגאנגען פּראטעסטירן קעגן דעם לעצטן באווייז פון דער ענגלישער „פריינטשאפט“ צום יידישן פאלק, וועט זייער שווער וועגן אויף דער פּאליטישער וואגשאל פון לעצטן חשבון. ס'וועט פיל מער וועגן ווי דאס האבן בארעכנט די פּראיעקטן־מאכער פון די פארשידענע ליקווידאציע־שטאפּלען פונם א"י־פּראבלעם.

פופציק טויזנט זעלנער האבן זיך באטייליקט אין דער גרויסער אקציע, לויט דער פארזיכערונג פון „רויטער“. דאס הייסט — דריטהאלבן מאל אזויפיל ווי די צאל מענטשן, וואס האבן אנטיילגענומען אין ליקווידירן די אומרוען אין די יארן 1936־1938; כמעט צוויי מאל אזויפיל ווי די צאל זעלנער, וואס זיינען געשטאנען אין רשות פון דער בריטישער הויפּט־אנפירונג אין צפון־אפריקע ווען עס האט זיך אנגעהויבן דער איטאליענישער אנגריף אויפן אפריקאנישן פראנט. מיט אזא מין כוח איז נישט שווער געווען אריבערצוטראנספּארטירן קינדער, פרויען און מענער, וואס זיינען אפּגעשוואכט פון זייער לאנגן, ביטערן וואנדער־וועג, בפרט אין

אַ צייט ווען דער ישוב וויים, אַז נישט אין צוזאַמענשטויסן מיטן מיליטער און נישט אין גענבן אַ געלעגנהייט אומצוברענגען אונזערע בחורים וועט איצט דער־גרייכט ווערן די לייזונג. אויך נאָכן גרויסן מיליטערישן „נצחון" אויפן חיפהער פּראָנט, איז נאָך אונזער האָפענונג טיף, אַז דאָס לעצטע וואָרט וועט נאָך געזאָגט ווערן — און נישט דורך די יעניקע, וואָס אינסצעניזירן דעם נייעם פּראָנט.

נישט בלויז אַ בונט־אויסברוך האָט אַרויסגערעדט פון די רעדנער אויף די אייער־נעבטיקע פאַרזאַמלונגען ווען זיי האָבן דערמאָנט, אַז דאָס יידישע פאָלק האָט שוין געזען אויף זיין לאַנגן וועג אין זייער שטאָלצער מעכטיקייט פיל שטאַר־קע מלוכות — אשור און בבל, רוים און שפּאַניע, דאָס דריטע רייך... קיין זאַך קען אונז שוין נישט פאַרוואונדערן. ווען ס'וועט קומען דער יום־הדין, וועט דאָס גע־וויכט פון די קינדערשע טרערן, וואָס זיינען געפאַלן אין די וואַסערן פון חיפהער איינגוס, און פון דעם בלוט פון די בחורים, וואָס זיינען געפאַלן צופוסנס פונם כרמל־באַרג, — זיין זייער שווער. אונזער שאַל וועט דאַן זיכער איבערוועגן.

„ה א ר ץ"

„כתריאל יפה" און „כ"ג"

13 אויגוסט 1946, אָפיציעל:

היינט איז ווידער אָנגעקומען קיין חיפה אַ שיף מיט 615 אומלעגאַלע עולים. די שיף האָט פריער געהייסן „סאַגיצי" און שפּעטער האָט מען איר אַ נאָמען גע־געבן „כתריאל יפה".

15 אויגוסט 1946.

די שיף „כתריאל יפה" איז נעכטן צוגעבונדן געוואָרן צו דער טוריסטן־שיף „מאַוריציוס" אויסער די וואַסערן פון חיפהער פּאָרט. דאָס מיליטער האָט עס גע־טון נאָכדעם ווי די מעפּילים פון „כתריאל יפה" איז געלונגען בייצוקומען די וועכ־טער: זיי האָבן זיי געבונדן, אויפגעהויבן דעם אַנקער און געריררט פון אָרט. מאַ־טראָזן פון דער קריגס־שיף האָבן דאָס באַמערקט, אַרויף אויפן דעק, באַפרייט די וועכטער און צוגעבונדן די שיף צו „מאַוריציוס".

פּאָליציי־שיפלעך היטן די גאַנצע צייט די שיף.

15 אויגוסט 1946, אָפיציעל:

די מעפּילים־שיף „סאַן קיסערא", וואָס הייסט אויף העברעיש „כ"ג", איז גע־כאַפּט געוואָרן דעם 13־טן פּאַרטאָג, און אַ גרופּע פּלאָט־מאַטראָזן זיינען אויף איר אַרויף. אין דער שיף האָט מען נישט געפונען קיין שום דאָקומענטן אָדער פּלענער, אויך די מעפּילים האָבן נישט געוואָלט זאָגן פונוואַנען זיי זיינען אָנגעקומען. די מאַטראָזן פון דער שיף זיינען געווען איבערגעפּירט.

16 אויגוסט 1946.

די מעפּילים־שיף „כ"ג" איז נעכטן 7.30 אינדערפרי אָנגעקומען אין פּאָרט פון חיפה און געבראַכט 835 עולים. די דאָזיקע שיף האָט מען אַ נאָמען געגעבן „כ"ג" צום אָנדענקען פון די 23 יידישע קאָמאַנדאָ־מענטשן, וואָס זיינען אומגע־קומען אין יאָר 1941, ווען זיי זיינען אַרוים אויפרייסן די ווישי־ראַפינעריעס אין טריפּאָלי.

בסך הכל זיינען די מענטשן געווען אויף זייער שיף איין און צוואנציק טעג. ווי דער שטייגער איז אויף מעפילים־שיפן, האבן זיי דורכגעמאכט א קייט פון פיין און יסורים. די לעצטע טעג פון דער רייזע האבן זיי געליטן פון דורשט. ווען די ענגלישע קריגס־שיף האט די מעפילים־שיף געכאפט, זיינען זיי געשטאנען איינע אנטקעגן דער צווייטער גאנצע פיר טעג און זיך נישט גערירט פון ארט. די קריגס־שיף האט, זעט אויס, געווארט, ביז דער מעפילים־קאסטן וועט זיך מיישב זיין און צושווימען צו די טעריטאריאלע וואסערן, און אפשר האבן זיי געווארט אויף אנ־ווייזונגען. ס'איז אויך מעגלעך, אז זייער ציל איז געווען אפצוווארטן די באקאנטע דעקלאראציע, וואס האט אלץ דערלויבט און האט די מעפילים אוועקגעשטעלט אויסער יעדער מענטשלעכער און געזעצלעכער באהאנדלונג.

בעתן דאזיקן ווארטן האט זיך אויף „כ"ג"־שיף פארשטארקט דער דורשט, אבער די מעפילים האבן באשלאסן נישט צו בעטן קיין הילף ביי די פאנגער. ערשט נאך פיר טעג פיין זיינען אויפן דעק ארויף זעלנער און האבן די שיף צוגעפירט צום חיפהער פארט.

די „כ"ג"־פאסאזשירן זיינען 400 פרויען, 400 מענער, 35 קינדער און 37 שוואנגערע פרויען. קיין זויגלינגען זיינען צווישן זיי נישטא. אויך די צאל זקנים איז קליין. ס'רוב אנקומענדיקע זיינען יונגעלייט. די שיף איז א 300 טאניקע.

די באוועגונג אין חיפהער פארט האט נעכטן געגעבן א גרונט משער צו זיין, אז די מאכט האט בדעה צו דעפארטירן די מעפילים פון „כתריאל יפה" און „כ"ג".

צוויי מעפילים פון דער שיף „כ"ג" זיינען אומבאמערקט פון דער וואך ארייג־געשפרונגען אין ים און געלאזט זיך שווימען צום ברעג. נאכן אפשווימען 5 קילא־מעטער, זיינען זיי אנגעקומען צום ברעג ביי קרית חיים. אויסגעמאטערט פונם שווערן וועג, זיינען זיי אין זייערע באד־הייזלעך אריין אין ערשטן בעסטן הויז. מעשה־שטן איז דאס פונקט געווען א הויז פון א מיליטערישן לאגער. זיי זיינען באלד אפגע־פירט געווארן צום פאסטן פון קרית חיים און זיינען דערנאך טראנספארטירט געווארן אין חיפהער תפיסה.

פנים אל פנים

ווען מיר זיינען ארויסגעפארן, האבן מיר נאך נישט געוווסט, וואס עס שטייט אונז פאר אויפן ברעג. שטילערהייד האבן מיר אין הארצן שלום געמאכט מיט דער מעגלעכקייט, אז נישט אונזערע בחורים וועלן אונז באגעגענען אויפן ברעג מיט אפענע ארעמס, נאר „בעווינס יינגלעך" וועלן אונז אוועקפירן אין א נייעם קאנ־צענטראציע־לאגער. מיר האבן אבער געמיינט, אז דער דאזיקער לאגער וועט זיך געפונען אויפן באדן פון אונ'ער פאטערלאנד, בשכנות וועלן צו אונז ווינקען בערג און יידישע אויטאמאבילן, אפשר אויך א יידיש ווערטל, און דעריבער האבן מיר זיך נישט געשראקן פאר א פאר וואכן קאנצענטראציע־לאגער.

אמת, צו אונז זיינען דערגאנגען קלאנגען וועגן ציפערן. די פלאט־מאטראזן קענען, הייסט עס, „שלעפן" אונזער שיף צו יענעם אינזל, אויב מיר וועלן זיך פון זיי נישט ארויסדרייען. מיר זיינען אפילו געווען אביסל גרייט דערצו. מיר האבן דעריבער געהאט בדעה איבערצופירן די מאשינען אויף דער שיף און טון אלץ וואס

איז מעגלעך, כּדי נישט צו דערלאָזן, אַז די מאַטראָזן זאָלן אַרויף אויף דער שיף און ענדערן איר ריכטונג. אונז איז אָבער דעמאָלט נישט איינגעפאַלן, אַז אויך פון די טעריטאָריאַלע וואַסערן קענען זיי אונז אָוועקפירן אויף דעם גזירה־אינזל.

ווען מען האָט אונז געבראַכט קיין חיפה און באַשטימט דעם אָרט, וווּ די שיף דאַרף אַנקערן אַנטקעגן דעם פּאָרט, האָבן מיר געהאַט אין זינען איין ווידערשטאַנדס־פאָרם: צווינגען זיי אַריינצופירן אונז אין פּאָרט אַריין. אמת, דער פּאָרט געפינט זיך אין רשות פון די ענגלענדער און ענגלישע זעלנער באַוואַכן אים. אָבער שוין דאָס אַנקערן דאָרטן אַליין — האָבן מיר געטראַכט — וועט אונז אַביסל דערנענטערן צו אונזער פּאַטערלאַנד. דערפאַר האָבן מיר זיך נישט קעגנגעשטעלט דעם אַרויפגיין פון די מאַטראָזן אויפן דעק — מיר האָבן זיך נישט פאָרגעשטעלט, אַז דערין שטעקט אַ סכנה פאַרטריבן צו ווערן. מיר האָבן דעריבער אויסגעריסן די אַנקערס און די שיף איז מיט גרויס פּאַראַד אַריבערגעפירט געוואָרן אין פּאָרט, וווּ עס זיינען שוין געשטאַנען צוויי דעפּאָרטאַציע־שיפן. ערשט דאָ האָבן מיר פאַרשטאַנען וואָס זיי ווילן מיט אונז טון, אָבער ס'איז שוין געווען שפּעט: ענגלישע באַוואָפנטע מאַטראָזן האָבן שוין אַרומגעשפּאַצירט אויף אונזער דעק.

נאָכן אָפּזיין צוויי מעת־לעת ביי חיפה איז אונז באַקאַנט געוואָרן, אַז די אַנדערע צוויי שיפן — „הענריעטאַ סאָלד" און „יגור" — זיינען אָפּגעשיקט געוואָרן קיין ציפּערן.

דאָ האָבן מיר זיך אָנגעהויבן גרייטן צו אַ ווידערשטאַנד ביים אַריבערפירן אונז אין די דעפּאָרטאַציע־שיפן.

אַלע מעפּילים זיינען געווען גרייט קעגנצושטעלן זיך דערצו מיט אַלע כּוחות. האָבן זיי דען געגלויבט, אַז זיי וועלן דערמיט ווירקלעך אויסמיידן אַ דעפּאָרטאַציע? און אפשר איז דאָס בלויז געווען אַ רעזולטאַט פון פאַרצווייפלונג, אַ רעזולטאַט פון באַוווסטזיין, אַז דער דאָזיקער „קאַמף" ביי אַזעלכע נישט גלייכע כּוחות איז אַן אָבליגאַטאָרישער פּונקט פון העפּלה־פּראָגראַם? מיר זיינען צוגעטראָטן צו די הכנות ביי אַ לאַגע, ווען ס'רוב מענטשן זיינען געווען אויסגעמאַטערט און דערשעפּט פון דער רייזע און די יאָרן־לאַנגע צרות. אין האַרצן האָט געטאַטשעט אַ ביטער געפיל: ווי ווייט וועלן מיר קענען גיין אין דער דאָזיקער פאַרמעסטונג? — דערצו האָבן מיר נישט געוווסט וואָס פאַראַ מיטלען וועלן די מאַכטהאָבער אָנעמען, כּדי צו ברעכן אונזער כּוח, וואָס איז אויך אָן דעם גענוג אָרעם. מיר האָבן אַפילו קיין עסן און טרינקען נישט געהאַט. אונזערע זאַפּאַסן זיינען שוין אויסגעגאַנגען, און פון די ענגלענדער, וואָס האָבן דאָס אונז „ברייטהאַרציק" פאַרגעלייגט, האָבן מיר גאָרנישט געוואָלט אָננעמען.

פיל פון אונז האָבן געפּרוווט שפּרינגען אין ים אַריין, אָבער אַרום דער שיף זיינען געשטאַנען די צעשטערערס און זייערע שיפלעך האָבן די מעפּילים צוריקגעבראַכט. בלויז צוויי מאַן איז געלונגען צו דערגרייכן דעם ברעג, אָבער אויך זיי האָט מען געכאַפּט: זיי זיינען אַריינגעפאַלן נישט אין אַ יידישן ישוב, נאָר אין אַ לאַגער פון „שעל"...

מיר האָבן געוווסט, אַז ביי אַן אָפענעם קאַמף מיט די זעלנער וועלן מיר זיכער דורכפאַלן. דעריבער האָבן מיר באַשלאָסן, אַז אַלע זאָלן אַראָפּגיין אונטן און דאָרט זיך באַפעסטיקן אַזוי, אַז זיי זאָלן אונז נישט קענען אַרויסשלעפּן. די ליידערס וואָס האָבן אַהין געפירט האָבן מיר פונאַנדערגענומען. אַלץ, וואָס האָט זיך

געפונען אין אונטערשטן שטאָק פון דער שיף, איז צעשטערט געוואָרן — מיר האָבן עס פאַרוואַנדלט אין „געווער" קעגן די זעלנער, וואָס וועלן זיך צו אונז אַריינ־רייסן.

מיר זיינען געשטאַנען גרופּנווייז, יעדע גרופּע אַרום איר פירער: מיר האָבן אָפּגעוואַרט די געשעענישן אין אויפרעגונג און קאַמפּס־גרייטקייט. באַלד האָבן זיך די זעלנער צו אונז געווענדעט מיט אַ „באַשיידענער" בקשה: גייט אַריבער אין „עמפּייר הייוווד", וועלן מיר אייך גאָרנישט טון. איין אָפיציר האָט אַפילו איבער־געחזרט די אַלטע מעשה, וואָס האָט געקלונגען אין אונזערע אויערן ווי אַ ביטערע איראָניע: „ענגלאַנד איז אייער איינציקע פריינדין אויף דער וועלט און ס'איז נישט שיין, וואָס איר באַשווערט אירע זעלנער צו דערפילן זייער אויפגאַבע". אונזערע מענטשן האָבן דערויף נישט געענטפערט. זיי האָבן זיך צוגעהערט צום דאָזיקן „ריטערלעכן" חוזק מאַכן מיט פאַרקריצטע ציין און אַ פילזאָגנדיקן שווייגן...

ווי עס שיינט, האָבן אויך די זעלנער נישט צוגעגעבן זייערע רייד קיין גרוי־סע באַדייטונג. זיי האָבן זיך אויסגעשטעלט אויפן דעק אין צענטלעך, גרייט צו טון זייער אַרבעט. מעגלעך, אַז צווישן זיי האָבן זיך געפונען געציילטע, וועמען די דאָזיקע מלאכה האָט נישט זייער געשמעקט, קיינער פון זיי האָט אָבער, פאַר־שטייט זיך, קיין פּיפּס נישט געטון און האָט דעם „פראָנט" נישט פאַרלאָזט.

ווען די מאַטראָזן האָבן זיך איבערצייגט, אַז מיט גוטן וועלן מיר צו זיי נישט אַרויף, האָבן זיי אָנגעהויבן אָנצווענדן דעם אַלטן, אויסגעפּרוווטן מיטל: מיט ריזיקע קישקעס האָבן זיי אָנגעהויבן צו שפּריצן וואַסער אין שיף אַריין. צונויפגע־דריקטע און אָן לופט, זיינען מיר נאָס געוואָרן ביזן לעצטן פאָדעם.

ווי אַ אַכזריותדיקע בייטש האָט דער שטאַרקער וואַסער־שטראָם געשמיסן און נישט איבערגעלאָזט קיין איין אָרט, ווו ער זאָל נישט אָנגרייפן. געשרייען און זידלערייען מצד די זעלנער האָבן באַגלייט דאָס דאָזיקע שרעקלעכע שמייסן. פון אונטן האָט זיך געטראָגן דאָס קרעכצן פון די מעפּילים. דריי מאָל האָבן זיי איבער־געחזרט דאָס דאָזיקע וואַסער־שיסעריי אָבער אַלע דריי מאָל זיינען זיי דורכגע־פאַלן. קיינער האָט זיך פון אָרט נישט גערירט, אַפילו די וואָס האָבן אַמערסטן געליטן. דער אונטערדעק פון דער שיף איז פול געווען מיט וואַסער. יעדער איינער איז געשטאַנען אין אַ טייך, אָפט ביז די קני. אין איינעם אַ ווינקל האָט זיך צונויפ־געדריקט אַ גרופּע יונגע מיידלעך. ווען די זעלנער זעען זייערע בליקן, וואָלטן זיי זיך אפשר פאַרטראַכט — זאָל זיין אויף אַ ווײַלע — וואָס טוען זיי דאָ: אַזויפיל יאוש, האַס און מאַכטלאָזער צאָרן האָבן די דאָזיקע אויגן אויסגעדריקט. אַלע מייד־לעך זיינען ממש געקראָכן פון דער הויט כדי אָפּצוטון עפּעס אַ שפּיצל די פייניקער, זיי האָבן אָבער ליידער גאָרנישט געקענט אויפטון.

ווען די זעלנער האָבן זיך איבערצייגט, אַז מיט וואַסער וועלן זיי ווייט נישט פאַרפאָרן, האָבן זיי גענומען אָנווענדן אַ נײַ מיטל, דאָס בעסטע געווער קעגן אומבאַ־וואָפנטע מעפּילים: זיי האָבן אָנגעהויבן וואַרפן גאַז־באָמבעס. נישט ריכטיק רופט מען זיי „טרערן־באָמבעס". דער גאַז דרינגט אַריין אומעטום און מען קען זיך פון אים נישט אַרויסדרייען. ווייזט אויס, אַז פייכטע הויט ליידט דערפון מער ווי טרוק־ענע. מען האָט גאָרנישט געקענט מאַכן אינם דאָזיקן ענגן און שטינקענדיקן קעלער, ווען די גאַזן האָבן געברענט יעדן טייל פון קערפּער, אַרויסגערופן טרערן פון די אויגן און צוגערויבט דאָס לעצט ביסל לופט פון די לונגען.

ווען זיי האָבן אַ צווייט מאָל אַריינגעוואָרפן זייערע באָמבעס, האָט זיך אַרויס־געוויזן, אַז פּאַרצוזעצן דעם ווידערשטאַנד איז אוממעגלעך. אַנטקעגנצושטעלן זיך גאַז־באָמבעס מיט ליידיקע הענט, האָט קיין זין נישט געהאַט.

די זעלנער האָבן אָפּגעוואַרט, אַז דער גאַז זאָל זיך אַביסל פונאַנדערגיין און אַראָפּגעלאָזט זיך אונטן. אַלע 600 מעפּילים האָבן זיי דאָרט געטראָפן ווי זיי דרייען זיך אינדרייען און קרעכצן פון ווייטיק. און דאָך — ווען זיי האָבן עמיצן גענומען שלעפּן אינדערהויך, האָט ער זיך נישט געלאָזט. מען האָט געקעמפּט מיט די בלויזע הענט, געבריקעט מיט די פיס, געביסן און געריסן זיך. דאָס איינציקע „געווער", וואָס איז געווען אונטער דער האַנט, איז געבראַכט געוואָרן אין באַוועגונג: טיילן פון פונאַנדערגענומענע בעטן, שטיקלעך האָלץ, פאַרשידענע קעגנשטאַנדן — אַלץ איז געפלויגן אין קאָפּ אַריין. די קעמפער זיינען אָבער לייִדער געווען זייער אָפּגע־שוואַכט, הונגעריק, נאַס און אָפּגעבריט פון גאַזן. נאָך עטלעכע שעה שווערער מי, איז די ענגלענדער סוף כל סוף „געלונגען" אַרויפצושלעפּן אַלע מענטשן אויפן דעק און אַריבערפירן זיי אויף דער „עמפּייר הייוווד". און פאַרגעקומען איז דאָס פאַך דער יידישער שטאָט אין די אויגן. דוכט זיך, אַז אויך זשורנאַליסטן זיינען דאָרט געווען און אבסערווירט דאָס שיינע בילד, וויאַזוי די „טאָמים" האָבן אָפּגעהאַלטן אַ נצחון איבער שוצלאָזע יידישע מעפּילים.

און די סדרה האָט זיך נאָך אַלץ נישט געענדיקט.

אויף „עמפּייר הייוווד" זיינען מיר אָפּגעווען פיר טעג איידער זי איז אָפּגע־שוואומען. זי איז איבערגעפירט געוואָרן — פון אַ דיווערסיע־אַקט — און האָט נישט געקענט אָפּשווימען: די מענטשן פון דער דעפּאָרטאַציע־שיף האָבן גע־פּרוווט אַרויסבאַקומען ביי די מעפּילים ווער האָט עס זי באַשעדיקט, זיי איז דאָס אָבער נישט געלונגען.

מיר האָבן כסדר געפאָדערט, אַז מען זאָל אונז ברענגען אַ פאַרטרעטער פון ישוב און אַז מען זאָל אונז אַלעמען אַרויסזעצן אויפן ברעג. פאַרשטייט זיך, אַז אונזערע פאָדערונגען האָבן זיך צו זיי געקלעפּט ווי אַן אַרבעס צו דער וואַנט. אויפן דריטן טאָג האָבן דערקלערט אַ הונגער־שטרייק. דאָס איז געווען אַן אויס־זיכטלאָזער שטרייק. מיר האָבן געוווסט, אַז די ענגלענדער קענען אונז לאָזן שטרייקן אַן אַ סוף, ווייל מיר זיינען געווען איזאָלירט פון ישוב און די וועלט האָט וועגן דעם שטרייק קיין אָנונג נישט געהאַט. ווען דער ישוב וויים וועגן דעם, וואָלט ער אונז געקענט שטיצן מיט זיינע מיטלען. דאָס איז אָבער געווען דאָס לעצטע גע־ווער פון איינזאַמע, פאַרלאָזענע מענטשן.

אויפן פערטן טאָג איז „עמפּייר הייוווד" אָפּגעשוואומען און מיר האָבן דעם שטרייק איבערגעריסן, ווייל ער האָט שוין באמת נישט געהאַט דעם מינדסטן זין.

א מ ע פּ י ל

דורכגעבראָכן די בלאָקאַדע

18 אויגוסט 1946.

אַ גרופּע פון 180 מעפּילים איז געלונגען אַרויפצוכאַפּן זיך אויפן ברעג נאָענט פון תל אביב און פונאַנדערצושפּרייטן זיך, מעלדעט די מיליטערישע צייטונג „מידל איסט מייל" פון אַ תל אביבער מקור.

דער לאָנדאָנער און דער ניו־יאָרקער ראַדיאָ האָבן שבת־צו־נאַכטס געמאָלדן, אַז לויט די באַשטעטיקטע ידיעות פון דער בריטישער הויפּט־קאָמאַנדע אין ארץ־ישראל, איז הונדערטער מעפּילים געלונגען צו ברעכן די ענגלישע בלאָקאַדע ביים ברעג לאַנד און אַרויפצוגיין אין דער נאַכט־פינצטערניש אויף דער יבשה.

„עמירם" *)

דער נאַכטיקער ים איז רואיק און זיין פינצטערניש איז געהיימניספול. אויפן ברעג ליגן שיפלעך איינס נעבן צווייטן, ווי זיי וואָלטן געוואַרט אויף אַ באַפעל. צווישן די זאַמד־בערגלעך ליגן די בחורים. זיי ליגן גרופּנווייז און שווייגן, הערן זיך צו צום ים, פאַרשן זיינע ווייטקייטן און פּרוּוון אויפצודעקן זיינע סודות: באַוועגט זיך עפּעס? ליכט־סיגנאַלן? און אפשר איז דאָס אַ פּראָזשעקטאָר אָדער ראַקעטן?

זיי זיינען שוין געאיבט. דאָס איז ביי זיי נישט די ערשטע נאַכט אַזאַ. און כאָטש די פריערדיקע נעכט האָבן זיך פאַרענדיקט מיט די שווערע ווערטער, וואָס האַקן ווי אַ האַמער: „אַ צעשטערונגס־שיף קומט אָן" — די לעצטע ווערטער פון יעדער שיף איידער זי פאַלט אַריין צום שונא אין די הענט — דאָך פאַרלירן נישט זייערע הערצער די האָפענונג. זיי זיינען וואַכעדיק און לעבן: סוף כל סוף וועט אונזער שיף זיך דורכברעכן אַ וועג, זי וועט קומען — — —

די מינוטן דערנענטערן זיך צו דער גרענעץ פונם באַשטימטן טערמין. „וואָס הערט זיך, עמירם"? — „אַ צעשטערונגס־שיף דערנענטערט זיך צו אונז. האַלט אָן די פאַרבינדונג". אין דערוואַרטונג קריכן די אַנטווישונגס־מינוטן: וועט מיט „עמירם" געשען דאָס זעלבע וואָס מיט די פריערדיקע שיפן? אַיין גורל פאַר זיי אַלעמען? — און ווידער דערהערט זיך די שטים פון „עמירם": „די צעשטערונגס־שיף איז פאַרביינגעשוווּמען אויף אַ מרחק פון עטלעכע מעטער פון אונז און אַפּגע־פאָרן ווייטער". ענטפערט איר דער ברעג מיט אַ דערמונטערונגס־שטים: „ענדער די ריכטונג אין דער זייט פון נידער־פּונקט און שווים מיט דער פולער שנעלקייט. מיר וואַרטן".

דער ברעג וועקט זיך אויף. אַ שטילע ענערגישע באַוועגונג. יעדער איינער — צו זיין אויפגאַבע. די שיפלעך לאָזן זיך אַראָפּ אין וואַסער און איילן שנעל לויט דער איינגעשטעלטער אָרדענונג, צום פּונקט, וווּ די שיף דאַרף אַנקערן. אַ טונקע־לער קערפּער באַוועגט זיך אויפן ים און ווערט וואָס אַמאָל גרעסער. דאָס איז די שיף. אַרום איר איז אַ באַוועגונג, די אָפּקלאַנגען זיינען אָבער געדעמפּטע: דער אָראָפּגעלאָזטער אַנקער, די שיפלעך וואָס דערנענטערן זיך. און אָט זיינען שוין די בחורים אין וואַסער האַלב נאַקעט — זיי וואַרטן כדי מקבל פּנים צו זיין די אָנקו־מענדיקע.

אין עטלעכע סעקונדן אַרום — און דאָס ערשטע שיפל פירט שוין די דער־וואַרטעטע. די בחורים כאַפּן עס אויף פון אַלע זייטן און גיבן עס אַ שטויס צום ברעג אַזוי, אַז זיין נאָז גיט זיך אַ שטעק אַריין אין זאַמד. באַלד גיבן זיי אַ כאַפּ אַרום די רייזנדער און טראָגן זיי צו אויף די אַקסלען צום ברעג — זאָלן זיי נישט איינעצן די שיך...

---

*) אויפן נאָמען עמירם שוחט, איינע פון די 23 אומגעקומענע אין 1941, אין שלי־חות פונם גענעראַל־שטאַב פון נאָענטן מזרח.

און איצט — אין די רייען. זיי ווערן אויפגענומען דורך מענטשן פון מעדיצינישן דינסט: ווער ס'נויטיקט זיך אין הילף, ווערט ארויסגעפירט פון דער גרופע אין פעלד־לאזארעט; ווער עס קען נישט גיין — ווערט געטראגן אויף א טראגבעטל. די רייען באוועגן זיך און אויף א מרחק פון פופציק טריט טרעפן זיי אן אויף א פעלד־קיך: פון איין זייט א טעפל געקאכט וואסער און פון דער צווייטער זייט — א פאר קיכלעך. דאס אלץ ווערט דערלאנגט בעתן גיין — שנעלער, שנעלער צו די שלאפנדיקע ישובים. ניין, זיי שלאפן נישט, זייער הארץ איז וואכעדיק און זייערע טירן זיינען אפן.

די רייען באוועגן זיך און איבער זיי וואכן די שיצער. די רייען שפרייזן — קינדער, פרויען און מענער. צווישן זיי גרופן, וואס האלטן זיך צוזאמען זינט יארן. די ערשטע אויפרעגונג („זיינען מיר שוין טאקע אין לאנד?"), איז אוועק. די וואנדערונג האט מען שוין הינטער זיך. איצט שטייט מען שוין פעסט אויפן געגארטן באדן. ביסלעכווייז ווערט דאס שפרייזן דרייסטער, די ברייט־צעעפנטע אויגן הויבן זיך שוין אן ארומצוקוקן אויף אלע זייטן.

— ווער זיינען עם די דאזיקע באוואפנטע בחורים? — פרעגן זיי איינע די אנדערע, באמערקנדיק די וואכן.

די בחורים וואס פירן זיי קענען זיך נישט באהערשן — אט עס הויבן זיך אן וועבן סענטימענטאלע געשפרעכן.

דער ברעג איז שוין ווייט און אט איז שוין אן אפענער טויער. ס'איז האלבע נאכט־פינצטערניש. איין הויז בלויז איז נאך וואך, זיין ליכט נעמט אויף געסט. פלוצלונג — הויבט זיך אן די נאכט צו וועקן. קיין שום גלאק האט נישט געקלינגען, קיינער האט נישט גערופן — און דאך צעלייכטן זיך די פענסטער. עס צעוויגט זיך אן איינגעהאלטענע און שטילע באוועגונג. מענטשן איילן זיך — ווער עס ברענגט בגדים, ווער עסן, ווער טרינקען. יעדער איינער באזארגט „זיין" אורח. א צימער, א זויבער בעט. געשפרעכן וואס פליסן אן אויפהער — אוים מיט די וואנדערונגען... איז דאס מעגלעך?

דערווייל זיינען צום ברעג אנגעקומען די לעצטע שיפלעך, אלץ איז אין ארדענונג. די גרויסע שיף איז צוריקגעשווומען. אלע איינהייטן אין דער געגנט ווערן אינפארמירט, אז די עליה איז געענדיקט. די באטייליקטע קומען זיך צונויף. מען סארטירט די פעקלעך, מען רייניקט, מען באגלייט די עולים ביזן אפענעם טויער. דא שיידן זיך די שיצער פון די מעפילים און גייען זיך פונאנדער.

רוט אייך אוים, וואנדערער! פאר געזונט „עמירם"! האסט זיך היינט גוט אויפגעפירט. האסט אויסגעמיטן די בלאקאדע. האסט אנגעפייפט דעם ים־ און לופט־פלאט. זיי געגריסט פון די מעפילים און זייערע באשיצער!

י ה ו נ ת ן

באשעדיקט א דעפארטאציע־שיף

22 אויגוסט 1946, אפיציעל:

נעכטן בייינאכט איז טארפעדירט געווארן די שיף „עמפייר רייוול", וועלכע האט זיך צוריקגעקערט קיין חיפה נאכן אריבערפירן מעפילים קיין ציפערן.

10.45 אינאָוונט דעם 21־טן אויגוסט 1946 האָבן זיך באַוויזן דריי שווימער, וועלכע האָבן זיך דערנענטערט צו דער שיף. די מיליטערישע וואך אויפן דעק האָט אויף זיי געעפנט אַ פייער, אָבער, ווי עס זעט אויס, אָן דערפאָלג.

בערך אין אַ האַלבער שעה אַרום האָבן זיך דערהערט דריי אויפרייסן און אייניקע שיפס־טיילן האָבן אָנגעהויבן פּאַרפּלייצט ווערן מיט וואַסער.

אין איין זייט פון דער שיף איז אַנטשטאַנען אַ לאָך 8 פוס די לענג און 3 די ברייט. די שיף איז אַריבערגעפירט געוואָרן אין די שטילע וואַסערן.

⁂

די דעפּאָרטאַציע־שיף איז אַרומגערינגלט געוואָרן דורך פינף אַנדערע שיפן פון בריטישן פלאָט. זי האָט געאַנקערט אין צענטער פונם פּאָרט, וואָס ווערט גוט באַלויכטן דורך פּראָזשעקטאָרן און אָפּגעהיט דורך צעשטערונגס־שיפן.

אויסלענדישע קאָרעספּאָנדענטן וואָס געפינען זיך אין ירושלים האָבן טעלעגראַפירט צו זייערע צייטונגען, אַז די יידישע ווידערשטאַנד־באַוועגונג איז פאַראַנטוואָרטלעך פאַרן באַשעדיקן די צוויי דעפּאָרטאַציע־שיפן.

אינם מחנה עולים פון קרית שמואל

פריינט באַגעגענען זיך...

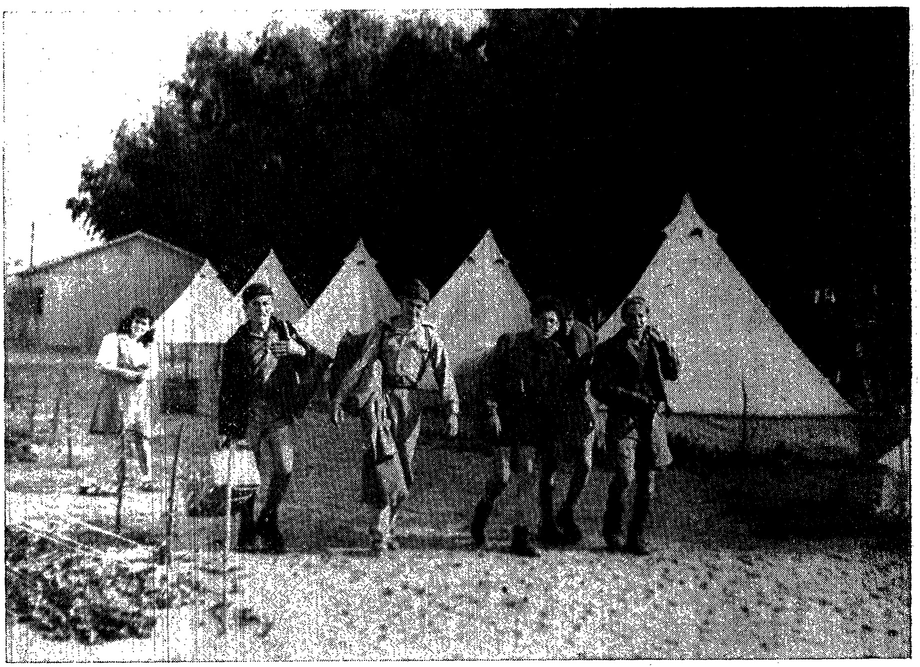

יינגלעך פון עלית-נוער פילן זיך ענדלעך פריי.

די העפּלה ווערט פאַרגעזצט

די געשיכטע וועט משפּטן

נאָכדעם ווי דאָס אומגליק האָט זיך אָראָפּגעלאָזט אויף אונזער פאָלק אין אייראָפּע, האָבן מיר געבעטן, אַז מען זאָל נישט שליסן די טויערן פון דער נאַציאָנאַלער היים פאַר זיינע רעשטלעך. די געשיכטע וועט משפּטן, צי דאָס איז געווען אַן איבערטריבענע פאָדערונג און אין איר אורטייל וועט זי אויך פאַרפיקסירן די רעזולטאַטן פונם אָנטזאָגן דעריז. ווייל אין דער צייט ווען אונזער בראָך און אונזער פּיין זיינען געווען אַזוי שאַרף, האָט די בריטישע רעגירונג געשלאָסן פאַר אונז די טויערן פון אונזער לאַנד, איגנאָרירנדיק יעדע ליבעראַלע מיינונג אין איר אייגענעם לאַנד און חוזק מאַכנדיק פונם מאַנדאַט, וואָס איז דער יורידישער באַזיס פאַר איר מאַכט אין ארץ־ישראל.

און נאָך עפּעס האָב איך צו זאָגן וועגן דעם „ווייסבוך", וואָס האָט אין אַ נישט קליינער מאָס פאַרגרעסערט אונזער בראָך אין אייראָפּע און טראָגט אויך די דירעקטע פאַראַנטוואָרטלעכקייט פאַרן איצטיקן כאַאָטישן מצב אין ארץ־ישראל. וויניק דאָקומענטן זיינען דאָ אין דער וועלט־ געשיכטע, וואָס זאָלן טראָגן די אחריות פאַר ערגערע רעזולטאַטן. איך קען נישט זאָגן וועגן דעם פּאָליטישן און מאָראַלישן כאַראַקטער פונם „ווייסבוך" עטוואָס אַזוינס, וואָס זאָל קלינגען אַזוי אויסדריקספול ווי די פאַרוואורפן און די טאַדלונגען וואָס דווקא די מיניסטאָרן פון דער איצטיקער רעגירונג האָבן מיט אַ צייט צוריק אויף זיין אַדרעס געמאַכט.

אין משך פון די זעקס לאַנגע יאָרן, וואָס די שחיטה אין אייראָפּע האָט געדויערט, האָבן מיר אַן אויפהער אַלאַרמירט און אָנגעוויזן אויף די מעגלעכקייטן אונז צו העלפן. יעדעס מאָל, ווען ס'איז געקומען די ריי פון נאָך אַ מדינה אין מזרח־אייראָפּע אָדער אויף די באַלקאַנען אַרונטערצופאַלן אונטער דער מאַכט פון געסטאַפּאָ, האָבן מיר געבעטן צו עפענען די טויערן פון אונזער נאַציאָנאַלער היים כדי אונזערע קינדער און אונזערע יוגנטלעכע זאָלן געראַטעוועט ווערן פון די קאַלכאייוונס און די גאַז־קאַמערן. מען האָט אונז אָבער דעריז אָנטזאָגט.

ס'האָט אויסגעזען, אַז ביי אייניקע מענטשן איז דאָס „ווייסבוך" הייליקער ווי דאָס לעבן. איין מאָל האָט מען אונז געזאָגט, אַז דאָס שליסן פאַר אונז דאָס לאַנד איז אַ נויטווענדיקייט, כדי אַנטקעגנצוקומען אַ נאַציע פון זיבן אומאָפּהענגיקע לענדער, וואָס פאַרנעמען אַ שטח פון אַ מיליאָן קוואַדראַט־מייל. אַן אַנדער מאָל ווידער האָט מען אונז דערקלערט, אַז אַ פּליטים־איינוואַנדערונג וואָלט אין אַ קריגס־צייט געקענט געפערלעך זיין פאַר דער מיליטערישער זיכערקייט. זיי איז ליכטער געווען צו האַלטן די דאָזיקע מענטשן אויסער די גרענעצן פון לאַנד ווי צו געפינען אַ טעכנישן וועג וויאַזוי בייצוקומען די כלומרשטע זיכערקייטס־שוועריקייטן. און ווען דער מענטשלעכער פּיין און דאָס געפיל פון זעלבסטזיכערקייט

האבן זיך צוזאמענגעשטויסן מיטן „ווייסבוך", זיינען „סטראמא" און „מאוריציוס" געווען די רעזולטאטן דערפון.

ח יי ם וו יי צ מ א ן

די מעפּילים־עליה

די פּליטים־עליה האט איצט באוויזן מער ווי יעדע אנדער זאך, די וווּנדערלעכע לעבנסקראפט פון אונזער פאלק, זיין פעסטן אומדערשראקענעם ווילן, דעם אייביקן אומצעררייסבארן בונד צווישן יידישן פאלק און זיין לאנד, די קאמפּראמיסלאזע עקשנות, דעם מעכטיקן דראנג צו אויסלייזונג און רעטונג. דאס איז די יידישע גבורה, וואס שטעלט זיך נישט אפּ פאר קיין שום סכנה און שטרויכלונג, דאס איז די גבורה פון קידוש השם, וועלכע איז געקומען צום אויסדרוק אין משך פון דורות, ווען גאנצע קהילות זיינען אוועק מיטן רויך אדער אויסגעשאכטן געווארן דערפאר, ווייל זיי האבן נישט געוואלט פארלייקענען זייער יידישקייט. דאס איז דאס יידישע אומדערשראקענע אפזאגן זיך פון אונטערגעבן זיך א פיזיש־שטארקערער קראפט, ווען די דאזיקע קראפט שטיצט זיך אויף אומגערעכטיקייט און פאלשקייט. דאס איז די יידישע ליבשאפט צו לעבן, פרייהייט, פאטערלאנד און זעלבסטשטענדיקייט. קורץ — די גרייטקייט אלץ מקריב צו זיין, אלץ אויסצולייד‌ן, אלץ בייצושטיין, צוליב שיבת ציון. די דאזיקע פּליטים קעמפן נישט בלויז פאר זייער אייגענער רעטונג. דאס איז דער קאמף פון גאנצן יידישן פאלק — אן אויסערגעוויינלעכער קאמף פון אן אויסערגעוויינלעך פאלק פאר זיין קיום און זיין רעטונג ביי אויסערגעוויינלעכע און בייישפּיללאזע באדינגונגען. די דאזיקע פּליטים טראגן שטאלץ און ערנהאפט די באפרייונגס־ און כבוד־פאן פון זייער פאלק.

דאס איז נישט דער איינציקער קאמף. די סטאבילע אומדערמידלעכע ארבעט פון אונזערע בויער אין לאנד — אין דארף און אין שטאט, אין פעלד און אין ווארשטאט; די שווערע און געפערלעכע פּאזיציע פון אונזערע שוטרים אין דער גע־הילף־פּאליציי ביים וואכן איבער דער זיכערקייט און רו פון אונזערע ישובים: די איבערגעגעבענע אנשטרענגונג פון אונזערע לערער, באאמטע, שריפטשטעלער און וויסנשאפטלער, און איבער אלעמען דאס קאפּיטל חלוצים פון אונזער יוגנט ביים באהערשן די נגב־וויסטעניש, די ירושלימער בערג, דעם עמק הירדן און די אנדערע טיילן פון לאנד — דאס זיינען אלץ די לעבנס־וויכטיקע און פונדאמענטאלע שטאפּלען פון אונזער קאמף פאר זעלבסטשטענדיקייט, דאס זעלבע — די אנשטרענגונגען פון אונזערע ברידער אין ענגלאנד, אמעריקע און אנדערע לענדער אין זייערע געשפּרעכן מיט די פארשידענע מלוכה־לייט און פּאליטיקער, אין זייערע ארויסטרעטונגען אויף פארזאמלונגען און אין דער פּרעסע.

קיין שום אנשטרענגונג קען אבער נישט פארגליכן ווערן אין דער איצטיקער תקופה מיטן קאמף פאר עליה, וואס איז דער וויכטיקסטער און קיין שום אויסערלעכער כוח קען אונז דעריבער פון אים נישט אפּהאלטן. די יידישע פּליטים וועלן ווייטער שפּרייזן פארויס, שפּרינגען אין ים אריין, שווימען מיט פארצווייפלטע כוחות צו די ברעגעס פונם פאטערלאנד. יעדער ייד, א ציוניסט אדער נישט, שטייט הינטער זיי פול מיט זארג, ליבשאפט, שטאלץ, הילף און סאלידאריטעט. ער קוקט

אויף זיי ווי אויף דער פּיאָנערן־אַרמיי, וואָס איז אַמדרייסטסטן און אַמאיבערגעגעבנסטן. און דאָס וועט דויערן אַזוי לאַנג ביז עס וועט אין ארץ־ישראל נישט אַנטשטיין אַ רעזשים, וואָס וועט עפענען ברייט די טויערן פון דעם פאָטערלאַנד פאַר יעדן ייד.

די מעפּילים־עליה איז אַנטשטאַנען אַליין פון זיך, פון די טיפענישן פון יידישן געפיל. דעריבער וועלן קיין שום אַראָפּלאָזן־עסקאַדריליעס, וואָס פאַרלאָזן זיך בלויז אויף זייער פיזישן כוח, נישט קענען אָפּנעמען פון דער דאָזיקער באַוועגונג איר ערן־פּלאַץ אין דער געשיכטע פון דער מענטשהייט, צו וועלכן עס זיינען זוכה די אַלע, וואָס קעמפן מיט אַלע כוחות קעגן אונטערדריקונג, טיראַניזם און רשעות.

ד. בן גוריון

עקזאָדוס - 1947

(יציאת אירופה — תש"ז)

רעדאַגירט
דורך
משה קאַלכהיים

„עקזאדוס – 1947"

(„יציאת אירופה — 1947")

דער אומגלייכער קאַמף אויפן ים

אין פּאָרט דע־בוק

צוריק אויף דער פאַרשאָלטענער דייטשער ערד

פונם אָפּשליסן די העברעאישע (פּולע) אויסגאַבע פון „ספר המעפּילים" (אויגוסט 1946) ביז צום מאָמענט, ווען די דאָזיקע שורות ווערן געשריבן, האָבן דערגרייכט די ברעגעס פון ארץ־ישראל פּילצאָליקע שיפן, גרעסערע און קלענערע, וועלכע זיינען געכאַפּט געוואָרן דורכן ענגלישן פלאָט, און וועמענס מעפּילים זיינען דעפּאָרטירט געוואָרן קיין ציפּערן. נאָר געציילטע שיפן האָבן געהאַט דעם גליק דורכצוברעכן די ענגלישע בלאָקאַדע אַרום די ארץ־ישראל ברעגעס און אומגע־שטערטערהייט אַריינצובאַקומען זיך אין לאַנד אַריין.

צו די לעצטע געהערן די דריי שיפן:

„שבתי לוזינסקי"	835	מאַן
„עליה"	182	„
„הפורצים"	172	„

אַלע מעפּילים פון די אַנדערע שיפן האָבן געטיילט דעם גורל פון דעפּאָרטאַציע קיין ציפּערן.

במשך פון דער דאָזיקער צייט זיינען צו די ברעגעס פון ארץ־ישראל צוגעקו־מען און דאַן דעפּאָרטירט געוואָרן קיין ציפּערן די מעפּילים פון די פאָלגנ־דיקע שיפן:

פון סעפּטעמבער ביז סוף יאָר 1946:

„ארבע חרויות"	1024	מאַן	„לאטרון"	1252	מאַן
„פלמ"ח"	625	„	„המרי העברי" („כנסת ישראל")	3854	„
„ברכה פולד"	819	„	„רפיח"	790	„

אין יאָר 1947:

„לנגב"	647	מאַן	„שיבת ציון"	411	מאַן
„חרות"	795	„	„י"ד גבורי אכזיב"	690	„
„חיים ארלאָזאָראָוו"	1348	„	„אף־על־פי־כן"	434	„
„פּאַטריאַ — מולדת"	1568	„	„מדינת היהודים"	2664	„
„טעאָדאָר הערצל"	2620	„	„גאולה"	1388	„
„שאר ישוב"	765	„	„כ"ג גבורים"	690	„
„התקוה"	1411	„	„קדימה"	812	„
„מורדי הגיטאות"	1457	„	„אל תפחידונו"	850	„
„יהודה הלוי"	430	„	„אומות מאוחדות"	532	„
„עקזאָדוס 1947" („יציאת אירופה — תש"ז")	4554	„	„29 נאָוועמבער"	700	„
			„עצמאות" און „קבוץ גלויות"	15.235	„

אין יאָר 1948 (ביזן 18־טן מאַי):

„ל"ה גבורי גוש־עציון"	274	מאַן	„יחי עם" — — —	?	מאַן
„ירושלים הנצורה			„קאַסטעל — תמר" —	550	„
— הקדוש"	670	„	„משמר העמק — מיכל"	850	„
„לקוממיות" — —	787	„	„נצחון — נרקיס" —	243	„
„בונים ולוחמים — אנצו"	1002	„	„מדינת ישראל — חבצלת"	290	„
„טירת צבי — חיימיקע"	798	„	„המורד" — — —	700	„

פון די דאָזיקע שיפן איז די מעפּילים־שיף „עקזאָדוס 1947" („יציאת אירופּה תש"ז"), געוואָרן דער סימבאָל פון דער העפּלה, דער סימבאָל פון האַרטנעקיקן און עקשנותדיקן קאַמף קעגן דעם בריטישן בלאָקאַדע־טעראָר, דער סימבאָל פונם אומבויגזאַמען ווילן פון יידישן פאָלק צו דערגרייכן פאַר יעדן פּרייז דעם אויסגע־בענקטן ברעג פון ארץ־ישראל, דער סימבאָל פון יידישער גבורה און פון נישט אונ־טערגעבן זיך, טראָץ די שרעקלעכע ליידן, וואָס די מעפּילים האָבן דורכגעמאַכט און טראָץ דעם אומענטשלעכן טעראָר, וועלכן די ענגלישע מאַכט האָט קעגן זיי אָנגע־ווענדעט.

דעריבער ווערט אַ דער שיף „עקזאָדוס 1947" געווידמעט אַ באַזונדער קאַפּיטל אין דעם דאָזיקן בוך, וואָס דערציילט די געשיכטע פון יידישער העפּלה.

פּאַריז, דעצעמבער 1948. **מ. ק.**

דער אומגלײַכער קאַמף אויפֿן ים

„עקזאָדוס־1947"

ירושלים, 18 יולי, 1947.

די פּאַטרול־שיפֿן פֿון דער ענגלישער בלאָקאַדע האָבן נעכטן, דעם 17־טן יולי, אויסגעשפּירט אַ שיף, וואָס פֿירט אויפֿן דעק 4554 עולים. דאָס איז די גרעסטע צאָל עולים אויף איין שיף, פֿאַר דער גאַנצער צייט זינט עס גייט אָן די עליה־„ב".

דאָס איז דער געוועזענער אַמעריקאַנער דאַמפֿער „פּרעזידענט וואָרפֿילד", וועלכער געהערט איצט צו דער הגנה און טראָגט דעם נײַעם נאָמען „עקזאָדוס 1947" — „יציאת אירופּה — 1947".

די שיף האָט אויפֿגענומען די פּאַסאַזשירן אין פֿראַנצויזישן פּאָרט סעט, נישט ווײַט פֿון מאַרסעיל. נישט געקוקט אויף דער דיפּלאָמאַטישער אינטערווענץ פֿון דער ענגלישער רעגירונג, וועלכע האָט אויסגעפּועלט בײַ דער פֿראַנצויזישער מאַכט, זי זאָל נישט דערלאָזן דעם דאַמפֿער אָפּשווימען — איז דער שיף „עקזאָדוס 1947" געלונגען דאַנערשטיק, דעם 10 יולי, בײַנאַכט, אַרויסצושמוגלען זיך פֿון פּאָרט און אַרויסצושווימען אויפֿן אָפֿענעם ים.

שוין פֿריער האָט די הגנה געהאַט געמאָלדן, אַז אָפּגעזען פֿון אַלע שוועריקייטן, אויף וועלכע זי טרעפֿט זיך אָן, וועט זי ברענגען אַ שיף מיט עולים נאָך בעת דער אָנוועזנהייט פֿון דער אויספֿאָרש־קאָמיסיע אין ארץ־ישראל. זי האָט די זאַך אויסגעפֿירט. עס איז זעלבסטפֿאַרשטענדלעך געווען שווער צו האָפֿן, אַז די שיף זאָל נישט אויפֿגעכאַפּט ווערן דורך די ענגלישע בלאָקאַדע־שיפֿן.

די נאַכט פֿון עליה

(מעפּילים דערציילן...)

...סוף כּל סוף איז געקומען די, שוין פֿון לאַנג, אויסגעבענקטע שעה — די נאַכט פֿון עליה. דאָס האַרץ קלאַפּט פֿאַר פּחד און פֿרייד. דער לעצטער ראַפּאָרט, דאַן גייט מען שלאָפֿן, אָבער שוין אין די קליידער, כּדי צו זײַן גרייט צו יעדער מינוט.

קיינער אָבער טראַכט הײַנט נישט וועגן שלאָפֿן. הײַנט איז די לעצטע נאַכט אויף דער אייראָפּעאישער ערד. זיצן מיר דעריבער אויף אונזערע פּעקלעך און וואַרטן. וואַרטן אויף דעם באַשטימטן צייכן. פּלוצלונג באַלײַכט אונזערע פּנימער אַ שײַן פֿון אַן עלעקטריש לעמפּל — אויפֿשטיין!

אַלע רײַסן זיך אויף פֿון די פּלעצער, טוען אָן די רוק־זעק אויף די פּלייצעס און אין עטלעכע מינוטן אַרום פֿאַרלאָזן מיר דאָס צימער.

האַלב פֿיר אינדערפֿרי זײַנען מיר אַרויף אויף די אויטאָס און מיטאַמאָל האָט זיך אַ מעכטיק געזאַנג צעגאָסן איבערן גאַנצן לאַגער. זינגענדיק פֿאַרלאָזן מיר דעם

לאַנגער און פאָרן אַרום אויפן שאָסיי, וואָס פירט צום פּאָרט, ווו ס׳וואַרט שוין אויף אונז די שיף. אויפן שאָסיי דערזעען מיר אַ לאַנגע קאַראַוואַנע פון צענדליקער אויטאָס און אַלע פאָרן צום זעלבן ציל. די איינוווינער, וואָס קוקן זיך צו צו דער דאָזיקער קאַראַוואַנע, קענען זיך נישט געננג אָפּוווּנדערן — ממש אַ מאָדערנע „יציאת מצרים". און אַזויפיל קינדער! הונדערטער, הונדערטער קינדער!!!...

מיר זיינען שוין אויפן אָרט. אַ באַוועגונג און אַ געווימל ווי אין אַ בינענשטאָק. הונדערטער מענטשן שטייען אויסגעשטעלט אין לאַנגע רייען און וואַרטן אַרויפצוגיין אויף דער שיף. און יעדע ווילע קומען אָן נייע אויטאָס, וואָס וואַרפן אַרויס פון זיך די לעבעדיקע „לאַדונג". —

באַלד איז אויך אונזער ריי געקומען און דורך עטלעכע אַרויפגענג — כדי צו פאַרלייכטערן די אַרבעט — באַקומען מיר זיך אַרויף אויף דער שיף.

אונזער גרופּע איז איינגעאָרדנט געוואָרן אינם קעלער פון דער שיף. דאָ איז אַמענגסטן. דעם גאַנצן קעלער פאַרנעמען די פּריטשעס, וואָס זיינען געבויט אין דריי און פיר שטאָק. די הויך פון יעדער ריי איז נישט מער ווי אַ האַלבער מעטער, אַזוי, אַז ווען דו לייגסט זיך, איז שוין אומעגלעך זיך צו רירן. די היץ און די שטיקעניש זיינען אומדערטרעגלעך. יעדע ווילע קומען אָן נייע מענטשן און עס פעלט שוין פּלאַץ זיי אַריינצונעמען. די קינדער זאַמלען זיך ביי די טירן און קוקן זיך צו מיט נייגיר צו דעם מענטשן־שטראָם, צום וואַסער, צום פּאָרט און אַלץ איז פאַר זיי אַזוי ווונדערלעך ניי און אומבאַקאַנט! דערווייל ווערט די ענגשאַפט וואָס אַמאָל גרעסער, די פּעק פאַרשטעלן אַלע דורכגענג און צוקומען צו דער טיר איז שוין אַ שווער שטיקל אַרבעט.

דער הויך־שפּרעכער הויבט אָן צו פונקציאָנירן און גיט איבער פאַרשידענע באַפעלן און אָנווייזונגען. עס ווערט שטילער, מען אָרדנט זיך פּאַמעלעך איין, מען מאַכט פריי די דורכגענג... און אַזוי איז צוגעפאַלן דער ערשטער אָוונט אויף דער שיף.

מיר הערן, ווי מען הויבט אויף דעם אַנקער און די קייט קריצט און גרילצט אין די אויערן. דער מאָטאָר הויבט אָן צו אַרבעטן. פּאַמעלעך, פּאַמעלעך רירט די שיף פון אָרט, גייט פאָרויס וואָס אַמאָל שנעלער און שנעלער און הויבט אָן מיט אַלע אירע „אברים" צו סקריפּן און קרעכצן, פּונקט ווי אַן אַלטיטשקע יידענע, ווען ס׳כאַפּט זי אָן דער רעוומאַטיזם.

דעם צווייטן טאָג פון אונזער נסיעה האָט מען ערשט צום ערשטן מאָל צעטיילט וואַסער צום טרינקען — אַ ליטער אויף יעדן מענטשן. ביי אַ סך פון די קינדער האָבן זיך די פלעשער נאָך געהאַט צעבראָכן אויפן וועג צו דער שיף און איצט האָבן זיי נישט אין וואָס אַריינצונעמען דאָס צוגעטיילטע וואַסער.

דער ים האָט זיך צעשטורעמט. אָן אומגעזעענע האַנט האָט ווי אַ כאַפּ געטון אונזער שיפל און טראָגט און וואַרפט עס, ווי אַ באַלעם. די ים־קראַנקייט טוט זיך אירם און אין דער ענגשאַפט און היץ חלשן אַ סך מענטשן. אַמייסטן ליידן די קינדער, אויף וועלכע נישט אַלע עלטערע האָבן רחמנות. יעדער איינער זאָרגט איצט נאָר פאַר זיך און קוקט זיך ווייניק אום אויף אַ קינד, אָדער אַ שוואַכן, אָדער אַ קראַנקן...

די נסיעה דויערט — און אויך דער שטורעם. ער לאָזט נישט אָפּ אויף קיין רגע. אָט ווערט ער אַביסל שוואַכער, אָבער באַלד פאַרשטאַרקט ער זיך ווידער. די שלעכטע לופט אויף דער שיף ווערט אַלץ ערגער און ערגער. טראָץ אַלע אַנשטרענ־

גונגען, איז אומעגלעך איינצוהאלטן די ריינקייט אויף אזא קליינער שיף, ווו ס'גע־פינען זיך צוזאמענגעפרעסט 4.500 מענטשן. נישטא שוין ווו צו וואשן זיך, ווייל דער אפפלוס אין די וואש־ערטער איז פארשטאפט געווארן. דאס עסן ווערט וואס אמאל ווייניקער. אויך וואסער גיט מען שוין נישט מער ווי א האלבן ליטער אויף א מענטשן...

אזוי ציט זיך די נסיעה — ביז ס'איז געקומען דער טאג, אין וועלכן מיר האבן זיך אנגעהויבן גרייטן צום קאמף, וועלכן מיר האבן שוין זינט עטלעכע טעג געהאט פארגעפילט...

וואס זאגט די אפיציעלע מעלדונג?

ירושלים, 18 יולי 1947

די אפיציעלע רעגירונגס־מעלדונג דערציילט, אז ווען די פליטים־שיף האט זיך געפינען „נישט ווייט פון ברעג", נאענט פון דער עגיפטישער גרענעץ, איז זי פאר־האלטן געווארן דורכן ענגלישן פלאט. די שיף האט דאן אנגענומען א טאקטיק פון זיג־זאג־באוועגונגען, צוליב וואס זי אליין און אויך עטלעכע בלאקאדע־שיפן זע־נען באשעדיקט געווארן. די אומלעגאלע עמיגראנטן האבן געשטעלט א שטארקן ווי־דערשטאנד, באנוצנדיק זיך מיט רויך־ און גאז־באמבעס, גומי־שלייכן אד"ג.

איין ענגלישע שיף איז „געווען געצוווּנגען" אנצוווענדן פייער אין אייניקע פאלן, ווען די מאטראזן זיינען באדראָט געווארן פון די פאסאזשירן.

אן אמעריקאנער קארעספאנדענט דערציילט

ירושלים, 18 יולי 1947

אן אמעריקאנער קארעספאנדענט, דזשאן גראוער, וועלכער האט זיך פרייוויליק פארשריבן אין דער מאנשאפט פון „עקזאדוס 1947", דערציילט פאלגנדיקע פרטים וועגן דעם פארלויף פון די געשעענישן:

„מיר האבן געהאט בדעה זיך דערשלאגן צום ארץ־ישראל־ברעג פרייטיק פאר־טאג, אבער דריי אזייגער באגינען זיינען אנגעקומען די ענגלישע צעשטערער־שיפן. די ענגלענדער האבן געמאלדן, אז מיר געפינען זיך כלומרשט אין די טעריטאריאלע וואסערן פון ארץ־ישראל, און אז זיי האבן בדעה ארויפצושיקן א מאטראזן־אפטיילונג אויף אונזער שיף. מיר האבן דאן שארף פארקירעוועט און האבן שנעל אנגעהויבן שווימען צוריק אין פרייען ים אריין. מיר זיינען אפגעפארן ווייניקסטנס צוויי מייל און האבן זיך שוין דא בלי ספק, געפינען אויסער די גרענעצן פון די ארץ־ישראל וואסערן — ווען צוויי ענגלישע צעשטערער זיינען צוגעשוומען הארט צו אונזער שיף.

ווען די ערשטע גרופע ענגלענדער — דערציילט ווייטער דער קארעספאנדענט — האט זיך אריינגעריסן אין אונזער שיף, זיינען זיי תיכף ארומגערינגלט געווארן דורך דער גרויסער מאסע אויפגערעגטע עולים און זיינען גענומען געווארן אין גע־פענגעניש.

גראוער לייקנט, אז די עולים זאלן האבן באנוצט טרערן־באמבעס. זייער איינ־

ציק געווער איז געווען: קאַרטאָפל, פּושקעס פון קאָנסערוון און גומי־שליכן, אינ־דערצייט, וואָס די ענגלענדער האָבן באַנוצט ביקסן, קאָלבעס און גאַז־באָמבעס.

נאָך דריי שעה פון קאַמף...

ירושלים, 19 יולי 1947

נאָך אַ שווערן קאַמף און דריי־שעהדיקן ווידערשטאַנד פון דער מאַנשאַפט און די פּאַסאַזשירן, איז די הגנה־שיף „עקזאָדוס 1947", אַ באַשעדיקטע, מיט צוויי דערהרגעטע און איבער הונדערט פאַרוואונדעטע אויפן דעק, אַריינגעשוווּמען פרייטיק בייטאָג, אונטער דער קאָמאַנדע פון איר קאַפּיטאַן, דעם יונגן אַמעריקאַ־נער בערנאַרד מאַרקס, אין חיפהער פּאָרט, באַגלייט פון איין קרייצער און פינף צעשטערער־שיפן פון ענגלישן בלאָקאַדע־פלאָט.

שוין פון פאַרטאָג האָבן אָנגעהויבן אָנצוקומען קיין ירושלים ראַדיאָ־מעלדונגען פון דער שיף, אַז זי איז אַרומגערינגלט געוואָרן דורך אַ גרויסער צאָל צעשטערער־שיפן פון ענגלישן בלאָקאַדע־פלאָט אויסער די טעריטאָריאַלע וואַסערן פון ארץ־ישׂ־ראל, און אַז די מאַנשאַפט, צוזאַמען מיט די עולים שטעלן אַ ווידערשטאַנד און פירן אַ קאַמף. אַרום צען אַזייגער אינדערפרי, זיינען די ראַדיאָ־קאָמוניקאַטן פון דער שיף איבערגעריסן געוואָרן, וואָס עס האָט באַדייט, אַז די „עקזאָדוס 1947" איז ענדלעך באַהערשט געוואָרן דורכן ענגלישן פלאָט.

דער אומגלייכער קאַמף

(מעפּילים דערציילן...)

יענע גרויזאַמע נאַכט וועט אין מיין זכרון בלייבן איינגעקריצט אויף אייביק...

געמיינט האָבן מיר, אַז ווי נאָר דער מאָרגנשטערן וועט אויפגיין, וועלן מיר דערגרייכן די ברעגעס פון אונזער אויסגעבענקטן ארץ־ישׂראל.

געשען איז אָבער אַנדערש.

די גאַנצע צייט פון אונזער רייזע אויפן ים האָט אונז באַגלייט דער פיינט און געלויערט אויף דער מינוט, צו קענען פאַרכאַפּן אונזער שיף. שוין אין זעלבן טאָג, וואָס מיר זיינען אַרויסגעשוווּמען האָבן מיר באַמערקט ווייט אויפן האָריזאָנט אַ שוואַרצן פונקט וואָס האָט זיך געהאַלטן אין איין דערנעענטערן, ביז מיר האָבן באַמערקט קלאָר — אַ שיף.

געווען איז דאָס טאַקע אַ בריטישע מלחמה־שיף, וועלכע האָט אונז נאָך אויס־געשפּירט אין פראַנצויזישן פּאָרט און אונז נאָכגעשוווּמען. צומאָרגנס איז צו איר צוגעקומען נאָך אַ צווייטע שיף און שפּעטער אויך אַ דריטע. צו אָוונט צו זיינען זיי שוין געווען זאָלבע פינף און ביים סוף פון אונזער רייזע איז זייער צאָל דער־גאַנגען ביז זיבן, צווישן זיי אויך אַ גרויסע פאַרניכטונגס־שיף, וועלכע האָט בשעתּה דערטרונקען די דייטשע שיף „גראַף שפּעי".

פאַרשטענדלעך, אַז די דאָזיקע שיפן האָבן צוגעצויגן די אויפמערקזאַמקייט פון אַלע עולים, וועלכע האָבן זיך מאַסנוויין צונויפגעזאַמלט אויפן דעק, כדי נאָכ־צופאָלגן די באַוועגונגען פון אונזערע „באַגלייטער".

די שיף „עקזאָדוס 1947" ביי די ברעגעס פון חיפה

ביי דער צעבראָכענער, בשעתן קאַמף, וואַנט פונם צווישנדעק שטייען די מעפילים...

די פּאַסאַזשירן פלעגן זיך פאַרזאַמלען אויף איין זייט פונם דעק און די שיף פלעגט זיך דאַן אָנבויגן אַזוי, אַז ניט איינמאָל האָט געדראָט די סכנה, אַז אָט אָט און די שיף קערט זיך איבער.

ס'האָבן נישט געהאָלפן קיין וואָרענונגען פון די אָרדנער און יעדעס מאָל האָבן געמוזט אינטערווענירן די מענטשן פון דער שיף־קאָמאַנדאָ.

געשווימען זיינען די בריטישע שיפן אויף אַ געוויסן מרחק פון אונז, נאָר ביינאַכט פלעגן זיי זיך דערנענטערן צו אונז, כדי נישט צו פאַרלירן אונז פון אויג. יעדעס מאָל ווען זיי פלעגן זיך דערנענטערן, פלעגן די עולים אויסברעכן אין אַ מעכטיקן געזאַנג, בפרט, האָט דערפאָלג געהאַט דאָס לידל „אויף צעפּיקעניש די שונאים" — באַגלייט מיט אַ פלאַמעדיקער "הורא". מיר האָבן אָבער געפילט, אַז עס דערנענטערט זיך צו אונז דאָס אומגליק...

מיר האָבן באַשלאָסן צו פאַרטיידיקן אונזער שיף ביז צו די לעצטע כוחות אונזערע, און ערגעץ ווו אין אונזערע הערצער האָט געטליעט אַ פונק פון האָפענונג: און אפשר, און טאָמער וועט עס אונז טאָקע געלונגען זיי בייצוקומען! די גרופּע פאַראַנטוואָרטלעכע מענטשן, וואָס האָט זיך געפונען אויף אונזער שיף האָט אונז אויך צוגעגעבן האָפענונג, אַז אויב מיר וועלן באַווייזן אָפּצושלאָגן די ענגלישע אַטאַקע, וועלן מיר קענען צוקומען צום ברעג, ווייל אונזער קליינע שיף איז געווען אַ סך מער רירעוודיקער ווי די גרויסע ענגלישע קריגס־שיפן, און האָט שנעלער און לייכטער געקענט צוקומען צום ברעג, נישט מורא האָבנדיק אַרויפצובאַקומען זיך אויף די ברעג־זאַמדן.

מיר זיינען צוגעטראָטן דורכצופירן די געהעריקע צוגרייטונגען צום קאַמף. איבערן דעק האָבן מיר פאַרצויגן שטעכל־דראָטן און געמאַכט פון זיי אַ מין פּלויט, כדי די ענגלענדער זאָלן נישט קענען אַראָפּשפּרינגען פון זייערע שיפן אויף אונזער דעק, דאַן האָט מען צונויפגעזאַמלט אויפן דעק די מלחמה־מכשירים: אייל־פּעסלעך, קאָנסערוון־פּושקעס, קאַסטנס, קעסטלעך, זעק מיט קאַרטאָפל, פּלעשער און איטלעכס פּיצל אייזן, וואָס האָט זיך נאָר געפונען ערגעץ־ווו אויף דער שיף. אַמבעסטן האָבן זיך ביי דער דאָזיקער אַרבעט אויסגעצייכנט די קינדער, וועלכע האָבן מיט ערנסט און איבערגעגעבנקייט געאַרבעט ביים צוזאַמענשלעפּן אָט דעם מאָדערנעם כלי־זין.

אַלע קאַמפס־פּעיקע און קאַמפּס־לאָסטיקע זיינען צעטיילט געוואָרן אין גרופּן און יעדע גרופּע האָט באַקומען איר באַשטימטן פּלאַץ אויפן דעק, וועלכן זי האָט געדאַרפט פאַרטיידיקן.

די קינדער, וועלכע האָבן באַקומען די אויפגאַבע צו פאַרטיידיקן דעם אויבער־דעק איז אויך צוגעטיילט געוואָרן אַ גרויסער כבוד: אַרויסצוהענגען איבער דער שיף אונזערע קריגס־סלאָגאַנען, וואָס זיינען געשריבן געווען אין עברית און ענגליש. ווי אַלטע, געניטע מאַטראָזן האָבן זיי זיך אַרויפגעדראַפּעט אויף די מאַסטן און קוימענס, אויסגעהאָנגען די טראַנספּאַראַנטן און פאַרביטן דעם פּריוואַטן נאָמען פון דער שיף אויף דעם נייעם: „אניית־ההגנה 1947 — יציאת אירופה תש"ז".

אין דער דאָזיקער נאַכט זיינען די בריטישע שיפן געשוווּמען מיט אויסגעלאָשענע ליכטער. געווען איז עס אַ שרעקלעך געפיל: — דו פילסט די נאָענטקייט און דעם געשפּענסט פונם פיינט, און טראָץ דעם זעסטו אים נישט. וואַרשיינלעך האָבן די ענגלענדער דערשפּירט, אַז אויף אונזער שיף טוט זיך עפּעס און פון צייט

צו צייט פלעגט איינע פון די שיפן דערנענטערן זיך צו אונז, באַלייכטן מיט איר מעכטיקן פּראָזשעקטאָר דעם דעק, און באַלד זיך צוריקציען.

פּלוצלונג — געווען איז עס אַרום האַלבער נאַכט — האָט זיך דערהערט אַ רוף דורכן הויך־שפּרעכער פון איינער פון די ענגלישע שיפן. געווען איז דאָס נישט דאָס ערשטע מאָל, וואָס זיי פלעגן זיך צו אונז ווענדן דורך דעם הויך־שפּרעכער, אָבער דאָסמאָל האָט דאָס קול, וואָס האָט, דורכשניידנדיק די פינצטערניש, זיך דערטראָגן צו אונז, אַנטהאַלטן אין זיך עפּעס גרויזאַמעס, עפּעס שרעקלעכעס.

און גערעדט האָט צו אונז דאָס קול בזה הלשון:

„איר האָט נאָך צייט אומצוקערן זיך מיט אייער שיף צום פּאָרט פון וועלכן איר זייט אַרויסגעשוווּמען. מיר ווייסן ווער עס זיינען די פּאַסאַזשירן אויף אייער שיף און מיר ווילן נישט פירן קיין מלחמה מיט פּליטים. דעריבער קערט זיך צוריק און דערוואַגט זיך נישט צו שווימען צו די ברעגעס פון ארץ־ישראל".

אונזער ענטפער — פּראָטעסט־אויסגעשרייען, אַ געפייפעריי, „פוי" און צום סוף אַ מעכטיק ליד, וואָס האָט זיך אַרויסגעריסן פון די ברוסטן פון די מעפּילים.

זייגער דריי ביינאַכט האָט זיך צו אונז ווידער דערנענטערט איינע פון די בריטישע שיפן און האָט קורץ באַפוילן: „האַלט! איר געפינט זיך אין די טעריטאָריאַלע וואַסערן פון ארץ־ישראל!" (אין דער אמתן האָבן מיר געדאַרפט דערגרייכן די ארץ־ישראל־וואַסערן ערשט אינדערפרי. די ענגלענדער האָבן זיך דעריבער איבערגעביטערעוועט און אונז אָנגעגריפן אינם מאָמענט, ווען מיר האָבן זיך נאָך געפונען אין אָפענעם, פרייעם ים).

מיר האָבן באַמערקט, אַז אויף דער ענגלישער שיף שטייען רייען פון סאָלדאַטן, גרייטע צום קאַמף, מיט בליטשענדיקע העלמען אויף די קעפּ, און באַוואָפנטע פון קאָפּ ביז פיס.

מיר האָבן פאַרשטאַנען — איצט הויבט זיך אָן דער קאַמף!

פּלוצלונג האָט זיך דערהערט די סירענע פון אונזער שיף. דאָס איז געווען דער אָפּגעשטימטער סיגנאַל, אַז דער קאַמף הויבט זיך אָן. שווער צו באַשרייבן, מיט וואָס פאַר אַ געפיל מיר האָבן אויפגענומען דעם דאָזיקן סיגנאַל, וואָס האָט זיך געלאָזט הערן אין דער נאַכט־פינצטערניש, אויף אַ שיף פון וואַנדערער, אַרומגערינגלט אינמיטן ים פון פיינט. געווען איז דאָס ווי אַ שרעקלעכער געיאָמער, וואָס האָט זיך געטראָגן אין דער נאַכט אַריין, אַ דערשיטערנדיקער אויסגעשריי ווי פון אַ טרינקענדיקן זיך אין ים, וואָס שרייט מיט אַלע זיינע כוחות: ראַטעוועט!, אַ געוויין פון אַ קינד, וואָס מען רייסט עס אַוועק פון דער מוטערס שויס, און ס'געפינט זיך נישט קיינער, וואָס זאָל אים העלפן. מיר האָבן אויפגעציטערט. דער סירענע־פייף האָט אָנגעצינדן אין אונז אַ פייער פון כעס און מיר זיינען געוואָרן ווי משוגע. יעדער איינער האָט געכאַפּט, וואָס ס'איז אים נאָר געקומען אין האַנט אַריין: אַ שטעקן, אַ פּושקע, אַ פלאַש — גרייט אַנטקעגנצושטעלן זיך דעם שטורעם, וואָס איז אַנטקעגנגעקומען. מער האָבן מיר שוין אויף קיין שום זאַך נישט געלייגט קיין אַכט און פאַרשווינדן איז אויך ביי אונז יעדע מורא פאַר קוילן און באָמבעס.

דעמאָלט האָט זיך אָנגעהויבן זייער אָנגריף.

אַ קריגס־שיף מיט אָנגעצונדענע פאַרבלענדנדיקע פּראָזשעקטאָרן האָט זיך דערנענטערט צו אונז און די ענגלענדער האָבן אָנגעהויבן באַשיסן אונז מיט צענדליקער קוילן, אויסשיסנדיק אויך עטלעכע ראַקעטן, כדי צו באַלויכטן דעם קאַמפּס־פעלד.

מיר האָבן גלייך דערקענט, אַז צווישן די קוילן, וואָס האָבן געשווישטשעט אי־בער אונזערע קעפּ, זיינען אויך געווען אמתע קוילן. באַלד נאָכדעם האָבן די ענגלענ־דער אָנגעהויבן צו באַגיסן אונז מיט קאַלטן וואַסער און וואַרפן גאַז־באָמבעס, און אונטערן צודעק פונם פייער האָבן זיי געפּרוווט אַריבערצוּוואַרפן אויף אונזער שיף אַ בריק, כדי דורך איר אַרויפצובאַקומען זיך אויף אונזער דעק. מיר האָבן זיי אָבער מכבד געווען מיט אַ האָגל פון פּושקעס, פלעשער און קאַרטאָפל און אַרויסגעוויזן האָט זיך, אַז אונזער וואָפן איז אויך עפּעס ווערט. הגם אַ סך פון אונזערע „געשאָסן" זיי־נען אַריינגעפאַלן אין וואַסער, אָבער די, וואָס האָבן שוין יאָ געטראָפן אַן ענגלישן זעלנער האָבן געהאַט די ריכטיקע פּעולה. אַזאַ איינעם האָט זיך שוין מער נישט גע־גלוסט מלחמה צו האַלטן.

דער גאַנצער כוח, פונם ענגלישן אָנגריף איז געווענדעט געווען קעגן דעם אוי־בערשטן דעק, וועלכער איז געווען אונטער דער אויפזיכט פון די קינדער. די סיבה איז געווען, ווייל פון דאָרטן איז געווען אַ דירעקטער צוגאַנג צו דער קאַיוטע פונם קאַפּיטאַן. אָבער די קינדער האָבן מיט אַזוי פיל העלדישקייט און מיט אַזאַ התלהבות געקעמפט אויף זייער פּאָזיציע, אַז די ענגלענדער האָבן גוט דערפילט זייערע קלעפּ, עטלעכע זעלנער זיינען אַפילו פאַרוווּנדעט געוואָרן, געטראָפענע דורך די פּושקעס און פלעשער. איין יינגל האָט אויך געטראָפן אינם פּראָזשעקטאָר פון דער ענגלישער שיף און אים באַשעדיקט.

אָט אַזוי האָבן מיר צווישן פייער און וואַסער, אַנטקעגן אַן איבערוויגנדיקן שונא פאַרטיידיקט אונזער שיף, וועלכע האָט אויך במשך דעם קאַמף נישט אָפּגע־שטעלט איר גאַנג און געשווימען שנעל אין דער נויטיקער ריכטונג.

איך ווייס נישט, ווי לאַנג דער קאַמף האָט געדויערט. פּלוצים האָבן זיך די ענגלישע שיפן אָפּגעטראָגן פון אונז. אַ נצחון־שכרות האָט אונז אַלעמען אַרומ־געכאַפּט, פון אַלעמענס העלזער האָבן זיך געריסן זיג־אויסרופן אָן אַ סוף און אָן אַ שיעור. מיר האָבן געמיינט — אַז מיר האָבן שוין געוווּנען...

ליידער איז דאָס נאָר געווען אַ קורצע פּויזע. באַלד איז געקומען אַ צווייטע אַטאַקע, און נאָך איר אַ דריטע און אַ פערטע, און איצט שוין פון ביידע זייטן, און מיטאַמאָל האָבן מיר זיך געפונען אינמיטן פון אַ שווערן און אכזריותדיקן קאַמף.

בעת איינעם פון די אָנגריפן איז אַ גרופּע פון ענגלענדער געלונגען אַרויפצור־באַקומען זיך אויף אונזער שיף און צו פאַרנעמען די רודער־קאַיוטע. האָט זיך אָנגע־הויבן אַ קאַמף פּנים אל פּנים. די ענגלענדער האָבן זיך אָבער פאַרבאַריקאַדירט אין דער קאַיוטע און נישט גערירט זיך פון דאָרטן. זיינען מיר אַרויפגעקראָכן אויף דעם דאַך פון דער קאַיוטע, צעהאַקט מיט העק דעם באַלקן, צענומען די וואַנט און גע־צוווּנגען די ענגלענדער אונטערצוגעבן זיך. דאָס געווער, וואָס מיר האָבן ביי זיי געפונען, האָבן מיר אַריינגעוואָרפן אין וואַסער אריין און זיי האָבן מיר פאַרשפּאַרט אינם שיפס־קעלער.

געווען אויך אַ פאַל, ווען מיר האָבן מיטאַמאָל באַמערקט, ווי איינע פון די שיפן האָט זיך פּלוצים שנעל צוריקגעצויגן אינמיטן פון אַן אַטאַקע, וואָס זי האָט געפירט קעגן אונז. מיר האָבן דערזען, אַז דער שיפס־קאָמענדאַנט איז פאַרוווּנדעט געוואָרן אין קאָפּ דורך איינע פון אונזערע פּושקעס און אויף דער שיף איז מחמת דעם אַנטשטאַנען אַ גרויסע בהלה און זי האָט זיך צוריקגעצויגן.

אַן ענגלישן זעלנער איז געלונגען אַרויפצוקלעטערן אויף איינע פון אונזערע רעטונגס־שיפלעך, וואָס האָבן געהאַנגען איבער אונזערע קעפּ. אין צווישנצייט האָט

זיך די ענגלישע שיף אַביסל דערווייטערט און דער זעלנער איז געבליבן הענגען ווי צווישן הימל און ערד: נישט ער האָט געקענט אַרויפבאַקומען זיך אויף זיין אייגענער שיף און נישט אַראָפּלאָזן זיך אויף אונזער שיף, ווייל מיר האָבן געהיטן יעדן שריט זיינעם. אַ פאַרצווייפלטער האָט ער אַרויסגעצויגן זיין רעוואָלווער און אָנגעהויבן שיסן אויף אונז. דערווייל איז אָבער אונטערגעקומען די ענגלישע שיף. אין דער זעלבער מינוט האָט איינער פון אונזערע מענטשן איבערגעשניטן די שטריק, אויף וועלכע דאָס רעטונגס־שיפל איז געהאָנגען און עס איז צוזאַמען מיטן זעלנער אַראָפּגעפאַלן מיטן גאַנצן כוח אויף די קעפּ פון די ענגלענדער, וועלכע זיינען געשטאַנען צוזאַמענגעפּרעסטע אויף זייער שיף.

צוויי שעה, אַן ערך, האָט געדויערט דער קאַמף. אונזער צושטאַנד איז געווען אַ שרעקלעכער. פון די שטראָמען קאַלטן וואַסער, וואָס די ענגלענדער האָבן אויף אונז געגאָסן, זיינען מיר געווען דורכגענעצט ביז צום לעצטן פאָדים. די אויגן ברענען פון די גאַז־באָמבעס, די לייבער אונזערע אָפּגעבריטע, אַ סך פאַרוואונדעטע און דאָס ערגסטע: די שיף אונזערע איז שווער באַשעדיקט און דאָס וואַסער דרינגט אַריין. דער צענטראַלער דעק, ווו ס'זיינען קאָנצענטרירט געווען אַרום 3000 מאַן, איז געווען איינגעבראָכן און מיר האָבן געוווסט, אַז נאָך אַזעלכע עטלעכע זעצן פון די ענגלישע קריגס־שיפן וועט אונזער שיף נישט אויסהאַלטן. דאַן איז געקומען דער סיגנאַל פון איבעררייסן דעם קאַמף. באין ברירה האָבן מיר מקבל געווען אויף זיך אָט דעם שרעקלעכן אורטייל פון אונטערגעבן זיך דעם שונא.

אָבער ווי נאָר די ענגלענדער האָבן אָנגעהויבן אַריבערגיין אויף אונזער שיף, האָבן מיר זיך נישט געקענט באַהערשן און ווידער האָט זיך צעפלאַקערט אַ קאַמף. אַלץ, וואָס איז נאָך געבליבן פון די פריערדיקע שטויסן פון אונזער „וואפן", איז געפלויגן אין די קעפּ פון די ענגלענדער, און זיי — זיי האָבן ווידער אַמאָל זיך באַנוצט מיט אַלע מינים פון וואפן, וואַסער־קישקעס, טרערן־באָמבעס, רעוואָלווערן.

אויף אַ קורצע ווײַלע האָט זיך דער קאַמף צעפלאַקערט און דאַן — זיך פולשטענדיק געענדיקט, תם ונשלם — — —

פאַרשמוצטע, פאַרשעמטע און אָפּגעריסענע זיינען פון אונטערן דעק אַרויסגעקראָכן די געפאַנגענע דורך אונז ענגלענדער, און אין זייערע אויגן, וואָס האָבן געוואָרפן בליקן אויף רעכטס און לינקס האָבן זיך נאָך געמאָלן פחד און שרעק. מיר האָבן זיי באַגעגנט מיט אַ געפייפעריי און פוי־אויסגעשרייען. אַפילו אין אָט דער דאָזיקער שווערער מינוט האָט זיך אין אונזערע הערצער נאָך געפינען אַן אָרט פון צופרידנקייט: — אמת, זיי האָבן אונז באַזיגט, אָבער אויך זיי האָבן פון אונז באַקומען אַ נישט־קשהדיקע פּאָרציע.

אָבער דער שרעקלעכסטער מאָמענט האָט ערשט געדאַרפט קומען אין עטלעכע מינוטן שפּעטער, ווען מיר זיינען געוואָר געוואָרן, אַז בשעתן קאַמף איז אומגעקומען אונזער געטרייער חבר צבי יאַקובאָוויטש... שרעקלעך איז געווען דאָס בילד, ווען זיין ברודער יצחק האָט זיך אין אַ האַרצרייסנדיק געוויין געריסן פון די הענט פון די חברים אויף יעדן ענגלענדער, וואָס האָט זיך באַוויזן...

*

זיי פירן אונזער שיף צו די ברעגעס פון אונזער לאַנד, אָבער מיר — מיר זיינען ווי געבונדן אין קייטן.

זייגער 4 נאָכמיטאָג זיינען מיר צוגעקומען צום חיפהער פּאָרט. פאַר אונזערע

אויגן האָט זיך אַנטפּלעקט דער װוּנדער־שײנער כּרמל־באַרג, די שטאָט — אַזוי נאָ־ענט און דאָך אַזוי װײַט... מיר שטײען אַלע אויפֿן דעק און קוקן אויפֿן בילד, װאָס באַװײַזט זיך פֿאַר אונדזערע אויגן. פּלוצים — „התקווה" פֿון אַלע הערצער. עס זינגען אַלע, אַלט און יונג. מען זינגט און מען װײנט. אַלע װײנען, קלײן און גרויס, קינדער מײדלעך און די פֿעסטע, שטאַרקע און ברײט־פּלײציקע „הגנה"־מענטשן...

לאַנג זײַנען מיר נאָך געשטאַנען און נישט געקענט אָװעקרײַסן אונדזערע בליקן פֿונעם ברעג, פֿון חיפה, פֿונעם פּאָרט. די לופֿט איז געװען װי עלעקטריזירט. קײן אײנ־ציק װאָרט איז נישט געפֿאַלן. שטילשװײַגנדיק, האָט יעדער אײנער געקוקט אויפֿן ברעג, געקוקט און געטרוימט...

מיטגלידער פֿון דער אויספֿאָרש־קאָמיסיע בײַ דער עולים־שיף

חיפה, 19 יולי 1947

װען די ייִדישע אַגענץ האָט באַקומען די ערשטע ראַדיאָ־מעלדונגען פֿון שיפֿס־קאַפּיטאַן מאַרקס, אַז די שיף איז אומלעגאַל אַרומגערינגלט געװאָרן דורכן ענגלישן בלאָקאַדע־פֿלאָט, פֿערצן מײַל אויסער די ארץ־ישׂראל־װאַסערן,—האָט זי זיך תּיכּף געװענדעט צו דער אויספֿאָרש־קאָמיסיע מיט אַ ביטע, זי זאָל זײַן אַנװעזנד בײַם אָנ־קומען פֿון דער שיף מיט די עולים קײן חיפה. דער פּאָרזיצער עמיל סאַנדסטרעם און דער יוגאָסלאַװישער דעלעגאַט סימיטש זײַנען טאַקע באַלד אַראָפּגעקומען אין חיפֿהער פּאָרט און האָבן זיך צוגעקוקט, װי פֿיר און אַ האַלבער טויזנט עולים, מענער פֿרויען און קינדער, װערן אַריבערגעזעצט אויף די טראַנספּאָרט־שיפֿן, כּדי אָפּגעשיקט צו װערן קײן ציפּערן.

די קאָמיסיע־מיטגלידער זײַנען אויך געװען עדות דערפֿון, װי אַן ענגלישער מאַטראָז איז אַרויפֿגעקראָכן אויפֿן מאַסט פֿון „עקזאָדוס 1947", האָט מיט אַ מע־סער איבערגעשניטן די שטריק און אַראָפּגעריסן די גרויסע בלױ־װײַסע פֿאָן, װאָס האָט געפֿלאַטערט איבער דער שיף. דער יוגאָסלאַװישער דעלעגאַט, זעענדיק די דאָזיקע סצענע, האָט אויסגערופֿן:

„דאָס איז דאָס בעסטע עדות־זאָגן, װאָס מיר האָבן נאָר געקענט האָבן".

ירושלים, 19 יולי 1947

די הויפּט־לײטונג פֿון דער הגנה האָט דורכן ראַדיאָ איבערגעגעבן אַ שאַרפֿן פּראָטעסט צו דער אויספֿאָרש־קאָמיסיע קעגן די פּיראַטן־אָנפֿאַלן, װאָס זײַנען גע־מאַכט געװאָרן דורכן ענגלישן פֿלאָט אויסער די טעריטאָריאַלע װאַסערן פֿון ארץ־ישׂראל אויף דער שיף „עקזאָדוס 1947", פֿאַרגװאַלטנדיק אַזוי אַרום די אינטער־נאַציאָנאַלע געזעצן.

דער קאַפּיטאַן פֿון דער שיף,װערט געזאָגט אין דעם הגנה־פּראָטעסט, האָט זיך געװענדעט צו אײך דורכן ראַדיאָ מיט אַ הילפֿס־געשרײ אין נאָמען פֿון טויזנטער פּליטים, װעלכע װילן אין זײער פֿאַרצװײפֿלונג דערגרײכן די ברעגעס פֿון ארץ־ישׂראל.

צוויי פון די פיר טויזנט פינף הונדערט...

אין נאָמען פון מענטשלעכקייט, אין נאָמען פון אייער איצטיקער מיסיע, בעטן מיר אייך ערנסט און דרינגענד צו העלפן אונזערע ברידער, זיי זאָלן נישט פאַלן אַלס קרבנות פון דער גרויזאַמקייט און ברוטאַליטעט פון דער ענגלישער מאַכט, זיי זאָלן נישט דעפּאָרטירט ווערן פון זייער לאַנד".

וויפיל זיינען פאַראַן קרבנות?

ירושלים, 22 יולי, 1947

די הגנה־מאַנשאַפט האָט דורכן ראַדיאָ איבערגעגעבן, אַז די קרבנות צווישן די עולים באַטרעפן: איין דערהרגעטער, צוואַנציק שווער־ און הונדערט לייכט־פאַר־וואונדעטע.

אַ שפּעטערדיקע מעלדונג פון „רויטער" דערציילט וועגן דריי דערהרגעטע: צוויי יידן פון דער שיף און איין ענגלישער מאַטראָז. עס זיינען אויך פאַרוואונדעט געוואָרן מערערע ענגלישע מאַטראָזן.

פינף און דרייסיק פאַרוואונדעטע יידן זיינען ביים אָנקומען פון דער שיף אין חיפהער פּאָרט אָפּגעפירט געוואָרן אין רעגירונגס־שפּיטאָל.

פּאַריז, 22 יולי, 1947.

די פראַנצויזישע פּרעסע־אַגענטור מעלדעט, אַז לויט אַן אָפיציעלן קאָמוניקאַט, זיינען אויף דער „הגנה"־שיף „עקזאָדוס 1947" דערהרגעט געוואָרן דריי יידישע מעפּילים און איין אַמעריקאַנער מיטגליד פון דער מאַנשאַפט איז געשטאָרבן אין חיפהער שפּיטאָל.

ווער זיינען די העלדישע קרבנות ?

ירושלים, 21 יולי, 1947.

צוזאַמען מיטן קאַפּיטאַן פון „עקזאָדוס 1947" זיינען אויך אַרעסטירט געוואָרן די אַמעריקאַנער מיטגלידער פון דער מאַנשאַפט אַרטור ריטצער און אַרטור וויינשטיין, ביידע פון ברוקלין. זיי אַלע ווערן באַשולדיקט אין מיטהעלפן דער „אומלעגאַלער עליה".

נאָך איין אַמעריקאַנער פון דער „הגנה"־שיף ליגט אין חיפהער שפּיטאָל מיט אַ קויל אין קינבאַק.

דער אומגעקומענער מיטגליד פון דער מאַנשאַפט הייסט וויליאַם בערנשטיין, 24 יאָר אַלט. ער איז געהרגעט געוואָרן דורך אַ זעץ אין קאָפּ, וואָס ער האָט באַקומען פון אַן ענגלישן מאַטראָז.

אַרעסטירט דעם העלדישן קאַפּיטאַן

ירושלים, 19 יולי. — אין דער לעצטער ראַדיאָ־מעלדונג, וואָס איז אַרויסגע־שיקט געוואָרן פון דער הגנה־שיף, איידער זי איז באַהערשט געוואָרן דורך דעם

ענגלישן פלאָט, האָט דער קאַפּיטאַן פון דער שיף, בערנאַרד מאַרקס, פּראָטעסטירט קעגן דעם, וואָס ענגלאַנד האָט פאַרגוואַלטיקט די אינטערנאַציאָנאַלע געזעצן, דורכן באַפאַלן „עקזאָדוס 1947" אויף עקסטעריטאָריאַלע וואַסערן. ער האָט צוגעגעבן, אַז דער ענגלישער פלאָט האָט געהאַנדלט ברוטאַל קעגן די אומבאַוואָפנטע עולים און אַז ער איז גרייט עדות צו זאָגן פאַר דער אויספאָרש־קאָמיסיע אָדער פאַר אַן אַנדערן אינטערנאַציאָנאַלן טריבונאַל.

ווען די שיף איז אָנגעקומען אין חיפהער פּאָרט, איז דער קאַפּיטאַן תיכף אַרע־סטירט געוואָרן דורך דער ענגלישער מאַכט. אויב דער אַמעריקאַנער קאָנסול וועט זיך מיט אים נישט פאַרנעמען, וועט ער געמשפּט ווערן פאַר מיטהעלפן דער אומלעגאַלער עליה.

ארץ־ישראל־רעגירונג לייקנט

ירושלים, 21 יולי. —

די ארץ־ישראלדיקע רעגירונג האָט פאַרעפנטלעכט אַן אָפיציעלן קאָמוניקאַט וועגן די געשעענישן מיט דער „הגנה"־שיף „עקזאָדוס 1947", אין וועלכן זי לייקנט אָפּ די באַשולדיקונג פון שיפס־קאַפּיטאַן, דעם אַמעריקאַנער בערנאַרד מאַרקס, אַז די שיף איז פאַרהאַלטן געוואָרן אויסער די ארץ־ישראל־וואַסערן און אַז דאָס איז אַזוי אַרום געווען אַ פּיראַטן־אָנפאַל. די רעגירונג שטעלט פעסט, אַז די „הגנה"־שיף איז פאַרהאַלטן געוואָרן אין די ארץ־ישראל־וואַסערן.

די אויפרעגונג אין ישוב

ירושלים, 19 יולי.

די אויפרעגונג אין לאַנד אין צוזאַמענהאַנג מיט די געשעענישן, איז אַן אומ־געוויינלעכע. אין תל־אביב איז די באַפעלקערונג פאַרטאָג אַלאַרמירט געוואָרן דורך די ידיעות, און מענטשן זיינען כסדר געשטאַנען ביים ראַדיאָ, כדי אויפצוכאַפּן די קאָמוניקאַטן פון דער הגנה־מאַנשאַפט אויף „עקזאָדוס 1947". די ידיעות וועגן דער גרויסער צאָל קרבנות — טויטע און פאַרוווּנדעטע — האָט אַרויסגערופן אַ מוראדיקן אויפברויז און טיפן טרויער.

פּרייטיק אינדערפרי איז אין תל־אביב אַלס פּראָטעסט קעגן די געשעענישן דערקלערט געוואָרן אַ גענעראַל־שטרייק. אַלע מאַגאַזינען זיינען געוואָרן געשלאָסן. די גאַסן־באַוועגונג איז אָפּגעשטעלט געוואָרן.

אַלגעמיינער פּראָטעסט־שטרייק

ירושלים, 21 יולי. —

אַלס פּראָטעסט קעגן די פרייטיקדיקע געשעענישן מיט דער עולים־שיף „עקזאָ־דוס 1947" און קעגן דעפּאָרטירן די מעפּילים אויף ציפּערן האָט דער גאַנצער יידי־שער ישוב אין לאַנד דערקלערט אַ 3־שעהדיקן גענעראַל־שטרייק, וועלכער האָט אָנ־געהאַלטן נעכטן זונטיק פון 4 ביז 7 אַזייגער נאָכמיטאָג.

אונזער שיף

א שיף — א מולטער, אין פּיינען געגליטע,
פּירט א זכר פון פּוילן, א רעשטל פון ליטע.
א געפּרוווטער דער רודער, קען ברעכן א קריע,
עס לויכט אים פונווייטן דער באַרג פון מוריה.

אם אין אני לי —
מי לי?
זינגט דער רודער.
א ייד פון קאָוונע
זאָגט אים נאָך:
„איך האָב א טרער
אָן איינציקע באַהאַלטן,
חצי לי, וחצי לך".

עס שווימט ווינד און וויי פון וואַרשע און בערדיטשעוו
עס וואַרפט דער שוים א תליה אויף א תליה.
מען גנבעט דעם ים. דאָס ליכט איז אויסגעלאָשן.
עס לויכט פונווייטן דער באַרג פון מוריה.

אם אין אני לי —
מי לי?
זינגט דער רודער.
א בריסקער יינגל
זאָגט אים נאָך:
„מיט א נאַגאַן
מיין לעבן אָפּגעווונען,
חצי לי, וחצי לך".

ווי פּרעמדע זעלנער, געלערנט אויף רציחה,
באַפאַלן כוואַליעס די מולטער, ווי א שטאָט.
ס'איז קריג. די שיף איז אויסגעלאָשן.
עס לויכט פונווייטן איר א לעמפּל פון עין חרוד.

אם אין אני לי —
מי לי?
רופן ברעגן.
און דער רודער
ברומט זיי נאָך:
„איך האָב א האָפענונג
אָן איינציקע געבאָוועט,
חצי לי, וחצי לך".

ק אַ ד י ע   מ אָ ל אָ ד אָ װ ס ק י

ווהין פאַרשיקט מען די „עקזאָדוס"־מעפּילים ?

ירושלים, 19 יולי 1947, אָפיציעל:

דאָס איבערזעצן די עולים פון דער שיף „עקזאָדוס 1947" אויף די טראַנ־ספּאָרט־שיפן „אושען ווינגאר", „עמפּייר רייוואל" און „רונימעד פּארק", וואָס דאַרפן זיי אָפּפירן קיין ציפּערן, איז צוגעגאַנגען רואיק און אָן אינצידענטן.

דער פּאָרט איז בעת מעשה געווען אָפּגעצוימט מיט גרויסע אָפּטיילונגען פון ענגלישע זעלנער.

אויף דער „עקזאָדוס 1947" האָבן זיך געפונען 1.600 מענער, 1.282 פרויען, 1.017 יוגנטלעכע און 655 קינדער. בסך הכל 4.554 פּערזאָן.

ירושלים, 21 יולי 1947.

דער עקזעקוטיוו־קאָמיטעט פון דער יידישער אַגענץ האָט זיך היינט פאַר־זאַמלט אין ירושלים, בכדי צו באַטראַכטן די געשאַפענע לאַגע דורכן אינצידענט פון „עקזאָדוס 1947".

א פאַרשטייער פון דער יידישער אַגענץ האָט דערקלערט: „מיר ווייסן נאָך נישט, אין וועלכער ריכטונג דער ענגלישער פּלאַט וועט אָוועקפירן די יידישע פּליטים פון „עקזאָדוס 1947". נישט לאָזנדיק די יידישע פּליטים אַריינקומען קיין ארץ־ישראל, האָט ענגלאַנד נישט רעספּעקטירט אירע התחיבותן פונם מאַנדאַט."

צוריק קיין פראַנקרייך!

לאָנדאָן, 22 יולי 1947, אָפיציעל:

דער פאָריין־אָפיס האָט נעכטן אינאָוונט פאַרעפנטלעכט פאָלגנדיקע אָפיציעלע מעלדונג:

דער דאַמפּער „פּרעזידענט וואַרפילד" („עקזאָדוס 1947") איז דעם 11־טן יולי אָפּגעשוווּמען פון פראַנצויזישן פּאָרט סעט מיט 4.500 יידישע פּאַסאַזשירן, וועל־כע האָבן געוואָלט אַריינבאַקומען זיך אומלעגאַל קיין ארץ־ישראל. די דאָזיקע שיף איז מיט אַ וואָך שפּעטער פאַרהאַלטן געוואָרן ביי די ארץ־ישראל־ברעגעס און אירע פּאַסאַזשירן ווערן איצט צוריקגעשיקט קיין פראַנקרייך. די דאָזיקע אַקציע איז אונ־טערגענומען געוואָרן אין הסכם מיט דער נאָרמאַלער אינטערנאַציאָנאַלער פּראָצע־דור און מיט דער צושטימונג פון דער פראַנצויזישער רעגירונג.

די שיף „פּרעזידענט וואַרפילד", וועלכע איז נישט צוגעפּאַסט צו פירן אַזאַ גרויסע צאָל פּאַסאַזשירן, ווערט נישט אויסגענוצט פאַר דער צוריקרייזע. אירע פּאַ־סאַזשירן פאָרן איצט צוריק אויף דריי אַנדערע ענגלישע טראַנספּאָרט־שיפן.

א פאַרשטייער פון „פאָריין־אָפיס" האָט אָנגעגעבן פאָלגנדיקע מאָטיוון, פאַר־וואָס די פּאַסאַזשירן ווערן צוריקגעשיקט קיין פראַנקרייך, אנשטאָט אויף צי־פּערן. ערשטנס, ווייל ציפּערן איז איבערפולט און האָט פּראָטעסטירט קעגן אַריינ־ברענגען פרישע מענטשן. צווייטנס, ווייל ענגלאַנד באַטראַכט איר דאָזיקן שריט אַלס אַ מיטל נאָך שטאַרקער צו שטערן די אומלעגאַלע עליה.

יידן, וואָס ווילן קומען קיין ארץ־ישראל — האָט דערקלערט דער אינפאָרמאַ־

טאָר — לאָזן זיך אין וועג אַריין מיט אומלעגאַלע שיפן אין דער האָפענונג, אַז זיי וועלן זיך דורך ציפערן אַריינבאַקומען קיין ארץ־ישראל. דאָס צוריקשיקן די פּאַסאַזשירן פון „עקזאָדוס 1947״ וועט פאַר די דאָזיקע יידן זיין אַ וואָרענונג און אָן אָנלערנונג.

אַ פאָרשטייער פון „פאָרייז־אָפיס״ האָט אויך דערקלערט, אַז אין פאַל ווען די „עקזאָדוס״־מעפילים וועלן זיך אָפּזאָגן אויסצושטייגן אין פראַנקרייך, איז ענגלאַנד גרייט „אָנצווענדן די נויטיקע קראַפט״.

מיר שווערן ביי דער הייליקער ערד!

חיפה, 20 יולי 1947.

די הויפּט־קוואַרטיר פון דער הגנה האָט פאַרעפנטלעכט די שבועה וואָס די מעפילים פון „עקזאָדוס 1947״ האָבן אָפּגעגעבן ביים פאַרהאַלטן זייער שיף אין חיפה:

מיר, די 4.500 יידישע פּליטים, געראַטעוועטע פון די נאַצישע פאַרניכטונגס־לאַגערן, האָבן זיך מיט אַלע כוחות געריסן צו קומען צו אונזער היימלאַנד, ארץ־ישראל. אונזער שיף „עקזאָדוס 1947״ איז אַטאַקירט געוואָרן דורך ענגלישע צע־שטערער אין מיטן ים, אויסער די טעריטאָריאַלע וואַסערן. מיר האָבן געקעמפט קעגן די ענגלענדער מיט בלויזע הענט, מיט דעם שטאַרקסטן ווילן אונזערן צו דער־גרייכן די ארץ־ישראלדיקע ברעגעס.

דריי פון אונזערע מענטשן זיינען געפאַלן פון ענגלישן מאַשין־געווער, הונ־דערט זיינען פאַרוווּנדעט געוואָרן, צווישן זיי פרויען, קינדער און זקנים.

וואַרפנדיק טרערן־באָמבעס האָבן די ענגלענדער מיט גוואַלט אונז איבער־געפירט אויף זייערע דריי שיפן פונקט דאָ, ווען מיר זיינען אָנגעקומען צו די א״י־ברעגעס. עס גייען אַרום קלאַנגען צווישן אונז, אַז מען וויל אונז צוריקפירן קיין פראַנקרייך, אַנשטאָט שיקן אונז קיין ציפּערן.

מיר שווערן ביי דער הייליקער ערד פון ארץ־ישראל, אַז מיר וועלן אין פראַנקרייך נישט אויסשטייגן! בלוט וועט זיך גיסן, אָבער מיר וועלן זיך נישט אונטערגעבן! מיר אַפּעלירן צום פראַנצויזישן פאָלק און צום געוויסן פון אַלע פרייע פעלקער, און מיר בעטן זיי, זיי זאָלן בייהילפיק זיין אונז, די קרבנות פון נאַציזם, מענער, פרויען, קינדער, זקנים, שוואַנגערע פרויען, וועלכע האָבן נישט דעם מזל און די פרייד צו זיין פריי. מיר האָבן צוטרוי צו דער וועלט און איבערהויפּט צו דער דע־מאָקראַטישער פראַנקרייך, אַז זיי וועלן זיין אויף אונזער זייט אינם קאַמף פאַר אונזער פרייהייט!

ענגלאַנד מאַכט פאַראַנטוואָרטלעך פראַנקרייך

פּאַריז, 23 יולי, 1947.

וועגן די ערשטע אונטערהאַנדלונגען צווישן ענגלאַנד און פראַנקרייך אַרום דעם ענין פון צוריקשיקן די עולים פון „עקזאָדוס 1947״ דערוויסט מען זיך פאָלגנדיקע פּרטים:

ענגלאַנד האַלט, אַז פראַנקרייך איז פאַראַנטוואָרטלעך פאַרן אומלעגאַלן אָפּ־פאָרן פון די עולים פון אַ פראַנצויזישן פּאָרט און זי דאַרף דעריבער זיי צוריקנעמען. ענגלאַנד טענהט ווייטער, אַז די פּאַסאַזשירן זיינען אָפּגעפאָרן נישט אין הסכם מיט די פראַנצויזישע פאַרשריפטן. חוץ דעם פאַרופט זי זיך אויפן צוזאָג פון דער פראַנצויזישער רעגירונג פון נאָוועמבער פאַריקן יאָר, אַז זי וועט זיך באַמיען איינצוהאַלטן די כוואַליע פון דער יידישער אומלעגאַלער עליה קיין ארץ־ישׂראל דורך אירע פּאָרטן.

וואָס זאָגט דאָס פראַנצויזישע אויסערן־מיניסטעריום?

פּאַריז, 23 יולי, 1947.

דאָס פראַנצויזישע אויסערן־מיניסטעריום האָט דערקלערט, אַז די פּאַסאַזשירן פון „עקזאָדוס 1947" האָבן געהאַט אַלע זייערע פּאַפּירן אין אָרדענונג און זיינען געווען באַזאָרגט מיט וויזעס קיין קאָלומביע. דעריבער וועט די פראַנצויזישע מאַכט, נישט אַראָפּלאָזן צוריק די דאָזיקע פּאַסאַזשירן אויפן פראַנצויזישן באָדן, זי האָט געגעבן אָנצוהערן ענגלאַנד, אַז זי זאָל אָפּפירן די פּאַסאַזשירן קיין קאָלומביע.

סיי ענגלאַנד און סיי פראַנקרייך האָבן דערקלערט, אַז זיי האָבן נישט קיין שיפן צו פירן די עולים פון פראַנקרייך קיין קאָלומביע.

די דריי „ליבערטי"־שיפן אָפּגעשוווּמען פון חיפהער פּאָרט

חיפה, 24־יולי 1947

די דריי „ליבערטי"־שיפן, — „אושען ווינגאַר", „עמפּייר רייוואַל" און „רוני־מעד פּאַרק" — אויף וועלכע עס געפינען זיך די מעפּילים פון „עקזאָדוס 1947", זיינען נעכטן פרי אָפּגעשוווּמען פון חיפהער פּאָרט אין דער באַגלייטונג פון אַן ענגלישער קרייצער־שיף.

די שיפן שווימען אין דער ריכטונג פון פראַנקרייך.

די דעפּאָרטאַציע

(מעפּילים דערציילן...)

...פון אויבן, פונם אויבער־דעק דערטראָגט זיך צו אונז אין קעלער אַריין דער געזאַנג פון „התקוה". איינער כאַפּט אונטער דעם געזאַנג, אַ צווייטער שטייט צו, אַ דריטער און אַ פערטער אויך, אָבער די „התקוה" ווערט דערשטיקט פון טרערן, פון דעם געוויין, וואָס רייסט זיך אַרויס, נישט צום איינהאַלטן. אַ שטילקייט, אַ שוואַרצע און אַ שווערע, ממש אַ טויט־שטילקייט צעלייגט זיך איבערן קעלער.

עס קומען אַריין די ענגלענדער. זיי באַפעלן צו פאַרלאָזן די שיף און אַריבער־גיין אויף אַ צווייטער. יידן פּאַקן זייערע פּעקלעך, נעמען זייערע קינדער פאַר די הענט און אונטער דער שטרענגער קאָנטראָל פון ענגלישע זעלנער, וואָס גייען נאָך שריט נאָך שריט, פאַרלאָזן זיי די שיף. מיר זיינען געווען פון צווישן די לעצטע.

רייען, לאַנגע רייען, אַן אַן אָנהויב און אָן אַ סוף, גייען אַריבער אויף דער דעפּאָרטאַציע־שיף. דו דאַרפסט שוין נישט גיין, ווייל די ריי באַוועגט זיך פון זיך אַליין, אויטאָמאַטיש. דו דאַרפסט שוין גאָרנישט טון; דו האָסט דעם איינדרוק, אַז דו ביסט ווי אַ קליין שרייפעלע פון אַ מאַשין וואָס איז אין באַוועגונג און אַלץ וואָס דו טוסט איז אויטאָמאַטיש, פון זיך אַליין.

די קינדער זיינען זייער אָפּגעשוואַכט, קוים וואָס זיי שלעפּן די פיס, און ווי נאָר זיי קומען אַרויף אויף דער נייער שיף, וואַרפן זיי שנעל אַראָפּ פון זיך די פּעקלעך.

די זעלנער דרייען זיך אַרום צווישן די קינדער און טיילן וואַסער און צוקער־קעס. די קינדער טרינקען האַסטיק דאָס וואַסער, כדי צו שטילן זייער ווילדן דורשט; אָבער קיינער פון זיי רירט זיך נישט צו צו די צוקערלעך. ניין, זיי ווילן נישט נעמען קיין צוקערלעך פון ענגלישע זעלנער! און עס העלפן נישט די לעצטע, זייער בעטן, זייער גלעטן — די קינדער האָבן זיך איינגעשפּאַרט: ניין, זיי ווילן נישט נעמען!

נאָך פאָרן אַריבערגיין אויף דער דעפּאָרטאַציע־שיף האָבן די ענגלענדער גאָר גענוי בודק געווען אַלע אונזערע רוק־זעק און פּעקלעך, גענישטערט און געגראַבלט אין זיי און צוגענומען דערביי אַלץ, וואָס איז זיי געפעלן געוואָרן — בעיקר מעסערלעך, פּאָטאָ־אַפּאַראַטן, פיל־פעדערס וכדומה.

די זעלבע זאַך חזרט זיך איבער איצט, אויף דער דעפּאָרטאַציע־שיף. ווידער דרייען זיי איבער אַלץ, וואָס מיר האָבן אין די פּעק, טאַפּן אַרום דעם קערפּער, זוכן און נישטערן אָן אויפהער.

איך קוק אַריין דורך די ווענטילאַטאָרן, אינעווייניק אין דער שיף אַריין. און מיטאַמאָל באַהערשט מיך עפּעס אַ געפיל, אַז איך האָב שוין דאָס אַלץ אַרום מיר געזען אַמאָל, עפּעס איז מיר דאָס בילד אַזוי באַקאַנט! ווו האָב איך שוין דאָס געזען?

און ווי אַ בליץ וואָלט דורכגעלאָפן דורך מיין מוח: יאָ — דאַכאַו! די גאַז־קאַמערן אין דאַכאַו! דער זעלבער קוימען, די זעלבע רערן, די זעלבע פינצטערע ווענט און אויך די לאַנגע ריי פון מענטשן, צעבראָכענע, פאַראומרייניקטע, וואָס באַוועגן זיך לאַנגזאַם, לאַנגזאַם און פון זייערע אויגן קוקט אַרויס אַ ביטערער יאוש.

ווען מיר זיינען אַריינגעקומען אינם שיפס־קעלער, איז ער שוין געווען פול איבער די ברעגעס. מיר האָבן זיך אַוועקגעלייגט דאָרט, ווו מיר זיינען געשטאַנען. מער האָבן מיר שוין נישט געהאַט קיין כוח. געטראַכט האָב איך און געטרייסט זיך, אַז אינגאַנצן האָבן מיר נאָך 10 שעה צו פאָרן ביז ציפּערן, טאָ זאָלן מיר שוין בלייבן דאָ, ווו מיר זיינען.

יאָ, מיר האָבן געהאַט אַ ביטערן טעות...

די „הגנה" רעאַגירט

ירושלים, 24 יולי 1947.

די שטאַרקע אויפרעגונג אין ישוב אין צוזאַמענהאַנג מיט די געשעענישן מיט דער מעפּילים־שיף „עקזאָדוס 1947", האָט געפונען איר אויסדרוק אין די לעצטע אַקציעס, וואָס די „הגנה" האָט דורכגעפירט אַלס פּראָטעסט קעגן דער אומדערהערטער האַנדלונג פון דער ענגלישער מאַכט.

דאָס זיינען געווען די געלונגענע אָנפאַלן אויף די שטאַרק באַוואַכטע ראַדאַר־

און ראַדיאָ־סטאַנציעס אויפן הדר הכרמל אין חיפה, בעת וועלכע עס איז פאַרניכטעט געוואָרן אַ באַדייטנדיקער טייל פון די איינריכטונגען. דאָס איז אויך געווען דער לעצטער פאַל פון דערטרינקען די שיף „עמפּיר לייף גארד" אין חיפהער פּאָרט.

די „עמפּיר לייף גארד" איז איינע פון די זעקס ענגלישע טראַנספּאָרט־שיפן, מיט וועלכע די ארץ־ישראלדיקע רעגירונג פאַרשיקט יידן אויף ציפּערן און ברענגט זיי טיילוויז שפּעטער צוריק אין די ראַמען פון דער חודשלעכער קוואָטע.

נעכטן פרי איז די „עמפּיר לייף גארד" אָנגעקומען אין חיפהער פּאָרט, ברענגענדיק צוריק קיין ארץ־ישראל 261 מעפּילים פון ציפּערן. ווען אַלע פּאַסאַזשירן האָבן שוין געהאַט אויסגעשטיגן אויפן ברעג, איז אין דער מאַשין־אָפּטיילונג פון שיף פּאָרגעקומען אַן אויפרייס, פון וועלכן ס'איז אַנטשטאַנען אַ גרויס לאָך אין דער שיף. די שיף האָט גלייך אָנגעהויבן זינקען.

דער אויפרייס־מאַטעריאַל צוזאַמען מיט אַ זייגער־מעכאַניזם איז אונטערגעלייגט געוואָרן אויף דער שיף דורך הגנה־מיטגלידער נאָך איידער זי איז אָפּגעפאָרן פון פאַמאַגוסטאַ (ציפּערן). קיין שום קרבנות אין מענטשן זיינען נישט געווען.

פראַנקרייך וועט נישט צווינגען אַראָפּצוגיין!

פּאַריז, 26 יולי, 1947 אָפיציעל:

די פראַנצויזישע רעגירונג האָלט פּאַר נויטיק מודיע צו זיין די מעפּילים פון „עקזאָדוס 1947", אַז זי וועט זיי נישט צווינגען אַראָפּצוגיין אויף דער יבשה, זי האָט אָבער נישט בדעה צוצומאַכן אירע טירן פאַר די יעניקע פון זיי, וואָס וועלן זיך אַנטשליסן אַראָפּצוגיין אויפן פראַנצויזישן באָדן. זיי וועלן געניסן פון די פרייהייטן, וואָס פראַנקרייך — דאָס טראַדיציאָנעלע לאַנד פון אויפנעמען פּליטים און וועמענס בירגער האָבן אַלע מאָל געקעמפט פאַר דער מענטשלעכער פרייהייט — גיט פאַר די, וואָס זוכן אַן אַזיל אויף איר טעריטאָריע.

גלייכצייטיק וועט געזאָרגט ווערן, אין דער מאָס פון די מעגלעכקייטן, פאַר זייערע מאַטעריעלע באַדערפענישן.

אַלע, וואָס ווילן אַרונטערגיין פ ר יי ו ו י ל י ק, ווערן דעריבער געבעטן זיך צו מעלדן ביי די פראַנצויזישע באַאַמטע, וואָס זיינען באַאויפטראַגט אַכטונג צו געבן ביים אויסשטייגן אויף דער יבשה.

לויט אַ באַשלוס פון דער רעגירונג, וועלן די ענגלישע שיפן נישט טאָרן אַריינשווימען אין פראַנצויזישן פּאָרט, — אַזוי, אַז די ענגלענדער וועלן נישט קענען מיט גוואַלט אַראָפּזעצן די יידן אויף דער יבשה. די יעניקע פּליטים, וואָס וועלן אויסדריקן זייער גרייטקייט צו פאַרלאָזן די שיפן, וועלן געבראַכט ווערן אויף דער יבשה מיט דער הילף פון פראַנצויזישע מאָטאָר־שיפלעך.

די יידישע אַגענץ דריקט אויס אַנערקענונג פראַנקרייך

ירושלים, 26 יולי 1947.

די יידישע אַגענץ האָט אויפגענומען מיט אָנערקענונג די שטעלונג פון דער פראַנצויזישער רעגירונג אין דער פראַגע פון די 4.500 „עקזאָדוס"־פּליטים. אַ פאַר־

קעגן וועמען די ענגלישע אימפעריע פירט מלחמה!

שטייער פון דער אַגענץ האָט דערקלערט: „עס איז קענטיק, אַז פראַנקרייך האָט נישט בדעה אונטערצושטיצן ענגלאַנדס פּאָליטיק און מיר זיינען גליקלעך צו פאַר־צייכענען, אַז פראַנקרייך בלייבט טריי אירע הומאַניטאַרע און ליבעראַלע טראַדי־ציעס".

פראַנצויזישע רעגירונג אָרגאַניזירט הילף

פּאַריז, 27 יולי 1947

אויף אַ באַראַטונג פון הויכע באַאַמטע פון פּרעזידיום פון מיניסטאָרן־ראַט, אויסערן־מיניסטעריום, טראַנספּאָרט־מיניסטעריום און פון פאַרשיידענע אַנדערע אינסטיטוציעס איז באַשלאָסן געוואָרן איבערצוגעבן די הילפס־אַרבעט פאַר די אָנ־געקומענע פּליטים־שיפן דער אָרגאַניזאַציע „אַנטר־עד פראַנסעז" (אָרגאַניזאַציע פאַר קעגנזייטיקער הילף), בראש פון וועלכער עס שטייט ה' זשיסטען גאָדאַר.

אַמבולאַנסן און סאַניטאַר־וואָגנס זיינען שוין אַרויסגעפאָרן צום פראַנצויזישן ברעג, ווו עס וועלן אָנקומען די מעפּילים־שיפן.

אויף איינער פון די תפיסה־שיפן (מעפּילים דערציילן...)

אַ פרימאָרגן אויף דער תפיסה־שיף „רונימעד פּאַרק"; פון דרויסן דרינגען אַריין איינצלנע זון־שטראַלן. ביי דער טיר, וואָס פירט צום דעק אַרויף שטייט אַן אומגעהויער לאַנגע ריי פון מענטשן, וואָס ווילן אַרויפגיין. די ענגלענדער דערלויבן אָבער אַרויפצוגיין נאָר איינציקווייז: ווען איינער קומט צוריק, גייט דער צווייטער אַרויף.

דער דורשט ברענט, אָבער פון וואַנען נעמט מען וואַסער? אויבן אויפן דעק שטייט טאַקע אַ פעסל־וואַסער, אָבער ווי אַזוי ברענגט מען עס דאָ אַראָפּ פאַר די קינדער. די לעצטע האָבן אינם געטומל בעתן אַריבערגיין אויף דער דעפּאָרטאַציע־שיף פאַרלאָרן די רעשט פון זייערע כלים און ס'איז נישטאָ מיט וואָס צו ברענגען דאָס וואַסער. די ענגלענדער האָבן, וואָס אַן אמת, צעטיילט אַביסל כלים, אָבער נישט, חלילה, כדי אונז צו פאַרלייכטערן, נאָר פאַרקערט, כדי מהנה צו זיין זיך מיטן בילד, ווי אַזוי די יידן קריגן און אַמפּערן זיך איבער יעדער כלי, וואָס איז געוואָרן אַ יקר־המציאות. דאָס זעלבע האָבן זיי געטון ביים צעטיילן פּושקעס צו נעמען עסן: עטלעכע צענדליקער פּושקעס פאַר אַ ציבור פון ניין הונדערט מאַן! שטייען זיי אַזוי, די ענגלישע דזשענטלמענער, אויף די טרעפּ, וואָס פירן אַראָפּ אין שיפס־קעלער (אַראָפּצוגיין האָבן זיי מורא) און וואַרפן אַראָפּ, מעשה געלעכטער, די פּושקעס צווישן די פאַרזאַמלטע יידן. הונדערטער פאַר הענט, אויסגעשטרעקטע אַנטקעגן זיי באַמיען זיך צו כאַפּן די פּושקעס און הונדערטער קולות רייסן זיך און בעטן — גיב מיר, גיב מיר!...

ווען מען ברענגט אַראָפּ דאָס ביסל עסן, דריי עמערס זופּ פאַר ניין הונדערט מענטשן, ברעכט אויס נעבן די עמערס אַ קריגעריי. ווער סגעלינגט, באַקומט עפּעס צום עסן, אָבער דער רוב בלייבט ווייטער הונגעריק. אַמייסטן ליידן די קינ־דער. און דאָס זעלבע בילד חזרט זיך איבער צוויי מאָל אין טאָג: מיטאָג־צייט און אין אָוונט.

ס'איז שוין דער צווייטער טאָג, ווי מיר זיינען אָפּגעשווומען פון חיפה. פאַר־וואָס־זשע זיינען מיר נאָכנישט אָנגעקומען קיין ציפּערן? מיר האָבן דאָך שוין פון לאַנג געדאַרפט זיין דאָרט? און עס הויבט אָן צו עגבערן אין מוח די פראַגע: וווהין פירט מען אונז?

מען האָט אַראָפּגעבערענגט אין קעלער די עמערס מיט זופּ. די מהומה, וואָס איז אַנשטאַנען מיטן ברענגען דאָס עסן, האָט זיך פּלוצלונג איינגעשטילט. מען שטופּט זיך נישט, מען כאַפּט נישט און מען קריגט זיך נישט. די סיבה איז אַ פּשוטע — אין דער זופּ שווימען אַרום... פעטע און גראָבע ווערים. קיינער וויל נישט נעמען קיין עסן. דער דאָזיקער ספּאָנטאַנער שטרייק האָט זיך באַלד פאַרוואַנדלט אין אַ מעכטיקן מאַניפעסטאַציע־שטרייק, וואָס האָט פאַרשטאַרקט אונזער פּאָזיציע כלפּי חוץ און פאַרפעסטיקט אונזער כוח כלפּי פּנים. דאָס איז אונז אויך געלונגען אַ דאַנק דער לייטונג, וועלכע איז אין צווישנצייט אַנטשטאַנען. אַ דעלעגאַציע איז אַוועק צום קאַפּיטאַן און געפאָדערט פון אים, ער זאָל אונז זאָגן, וואָס איז אונזער גורל און וווהין פירט מען אונז? מיר זיינען נישט קיין שעפּסן, וואָס מען זאָל אונז פירן בלינדערהייט און דערצו נאָך געבן אונז ווערים צו עסן!

אַלס ענטפער האָט דער קאַפּיטאַן געצויגן מיט די אַקסלען און אונז אויפ־געקלערט, אַז וואָס אַנבעלאַנגט דער ריכטונג האָט ער ליידער קיין שום אַנונג נישט, וווהין מען פאָרט, ווייל ער האָט באַקומען אַ פאַראָרדענונג נאָכצושווימען דער אויס־שפּיר־שיף וואָס גייט פון פאָרויס און נאָר זי ווייסט די ריכטונג. וואָס אַנבעלאַנגט דעם עסן, איז אויף דער שיף נישטאָ פאַראַן קיין אַנדער פּראָוויאַנט, ער וועט זיך אָבער באַמיען, אַז עס זאָלן זיך מער נישט טרעפן אַזעלכע פאַלן פון ווערים אין דער זופּ. דאָך האָט דער שטרייק זיך פאַרצויגן 24 שעה.

עס האָבן נישט אויפגעהערט די נאָכטראַכטענישן וועגן דער ריכטונג פון דער נסיעה און יעדעס מאָל האָבן אַנדערע „ספּעציאַליסטן" אָנגעגעבן אַ נייע ריכטונג, וואָס זיי האָבן אַרויסגעדרינגען, נאָכפאָרשנדיק דעם גאַנג פון דער זון. אַמשטאַרקסטן האָט זיך אָבער פאַרשפּרייט דער קלאַנג, וואָס איז געקומען מצד די סאָלדאַטן, אַז מען פירט אונז צוריק צום פראַנצויזישן ברעג. מיר האָבן אָבער בשום אופן נישט געוואָלט גלויבן אין דעם.

מיר זיינען צוגעטראָטן צו אָרגאַניזירן אונזער לעבן אויף דער שיף. ס'איז אויסגעוויילט געוואָרן אַ סעקרעטאַריאַט, וועמענס אויפגאַבע איז געווען, אָנצופירן מיטן אינערלעכן לעבן. ווען ס'איז געקומען פרייטיק־צו־נאַכטס האָבן מיר אַפילו איינגעאָרדנט אַן עונג־שבת, וועלכער האָט אין אָט דעם ענגן קעלער אינמיטן ים, דערמונטערט אַביסל די מענטשן, צוגעגעבן זיי כוח און געהויבן זייער גייסט.

מיר האָבן אויך איינגעפירט אַ געוויסע שיטה אין אונזער באַציונג צו די ענג־לענדער. מיר האָבן זיך באַצויגן צו זיי, ווי צו מענטשן, וואָס פּערזענלעך זיינען זיי נישט שולדיק אין אונזער דעפּאָרטאַציע. אַזוי אַרום האָבן זיי זיך אויך אָנגעהויבן צו באַציען צו אונז מענטשלעכער און מיט רעספּעקט.

קיין שום אָרדענונג און שיטה האָט אָבער נישט געקענט פאַרלייכטערן דעם שרעקלעכן פּיין פון די, פאַרשמאַכטע אינם קעלער, מענטשן. די שרעקלעכע ענגשאַפט און בעיקר די דערשטיקנדיקע, נישט צום איבערטראָגן, היץ. דער דעק איבער אונזערע קעפּ איז צעגליט ווי פייער און דאָ אונטן איז מען ווי אין אַ קאַלך־אויוון, אין וועלכן עס צעבאַקן זיך די לייבער פון הונדערטער מענטשן. דער שוויס רינט אָן אויפהער פון די פּנימער און לייבער, ממש טייכנווייז. אַ שוואַרצע, שמוציקע

שיכט באדעקט די פנימער פון די מענטשן, וואס ליגן צוזאמענגעקוועטשט אויף דער אייזערנער פארשטויבטער און פארפעטסטער פאדלאגע. מען ווייסט שוין אפילו נישט אפ דעם שווייס פון פנים, מען לאזט אים רינען. אלע זיינען נערוועז און יעדע קליי־ניקייט דענערווירט ביז גאר.

די ענגלענדער האבן זיך אביסל „מרחם" געווען — און אויסגעהאנגען איבערן דאך פונם אונטערדעק ווענטילאטארן, וועלכע באוועגן זיך אונטערן דרוק פונם ווינט. דאס מאכט אביסל לייכטער, אבער ווי נאר דער ווינט שטעלט זיך אפ, קומט אלץ צוריק צום אלטן.

אויף דער תפיסה־שיף „עמפייר רייוואל"

(„עקזאדוס"־קינדער דערציילן...)

מען האט אונז אריבערגעפירט אויף דער דעפארטאציע־שיף. זי הייסט „עמפייר רייוואל". די ענגלענדער האבן אונז געהאלפן אריבערצוגיין, כדי מיר זאלן נישט פאלן. יא, קודם טרייבן זיי אונז, און דאן העלפן זיי אונז נאך. מיר זיינען אראפגע־גאנגען אין קעלער. ווידער זיינען מיר פאראורטיילט צו זיצן פארשפארט אין א קע־לער און דערצו נאך הינטער א הויכן פלויט פון שטעכל־דראטן. אין קעלער זיינען אבער פאראן צופיל מענטשן און ס'איז אזש שווער צו עטעמען. מיר האבן דעריבער באשלאסן צו פארלאזן דעם קעלער און אויסזוכן זיך א פלאץ אויפן דעק. מיר האבן אויסגעקליבן דעם דאך פון דעם בית־הכסא, ווייל קיין אנדער ארט איז נישט געווען. אויך דא איז נישט פאראן קיין פלאץ פאר אלעמען און א טייל האט געמוזט בלייבן אונטן...

דאס עסן, וואס די ענגלענדער האבן געגעבן איז געווען זייער שלעכט און מיר זיינען די גאנצע צייט געווען הונגעריק. די גאנצע צייט האבן מיר אויסגעקוקט אויף דער מינוט, ווען די רייזע וועט זיך שוין ענדיקן און מיר וועלן קומען קיין ציפערן. אבער נאך צוויי טעג האבן מיר שוין געוווסט, אז מיר פארן נישט קיין ציפערן. מיר האבן נאכגעקלערט און נאכגעקלערט — וווהין קענען זיי אונז פירן? נאך א טאג איז אוועק און מיר זיינען געוואר געווארן, אז מען פירט אונז צוריק קיין פראנקרייך. ווידער האבן אונז די ענגלענדער אפגענארט! זיי האבן געזאגט, אז זיי פירן אונז קיין ציפערן און דא ווייזט זיך גאר ארויס, אז מען פירט אונז צוריק קיין פראנקרייך. מיר האבן פראקלאמירט א הונגער־שטרייק אלס צייכן פון פראטעסט. א גאנצן טאג האבן מיר נישט גענומען קיין עסן. די ענגלענדער האבן געבערענגט דאס עסן, האבן מיר עס געלאזט שטיין אין א ווינקל א גאנצן טאג און נישט צוגערירט זיך צו אים.

במשך פון דער גאנצער רייזע האבן מיר זייער געליטן. מיר האבן געוואלט עפעס טון, מיט עפעס זיך פארנעמען, אבער ס'איז נישט געווען מיט וואס. א גאנצן טאג איז מען געלעגן אויף דער פאדלאגע און נישט געהאט וואס צו טון. מיר האבן געוואלט שרייבן, צייכענען, איז אבער נישט געווען קיין פאפיר און נישט קיין בלייפעדער.

מיר האבן מורא געהאט, אז ווען די שיף וועט קומען קיין פראנקרייך, וועלן די ענגלענדער אפשליסן די טיר, וואס פירט פונם דעק אין קעלער אריין און אזוי ארום וועלן זיך אונזערע חברים פונם קבוץ צעשיידן. האבן מיר זיך נאך מער צוזאַ־מענגעדריקט אויפן דעכל און ארויפגענומען פונם קעלער די רעשט חברים פונם קבוץ. איצט זיינען מיר שוין געווען צוזאמענגעפרעסט באמת ווי די הערינג, אבער מיר האבן זיך געפרייט, וואס מיר זיינען אלע צוזאמען.

י צ ח ק פ ע ר ל אָ ו ו

ע ק ז אָ ד ו ס ־ ל י ד ע ר

יצחק פערלאָוו האָט אַלס מעפּיל אנטיילגענומען
אין דער העלדישער „עקזאָדוס"־עפּאָפּעי.

עס גייט די פאַרצווייפלונג

פון רוסלאַנד, פון פּוילן, פון לעטלאַנד און ליטע,
פון טשעכן, רומעניען, פון עסטרייך און דייטש,
פון טייגעס סיבירער, אָשוויענטשימער שחיטה,
פון פּייער און וואַסער, פון קויל און פון בייטש —

עס גייט די פאַרצווייפלונג, וואָס יוירט, ווי אויף הייוון,
דער היימלאָזער עלנט, וואָס שרייט שטומערהייט,
וועם ס'האָט נישט באַוויזן פאַרשלינגען דער אויוון
און ס'איז זייער אש נישט געוואָרן צעשפּרייט.

עס גייען די רעשטלעך, די שארית־האומה,
שארית־היידן פון אונטערגאַנג גייט.
ווו עלטערן? קינדער? ווו פעטער? ווו מומע? —
אַ וועלט־טייל אַ גאַנצע מיט קברים פאַרזייט.

וואָס איז: שוועסטער? ברודער? וואָס איז: באָבע־זיידע?
וואָס איז אַזוינס ליבשאַפט? וואָס איז אַזוינס היים? —
אַ דור פון אלמנות, אַ דור פון יתומים,
אין חשכות, אין אנגסטן, זיי וואָגלען געהיים.

און ס'קוקן די מערדער מיט בליקן פאַרשייטע:
צי דען האָט פאַר די־אָ קיין קבר געקלעקט?
וואָס פּויזן זיי אום אין אייראָפּע באַפרייטע?
און ווו איז אַן אָרט, ווו ס'איז פריי זיי דער וועג? —

נישטאָ איז קיין וועג, נאָר מיט אומוועגן גייט מען,
דאָס הפקרע לעבן שטעלט מען אין קאָרט.
איבער פינצטערע תהומען, בערגער פאַרשנייטע:
צום ברעג פון אייראָפּע, צום ים, צו אַ פּאָרט!

און קומט מען צום ברעג, איז אַ שפּיי אויף אייראָפּע,
און בראַקע אין פּנים מיט בלוט און מיט גאַל.
אין שיפן, ווי הערינג אין פעסלעך, פאַרפּראָפּטע,
מען שפּרינגט איבער כוואַליעס, אַזוי־ווי אַ באַל.

קרייזן די מעוועס פון אויבן און קוועלן:
אַ דייזשע, אַ מולטער, — אויך מיר אַ שיף!...
נאָר ס'ברוגזט דער ים און עס רעווען די וועלן:
דער אָפּגרונט איז טיף! דער אָפּגרונט איז טיף!...

צום ראַנד, וווּ די זון גייט אויף יעדן באַגינען,
טראָגט זיך די דייזשע, דער מולטער, די שיף...
דער ים ווערט אַ בריוו־טרעגער: דעם אדרעס געפינען
און ברענגען דאָס שיפל, אַזוי־ווי אַ בריוו...

אַ בריוו פון גיהנום, וווּ יעטוועדער עולה,
אַן אות איז, אַ פּראַגע, אַ פּונקט, אַ געשריי: —
דאָס פאָלק איז דערוואָרגן געוואָרן אין גרוילן
און מיר דאַרפן לעבן און טראָגן דעם וויי! — — —

מארבע כנפות

אַלע פרייען זיך און לאַכן,
ברענט אַ „הוירא" און מען זינגט
אויף אַ זיבן צענדליק שפּראַכן...
און אין כאָר־אריין עס קלינגט...

ס'איז אַן אייזערנע פּאַדלאָגע.
אַ פּאַדלאָגע? — ס'איז אַ דעק!...
און עס טאַנצט אַ דור־הפלגה,
פון וווּ די וועלט האָט נאָר אַן עק...

מאַראָקאַנער, אַפריקאַנער
און מאַדזשאַרן אָן אַ צאָל...
טערק, פראַנצויז, אַמעריקאַנער,
סיביראַק און שפּאַניאָל...

מארבע־כנפות'דיקע יידן,
פיל לשונות, איין געזאַנג...
אַלע האָט צונויפגעטריבן
נאָר איין־איינציקער פאַרלאַנג...

זיטן און מנהגים וויפל?...
נאָר ביי יעדן איין פאַרשטאַנד!
אַלע אויף איין בידנער שיפל,
פון איין פאָלק און צו איין לאַנד!...

ווי רייסט מען קברים?

ווי רייסט מען קברים אויף די ימען?
גיי פאַרשטאָפּ דאָס מויל דעם ווינט!
אָ, זע: אַ וואָגלענדיקע מאַמע,
גייט שוין שעהן לאַנג צו קינד!

און די כוואַליעס אויף צו להכעיס,
שפּרינגען פון דער הויט אַרויס; —
וואַרפט די שיף זיך אין קדחת,
דער מאַמען גייען די קרעפטן אויס.

און ווען עס האָט די נאַכט פאַרשלונגען
דאָס ערשטע, קינדערשע געשריי;
אַלע קעפּ — אַראָפּגעזונקען.
הענט — געבראָכן זיך אין וויי.

ווישט די שוועסטער, צאַרט, ווי סאַמעט,
דאָס רויטלעך־קינדעריש געזיכט; —
אויף דער ערד, עס ליגט די מאַמע
און צוקאָפּנס ברענט אַ ליכט.

אויף דיין טאָכטער, מוטער רחל,
וואַרט נישט, בענק נישט אין דער שטיל — — — —
מיין לאַנד, נעם אויף איר קליינעם יתום,
אונזער יונגסטן מעפּיל!

חיפה הויבט זיך...

חיפה הויבט זיך, חיפה וויגט זיך,
ווי צו זען די שיף, וואָס פאָרט!...
חיפה מיט איר ווייטיק שטיקט זיך,
אָפּגעשניטן פונם פאָרט.

וואַרט אַ טאַטע, וואַרט אַ מאַמע,
וואַרט אַ ברודער און אַ פריינט,
אויף די וואָגלער פון די ימען,
וואָס מען לאָזט זיי נישט אַריין.

נאָך אַזעלכע וויסטע יאָרן,
קרעמאַטאָריע האָט געברענט! —
ווילט זיך כאַפּן אין די אָרעמס,
קושן, דריקן זיך די הענט... —

שטייען דזשעקלעך, מיט די שטעקלעך,
מיטן ביקס און רעוואָלווער; —
נישט קיין מענטשן, נישט קיין פעקלעך
דורכצולאָזן דאָ אַהער.

אויף די וואַסערן די שטילע,
גליטשט די שיף זיך צו דער בריק;
אויף דעם דעק, ביי די מעפּילים,
גיסט זיך בלוט פון יעדנס בליק.

כאָטש אַ יעדערן באַזונדער,
גיפטיק שטעכט אין האַרץ אַ שלאַנג; —
די פיר טויזנט פינף הונדערט
ברעכן אויס מיט אַ געזאַנג!...

פול מיט בענקשאַפט, פול מיט אומעט,
פול מיט טרערן און מיט באַנג; —
נישט קיין שיף! — ס'איז אָנגעשוואומען
פון גיהנום, דאָס געזאַנג! — — —

אין פּאָרט־דע־בּוק

די „עקזאָדוס"־מעפּילים אָנגעקומען אין פּאָרט־דע־בּוק

מאַרסעיל, 30 יולי 1947

נעכטן, דעם 29־טן יולי, זייגער אַכט אין דער פרי, זיינען די דריי ענגלישע „ליבערטי"־שיפן מיט די עולים פון „עקזאָדוס — 1947" אָנגעקומען אין פּאָרט־דע־בוק.

די ערשטע איז אַריינגעשוואומען די שיף „אושען וויגאר", דאַן די „עמפּייר רייוואַל" און צום סוף די „רונימעד פּארק". די שיפן זיינען נישט אַריינגעשוואומען אינם פּאָרט גופא, ווייל זיי האָבן נישט באַקומען די דערלויבעניש פון דער פראַנ־צויזישער מאַכט. זיי האָבן דעריבער פאַרוואָרפן דעם אַנקער ווייט פון ברעג.

דער רוף צום וועלט - געוויסן

פּאָרט־דע־בוק, 30 יולי 1947.

צום ערשטן מאָל האָבן די פּליטים, וואָס געפינען זיך אויף די דריי „ליבער־טי"־שיפן, באַקומען די מעגלעכקייט זיך צו ווענדן דירעקט צו דער וועלט־עפנט־לעכקייט.

דער אויפרוף, וואָס די פליטים האָבן רעדאַגירט אין ענגליש און באַשטימט פאַר די פאָרטרעטער פון דער אויסלענדישער פּרעסע, וואָס געפינען זיך אין פּאָרט־דע־בוק, האָט פאָלגנדיקן אינהאַלט:

„צו די פאָרטרעטער פון דער אייראָפּעאישער און אַמעריקאַנער פּרעסע,
צו די פאָרטרעטער פון דער פּרעסע פון אונזער געליבטן פאָטערלאַנד — א"י.
צו אַלע די, וואָס סימפּאַטיזירן מיט אונזער קאַמף פאַרן לעבן און פאַרן שלום.
מיר גיבן אייך צו וויסן פאָלגנדיקע פאַקטן:

מער ווי 4.500 יידן, וואָס האָבן זיך געראַטעוועט פון די נאַצישע פאַרניכטונגס־לאַגערן, — מיטגלידער פון דעם אָפּענעם ווידערשטאַנד קעגן נאַציזם און פאַשיזם, צווישן וועלכע עס געפינען זיך מענער, פרויען, אַלטע און קינדער, זיינען מיט 18 טעג צוריק אַרויפגעגאַנגען אויף דער שיף „אַדאַמאַ שיפ — עקזאָדוס 1947", כדי צו פאָרן קיין ארץ־ישראל.

זעקס שיפן פון ענגלישן פלאָט האָבן אונז אָנגעגריפן 30 קילאָמעטער ווייט פון ארץ־ישראלדיקן ברעג, ד. ה. אויסערהאַלב פון די טעריטאָריאַלע וואַסערן פון ארץ־ישראל. מ'האָט אונז באַוואָרפן מיט טרערן־באָמבעס און מיר זיינען געשטאַ־נען אונטער דעם פייער פון צוויי מינען - צעשטערער, וועלכע האָבן געשאָסן אויף אונזער שיף, ווו עס האָבן זיך געפונען אַלטע און קינדער.

אין פּאָרט־דע־בוק

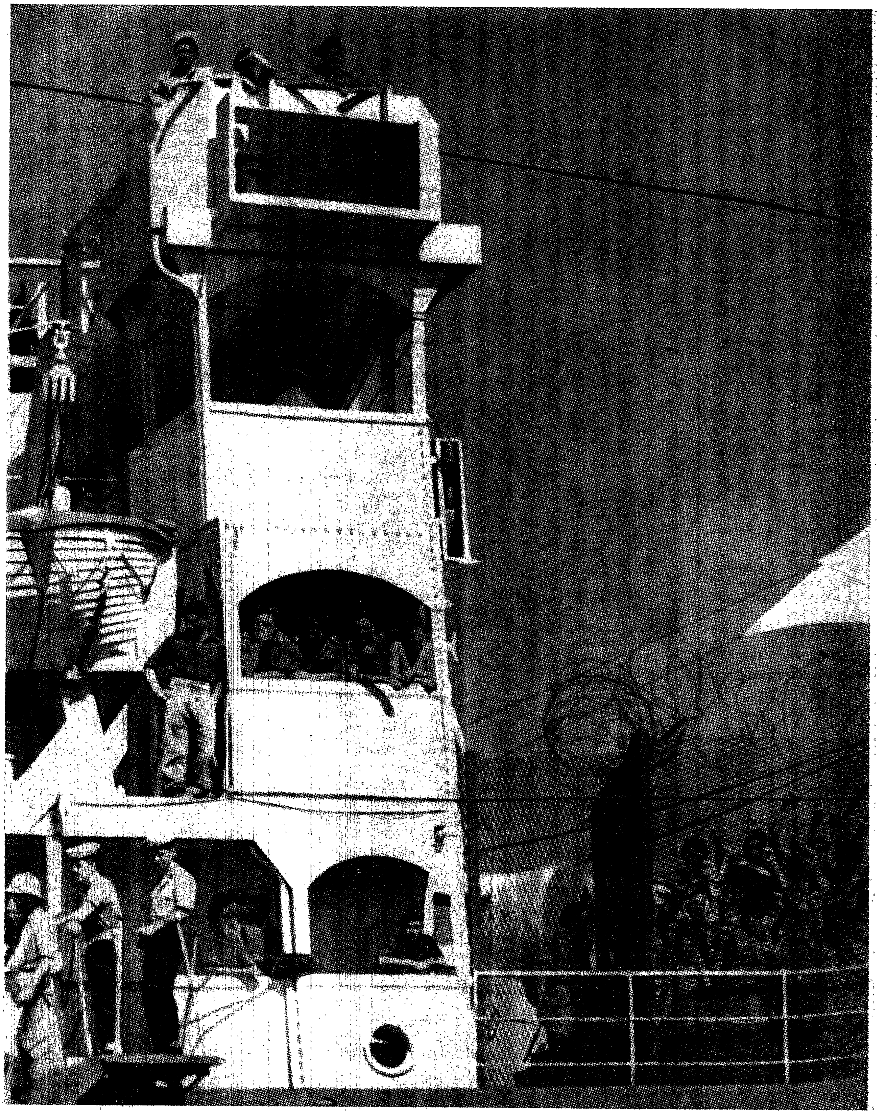

אושען וויגאר" — איינע פון די דריי תפיסה־שיפן

מיר האָבן געשטעלט אַ ווידערשטאַנד במשך פון 2 און אַ האַלבע שעה. אונ־זער כלי זין איז געווען: קאַרטאָפל, אַלטע קאָנסערוון־פּושקעס און ברעטער. דער ענגלישער פלאָט האָט דאַקעגן אויסגענוצט אַלע זיינע מיטלען.

ערשט ווען די ענגלענדער האָבן זיך אַרויפבאַקומען אויף דער שיף און האָבן אַריינגעוואָרפן טרערן־באָמבעס אין די קעלערן פון דער שיף, ווו מיר האָבן זיך גע־פונען, האָבן מיר אָפּגעשטעלט אונזער קאַמף, כדי נישט צו שטעלן אין סכנה דאָס לעבן פון אונזערע קינדערלעך.

אין פאַרלויף פון אונזער ווידערשטאַנד־אַקציע זיינען געהרגעט געוואָרן דריי מעפּילים — אין עלטער פון 15, 16 און 19 יאָר; געפאַלן איז אויך אַן אַמעריקאַ־נער מאַטראָז מיטן נאָמען בערנשטיין. פאַרוואונדעט זיינען געוואָרן 70 פּערזאָן.

די ענגלענדער האָבן אונז צוגעזאָגט איבערצופירן די שיף קיין ציפּערן. זיי האָבן פאַרשפּרייט פּראָקלאַמאַציעס מיט דער דאָזיקער הבטחה און דערויף האָבן מיר זיך דערקלערט גרייט אַריבערצוגיין אויף די דריי ענגלישע שיפן.

מיר שרייבן אייך פון דער שיף „עמפּייר ריוואַל". מיר זיינען דאָ 1526 פּליטים, מייסטנס פרויען און קינדער.

מיר לעבן אונטער באַדינגונגען, וועלכע זיינען געפערלעך פאַרן געזונט פון אונזערע קינדער.

נאָר אייניקע פון אונז קענען אַמאָל אַרויסגיין אויפן דעק.

מיר ליידן זייער שטאַרק פון דער היץ. די באַשפּייזונג באַשטייט פון הונגער־פּאָרציעס; די קינדער פאַרלירן די גאַנצע צייט פון געוויכט. דער ענגלישער דאָקטאָר איז נישט אימשטאַנד איינצוהאַלטן די קראַנקהייטן, וואָס פאַרשפּרייטן זיך, באַזונ־דערס די הויט־קראַנקהייטן.

אונזער שיף, וועלכע קען אויפנעמען העכסטנס 900 פּערזאָן, אַנטהאַלט חוץ די 1526 פּליטים אויך הונדערטער ענגלישע סאָלדאַטן דערצו.

מען האָט גאָרנישט פאָרויסגעזען פאַר אונזער איינאָרדענונג. די באַדינגונגען זיינען שווידערלעכע. די פיר קלאָזעטן זיינען פאַרשטאָפּט און אַ שלעכטער גערוך פאַר־שפּרייט זיך איבער דער גאַנצער שיף. אין דער דאָזיקער שטיקנדיקער אַטמאָספער איז אוממעגלעך צו שלאָפן.

צוליבן מאַנגל פון וואַסער קענען מיר זיך אויך נישט וואַשן.

מיר ווילן זיך נישט באַקלאָגן אויף די ענגלישע סאָלדאַטן, אָבער פאַר דער קלענסטער זאַך ריזיקירן מיר צו באַקומען אַ קלאַפּ מיטן שטעקן.

מיר פרעגן ביי דער גאַנצער וועלט, פאַר וואָס פאַרא חטאים האָט מען אונז אַריינגעשפּאַרט ווידער אַמאָל הינטער די שטעכל־דראָטן? איז דען אונזער חטא געווען, וואָס מיר האָבן געוואָלט פאָרן אין אונזער פאָטערלאַנד?

נישט קוקנדיק אויף אונזער פיזישער שוואַכקייט, איז אונזער מאָראַל זייער שטאַרק.

מיר זיינען געווען זייער גערירט פון דער גאַסטפריינטשאַפט פון פראַנקרייך, אָבער מיר זיינען פעסט אַנטשלאָסן צוריקצוקערן קיין ארץ־ישראל.

מיר פאַרלאַנגען מען זאָל אונז דערמעגלעכן דריי זאַכן:

1) מען זאָל אונז באַזאָרגן מיט שפּייז־מיטלען און געטראַנקען.

2) מען זאָל אַראָפּנעמען די שטעכל־דראָטן.

3) דער אינטערנאַציאָנאַלער רויטער קרייץ זאָל איבערנעמען די קאָנטראָל.

אָבער מער פון אַלץ פאַרלאַנגען מיר, אַז די עפנטלעכע מיינונג אין דער גאַרער וועלט זאָל פאַרשטיין דעם זין פון אונזער קאַמף און זאָל אונז העלפן אים צו געווינען!
שיקט אונז צוריק קיין חיפה!

ניין, מיר וועלן נישט אַראָפּגיין! (מעפּילים דערציילן...)

אין איינעם אַ פרימאָרגן האָבן די ענגלענדער צעטיילט צווישן אונז אַן אויפרוף, אין וועלכן זיי האָבן אונז אָנגעזאָגט, אַז מאָרגן קומען מיר צו צו די פראַנצויזישע ברעגעס. עס האָט זיך, הייסט עס, באַשטעטיקט דער קלאַנג, וועלכער האָט אונז באַגלייט במשך פון דער גאַנצער נסיעה, און וועלכן מיר האָבן מיט עקשנות געוואָלט פאַרטרייבן פון אונזער באַוווסטזיין. איצט איז שוין קלאָר — מען האָט אונז צוריקגעפירט צום אָרט פון וואַנען מיר זיינען אַרויסגעשוווּמען...

מיר האָבן באַשלאָסן, אַז מיר וועלן פאַר קיין שום פאַל נישט אַראָפּגיין אין פראַנקרייך. מיר האָבן זיך צוגעגרייט צו אַ קאַמף, ווייל מיר זיינען געווען איבערצייגט, אַז אַזאַ זאַך דערוואַרט אונז. מיר זיינען געווען זיכער, אַז די ענגלענדער וועלן פּרווון אַראָפּצוזעצן אונז מיט כוח אויפן ברעג און מיר זיינען געווען גרייט אויפן ערגסטן.

פאַרנאַכט האָבן זיי אונז מודיע געווען, אַז 5 אַזייגער אינדערפרי וועלן צוקומען צו אונזער שיף, קליינע שיפלעך, וואָס וועלן אונז צופירן צום ברעג.

אין יענער נאַכט האָט קיינער פון אונז קיין אויג נישט צוגעמאַכט. האַלב־דרימלענדיק, זיינען מיר אַלע געלעגן צוגעדריקט איינער צום צווייטן אינם פינצטערן קעלער און מיר האָבן געוואַרט... פּלוצים האָט די נאַכט־שטילקייט איבערגעריסן אַ האַרצרייסנדיקער געשריי: „געוואַלד! יידן, ראַטעוועט!" ווי עלעקטריזירטע זיינען מיר אויפגעשפּרונגען פון אונזערע ערטער, מיינענדיק, אַז דער קאַמף האָט זיך שוין אָנגעהויבן. אָבער באַלד האָט זיך אַרויסגעוויזן, אַז דאָס האָט אַ ייד זיך צעשריען דורכן שלאָף. מיר זיינען ווידער געבליבן זיצן פאַרשוויגטע און אין דערוואַרטונג פון דעם, וואָס דאַרף קומען.

אַכט אינדערפרי האָט זיך באַוויזן דער קאַפּיטאַן און אָנגעזאָגט, אַז דער פרישטיק איז פאַרטיק און מיר זאָלן קומען אים נעמען. קיינער האָט זיך אָבער פונם אָרט נישט גערירט, נישט געענטפערט. מיר האָבן דאָס עסן נישט גענומען.

צען פאַרמיטאָג איז אויף אונזער שיף אַרויפגעקומען אַ פראַנצויזישע דעלעגאַציע. מיר האָבן זיך אַלע צונויפגעזאַמלט אויפן ענגן דעק. גרויס איז געווען אונזער פרייד, ווען מיר זיינען געוואָר געוואָרן, אַז צוזאַמען מיט דער פראַנצויזישער דעלעגאַציע איז אויך געקומען אַ פאַרשטייער פון דער יידישער אַגענץ. ענדלעך, נאָך לאַנגע טעג פון אומרואיקער דערוואַרטונג, וועלן מיר איצט שוין דערוויסן זיך, וואָס וועט זיין אונזער גורל.

אַ פראַנצויזישער אָפיציר לייענט אונז פאָר אַ דעקלאַראַציע פון זיין רעגירונג און דער פאָרשטייער פון דער יידישער אַגענץ זעצט באַלד איבער אין יידיש. אין דער פראַנצויזישער דעקלאַראַציע ווערט געזאָגט, אַז פראַנקרייך איז גרייט צו געבן אונז אַן אזיל, אויב מיר וועלן מסכים זיין אַראָפּצוגיין — — —

מיר האָבן אָנגעשטעלט אונזערע אויערן און נישט געוואָלט פּשוט גלויבן. איז דאָס אמת, אַז דאָרט ווערט געזאָגט: „א ו י ב א י ר ו ו ע ט מ ס כ י ם ז י י ן

אַ ר אָ פּ צ ו ג י י ן"? הייסט עס, אַז אונזער אַראָפּגיין אויף דער פראַנצויזישער ערד איז אָפּהענגיק נאָר פון אונזער אייגענעם ווילן?

מיר האָבן אין דער ערשטער מינוט נישט געקענט באַגרייפן, וואָס עס קומט דאָ פאָר. אָט זיינען מיר אַלע צונויפגעקומען זיך, גרייט צום קאַמף, גרייט איינצו־גראָבן זיך מיט די נעגל אונזערע אינם דעק פון דער שיף און אַנטקעגנשטעלן זיך און צונישט מאַכן יעדן פּרווו, אַרויסצוזעצן אונז אויף דער אייראָפּעאישער ערד און פּלוצים — אַזעלכע ווערטער פון אַ פאָרשטייער פון דער פראַנצויזישער רעגירונג: „א ו י ב א י ר װ ע ט װ ע ל ן..."

פאַרגליווערטע און שווייגנדיקע, זיינען מיר געשטאַנען ביז די דאָזיקע ווער־טער זיינען אַריינגעדרונגען אין אונזער באַוווסטזיין, און מיטאַמאָל פאַרפלייצט אונזערע הערצער.

ס׳איז, הייסט עס, דאָך נאָך פאַראַן אַביסל יושר אויף דער וועלט! פאַראַן נאָך אַביסל גערעכטיקייט און מענטשלעכקייט לגבי אונז!

און מיטאַמאָל האָבן מיר אויסגעבראָכן אין אַ געוויין. געוועז איז דאָס אַ שרעק־לעך געוויין. אַלע האָבן געוויינט: מענער, פרויען, קינדער און אַלטע. אויך פון די אויגן פונם פראַנצויזישן אָפיציר האָבן טרערן גערונען און דער יידישער איבער־זעצער האָט זיך צעהעשעט ווי אַ קליין קינד.

דער ה׳ מ. האָט געענטפערט אין נאָמען פון די מעפּילים. ער האָט געדאַנקט דער פראַנצויזישער רעגירונג פאַר איר מענטשלעכער באַציונג צו אונז און דערקלערט, אַז מיר ווילן פון דער שיף נישט אַראָפּגיין, אַז מיר ווילן נישט אַראָפּגיין אויף דער אייראָפּעאישער ערד, וועלכע איז פאַר אונז דער סימבאָל פון אונזער שרעקלעכן חורבן, און אַז נאָר ארץ־ישראל ברענגט אונז לעבן. מיר ווילן דעריבער נישט פאַר־בייטן לעבן אויף חורבן. ער האָט אונטערגעשטראָכן, אַז צווישן אונז געפינען זיך הונדערטער זעלנער און פּאַרטיזאַנער, וועלכע האָבן געקעמפט אַקסל ביי אַקסל מיט די אַלירטע און איצט פירט מען זיי ווי פאַרברעכערס, און פאַרענדיקט האָט ער אין נאָמען פון אַלע, אַז לעבעדיקע ווילן מיר פון דער שיף נישט אַראָפּגיין.

נאָך זיינע לעצטע ווערטער האָט זיך צעטראָגן אַ מעכטיקער געזאַנג פון „התקוה". אַזאַ געזאַנג איז נאָך נישט געהערט געוואָרן און וועט זיכער שוין מער נישט געהערט ווערן. ער האָט זיך אַרויסגעריסן פון די טיפענישן פון אונזערע הער־צער און זיך געטראָגן ביז צו די הימלען. אַלץ, וואָס מיר האָבן אין יענער מינוט געפילט האָבן מיר אַריינגעגעבן אין דעם דאָזיקן געזאַנג פון „התקוה": די שאַנד פון אונזער דעפּאָרטאַציע פון די ברעגעס פון ארץ־ישראל, אונזער צער, ווייטיק און פאַרביטערטקייט; אונזער קאַמפס־גרייטקייט און אונזער פעסטן באַשלוס צו שטיין אין דעם דאָזיקן קאַמף ביז צום סוף; אונזער גליק און פרייד, וואָס מיר האָבן דווקא דאָ, ווו מיר האָבן זיך אַמווייניקסטן גערעכט, דערפילט, אַז ס׳זיינען נאָך פאַראַן מ ע נ ט ש ן אויף דער וועלט, מענטשן, וואָס פאַרשטייען אונזער גייסט און רעדן מיט אונזער שפּראַך. קיינמאָל אין לעבן ווילן מיר אָט יענעם מאָמענט נישט פאַר־געסן: ער האָט דעמאָלט דערהויבן יעדן „עקזאָדוס"־מענטש, געשטאַרקט אים און אין אַ פעלז אים פאַרוואַנדלט.

אַ טיף־גערירטער האָט דער פראַנצויזישער אָפיציר געענטפערט. ער האָט גע־זאָגט, אַז זיין האַרץ איז מיט אונז און אַז די פראַנצויזישע רעגירונג סאָלידאַריזירט זיך מיט אונז. ער האָט אונטערגעשטראָכן, אַז פראַנקרייך איז אַ דעמאָקראַטישע מדינה און זי פאַרשטייט וואָס דאָס הייסט קאַמף פאַר פרייהייט. אויך זי האָט שווער

געליטן בעת דער דייטשער אָקופּאַציע און אירע בירגער פאַרשטייען אונזער גייסט.

די פראַנצויזישע דעלעגאַציע איז אַראָפּ פון דער שיף, און ביי אונז איז די שמחה געוואָרן אין לשער. ווי מיר זינגען אַזוי און טאַנצן — באַמערקן מיר, אַז עס דערנענטערט זיך צו אונז מיט דער גאַנצער שנעלקייט אַ קליינע לאָדקע, אין וועלכער עס שטייט אַ יונגער בחור און שרייט צו אונז דורך אַ מעגאַפאָן: „גייט נישט אַראָפּ, גייט נישט אַראָפּ, דער ישוב איז מיט אייך!" צו אונזער שמחה איז שוין נישטאָ קיין גרענעץ. מיר האָבן ווידער דערזען, אַז מיר זיינען נישט איינזאַם, אַז אומעטום, ווו עס געפינען זיך יידן, קלאַפּן זייערע הערצער מיטן זעלבן ריטם, וואָס אונזערע. מיר האָבן דערזען, אַז מיר האָבן אויך דאָ, אינם פראַנצויזישן פּאָרט, טרייע ברידער, וועלכע שטייען אונז צו הילף — דאָס זיינען דאָך די בחורים פון דער „הגנה"!

מאָרגן וועלן נייע שיפן קומען!

דער ענגלישער פּלאַט, וואָס האָט זיך קיינמאָל נישט פאַרנומען מיט צוהעלפן דער יידישער אימיגראַציע, האָט זיך איצט פאַרוואַנדלט אין אַ שטער־קראַפט פאַר דער יידישער עליה. ער איז געוואָרן אַ שטיץ־פּונקט פאַר דער דורכפירונג פון דער ענגלישער ווייס־בוך־פּאָליטיק, וואָס איז נישט לעגאַל און נישט מאָראַליש. אַ פלאָט, וואָס קעמפט קעגן אָרעמע, שוואַכע מענטשן, וועלכע ראַטעווען זיך פון די לאַגערן, ווו דער מאָראַלישער מצב זייערער איז נישט בעסער ווי אין אָשוויענטשים און מיידאַנעק — אַזאַ פלאָט וועט נישט אַריין אין דער געשיכטע מיט רום. די דעמאָ־קראַטישע וועלט טוט נאָך אַלץ גאָרנישט, בכדי היינט, עטלעכע יאָר נאָכן נצחון איבערן היטלעריזם, אַ סוף צו מאַכן צו דער שאַנד פון די קאָנצענטראַציע־לאַגערן. האָבן מיר אַליין געפונען דעם אויסוועג וויאַזוי צו ליקווידירן די לאַגערן.

ענגלאַנד וויל די פּליטים שיקן אין זייערע „היימלענדער", אָבער ווו איז זייער היים? — דאַכאַו און אָשוויענטשים? פאַרוואָס שיקט ענגלאַנד נישט צוריק אין זייערע היימען די טויזנטער פּוילישע, יוגאָסלאַווישע און לעטישע פאַשיסטן, וואָס געפינען זיך אין דייטשלאַנד?

ענגלאַנד וויל אונז איינרעדן, אַז אויב מען וועט אַריינלאָזן יידן קיין ארץ־ישראל, וועט אויסברעכן אַן אַראַבישע רעוואָלוציע, אָבער מיר זיינען נישט אַזעלכע פּאָליטישע עמי־הארצים, אַז מען זאָל אונז קענען איינרעדן אַזעלכע באָבע־מעשיות.

וואָס פאַרא מהלך איז פון יענעם ענגלאַנד, דעם ענגלאַנד פון באַלפורן, ביז ענג־לאַנד פון בעווין, וועלכער לאָזט די יידן נישט אַריין אין זייער היימלאַנד. אָבער די יידן, וואָס האָבן זיך קעגנגעשטעלט די דעקרעטן פון היטלערן און הימלערן, וועלן אויך נישט פאָלגן די באַפעלן פון בעווינען. און פּונקט ווי דאָס פאַרמעלע אָפּשטעלן די יידישע עליה האָט נישט געהאָלפן ביז איצט, אַזוי וועט דאָס ווייטער אויך נישט העלפן. היינט איז עס די שיף „עקזאָדוס 1947" — מאָרגן וועלן קומען אַנדערע שיפן!

מיר האָבן אַלץ געטון, בכדי צו קומען צו אַ פאַרשטענדיקונג מיט ענגלאַנד, מיר זיינען גרייט געווען אויף פשרות, הגם נישט אַלע ציוניסטן זיינען דערויף מסכים געווען. איצט אָבער האָבן מיר מיט איר געענדיקט. קיינער האָט ענגלאַנד

קינדער און יוגנטלעכע פון „עקזאָדוס 1947"

נישט געבעטן צו נעמען דעם מאַנדאַט. האָט זי אים גענומען, מוז זי אויספירן אירע התחייבותן, אויב נישט — זאָל זי אים צוריק אָפּגעבן.

ענגלאַנד פּרוווט איינריידן דער וועלט, אַז די ציוניסטישע פּראָפּאַגאַנדע פירט עם די יידן קיין ארץ־ישראל, אָבער דאָס איז שקר. יידן ווילן קיין ארץ־ישראל, ווייל זיי האָבן נישט קיין אַנדערן אויסוועג. אַ פּלעביסציט אין די לאַגערן וועט נאָך היינט באַווייזן, אַז 80 פּראָצענט ווילן פאָרן קיין ארץ־ישראל.

די נאָענטסטע זיצונג פון דער „אָנו" וועט מוזן באַטראַכטן די אַלע ענגלישע גוואַלט־טאַטן איבער די יידן און ענדלעך געפינען אַ דעפיניטיווע לייזונג פאַרן יידישן פאָלק און פאַר ארץ־ישראל. די ביידע לייזונגען זיינען ענג פאַרבונדן צווישן זיך. מיר וויסן נישט, צי אַ צווייטער מאַנדאַטאַר פון ארץ־ישראל וועט זיין בעסער. סיי דער ישוב אין ארץ־ישראל און סיי דאָס יידישע פאָלק זיינען דעריבער גרייט איי־בערצונעמען זייער גורל אין זייערע אייגענע הענט.

פּאַריז, יולי 1947.

ד"ר נחום גאָלדמאַן

(פון אַ רעדע געהאַלטן אויף אַ גרויסער פּראָטעסט־מאַניפעסטאַציע אין פּאַריז)

רעזאָלוציע פון דער פראַנצויזישער נאַציאָנאַלער פאַרזאַמלונג

פּאַריז, 31 יולי 1947.

אויף איר זיצונג פון 30־טן יולי האָט די נאַציאָנאַלע פאַרזאַמלונג גענומען שטעלונג צום גורל פון די יידישע עמיגראַנטן פון „עקזאָדוס 1947".

ה' באָנפו (מ. ר. פּ.) האָט פאָרגעלייענט אַן אינטערפּעלאַציע וועגן: „די מאָס־מיטלען, וועלכע די פראַנצויזישע רעגירונג האָט בדעה אָנצונעמען, כדי אויסצומיידן דאָס איבערחזרן זיך פון אַזאַ פאַל ווי „עקזאָדוס 1947".

מאַדאַם מאַדלען בראַון, וויצע־פּרעזידענטין פון דער נאַציאָנאַלער פאַרזאַמלונג (קאָמוניסטין) דערקלערט, אַז די אויסערן־קאָמיסיע האָט איינשטימיק באַשלאָסן פאָרצולייגן דער נאַציאָנאַלער פאַרזאַמלונג דעם פאָלגנדיקן רעזאָלוציע־טעקסט:

„די נאַציאָנאַלע פאַרזאַמלונג באַגריסט די רעגירונג פאַר איר ליבעראַלער האַנד־לונג אין דעם טראַגישן פאַל פון „עקזאָדוס", זי בעט אויך מודיע צו זיין ווי אַמ־שנעלסטן דער ענגלישער רעגירונג וועגן דער אויפרעגונג פון דער נאַציאָנאַלער פאַרזאַמלונג און איר האָפענונג, אַז די דאָזיקע פראַגע וועט געלייזט ווערן אין גייסט וואָס אַנטשפּרעכט די פליכטן פון דער מענטשהייט".

דער פאָרשלאָג פון דער רעזאָלוציע איז געוואָרן איינשטימיק אָנגענומען.

די ענגלענדער פּראָוואָצירן

(מעפּילים דערציילן...)

גאָר אינגיכן האָבן מיר אָנגעקניפּט אַ סטאַבילן קאָנטאַקט מיטן ברעג. יעדן טאָג פלעגט מען אונז ברענגען פונם ברעג פּראָוויאַנט און צוזאַמען מיט אים פלעגט מען אויך אַריינברענגען — מיט דער עליה „ב", ווי ס'האָבן עס אָנגערופן די ליצנים

אויף דער שיף — ציימונגען, בראַשורן און סתם ידיעות. מיר האָבן ווידער אָנגע־קניפּט אַ קאָנטאַקט מיט דער וועלט און בפרט מיט אונזערע ברידער באשר הם שם און מיטן ישוב אין ארץ־ישראל. דאָס האָט אונז געשטאַרקט און צוגעגעבן מוט צום אויסדרויערן.

די ענגלענדער האָבן געטון אַלץ אין דער וועלט, בכדי צו פאַרמיאוסן אונז דאָס לעבן אויף דער שיף און זיי האָבן די לעבנס־באַדינגונגען, וואָס זיינען אַזוי אויך שוין געווען אומענטשלעכע, פאַרוואַנדלט אין אַ גיהנום ממש. דער דאָקטאָר האָט אויפגעהערט אויפצונעמען קראַנקע, און צו יעדער קרענק, צום קלענסטן קראַץ, אָדער ווונד האָט ער געהאַט נאָר איין תשובה: „גייט אַראָפּ אויפן ברעג, וועט מען אייך דאָרט אויסהיילן". אַפילו דער שווייצערישער דאָקטאָר, וועלכן דער רויטער קרייץ האָט אַרויפגעשיקט צו אונז אויף דער שיף, האָט אויך גאָר ווייניק געקענט ענדערן די לאַגע אונזערע.

די שיפס־אַרבעטער האָבן אויפגעהערט צו רייניקן דעם דעק. די ענגלענדער האָבן אויך אַוועקגענומען די ווענטילאַטאָרן, וואָס זיינען געהאַנגען איבערן קעלער־דאַך אַזוי, אַז אינם קעלער איז געוואָרן היים און דושנע נישט צום אויסהאַלטן (געווען זיינען דאָס זומער־טעג און די היץ איז געווען אַזוי גרויס, אַז אין פראַנקרייך האָט מען אַזעלכע היצן נישט געדענקט זינט צענדליקער יאָרן). יעדן טאָג האָבן זיי דערפינדן נייע פאַרפייניקונגס־מיטלען. איינמאָל האָבן זיי, למשל, אַוועקגעשטעלט צוויי שוואַרצע אַרבעטער, זיי זאָלן קלאַפּן מיט האַמערס אינם דעק אַריין, כדי צו צערייצן די, אַזוי אויך שוין, אָנגעשפּאַנטע נערוון אונזערע. און נאָך אַזעלכע המצאות, שטענדיק נייע, שטענדיק אַנדערע.

אונזערע נערוון זיינען טאַקע געוואָרן זייער צערייצט. פאַר אַ ליאַדע־וואָס פלעגן זיך מענטשן דענערווירן, און קריגן און ספּעציעל פלעגט דאָס פּאַרקומען אין דער ריי ביים נעמען וואַסער. מיר האָבן דערפילט, אַז אויב מיר וועלן מיט ענערגיע און שכל נישט זען צו באַהערשן אונזערע נערוון, קענען מיר נאָך אַמאָל פאַרשפּילן דעם דאָזיקן נערוון־קאַמף, וואָס וועט קענען אונז אָנגעווענדעט.

מיר האָבן געטון אַלץ, וואָס מיר האָבן נאָר געקענט, בכדי צו באַהערשן די לאַגע. אַזוי האָבן מיר אָנגעהויבן אַליין רייניקן און וואַשן דעם דעק (דאָס האָבן גענומען אויף זיך די קינדער), איינגעשטעלט סדרנים ביים נעמען וואַסער, אויסגעאַרבעט אַ רעגולאַמין, וועלכער האָט פאַרפליכטעט איטלעכן מעפּיל אויף דער שיף און דאָס וויכטיקסטע: מיר האָבן אָרגאַניזירט אַן אינטענסיווע אַרבעט אינערהאַלב פון די קיבוצים פון פאַרשידענע באַוועגונגען, וואָס האָבן זיך געפונען אויף דער שיף. זיי, די קבוצים, זיינען טאַקע געוואָרן דער וויכטיקסטער פאַקטאָר אינם לעבן פון די מעפּילים, זיי האָבן טאַקע גענומען אויף זיך צו טראָגן דעם גאַנצן עול פון אָרגאַניזירן און איינאָרדענען דאָס לעבן אויף דער שיף און זיי זיינען עס געווען די, וואָס האָבן אין די ערגסטע און קריטישסטע מאָמענטן נישט דערלאָזט די מענטשן צוזאַמענצוברעכן זיך מאָראַליש.

די גרעסטע וווּנדער האָבן אָבער באַוויזן די קינדער. זיי האָבן גענומען אויף זיך דעם גרעסטן טייל פון דער אַרבעט ביים איינאָרדענען די מסיבות שבת, וואָס האָבן אַזוי פיל מוט צוגעגעבן די מענטשן. זיי האָבן מיט זייערע קלינגנדיקע שטי־מעלעך פאַרצויבערט אַלעמען אויף דער שיף און געשאַפן אַן אַטמאָספער פון הייטערקייט און מונטערקייט. אָבער דער גרעסטער זכות זייערער איז געווען, וואָס

דוקא זיי זיינען עס געווען די, וואָס האָבן באַשאַפן אויף דער שיף דעם גייסט פון נישט־אונטערגעבן זיך פאַר קיין שום פּרייז.

די פּראָוויאַנט־פּעקלעך, וואָס מיר פלעגן באַקומען רעגולער פונם ברעג, האָבן אין אַ גרויסער מאָס פאַרבעסערט אונזער עסן. דער גאַנצער פּראָוויאַנט, פונם אויפנעמען ביז צום צוגרייטן און צעטיילן, איז געלעגן אין אונזערע הענט. די געקעכצן זיינען געמאַכט געוואָרן מיט טעם און ס'האָט דערביי געהערשט אַ פולקאָמענע אָרדענונג. איין זאַך איז אָבער נישט געווען באַקוועם: אַזוי ווי מיר פלעגן באַקומען די פּראָדוקטן נאָר איינמאָל אין צוויי טעג, האָט מען געמוזט ערגעץ אַוועקשטעלן דעם טייל פון די פּראָדוקטן, וואָס איז געווען באַשטימט אויפן צווייטן טאָג. צו אונזער דיספּאָזיציע איז געשטאַנען נאָר דער קעלער און מען האָט געמוזט אַלע קאַסטנס מיטן פּראָוויאַנט אַוועקשטעלן אינם קעלער. און ס'איז געוואָרן נאָך ענגער.

די באַציונגען מיט די ענגלענדער האָבן זיך פאַרערגערט, און אַ סך מאָל פלעגן טרעפן פאַלן פון לייכטע געשלעגערייען. מיר האָבן זיך אָבער באַמיט נישט צו לאָזן זיך באַפאַלן אויף די פּראָוואָקאַציעס, ווייל מיר האָבן געוווּסט, אַז די ענגלענדער וואַרטן נאָר אויף דער געלעגנהייט צו לאָזן אין גאַנג זייערע פויסטן און שטעקענער.

נאָך אַ צוזאַמענשטויס, וועלכער איז פאָרגעקומען נעבן די טרעפּ, וואָס פירן אין קעלער אַריין, האָט מען די ענגלענדער מער נישט דערלויבט אַראָפּצוגיין. עס זיינען אויך דערוויטערט געוואָרן די וואַכן פון די טירן און מיר האָבן באַקומען אַ פרייען צוטריט צו יענעם חלק פונם דעק, וועלכער איז ביז איצט געווען פאַרשפּאַרט פאַר אונז.

וואָס עס האָט זיך אָפּגעטון אינם קעלער איז שווער צו באַשרייבן. שעהנווייז פלעגן די מענטשן ליגן אויף דער שוואַרצער פאָדלאָגע אין דער שרעקלעכער היץ און אין טייכן פון שוויים — ממש ווי אין אַ גיהנום. אַמערגסטן איז עס די קינדער, וועלכע זיינען דאָך נישט מער ווי קינדער, וואָס קענען נישט איינזיצן די גאַנצע צייט אויף איין אָרט, און מוזן זיך אויך אַביסל באַוועגן. און „באַוועגן זיך" הייסט דאָ — קריכן אויף מענטשן און שטערן זיי אינם — אייביקן נישט־טון, וואָס פלעגט פאַרנעמען די גאַנצע צייט פונם טאָג.

הינטער די קראַטעס פון אַ תפיסה־שיף

דער איינציקער פון אַלע זשורנאַליסטן פאַרזאַמלטע אין פּאָרט־דע־בוק, וועלכן עס איז געלונגען געהיימערהייט אַרופצוכאַפּן זיך אויף איינער פון די דריי תפיסה־שיפן, וואָס האָבן געבראַכט די 4500 מעפּילים צו די פראַנצויזישע ברעגעס, איז געווען דער באַקאַנטער מיטאַרבעטער פון דער פּאַריזער צייטונג „פראַן־טירער"—פּ. זש. אַרמאָרען.

„איך בין נישט קיין ייד. איך האָב גאָרנישט קעגן די ענגלענדער. זאָל ווייטער ה' דאַף־קופּער פּראָטעסטירן און זאָל לידי דיאַנאַ זיך פאַרנעמען מיט סאָציאַלער הילף און זאָלן אַלטע ענגלישע מוידן שיקן פּעטיציעס (ווי פאַר אַ יאָר) וועגן די חזרים פון ביקיני...

מען משפּט אפילו די קריגס־פאַרברעכערס. מען רעדט וועגן דער אייזערנער פאָרהאַנג, אָבער נישט וועגן די אייזערנע קראַטעס. צביעות הערשט איבעראַל. יעדער בלאַמירט די גרוילטאַטן פון זיין שכן. מען בויט אויך פּאַלאַצן פאַר דעם שלום

פון דער וועלט... און מיר צאָלן פאַר די דעלעגאַטן. די מיסיאָנערן פּראָוון און דער פּויפּסט עפנט נישט דאָס מויל...

איך פיר אויס מיין אויפגאַבע. איך בין נישט קיין פּאַרטייִדיקער און נישט קיין וואָרט־טרעגער. איך בין נאָר אַן עדות, און דאָס אַלץ, וואָס איך שרייב דאָ, וואָלט איך געקענט איבערחזרן פאַר אַ טריבונאַל און אונטער אַ שבועה.

מיינע קאָלעגן פון פאַרשידענע ריכטונגען און פון פאַרשידענע לענדער, זייַנען געקומען קיין פּאָרט־דע־בוק און זיי האָבן אַלע רעאַגירט ווי איין מאַן: אַלע זייַנען אויפגעבראַכט און פיל — צווישן זיי אויך איך — פּאַרוויייטיקט.

מיר האָבן נישט פאַרגעסן ראַדיאָ לאָנדאָן, ווען די גאַנצע פאַרמאַטערטע וועלט האָט זיך צוגעהערט צו דער שטימע פון דער פרייהייט.

„ליבערטי שיפּ" — פרייהייטס־שיפן — מיט די דאָזיקע שיפן האָט מען געשיקט וואָפן און עסנוואַרג פאַר דער באַפרייונג פון אייראָפּע: מיט דריי יאָר צוריק.

ס'איז זעקס אַזייגער נאָכמיטאָג. ביי דער שיף באָדן זיך די סאָלדאַטן פון דער 6־טער, באַקאַנטער פאַראַשוטיסטן דיוויזיע. אַ ליטער הענגט ביי דער שיף. פּאָליציי־שיפלעך דרייען זיך אַרום.

עס איז זייער הייס. צוועלף הונדערט מענטשן, צוועלף הונדערט „פאַרברע־כערס", וועלכע זוכן אַ לאַנד, זייַנען פאַרמאַכט אין אייזערנע קלאַטקעס מיט שטעכל־דראָטן. דורך שמוציקע טרעפּ גיי איך אַראָפּ אין דער קאַיוטע. איך געפין זיך אין דעם אַזוי גערופענעם „שפּיטאָל".

וויפיל זייַנען זיי אין דעם „שפּיטאָל"? צוויי אָדער דריי הונדערט, באַזונדערס פרויען און קינדער. פאַראַן דאָ אַ פּאָר געלעגערס פון לייוונט. פרויען, שטיקנדיק זיך, ליגן אויף דער פּאָדלאָגע, איין בויך ביים צווייטן, האַלב נאַקעטע. אַ פרוי האָט געבוירן די לעצטע נאַכט. אַ פאַרביסן פּנים, אַ גוף פול מיט וויי, — באַדעקט מיט שמאַטעס. זי פּאָרעט זיך פיבערהאַפט מיט אַ שטיקל וואַטע. — זי הערט נישט אויף צו בלוטן —זאָגט מען מיר.

אימיצער גייט אַדורך און טיילט סאָלפאַמידאָן. דער ענגלישער דאָקטאָר איז שוין צוויי נעכט נישט געשלאָפן. דאָס ניי געבוירענע קינד, רויט, גרויס ווי מיין פויסט, ליגט איינגעוויקלט אין אַן אַמעריקאַנער קאָלדרע, אין עפּעס אַ קאָרב. ווער ווייס, אויב עס וועט לעבן.

אַ סך קינדער האָבן די פּנימער פול מיט קרעץ און רויט געפּודערט דורך מער־קורא כראָם.

נישטאָ קיין לופט. מער ווי 30 גראַד היץ אין דער קאַיוטע. די ווענטילאַטאָרן פונקציאָנירן נישט. פרויען ליגן און קרעכצן שטילערהייט. זייערע אויגן קוקן ווי פאַרבלאָנדזשעטע, נישט אויף דער וועלט.

און דאָס איז אַלץ אין נאָמען פון אינטערנאַציאָנאַלן רעכט, ווי עס זאָגן די ענגלענדער.

פאַרביים די ציין, חבר, און גיי ווייטער!...

אין דער צווייטער קאַיוטע האָב איך געזען מענער, האַלב נאַקעטע, אויסגע־דאַרטע, פייכטע פון קראַנקן שוויים. אַ וויזיע פון גאַלערניקעס אָן וויאַסלעס, וועלכע מען שיקט עפּעס אין אַ ווייטן גלות...

איך האָב אים ווידער באַגעגנט, דעם שרעקלעכן גערוך, וועלכן מען וואָלט גע־קענט דורכשניידן מיט אַ מעסער, דעם גערוך פון מענטשן, וואָס ליידן... זיי ליגן

מיטגלידער פונם „החלוץ" אין פראַנקרייך לאַדענען וואַסער און עסנוואַרג פאַר די מעפּילים אויף די תפיסה־שיפן

אויף דער ערד. איין קאַלדרע פאַר פיר. זייערע באַוועגונגען זיינען לאַנגזאַמע, געמאָסטענע מיטן ריטם פון שפּאָרזאַמקייט, וואָס די אַלע, וועלכע האָבן געלעבט אין קאָנצענטראַציע־לאַגערן, האָבן זיך אויסגעלערנט...

אין עמערס ברענגט מען אַ געלע, קלאָרע זופּ. דריי בירן פאַר 28 פּערזאָן. מען צעטיילט ברויט.

איך גיי אַרויס אָטעמען אַביסל פרישע לופט. רעפלעקטאָרן צינדן זיך אָן אויף די גרענעצן פון דעם שווימענדיקן קאָנצענטראַציע־לאַגער...

אָבער, וואָס וואָלט פּאַסירט אין דער וועלט, ווען צום ביישפּיל, פראַנצויזישע שיפן וואָלטן זיך געדרייט אויפן ים מיט טויזנטער פאַרשמאַכטע היימלאָזע? וואָס וואָלט מען דאַן געזאָגט אין לאָנדאָן?

נישטאָ קיין שוץ־געזעלשאַפט פאַר יידן און דער רויטער קרייץ באַשעפטיקט זיך מער מיטן גורל פון די דייטשע קריגסגעפאַנגענע.

ווי לאַנג וועט מען אָבער נאָך דאַרפן אַזוי וואַרטן?...״

פּאַריז, 2 אויגוסט 1947. פּ. זש. אַ ר מ אָ ר ע ן

פאַרשאַרפטע פּאָליציי־שמירה אין פּאָרט־דע־בוק

פּאָרט־דע־בוק, 6 אויגוסט, 1947

היינט אינדערפרי איז איינע פון די דריי מעפּילים־שיפן אָפּגעפאָרן קיין מאַרסעיל. די ענגלענדער האָבן דאָרט געזאָלט פאַרלאָדן 250 טאָן קוילן און צוריקומען אין פּאָרט־דע־בוק. די מעפּילים ווייסן נישט, אין וואָס עס האַנדלט זיך, אויך די באַוואַכונג איז היינט געוואָרן שטרענגער.

היינט אינדערפרי בין איך נאָך געווען אויף איינער פון די דריי שיפן. ווען איך בין אַראָפּגעגאַנגען, האָב איך באַמערקט, ווי די פראַנצויזישע פּאָליציי פאַרשפּאַרט דעם פּאָרט און דערלאָזט נישט צו קיין שום קאָנטאַקט מיט די מעפּילים.

דאָס אָנלאָדן קוילן אויף דער שיף האָט אַרויסגערופן פאַרשידענע קאָמענטאַרן.

מ׳רעדט וועגן דעם, אַז דאָס איז נישט די איינציקע סיבה פון די פאַרשאַרפטע פּאָליציי־מיטלען. לויט פאַרשיידענע ווערסיעס זאָלן די ענגלענדער נאָכאַמאָל אויף אַן ענערגישן אופן פּרוּוון צווינגען די מעפּילים אַראָפּצוזעצן זיך אין פראַנקרייך. אין פאַל ווען אויך דאָס מאָל וועלן זיי נישט ברעכן דעם באַשלוס פון די מעפּילים — וועלן די ענגלענדער אין צוויי טעג אַרום פאַרשיקן זיי אין אַ טראָפּישער געגנט.

מ. פּ ע ר ע ל מ אַ ן

(יידישער צייטונגס־קאָרעספּאָנדענט)

די נייע פּסיכאָלאָגישע אָפענסיווע קעגן די מעפּילים

פּאָרט־דע־בוק, 7 אויגוסט, 1947

היינט האָבן די ענגלענדער אָנגעהויבן אַ נייע פּסיכאָלאָגישע אָפענסיווע קעגן די „עקזאָדוס״־מעפּילים, וועלכע שטייען שוין אין פּאָרט־דע־בוק צען טעג.

נישט קענענדיק בשום אופן דורך אַלע ביז איצט אויסגעפּרוווטע מיטלען צווינ־גען די מעפּילים, זיי זאָלן אַראָפּ אויפן ברעג, און אַריינציען אין דער אַקציע אויך די פראַנצויזישע רעגירונג — האָבן די ענגלענדער צוגעטראַכט אַ נייע פאַרצווייפלטע פּסיכאָלאָגישע קאַמפּאַניע קעגן די יידן. דער טייוולאָנישער פּלאַן פון די ענגלענדער באַשטייט אין דראָען די יעניקע יידן, וואָס ווילן נישט אַראָפּ פון די שיפן, מיט דע־פּאָרטאַציע קיין קעניאַ.

די שיף „רונימעד פּאַרק", וואָס איז נעכטן אָפּגעפאָרן קיין מאַרסעיל, איז היינט צוריקגעקומען פאַרלאָדן מיט קוילן. די איבעריקע צוויי שיפן פאָרן היינט אַרויס קיין מאַרסעיל אויך נאָך קוילן.

די מעפּילים באַטראַכטן דאָס אָנלאָדן די שיפן מיט קוילן פאַר אַ קלאָרן באַ־וויז, אַז שוין גאָר אינגיכן וועלן די שיפן פאַרלאָזן דעם פראַנצויזישן פּאָרט און אַוועק אין זייער ווייטערדיקן גלות־וועג.

ווען די שיפן וועלן צוריקקומען מיט קוילן וועלן די ענגלענדער צום לעצטן מאָל וואָרענען די מעפּילים. זיי זאָלן אויסקלייבן: אַראָפּצוגיין אין פראַנצויזישן פּאָרט און געניסן פון אַ גאַסטפריינטלעכער אויפנאַמע, אָדער דעפּאָרטירט ווערן קיין קעניאַ, אין אַ וויסט אַפריקאַניש לאַנד.

די ענגלענדער דראָען אויך, אַז אין קעניאַ וועלן זיי די מעפּילים פאַרוואַנ־דלען אין פאַרוואָרלאָזטע און פאַרגעסענע מענטשן, ווייל זיי וועלן נישט טאָרן האָבן קיין שום קאָנטאַקט מיט דער אויסערלעכער וועלט.

די ענגלענדער האָפן, אַז אין ערשטן טאָג וועט די דאָזיקע דראָאונג האָבן אַ ווירקונג אויף הונדערטער פון די מעפּילים און זיי וועלן אַראָפּ פון די שיפן. דעם צווייטן טאָג וועלן אַנדערע הונדערטער זיי נאָכפאָלגן.

פון מיינע געשפּרעכן, וואָס איך האָב געהאַט מיט די מעפּילים, וועלכע געפינען זיך אויף די שיפן, קען איך נאָר זאָגן, אַז אויך דער דאָזיקער טייוולאָני־שער פּלאַן—צו צעברעכן די דיסציפּלין פון די יידן—וועט די ענגלענדער נישט גע־לינגען. די „עקזאָדוס" מעפּילים קענען גוט זייער לאַגע. זיי ווייסן, אַז מצד די ענגלענדער דערוואַרט זיי אינטערנירונג און רעפּרעסיעס, אָבער דאָס שרעקט זיי נישט אָפּ.

מ. פּ ע ר ל מ אַ ן

די „עקזאָדוס"־מעפּילים זאָלן אָפּשווימען צום גיבראַלטאַר און פון דאָרט אין אַן אומבאַקאַנטער ריכטונג

מאַרסעיל, 9 אויגוסט.

מען גיט איבער פון רעגירונגס־קוועלן, אַז היינט וועלן די דריי שיפן מיט די „עקזאָדוס"־פּליטים אָפּשווימען צום פּאָרט גיבראַלטאַר, וו זיי וועלן זיך פאַר־האַלטן. פון גיבראַלטאַר דאַרפן די שיפן אָפּגעשיקט ווערן צו אַ געהיימען פּאָרט, וועגן וועלכן די ענגלענדער ווילן דערווייל גאָרנישט אויפקלערן.

אַ שטרענגע נאָטע פֿון דער פֿראַנצויזישער רעגירונג צו ענגלאַנד וועגן די מעפּילים־שיפֿן

מאַרסעיל, 12 אויגוסט.

דער אויסערן־מיניסטער בידאָ האָט באַקומען נייע, ספּעציעלע אינסטרוקציעס פֿון פּרעמיער מיניסטער ראַמאַדיע, צו פֿאָדערן אויפֿן שטרענגסטן אופֿן פֿון ענגלאַנד, אַוועקצונעמען תיכּף די דריי תּפֿיסה־שיפֿן, וואָס געפֿינען זיך שוין באַלד 15 טעג אין פּאָרט־דע־בוק און אויף וועלכע ס׳געפֿינען זיך די 4500 פּליטים פֿון דער שיף „עקזאָדוס 1947". מען גלויבט, אַז די נאָטע וועט בעווינען דערגרייכן נאָך היינט, אָדער שפּעטסטנס מאָרגן.

אַ פֿראַנצויזישע אָפֿיציעלע פּערזענלעכקייט האָט היינט אָפּגעגעבן פֿאָלגנדיקע דערקלערונג:

מיר האָבן אונזער חוב דערפֿילט סיי כּלפּי ענגלאַנד און סיי כּלפּי די פּליטים, ווען מיר האָבן דערקלערט, אַז מיר גיבן אַזיל־רעכט פֿאַר די אַלע פּליטים, וועלכע ווילן אַראָפּגיין פֿון די שיפֿן און בלייבן אין פֿראַנקרייך. ס׳איז נישט אונזער שולד, וואָס די פּליטים האָבן זיך קאַטעגאָריש אָפּגעזאָגט אַראָפּצוגיין פֿון די שיפֿן. פֿראַנקרייך קען נישט און וועט נישט באַנוצן קיין גוואַלט־מיטלען קעגן זיי. שוין מער ווי אַ וואָך צייט, ווי ס׳איז קלאָר דער אומדערשיטערלעכער באַשלוס פֿון די פּליטים נישט אַראָפּצוגיין פֿון די שיפֿן און די ענגלענדער האָבן זיך באַדאַרפֿט אויפֿירן קאָרעקט אין ליכט פֿון אָט דעם קלאָרן פֿאַקט און אַוועקנעמען פֿון דאַנען די שיפֿן. מיר האָבן שוין דורך פֿאַרשידענע וועגן געמאָלדן די ענגלענדער, אַז ס׳איז שוין די העכסטע צייט, די שיפֿן זאָלן אַוועקגענומען ווערן. פֿראַנקרייך קען נישט מער טאָלערירן, אַז די שיפֿן זאָלן שטיין אומענדלעך אין אירע וואַסערן. מיר האָפֿן, אַז בידאָס נאָטע וועט ברענגען צו דעם, אַז די שיפֿן זאָלן ענדלעך אַוועקפֿאָרן, ווייל זייער ווייטערשטיין דאָ, שעדיקט אונזער פּרעסטיזש, דערנידעריקט דעם פּרעסטיזש פֿון ענגלאַנד און פֿאַרלענגערט אומזיסט די נישט פֿאַרדינטע לײַדן פֿון די פּליטים.

אַ קינדער־שול אויף דער תּפֿיסה־שיף (מעפּילים דערציילן...)

מיר האָבן באַשלאָסן צו אָרגאַניזירן קינדער־שולן, כּדי צו פֿאַרלייכטערן די שרעקלעכע לאַנגווייליקייט פֿון די קינדער. געשען איז דאָס באַלד אין די ערשטע טעג פֿון אונזער שטיין ביי די ברעגעס פֿון פּאָרט־דע־בוק. מיר האָבן אויפֿגעשטעלט שולן פֿאַר די קינדער. קען דען ווער אין דער וועלט זיך אויסמאָלן אין זיין פֿאַנטאַזיע, ווי אַזוי עס זעט אויס אַ קינדער־שול אין אַזאַ ענגער תּפֿיסה, אין אַזאַ ברענענדיקן גיהנום? פֿרייוויליק האָבן זיך געמאָלדן די לערערס, און אויך אַזעלכע, וואָס זיינען קיינמאָל קיין לערערס נישט געווען, נאָר האָבן אַמאָל געלערנט אין ישיבה. פֿונם ברעג האָט מען אונז צוגעשטעלט שרייב־מאַטעריאַלן, אַ האַלבער בליישטיפֿט און אַ שטיקל פֿון אַ העפֿט אויף יעדן קינד — און די לימודים האָבן זיך אָנגעהויבן. און אינם דאָזיקן קעלער, ווו טויזנט מענטשן האָבן זיך געדרייט, געשפּילט אין קאָרטן, געקרעכצט, געשריען און דיספּוטירט — זיצן זיך אין די ווינקעלעך גרופּנווייז די קינ־

דער, יעדע גרופּע מיט איר לערער, און במשך פון דריי שעה אין טאָג שפּיצן אָן די קינדערלעך זייערע אויערן, כדי אויפצוכאַפּן יעדעס וואָרט, וואָס קומט פון לערערס מויל און ווערט פאַרשלונגען אינם אַרומיקן טומל... מיר האָבן געפּרוווט איינאָרדענען די לימודים אויבן, אויפן דעק, אָבער דאָס האָט זיך אַרויסגעוויזן אומעגלעך. די גליענדיקע זון־שטראַלן און הונדערטער שיפן, וואָס פלעגן יעדן טאָג קומען זען דעם בייזן ווונדער, וואָס אונזער שיף האָט מיט זיך פאַרגעשטעלט — האָבן נישט געלאָזט די קינדער קאָנצענטרירן זיך ביים לערנען. זיינען מיר דעריבער צוריק אַראָפּ אין קעלער.

און דאָך, טראָץ די גרויסע שוועריקייטן האָבן די קינדער געלערנט מיט חשק און התלהבות. אַפילו די, וואָס פלעגן אַמאָל שטענדיק זיך אויסדרייען פונם לערנען, האָבן איצט געמאַכט גרויסע פאַרשריטן. און דער עיקר — מיר האָבן טאָג־טעגלעך אָפּגעהיט די מצוה פון לימוד תורה לילדי ישראל.

מיר הענגען אַרויס די בלוי־ווייסע פאָן

(„עקזאָדוס"־קינדער דערציילן...)

מיר זיינען אָנגעקומען קיין פראַנקרייך, קיין פּאָרט־דע־בוק. מיר זיינען נישט אַריינגעשוווּמען אינם פּאָרט גופא, נאָר פאַרוואָרפן דעם אַנקער נישט ווייט פון אים. באַלד דעם ערשטן טאָג האָבן אונז באַזוכט פראַנצויזישע זשורנאַליסטן און אונז אָפּפאָטאָגראַפירט. איבער דער שיף האָט געקרייזט אַן עראָפּלאַן, און האָט אונז אויך אָפּפאָטאָגראַפירט. פונם ברעג האָט מען אונז געבערענגט אַ סך פּראָוויאַנט, צוקערלעך און פּירות. מיר האָבן זיך ממש מחיה געווען, און מיר זיינען שוין מער נישט געווען הונגעריק.

די ענגלענדער האָבן אונז אויפגעפאָדערט, מיר זאָלן אַראָפּגיין אויפן ברעג. די פראַנצויזן, ווידער, האָבן געזאָגט, אַז אויב מיר וועלן איינשטימען אַראָפּצוגיין, וועלן זיי אונז אויפנעמען מיט גרויס פרייד. מיר האָבן אָבער נישט געוואָלט אַראָפּגיין, און מיר האָבן זיי געזאָגט, אַז אַראָפּגיין וועלן מיר נאָר אין ארץ־ישראל.

דעמאָלט האָבן זיך אָנגעהויבן שרעקלעכע טעג. די ענגלענדער האָבן אונז אָנגעטון געבראַנטע צרות. יעדן אינדערפרי האָבן מיר געמוזט אָפּשטיין גאַנצע שעהן, כדי אַריינצוקומען אין וואַש־צימער. די מענטשן זיינען אַלע געווען אויפגערעגט און זייער אָפט האָבן זיך געהערט געשרייען און קריגערייען. אָבער פונדעסטוועגן זיינען מיר נישט אַראָפּגעגאַנגען פון דער שיף. בסך הכל זיינען פון אַלע מענטשן, וואָס האָבן זיך געפונען אויף אונזער שיף, אַראָפּגעגאַנגען עטלעכע צענדליק מאַן, צווישן זיי זיינען שוין אויך געווען די מאַטראָזן, וואָס זיינען אַראָפּגעגאַנגען, כדי צו ברענגען נייע שיפן קיין ארץ־ישראל.

אין זעלבן טאָג, ווען אויף אונזער שיף זיינען אַרויפגעקומען די אויסלענדישע זשורנאַליסטן, איז אונז געלונגען אַרויסצוהענגען אונזער בלוי־ווייסע פאָן אויפן שפּיץ פון דער שיף. און פאָרגעקומען איז עס אויף אַ פאָלגנדיקן אופן:

אויף דער שיף איז געווען אַ הויך בריקל, נעבן וועלכן עס איז תמיד געשטאַנען אַ באַוואָפנטער וואַך־פּאָסטן. איינער פון אונזערע חברים האָט זיך אין דער נאַכט־פינצטערניש אַרויפבאַקומען אומבאַמערקטערהייט אויפן בריקל. אַ גאַנצן טאָג איז

ער דאַרט אָפּגעלעגן פאַרשטעקט אין אַ ווינקל, און געוואַרט אויף דער דעלעגאַציע פון די אויסלענדישע זשורנאַליסטן. אינם מאָמענט, ווען די לעצטע האָבן זיך באַוויזן אויף דער שיף, איז דער בחור פּלוצים אַרויסגעשפּרונגען פון זיין באַהעלטעניש און צעשפּרייט ברייט די בלוי־ווייסע פאָן, וואָס ער האָט געהאַט מיט זיך מיטגענומען.

די ענגלענדער האָבן אים געוואָלט אַרעסטירן, אָבער מיר האָבן מיט כוח אים אָפּגעשלאָגן פון זייערע הענט.

„זייט זיך נישט מתיאש!" (מעפּילים דערציילן...)

די ענגלענדער האָבן נישט אויפגעהערט צוצוטראַכטן און אויסצונוצן אַלע מעגלעכע מיטלען, כדי צו צווינגען אונז אַראָפּצוגיין אין פּאָרט־דע־בוק. אָבער אַלע זייערע פּאַרזוכן האָבן זיך אָנגעשלאָגן אין אַ האַרטער, שטיינערנער וואַנט. אונזער עקשנותדיקער כוח האָט געהאַט זיינע וואָרצלען אין פאַרשידענע מקורות:

במשך פון דער גאַנצער צייט האָבן מיר נישט אויפגעהערט צו גלויבן און צו האָפן, אַז אונזער דעצידירטער אָפּזאָג אַראָפּצוגיין אויף דער פראַנצויזישער ערד, וועט סוף כל סוף צווינגען די ענגלענדער צוריקצופירן אונז קיין ארץ־ישראל אָדער, לכל־הפּחות, קיין ציפּערן.

דער שטאַרקער געפיל פון געמיינזאַמקייט פון אונזער גורל צווישן אַלע מעפּילים — זאָל געשען אפילו דאָס ערגסטע, מיר וועלן אָבער בלייבן צוזאַמען, אַלע אייניק און צוזאַמען.

שטאַרקער פון אַלץ איז געווען דער באַוואוסטזיין, אַז מיר פירן אויס אַ וויכטיקע און גורלדיקע שליחות. מיר האָבן געוואוסט, אַז מיר טראָגן אויף אונזערע מידע פּלייצעס אַ שליחות פון אַ פאָלק, וואָס זיין איינציקער וועג איז העפּלה און אויב מיר וועלן נכשל ווערן, וועט אויך די גאַנצע העפּלה־באַוועגונג זיך צוזאַמענברעכן.

דער קאָנטאַקט מיטן ברעג האָט אויך געהאָלפן פאַרפעסטיקן אָט דעם געפיל. טאָג־איין טאָג־אויס פלעגן מיר באַקומען צענדליקער בריוו און צייטונגען, פון וועלכע מיר האָבן געלערנט, אַז אונזער זאַך האָט געשלאָגן טיפע וואָרצלען אין דער גאַנצער וועלט, און אַז די אויגן פונם גאַנצן וועלט־יידנטום זיינען געווענדעט צו אונזערע שיפן.

די אינערלעכע אָרדענונג און די מסיבות־שבת, וואָס פלעגן פאָרקומען יעדן פרייטיק־צו־נאַכטס האָבן אויך געהאַט אַ גרויסן חלק ביים אָפּהיטן דעם שטאַרקן גייסט צווישן אונזערע מענטשן.

און דאָס וויכטיקסטע — דער פאַקט, וואָס מיר האָבן די גאַנצע צייט, יעדן טאָג און יעדער רגע געזען וויאַזוי די „הגנה"־מענטשן אַרבעטן מיט מסירת־נפש און איבער די כוחות, כדי צו פאַרלייכטערן אַביסל אונזערע ליידן. מיר האָבן געוואוסט — כל זמן אָט די מענטשן — הגם פון דער ווייטנס — געפינען זיך נעבן אונז, איז קיין שום זאַך פאַר אונז נישט שווער.

איין טאָג האָבן מיר באַקומען אַ בריוו פון ד"ר משה סנה מיטן פאָלגנדיקן אינהאַלט:

„זייט זיך נישט מתיאש! אייער וויטיק איז אונזער ווייטיק, און אונזער האַרץ קלאַפּט מיטן זעלבן טאַקט ווי אייערע הערצער. דער ישוב און די גאַנצע וועלט איז

מיט אייך. איר וועט נאָך צוריקקומען קיין ארץ־ישראל, ווי עס האָבן זיך צוריקגע־קערט די מאַוריציוס־פאַרטריבענע, און איר וועט דאָרט אויפבויען אייער היים פאַר אייך און פאַר אייערע קינדער. מיר וועלן נישט רוען און נישט שטיל בלייבן, ביז וואַנעט דער לעצטער פון די „עקזאָדוס״־מעפּילים וועט נישט זיין אין א״י!״

דער דאָזיקער בריוו האָט אונז צוגעגעבן אַ סך מוט און כוח און קיין איין און איינציקער מענטש איז נישט אַראָפּגעגאַנגען אויפן ברעג. די ענגלענדער האָבן אַפילו אַרויסגעלאָזט אַ קלאַנג, אַז פיל מענטשן זיינען גרייט אַראָפּצוגיין, נאָר די מורא פאַרן „ציוניסטישן טעראָר״, וואָס הערשט אויף דער שיף, האַלט זיי אָפּ פון טון די זאַך. מיט דעם האָבן זיי געוואָלט אויסטייטשן זייער דורכפאַל און פאַרקלענערן דעם ווערט פון אונזער דערגרייכונג. ס׳איז אָבער אויך גאַנץ מעגלעך, אַז זיי האָבן באמת נישט געקענט פאַרשטיין און באַגרייפן, אַז די זאַך איז גאָר אַנדערש. זיי האָבן אפשר באמת נישט געקענט באַגרייפן, פון וואַנעט עס נעמט זיך אָט דער פאַר־באָרגענער כוח, וואָס דיקטירט די מענטשן אָנצוכאַפּן זיך אָן דער דעפּאָרטאַציע־שיף און נישט אַראָפּצוגיין אויפן ברעג, וואָס זאָגט צו רו און אַ מענטשלעך לעבן.

דער ענטפער פון אונזערע לייטער אויף די דאָזיקע רכילותן איז געווען אַ קלאָ־רער און אַן איבערציינגנדיקער. זיי האָבן מודיע געווען דעם שיפס־קאַפּיטאַן: „אויב דו ביסט אונז חושד, אַז מיר טעראָריזירן די מעפּילים, ביטע, זעץ אונז איין אין תפיסה, אָדער טייל אונז אָפּ פון די מענטשן — און וועסט זיך באַלד איבערציינגן, אַז קיין שום זאַך וועט זיך נישט ענדערן. דער דאָזיקער קאַמף איז נישט קיין קאַמף פון יחידים אָדער פון אַ קליינער גרופּע. דאָ קעמפט אַ גאַנץ פאָלק פאַר זיינע רעכט צום לעבן.

נאָך עטלעכע טעג?

מאַרסעיל, 15 אויגוסט, 1947

די פראַנצויזישע טעלעגראַפן־אַגענטור מעלדעט: פון באַגלויבטע קוועלן גיט מען איבער, אַז די דריי שיפן מיט די „עקזאָדוס״־עולים וועלן נאָך פאַרבלייבן עטלעכע טעג אין פּאָרט דע־בוק.

די צעשטערער־שיף „וועלפּייר״, וואָס נעמט אָנטייל אין דער שמירה פון די דריי שיפן, איז היינט אינדערפרי אָפּגעפאָרן קיין טוניס. אויף איר אָרט דאַרף אָנ־קומען אַן אַנדערע קריגס־שיף פון מאַלטע.

וואָס שייך די „עקזאָדוס״־מעפּילים, האַלט מען, אַז מען וועט זיי אָפּשיקן קיין מאָמבאַסאַ אָדער קעניע.

נעכטן 9 אָוונט איז געבוירן געוואָרן שוין דאָס פינפטע קינד אויף די שיפן אין פּאָרט־דע־בוק.

הונגער־שטרייק פון די „עקזאָדוס־מעפּילים״

פּאָרט־דע־בוק, 18 אויגוסט.

די פראַנצויזישע טעלעגראַפן־אַגענטור מעלדעט:

די עולים, וועלכע געפינען זיך אויף די דריי שיפן אין דעם האַפן פון פּאָרט־

אויף די תפיסה־שיפן אין פּאָרט־דע־בוק

ווי חיות אין די שטייגן — פירן די ענגלענדער די אויסגעמאַטערטע מעפּילים

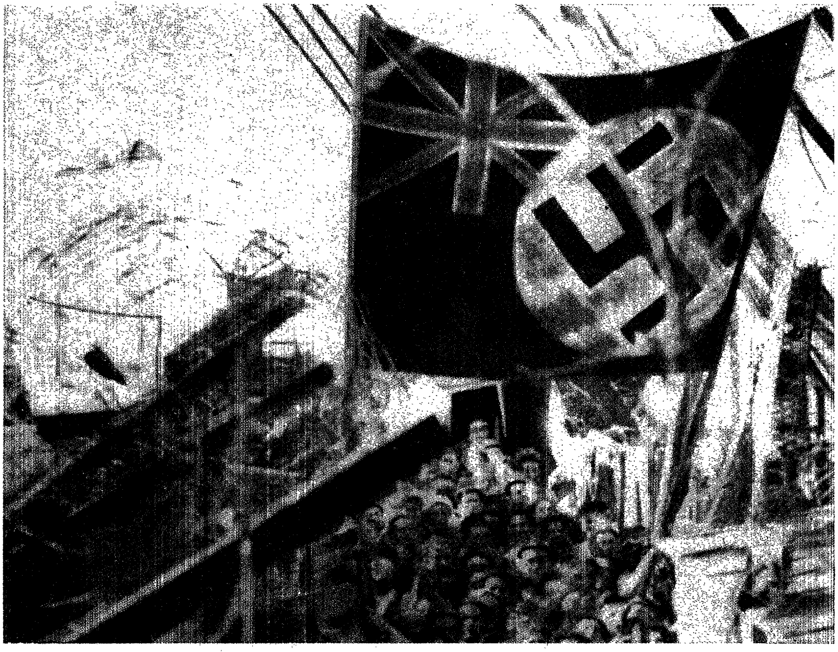

אָט איז דאָס ענגלאַנד פון בעווינען!
די מעפּילים נעמען אויף מיט „כבוד" די פאָרשטייער פון דער וועלט־פרעסע

דע־בוק, האָבן באַשלאָסן צו דערקלערן אַ הונגער־שטרייק. די שפּייז, וועלכע זיי האָבן באַקומען פון „אנטר־עד־פּראַנסעז", איז צוריקגעשיקט געוואָרן.

די קאַפּיטאַנען פון די דריי „ליבערטי שיפן", אויף וועלכע עס געפינען זיך די מעפּילים, זיינען אַרויסגעפאָרן פון פּאָרט־דע־בוק קיין מאַרסעיל, בכדי צו באַ־טראַכטן די לאַגע אויף די שיפן.

פּאָרט־דע־בוק, 20 אויגוסט.

נעכטן נאָכמיטאָג האָבן די מעפּילים אָנגעהויבן אַ 24־שעהדיקן הונגער־שטרייק פּאָדערנדיק, אַז די שיפן זאָלן באַלד אַרויספאָרן פון די פראַנצויזישע וואַסערן קיין ארץ־ישראל. דער 24־שעהדיקער הונגער־שטרייק איז געווען אַ פולשטענדיקער אויף אַלע דריי שיפן. אויך פרויען, קינדער, שוואַנגערע און קראַנקע האָבן אָנטייל־גענומען אין שטרייק, נישט געקוקט אויף די באַמיונגען פון פּאָרשטייער פון „רויטן קרייץ" און אפילו פון ענגלישע דאָקטוירים, זיי זאָלן עסן. די מעפּילים האָבן זיך אָפּגעזאָגט אָנצונעמען די שפּייז, און די שיפלעך מיט פּראָוויאַנט האָבן זיך אומ־געקערט צוריק צום ברעג.

די מעפּילים האָבן אויף איינער פון די שיפן אַרויסגעהאָנגען אַ טראַנספּאַ־רענט מיט אַן אויפשריפט אויף ענגליש און פראַנצויזיש:

„עפנט די טויערן פון ארץ־ישראל — אונזער איינציקע האָפענונג!"

וואַנדאַלע בריטישע סאָלדאַטן ברענען יידישע ביכער

פּאָרט־דע־בוק, 20 אויגוסט, 1947

שבת, ערב דעם הונגער־שטרייק זיינען צווישן די בריטישע סאָלדאַטן און יידן פון דער שיף „עמפּייר רייוואַל" אויסגעבראָכן געשלעגן, אַלס פּועל יוצא פון דער ברוטאַלער אויפירונג פון די סאָלדאַטן, וועלכע האָבן גענומען ברענען יידישע ביכער, פאַרבאָטענע דורך דער ענגלישער צענזור.

ס'זיינען דורך דער צענזור פאַרבאָטן די פאָלגנדיקע ביכער:

„דער יידנשטאַט" פון דר. טעאָדאָר הערצל, „רעדעס פון דר. חיים וויצמאַן", „קאָלעקטיוויסטישע קאָלאָניעס אין ארץ־ישראל" און... „געשיכטע פון ציוניזם".

מיר פירן אַ הונגער־שטרייק! (מעפּילים דערציילן...)

און ווידער זיינען טעג און וואָכן פאַרלאָפן. פון די צייטונגען האָבן מיר אַרויס־געדרונגען, אַז די וועלט הויבט אָן ביסלעכווייז אונז צו פאַרגעסן. די צייטונגען, וואָס האָבן פון אָנפאַנג געשריבן וועגן אונז מיט גרויסע אותיות און לאַנגע לייט־אַרטיק־לען אויף די ערשטע זייטן, פלעגן איצט ברענגען וועגן אונז נאָר קורצע ידיעות און דאָס אויך ערגעץ אין עק פון דער לעצטער זייט.

מיר האָבן דעריבער באַשלאָסן צו דערמאָנען דער וועלט, אַז מיר לעבן נאָך, און אַלץ נאָך אין די שווימענדיקע תּפיסות אונזערע, וואָס שטייען אין פּאָרט־דע־בוק. און מיר האָבן דערקלערט אַ הונגער־שטרייק פון 24 שעה. קיינער פון אונז האָט נישט גענומען קיין עסן, אפילו די קינדער האָבן געפאַסט. מיר זיינען אַלע אַרויף אויפן דעק און פון דאָרט האָבן מיר אָנגעהויבן שרייען, און לאָזן הערן אונ־

זער פּראָטעסט. ארום אונזער שיף האָבן זיך באַוויזן לאַדקעס און קליינע שיפֿלעך, אין וועלכע עס זיינען געזעסן יידישע בחורים און האָבן נישט אָפּגעריסן זייערע בליקן פון אונזער דעק. איינער פון אונזערע מענטשן האָט זיך אַרויפגעדראַפּעט אויפן מאַסט און אָנגעהויבן צו שרייען פון דאָרט בקולי־קולות — „מיר פירן א הונגער־שטרייק. מיר וועלן אראָפּגיין... (דאָ האָט ער געמוזט איבערייסן, כדי צו כאַפּן דעם אָטעם, און די בחורים אונטן, אויף די שיפֿלעך, האָבן אָנגעהויבן האַסטיק צו שאָקלען מיטן קאָפּ אויף ניין)... נאָר אין ארץ־ישראל!" (דערהערנדיק דאָס האָבן די בחורים אונטן נישט געקענט זיך איינהאַלטן פון פרייד און אָנגעהויבן פּאַטשן אין די הענט) מיר האָבן אַלע ברייט און האַרציק זיך צעלאַכט פון אָט דעם קליינעם און לוסטיקן אינצידענט.

ניין, מיר זיינען נישט איינזאַם און אַליין! אָט די בחורים אונטן און מיט זיי נאָך הונדערטער טויזנטער, וועלן אונז נישט פאַרלאָזן!

„בדרך" — די מעפּילים־צייטונג אויף דער שיף „עמפּייר ריוואַל"

די מעפּילים אויף דער שיף „עמפּייר ריוואַל" האָבן במשך פון דער צייט, וואָס זיי זיינען געשטאַנען אין פּאָרט־דע־בוק, אַרויסגעגעבן א וואַנט־צייטונג אין וועלכער עס ווערט אָנגעגעבן:

„פאַראַנטוואָרטלעכע רעדאַקציע" — פאַרשטייער פון די מעפּילים און די מענטשן פון הגנה.

„אַדרעס פון רעדאַקציע": — די קעלערן פון דער שיף.

אין דער צייטונג לייענען מיר:

„צו אונזערע ברידער און שוועסטער אויף די אַנדערע שיפן!".

מיר שיקן אייך איבער אונזער ברודערלעכן גרוס צום בשותפותדיקן באַשלוס נישט אַראָפּצוגיין פון די שיפן.

זיי וועלן אונז נישט אָפּשרעקן. דאָס ערגסטע, וואָס מיר קענען זען און פילן האָבן מיר שוין אין אונזער לעבן געזען און געפילט! און אויב דער שונא קלערט, אַז מיט זיינע באַרבאַרישע מיטלען וועט ער אונז בייקומען, וועלן מיר אים באַווייזן, אַז ער האָט א טעות. איין ווילן קלאַפּט אין אונזערע הערצער: דער אינערלעכער ווילן צו גיין אַהיים, דערגיין צו דעם איינציקן פלאַץ אין דער וועלט, ווו ברודערלעכע הענט זיינען אויסגעשטרעקט אויפצונעמען אונז און אָפּצווווישן אונזערע טרערן.

*

1. לויטן באַשלוס פון חבר ג. איז געשאַפן געוואָרן א נייער ועד, וועלכער איז אויסגעוויילט געוואָרן אויף דעמאָקראַטישע יסודות אין באַשטאַנד פון די חברים: לוסטיג, גרינשטיין, זאַק. טאַפּטשיק און פיטענסקי. דער נייער ועד איז צוגעטראָטן צו דער אַרבעט און האָפט איבערצוווינדן אַלע שוועריקייטן, וועלכע טרעפן זיך אין צייטווייליקן לעבן אויף אונזער שיף.

2. עס זיינען אַרויסגעפּאָדערט געוואָרן פון דער סוכנות נאָך 500 דעקעס, וועלכע וועלן דורכן ועד יושרדיק פאַרטיילט ווערן.

3. עס ווערט צוגעגרייט אַ נשף. די צייט און אָרט וועט באַזונדער געמאָלדן ווערן.

4. דער ועד מעלדעט, אַז אין קורצן וועט געעפנט ווערן אַ שאַך־טורניי, אין וועלכן עס וועלן קענען אָנטיילנעמען אַלע שאַך־מייסטערס.

5. עס ווערן געמאַכט באַמיונגען צוריקצובאַקומען די רוק־זעק, כדי צו ליק־ווידירן די נויט אין דעקעס און אין מלבושים.

*

די עלטערן פון דער ניי־געבוירענער טאָכטער אויף אונזער שיף — אַ האַרציקן מזל־טוב.

„עקזאָדוס 1947"
אונזער שטאָלץ — ענגלאַנדס אייביקע חרפה

מאַמעס וועלן, דורות לאַנג, דערציילן זייערע קינדער וועגן דער אָדיסעי פון „עקזאָדוס 1947". די „עקזאָדוס"־עפּאָפּעי וועט אַריין אין דער ידישער געשיכטע אַלס איינס פון די שענסטע קאַפּיטלען פון יידישער גבורה, אומבויגזאַמען שטאָלץ און אייזערנער אָפּפערוויליקייט, און אַלס אַן אייביקער קין־צייכן אויף דער קרוין פון דער בריטישער אימפּעריע.

וואָס פאַראַ טאָרטור־מיטלען און פּראָוואָקאַציעס האָט עס נישט אָנגעוואָנדן די ענגלישע רעגירונג קעגן שוצלאָזע און פיזיש שוואַכע מעפּילים! מען האָט זיך נישט אָפּגעשטעלט פאַר קיין שום געמיינקייטן. 4500 יידן האָט מען איינגעשלאָסן אויף קריגס־שיפן, וואָס דערמאָנען די אַמאָליקע שקלאַפן־שיפן, הינטער שטעכל־דראָטן, ביי 40 גראַד היץ, אָן וואַסער און אָן היגיענישע באַדינגונגען.

פאַרבליבן זיינען אָבער די מעפּילים אומבויגזאַם אין זייער ווילן און אַנטש־לאָסן אין זייער האַנדלען.

אויף אַלע „צוזאָגן" און דראָאונגען האָבן די מעפּילים געענטפערט: „מיר וועלן לעבעדיקערהייט פון דאַנען נישט אַראָפּגיין. מיר דאַנקען פראַנקרייך פאַר איר גאַסטפריינטלעכקייט, פון וועלכער מיר קענען אָבער נישט געניסן, ווייל אונזער ציל איז צו קומען אין אונזער היימלאַנד — קיין ארץ־ישראל."

...ן מיר מיט „עקזאָדוס 1947" דערגרייכט?

מיר קענען שוין היינט פעסטשטעלן, אַז דער ענגלישער עקספּערימענט, וואָס הייסט: פאַרשיקן יידן פון די ארץ־ישראלדיקע ברעגעס צוריק אין גלות־אייראָפּע, איז נישט געלונגען. די וועלט איז אויפגעשטורעמט געוואָרן קעגן דעם ענגליש; ווילקיר. מיר האָבן באַקומען אויף אונזער זייט די סימפּאַטיע פון דעם גאַנצן דע־מאָקראַטישן לאַגער. מיט סימפּאַטיע און אָנערקענונג דריקט זיך אויס די גאַנצע וועלט־פּרעסע וועגן אונזער שווערן געראַנגל מיטן ענגלישן לייב. „עקזאָדוס האָט באַקענט די מענטשהייט מיט אונזער טראַגעדיע און ספּעציעל וועט דאָס ציען די אויפמערקזאַמקייט אויף דער לאַגע פון די לאַגער־יידן. „עקזאָדוס 1947" האָט געוויזן, מיט וועלכע מיטלען ענגלאַנד איז גרייט צו לייזן דעם א"י־פּראָבלעם און ווער ס'איז שולדיק אין פּראָוואָצירן די „טעראָר"־אַקטן אין א"י.

אמת, אין דעם אומגלייכן קאַמף, פון קריגס־שיפן קעגן אַראָפּלאַנען און

פון ברוטאַלער פיזישער קראַפט קעגן שוצלאָזע שוואַכע פרויען און קינדער, קרבנות פון היטלעריזם, אָבער באוואָפנטע מיט אַ הייליקן אידעאַליזם צו דערגרייכן זייער אויסגעטרוימטן ציל, — זיינען געפאַלן קרבנות, הייליקע קדושים, אָבער דאָס זיינען נישט קיין אומזיסטע קרבנות. דאָס זיינען העלדן, וועלכן האָבן מיט זייער וואונדערבאַרן קאַמף, אַ נייַ, רומפול בלעטל אַריינגעשריבן אין דער יידישער געשיכטע.

און נאָך אַ זאַך: דורך זייער העלדישער האַלטונג, האָט די בריטישע טיראַניע געמוזט רעזיגנירן פון אירע טייוולאָנישע פּלענער. דער ערשטער באַווייז זיינען די לעצטע צוויי שיפן מיט 11 הונדערט מעפּילים, וואָס זיינען געשיקט געוואָרן קיין ציפּערן. דאָס זיינען די ערשטע רעזולטאַטן פון „עקזאָדוס 1947".

ווירקלעך טראַגיש איז אונזער לאַגע, ווען מיר באַטראַכטן איצט ציפּערן אַלס אַ פאַרלייכטערונג און מיר טריומפירן מיטן דאָזיקן זיג... אָבער נישט אין עצם פּאַקט האַנדלט זיך איצט, נאָר אין אַ פראַגע פון פּרעסטיזש, פון נאַציאָנאַלער ווירדע. „עקזאָדוס" האָט באַוויזן דער וועלט, אַז מיר זיינען אַ פאָלק מיט די דאָזיקע אייגנשאַפטן און דאָס האָט טאַקע געצוווּנגען די ענגלענדער צו פאַרקירעווען דעם וועג פון די צוויי שיפן קיין ציפּערן.

פּאַריז, 28 יולי, 1947 — י. איידלמאַן

„עקזאָדוס 1947" איז שוין אַ לעגענדע

ווער זיינען מעפּילים?— דאָס זיינען די, וועמען עס פאַרפאָלגט דער געשריי פון אונזער אומגעקומענעם פאָלק — און פאַר וועמען עס האָט זיך נאָך נישט פאַרלאָשן דער פייער פון וואַרשעווער געטאָ־אויפשטאַנד.

מעפּילים דאָס זיינען די, וועלכע ווילן זיך מער נישט שאַפן די אילוזיע פון אַ נאָרמאַל דערווייליק לעבן — נאָר טראַכטן וועגן דער צוקונפט פון זייערע קינדער, — אַז דאָס געשעענע זאָל זיך מער נישט איבערחזרן.

עס איז פאַר זיי אָפּגעסמט יעדע פרעמדע פריידי, ווייל זיי, די מעפּילים, ווייסן אַז זי איז אַ לעת עתהדיקע... דאָס זיינען די מענטשן, וועלכע האָבן געירשנט דעם נישט־היילבאַרן טרויער נאָך מיליאָנען קדושים און דעם פאַרצווייפלטן מוט פון אונזערע העלדן — די מורדים.

פון די קדושים האָבן זיי געלערנט די טיפע אַנטוישונג אין דער אַרומיקער וועלט, פון די גבורים האָבן זיי געלערנט דעם גלויבן אין זיך אַליין, דאָס קענען שטעלן אין קאָן דאָס לעבן פאַרן כבוד, און זיך אויך אָפּזאָגן פון דער פרייהייט — אויב זי איז אַ צופעליקע... זייער דערוויז איז: נישט לאָזן זיך מער מיטשלעפּן מיטן שטראָם פון דער געוווינהייט, וואָס כאַפּט זיך אָן אָן יעדן ברעג...

די בענקשאַפט נאָך ארץ־ישראל לעבט אין יידישע הערצער שוין יאָרטויזנטער; שיפן מיט יידישע נודדים — דאָס איז אויך נישט פאַר אונז קיין נייעס, נאָך פון מיטלאַלטער. אָבער אַז די וואָגלער זאָלן נישט זוכן סתם אַ האַפן, נאָר זייער בענקשאַפט זאָל טרייבן זייערע שיפן דווקא קיין ארץ־ישראל אין אַזעלכע גרויסע מאַסן — דאָס איז אַן ערשטמאָליקע דערשיינונג אין אונזער נאָך־חורבן־

געשיכטע — אַ פּועל־יוצא פון דער בלוטיקער דערפאַרונג און אויפגעוועקטן באַוווסטזיין.

„עקזאָדוס 1947" איז שוין אַ לעגענדע, ווייל — דער וועג פון קאָלומבוסן און זיינע חברים צו געפינען אַ נייע וועלט, איז נישט צו פאַרגלייכן מיט אונזער איבערמענטשלעכן, העראָישן קאַמף איינצונעמען אונזער אַלטע וועלט.

פּאַריז, 1 אויגוסט 1947 — ח י י ם ג ר א ד ע

דוד און גלית

דער פאַל מיט דער העלדישער, קרבנותפולער מעפּילים־שיף „יציאת אירופּה תש"ז" האָט אַריינגעשריבן אַ ניי, פּרעכטיק קאַפּיטל אין דער מאַרטירער־געשיכטע פון ישראל־סבא און וועט קלינגען פאַר די צוקונפטיקע דורות ווי אַ סימבאָלישע לעגענדע.

געננוי, ווי דער קליינער, יונגער דוד האָט מיט אַ שטיינדל באַזיגט דעם ריזיקן, פון קאָפּ ביז די פיס באוואָפנטן, גלית הפלישתי, וואָס „האָט געזידלט די רייען פון ישראל" — אַזוי האָבן אונזערע שוואַכע, אויסגעפּייניקטע מעפּילים, מיט קאַרטאָפל און קאָנסערוון־פּושקעס מאָראַליש אָוועקגעלייגט „אויף ביידע לאָפּאַטקעס" דעם מעכטיקן בריטישן אימפּעריאַליזם. זיי האָבן געלעכערט זיין קופּערנעם שטערן, אַראָפּגעריסן פון אים זיין געפּאַנצערטן צביעות־שילד און אים איבערגעלאָזט אויפן געשיכטלעכן שלאַכט־פעלד אדם־נאַקעט אין זיין גאַנצן עקלהאַפטיקן ציניזם, ווי דער ברוטאַלער עגאָאיזם האָט אים געהאַט.

איצט וויים שוין קינד און קייט אויף גאָר דער וועלט, ווער דזשאָן בול איז, און וואָס ער איז אויסן. מיט דער הייליקער ביבל אין דער האַנט און מיט כלומרשטער „גערעכטיקייט" און „גאָזעצלעכקייט" אויף די ליפּן, איז ער אין נאָמען פון זיינע ענג־עגאָאיסטישע אינטערעסן גרייט צו שפּרייזן — און שפּרייזט טאַקע — איבער טויטע קערפּערס פון זיינע „באַשיצטע" פעלקער אין אַלע ארבע פינות העולם. אין נאָמען פון זיין „דערהויבענער" אויפגאַבע — צו לעבן אַ גוטן טאָג אויפן חשבון פון זיינע קאָלאָניאַלע שקלאַפן — שטעלט זיך דער בריטישער „ציוויליזאַטאָר" נישט אָפּ פאַר קיין שום שמוציקער און בלוטיקער נבלה.

די מעכטיקע ענגלאַנד פירט אַ פאַרביסענעם קאַמף קעגן די שוואַכע יידן אויסשליסלעך דערפאַר, ווייל דאָס אַנטשפּרעכט אירע אייגענע, ענגהאַרציקע, עגאָאיסטישע אינטערעסן; ווייל יידן — האָט זי מורא — וועלן אויפבויען דעם נאָענטן מזרח און אַריינברענגען ליכט צווישן די פאַרשקלאַפטע פעלקער; ווייל די פעיקע יידן קענען נאָך, חלילה, שאַפן אין ארץ־ישראל אַזאַ אינדוסטריע־צענטער, וואָס וועט פאַרקאָנקורירן די ענגלישע אונטערנעמונגען אויף די אָרטיקע מערק; ווייל — קעמפן מיט שוואַכע, שוצלאָזע יידן איז סתם אַן אַנגענעמע זאַך פאַר די בעווינס, וואָס זיינען קעגן ראַסן־טעאָריעס אָבער פאַר ראַסן־פּראַקטיק! און זיי זאָגן אונז דעריבער אָפּ אין די רעכט פון אַ לעבעדיק פאָלק.

וועלן מיר זיי טאַקע וויזן, אַז מיר זיינען יאָ אַ פאָלק — אַ פאָלק, וואָס קומט, קעמפט און זיגט!

פּאַריז, 23 יולי 1947. — א ה ר ן צ פ נ ת

דער מעפּילים־אָרדן

ענגלישע קריגס־שיפן שווימען מיט אויסגעשטרעקטע לופעס, ענגלישע האַר־מאַטן באַשיסן אַ שיף, — הרוגים און פאַרוווּנדעטע. ענגלישע דיפּלאָמאַטן לויפן אין בהלה און פירן פיבערהאַפטע אונטערהאַנדלונגען. ענגלאַנד פירט מלחמה.

איז אַ נייער היטלער אויפגעשטאַנען און באַדראָט די פרייהייט פון דער וועלט? איז אַ שונא אָנגעפאַלן אויף די בריטן און וויל פאַרכאַפּן זייער לאַנד? ניין.

דאָס האָבן 4500 יידן, נישט געוואָלט מער וועגעטירן אין די לאַגערן און האָבן איבער שטורעמדיקע ימים געלאָזט זיך צו זייער היים. דאָס האָבן שוואַנגערע פרויען נישט געוואָלט, אַז זייערע קינדער זאָלן קומען אויף דער וועלט אויף דעם זעלבן אָרט, ווו אַזוי פיל מיליאָנען יידן זיינען אומגעקומען, נישט געוואָלט, אַז דער ערשטער אויסגעשריי פון זייערע קינדער זאָל זיך אויסמישן און פאַרלאָרן ווערן צווישן די געשרייען פון די פאַרפייניקטע, וואָס טראָגן זיך נאָך אין דער לופט. דער מוטערלעכער אינסטינקט, דער אור־דראַנג ביי יעדן לעבעדיקן באַשעפעניש, צו געפינען אַ זיכערע, באַשוצטע נאָרע, ווו צו געבוירן דאָס קינד, האָט זיי געטריבן צו די ברעגעס פון ארץ־ישראל.

און קעגן זיי פירט ענגלאַנד מלחמה. אויף זיי לויערן קריגס־שיפן. צו זיי האָבן געשאָסן ענגלישע האַרמאַטן. זיי פירט מען דאָס געפאַנגענע אויף דריי קרייצערס און ענגלישע דיפּלאָמאַטן זוכן, ווו זיי אונטערצוּוואַרפן.דריי ענגלישע קריי־צער־שיפן פירן געפאַנגענע זקנים, געפאַנגענע קינדער, געפאַנגענע עופעלעך, וואָס געפינען זיך נאָך אין די טראַכטן פון זייערע מוטערס, געפאַנגענע, נאָך איידער זיי האָבן דערזען די ליכטיקע שיין.

וואָס פאַרא ווערט האָבן די גבורות פון דעם מעכטיקן ענגלישן פלאָט, אַנט־קעגן דער נידערטרעכטיקייט פון זייער איצטיקער מיסיע? וואָס פאַרא באַדייט האָט אַמאָליקער רום אַנטקעגן דער שאַנד, מיט וועלכער די ענגלישע קריגס־שיפן האָבן זיך איצט באַדעקט?

אויף די קרייצער־תפיסות פלאַטערט די ענגלישע פאָן. צי טראַכט איר נישט, אַז ס'וועט אַמאָל קומען אַ צייט, ווען די ענגלענדער אַליין וועלן משפטן פאַר פראָ־פאַנאַציע די, וואָס האָבן די ענגלישע פאָן איבער אַזאַ נידערטרעכטיקן אַקט אויס־געשפּרייט?

אַהין — איז ליבע, פרייהייטס־דורשט, גבורה, און קדוש־השם געשוווּמען אונטער אַן אָרעמער בלוי־ווייסער פאָן, צוריק — פירט פאַראַט, געמיינקייט און ווילקיר אונטער דער מעכטיקער ענגלישער פאָן. ווי אָרעם, ווי פאַרבלאָז איז די פאָן פון די באַזיגער אַנטקעגן דער פאָן פון אונזערע מעפּילים!

אין אונזערע טעג איז אויפגעגאַנגען אַ נייע גלאָריע פאַר דער געשיכטע פון אונזער פאָלק. אַ וואָרט אַזאַ, וואָס די טאַט האָט עס דערהויבן צו אַ הייליקייט, צו אַ שם המפורש, וואָס איז מחיה מתים אונזער שטאָלץ און אונזער האָפענונג, אונזער גלויבן אין זיך און אין אונזער צוקונפט, און וואָס גיט אונז טרייסט און מוט. אַ וואָרט אַזאַ איז געוואָרן דאָס וואָרט „מעפּילים"! אויב דאָס וואָרט חשמו־נאים האָט געשטאַרקט במשך צוויי טויזנט יאָר דעם גלות, וועט דאָס וואָרט מעפּילים געבן כוח אַ סוף צו מאַכן צום גלות און דערפירן אונז צו גאולה. מיר גלויבן, אַז קומען וועט נאָך אַזאַ טאָג, ווען אַן ענגלענדער וועט שטאָלץ זיין

אויב די יידישע מלוכה וועט אים אויסצייכענען מיט איינעם פון אירע גרעסטע און דערהויבנסטע אָרדנס — מיט דעם מעפּילים־אָרדן.

פּאַריז, 1 אויגוסט 1947 י ה ו ד ה ע ל ב ע ר ג

„עקזאָדוס" האָט דער וועלט געלערנט!

„עקזאָדוס 1947" איז בלויז דער קולמינאַציע־פּונקט פון ענגלאַנדס ווילן צו ראַטעווען איר פּרעסטיזש מיט תליות און גירושים. אויב דער 29־טער יוני 1946 איז געווען אַ גרויסער אַקט פון פאַרברעכן, איז עס אָבער געווען אין ארץ־ישראל. איצט האָט ענגלאַנד איר פאַרברעכן און נאַרישקייט אונטערגעטראָגן ביז צו די אויגן פון דער וועלט! און דאָס וועט זיך אין איר נוקם זיין.

מיט „עקזאָדוס 1947" האָט ענגלאַנד געוואָלט אַ סוף מאַכן צו אונזער עליה, אָפּשרעקן די ווייטערדיקע. איז עס איר געלונגען? ניין! און ענגלאַנד האָט דערביי געמאַכט עטלעכע קאַרדינאַלע טעותים.

ווייל:

א) אָפּלענקען דעם יידישן דראַנג צו ארץ־ישראל קאָן מען נישט מיט לאָזונגען און נישט מיט דראָונגען! די יידן, וואָס פאָרן אויף אַזעלכע שיפן האָבן דאָס וואָרט „פּחדנות פאַר דראָונגען" אויסגעמעקט פון זייער טערמינען־אוצר;

ב) דער יידישער גאַנג צו ארץ־ישראל איז נישט בלויז אַ באַדן־זוכעניש, נאָר דער באַפעל פון אַ דורותדיקן לעבנס אויסצוגלייכן דעם רוקן ביים יידישן גורל. מעפּילים זוכן נישט קיין רחמנות און מיטלייד, זיי פאָרן קיין ארץ־ישראל, צו זיך אהיים, בכדי צו ווערן באַפרייטע צוזאַמען מיט זייערע ברידער.

ג) מיט „עקזאָדוס 1947" האָט ענגלאַנד זיך שוין איבערגעפּרעסט מיט אכזריות: מיט דעם האָט ענגלאַנד מער אויפגעטרייסלט דאָס וועלט־געוויסן, ווי מיר האָבן עס געקענט טון. נאָך „עקזאָדוס" קוקן אויך אַ סך ענגלענדער מיט עקל אויף זייער רעגירונג. די וועלט — אודאי...

און דעריבער, אויב ענגלאַנד האָט געהאַט בדעה צו פירן ווייטער דעם קריג קעגן דער יידישער עליה — ביים שטילשווייגן פון אַ וועלט — האָט זי מיט „עקזאָדוס" זיך אַליין געלייגט אַ שטיין אויפן דאָזיקן ברוטאַלן און שעדלעכן וועג.

מיט „עקזאָדוס 1947" האָט ענגלאַנד פאַרשנעלערט אונזער וועג צו די מענטשלעכע הערצער פון דער וועלט, און אויך דעם וועג צו אונזער לאַנד.

פון „עקזאָדוס" האָט די וועלט געלערנט:

1) ווי ווייט ענגלאַנד קאָן זיך פאַרגאַלאָפּירן;

2) אַז גרויס־פּאָליטיק קאָן אויך געטריבן ווערן מיט קליינקעפּלדיקייט און ענגהאַרציקייט;

3) אַז דאָס יידישע פאָלק קאָן מען נישט אָפּשטעלן מיט ברוטאַליטעט און נישט שוואַכער מאַכן מיט מיטלייד;

4) אַז מיט אַזעלכע כוחות, ווי „עקזאָדוס 1947" האָט עס באַוויזן — מוזן מיר אונזער לאַנד דערגרייכן.

כבוד די געפאַלענע פאַר אונזער דאָזיקן ווילן!

ברכות און גרוסן, אונזער האַרץ פאַר די, וואָס דעמאָנסטרירן אונזער עקשנות־כוח פאַר דער גאַנצער וועלט!

פּאַריז, 1 אויגוסט 1947 מ ר ד כ י ש ט ר י ג ל ע ר

פאַר דער נצחיות פון יידישן פאָלק

נאָך שרייט די ערד אין אייראָפּע מיט אונזער נישט־אָפּגעטריקנט בלוט, נאָך קרעכצט די יבשה מיט די צענדליקער טויזנטער לעבעדיק־באַגראָבענע יידן — און שוין גייט אויף אַ נייער וויטיקלעכער פּראָטעסט־געשריי אויף די ימען. דער געשריי פון אונזערע ברידער און שוועסטער, וואָס ראַנגלען זיך קעגן דער נייער, ברוטאַלער קראַפט, וואָס וויל זייערע הייליקסטע געפילן און שטרעבונגען שענדן.

נאָר עס וועט זיי נישט געלינגען. פּונקט ווי עס איז נישט געלונגען די היטלער־מערדער אונז אומברענגען פיזיש אין די קרעמאַטאָריע־פּייערן — אַזוי וועט אויך די בעווין־לייט זיך נישט איינגעבן אונזער גייסט אין די שטורמישע וואַסערן צו דערטרינקען.

איז טאַקע נישט צו זיי, די געוויסנלאָזע תקיפים, קען אונזער פּראָטעסט־וואָרט זיין געווענדעט. ווען, עמפּערט ביז צו די טיפסטע טיפענישן, זיינען מיר עדות, וויאַזוי אַט די נאָבעלע לייט, די מכלומרשטע סאָציאַליסטישע דזשענטעלמענער, זיינען פּאַרנומען מיט די גרויסמוטיקע, אייד[?]לע פּלענער צו ראַטעווען דאָס דייטשע פאָלק—אַט דאָס פאָלק פון פאַרברעכער און קינדער־מערדער—אַז עס זאָל נישט אויסגיין, חס ושלום, פון הונגער און אַז זיינע קינדער זאָלן האָבן אַ געזיכערטע היים און צוקונפט, — אין אַט דער זעלבער צייט איז דער באַוואָפנטער אָרעם פון אַט די דזשענטעלמענער געווענדעט גאָר קעגן אונז, קעגן די קרבנות פון היטלער־מאָרד, קעגן דער שארית הפליטה פון די זעקס מיליאָן אומשולדיקע, בעסטיאַליש־אומגעבראַכטע יידן אין אייראָפּע.

איז נישט צו זיי איז אונזער וואָרט איצט געווענדעט, נאָר צו אייך, אונזערע העלדישע זין און טעכטער, וואָס האָבן באַשלאָסן זייער שפּלדיקע עקזיסטענץ אויף אַ העכערן, שענערן לעבנס־נוסח צו פאַרטוישן און זיינען גרייט און אַנטשלאָסן זיך נישט אונטערגעבן קיין שום געפאַר און קיין שום קראַפט און ווילקיר, וואָס וועט זיך זיי אַנטקעגנשטעלן.

איז זייט געמוטיקט און געשטאַרקט. מיר זיינען אַלע מיט אייך. „עקזאָדוס 1947" וועט ווערן דער סימבאָל און די פאַרקערפּערונג פון אונזער אומבויגזאַמען ווילן און מוט אין דעם געראַנגל פאַר אַן אייגענער מלוכהשאַפט און פאַר דער נצחיות פון יידישן פאָלק.

פּאַריז, 1 אויגוסט 1947 יוסף רובינשטיין

אויף „עקזאָדוס 1947" זיצט דאָס גאַנצע יידישע פאָלק!

...אויף „עקזאָדוס 1947" זיצן נישט 4500 מעפּילים. דאָרט זיצט אַ מיליאָן, דאָרט געפינט זיך דאָס גאַנצע יידישע פאָלק, וואָס וועט זיך נישט לאָזן פאַרוואַנדלען אין אַ פּעקל, וואָס מען וואַרפט עס פון איין אָרט צום צווייטן. דאָס יידישע פאָלק האָט שוין באַוויזן דער גאַנצער וועלט, אַז עס לעבט, פילט און קעמפט מיט שטאָלץ און מיט אַן אומפאַרגלייכלעכן — אין דער געשיכטע פון דער מענטשהייט — אויסדויער און מסירת נפש, פאַר זיינע רעכט צו לעבן ווי אַ פריי פאָלק, ווי פרייע מענטשן.

די „עקזאָדוס"־מעפּילים ווילן און קענען מער נישט באַטרעטן די שמוציקע,

פאַרבלוטיקטע ערד פון די פריצס, הערמאַנס און קורטס. זיי וועלן נישט צוריקגיין אין די לאַגערן, ווו מען האָט פאַרברענט זייערע עלטערן, ווייל זייערע אויגן האָבן שוין געזען די ווייסע הייזער פון יידישן לאַנד, די גרינע פעלדער פון יידישן דאָרף, דערפילט דעם הייסן אָטעם פון יידישן ישוב, וועלכן זיי האָבן שוין איינגעזאַפּט אין זיך ביי די ברעגעס פון חיפה.

זיי ווילן אַהיים! צו זיך אַהיים!

וועט די וועלט דערלאָזן צו דער מעשה נבלה פון דער ענגלישער רעגירונג? איז דען די וועלט טאַקע אַזוי שרעקלעך הפקר?

מיר ווילן גלויבן, אַז ניין. אָבער טיף אין אונזער האַרצן וועקט זיך דער אומרו, מיט וועלכן מיר גייען אַנטקעגן דעם טאָג פון אָנקומען קיין האַמבורג פון די „עקזאָדוס"-מעפּילים און אַנטקעגן דעם, וואָס וועט דאָרט געשען. וואָס אָבער עס זאָל נישט געשען, מוזן זיי וויסן — זיי, די יינגלעך און מיידלעך פון די „עקזאָדוס"-שיפן, אויף וועלכע זיי האָבן אין די שווערסטע טעג איינגעאָרדנט שולן, טעאַטער- און שאַך-שפּיל — זיי, די מאַמעס מיט זייערע וויג-קינדערלעך, איינגעוויקלטע אין שמאַטעס — זיי, די אַלטע טאַטעס און מאַמעס, וועלכע האָבן, טראָץ שוואַכקייט, הונגער און פאַרמאַטערטקייט, נישט געוואָלט אַראָפּגיין אויף דער גאַסטפריינטלעכער ערד פון פראַנקרייך, נאָר פריייוויליק און מיט אמת יידישער מסירת נפש געטיילט דעם גורל פון דעם רעשט מעפּילים — זאָלן זיי אַלע וויסן, אַז אַרום זיי האָט זיך פאַראייניקט, אפשר צום ערשטן מאָל, דאָס גאַנצע יידישע פאָלק אין אַלע זיינע שיכטן און גרופּירונגען.

אָט די דאָזיקע אייניקייט זאָל פאַר זיי זיין אַ טרייסט און אַ האָפענונג, אַז זייערע ליידן וועלן נישט זיין אומזיסט.

דאָס ערשטע פאָלק, וואָס האָט אונטערדריקט די יידן — מצרים — האָט געהאַט זיין מפּלה ביים ים — דאָרט, ווו זיי האָבן געוואָלט פאַרטיליקן מיט שווערט און אייזן, דעם דעמאָלטיקן „עקזאָדוס".

מיר זיינען טיף איבערצייגט, אַז אויך די, וואָס ווילן פאַרטיליקן אויף דעם ים דעם נייעם „עקזאָדוס 1947", וועלן האָבן זייער מפּלה.

זיי: „צללו כעופרת במים אדירים" — זיי וועלן אונטערגיין ווי שווערער בליי אין די שטאַרקע וואַסערן.

און מיר: „ועלו מושיעים בהר ציון" — און דאָס יידישע פאָלק וועט צוריקקערן צו זיך אַהיים.

אין דעם גלויבן מיר מיט אונזער טיפסטער אמונה.

פּאַריז, 26 אויגוסט, 1947. מ. קאַלכהיים

צוריק אויף דער פארשאלטענער דייטשער ערד

„עקזאָדוס"־מעפּילים פאַרלאָזן פּאָרט־דע־בוק

פּאָרט־דע־בוק, פּרייטיק האַלב צוועלף אין אָוונט.

די דריי ענגלישע שיפן, מיט 4304 פּליטים, האָבן היינט אָוונט פאַרלאָזט פּאָרט־דע־בוק, און זיינען אָפּגעשוואומען אין דער ריכטונג פון דרום־מערב. זיי האָבן איצט אָנגעהויבן זייער דריטע רייזע זינט זייער פאַרלאָזן אייראָפּע אויף דער „הגנה"־שיף.

„רונימער פּאַרק" איז אָפּגעפאָרן 6 אָוונט, די שיף „אושען וויגאר" מיט 10 מינוט שפּעטער און „עמפּייר רייוואל" — אַ פערטל נאָך זעקס. עס האָבן זיי באַגלייט ענגלישע קריגס־שיפן.

דערמיט פאַרענדיקט זיך דאָס צווייטע קאַפּיטל פון דער „עקזאָדוס"־דראַמע. דאָס ערשטע קאַפּיטל האָט זיך געענדיקט אין ארץ־ישראל. דאָס דריטע וועט זיך ענדיקן אין האַמבורג און די פּליטים ווייסן נישט וויפיל קאַפּיטלען זיי וועלן נאָך האָבן צו שרייבן. אָבער, ווי עס האָט געזאָגט איינער פון זיי: „אַלע ווייסן, אַז דאָס לעצטע קאַפּיטל וועט זיך ענדיקן אין ארץ־ישראל".

עטלעכע קאָרעספּאָנדענטן האָבן באַקומען היינט די דערלויבעניש ארויפצוגיין אויף דער שיף און איך האָב באַזוכט „רונימער פּאַרק" קורץ פאַר איר אָפּפאָר.

די ענגלישע עסקאָרטע האָט אונז דערלויבט צו שטעלן פראַגן די פּליטים נאָר ביים אַריינגאַנג פון דער שטייג־שיף. די פּליטים האָבן אָבער נישט געוואָלט ענטפערן אויף די פראַגן און געשריען: „אויב איר ווילט מיט אונז רעדן, טו קומט אַראָפּ צו אונז אינעווייניק!".

ערשט נאָך לאַנגע אונטערהאַנדלונגען מיט דער ענגלישער שיף־ליטונג, האָט די לעצטע אונז געגעבן די דערלויבעניש אַריינצוגיין, אָבער מיט דער באַמערקונג, אַז מיר טוען דאָס „אויף אונזער אייגענער ריזיקע". דורכשפּרייזנדיק צווישן הונדערטער ליגנדיקע קערפּערס, לענגאויס די קלאָזעטן און וואַש־אַנשטאַלטן, זיינען מיר דורך שמוציקע און געפּערלעכע טרעפּ, אַראָפּ צום אונטערדעק.

הונדערטער מענער, פרויען, יוגנטלעכע און קינדער זיינען דאָ געזעסן אויף שמוציקע דעקעס אויסגעשפּרייטע אויף דער שמוציקער פּאָדלאָגע. נישטאָ קיין בעטן אויף דער שיף, און מען ליגט דאָ אויף דער גאָלער ערד, צוזאַמענגעפּרעסט ווי הערינג אין אַ פאַס, פיר מענטשן אויף איין דעקע און דער לעבנסרוים פון יעדן פּליט פאַרנעמט אַזאַ שטח, וויפיל נאָר אַ קערפּער קען פאַרנעמען.

בעת מיר האָבן זיך באַוויזן האָבן עטלעכע זקנים, מענער און פרויען אויסגעבראָכן אין אַ געוויין. אָבער אויף דער פראַגע צי זיי ווילן אַראָפּ פון דער שיף, האָבן אַלע געענטפערט: „ניין, מיר וועלן דאָ נישט אַראָפּגיין". אַ יונגער בחור, מרדכי ק.,

פון „השומר הצעיר" האָט אונז אין נאָמען פון אַלע פּליטים דערקלערט: „מיר האָפן, אַז דאָס וועלט־געוויסן וועט אויפגערודערט ווערן און וועט אויסאיבן אַ דרוק, כדי נישט צו דערלאָזן אַז מען זאָל אונז אַוועקפירן קיין דייטשלאַנד. ווען נישט — וועט זיך גיסן בלוט אין האַמבורג. און די ריכטער פון נירנבערג וועלן דאַן ווידעראַמאָל באַווייזן דעם דייטשן פאָלק, אַז יידיש בלוט קען זיך ווייטער גיסן אומבאַשטראָפט. די פּאַרטיזאַנער און געטאָ־העלדן, וועלכע האָבן געקעמפט קעגן די נאַצישע רוצחים, וועלן אויך נישט קאַפּיטולירן פאַרן ענגלישן כוח.

מיט פאַרקלעמטע הערצער זיינען מיר אַראָפּ פון דער שטייג־שיף.

ווען די שיף האָט גערירט פון אָרט האָבן די פּליטים אויפגעוויקלט אַ גרויסע שוואַרצע פאָן, אויף לינקס פון וועלכער ס'איז געווען אויסגעמאָלט דער בריטישער עמבלעמאַט און אויף רעכטס אַ... האַקנקרייץ. ווען די פאָן האָט זיך באַוויזן איבער דער שיף האָבן די פּליטים שטאַרק אַפּלאָדירט.

פּ.

דערקלערונג פון „הגנה"־פאַרשטייער

פּאַריז, אויגוסט

אין שייכות מיט דער באַרבאַרישער מיטיילונג פון דער ענגלישער רעגירונג, אַז זי וועט צוריקשיקן די „עקזאָדוס"־מעפּילים קיין דייטשלאַנד האָט דער „הגנה"־פאַרשטייער אין אייראָפּע דערקלערט:

1. אונזער כוח האָט נישט באַוויזן דאָסמאָל צו ברענגען די „עקזאָדוס"־מעפּילים אין זייער פאַטערלאַנד. אָבער אונזערע אָנשטרענגונגען וועלן אויך ווייטער אַבסאָלוט נישט אויפהערן.

2. די העפּלה וועט ווייטער פאָרגעזעצט און פאַרשטאַרקט ווערן אין אַלע גלות־לענדער.

3. מיר וועלן מאַכן די גרעסטע אָנשטרענגונגען כדי צוריקצוברענגען אין דער נאָר נאָענטסטער צייט די „עקזאָדוס"־מעפּילים קיין ארץ־ישראל.

4. די מעפּילים האָבן מיט זייער העלדישער האַלטונג אַריינגעשריבן אַ ליכטיק בלאַט אין דער געשיכטע פון יידישן באַפרייונגס־קאַמף.

5. מיר דריקן אויס אונזער האָפענונג, אַז די גאַנצע קולטורעלע מענטשהייט וועט מיט אַ קללה באַגלייטן דאָס שענדלעכע פאַרברעכן פון דער ענגלישער רעגירונג.

צוריק צום פאַרשאָלטענעם לאַנד! (מעפּילים דערציילן...)

געוואָען איז עס שוין ביים סוף פון דער פינפטער וואָך, וואָס מיר זיינען געשטאַנען אין פּאָרט־דע־בוק. די ענגלענדער האָבן צווישן אונז צעטיילט אויפרופן, אין וועלכע עס ווערט געזאָגט, אַז אונזער גורל איז שוין באַשטימט געוואָרן, און אַז מען פירט אונז צוריק קיין דייטשלאַנד.

עס איז אונז פינצטער געוואָרן פאַר די אויגן. וואָס? צוריק צו דער פאַרשאָלטענער און בלוטיקער דייטשער ערד? איז דאָס מעגלעך?... אַ ציטער און

אַ כעס האָט אונז אַלע אַרומגעכאַפּט. מיר האָבן נישט געוואָלט גלויבן אין דעם. אָבער דער קאַפּיטאַן האָט אונז באַלד מודיע געווען, אַז מאָרגן זעקס נאָכמיטאָג, שווימען די שיפן אָפּ פון פּאָרט־דע־בוק און יעדער, וואָס וויל דאָ אַראָפּגיין, דאַרף דאָס טון ביז צו יענער שעה.

ס'איז באַלד צונויפגערופן געוואָרן אַן אַלגעמיינע פאַרזאַמלונג, וואָס האָט זיך פאַרוואַנדלט אין אַ מעכטיקן פּראָטעסט־מיטינג. די מעפּילים האָבן ווידער אַמאָל געלאָזט הערן זייער אומבויגזאַמע און פעסט־אַנטשלאָסענע דעציזיע — מיר וועלן נישט אַראָפּגיין!

עס איז נאָר געמאַכט געוואָרן אַן אויסנאַם פאַר עטלעכע שווער קראַנקע מעפּילים און זייערע פאַמיליעס, ווייל פירן זיי ווייטער אין די דאָזיקע שרעקלעכע סאַניטאַרע באַדינגונגען האָט געהייסן: פאַראורטיילן זיי אויף טויט.

מיר זיינען געוואָר געוואָרן, אַז נאָך אינם זעלבן טאָג דאַרף אונז באַזוכן אַ דעלעגאַציע פון דער וועלטלעכער פּרעסע. האָבן מיר דעריבער באַשלאָסן אויפצונעמען זיי ווי ס'דאַרף צו זיין. פון קאָצן, וואָס די קינדער האָבן געשטעלט צו אונזער דיספּאָזיציע, האָבן מיר צוגעגרייט אַ גרויסע פאָן, צוזאַמענגעוויקלט זי און געוואַרט, ביז די דעלעגאַציע וועט אָנקומען. ווען זי איז אַרויף אויף דער שיף, זיינען מיר אַלע אַרויף אויפן דעק מיט דער איינגעוויקלטער פאָן אין שפּיץ. פּאַמעלעך האָבן מיר אָנגעהויבן אויפצוּוויקלען די פאָן. די זשורנאַליסטן מיט זייערע ענגלישע באַגלייטער זיינען געשטאַנען ווי געפּלעפטע און געוואַרט נישט ווּיסנדיק, וואָס דאָ קומט פאָר. אויפן ראַנד פון דער פאָן האָט זיך באַוויזן דער בריטישער עמבלעמאַט און די ענגלענדער האָבן אָנגעהויבן קלאַפּן בראַוואָ, מיינענדיק שוין, אַז דאָס זיינען מיר געקומען באַגריסן זיי מיט דער בריטישער פאָן. באַלד האָבן זיי זיך אויסגעצויגן ווי סטרונעס, סאַלוטירט און אָנגעהויבן זינגען דעם בריטישן הימן. ערשט דעמאָלט האָבן מיר פאַרגעזעצט אויפצוּוויקלען די פאָן ביז צום סוף, און מיטאַמאָל... זיינען די ענגלענדער האַסטיק פאַרשטומט געוואָרן. אינמיטן האָט זיך באַוויזן... אַ מעכטיקער האַקן־קרייץ. דאָס געזאַנג איז זיי געבליבן שטעקן אינם גאָרגל און מיט חרפּות און בושות האָבן זיי זיך שנעל אָפּגעטראָגן פון דער שיף.

ביינאַכט זיינען ווידער צוגעקומען צו אונז די „הגנה"־שיפלעך און די בחורים האָבן צו אונז אַרויפגעשריען: „האַלט זיך פעסט, ברידער! זייט מוטיק און שטאָלץ! ווו איר וועט פאָרן, דאָרט וועט אויך מיטפאָרן די „הגנה"! אויך ביי די דייטשע ברעגעס וועלן מיר זיין מיט אייך!" אַלע דריי דעפּאָרטאַציע־שיפן האָבן מיטאַמאָל געלאָזט אין גאַנג זייערע סירענעס, כדי צו פאַרטויבן די ווערטער פון די „הגנה"־מענטשן, אָבער מיר האָבן זיי גוט, זייער גוט, געהערט און געפילט.

מיט אומרו האָבן מיר געוואַרט במשך פון לאַנגע שעהן און געוואָלט זען: וועט זיך דאָך ווער צוזאַמענברעכן און פאַרלאָזן די שיף און די מענטשן, וואָס זיינען אויף איר? ניין, נישטאָ אַזעלכער! קיינעם איז נישט געקומען אויפן געדאַנק אַראָפּצוגיין אויף דער פראַנצויזישער ערד, טראָץ דער גרויזאַמער בשורה, אַז מען פירט אונז צוריק קיין דייטשלאַנד. שטאַרק איז געווען דער געפיל, אַז עס בינדט איצט דאָ דער געמיינזאַמער גורל פון אַן עת צרה. אָבער נאָך שטאַרקער איז געווען דער ברויזנדיקער כעס און די שנאה צו די פאַרברעכערישע שליטים, וואָס פירן צוריק די קרבנות פון דייטשן נאַציזם צו דער פאַרבלוטיקטער דייטשער ערד. די גאַנצע מחנה איז געווען דורכגענומען מיט דער גרייטקייט, אויפצונעמען אַפילו דאָס

אָפּעראַציע „אָאַזיס" אין האַמבורגער פּאָרט

צו צוויי אויף איינעם שלעפּן די ענגלישע סאָלדאַטן די מעפּילים
פון דער שיף צו די פאַרקראַטעוועטע וואַגאָנעס

דייטשע סאָלדאַטן לאָזן קיינעם נישט צו צום פּאָרט,
וווּ סיקומט פאָר די אַרויסזעצונג

ערגסטע, און אויב אפילו עס זיינען געווען אזעלכע וואס האבן זיך געוואקלט, זיי־נען זיי מיטגעריסן געווארן מיטן מעכטיקן שטראם.

ניין, קיינער פון דער מעפילים־מחנה האט נישט פאראטן.

...אבער אפילו אין די שווערסטע שעהן אונזערע, האבן נישט געפעלט קיין מאמענטן פון הארציקן געלעכטער. אויף דער אלגעמיינער אסיפה, ווען מען האט באשלאסן נישט אראפצוגיין, צעשרייט זיך פלוצים אן עלטערע יידענע: — „און מיר גיט מיין פלעצאק. איך גיי אראפ!" — פאלט אויף איר באלד ארויף איר מאן, אן עלטערער בהדרתדיקער ייד, מיט א געשריי און א פארביילטער פויסט: — „שווייג, יענטע!"

דער גאנצער עולם ברעכט אויס אין א הארציקן געלעכטער, וואס פארטרייבט אויף א מאמענט די אנגעשטרענגטע שפאנונג.

*

צומארגנס. מיר זעען, ווי ס'ווערן געמאכט אלע פארבארייטונגען אפצושווימען. און דאך קענען מיר נאך אלץ נישט מסכים זיין מיטן גרויזאמען געדאנק, אז מיר פארן צוריק קיין דייטשלאנד. ערגעץ־ווו, אין א ווינקעלע פון אונזער הארץ, טליעט נאך ביי יעדן פון אונז א שטיקל האפענונג: — און אפשר נארן זיי אונז נאר אפ, כדי צו צעברעכן אונזער גייסט?... און מיר האבן זיך געזאגט: אויב די שיף וועט זייגער זעקס רירן פון ארט, וועט עס הייסן, אז די גזירה איז טאקע א ווירקלעכקייט.

געווען איז דאס א פרייטיק. פונקט זעקס א זייגער האבן מיר דערהערט, ווי מען הויבט אויף דעם אנקער, די שיף האט זיך אנגעהויבן וואקלען, די מאטארן ווארטשן און די שיף האט גערירט פון ארט.

מיר האבן פארשטאנען — אונזער גורל איז געחתמעט.

און דאך, האבן מיר אויך אין יענעם פרייטיק־צו־נאכטס נישט רעזיגנירט פון אונזער טראדיציע און איינגעארדנט אן עונג־שבת. דער פראגראם, וואס צוגעגרייט האבן אים די קינדער, איז געווען רייכער, ווי ווען עס איז פריער. דער צענטראלער פונקט פונם פראגראם איז געווען דאס ליד:

פרייהייט האט די וועלט באקומען
מיר קיין פרייהייט האבן נאך.
יעדעס פאלק זיין ערד באקומען —
אונזער ערד ליגט נאך אין יאך.

ס'טרעפט, אז דו ווערסט אמאל גלייכגילטיק צו ווערטער פון א ליד, וואס דו זינגסט עס אפט, און הערסט זיך שוין מער נישט צו צו זייער אינהאלט. אבער ווי אינטענסיוו האבן מיר זיך דעמאלט צוגעהערט און איינגעזאפט אין זיך די פשוטע ווערטער פון דעם באקאנטן אונז ליד. — „פרייהייט האט די וועלט באקומען"... און מיר? — „יעדעס פאלק זיין ערד באקומען"... און מיר? יא, אונז פארשלעפט מען צוריק קיין דייטשלאנד... א ציטער האט אונז דורכגענומען, ווען מיר האבן אנגעהויבן אריינצוטראכטן זיך אין דער זאך, ווען מיר האבן דערמאנט אט דעם פארשאלטענעם נאמען.

...דער אפקלאנג פון די סאלדאטסקע טריט אויפן דעק האט איבערגעריסן די שטילקייט, וואס האט זיך אויף א רגע צעשפרייט אינם קעלער. יעדער ווייլע האט אן אנדערער ענגלענדער אריינגעשטעקט דורך דער טיר זיין פנים מיט א גאליקן שמייכל אויף די ליפן. דער שווייצארישער דאקטאר און דער אמעריקאנער זשורנא־

ליסט, וועלכע זיינען געפאָרן צוזאַמען מיט אונז און האָבן דעם אָוונט פאַרבראַכט מיט אונז אין קעלער — זיינען געזעסן שטומע אין זייערע ווינקלעך און האָבן גע־קריצט מיט די ציין פאַר אויפרעגונג. מיר האָבן זיך צעשריען צו די ענגלענדער, וואָס האָבן געשפּרייזט אויפן דעק:

— „מאַרשירט, מאַרשירט אין אייערע באַקלאַפּטע מיט טשוועקעס שיך איבער אונזערע קעפּ! — אָבער געדענקט, אויך אויף אייך וועט קומען די צייט, אוי וועט זי קומען!

— גרייט צו פאַר אונז מאַשין־געווער, גראַנאַטן און קרעמאַטאָריעס אפשר אויך. אָבער געדענקט, איר וועט אונז נישט בייקומען! קיינמאָל!

*

באַלד אין דער ערשטער נאַכט איז אויסגעבראָכן אַ שטורעם. ווידער האָט אונזי די ים־קראַנקייט אַריינגעכאַפּט אין אירע שפּאָנעס. די טירן זיינען געווען פאַרשלאָסן און קיין פענסטער זיינען דאָך אין קעלער בכלל נישט געווען און די שטיקעניש און די היץ האָבן נאָך פאַרערגערט די לאַגע. אַ גאַנצע נאַכט האָט געדויערט דער שטור־רעם און געווען איז דאָס אַ שרעקלעכע נאַכט. ערשט אינדערפרי האָט דער שטורעם אויפגעהערט און דער ים האָט זיך איינגעשטילט.

שבת אינדערפרי זיינען מיר זיך ווידער צוזאַמענגעקומען, כדי צו באַראַטן זיך וועגן אונזער צוקונפטיקער האַנדלונג, ווען מיר וועלן קומען צו די דייטשע ברעגעס. און ווידער איז געפאַלן אַן איינשטימיקער און פעסטער באַשלוס — ס'וועט זיין אַ קאַמף! אויב אַפילו ס'איז שוין נגזר געוואָרן אויף אונז, מיר זאָלן ווידער באַטרעטן די דייטשע ערד, וועלן מיר אָבער מיטן אייגענעם ווילן קיינמאָל נישט אַראָפּגיין! נאָר מיט כוח וועלן זיי אונז קענען אַפּרייסן פון דער שיף. עס איז אויסגעוויילט גע־וואָרן אַ קאָמיסיע, וועמענס אויפגאַבע איז געווען, אויסצואַרבעטן אַ גענויעם פּלאַן פונם קאַמף. מיר האָבן זיך געפילט געשטאַרקט, אָבער טראָץ אַלעמען האָט ווידער געדריקט אויף אונז דער געפיל פון איינזאַמקייט — ווידער האָבן מיר זיך נישט אויף קיינעם צו פאַרלאָזן, ווי נאָר אויף אונז אַליין.

מיר זיינען צוגעקומען צום גיבראַלטאַר. אינם גיבראַלטאַר־פּאָרט האָבן מיר באַקומען דערמוטיקונגס־בריוו פון די יידן, וואָס וווינען אין שטאָט און אַפילו פּעקלעך מיט עסנוואַרג און קליידער. מיר האָבן אונזערע אייגענע אויגן נישט געגלויבט. עס איז אונז אַפילו נישט געקומען אויפן געדאַנק, אַז אין דעם פאַרוואָרפענעם ווינקל געפינען זיך אויך יידן און דערצו נאָך יידן, וואָס פילן מיט אונזער ווייטיק און וואָס זייערע הערצער זיינען מיט אונז. מיר האָבן ווידער אויפגעלעבט; פאַרשוווּנדן איז דער געפיל פון איינזאַמקייט און פאַרלאָזנקייט. אַבי מיר האָבן געמיינט, אַז מען האָט אונז פאַרגעסן. ניין, אומעטום, ווו נאָר יידן געפינען זיך, טראַכטן זיי און דענ־קען וועגן אונז!

די ענגלענדער האָבן מיט פאַרווּנדערונג זיך צוגעקוקט צו אונזער פרייד. — „וויאַזוי — האָבן זיי געטענהט — איז דאָס מעגלעך, אַז אומעטום אין דער וועלט האָט איר ברידער און פריינט און מענטשן, וואָס זוכן אייך צו העלפן?" — זיי האָבן דאָס נישט געקענט באַגרייפן. זיי האָבן נישט געקענט באַגרייפן, אַז די קללה פון זיין אין גלות, אַנטהאַלט אָבער אין זיך אויך אַמאָל די גרויסע און שטאַרקע ברידערלעכקייט פון מענטשן, וואָס געפינען זיך צוזאַמען אין אַן עת צרה.

אָנגעקומען קיין גיבראַלטאַר

26 אויגוסט 1947

די דריי שיפן, אויף וועלכע עס געפינען זיך די 4400 עמיגראַנטן פון „עקזאָ־דוס" זײַנען אָנגעקומען קיין גיבראַלטאַר. די מעפּילים־שיפן ווערן באַגלייט פון אַ קרייצער און אַנדערע, קלענערע בריטישע קריגס־שיפן.

ווי עס גייט איבער די פראַנצויזישע פּרעסע־אַגענטור האָט די מאַנשאַפט פון דער שיף „רונימעד פּאַרק" אָפּגעזאָגט זיך ווייטער צו פאָרן אויף דער שיף מאָטיווירנדיק דאָס מיט דער אומאָראַלישער אויפגאַבע, מיט וועלכער מען האָט זיי באַלאַסטעט.

וואַרשיינלעך וועלן די מאַנשאַפטן פון די אַנדערע שיפן אויך זיך אָפּזאָגן ווײַ־טער צו פאָרן.

די ענגלענדער זוכן אויף געוואַלד צוזאַמענצושטעלן אין גיבראַלטאַר נייע מאַטראָזן־מאַנשאַפטן.

ענגלאַנד האָט מורא פאַר דער עפנטלעכער וועלט־מיינונג

לאָנדאָן, 27 אויגוסט, 1947

אַ פאָרשטייער פון דער בריטישער קאָנטראָל־קאָמיסיע האָט דערקלערט, אַז די זשורנאַליסטן וועלן האָבן די מעגלעכקייט צו אינפאָרמירן די וועלט וועגן די באַדינ־גונגען, אין וועלכע די מעפּילים פון „עקזאָדוס" וועלן אַראָפּגעזעצט ווערן אין האַמ־בורג. ער האָט אָבער צוגעגעבן, אַז ס'איז ווייניק וואַרשיינלעך, אַז זיי זאָלן קענען באַזוכן די שיפן, איידער די אָפּעראַציע וועט געענדיקט ווערן און דאָס, — האָט ער געזאָגט — „צוליב דער זיכערקייט פון די אויסלענדישע זשורנאַליסטן".

ס'ווערט באַקאַנט, אַז אין דעם טאָג, ווען די שיפן מיט די מעפּילים פון „עק־זאָדוס" וועלן אָנקומען קיין האַמבורג, וועט דער צוטריט צום האַפן זײַן פאַרבאָטן פאַר די דייטשן.

די פּראָוואָקאַציע

אָט אַזוי זעט אויס דיווירקלעכקייט.

ווען יידן, וואָס האָבן זיך געראַטעוועט פון אונטערגאַנג, פּרוּוון צו קומען צו די ברעגעס פון ארץ־ישראל, כדי פרייער אָפּצוּעטעמען און אָנהויבן דאָרט אַ נײַ לעבן אין פרידן — קומט זיי אַנטקעגן די „ציוויליזאַציע" און שרייט אויס: האַלט! און ווען עטלעכע שיפן געלינגט עס פאַרט אַרויסצובאַקומען זיך אויף די ים־וואַ־סערן, מיטנעמענדיק מיט זיך דאָס ביסל האָפענונג, וואָס איז נאָך געבליבן אין די הערצער פון די געשלאָגענע קרבנות — קומען באַלד קריגס־שיפן זיי אַנטקעגן און רופן אויס צו דער דאָזיקער האָפענונג: ניין, דורך דאַנען וועסטו נישט דורכגיין!

במשך פון אַ געוויסער צייט האָט נאָך עקזיסטירט עפּעס אַ שאָטן פון בושה

און מען האָט די קינדער, פרויען און מענער, וועמענס איינציקע שולד איז געווען דער ווילן צו קומען קיין ארץ־ישראל, אַריינגעוואָרפן אין „ענגלישע" לאַגערן. אָבער היינט עקזיסטירט שוין דאָס ביסל בושה אויך נישט און מען שלעפּט זיי צוריק קיין דייטשלאַנד.

...וואָלט דען ווער פון אונז געווען געגלויבט, ווען מען וואָלט אונז אין יאָר 1942 אָדער 1943 געזאָגט, אַז נאָכן נצחון וועלן די ענגלענדער פאַרהאַלטן יידן פאַר וועלן אַנטלויפן פונם געפענגעניש, אין וועלכן היטלער האָט זיי געהאַלטן פאַרשמאַכט, און זיי צוריקשיקן מיט גוואַלט אין אַ דייטשן פּאָרט? איך בין זיך מודה ומתודה: איך וואָלט אין דעם נישט געגלויבט!

...מען וויל אונז היינט איינרעדן, אַז דאָס ביסל איבערגעבליבענע יידן, — וואָס פאַרטיידיקן זיך מיט וואָס נאָר זיי קענען, — זיינען באַנדיטן, „טעראָריסטן", און אַז זייער „פאַרשווערונג" שטעלט אין סכנה ענגלאַנד, די גאָרע וועלט, די גאַנצע ציוויליזאַציע און ווער וויס, וואָס נאָך?

יאָ, ס'איז שוין נישט די אַטאָמישע באָמבע, וואָס באַדראָט די ציוויליזאַציע, נאָר דאָס זיינען די יידישע קינדער, געראַטעוועטע פון די גאַז־קאַמערן, וואָס זיינען אַ געפאַר פאַר דער מענטשהייט.

איז וואָס? הייסט עס — היטלער איז גערעכט געווען?

וויאַזוי קענט איר פאָדערן פון די דייטשן אין האַמבורג, זיי זאָלן אַנדערש דענקען, ווען זיי קוקן זיך צו, וויאַזוי מען פאַרפאָלגט און מען מאַלטרעטירט יידן, גלייך ווי היטלער וואָלט נאָך אַלץ געווען ביי דער מאַכט? איר זאָגט, אַז איר ווילט זיי — די דייטשן — דעמאָקראַטיזירן? זייער גוט! איר טוט דאָך אָבער אַלץ, כדי זיי צו רעמאָקראַטיזירן! וויאַזוי קענען זיי דען נעמען ערנסט אייערע טיראַדן וועגן „רעספּעקט צום מענטש", ווען זיי זעען, וויאַזוי די זעלבע מענטשן, וואָס רעדן וועגן דעם, פאַרפאָלגן אויפן נידערטרעכטיקסטן אופן די יידן, וועמענס איינציקער פאַרברעכן איז, וואָס זיי זיינען יידן?

...גלויביקע און ראַציאָנאַליסטן, קאָמוניסטן, סאָציאַליסטן און קאָנסערוואַ־טיסטן — אַלע זיינען מיר געווען איינשטימיק אין די צייטן פון „רעזיסטאַנץ", אַז „מער וועט זיך שוין דאָס נישט איבערחזרן!" אָבער זעט, מען האָט נאָך נישט באַוויזן צו פאַרענדיקן דאָס ציילן פון די מיליאָנען יידן, וואָס זיינען געפאַלן אונ־טער דער מערדערישער פויסט פונם האַקן־קרייץ, די פעלקער ציטערן נאָך אויף, דערמאָנענדיק די גרויזאַמקייטן, פון וועלכע זיי אַליין זיינען געווען לעבעדיקע עדות — און שוין וואָגלען איבער די ימים, אונטער דער פאָן פון פרייהייט, שיפן מיט יידן, וועלכע האָבן זיך נאָר בדרך נס אַרויסגעראַטעוועט פון היטלערס נעגל! און היינטצייטיקע אויגורן ווילן אונז מיט אַלע מיטלען אויפוויזן, אַז דער וועלט־סקאַנדאַל באַשטייט נישט אין דעם, וואָס פראַנקאָ מאָרדעט אין שפּאַניע, נאָר אין דעם, וואָס די פּאַסאַזשירן פון „עקזאָדוס" פּרווון אַריינצוקומען קיין ארץ־ישראל.

אַלס ראַציאָנאַליסט, גלויב איך נישט מערער אינם תנ"ך, ווי אין נייעם טעס־טאַמענט אָדער קאָראַן. אָבער, אויב ס'איז פאַראַן עפּעס רירנדיקעס אין דער גע־שיכטע פון ישראל — זיינען עס בלי ספק: דער נישט אויסלעשבאַרער דורשט נאָך גערעכטיקייט, וואָס האָט באַהויכט די יידישע נביאים און אָט דער ווידערשטאַנד, וועלכן יידן האָבן במשך פון לאַנגע דורות אַנטקעגנגעשטעלט אַלע פאַרפאָלגונגען.

דעריבער, ווען זיי שיקן אין נאָמען פון דער רעזיסטאַנץ און דער גערעכטי־

אין האַמבורגער פּאָרט

אַן אָפּגעשוואַכטע פון די מלחמה יאָרן, האָבן זי די 50־טאָגיקע ליידן
אויף דער תפיסה־שיף אינגאַנצן צעבראָכן...

קייט און אפעל צום געוויסן פון דער וועלט — זאג איך, אז די אלע, וואס וועלן נישט ענטפערן אויפן דאזיקן אפעל, וועלן מער נישט האבן די רעכט צו טראגן דעם נאמען מענטש!...

דער פאל „עקזאדוס" איז א פראוואקאציע קעגן דער מענטשהייט און דער חוב פון דער מענטשהייט איז זי צו ליקווידירן!

פאריז, אויגוסט 1947 אלבערט באיע

(באריםטער פראנצויזישער זשורנאליסט און שרייבער)

ווענדונג צו די „אָנו"-מיטגלידער

צו די מיטגלידער פון די פאראייניקטע נאציעס;

די יידישע אגענץ, — די פון אלע נאציעס אנערקענטע אינסטיטוציע, וואס רע־פרעזענטירט דאס יידישע פאלק — ציט דרינגענד אייער אויפמערקזאמקייט אויפן באשלוס פון ענגלאנד צו דעפארטירן די 4.400 „עקזאדוס"-פליטים קיין דייטשלאנד, — אין דעם לאנד, פון וועלכן די מערסטע צאל פליטים זיינען אנטלאפן מחמת די גרויסע ליידן, וואס זיי האבן דארט דורכגעלעבט, אין דעם לאנד וואס שטעלט מיט זיך פאר א גרויסן בית־עולם פאר מערערע מיליאנען יידן.

מיר זיינען איבערצייגט, אז די ציוויליזירטע וועלט וועט אויפשוידערן מחמת דעם דאזיקן אומענטשלעכן, אומאראלישן און אומלעגאלן נקמה־אקט, וואס איז גע־קומען מצד ענגלאנד, — א לאנד, וואס האט אויף זיך גענומען די אינטערנאציאנאלע פארפליכטונג צו פארלייכטערן די יידישע איינוואנדערונג קיין ארץ־ישראל.

מיר בעטן אייך, מיטגלידער פון די פאראייניקטע נאציעס, צו אינטערווענירן, און נישט צו דערלאזן, אז אזא פארברעכן קעגן דער מענטשהייט זאל פארקומען און זאל אויסגעפירט ווערן דורך איינער פון די גרעסטע מלוכות אין דער וועלט, און דאס — קעגן מענער, פרויען און קינדער, וועמענס איינציקער ווונטש איז אויפצוהאלטן זייער פרייהייט און צו גענינסן פון די עלעמענטארסטע רעכט פון יעדן מענטש.

ירושלים, 24 אויגוסט 1947.

עקזעקוטיווע פון דער יידישער אגענץ

בריטישע נאָטע צו פראַנקרייך

לאנדאן, 25 אויגוסט 1947, אפיציעל:

די רעגירונג פון זיין מאיעסטעט האט געבעטן ביי דער פראנצויזישער רעגירונג, צוריקצונעמען מיט דער באן קיין פראנקרייך די פליטים פון „עקזאדוס" וועלכע גע־פינען זיך איצט אויפן וועג קיין האמבורג.

די רעגירונג פון זיין מאיעסטעט פארשטייט די הומאניטארע האלטונג פון פראנ־קרייך דערמיט, וואס זי האט נישט געוואלט צווינגען די אומלעגאלע עולים ארויסצו־גיין אין פראנקרייך. שטיצנדיק זיך אויף די דאזיקע הומאניטארע געפילן פון פראנ־צויזישן פאלק, האפט אבער די רעגירונג פון זיין מאיעסטעט, אז די פראנצויזישע רעגירונג וועט אקצעפטירן דעם דאזיקן פארשלאג, וועמענס ציל איז צו פארלייכ־טערן די ליידן פון די פליטים.

במשך פון דריי וואכן האבן די פליטים נישט געוואלט אראפגיין פון די שיפן מחמת דעם דרוק, וואס עס האט אויף זיי אויסגעאיבט די ציוניסטישע פראפאגאנדע. די רעגירונג פון זיין מאיעסטעט האפט, אז די יידישע מנהיגים וועלן זיך איצט ערנסט פארטראכטן איבער דער פאלגנדיקער פראגע: וועט עס זיין בארעכטיקט אז זיי זאלן ווייטער זיך אנטקעגנשטעלן דעם צוריקומען פון די פליטים קיין פראנקרייך — אין דעם לאנד, פון וואנעט זיי זיינען אומלעגאל אוועק קיין ארץ־ישראל און וווּ מען האט זיי ווידעראמאל געוואלט געבן אזיל־רעכט?...

פראנקרייכס ענטפער

פאריז, 26 אויגוסט.

דער פראנצויזישער מיניסטארן־ראט האט, אויף זיין זיצונג אונטערן פאר־זיץ פון דעם פרעזידענט פון דער רעפובליק, ה׳ וואנסען אריאל, באשטעטיקט דעם ענטפער אויף דער בריטישער נאטע אין דער פראגע פון די "עקזאדוס"־פליטים. אין דעם ענטפער דערקלערט די פראנצויזישע רעגירונג, אז זי איז גרייט אויפצונעמען די יידישע עמיגראנטן אונטער די פאלגנדיקע באדינגונגען:

1. זייער רייזע קיין פראנקרייך זאל קומען פריוויליק.

2. דער פאקט פון זייער אויפנעמען זאל נישט זיין קיין פרעצעדענס פאר שפע־טערדיקע אויפנאמעס פון דעפלאסירטע פערזאנען, וועלכע קומען פון דייטשלאנד.

3. די צאל פון די, וועלכע וועלן אויפגענומען ווערן זאל אריינגיין אין חשבון פון דעם קאנטינגענט פון די פערזאנען, וועלכע עס ווערט דערלויבט צו טראנזיטירן דורך פראנקרייך.

דאס זיינען פרייע מענטשן!

די דריי שיפן אויף וועלכע עס זיצן פארשפארט די „עקזאדוס"־פאסאזשירן שווימען קיין האמבורג. ווי עס ווייזט אבער אויס, וויל נישט די בריטישע רעגירונג, אז די אוואנטורע זאל זיך דארט שוין ענדיקן. אן אפיציעלער קאמוניקאט פון פאריין־אפיס מאכט דער פראנצויזישער רעגירונג א נייעם פארשלאג. דער פאריין־אפיס רעדט צו אונז, מער ווייניקער אט אזוי: „איר פראנצויזן, איר האט ארויסגעוויזן אין דעם ענין געפילן פון רחמנות און מיטלייד, פון וואס מיר זיינען זייער גערירט און מיר באגריסן אייך פאר דעם. מיר ווילן דעריבער אייך געבן א צווייטע געלעגנהייט ארויסצוווייזן נאכאמאל די זעלבע געפילן. ווי נאר די דריי שיפן וועלן אנקומען קיין האמבורג וועלן מיר צוריקשיקן מיט דער באן די 4500 עמיגראנטן צו אייער גרענעץ. מיר זיינען איבערצייגט, אז מיט אייער הומאניטארער פלייסיקייט וועט איר זיי ווי־דעראמאל אייליק אויפנעמען".

די חכמה איז אפילו נישט קיין שלעכטע, אבער זי איז א ביסל ביטער, און דער פונקציאנאר פון פאריין־אפיס, וועלכער האט זי אויסגעטראכט, פארמאגט זיכער דעם געפיל פאר הומאר. אבער איך האף, אז די פראנצויזישע רעגירונג וועט אויף דעם ענטפערן ערנסט.

די פאסאזשירן פון „עקזאדוס" זיינען נישט קיין פעקלעך, וואס מען ווארפט פון

אין האַמבורגער פּאָרט

פאַרוווּנדעטע און קראַנקע פירט מען אַוועק מיט אויטאָס פון רויטן קרייץ

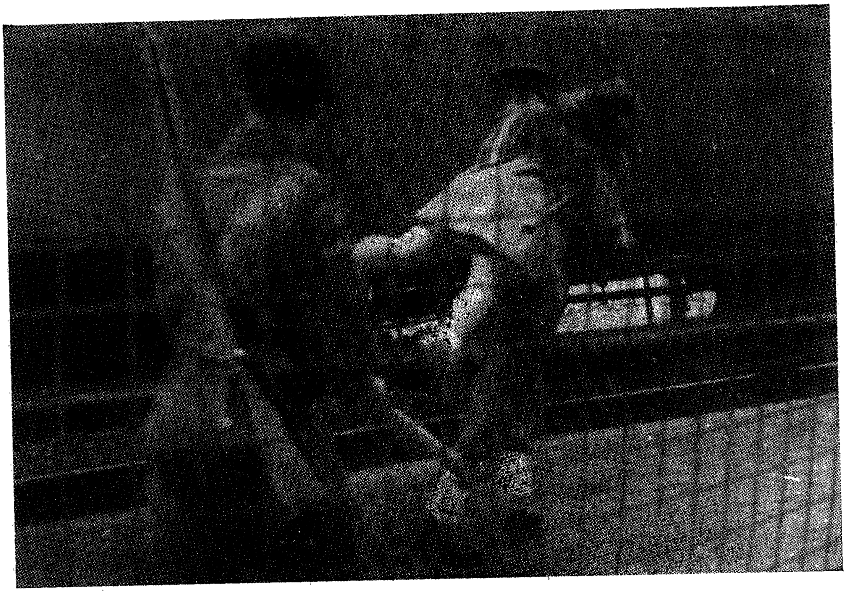

אויך קליינוואַרג שטעלט אַ ווידערשטאַנד !

האַנט צו האַנט און וואָס מען זעצט זיי איבער אָן אויפהער פון אַ פּאָרט צו אַ פּאָרט און פון איין באַן־סטאַנציע צו דער צווייטער. דאָס זיינען פּריזיע מענטשן!

און די פראַגע איז אַ פּשוטע: ווילן די פּאַסאַזשירן פון „עקזאָדוס" פריוויליק קומען קיין פראַנקרייך, יאָ אָדער ניין? אויב יאָ, וועט מען זיי דאָ אויפנעמען גאַסט־פריינטלעך. אויב נישט, וועט פראַנקרייך אַבסאָלוט נישט מסכים זיין אָנטיילצונעמען אין אַ גוואַלט־אַקט, וועלכער באַשטייט אין דעם, וואָס מען וועט וועלן די דאָזיקע מענטשן מיט כוח אָפּשיקן צו דער פראַנצויזישער טעריטאָריע.

דער פּאָריין־אָפּים מאַכט אַ טעות אויב ער מיינט, אַז אַ באַשלוס וועגן דעם ענין קען אָנגעגומען ווערן אונטער דער השפּעה פון בריטישן פריינטלעכן אַפּעל. דער פּאָריין־אָפּים איגנאָרירט, אָדער מאַכט זיך נישט וויסנדיק, וועגן די ליידן און וועגן גייסטיקן צושטאַנד פון די „עקזאָדוס"־פּאַסאַזשירן. אָבער זיי, די לעצטע, ווייסן גוט וואָס זיי ווילן יאָ און וואָס זיי ווילן נישט. און ביי זייער ווילן האַלטן זיי זיך פאַנאַטיש.

פאַרוואָס איז די בריטישע רעגירונג אַזוי פאַרביטערט קעגן זיי? איך האָב גע־פּרוווט ערנסט און פריינטלעך פאַרשטיין אירע טעמים. איך ווייס, אַז די אחריות פאַלט נישט נאָר אויף איר אַליין. באַוווסטזיניק אָדער אומבאַוווסטזיניק זיינען כמעט אַלע רעגירונגען פון דער וועלט, און אַפילו די „אָנו" אַליין, געוועזן פּאַסיווע אָדער אַקטיווע שותפים אין דער דאָזיקער שרעקלעכער דראַמע...

מען דאַרף ענדיקן מיט דעם. קיינער קען נישט ביישטיין דעם רוף פון גערעכטי־קייט אָדער, ווען מען וויל, פון רחמנות.

די פּאַסאַזשירן פון „עקזאָדוס" זיינען באַגאַנגען צוויי „פאַרברעכנס": ערשטנס וואָס זיי זיינען געבליבן לעבן פון דער היטלעריסטישער פאַרניכטונג, צווייטנס וואָס זיי פאָדערן אַזיל, וועלכן דאָס אינטערנאַציאָנאַלע געזעץ און ענגלאַנד אַליין האָבן אויף אַ נאָבעלן אופן צוגעגרייט פאַר זיי. און פאַר די דאָזיקע „פאַרברעכנס" זיינען זיי שוין גענוג אָפּגעקומען. זייערע ביז־איצטיקע ליידן זיינען שוין די והותר. זיי פאַר־דינען באמת, אַז מען זאָל זיי מוחל זיין.

רחמנות פאַר די אומגליקלעכע העלדן פון „עקזאָדוס"!

רחמנות פאַר די אַלע אַנדערע, וועלכע זיינען אויפן „עקזאָדוס" נישט געוועזן, אָבער וועלכע וואָלטן אפשר דאָרט געוואָלט זיין — און רחמנות אויך פאַר די אַלע, וועלכע וואַרטן דאָרט אין די לאַגערן פון דייטשלאַנד און ציילן שוין טעג, מאָנאַטן און יאָרן...

פּאַריז, 25 אויגוסט 1947. לעאָן בלום

(פירער פון דער פראַנצויזישער סאָציאַליסטישער פּאַרטיי)

אויפרעגונג אין ארץ־ישראל

ירושלים, 27 אויגוסט, „פּאַלקאַר".

דער תענית־טאָג, וואָס איז אין אין ארץ־ישראל דערקלערט געוואָרן דורך דעם ועד לאומי און רבנות הראשית, אַלס פּראָטעסט קעגן שענדלעכן באַשלוס פון דער ענגלישער רעגירונג צוריקצושיקן די „עקזאָדוס"־מעפּילים קיין דייטשלאַנד — איז פאָרגעקומען מאָנאַטיק און איז דורכגעפירט געוואָרן אין גאַנצן ישוב.

אין אַלע יידישע פּונקטן זיינען פאָרגעקומען גרויסע מאַסן־פאַרזאַמלונגען. אין די גרויסע שטעט זיינען אין פאַרשידענע קוואַרטאַלן פאָרגעקומען מיטינגען אויף

וועלכע עס זיינען אַרויסגעטראָטן מיט רעדעס פֿאָרשטייער פֿון יידישע אינסטיטוציעס, פֿון דער הסתדרות און פֿון אַלע פּאַרטייען. אויף אַלע פֿאַרזאַמלונגען זיינען אָנגענומען געוואָרן פּראָטעסט־רעזאָלוציעס וועלכע זיינען איבערגעשיקט געוואָרן צו דער „אָנו" און צו אַלע אירע מיטגלידער.

גאַנץ פֿרי האָט דער שופר געבלאָזן אַלס צייכן, אַז דער תענית הויבט זיך אָן. אַלע שולן זיינען געווען איבערפֿולט מיט מתפּללים. דער תענית האָט זיך פֿאַרענדיקט מיטן זון־פֿאַרגאַנג, אויך לויטן צייכן פֿון שופר־בלאָזן.

די אויפֿרעגונג צווישן אַלע שיכטן פֿון דער באַפֿעלקערונג איז אומגעהויער און די פֿאַרביטערונג קעגן דער גרויזאַמער באַהאַנדלונג פֿון די מעפּילים און דער אומרו פֿאַר זייער גורל זיינען דערגאַנגען ביז צו דער העכסטער מדרגה.

ירושלים, 26 אויגוסט.

דער ועד לאומי האָט זיך פֿאַרזאַמלט אויף אַ ספּעציעלער זיצונג, בכדי צו באַטראַכטן ענגלאַנדס באַשלוס צוריקצושיקן די מעפּילים פֿון „עקזאָדוס" קיין דייטשלאַנד.

אין דער רעזאָלוציע וועלכע איז אָנגענומען געוואָרן אויף דער זיצונג פֿאָדערט אויף דער ועד לאומי די יידן פֿון דער גאַנצער וועלט צו פֿאַרשטאַרקן די העפּלה קיין ארץ־ישראל און די רעזאָלוציע ענדיקט זיך ווי פֿאָלגנדיק:

„זאָל דאָס ענגלישע פֿאָלק און די ענגלישע רעגירונג וויסן, אַז קיין שום אכזריות־דיקע מעשים וועלן נישט ברעכן דעם ווילן פֿון יידישן פֿאָלק צוריקצוקומען אין זייער לאַנד".

„זאָלן זיך די פֿעלקער פֿון דער וועלט אויפֿוועקן אין דער לעצטער מינוט, כדי נישט צו דערלאָזן, אַז די לעבנגעבליבענע פֿון היטלערס אויסראָטונג זאָלן צוריקגעפֿירט ווערן אין דעם פֿאַרשאָלטענעם לאַנד, אין דעם טאָל פֿון טויט, אויף דער ערד פֿון טויט־לאַגערן און קרעמאַטאָריעס".

„זאָל שוין אַ סוף נעמען צו דער פֿאַרפֿאָלגונג פֿון דער שארית־הפּליטה און צו זייערע וואַנדערונגען און זאָל אַ רעטונגס־האַנט זיך אויסשטרעקן צו זיי, כדי זיי צו ברענגען צו אַ מקום מקלט, צו די ברעגעס פֿון זייער היימלאַנד".

דער ועד לאומי האָט אויך אויסגעדריקט די געפֿילן פֿונם יידישן ישוב אין ארץ־ישראל לגבי דעם מוטיקן פֿראַנצויזישן פֿאָלק און זיין רעגירונג מיט פֿאָלגנדיקע ווערטער:

„דער ישוב דריקט אויס זיין טיפֿסטע אָנערקענונג דער פֿראַנצויזישער רעגירונג פֿאַר איר מענטשלעכער האַלטונג לגבי די „עקזאָדוס"־מעפּילים און פֿאַרן אָפּזאָגן צו באַנוצן כוח, כדי צו צווינגען זיי אַראָפּצוגיין פֿון די שיפֿן".

„דער ישוב דריקט אויס זיין באַגייסטערונג פֿאַרן פֿראַנצויזישן פֿאָלק, וועלכעס האָט אַרויסגעוויזן אַזוי פֿיל סימפּאַטיעס לגבי די „עקזאָדוס"־פּליטים אין זייער טרויעריקן און ליידנספֿולן גורל".

ענגלאַנד גרייט צו לאַגערן פֿאַר די „עקזאָדוס"־מעפּילים

קיקניץ (דייטשלאַנד) 2 סעפּטעמבער „יונייטעד פּרעס".

שטעכל־דראָטן און וואַך־טורעמס זיינען היינט אויפֿגעשטעלט געוואָרן אַרום די

לאַגערן אין פאַפענדאָרף און אַמסטאַו. עס ווערן דאָ געמאַכט צוגרייטונגען פאַר די „עקזאָדוס"־מעפּילים, וועלכע מען דערוואַרט דאָ אין די נאָענטסטע טעג.

די ענגלענדער גרייטן זיך צו ערשט איבערצופירן די מעפּילים — אויב עס וועט זיי געלינגען אַראָפּצוזעצן זיי פון די שיפן — קיין אַמסטאַו, וווּ זיי וועלן דורכגיין אַ מעדיצינישע אונטערזוכונג און דאַן וועלן די ענגלישע אויטאָריטעטן צוזאַמען מיט פאָרשטייער פון „רויטן־קרייץ" און פון דער אינטערנאַציאָנאַלער פּליטים־אָרגאַניזאַציע („איראַ") צעטיילן די מעפּילים אין צוויי גרופּן: דעפּלאַסירטע פּערזאָנען און פּליטים. דער דאָזיקער פּראָצעס וועט געדויערן אַרום צוויי וואָכן. במשך פון דער דאָזיקער צייט וועלן די מעפּילים באַקומען די נאָרמאַלע שפּייז־ראַציעס און אַ צוגאָב פון די הילפס־אָרגאַניזאַציעס.

אַרום די לאַגערן געפינט זיך איצט אַ באַוואַכונג פון 36 געוועזענע ווערמאַכט־סאָלדאַטן.

די בריטישע פאָרשטייער האָבן דערקלערט, אַז די טורעמס און שטעכל־דראָטן זיינען איינגעאָרדנט געוואָרן, כדי צו פאַרטיידיקן די יידן.

די יידישע אינטערנירטע וועט נישט דערלויבט זיין אַרויסצוגיין פון די לאַגערן, אויסער מיט אַ ספּעציעלן פּאַסיר־שיין.

אין פאַפענדאָרף וועלן קענען איינגעאָרדנט ווערן 3.000 מענטשן און אין אַמסטאַו 1.500.

די מעפּילים פון „עקזאָדוס 1947„ אָנגעקומען קיין קוקסהאַפן

האַמבורג, 6 סעפּטעמבער. „רויטער":

דער טראַנספּאָרט מיט די יידישע מעפּילים פון „עקזאָדוס", וועלכע געפינען זיך אויף די שיפן „אושען וויגאַר", „רונימעד פּאַרק" און „עמפּייר רייוואַל" איז אָנגעקומען היינט אינדערפרי קיין קוקסהאַפן. זיי וועלן אַריינפאָרן אין האַמבורגער פּאָרט אין פאָלגנדיקער אָרדענונג: צווערשט, זונטיק, אַרום 5 אינדערפרי, „אושען וויגאַר"; שפּעטער, מאָנטיק, „רונימעד פּאַרק" און דינסטיק, „עמפּייר רייוואַל".

ירושלים, 6 סעפּטעמבער. —

דער ועד לאומי האָט נעכטן פאַרעפנטלעכט אַ רוף צום ישוב אָפּצושטעלן אין משך פון 2 שעה די אַרבעט מאָנטיק, אינם טאָג, ווען די „עקזאָדוס"־שיפן וועלן אָנקומען קיין האַמבורג.

אָ פּ ע ר אַ צ י ע „ אָ אַ ז י ס "
די מעפּילים פון „אושען וויגאַר" שטעלן אַ קורצן ווידערשטאַנד

האַמבורג, 8 סעפּטעמבער.

אַ פאָרשטייער פון דער ענגלישער קאָנטראָל־קאָמיסיע האָט געמאָלדן די פאָרשטייער פון דער פּרעסע, אַז קיין שום קאָרעספּאָנדענט וועט נישט צוגעלאָזט ווערן צו די שיפן, וואָס פירן די עמיגראַנטן. ער האָט נאָך צוגעגעבן, אַז לויט זיינע איינ־

פאָרמאַציעס, זיינען די עמיגראַנטן גרייט אויסצושטייגן און דערפאַר האַלטן די ענג־לענדער, אַז עס איז בעסער, אַז קיינער זאָל בעת־מעשה, נישט זיין אַנוועזנדיק, כדי נישט צו באַאיינפלוסן די אויסשטייגנדיקע.

די ענגלענדער האָבן היינט פרי אויך געגעבן צו וויסן, אַז די אָפּעראַציע „אַזים" (אַזוי הייסט די בריטישע אַקציע פון אַרויסזעצן די „עקזאָדוס"־מעפּילים). וואָס איז פריער באַשטימט געווען אויף 6 אינדערפרי, איז צוליב דעם נעפּל אָפּגעלייגט געוואָרן אויף אַכט אַזייגער. די זשורנאַליסטן וועט נישט דערלויבט זיין צו דערנענטערן זיך צום ים פאַר ניין אַזייגער.

*

אין דער ערשטער שעה האָבן 450 פון די 1500 עמיגראַנטן, וועלכע האָבן זיך געפונען אויף דער שיף „אושען וויגאַר", אַראָפּגעשטיגן אויף דער יבשה. קיין שום אינצידענטן זיינען נישט פאָרגעקומען. די עמיגראַנטן, — דאָס רוב פרויען און קינ־דער, — האָבן גלייך פאַרנומען פּלעצער אין די צוגן, וואָס האָבן שוין אויף זיי גע־וואַרט.

ווען די זשורנאַליסטן זיינען געקומען אויפן אָרט פון דער אויסלאַדונג 7 אַזייגער, זיינען שוין די ערשטע עמיגראַנטן געווען פאַרשפּאַרט אין די פאַרקראַטעוועטע וואַגאָנען.

די אויפאָרדערונג אויסצושטייגן איז איבערגעגעבן געוואָרן די עמיגראַנטן אין 6 שפּראַכן: פראַנצויזיש, ענגליש, דייטש, אונגאַריש, פּויליש און יידיש.

ענגלישע פאַראַשוטיסטן האָבן פאַרנומען זייערע פּלעצער אויף די שיפן, בעת ענגלישע סאָלדאַטן האָבן געהיטן אַלע וויכטיקע ערטער אַרום דעם ברעג.

דער באַשלוס אויסצושטייגן איז אָנגענומען געוואָרן דורך די פאַראַנטוואָרטלעכע פאָרשטייער פון די פּאַסאַזשירן פון „אושען וויגאַר" נאָך אַ לענגערער באַראַטונג.

*

די עמיגראַנטן, זיינען געווען זייער אויסגעמאַטערט פון זייער לאַנגער רייזע און די פיר דאָקטוירים, וואָס האָבן זיך געפונען אויף דער שיף האָבן באַשטעטיקט, אַז די רייזע איז ספּעציעל געווען זייער אַ שווערע פאַר די פרויען און קינדער.

די פּאַסאַזשירן האָבן דערקלערט, אַז זיי זיינען געווען אָפּגעשניטן פון דער אויס־סערלעכער וועלט אין משך פון דער גאַנצער רייזע, און אַז זיי גלויבן, אַז דער ווי־דערשטאַנד פון די פּאַסאַזשירן פון די אַנדערע שיפן, ווו עס זיינען פאַראַן וויניקער פרויען און קינדער, וועט זיין אַ סך אַ שטאַרקערער און אַ מער פאַרביסענער.

*

בשעת די לעצטע גרופּן פון מעפּילים האָבן געזאָלט אַראָפּגעזעצט ווערן פון דער שיף האָט זיך פּלוצלונג דערהערט אַ טומל. דער אָפיציר פון די פאַראַשוטיסטן, וואָס האָט אָנגעפירט מיט דער „אָפּעראַציע" האָט דאַן דערקלערט: „מיר האָבן שוועריקייטן אין דער קוואַרטיר נומ. 1. די 90 פאַראַשוטיסטן, וואָס מיר האָבן דאָרט, זיינען נישט גענוג—האָט ער צוגעגעבן—און זיי באַהערשן נישט מער די לאַגע". 5 מינוט שפּעטער האָט מען געמוזט רופן צו הילף 100 מ. פּי.'ס (מיליטערישע פּאָליציי) און צוויי קאָמפּאַניעס זעלנער.

אין אַ פּאָר מינוט שפּעטער האָט מען געקענט זען, ווי זיי קומען אַרויף פונם

אינם לאַגער פון פאַפענדאָרף

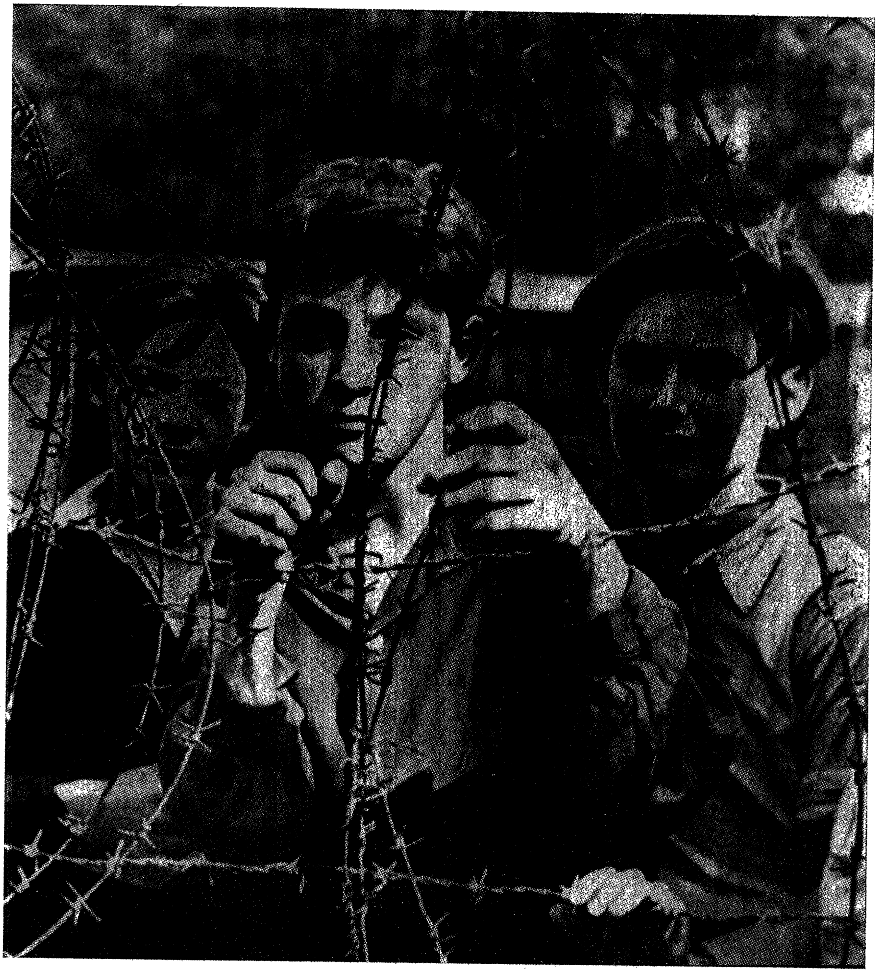

ווען וועט שוין אונזער פרייהייט קומען ? !

קעלער אויף דעם דעק פון דער שיף, שלעפנדיק מיט כוח א גרופע יונגע יידן, וועלכע שטעלן א העפטיקן ווידערשטאנד. איינער פון די סאלדאטן האט מיט א מאטראק גע־שלאגן איבער די קעפ, די צווייטע האבן זיך באנוצט מיט די פויסטן. איין ייד איז אוועקגעפאלן שווער פארוואונדעט. דאקטוירים האבן געמוזט אינטערוועניר ן. די אינ־צידענטן האבן זיך איבערגעחזרט עטלעכע מאל. ארום 300 יידן האט מען געמוזט שלעפן מיט כוח.

א גרופע פון די דעבארקירטע האבן זיך אפגעזאגט צו נעמען וועלכע ס׳איז שפייז און האבן געשווירן צו הונגערן, ביז מען וועט זיי נישט דערלויבן צוריקצו־פארן קיין ארץ־ישראל.

אין רעזולטאט פון דער אפעראציע „אאזיס״, וואס האט געהאט אלס צוועק ארויס־צוזעצן אויף דער יבשה די פאסאזשירן פון דער ערשטער שיף, איז פאראן א שווער פארוואונדעטער צווישן די יוגנטלעכע, וועלכע האבן זיך אנטקעגנגעשטעלט און וועל־כע די בריטישע פאליציי האט געמוזט מיט גוואלט אראפפירן פון דער שיף. דער יונגער בחור איז פארוואונדעט געווארן דורך א קלאפ אין קאפ.

אנגעקומען אין לאגער פון פאפענדארף

קיקניץ, 8 סעפטעמבער. —

דער ערשטער צוג מיט די מעפילים פון „עקזאדוס״ איז אנגעקומען אויף דער קליינער באן־סטאציע קיקניץ לעבן ליבעק, ארום 1 נאכמיטאג. די מעפילים זיי־נען איבערגעפירט געווארן אין לאגער פון פאפענדארף, ווו זיי וועלן פראוויזאריש אינטערנירט ווערן.

די מעפילים פון „עמפייר רייוואל״ שטעלן נישט קיין ווידערשטאנד

האמבורג, 9 סעפטעמבער.

נעכטן אוונט איז די צווייטע שיף „עמפייר רייוואל״ אנגעקומען קיין האמבורג.

6.30 אינדערפרי האט די ענגלישע מאכט געמאלדן, אז די 1.400 מעפילים פון דער צווייטער שטייג־שיף „עמפייר רייוואל״ זיינען אראפגעזעצט געווארן אין משך פון 1 שעה און 15 מינוט. די ענגלישע מאכט האט דערקלערט, אז די פליטים זיינען אראפ רואיק, אן גוואלט־טאטן, נאכדעם ווי מען האט זיי געווארנט דורך די היל־כערס פון דער שיף.

דער צוג, וואס פירט אוועק די פליטים אינם לאגער פון פאפענדארף ביי לובעק איז אפגעפארן 6.35, אינם מאמענט ווען דער טראנספארט איז אפגעפארן האבן די מעפילים געזונגען די „התקוה״.

געפונען א באמבע אויף דער שטייג־שיף „עמפייר רייוואל״

האמבורג, 10 סעפטעמבער. —

ווי עס ווערט איצט אפיציעל באשטעטיקט, האבן די זעלנער, וואס האבן רעוויר־דירט די שיף „עמפייר רייוואל״ אנטדעקט א באמבע אין א בענזין־פושקע. דאס שיינט

צו דערקלערן די סיבה, פאַרוואָס די מעפּילים זיינען אַזוי שנעל אַראָפּ פון דער שיף. דער אויפריס־אַפּאַראַט, וועלכן מען האָט באַלד איבערגעפירט אין אַ באַראַק, האָט מאַנטיק נאָכמיטאָג אויפגעריסן, צעברעכנדיק אַלע שויבן הונדערטער מעטער אַרום.

*

אַ „הגנה"־פאָרשטייער האָט דאָ היינט דערקלערט: „די איינציקע סיבה, פאַר־וואָס די מעפּילים זיינען אַראָפּ פון דער צווייטער שיף איז די, ווייל אַלע האָבן גע־וווסט פון דער באָמבע, וואָס האָט געדאַרפט אויפרייסן די שיף.

וועגן דעם, וואָס די באָמבע האָט נישט אויפגעריסן, האָט ער באַמערקט, אַז „די מעפּילים האָפן, אַז דאָס צווייטע מאָל וועלן זיי האָבן מער מזל".

די „עמפּייר ריוואַל" איז געווען די איינציקע שיף, פון וועלכער די עמיגראַנטן זיינען אַראָפּ רואיק. אַלע זיינען איבערגעפירט געוואָרן קיין אַמסטאַו.

העלדישע ווידערשטאַנד פון די מעפּילים פון „רונימעד פּאַרק"

האַמבורג, 10 סעפּטעמבער.

להיפך צום אויסשטייגן פון דער צווייטער שיף, וואָס איז דורכגעגאַנגען רואיק איז דאָס אויסשטייגן פון די עמיגראַנטן פון דער דריטער שיף „רונימעד פּאַרק" אויף וועלכער עס האָבן זיך געפונען 1429 מאַן, דורכגעגאַנגען זייער שטורמיש און איז באַגלייט געווען מיט פיל ברוטאַליטעט מצד די ענגלישע זעלנער. נאָר זקנים און קליינע קינדער האָבן פאַרלאָזט די שיף אָן ווידערשטאַנד. די יינגערע, סיי מענער און סיי פרויען האָבן זיך העלדיש אַנטקעגנגעשטעלט און די ענגלישע סאָלדאַטן האָבן זיי מיט אַ ברוטאַלן כוח געשלעפּט פון דער שיף.

פאַראַן פיל פאַרוווּנדעטע אויך צווישן ענגלישן מיליטער. אַ גרעסערע גרופּע עמיגראַנטן בראש מיט מרדכי קאַסמאַן האָט זיך אַ לאַנגע צייט העלדיש געשלאָגן קעגן אַ גרופּע ענגלישע סאָלדאַטן. קאַסמאַן איז שווער פאַרוווּנדעט געוואָרן. זשור־נאַליסטן, וואָס זיינען בייגעווען אויף דער שיף, דערציילן פון סצענעס, ווי פרויען און קינדער האָבן זיך געוואָרפן אויף די ענגלענדער און געביסן זיי מיט די ציין און געשלאָגן מיט אַלץ, וואָס זיי האָבן נאָר געהאַט אונטער דער האַנט. פיר וואַסער־פּאָמפּעס זיינען באַנוצט געוואָרן בעת מעשה, בכדי אַרויסצוטרייבן די עמיגראַנטן פון זייערע ערטער. אַ סך פרויען האָבן בעת דער עוואַקואַציע געחלשט און דאָס האָט נאָך מער פאַרגרעסערט די שוידערלעכקייט פון בילד.

מענער זיינען אַראָפּגעטראָגן געוואָרן פון שיף מיט די קעפּ אַראָפּ. איינער מיט אַ צעבלוטיקטן קאָפּ האָט זיך לאַנג געווערט קעגן אַ גאַנצער גרופּע פון פּאָליציסטן און סאָלדאַטן. אַ סך פון די אַראָפּשטייגנדיקע פון דער שיף האָבן געהאַט פאַרבונ־דענע קעפּ.

בשעת דער לאַנדונג האָבן די יידישע פּליטים פון האַמבורג אָרגאַניזירט אַ פּראָטעסט־מאַניפעסטאַציע און געטראָגן גרויסע פּלאַקאַטן, אויף וועלכע מען האָט געקענט לייענען: „עקזאָדוס" — אַ שאַנדע פאַר ענגלאַנד!!! דאַן האָבן זיי זיך גע־לאָזט איבער די גאַסן פון האַמבורג צום האַנדלס־פערטל פון דער שטאָט. דאָרטן איז פאָרגעקומען אַן אינצידענט מיט אַ גרופּע פון 500 דייטשע פּאָליציסטן, וועלכע די ענגלענדער האָבן אַרויסגעשיקט קעגן די דעמאָנסטרירנדיקע. נאָך אַ ווידערשטאַנד זיינען די דעמאָנסטראַנטן צעטריבן געוואָרן.

די עמיגראַנטן פון „רונימעד פּאַרק" זיינען איבערגעפירט געוואָרן קיין פּאָפּענ־דאָרף ווו זיי וועלן אונטערזוכט ווערן. מען רעכנט, אז די אונטערזוכונגען וועלן דויערן 15 טעג.

די צאָל קרבנות פון „רונימעד פּאַרק"

האַמבורג. — צום סוף פון דער ברוטאַלער אַרויסזעצונג פון די מעפּילים פון דער דריטער שיף, האָט אַן ענגלישער פּרעסע־פּאָרשטייער איבערגעגעבן פאָלגנדיקע ציפערן פון די קרבנות, בעת דער אַרויסזעצונג פון דער דריטער שיף: 24 יידן זיי־נען איבערגעפירט געוואָרן אין קראַנקן־הויז, בתוכם 7 פרויען. עס זיינען אויך שווער פאַרווונדעט געוואָרן 3 בריטישע זעלנער. די פאַרווונדעטע ענגלישע סאָלדאַטן זיינען איבערגעפירט געוואָרן אין די שפּיטעלער.

זשורנאַליסטן האָבן געזען זעקס יידן מיט צעבלוטיקטע קעפּ, חוץ דעם זיינען בערך 20 יידן, צווישן זיי פיל פרויען, אַראָפּגעשלעפּט געוואָרן פון דער שיף מיט די קעפּ צו דער ערד. צוויי גרויסע אַרעסטאַנטן־וועגענער, אָנגעפילט מיט עמיגראַנטן זיינען אָפּגעפאָרן פון פאָרט עטוואָס שפּעטער, באַגליט פון אַ שטאַרקער אָפּטיילונג פון דער בריטישער פּאָליציי.

פּאַריז, 11 סעפּטעמבער, קאָמוניקאַט פון פראַנצויזישן ראַדיאָ.

נעכטן בייטאָג, ווען די ענגלישע סאָלדאַטן האָבן דורך הילכערס געמאָלדן די מעפּילים פון דער שיף „רונימעד פּאַרק", אַז זיי זאָלן פרייוויליק אַראָפּגיין פון דער שיף, האָט קיינער נישט געפאָלגט דעם באַפעל. די ענגלישע סאָלדאַטן זיינען דאַן אַרויף אויף דער שיף, כדי מיט געוואַלט אַראָפּצושלעפּן די מעפּילים. עס זיינען אויס־געבראָכן געשלעגן צווישן די זעלנער און מעפּילים. די ענגלישע מאַכט האָט געמוזט רופן רעזערוו־מיליטער און מיט געוואַלט אַראָפּגעזעצט די מעפּילים.

אין רעזולטאַט פון די צוזאַמענשטויסן זיינען פאַראַן 22 פאַרווונדעטע, צווישן זיי דריי ענגלישע סאָלדאַטן.

די זעלבע מעטאָדן נאָר אַנדערע אויספירער

פּריש, אויסגעפרעסן און גוט אויסגעשלאָפן, זיינען זיי געשטאַנען מיט שטע־קעגער אין די הענט און געוואַרט אויף זייערע קרבנות. פונדערווייטנס, הינטער פאַרשטעלטע פענסטער, האָבן מענטשן געוואַרט אויף דעם טראַגישן שפּיל פון די מחבלים. אביסל ווייטער — די פאַרקראַטעוועטע וואַגאָנען, באַרייט אויפצונעמען די אומגליקלעכע. ערגעץ האָט געשפּילט אַ מיליטערישער אָרקעסטער און אין דער לופט, איבערן אָרט ווו עס האָבן זיך געזאָלט באַווייזן די אָרעמע יידן, האָט זיך צע־גאָסן די מעלאָדיע פון „שענעם בלאַוען דאָנאַו". די זון האָט זיך באַהאַלטן און נישט געוואָלט באַווייזן זיך. אַ קליין נאָך־רעגן ווינטל האָט אַדורכגענומען מיט אַ שוידער ביז צום מאַרך פון די ביינער און די מחבלים זיינען געוואָרן אומגעדולדיק.

ענדלעך האָבן זיי זיך באַוויזן. אָפּגעמאַטערטע און אָפּגעריסענע האָבן זיי גע־

שלעפּט זייער אָרעם גוטס, די קליינע קינדער אויף די הענט. שטעקענער און פּויסטן האָבן זיי געהאָלפן מאַכן זייער וועג צו די פּאַרקראַטעוועטע וואַגאָנען און שפּעטער אין לאַגער אַריין.

דאָס איז געווען אין יאָר 1942.

הײַנט איז דאָס יאָר 1947. די אויסגעפּרעסענע ס. ס.־לייט פון יאָר 1942 זיי־נען געשטעלט געוואָרן פאַר די געריכטן פון דער וועלט־גערעכטיקייט. דאָס בילד איז אָבער ענלעך: די קאַסקן אויף די קעפּ, די שטעקענער, די פּאַרקראַטעוועטע וואַגאָנען און... די מוזיק, די רואיקייט פון די מענטשן, וואָס שלעפּן די אויסגעמאַטערטע יידן — טאַקע די זעלבע יידן. נאָר די אויסגעפּרעסענע און גוט אויסגעשלאָפענע זעלנער זיינען שוין אַנדערע: נישט מער די דייטשע ס. ס. לייט. דאָס זיינען ענגלישע זעלנער מיט זייערע אָפיצירן.

צווישן די רואינען פון האַמבורגער פּאָרט באַווייזט זיך די ערשטע פון די דריי שיפן, וואָס פירן שוין איבער פופציק טעג די העלדן פון „עקזאָדוס 47". אַלע וועגן, אַלע דורכגענג פון דער זייט פון פּאָרט, זיינען שטאַרק געהיטן דורך ענג־לישע זעלנער און דייטשער פּאָליציי. די ענגלישע מאַכט־אָרגאַנען האָבן אָפּגעלייגט די אָפּעראַציע „אָאַזיס" ביז אויף מאָרגן, מאָנטיק אינדערפרי. אַ קאַלטער רעגן וואַשט דערווייל די טונקעלע קאָנטורן פון דער שיף „אושען וויגאר", ווי ער וואָלט זי באַרייט געמאַכט צו דער מאָרגנדיקער „שמחה" פון די מחבלים.

איבער צוויי הונדערט זשורנאַליסטן פון אַלע וועלט־טיילן האָבן זיך דאָ גע־געבן אַ „ראַנדע־ווו" בכדי צו באַוואונדערן די „קולטור" פון צוואַנציקסטן יאָרהונדערט אין דער ענגלישער אויסגאַבע. די דייטשע „קאָלעגן" טראָגן אַ שמייכל אויף זייערע ליפּן.

אין דעם גרויסן נירנבערגער וועלט־טריבונאַל האָט מען געהאַלטן פאַר אַ פאַרברעכן קעגן דער מענטשהייט, וואָס די דייטשע הענקער האָבן אין די לאַגערן בעת דעם טרייבן פון זייערע אומגליקלעכע קרבנות געלאָזט שפּילן די מוזיק. אָבער זע, איצט זיינען מיר, זשורנאַליסטן, אויך איינגעשלאָסן „הינטער קראַטן" און מיר הערן זיך צו צום לויט־שפּרעכער; עס מישן זיך אויס ענגלישע אולטימאַטום־אויפאָדערונגען מיט די שיינע ווינער וואַלסן. פון די אויגן פון די דייטשע זשורנאַ־ליסטן לייענט מען אַרויס די צופרידנקייט, וואָס די ענגלענדער האָבן דעם מנהג מוזיק איבערגענומען פון די דייטשע הענקער.

צוזאַמען מיט דעם טאָג־ליכט באַגינט מאָנטיק אינדערפרי די אָפּעראַציע. די ער־שטע יידן. אַלטע מענער און פרויען באַלאָדן מיט זייער ביסל אָרימקייט, שלעפּן ביי די הענט און אויף די הענט קינדער. זינט דעם 18 יולי, שטעלן זיי ווידער צום ער־שטן מאָל זייערע פיס אויף אַ טרוקענעם באָדן.

פּאַמעלעך ציט זיך דער טרויעריקער מענטשן־קאַראוואַן. אין טאַקט פון דער־לייכטער מוזיק באַגינט אַ נייער אַקט פון יידישן נע ונד זיין. נאָך חדשים־לאַנגן וואַנדערן, נאָך צענדליקער וואָכן פון אַנטלויפן פון טראַגישן לאַגער־קאַשמאַר אין דייטשלאַנד, בכדי צו געפינען אַן אָפּרו אין אייגענעם לאַנד, געפינען זיי זיך צוריק אין דייטשלאַנד; באַלד וועלן זיי ווידער זיין הינטער די קראַטן פון אַ דייטשן לאַ־גער, ווו דאָס בלוט פון זייערע ברידער און שוועסטער איז נאָך נישט פאַרטריקנט געוואָרן.

די זעלבע מעטאָדן נאָך אַנדערע אויספירער

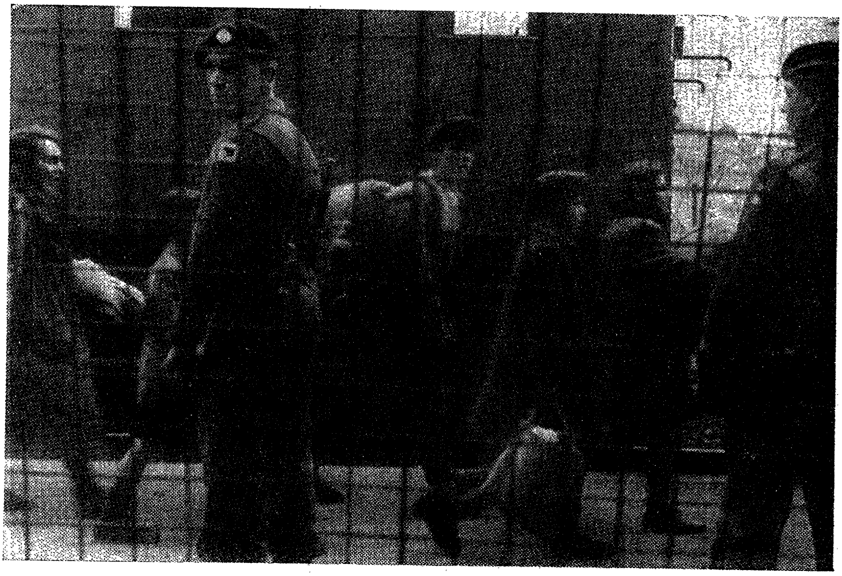

ענגלישע סאָלדאַטן טרייבן יידישע מאַמעס און קינדער
אין די וואַגאָנעס אַריין

שוין פרייען זיך די ענגלישע אָנפירער פון דער „אָפּעראַציע אָאַזיס", אַז אַלץ גייט גלאַטיק, אָבער באַלד שטעלט זיך דער טראַגישער שטראָם אָפּ. עפּעס איז דאָרט אויבן קאַליע געוואָרן. ווייטערע מענטשן באַוויזן זיך נישט ביי דעם אַרויסגאַנג פון דער שיף. אויך די מוזיק איז איבערגעריסן געוואָרן.

ענגלישע זעלנער מאַרשירן אַרויף אויף דער שיף. עס דערגייען פון דאָרט קו־לות און געוואַלדן. באַלד באַווייזט זיך די ערשטע גרופּע זעלנער שלעפּנדיק אַ קליין יינגעלע, וואָס שרייט און ווערט זיך. אייַנציקווייז שלעפּן די זעלנער די יונגע יינגלעך און מיידלעך. עפּעס אַ פאַרבאַנדאַזשירטער ייד ווערט זיך ;זעקס זעלנער שלעפּן אים און שלאָגן; דאָס בלוט רינט פון אים; ער שרייט, אָבער זיין קול ווערט פאַרמישט אין דעם אַלגעמיינעם טומל. די בריטישע זעלנער האָבן איצט פאַרלאָרן זייער גלייכ־געוויכט. זיי ווערן וואָס אַמאָל ברוטאַלער. זיי שלאָגן די קרבנות איבער דעם נאַקן, שלעפּן זיי, קאָפּען; אויך בלוט זעט מען. די שלאַכט מוז פאַר יעדן פּרייז געווונען ווערן... די לעצטע ווערן געשלעפּט צוויי יונגע מיידלעך.

דער ערשטער טייל פון דער „אָפּעראַציע אָאַזיס" איז באַענדיקט. מאָרגן וועט זיך אָפּשפּילן דער צווייטער אַקט. די ענגלענדער זאָגן, אַז די פון „עמפּייר רייוואַל" זיינען „האַרטער" פון די היינטיקע...

ביי די פאַרקראַטעוועטע וואַגאָנען פון דעם צוג, וואָס דאַרף די פּליטים פון „עקזאָדוס 47" ברענגען אין לאַגער אַריין, קענען מיר מיט זיי רעדן.

אַ פרוי דערציילט, אַז נאָך אינם לעצטן טאָג האָבן זיי אויף דער שיף געמאַכט אַ הונגער־שטרייק. די ענגלענדער האָבן זיי געסטראַשעט, אַז אין האַמבורג וועלן זיי שוין אונטערליגן די ענגלישע קריגס־געריכטן, און ווער ס'וועט זיך אַנטקעגנשטעלן, וועט באַקומען אַכט יאָר טורמע.

אינם צוג מאַכט זיך באַלד אַ גערידער. די פּליטים וואַרפן פאַרשידענע כלים אויף די זעלנער, ערגעץ ווערט אַ טיר פון אַ וואַגאָן אויפגעבראָכן. די ענגלענדער ווילן אויסמיידן ווייטערדיקע שוועריקייטן, און דער צוג פאָרט אָפּ.

די „התקוה", וואָס טראָגט זיך פון די פאַרהאַמערטע וואַגאָנען, מישט זיך אויס מיט דעם וואַלס פון די ענגלישע לויט־שפּרעכערס.

די מאַשין סאַפּעט, דער צוג רירט פּאַוואָליע פון אָרט. אַ בלאַס פּנימל פון אַ ידיש מיידעלע באַווייזט זיך אין פאַרקראַטעוועטן פענסטערל פון אַ וואַגאָן. „להת־ראות בארץ" — שרייט זי הויך.

די ערשטע שלאַכט פון דער „ראָאַל נעווי" האָבן די ענגלענדער געווונען, מאָרגן וועלן זיי געווינען די צווייטע און די דריטע.

יאָ, אין יאָר 1947 פירט דער וועג קיין ארץ־ישראל איבער גרינע גרענעצן פון אייראָפּעאישן קאָנטינענט, איבער אַ פראַנצויזישן פּאָרט סעט, איבער חיפה, אַ צווייטן פראַנצויזישן פּאָרט דע־בוק, דעם גיבראַלטאַר, דעם לאַ מאַנש, קוקסהאַפן, האַמבורג, אַ דייטשן לאַגער, איבער הונגער, נויט, בלוטיקע שלעק און קעלט. אַזוי זעט אויס די נייע געאָגראַפיע, וואָס בעווין האָט אָנגעצייכנט פאַרן יידישן פאָלק אויף זיין וועג קיין ארץ־ישראל.

אָבער אַ פאָלק, וואָס וואַנדערט צוויי טויזנט יאָר, וועט זיך שוין פאַר דער נייער געאָגראַפיע נישט אָפּשרעקן. די מעפּילים פון „עקזאָדוס" וועלן זייער היים, ארץ־ישראל, דערגרייכן.

פּ. אַ.

די ערשטע שיף

— די ערשטע שיף!... — מיר לויפן צו די קראַטן:
די ערשטע שיף פון האַמבורג, קערט זיך צוריק!... —
עס שטייען אויפן דעק נאָר די סאָלדאַטן
און שפּאָטיש, פרעך, עס איז אַ יעדנס בליק!

און אפשר זיצן די מעפּילים אין די קעלער? —
צעשרייען מיר זיך אַלע מיט אַמאָל:
— מעפּילים! מעפּילים! לא לרדת! — — —
נאָר פון דער ערשטער שיף — קיין ווידערקול!

עס האָבן די סאָלדאַטן נאָר געפּיפן,
געוויזן שטעקנס און געשטשירעט מיט די ציין!...
נאָר איינער שווערט זיך, אַז געהערט האָט ער אַ כליפּען
פון טיפן קעלער, אַ פאַרשטיקט געוויין...

די שיף איז אָפּגעשוואומען. עס בלייבט דער סוד פאַרהוילן
וואָס איז געווען? וואָס איז געשען מיט זיי? — — —
די נאַכט פאַלט צו מיט פיבער און מיט גרוילן,
מאָרגן קומט שוין אונזער ריי! — — —

...דאָס לעצטע מאָל שוין, הויבט מען אויף דעם אַנקער —
מעפּילים הויבן מוטיק אויף דעם קאָפּ!...
אין שפּיטאָל מיר לאָזן נאָר די קראַנקע
און גייען אין די קעלערן אַראָפּ...

די ווענט זיינען מיט אויפשריפטן באַהאַנגען,
צום זעלנער בריטישן, אַ מענטשלעך וואָרט; —
אפשר וועט עס צו זיין האַרץ דערלאַנגען?
ער וועט אַ וואַקל־טון־זיך... אפשר פאַרט?

דער הילכער גיט אונז צייט, זיך צו באַקלערן,
אַ האַלבע שעה, אויף קומען צום געדאַנק... —
דער עולם שרייט, דער עולם וויל נישט הערן,
דער עולם ענטפערט מיט אַ כאָר געזאַנג...

און ס'וויסן קינדער: נישט קיין צייט איז איצט צו וויינען,
און ס'וויסן מאַמעס: נישט קיין צייט איז איצט אויף צער,
עס קומט אַ שלאַכט — דאָס ווייסט אַ יעדער איינער
און יעדער איינער, גרייט די ביינער און ער וואַרט! — — —

י צ ח ק   פ ע ר ל אָ ו ו

וואָס נאָענטער מיר קומען צו די ברעגעס פון דייטשלאַנד, אַלץ אינטענסיווער ווערן אונזערע צוגרייטונגען צום קאַמף. מיר האָבן פאָרויסגעזען צוויי מעגלעכקייטן: אָדער זיי וועלן אונז אָנגרייפן מיט גאַז־באָמבעס, אָדער זיי וועלן זיך באַנוצן מיט דער מעטאָדע פון אַ לאַנג־דויערנדיקער באַלאַגערונג. מיר האָבן דעריבער באַשלאָסן, אָנצוגרייטן אַ געהעריקן קוואַנטום טרינק־וואַסער אין די פעסלעך, וואָס זיינען געשטאַנען אין די ווינקלעך פון אונזער קעלער. די דאָזיקע אויפגאַבע האָבן גענומען אויף זיך די קינדער, וועלכע האָבן זי אויסגעפירט מוסטערהאַפט. עס איז אונז געלונגען צוצוגרייטן אין די פעסלעך בערך טויזנט ליטער וואַסער. דאָס דאָזיקע וואַסער איז געווען פאַר אונז הייליק און קיינער האָט זיך צו אים נישט צוגערירט. מיר האָבן אויך באַשלאָסן, אַז פאַרן אָנהויבן דעם קאַמף, וועלן מיר צענעמען אַ טייל פון די טרעפּ, וואָס פירן פונם קעלער אַרויף אויפן דעק, כדי צו באַשווערן דעם צוגאַנג צו אונז. מיר האָבן באַשלאָסן, צו צענעמען נאָר אַ חלק, כדי זיי זאָלן אונז נישט קענען באַשולדיקן, אַז מיר פאַרשטעלן דעם וועג פאַר די, וואָס זיינען גרייט פרייוויליק אַרויפצוגיין. אינם פּלאַן איז אויך געווען פאָרויסגעזען צו פאַרבאַריקאַדירן זיך, אינם אונטערשטן קעלער. מיר האָבן צוגעגרייט שטעקענער און אייזערנע שטאַנגען און באַשלאָסן, אַז מיר וועלן די ערשטע נישט אָנגרייפן, מיר וועלן אָבער צוריקגעבן אַ קלאַפּ פאַר אַ קלאַפּ. עס זיינען אָרגאַניזירט געוואָרן ספּעציעלע שטורעם־אָפּטיילונגען, וועלכע וועלן זיין פון די ערשטע אַנטקעגנצושטעלן זיך און גרייט אויף יעדער עווענטואַליטעט.

*

עס לויפט אַ טאָג נאָך אַ טאָג. מיר זעען שוין פאַר זיך די ענגלישע ברעגעס. אין קורצן קומען מיר שוין צו צו האַמבורג. אַ טאָג פאַרן דערגרייכן די ברעגעס האָט זיך מיט אונז געזעגנט דער אַמעריקאַנער קאָרעספּאָנדענט פון „רויטער", וועלכער איז די גאַנצע צייט, פון פאָרט דע־בוק אָן, געפאָרן אויף אונזער שיף און איצט איז ער אַריבער אויף דער שיף „אושען וויגאַר", וועלכע דאַרף זיין די ערשטע אין דער ריי אַראָפּצוזעצן די פּאַסאַזשירן. אַ טיף גערירטער האָט ער גענומען אַ וואָרט אויף אונזער לעצטער מסיבת־שבת און האָט דערקלערט, אַז פון מאָראַלישן שטאַנדפּונקט פילט ער זיך אַ סך שוואַכער פון אונז, און אַז ער האָט פאַר אונז דעם פולסטן רעספּעקט. צום סוף האָט ער אונז געוווּנטשן פיל גליק. פון אים זיינען מיר אויך געוואָר געוואָרן די ריי ביים אַרויסזעצן די מעפּילים: די ערשטע — „אושען וויגאַר", די צווייטע — „עמפּייר רייוואַל" און צום סוף — אונזער שיף.

דער קאַפּיטאַן האָט אונז מודיע געווען, אַז די מענטשן פון „אושען וויגאַר" האָבן באַשלאָסן צו שטעלן נאָר אַ פּאַסיוון ווידערשטאַנד. מיר האָבן דאָס אָנגענומען אַלס אַ פּראָוואָקאַטאָרישע ידיעה פון זיין זייט און מיר האָבן גאָרנישט געענטפערט. אין אָוונט איז פאַר אונזער שיף פאַרבייגעפאָרן „אושען וויגאַר" אויף איר צוריקוועג פון האַמבורגער פאָרט. די שיף איז געווען ליידיק פון מענטשן. דאָס איז פאַר אונז נישט געווען קיין דערמוטיקנדיק בילד, מיר האָבן אָבער פאָרגעזעצט אונזערע צוגרייטונגען, וואַרטנדיק אויף אונזער ריי.

די לעצטע נאַכט, האָבן מיר, מדריכות פון די קינדער, פאַרברענגט ביים נייען בערעטן פאַר די קינדער. געמאַכט האָבן מיר די בערעטן פון אונזערע קאָצן און

אויף יעדן בערעט האָבן מיר צוגעניט די אויפשריפט: „עקזאָדוס 1947". די קינ־דער האָבן זיך געפרייט און מיט שטאָלץ אַרומגעשפּאַצירט מיט די בערעטן אויף די קעפּ, פילנדיק זיך ווי אומצורייסבאַרע מיטגלידער פון דער גרויסער משפּחה פון די „עקזאָדוס"־קעמפער.

*

דער אויפגייענדיקער מאָרגנשטערן האָט אונז שוין געפינען אינם דייטשן פּאָרט. מיר האָבן זיך נאָך מער צוזאַמענגעדריקט אינם קעלער און געוואַרט מיט אומרו אויף דעם, וואָס דאַרף איצט, באַלד, געשען.

אינם קעלער האָט זיך באַוויזן דער קאַפּיטאַן און אונז דערקלערט, אַז מיר האָבן צוויי שעה צייט אַראָפּצוגיין פון דער שיף. אויב מיר וועלן ביז צו דער צייט נישט אַראָפּגיין, וועלן קומען ענגלישע סאָלדאַטן און וועלן אונז מיט כוח אַרויסזעצן אויפן ברעג, אָבער דעמאָלט וועט מען אונז באַהאַנדלען ווי דייטשע פאַרברעכער. ער האָט אויך מודיע געווען, אַז די „אירגון" צוזאַמען מיט יידישע הילפס־אָרגאַניזאַציעס האָבן צוגעגריט צוויי לאַגערן, אין וועלכע מיר וועלן דאַרפן וווינען. מיר האָבן געוווּסט, אַז ס'איז אַן אומעגלעכע זאַך, דאָס יידן זאָלן האָבן אָנטיילגענומען אין אַן אַקציע, וואָס איז פאַרבונדן מיט אונזער דעפּאָרטאַציע און מיר האָבן אים געפרעגט, צי די לאַגערן זיינען שוין פאַרזען מיט גאַז־קאַמערן און קרעמאַטאָריעס? ער האָט אויף אונז אויסגעגלאָצט אַ פּאָר ברייט־צעעפנטע אויגן און, נישט ענטפערנדיק קיין וואָרט, איז ער באַלד נעלם געוואָרן.

בליץ־שנעל האָבן מיר זיך אַ כאַפּ געטון צו דער אַרבעט פון צענעמען די טרעפּלעך. אָנגעהויבן האָבן מיר צו צענעמען די טרעפּלעך, וואָס האָבן געפירט צו די קאַיוטן פון די ענגלישע מאַטראָזן, בכדי אָפּצוהאַקן זייער צוטריט צום קעלער. אָבער ווי נאָר מיר האָבן אָנגעהויבן די אַרבעט, האָט זיך די טיר אויבן האַסטיק אויפגעפּראַלט און אין איר האָט זיך באַוויזן דער קאַפּיטאַן צוזאַמען מיט אַ גרופּע סאָלדאַטן מיט די רעוואָלווערן אין די הענט.

עטלעכע פון אונז האָבן אויפגעריסן זייערע העמדער און אויסשטרעקנדיק זיי־ערע נאַקעטע ברוסטן צום קאַפּיטאַן, האָבן זיי זיך צעשריען: —

— „נאַ, שיס, קאַפּיטאַן! שיס, וואָס האָסטו מורא?" —

דער קאַפּיטאַן האָט באַפוילן:

— די טרעפּ טאָר מען נישט צענעמען!

— פאַרוואָס?

— דורך די טרעפּ וועלן די מענטשן דאַרפן אַרויפגיין!

איינער פון אונז האָט זיך צעשריען:

— נישט אייער עסק! דאָס דאַרף איך אַרויפגיין און מיין חבר! דאָס זיינען, אַלזאָ, אונזערע טרעפּ און מיר וועלן מיט זיי טון דאָס, וואָס עס וועט זיך אונז גליסטן!

דער קאַפּיטאַן האָט ווידער באַפוילן:

— די טרעפּ טאָר מען נישט צענעמען!

אין דעם אויגנבליק האָט זיך איינער אַ ריז, פון די פּאַרטיזאַנער, אַ ריס געטון פאָרויס, און מיט איין שפּרונג שוין געווען אויפן לעצטן טרעפּל אויבן, ממש אונ־טער די פיס פונם קאַפּיטאַן. דער לעצטער האָט זיך דערשראָקן און מיט אַ נישט זיכערן קול האָט ער אַ פרעג געטון:

נאָך דער שענדלעכער אָפּעראַציע „אָאזיס"

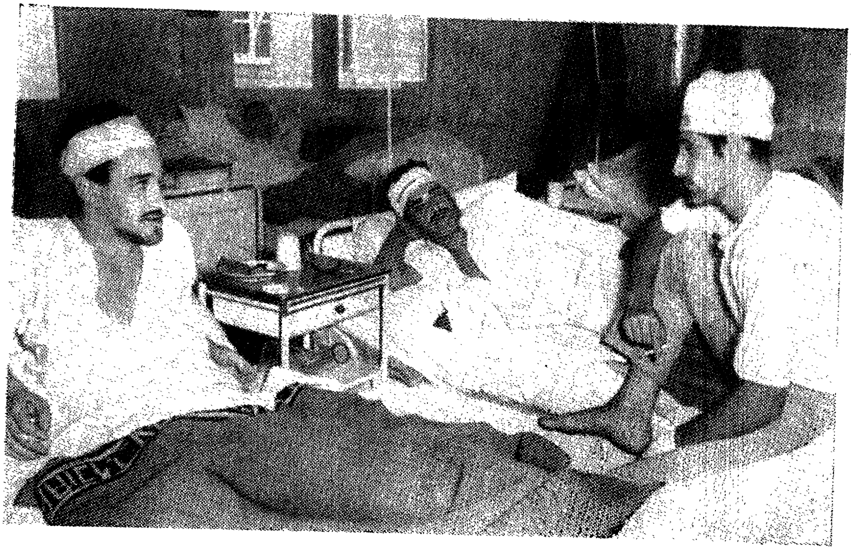

פאַרוואונדעטע „עקזאָדוס"-קעמפער אין האַמבורגער שפּיטאָל

צוריק אויף דער פאַרשאָלטענער דייטשער ערד !
אינם לאַגער פון פּאפּענדאָרף

— אָבער אַ פּאָר טרעפּלעך וועט איר איבערלאָזן?

— מיר וועלן איבערלאָזן.

ער האָט זיך שנעל אויסגעדרייט און איז פאַרשוווּנדן צוזאַמען מיט זיין גאַנ־צער פאַמיליע.

מיר האָבן אויסגעשטעלט די קאַמפּס־גרופּן, נאָכאַמאָל געגעבן די לעצטע אָנ־ווייזונגען און יעדע גרופּע האָט פאַרנומען איר פּלאַץ. אויבן, אויף די לעצטע אי־בערגעבליבענע טרעפּלעך, האָבן פאַרנומען דעם פּלאַץ עטלעכע יינגלעך, וועמענס אויפגאַבע איז געווען, צו זיין די אויסשפּירער און די פאַרבינדלער. מיר אַלע האָבן זיך אויסגעזעצט לענג־אויס די ווענט פונם קעלער און פאַר אונז די קינדער.

צען אַזייגער אינדערפרי האָבן די ענגלענדער אינסטאַלירט אויבן אויף דעם שיפס־דעק, אַ מעגאַפאָן, דורך וועלכן זיי האָבן אונז אויפגעפאָדערט אַרויסצוגיין אויפן ברעג אָן ווידערשטאַנד. איבערגעחזרט האָבן זיי דעם אויפרוף אין עטלעכע שפּראַכן און אַלץ געפאָדערט מיר זאָלן זיך אונטערוואַרפן דעם באַפעל. אַזוי ווי דאָס האָט נישט געהאָלפן, האָבן זיי אָנגעהויבן צו דראָען, אַז אויב נישט — וועט זיין ביטער צו אונזער גורל.

און מיר? מיר זיינען געזעסן אין קעלער און... געזונגען. איין ליד נאָכן צווייטן, אַ לאַנגע קייט פון שירים אָן אַ סוף, אָן אַן אויפהער. מיטן זינגען האָבן זיך אונ־זערע הערצער אויך צעוואַרעמט, אונזערע פּנימער האָבן געפלאַמט, די אויגן האָבן געבלישטשעט און אין האַרצן האָבן מיר געפילט: — אויב אַפילו זיי וועלן אונז באַזיגן מיט דער פויסט, וועלן זיי אָבער אונזער גייסט נישט צעברעכן!

ווי מיר זינגען אַזוי — פּראַלט זיך אויף די טיר אויבן און, ווי קאַרטאָפל פון אַן אָפענעם זאַק, האָבן זיך מיט ווילדע געשרייען, אַ שיט געטון אין קעלער אַריין יענע יידן, וועלכע האָבן זיך נאָך געפונען אויפן דעק: — „זיי גייען שוין! אָט זיינען זיי שוין דאָ!” און אין דער טיר באַווייזן זיך טאַקע די ענגלענדער. ווי אַ שטורעם רייסן זיי זיך אַריין אין קעלער, אַלע הויכע, ברייט־פּלייציקע, אויסגעקליבענע איינס ווי איינס. אויף זייערע קעפּ שטאָלענע העלמען, אויף די ברוסטן לעדערנע פּאַנצערס און אין די הענט — שטעקענער. זייערע פּנימער — רויטע ווי בוראַקעס, עס גייט פון זייערע מיילער אַ געשטאַנק פון אַלקאָהאָל — ווייזט אויס, אַז זיי האָבן געמאַכט יענע כוסה, כדי זיך צוצוגעבן „מוט און קוראַזש”. זיי שטעלן זיך אויס אין אַ ריי אַנטקעגן אונזערע רייען, אָבער מיר בלייבן ווייטער רואיק אויף אונזערע פּלעצער, אָן בהלה, אָן מורא. מיר ווייסן: איצט איז געקומען דער דעצידירנדיקער מאָמענט. מיר האָבן נישט וואָס צו פאַרלירן. אין אונזערע הערצער האָט זיך אָנגעצונדן אַ פייער פון קאַמף — און מיר פילן, אַז איצט איז געקומען דער מאָמענט צו באַ־צאָלן זיי, כאָטש טיילווייז, פאַר זייער שענדלעכער באַציונג צו אונז במשך פון דער גאַנצער צייט.

ספּאָנטאַניש אינטאָנירן מיר די „התקוה”, און בשעת דעם זינגען שטייען מיר אויף פון אונזערע ערטער. די ענגלענדער נוצן אויס דעם דאָזיקן מאָמענט און מיט ווילדע אויסגעשרייען וואַרפן זיי זיך אויף אונז און הויבן אָן צו שלעפּן די מענטשן צו די טרעפּ. שטעקענער הויבן זיך אין דער לופטן און פאַלן אַראָפּ אויף אונזערע קעפּ און קערפּערס, דער גאַנצער חלל פילט זיך אָן מיט געשרייען און געוואַלדן און עס צעצינדט זיך אַ האַרטער קאַמף.

פון אַלע זייטן פליען קאָנסערוון־פּושקעס. די מענטשן וואַרפן אָן אַ ציל, ווייל אין דעם שרעקלעכן תוהו ובוהו, וואָס איז אַנטשטאַנען, און ווו די קערפּערס

פון די ענגלענדער און מעפילים האבן זיך פארפלאכטן אינאיינעם, איז שווער אויסצוקלייבן דעם ציל. די פושקעס טרעפן אי דעם פיינט און אי דעם פריינט. דער ח' מ. צעשרייט זיך מיט אלע כוחות: — „וואס פארארבעט איר, רוצחים, הערט אויף צו ווארפן!" די ענגלענדער מיינען, אז ער העצט אונטער די ווארפער, באפאלן זיי אים און צעשלאגן אים ביז בלוט. מיט גרויס מי געלינגט מיר אוועקצורייסן אים אין א זייט, איך צי ארויס א באנדאזש פון מיין זעקל און פארבאנדאזשיר אים די ווונדן.

ביי די טרעפ קומט פאר דער פארביסנסטער קאמף. די ענגלענדער שלאגן מכות רצח און שווערע, הארטע קלעפ פאלן אויף אונזערע קעפ, פנימער און פלייצעס. איך דערזע מיטאמאל, אז איך געפין זיך איינע אליין צווישן א גאנצער באנדע ענגלענדער. איך וויל דורכרייסן די קייט, וואס רינגלט מיך ארום, כדי צוצוקומען צו די חברים, וואס געפינען זיך הינטער זיי, אבער איינער פון די ענגלענדער כאפט מיך אן און טראגט מיך צו די טרעפ. איך שטעל זיך אנטקעגן מיט אלע מיינע כוחות און מיין האנט בלאנדזשעט איבער זיין קערפער, זוכנדיק א ווידערשטאנדס־פונקט. איך פיל פלוצים זיין האלז אונטער מיין האנט און מיט אלע כוחות גראב איך זיך איין מיט מיינע פינגער אין זיין גארגל. ער רייסט אוועק מיין האנט, און זי פאלט דאן ארויף אויף זיינע האר. איך רייס זיי, וויפיל כוח איך פארמאג נאר אין מיר. דער ענגלענדער גליטשט זיך אויס און מיר פאלן ביידע אויף דער ערד. די אנדערע זעלנער לויפן צו און א האגל פון קלעפ שיט זיך אויף מיין קערפער. איך פיל א שרעקלעכן ווייטיק און איך... פארליר מיין באוווסטזיין.

ווען איך קום צוריק צום באוווסטזיין, דערזע איך, ווי מען שלעפט נישט ווייט פון מיר, אויף דער פאדלאגע, איינעם פון די מדריכים פון „הנוער הציוני". ער איז שווער פארוואונדעט, רינט אפ מיט בלוט און קרעכצט מוראדיק. אייזיק, דערהערנדיק די קרעכצן, דערקענט זיין חברס קול און הויבט אן צו שרייען ווי נישט מיט זיין קול — „וואנקא, מען שלאגט וואנקא'ן!" ער פרווט אויפשטיין און צוקומען צו די ענגלענדער, אבער א פארוואונדעטער און א צעשלאגענער מאכט ער א פאר טריט פאראויס און פאלט צוריק אויף דער ערד, גליך, ווי די נשמה וואלט אים אויסגעגאנגען. ער ליגט אין א קאלוזשע פון בלוט, וואס רינט פון זיין פנים און פון די הענט. מיט גרויס מי געלינגט מיר ארויסצוציען פון מיין טארבע א טיכל און איך הויב אן אויסווישן זיין פנים, ער מאכט אויף די אויגן, קוקט אויף מיר און שטאמלט ארויס: — „מאיא, האסט באקומען אין פנים אריין?" — איך הויב אויף מיין האנט צו מיין פנים, גיב א וויש און דערזע, אז זי איז פול מיט בלוט. אויך איך בין פארוואונדעט.

פון אלע זייטן שלעפט מען מענטשן. פיר, פינף סאלדאטן שלעפן איין יידן. איינער פון די פארטיזאנער ליגט אויף דער ערד ווי א פעלז און ס'איז אוממעגלעך צו רירן אים פון ארט. די ענגלענדער, זעענדיק, אז זיי וועלן אים נישט בייקומען, דערנענטערן זיי זיך צו זיין פרוי, וועלכע איז אין 7־טן מאנאט, און הויבן זי אן צו שלאגן. דער פארטיזאנער דערזעענדיק דאס, שפרינגט אויף מלא כעס, ווארפט זיך אויף די זעלנער און ארפרייסנדיק פון איינעם פון זיי זיין שטאלענעם העלם, כאפט ער אן פארן פאסיק, וואס הענגט אראפ פונם העלם און דערלאנגט שרעקלעכע קלעפ אויף רעכטס און אויף לינקס ביז דער פאסיק רייסט זיך איבער. ערשט דאן געלינגט עס די ענגלענדער בייצוקומען אים און זיי שלעפן אים ארויף אויבן.

אין קעלער ווערט וואס אמאל לייטיקער. אין איין ווינקל זיינען נאך געבליבן די קינדער פון קבוץ „איתן". זיי האלטן זיך אלע ביי די הענט און לאזן זיך נישט רירן פון ארט. די ענגלענדער גיסן אויף זיי קאלט וואסער און די קינדער שווימען שוין

אינם לאַגער פון פּאַפּענדאָרף

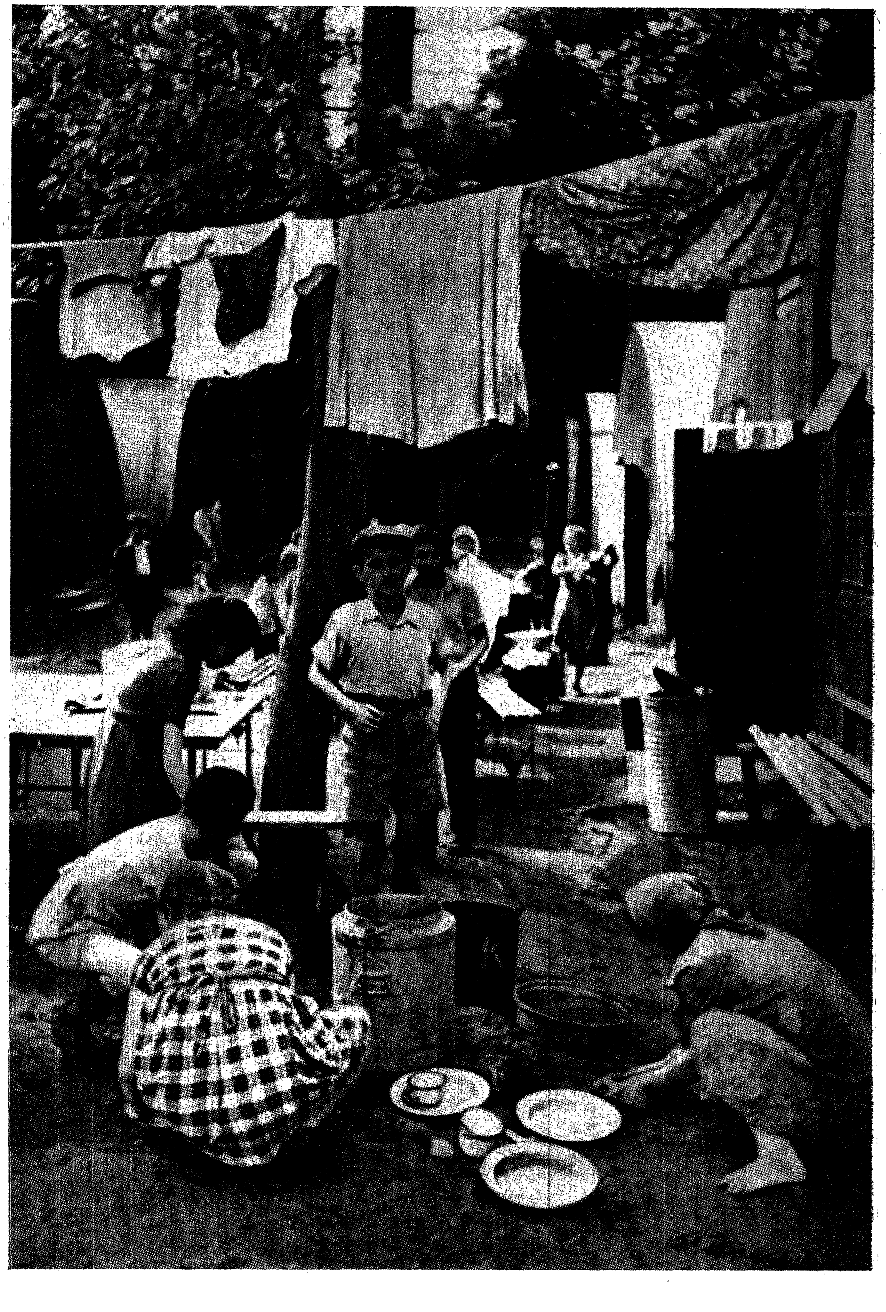

צום ציגײַנער־לעבן נעמט נאָך אַלץ נישט קײן ענדע

ממש ווי אין א טייך, אָבער די הענט לאָזן זיי נישט אָפּ און הערן נישט אויף צו זינגען די „התקוה".

איך באַקום פּלוצים א שרעקלעכן קלאַפּ און האַלב־באַוווסטזיניק פיל איך ווי מען שלעפּט מיך צו די טרעפּ, דאַן אַרויף אויפן דעק. א קורצע ווײַלע זע איך נאָך פּיס, אין אויסגעפּוצטע, גלאַנצנדיקע שטיוול און דאַן פאַרשווינדט אַלץ...

איך וועק זיך איבער אינם אויטאָ, וווהין די ענגלענדער האָבן מיך אַרײַנגע־וואָרפן ווי עפּעס א זעקל. דאָ געפינען זיך שוין א סך פון מײַנע באַקאַנטע. אַלע זײַ־נען זיי פאַרוווּנדעט און פון די וווּנדן רינט דאָס בלוט... ביים אויטאָ שטייט אַן ענג־לישע וואַך.

מיר פאָרן עטלעכע מינוטן און דער אויטאָ בלײַבט שטיין. צוויי ענגלענדער דערנענטערן זיך און הייבן אָן אַרויסצונעמען די פאַרוווּנדעטע...

מיר געפינען זיך אין א פּאָליציי־שטיבל. מיר זײַנען אַרום 15 מאַן. די ענגלענ־דער פירן דורך א רעוויזיע ביי יעדן איינעם. איך קען נישט פאַרטראָגן וויאַזוי די ייִדן לאָזן זיך אַזוי לײַכט באַזוכן און איך הייב אָן צו שרייען. אַן ענגלישער אָפיציר הייסט צוויי זעלנער מיך נעמען און זיי טראָגן מיך אַרויס ווידער צו דער מאַשין. איך ווער זיך מיט מײַנע לעצטע כוחות, ביז איך פאַרליר ווידער דעם באַוווסטזיין.

אויפגעקומען בין איך, ווען מיר זײַנען געבליבן שטיין פאַר א צוג. די פענסטער פאַרקראַטעוועט און הינטער זיי זע איך קעפּ, קעפּ קעפּ... לענגאויס דעם צוג שטייט א געדיכטע ריי פון מיליטערישער פּאָליציי. צוויי זעלנער נעמען מיך אָן, — איינער פאַר די הענט, דער צווייטער פאַר די פיס, — און טראָגן מיך צום צוג. איך ווער זיך, אָבער זיי זײַנען שטאַרקער פון מיר און זיי וואַרפן מיך אַרײַן אינם צוג ווי עפּעס א פּגר.

דער צוג רירט פון אָרט. איך בין אינגאַנצן נאַס און צעוויייטיקט גלייך ווי יעדער אבר וואָלט געווען א וווּנד. יעדער שאָקל פונם צוג פאַרשאַפט מיר נאָך גרעסערע יסורים: מיר פאָרן לאַנג, לאַנג ביז דער צוג שטעלט זיך ענדלעך אָפּ. דאָס איז די לעצטע סטאַנציע פון אונזער נסיעה.

מיר זײַנען ווידער אין א לאַגער, אויף דער דייטשער פאַרשלאָטענער און פאַר־בלוטיקטער ערד...

מיטן געזאַנג פון „התקוה" אויף די ליפּן

(„עקזאָדוס"־קינדער דערציילן . . .)

...די געשרייען און געוואַלדן האָבן פאַרפילט דעם גאַנצן חלל פונם קעלער. די רוצחים האָבן אויף קיין איין מינוט נישט אָפּגעשטעלט זייער „אַרבעט". אָט שלעפּן זיי א קליין מיידל. זי רייסט זיך אַרויס פון זייערע הענט און פרובירט אַנטלויפן. איך האָב דערקענט, אַז דאָס איז די קליינע גאָלדע. באַלד אָבער האָבן די סאָלדאַטס־קע הענט אַרומגעכאַפּט איר איידעלן קערפּער ווי מיט קלעשטשעס און ווען זי האָט נישט אויפגעהערט צו וואַרפן זיך, ווילנדיק אַרויסרייסן זיך פון זייערע האַרטע קלעשטשעס — האָט זיך אויף איר צאַרטן קערפּער א שאָט געטון א האָגל פון קלעפּ פון פויסטן און שטעקענער. פינף זעלנער האָבן געמוזט שלעפּן די קליינע גאָל־דע, כדי זי בייצוקומען.

מיר האָבן זיך אַלע — די חברים פון קבוץ „איתן" — אנגענומען פאַר די

אַרעמס, צונויפגעפרעסט זיך ווי אין איין פילקעפיקן גוף און אזוי אַרום נישט דער־לאָזט, אַז די ענגלענדער זאָלן האָבן מיט אונז אַ לייכטע אַרבעט. זיי האָבן אונז גע־צוויגן פאַר די הענט, פאַר די פיס און נאָר געוואָלט צערייסן אונזער קערפּער־קייט. מיר האָבן זיך ממש צוגעקלעפּט איינער צום צווייטן, אַז ס'איז אַפילו שווער געווען אַ שפּילקע אַריינצושטעקן.

פינף זעלנער שלעפּן בעלאַן. מישאַן שלעפּן זיי פאַר די פיס ווי עפּעס אַ הורג, און זיין קאָפּ שלאָגט זיך אָן אין די טרעפּ ווי אַ באַלעם...

דער קעלער איז שוין ליידיק, נאָר אונזער גרופּע אַליין שטייט אין ווינקל און רירט זיך נישט פון אָרט. פון דער גרויסער טומלדיקער מענטשן־מאַסע זיינען מיר געבליבן אַליין... מיר הויבן אָן צו זינגען די „התקוה", כדי זיך צוצוגעבן מוט און קוראַזש. די ענגלענדער גיבן אונז נאָך פינף מינוט צייט, אַרויסצוגיין פונם קעלער. מיר זינגען ווייטער און רירן זיך נישט פון אָרט.

די ענגלענדער הויבן אָן צו גיסן אויף אונז קאַלט וואַסער. עמערס נאָך עמערס גיסן זיך אויף אונז קאַלטע וואַסער־שטראָמען און... מיר זינגען נאָך אַלץ. מיר שטייען שוין ביז צו די קניען אינם וואַסער און... מיר האַלטן זיך נאָך אַלץ פעסט פאַר די הענט און זינגען די „התקוה".

משוגע פון כעס וואַרפן זיך אויף אונז די ענגלענדער, רייסן אַרוים יעדעס קינד באַזונדער פון דער קערפּער־קייט און וואַרפן עס פון האַנט צו האַנט ווי אַ פּילקע ביז אויף דעם דעק אַרויף.

ערשט ווען זיי האָבן דעם לעצטן פון אונז פון קעלער „אַרויסגעוואָרפן" איז דאָס ליד פאַרשטומט געוואָרן.

קבוץ „איתן"

9 אַזייגער אינדערפרי זיינען מיר אַראָפּגעגאַנגען פון דער שיף. פון גרויס כעס האָבן מיר אָנגעהויבן אַריינצוואַרפן אין וואַסער אַריין אַלץ, וואָס איז אונז נאָך גע־קומען אונטער דער האַנט. דאָס אַראָפּגיין איז פאָרגעקומען זייער פאַ־מעלעך און זיך געשלעפּט ווי אַן אייביקייט. דאַן האָבן זיי אונז איינגעשפּאַרט אין די באַן־וואַגאָנעס. די ענגלענדער האָבן אונז געברענגט עסן, אָבער קיינער פון אונז האָט נישט געוואָלט נעמען.

אַלע שויבן פונם צוג זיינען געווען אויסגעהאַקט. אָבער דאָס איז שוין נישט געווען די שולד פון די ענגלענדער. אַזוי ווי מיר זיינען נאָר אַריינגעקומען אין צוג, האָבן מיר מחמת כעס און פאַרדרוס צעהאַקט און צעבראָקלט אַלע שויבן פונם צוג. און נישט נאָר די שויבן אַליין האָבן מיר צעבראָכן, נאָר אַלץ, וואָס מיר זיינען בכוח געווען צו צעברעכן אין די וואַגאָנען איז געפאַלן אַ קרבן פון אונזער צאָרן.

נאָך אין די פאַרמיטאָג שעהן זיינען מיר אָנגעקומען אין די צוגעגרייטע פאַר אונז לאַגערן.

קבוצת „ברזל"

אין די לאַגערן פון פּאָפּענדאָרף און אַמסטאַו

פּאָפּענדאָרף, 11 סעפּטעמבער. —

גרויסע אומרוען זיינען היינט אויסגעבראָכן אין די לאַגערן פון פּאָפּענדאָרף און אַמסטאַו, וווהין די יידן פון די „עקזאָדוס"־שיפן זיינען נעכטן איבערגעפירט געוואָרן.

אין פּאַפּענדאָרף זאָגן זיך אָפּ די יידן צו ענטפערן אויף פראַגן, וואָס עס שטעלן זיי די ענגלישע באַאַמטע און זאָגן זיך אָפּ פון יעדער הילף, וואָס עס לייגט זיי פאָר די אינטערנאַציאָנאַלע פּליטים־אָרגאַניזאַציע. אויף אַלע פראַגן פון די ענגלענדער ענטפערן זיי „פּאַלעסטיין".

אין לאַגער פון אמסטאו איז נעכטן די לאַגע געווען אַזוי געשפּאַנט, אַז מען האָט געבעטן די דריי אַמעריקאַנער סענאַטאָרן און אַ פאָרשטייער פון דעם ניו־יאָרקער שטאַט אָפּצולייגן זייער געפּלאַנטן באַזוך.

אַן ענגלישער באַאַמטער האָט געפּרוווט דערקלערן די האַלטונג פון די עמי־גראַנטן מיטן פאַקט, וואָס די דייטשן ווערן באַנוצט אויף קאָכן דאָס עסן, און וואָס אַ סך דייטשן אַרבעטן אין און אַרום דעם לאַגער. ער האָט צוגעגעבן, אַז די ענגלענ־דער וועלן נאָכגעבן דעם ווונטש פון די עמיגראַנטן און באַזייטיקן די דייטשן אין אייניקע טעג אַרום.

אין פּאַפּענדאָרף, וואָס איז, פּונקט ווי אמסטאו, אַרומגערינגלט מיט שטעכיקע דראָטן, געפינען זיך די מעפּילים פון די לעצטע צוויי שיפן. דאָ זיינען נעכטן די מעפּילים דעם גאַנצן נאָכמיטאָג געווען אין אַן אויפגערעגטער שטימונג מחמת דעם, וואָס אַ סך פון זייערע (ביי אַ 50 מאַן) זיינען פאַרהאַלטן געוואָרן דורך די ענג־לענדער, בתוכם אויך מרדכי קאַסמאַן. די ענגלענדער באַטראַכטן זיי אַלס די אָנפירער פונם ווידערשטאַנד. די מעפּילים דערקלערן, אַז אויב מען וועט נישט באַפרייען זייערע חברים, וועלן אויסברעכן ערנסטע אומרוען.

3 יידישע בחורים ווערן נאָך געהאַלטן אין האַמבורגער תפיסה. די ענגלענדער זאָגן, אַז זיי ווילן געבן די „היץ־קעפּ" צייט זיך אָפּצוקילן, און אַז זיי וועלן זיי איינ־גיכן אַרויסלאָזן.

אַמעריקאַנער קאָנגרעס־מענער זיינען היינט פרי אַריינגעלאָזט געוואָרן צו זען די יידישע פּליטים. זיי דערציילן, אַז עס זיינען נישטאָ קיין בעטן אין לאַגער און אַז די באַדינגונגען זיינען ווייט צו זיין גוטע.

נאָכן באַזוך האָבן זיי דערקלערט פאַר פּרעסע־פאָרשטייער, אַז זיי זיינען געווען טיף גערירט פון דער מענטשלעכער טראַגעדיע, וואָס דער לאַגער סימבאָליזירט מיט זיך. זיי האָבן געהאַט די געלעגנהייט צו קאָנסטאַטירן די פאַרביטערטקייט, וואָס איז פאַרשפּרייט צווישן די יידן.

זיי דערציילן אויך, אַז בעת זייער געשפּרעך מיט די מעפּילים, האָבן זיי פאָר־געלייגט די קינדער שאָקאָלאַד. די קינדער האָבן זיך אָפּגעזאָגט דאָס צו נעמען. צום סוף, ווען זיי האָבן אייניקע מאָל איבערגעחזרט, אַז זיי זיינען אַמעריקאַנער און נישט קיין ענגלענדער, האָט איין קינד גענומען אַ קליין שטיקל שאָקאָלאַד און דאָס איז אַלץ. „מיר ווילן נישט קיין שאָקאָלאַד אָדער צדקה, האָט געזאָגט אַ מעפּיל, וואָס האָט גערעדט ענגליש, מיר ווילן אהיים קיין ארץ־ישראל".

אַ בריטישער באַאַמטער האָט איבערגעגעבן די קאָנגרעס־מענער, אַז ביי דער אויספאָרשונג זאָגן אַלע, אַז זיי פאַרשטייען נאָר יידיש אָדער העברעיש.

אַ סך פון די, וואָס מאַכן אַזאַ דערקלערונג, קומען אין אַ זייט פון זאַל און רעדן מיט די זשורנאַליסטן אין אַ פּערפעקטן ענגליש.

איינע פון די פראַגן, וואָס ווערט אַלעמען געשטעלט איז, אויב זיי וואָלטן וועלן פאָרן קיין פראַנקרייך, ווו די רעגירונג וויל זיי אויפנעמען. ביז איצט האָבן אַלע געענטפערט „ניין"!

אָט איז אַ טיפּישער ביישפּיל פון אַן אויספאָרשונג:

פראַגע: „ווו זייט איר געבוירן?"
ענטפער: „אין ארץ־ישראל".
פראַגע: „וויאַזוי קומט איר אַהער"?
ענטפער: „איך בין געשטאַנען אין חיפהער פּאָרט און בריטישע סאָלדאַטן האָבן מיך געכאַפּט און געבראַכט אַהער קיין דייטשלאַנד".

קיין איינציקער פון זיי, אַפילו געקומענע פון אוישוויץ און מיט נומערן אויף זייערע הענט, ווילן נישט צושטימען, אַז זיי זיינען געקומען פון פוילן אָדער פון אַן אַנדער לאַנד אין איירָאָפּע.

אַפילו די קליינע קינדער ענטפערן די ענגלענדער, אַז זיי זיינען פון ארץ־ישראל.

די אינטערנאַציאָנאַלע פּליטים־אָרגאַניזאַציע האָט געעפנט אַ רעגיסטראַציע־ביוראָ. אָבער קיין איינציקע פון די יידן האָט זיך דאָרט אַהין נישט געווענדעט.

מעפּילים־פאָרשטייער האָבן באַזוכט דעם אַמעריקאַנער פאָרטרעטער אין דער אָרגאַניזאַציע און אים באַדאַנקט פאַר זיין אָנוועזנהייט דאָ, דערביי האָבן זיי אים דערקלערט אַז עס איז אינגאַנצן אומעגלעך אָנצונעמען הילף פון דער דאָזיקער אָרגאַניזאַציע. די יידישע פירער האָבן אויך פאַרלאַנגט, אַז מען זאָל די „עקזאָדוס"־מעפּילים נישט צעשפּרייטן אין פאַרשידענע לאַגערן.

אינם באַשלוס פון די יידן צו בלייבן אַלע צוזאַמען אין פּאָפּענדאָרף, זעען די ענגלענדער אַ סכנה פאַר נייע אומרוען. די ענגלענדער האָבן דערקלערט, אַז לאַנג קענען די יידישע עמיגראַנטן אין פּאָפּענדאָרף נישט בלייבן. אויב די יידן וועלן זיך נישט לאָזן רעגיסטרירן דורך דער אינטערנאַציאָנאַלער אָרגאַניזאַציע, כדי צו ווערן איבערגעפירט אין פאַרשידענע לאַגערן פון דעפּלאַסירטע פּערזאָנען, וועלן זיי אירבערגיין אויפן סטאַטוס פון די דייטשע בירגער און וועלן צעשיקט ווערן אין פאַרשידענע דייטשע שטעט.

שלום־וואָרט

מיט דער צייט זיינען די לאַגער־באַדינגונגען, אין וועלכע די מעפּילים האָבן זיך געפונען, געוואָרן לייכטער. די מעפּילים אָבער האָבן אויף קיין איין רגע נישט אויפגעגעבן זייער ווילן ווי אַמשנעלסטן צו דערגרייכן די ברעגעס פון ארץ־ישראל און טראָץ אַלע ביזאיצטיקעליידן, האָבן זיי זיך ווידער דעצידירט צו גיין נאָכאַמאָל אויפן וועג פון העפּלה.

די העפלה האָט נאָר אָנגענומען אַנדערע פאָרמען. גרופּנווייז פלעגט מען זיי אַרויסנעמען פון די לאַגערן און דורך פאַרשיידענע וועגן האָבן זיי דערגרייכט די ברעגעס פון ארץ־ישראל.

זייער דערשטוינט איז דעריבער געוואָרן די גאַנצע וועלט, ווען ס׳האָט זיך פּלוצים, אין אַ העלן טאָג, באַוויזן אין דער גאַנצער וועלט־פּרעסע די ידיעה, אַז „היינט איז די לעצטע גרופּע מעפּילים פון דער שיף „עקזאָדוס 1947" אָנגעקו־מען קיין ארץ־ישראל". (געווען איז דאָס דעם 11־טן מאַי 1948, האַרט פאַר דער פּראָקלאַמאַציע פון דער יידישער מדינה).

ווידער אַמאָל האָט עס אַ שיין געטון מיט גרויסע אותיות אין אַלע גרעסטע צייטונגען וועגן דער העלדישער עפּאָפּעע פון „עקזאָדוס 1947". ווידער אַמאָל האָט די גאַנצע וועלט־פּרעסע מיט באַוווּנדערונג און רעספּעקט דערמאָנט דעם העראָ־איזם פון די „עקזאָדוס"־מעפּילים, זייערע ליידן און עגויים און לבסוף זייער ענד־גילטיקן זיג מיטן דערגרייכן, טראָץ אַלע שוועריקייטן, די ברעגעס פון זייער פאָטערלאַנד.

אַ טייל פון די „עקזאָדוס"־מעפּילים האָט אויך עולה געווען אויפן סמך פון צערטיפיקאַטן, וואָס זיינען צוגעטיילט געוואָרן דורך דער מאַנדאַט־מאַכט דער ברי־טישער זאָנע פון דייטשלאַנד.

דאָס קאַפּיטל „עקזאָדוס 1947" איז געקומען צום סוף.

איצט שרייבן די מוטיקע מעפּילים פון „עקזאָדוס 1947" אַ ניי קאַפּיטל אין דער יידישער געשיכטע. צוזאַמען מיט טויזנטער און צענדליקער טויזנטער יידישע קעמפער פון צבא הגנה לישראל, פאַרטיידיקן זיי די יונגע יידישע מדינה און שטייען אויף דער וואַך פון איר גאַנצקייט און אומאָפּהענגיקייט.

אינהאַלט

זייט	אינהאַלט
7	פאָרוואָרט
12 — 27	**1934: דער ערשטער העפלה־אויסברוך און זיינע ליידן**
13	וועלאָס, — די ערשטע שיף פון דער העפלה
21	די עליה און דער גייעג נאָך איר
29 — 58	**1937: און טראָץ אַלעמען — וועלן די מעפּילים ווייטער קומען!**
31	אין שליחות פאַר דער העפּלה
47	„און צונויפגעקליבן האָט ער זיי פון אַלע לענדער — צום אָרט פון זייער באַגער"
59 — 85	**1939: כל זמן עס איז נאָך נישט צו שפּעט**
61	מעפּילים אויף די בלוטיקע סטעזשקעס
77	פּראָטעסטן און מאַניפעסטאַציעס קעגן... הערצער פון שטיין
87 — 136	**אין האַרץ פון ים**
89	הקדמה
91	פון שיף צו שיף
137 — 150	**ווען די שיף קומט צום ברעג**
139	די עליה־נעכט
151 — 162	**עפענען די געשלאָסענע טויערן!**
153	רעדעס
163 — 266	**אין די יאָרן פון אומגליק** (ת"ש — תש"ה)
167	די וואָס האָבן געוואָגט — זיינען עולה געווען!
174	אָן אַ וועג און אָן אַ שטעג
189	די מאַרטיראָלאָגיע אויפן ים
189	א) „פּאַטריאַ"
206	ב) „מאוריציום"
223	ג) דאָס אומגליק פון „סאַלוואַדאָר"
227	ד) „סטרומאַ"
240	ה) „לילי"
242	ו) „מאַריצאַ"
251	די אומגליקן האָבן נישט אָפּגעשראָקן — מען זעצט פאָר!
267 — 288	**ווען די זון פון נצחון שיינט אויף...**
269	די בריגאַדע אויפן העפלה־פראָנט
277	אויך פון צפון עפנט זיך אַ טויער
280	די נאַכט פון עתלית

זייט	אינהאלט

דער קאַמף פאַר עליה אין די יאָרן תש"ו — תש"ז 289 — 333

שיפן קומען... 291

די עולים פון „לאַ ספעציאַ" 299

ענגלאַנד מאָביליזירט זיך 305

די ערשטע דעפּאָרטאַציעס 312

די העפּלה ווערט פאַרגעזעצט 331

„עקזאָדוס — 1947"

(יציאת אירופה — תש"ז)

„עקזאָדוס — 1947" 337 — 443

הקדמה 339

דער אומגלייכער קאַמף אויפן ים 341

אין פּאָרט־דע־בוק 370

צוריק אויף דער פאַרשאָלטענער דייטשער ערד 402

בילדער

וועלאָס — די ערשטע שיף פון דער העפלה 15

שווימען שיפן אינמיטן פון ים... 109

אויף די וואַנדער־וועגן צום ציל 165

די טראַגעדיע פון „פּאַטריאַ" 191

די מאַוריציוס־פאַרטריבענע 211

עתלית־לאַגער 283

עולים פון „לאַ ספעציאַ" 301

גלות־ציפערן 315

אינם מחנה־עולים פון קרית שמואל 329

די שיף „עקזאָדוס 1947" ביי די ברעגעס פון חיפה 345

צוויי פון די פיר טויזנט פינף הונדערט 351

קעגן וועמען די ענגלישע אימפעריע פירט מלחמה! 361

אין פּאָרט־דע־בוק 371

קינדער און יוגנטלעכע פון „עקזאָדוס 1947" 377

אין פּאָרט־דע־בוק 383

אויף די תפיסה־שיפן אין פּאָרט־דע־בוק 391

אָפּעראַציע „אָאַזיס" אין האַמבורגער פּאָרט 405

אין האַמבורגער פּאָרט 411

אין האַמבורגער פּאָרט 415

אינם לאַגער פון פּאָפּענדאָרף 421

די זעלבע מעטאָדן נאָר אַנדערע אויספירער 427

נאָך דער שענדלעכער אָפּעראַציע „אָאַזיס" 433

אינם לאַגער פון פּאָפּענדאָרף 437

באַמערקטע דרוק־פעלערן

זייט	שורה	דאַרף זיין:	אַנשטאָט:
19	15-טע פון אונטן	וואָס זיינען אָפּגעצערט	וואָס זענען אָפּגעצערט
25	3 -טע „ „	יום-טובדיקע	יוב-טובדיקע
34	11-טע „ „	סוף יאָר 1938	סוף יאָר 1939
35	1 -טע „ „	וואָס וואָלט	וואָס וואָלטן
40	14-טע „ אויבן	פונם מאַטעל	פונעם פאַטעל
49	3 -טע „ אונטן	גרענעץ	גרעניץ
64	4 -טע „ „	אשקלון	אשקלות
65	15-טע „ „	די עזה־ברעגעס	די עזה־ברעגן
71	5 -טע „ „	די שיף „רים", וואָס האָט געפירט עולים	אַ שיף מיט עולים
135	1 -טע „ אויבן	נאָך האַלבער נאַכט	נאָכמיטאָג
190	אונטערן אונטערשטן בילד דאַרף זיין: אַ בריוו פון אַ מעפיל פון „סטרומאַ"		
197	19-טע „ אונטן	צו די ברעגעס פון לאַנד	צו אונזער לאַנד
205	צווישן דער 5-טער און 6־טער שורה פון אויבן פעלט פאָלגנדיקע שורה: זיך. אָט דער באַוווסטזיין מוז ווערן דער דעצידירנדיקער פאַקטאָר אין .אונזער מל-		
235	5 -טע „ אויבן	דאַרף זיך לייענען: מאַכט האָט נישט געוואָלט דערלאַנגען קיין הילף. ווען דאָס טערקישע שיפל איז,	
256	2 -טע „ אונטן	דאַרף זיך לייענען: אונז געזען און מיר האָבן נישט געקענט פאַרשטיין, פאַרוואָס זי איז אונז נישט גע-	
276	3 -טע „ „	זאַמדיק-גרויען אין סוף —	זאַמדיק-גרויען און סו;
294	8 -טע „ אויבן	פון קעלט און פון די געפילן	פון קעלט און די געפילן
297	5 -טע „ „	אַ סירענע־געפייפעריי	אַ סירענע. געפייפעריי
325	14-טע „ אונטן	האָבן מיר דערקלערט	האָבן דערקלערט